THEOLOGIA MORALIS DECALOGALIS PER MODUM...

Benjamin Elbel, Josè Maria Fonseca de Evora





THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

Per modum Conferentiarum
CASIBUS PRACTICIS
ILLUSTRATÆ ET APPLICATÆ
AD USUM
Tum Curatorum, tum etiam pro
animarum Cura Examinandorum

PARS II.

DE
FIDE, SPE, ET CHARITATE,



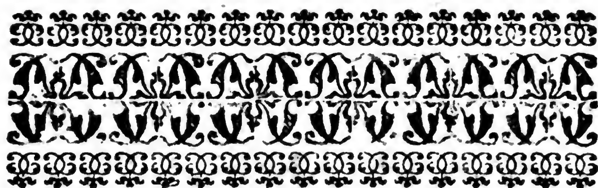
Nec non
IN PRIMUM PRÆCEPTUM DECALOGI
DE VIRTUTE RELIGIONIS,
Vitiisque iisdem Virtutibus oppositis.

AUTHORE
P. Fr. BENJAMIN ELBEL,
Ordinis FF. Minorum Recollectorum,
Almæ Provinciæ nostræ Argentinæ seu Superioris Germaniæ SS. Theologiæ Lectore
Jubilato.

Editio secunda.

AUGUSTÆ VINDEL.
Sumptibus MATHIÆ WOLFF, Bibliopolæ.
MDCCXXXV.



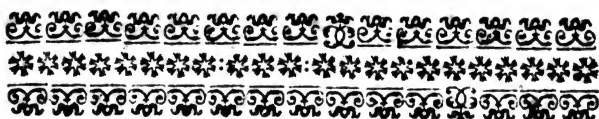


Licentia Ordinis.

EGo infraſcriptus totius Ordinis Seraphici Definitor, ac Nationis Germano-Belgicæ Commiſſarius Generalis &c. virtute præſentium facultatem facio Rever. Pat. Fr. BENJAMIN ELBEL SS. Theologiæ Lectori Jubilato, ac Provinciæ Noſtræ Germaniæ Superioris ſive Argentinæ Ord. Fratrum Minorum Recollect. Cuſtodi, Tractatum Theologico-Moralem de Fide, Spe & Charitate &c. à ſe compoſitum, & à duobus Sacerdotibus Ordinis noſtri Theologis, ad id ſpecialiter deputatis, reviſum ac approbatum, ſervatis aliàs de jure ſervandis typo publico committendi. In quorum fidem &c. ſignatum ſub meo Chirographo Officiique Sigillo. Monaſterii Weſtphaliæ die 2. Febr. Anno 1734.

Fr. Godefridus Stüve, mppr.

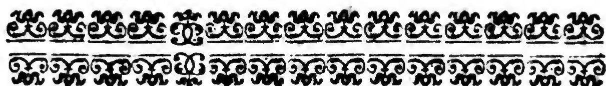
)(2 Fa-



FACULTAS
Admodum Rev. P. Ministri Provincialis.

EGo Fr. Bonifacius Schmid Ord. FF. Min. S. Francisci Recollectorum Provinciæ Argentinæ, seu superioris Germaniæ Minister Provincialis, hisce, quantum in me est, facultatem concedo, ut *Conferentiæ Theologico-Morales, seu Tractatus secundus in Decalogum, de Fide, Spe, & Charitate, nec non de Virtute Religionis* &c. à R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Provinciæ nostræ Custodum Custode compositus, atque à Theologis ad id deputatis lectus, & censuratus, prælo dari possit. In cujus fidem has Officii mei sigillo munitas, & propriâ manu subscriptas dedi in Præsidentia nostra Fremerspergensi die 5. Martii, Anno 1734.

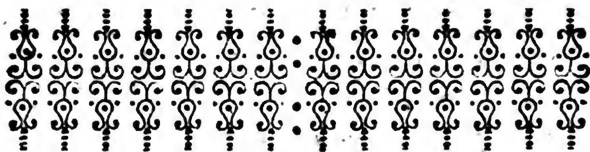
Fr. Bonifacius Schmid,
qui suprà mppr.



Privilegium Cæsareum.

Cùm S. Cæsareæ Majestatis Privilegio cautum sit omnibus, & singulis Typographis, & Bibliopolis, ne libros à nostri Ordinis Patribus editos, vel imposterum edendos imprimant, recudant, aut alibi recusos intra S. R. Imperii, Regnorúmque ac Ditionum hæreditariarum Domûs Austriacæ fines adducant, vendant, vel distrahant absque assensu vel facultate dictorum Patrum sub gravissima mulcta &c. Hinc ego F. Bonifacius Schmid p. t. FF. Min. Recoll. Provinciæ Argentinæ, seu Superioris Germaniæ Minister Provincialis D. Mathiæ Wolff, Biblopolæ Augustano facultatem concedo, in impressione *Conferentiarum Theologico-Moralium*, seu Tractatûs secundi *in Decalogum, de Fide, Spe, & Charitate, nec non de Virtute Religionis* &c. à R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Provinciæ nostræ Custodum Custode, compositi, dictô Privilegio utendi. In quorum fidem has manu meâ subscriptas, & officii mei sigillo munitas dedi in Præsidentia nostra Fermerspergensi die 5. Martii Anno 1734.

Fr. Bonifacius Schmid,
qui supra mppr.

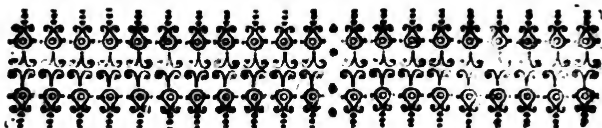


Approbatio Theologica I.

DE mandato A. R. P. M. Provincialis hunc Tractatum Theologico-Moralem de *Fide, Spe, & Charitate* à Reverendo P. BENJAMIN ELBEL, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, ac Provinc. Argent. seu German. super. Custode actuali compositum pari studio, animíque attentione legi, in eóque nihil, quod bonis moribus, aut Fidei Orthodoxæ contrarium esset, inveni: quin etiam attestor, præsentem Tractatum doctrinæ soliditate, ac dictionis perspicuitate superiores Tractatus eodem Authore in lucem editos (habito respectu materiarum) per omnia exæquare: dignissimum proinde censeo, qui publicæ utilitatis gratiâ in lucem publicam prodeat. Dabam in Conventu nostro Salisburgensi ad B. Virginem in Cœlos assumptam die 18. Mens. Jan. 1734.

Fr. Victorianus Steidle,
ejusdem Ord. ac Provinc.
SS. Theologiæ Lector Emer. ac p. t. Conventûs Salisburg. Guardianus.

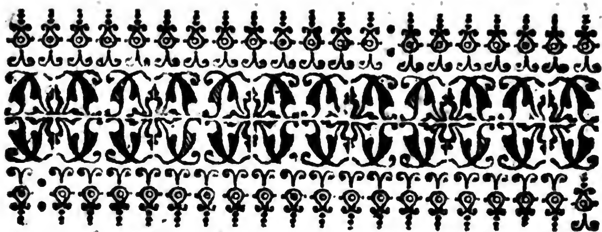
Appro-



Approbatio Theologica II.

TRactatum hunc de Virtutibus Theologicis, & primo Decalogi Præcepto, à Rev. P. BENJAMIN ELBEL, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Almæ nostræ Provinciæ Germaniæ superioris Custode actuali elaboratum, pro debito Commissionis meæ perlegi accuratè, nec in eo quidquam, nisi commendatione, & typo dignum deprehendi. Si enim materiam spectes, nedum est utilissima, sed & omnibus, iis præsertim, à quibus aliorum in doctrina christiana incumbit institutio, summè necessaria. Si dicendi, docendíque rationem penses, solida est, & nervosa: si methodum, facilis ac ordinata; si denique normam, ubique & in omnibus Fidei Orthodoxæ, ac bonis moribus est admensurata. Unde ex illo non tantùm ipsi præclaro Authori ulteriorem pro meritis famam, verùm etiam studiosè perlecturis plurimam utilitatem præsagio. Datum in Conventu nostro Salisburgensi ad Virginem assumptam die 21. Januar. 1734.

F. Cherubinus Mayr,
SS. Theol. Lector Ordinarius.



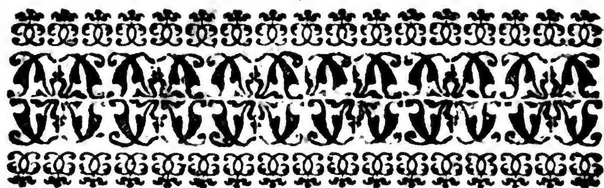
Approbatio Censoris.

TRactatus iste Theologicus de Fide, Spe, & Charitate &c. prioribus jam editis in claritate, utilitate, eruditione & doctrinæ soliditate per omnia simillimus est, hinc etiam prælo & luce publica dignissimum censeo. Augustæ 28. Martii 1734.

Franc. Jos. de Handl,
SS. Theol. Lic. Rev. & Seren. Princ. & Episc. Aug. Consil. Eccles. Maj. Pœnit. & Libr. Censor. nec non insig. Eccles. ad S. Mauritium Canonic. & Parochus.

Imprimatur H. S.
Jo. Adam. Nieberlein, Suffragan. Eystett. Can. Cath. Eccles. Aug. & Vicar. Generalis mppr.

Bene-



Benevole Lector!

POsteaquam in primo Tractatu præliminari Actuum humanorum naturam, eorundémque principia ac regulas pro modulo nostro explanavimus, & casibus practicis illustravimus; progredimur jam ad explanandum eâdem methodo Decalogum, id est, decem præcepta, Dei digitô, vel Angelicis manibus in tabulis lapideis descripta, & Moysi in monte Sinay tradita; è quibus, juxta D. Augustini aliorúmq; Theologorum receptissimam opinionem, tria priora (utputa 1. *Non habebis Deo alienos &c.* 2. *Non assumes nomen Domini in vanum* 3. *Memento ut diem Sabbati sanctifices* &c. vocari solent præcepta primæ tabulæ; eò quòd hominem in sanctitate ad DEum ordinent: reliqua septem appellantur præcepta secundæ tabulæ, eò quòd hominem ordinent ad proximum in justitia.

Hujus igitur Decalogi explanandum ſuſcipimus primum præceptum ſequentis tenoris: *Non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem - - non adorabis ea, neque coles* &c. *Exod.* 20. *v.* 3. 4. *&* 5. Liquet autem ex ipſo tenore verborum, hoc præceptum primario eſſe negativum utpote quô interdicitur ſemel & pro ſemper cultus cujuſcunque demum Idoli; ſecundariò autem eſſe affirmativum, in quantum nos adſtringit, ut ſolum DEum verum colamus & adoremus, veluti Magiſter noſter cœleſtis clariùs explicuit *Matth.* 4. *v.* 10. dicendo: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

Cùm verò cultus veri Dei neceſſariò præſupponat Fidem, Spem, & Charitatem; *nemo* enim (inquit S. Auguſtinus *lib.* 1 *Enchirid.*) *colit DEum, niſi credens in DEum, ſperans ab Eo bonum, Eúmque diligens*; hinc ordo doctrinæ nos conſtringit, ut aliorum more Doctorum ea, quæ de his cuivis fidelium, & vel maximè etiam animarum Curatoribus ſeu Paſtoribus ſcitu neceſſaria videbuntur, priùs examinemus, vel etiam reſolvamus.

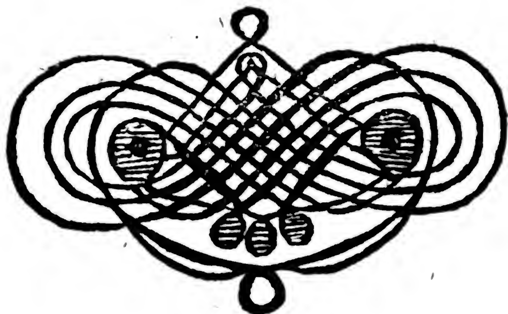
Ita-

Itaque in hac ſecunda parte per diverſas Conferentias diſcutiemus *imò* naturam, neceſſitatem & obligationem Fidei divinæ: *2dò* Spei, & *3tiò* Charitatis theologicæ; poſtea etiam, virtutem Religionis inter morales præſtantiſſimam, quippe quæ tota quanta circa cultum DEO debitum, primò præcepto Decalogi nobis ſingulariter inculcatum occupatur, pertractaturi.

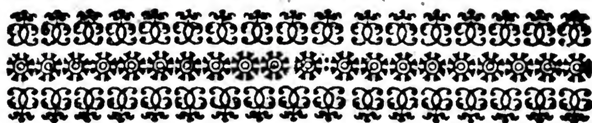
Porrò poſt ſingulas virtutes mox recenſitas ſingula vitia iisdem virtutibus contraria examinabimus, præmiſſis ſemper principiis practicis per caſus practicos eadem ventilando, & tandem corollaria inde deducendo. Majoris verò claritatis gratiâ præmittendum duxi Elenchum, qui ſingularum conferentiarum ordinem, materiam & caſus practicos repræſentet in compendio, veluti è proxima pagella patebit.

Id unum benevole Lector te obſecro quàm humillimè, ut errores, quos in

in hoc opuſculo fortaſſis legendo deprehenderis, pro tua diſcretione ac prudentia excuſes vel corrigas, laboribus autem meis eo, quo tibi eosdem nunquam non conſecratos volui, animo ac fine utaris, ſcilicet tum ad propriam, tum ad aliorum etiam ſalutem, nec non ultimatò ad majorem DEI gloriam in omnibus & per omnia quomodocumque demum promovendam. Vale.



ELEN-



ELENCHUS CONFERENTIARUM, ET CASUUM.

II. De

III. Cu-

Conferentia V.

C A S U S.

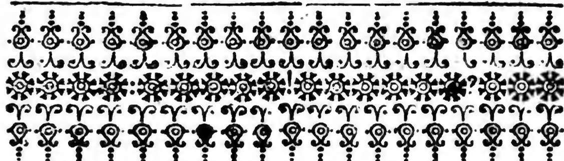
Conferentia VI.

C A S U S.

su-



De



CONFERENTIA PRIMA.

De Natura Fidei Divinæ, ejusdèmque necessitate.

SUMMARIUM.

1. Virtus ùt sic rectè dicitur: habitus perficiens substantiam rationalem.
2. Dividitur communiter ex triplici capite, scilicet 1. ex parte subjecti. 2. ex parte objecti, & 3. ex parte causæ efficientis.
3. Virtus Theologica est habitus supernaturalis, à Deo infusus.
4. Eàque triplex, scilicet 1. fides, 2. spes, 3. charitas.
5. Quas ob causas virtutes Theologicæ deperire soleant.
6. Nomine fidei út sic intelligitur assensus ob auctoritatem dicentis præstitus. Unde
7. Fides Divina illa dicitur, quæ innititur auctoritati Divinæ:
8. Et hæc rursus subdividi solet in habitualem, & actualem.

9. Objectum materiale Fidei est omnis veritas à DEO revelata.
10. Objectum verò formale motivum est infinita Dei veracitas, falli & fallere nescia.
11. Notatur breviter duplex necessitas ad salutem scilicet *medii, & præcepti.*
12. Fides habitualis omnibus omnino hominibus, tam parvulis, quám adultis, est simpliciter necessaria ad salutem: fides verò actualis adultis ad justificationem;
13. Non verò simpliciter ad salutem, prout multi asserunt.
14. Satisfit cuidam instantiæ.
15. Quid sit fides explicita, & quid implicita?
16. Omnibus omnino adultis ratione præditis ad justificationem obtinendam est simpliciter necessaria fides actualis explicita, & quidem supernaturalis in DEUM, & Remuneratorem.
17. Et juxta multos etiam in Sanctissimam Trinitatem, nec non in Christum Dominum.
18. Insuper quivis adultus rationis compos necessitate præcepti tenetur saltem quoad substantiam scire, & explicité credere articulos fidei in symbolo Apostolorum contentos.
19. In Pastoribus verò animarum meritò requiritur major notitia credendorum.
20. Præterea quivis Christianus tenetur scire 1. orationem Dominicam. 2. præcepta Decalogi & Ecclesiæ, nec non 3. Sacramenta ad salutem necessaria.
21. Sufficit tamen ea nôsse quoad substantiam.
22. Symbolum Apostolorum vel orationem Dominicam non addiscere memoriter, an, vel quale peccatum sit?
23. Omnes adulti ratione pollentes tenentur

per

per ſe & directè ad præſtandum internum aſſenſum fidei, quamprimùm hujus myſteria eisdem ſunt ſatis propoſita.

24. Quandònam hæc ſatìs propoſita cenſeantur.

25. Et quid de pueris ac puellis uſum rationis primò adeptis circa hoc tenendum?

26. Multi Doctores exiſtimant, præceptum fidei per ſe non obligare ad ſæpius eliciendum actum fidei;

27. Oppoſitum tamen velut veroſimilius hodie eſt tenendum.

28. Certum inſuper eſt, quòd ſæpiùs per accidens ſaltem teneamur ad eliciendos actus fidei.

29. Reſolvitur Caſus I. cujusdam perſonæ Acatholicæ, quæ, licet apprehenderit fidem Catholicam eſſe veroſimiliorem, nihilominus in ſua ſecta perſeveravit.

30. Quomodo tali perſonæ à Confeſſario ſit occurrendum?

31. Reſolvitur caſus II. Cujusdam Confeſſarii, qui pœnitentem de ſufficientia doctrinæ Chriſtianæ ſuſpectum ob confluxum populi absque ulteriori examine abſolvit;

32. Altera verò vice reverſum velut hominem ſalutis incurium increpando dimiſit ſine abſolutione.

33. Quomodo Confeſſario practicè procedendum cum talibus?

34. Reſolvitur Caſus III. alterius cujusdam Confeſſarii, qui ad perſonam acatholicam moribundam vocatus præſcidit ab articulis controverſis, eandèmque ad contritionem diſpoſitam ſub conditione abſolvit.

35. Occurritur cuidam instantiæ contra resolutionem hujus casus factæ.
36. An licuerit, hanc personam sepelire in loco Sacro?
37. Præcepto fidei non satisfit per hoc præcisè, quòd quis generaliter credat, quidquid à Deo fuit revelatum.
38. Quivis fidelium post adeptum rationis usum tenetur addiscere articulos fidei juxta suam capacitatem.
39. Parentibus incumbit gravis obligatio instruendi suas proles in rebus fidei ad salutem necessariis.
40. Idipsum à fortiori dicendum est de Pastoribus animarum.
41. Hæreticus, cui fides Catholica videtur minùs probabilis, vel omnino probabilior suâ secta, non tenetur illico eidem assentiri.
42. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium factæ.
43. Quidnam Confessario specialiter sit observandum circa pueros ac puellas, de quibus dubitare licet, an unquam satisfecerint præcepto fidei?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad resolvendos casus practicos circa naturam & necessitatem fidei

QUæres primò, quid & quotuplex sit virtus ùt sic?

1. ℟. ad primam partem hujus quæsiti. Virtus ùt sic rectè describitur, quòd sit habitus

bitus perficiens ſubſtantiam rationalem, & ad bonam operationem inclinans. Ita ex *communi DD.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 4. diſt 1. n. 3.* Bonitas autem & convenientia hujus deſcriptionis vel inde haud difficulter colligi poteſt; nam virtus hic ſumitur, prout opponitur vitio: ergo quemadmodum vitium malum reddit hominem, ejusdemque opus vitioſum, ita & virtus rectè dicitur habitus *perficiens ſubſtantiam intellectualem &c.* Et licèt virtus non rarò ſumi ſoleat pro actu virtutis v. g. humilitatis patientiæ &c. meliùs tamen, & magis propriè deſcribitur nomine habitus inclinantis ad actus virtuoſos; neque enim illico virtuoſus appellari ſolet, qui unum vel alterum duntaxat actum virtutis v. g. patientiæ aut humilitatis exercet, ſed qui ex hujusmodi actibus frequentatis jamjam acquiſivit habitum ſive promptitudinem ſic operandi, veluti etiam conſtat de artficibus virtuoſis, utputa Muſicis, pictoribus &c. &c.

℟. ad ſecundam partem hujus quæſiti. 2.
Virtus ùt ſic, mox deſcripta convenienter ex triplici capite dividi poteſt & ſolet, ſcilicet 1. ex *parte ſubjecti.* in moralem & intellectualem. 2. *ex parte objecti* in Theologicam & moralem, & 3. *ex parte cauſæ efficientis* in acquiſitam & infuſam. Ita rurſus cùm *communi DD.* Reiffenſtuel. *loc.*

cit. n. 5. Explico breviter ſingula membra per inductionem.

I. Itaque Virtus intellectualis dicitur illa, quæ intellectum, in quo ſubjectatur, perficit: tales ſecundùm Ariſtotelem *6. Ethic. 3. c.* Sunt quinque, videlicet intellectus, ſcientia, ſapientia, ars, & prudentia; quibus à Theologis meritò ſuperaddi ſolet fides infuſa & Theologica, quam Philoſophus utpote gentilis, ignoravit. Virtus moralis illa dicitur, quæ ſubjectatur in appetitu rationali, id eſt, in voluntate, & verſatur circa dirigendos mores juxta dictamen rectæ rationis, uti ſunt juſtitia, miſericordia, temperantia, fortitudo, Religio &c.

II. Virtus Theologica illa nuncupatur, quæ verſatur immediatè circa Deum, rectè propterea dicta Theologica, quia Thologis principaliter incumbit de his virtutibus tractare. Ex quo liquet, virtutes Theologicas ex parte objecti rectè diſtingui à virtutibus moralibus proximè deſcriptis; quia hæ non verſantur immediatè circa DEum, ſed potiùs circa mores, ſeu etiam circa hominem in ſuis operationibus moralibus dirigendum.

III. Denique virtus infuſa meritò appellatur illa, quæ nobis à Deo immediatè infunditur, uti revera vi baptiſmatis nobis infundi ſolent Fides, Spes, Charitas, juxta

juxta Concilium Tridentinum, & communem Theologorum. Acquisita verò dicitur illa, quæ nostrâ industria & conatu, seu etiam actibus virtuosis sæpiùs frequentatis obtineri solet, uti experientia probat de virtutibus moralibus & intellectualibus. Verùm pro meliori intellectu

Quæres jam 2dò. quid & quotuplex sit virtus Theologica?

℞. ad primum, virtus Theologica est habitus supernaturalis à Deo infusus, elevans animam, ut immediatè feratur in Deum. Ita in re *communis DD.* nominatim Henno *tract. 2. de virt. quæst. proem. conclus. 1.* Bene autem asseritur, quòd sit habitus; tum ob rationem mox suprà *n. 1.* datam; tum etiam, quia certum esse debet ex *c. Majores. de baptismo*, quòd virtutes Theologicæ reperiantur in parvulis baptizatis: at, non minùs certum est, quòd in iisdem non dentur actus virtutum, quarumcunque demum: ergo &c. 3.

℞. jam ad 2dum. Virtus Theologica ùt sic rectè dividitur in tria membra, scilicet in Fidem, Spem & Charitatem. Ita *omnes.* Ratio est: quia hisce duntaxat tribus propriè convenit descriptio virtutis Theologicæ proximè data. Fatendum nihilominus est, quòd mox enumeratæ virtutes à Theologis rursus distinguantur in habituales & actuales, quo nomine intelligunt 4.

actus, seu actuale exercitium dictarum virtutum, scilicet fidei, spei; & charitatis.

Quæres 3tiò, quomodo dictæ virtutes Theologicæ cessare soleant in subjecto, vel quas ob causas depereant?

5 ℟. Cum distinctione; nam virtus charitatis deperditur per quodvis peccatum mortale, ècontra tamen virtus fidei non nisi per peccatum infidelitatis, & virtus spei per peccatum desperationis depereunt. Ita cum *communissima DD.* Reiffenstuel *tr. 4. dist. 1. n. 14.* Ratio est: quia ex ordinatione divina habitus virtutum supernaturalium infusarum non destruuntur, nisi per actus sibi respectivè oppositos: atqui charitati Theologicæ (saltem ex ordinatione Divina) opponitos simpliciter omne peccatum mortale, èconta verò fidei duntaxat opponitur peccatum infidelitatis, & spei peccatum desperationis: ergo charitas deperditur &c.

Quæres 4tò, quid sit fides, & quotuplex?

6 ℟. Nomine fidei communiter intelligitur assensus alicui propositioni datus ob auctoritatem dicentis. Et quia subin assensum præbemus vel propter auctoritatem Divinam (quæ, utpote simpliciter summa & infallibilis, de jure meretur assensum firmissimum, prout paulò pòst videbimus) vel

vel etiam propter auctoritatem hominis duntaxat; hinc fides generatim sumpta & mox descripta communissimè dividi solet in humanam, & Divinam. Verùm fide humana, utpotè nimiùm quantùm fallibili relicta in suo esse, ad solam fidem Divinam, quippe quæ nostri fori est, convertimur, Unde

Quæres 5tò, quid sit fides Divina?

7 ℟. Fides Divina velut virtus Theologica rectè describitur, quòd sit virtus supernaturalis Theologica, inclinans intellectum ad firmiter assentiendum omnibus à Deo revelatis, ídque propter auctoritatem revelantis. Ita in re *communissima DD.* Bonacina *de fide disp. 3. q. 2. punct. 1.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 1. n. 1.* Ratio hujus descriptionis facilè constabit ex dictis hactenus; de jure enim meretur nomen virtutis; quia substantiam rationalem mirum in modum perficit: rectè etiam dicitur supernaturalis; quia fides Divina est donum Dei excedens vires naturæ, non acquisitum, sed à Deo infusum, veluti jam constat ex hactenus dictis, & ampliùs constabit ex dicendis.

8. Quocirca tamen rursus notandum venit, etiam hanc virtutem seu fidem communissimè à Doctoribus dividi in habitualem, & actualem. Nomine habitualis intelligitur illa qualitas supernaturalis, quæ juxta Tri-

dentinum mox infra allegandum etiam parvulis in baptiſmate infunditur, vi cujus inclinamur ad firmiter aſſentiendum omnibus à Deo revelatis. Nomine autem fidei actualis intelligitur aſſenſus firmus & certus, etſi propter obſcuritatem ipſius rei revelatæ obſcurus, datus alicui veritati à Deo revelatæ, prout diffuſiùs explicat Sporer *tr. 2. c. 1. ſect. 1. n. 3.* Reiffenſtuel, Caſtropalao & alii.

Quæres 6tò, quodnam ſit objectum materiale, & quodnam formale fidei Divinæ?

9. ℟. Objectum fidei materiale eſt omne id, quod velut à Deo revelatum fide Divina creditur: & hoc rurſus ſecernitur in complexum, & incomplexum. Objectum incomplexum (ſeu etiam ſubjectum) dicitur illud, de quo aliquid creditur: & quia de Deo ipſo principales fidei articuli ſunt credendi, hinc Deus dicitur objectum incomplexum principale & primarium fidei Divinæ: Objectum verò materiale complexum dicitur omnis veritas ſeu propoſitio à Deo revelata & fide Divina credenda. Ex. gr. in hac propoſitione. *Verbum Divinum, ſeu Deus fuit incarnatus*; ly Deus eſt objectum incomplexum & ſimplex: tota autem propoſitio ſimul ſumpta eſt objectum materiale fidei complexum,

&

& quasi compositum, prout bene explicant Castropalao, Filliucius, & alii.

℟. Jam ad 2dam hujus quæsiti partem. 10.
Objectum formale motivum fidei Divinæ est infinita veracitas Dei, falli & fallere nescia. Ita post S. Thomam *2. 2. q. 1. art. 1.* & Scotum. *3. dist. 23. q. un.* cum communi DD. tenet Tannerus *tom 3. disp. 1. q. 1. dub. 3. n. 31.* Ratio est: quia objectum formale motivum fidei Divinæ rectè dicitur illud, quod hominem prudentem potest, ac debet movere ad præbendum assensum veritatibus à Deo revelatis: atqui veracitas Dei infallibilis, vi cujus Deus nec falli potest in cognoscendo verum, neque etiam fallere in dicendo seu revelando verum, potest ac debet hominem prudentem movere ad præbendum assensum veritatibus à Deo revelatis; nam interrogatus v. g. cur credat Deum esse in Essentia unum, in Personis autem trinum? prudentissimè respondet, se ideò hoc credere: quia Deus infinitè verax, falli & fallere nescius hoc revelavit: ergo pro objecto formali motivo fidei Divinæ rectè statuitur infinita Dei veracitas, nedum in cognoscendo, verùm insuper in revelando; non quòd ipsa revelatio se habeat per modum motivi, sed potiùs per modum conditionis sine qua non cognosceremus myste-

ſterium revelatum, & hôc ipſo nec poſſemus eidem præbere aſſenſum.

Quæres 7timò, quomodo Fides ſit neceſſaria ad ſalutem?

11 Ante reſponſionem breviter advertendum, hanc quæſtionem intelligendam eſſe 1. tam de fide habituali, quàm actuali. Item 2. tam de neceſſitate medii, quàm de neceſſitate præcepti; pro cujus majori dilucidatione ſupponendum eſt, illud dici neceſſarium neceſſitate medii in ordine ad aliquem finem v. gr. ad obtinendam æternam ſalutem, ſine quo, ſive culpabiliter, ſive etiam inculpabiliter non obtento aut applicato, ſalus æterna abſolutè obtineri nequit: hôc modo Sacramentum pœnitentiæ in re vel voto ſuſceptum, poſt baptiſmum relapſis; Itemque baptiſmus in re ſuſceptus parvulis, adultis verò in re vel ſaltem voto ſuſceptus eſt neceſſarius ad ſalutem æternam.

Econtra neceſſitate præcepti ad ſalutem neceſſarium dicitur illud, quod ſine gravi culpa negligi vel omitti non poteſt, uti eſt v.g. reſtitutio boni alieni &c. niſi ignorantia inculpabilis, vel impotentia ab hoc excuſet; in hoc enim præcipuè differre noſcuntur neceſſitas præcepti & medii, quòd ab hac neceſſitate, medii ſcilicet nulla prorſus excuſet impotentia vel ignorantia, bene verò ab illa. h. n.

℟. Jam

℟. Jam ad præsens quæsitum. Fides habitualis omnibus omnino hominibus, tam parvulis, quàm adultis est simpliciter necessaria ad salutem. 2. Fides verò actualis adultis nondum justificatis eodem modô, simpliciter scilicet, necessaria est in ordine ad obtinendam justificationem, & per consequens ad salutem. Hæc resolutio quoad primam partem est recepta ab omnibus: quoad 2dam verò tenetur à Castropalao *part. 1. tr. 4. disp. 1. punct. 8. n. 3.* Herincx *part 3. tr. 1. disp. 7. n. 32.* Illsung *tr. 3. disp. un. n. 30.* 12

Ratio prioris desumitur tum ex illo Apostoli *ad Hebr. 11. sine fide impossibile est placere Deo:* tum etiam inde: quia nullus salvatur, nisi sit justus: at, quicunque justus est, necessariò debet habere fidem habitualem; nam juxta Concilium Trident. *ss. 6. de justif. c. 7. in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per JEsum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem,* scilicet habitualem. Ratio autem posterioris est hæc: quia omnis adultus ad justificationis gratiam obtinendam tenetur sese disponere ad eandem meditantibus actibus supernaturalibus fidei, & spei, & charitatis; nemo quippe adultus & ratione utens, juxta Tridentinum mox *cit. cap. 7. & 8.* consequitur justificationis gratiam, nisi hanc speret,

ret, & de peccatis doleat, Deumque ſuper omnia ſaltem virtualiter diligat: at hoc fieri nequit, niſi adultus juſtificari volens credat, & Deum eſſe, & poſſe omnia hæc bona ſibi conferre, veluti ſatis clarè innuit Apoſtolus *loc. cit.* dicens: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & inquirentibus ſe Remunerator ſit:* ergo omnibus adultis ratione utentibus in ordine ad juſtificationis gratiam obtinendam abſolutè ſimpliciter, ſeu neceſſitate medii neceſſaria eſt fides actualis & ſupernaturalis.

13 Dixi: *Adultis in ordine ad juſtificationis gratiam obtinendam &c.* Minus enim veriſimile mihi videtur id, quod multi ſine hæſitatioue aſſerunt, ſcilicet, fidem actualem omnibus adultis ratione pollentibus eſſe ſimpliciter, abſolutè & neceſſitate medii *neceſſariam ad ſalutem*: minùs, inquam veroſimile, & nimis generaliter hoc dictum mihi videtur; nam ſi infans baptizatus paulò poſt adeptum uſum rationis moriatur, vel ſi baptizatus jam grandævus à nativitate cœcus, ſurdus & mutus invincibiliter ignoret Dei exiſtentiam, & ſine peccato mortali commiſſo decedat ex hac vita, procul dubio velut amicus & filius Dei adoptivus ob baptiſmi gratiam conſequetur beatitudinem æternam, velut jure hæreditario ſibi debitam, eſto ſupponatur nunquam elicuiſſe actum fidei: ergo hic dici

non

non debet ſimpliciter & abſolutè neceſſarius ad ſalutem. Dicere autem, quòd impoſſibile ſit, ut adultus moriatur ſine actu fidei, vel quòd Deus hujuſmodi hominem perpetuò ſurdum & mutum &c. ante mortem teneatur miraculoſo modô illuſtrare, &c. videtur paradoxum: licet Sanctus Thomas, aliique magni nominis Theologi bene & ſapienter omnino aſſerant, quòd, ſi homo rationis uſu præditus etiam in ſylvis aut inter beſtias educatus legem naturæ obſervaret, procul dubio à Deo ulteriùs illuminaretur, & duceretur in cognitionem ſuî auctoris & ultimi finis, ſcilicet Dei, quippe qui ſolet illuminare *omnem hominem venientem in hunc mundum. Joan. 1. c.*

Dices contra hoc. Innocentius XI. inter alias etiam damnavit ſequentem *n. 22. dam* propoſitionem: *non niſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris:* ergo neceſſariò cogimur fateri, fidem explicitam Remuneratoris eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem.

℟. *Diſtinguendo conſeq.* cogimur fateri, 14
fidem explicitam Remuneratoris eſſe ad ſalutem neceſſariam illis, qui nondum ſunt juſtificati, idque in ordine ad juſtificationis gratiam obtinendam, *concedo*, illis, qui jam ſupponuntur juſtificati, *nego conſeq.*

Eo-

Eoipsô enim, quòd hi velut justificati habeant gratiam sanctificantem, non amplius indigent alio medio simpliciter ad salutem necessario, veluti rem benè ponderanti de facili constabit.

Cæterùm illa propositio in terminis generalibus, prout jacet, sumpta & intellecta, meritò velut falsa & erronea fuit damnata, eòquòd (ùt ex hactenus dictis constat, & ampliùs constabit ex dicendis *n. 16.*) neget fidem explicitam in Remuneratorem justificandis in ordine ad assequendam justificatiónis gratiam esse simpliciter necessariam: quemadmodum bene damnaretur sequens propositio: *Sacramentum pœnitentiæ non est simpliciter necessarium ad salutem.* Videatur Cardenas *in Crisi Theolog. dissert. 15. ad dictam propositionem c. 1. à n. 2.*

Quæres 8tavò, quænam mysteria necessariò sint credenda explicitè necessitate medii & quænam necessitate præcepti?

15. Ante responsionem rursus supponendum est, quodvis mysterium credi posse vel *ex-* vel *implicitè.* Explicitè creditur, dum intellectus assentiendò immediatè fertur in tale mysterium, illud in particulari, & in se ipso credendo: ut si quis dicat: credo, verbum D. fuisse incarnatum: credo Deum esse unum in Essentia, & in Personis trinum, talis dicitur explicitè credere my-

myſterium Incarnationis, & SS. Trinitatis. Implicitè verò creditur, dum aliquod myſterium non in ſeipſo diſtinctè & particulariter attingitur, ſed ſolùm in aliquo alio, in quo implicitè continetur. Ex. gr. qui credit, *quidquid Eccleſia Catholica credit, vel credendum proponit*, implicitè credit omnia myſteria fidei. Porrò in ipſa quoque fide explicita dantur quidam gradus, prout ſapienter advertit Herincx noſter *part. 3. diſp. 7. n. 41.* nam alia eſt confuſa, alia diſtincta, una quoque eſt confuſior vel generalior altera, una diſtinctior alterâ. Hôc notato

℟. Jam ad quæſitum 1. neceſſitate medii (in ordine ſcilicet ad obtinendam juſtificationis gratiam) quivis adultus ratione præditus tenetur credere hæc duo ſaltem, ſcilicet, quòd *Deus ſit, & quòd inquirentibus ſe Remunerator ſit*. Ita teſte Illſung *tr. 3. diſp. un. n. 31. omnes Theologi.* Ratio eſt: quia quiſquis ad juſtificationis gratiam obtinendam tenetur ſe per proprios actus diſponere, eô ipſo quibusdam mentis quaſi paſſibus, tenetur Deum accedere: atqui juxta effatum Apoſtoli *ad Hebr. 11. accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quòd inquirentibus ſe Remunerator ſit*: ergo &c. Certum inſuper & exploratum habetur, quòd quivis adultus ratione pollens teneatur, quamprimùm in Dei cognitio- 16

nem venerit, in eundem tendere per Fidem, Spem, & Charitatem: at, implicat absolutè, ut quis per Spem & Charitatem tendat in DEUM ceu ultimum finem nostrum, nisi credat & Deum esse, & esse Remuneratorem: ergo &c. Nec abs re Deus id à nobis exigit; sublata enim Fide & Spe præmiorum, tolleretur prorsus nedum omnis cogitatio de immortalitate animæ, verùm insuper omnis sollicitudo æternæ vitæ; per consequens nemo Deum ex toto corde quæreret, nemo vitam suam, ùt oportet, componeret in ordine ad salutem obtinendam: meritò proin saltem hæc duo jubemur credere.

17 Dixi: *saltem hæc duo*; etenim quamplures etiam, insignissimi DD. uti D. Thomas, S. Bonavent. Scotus &c. existimant, de-facto post promulgatum Evangelium quemlibet adultum insuper necessitate medii teneri credere, & quidem explicitè, mysterium SS. Trinitatis, nec non mysterium Incarnationis; ídque satis claré convinci existimant tum ex Symbolo S. Athanasii, ubi absolutè dicitur: *Quicunque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam Fidem - - Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur &c.* Et post pauca in eodem Symbolo habetur: *sed necessarium est ad æternam salutem, ut Incarnationem*

quo-

quoque Domini nostri JESU Christi fideliter credat &c. Tum etiam ex illo, quia Christus Dominus *Marci ultimò* legitur, præcepisse suis Apostolis, *ut euntes in universum Mundum prædicarent Evangelium* (consequenter etiam mysterium SS. Trinitatis & Incarnationis) *omni creaturæ*, & absolutè subjungit: *qui non crediderit, condemnabitur*; ex quo nonnulli volunt inferre, Fidem actualem in Sanctissimam Trinitatem, nec non in Christum, esse simpliciter & absolutè omnibus adultis necessariam ad salutem; His tamen non obstantibus censeo, cum Patre Laymann, Sporer & aliis probatis Doctoribus, ex allegatis textibus plus non convinci, quàm, Fidem explicitam in SS. Trinitatem & Christum necessariam esse necessitate præcepti post satis promulgatum Evangelium, sicut ex illo: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata &c.* non rectè inferretur observantiam mandatorum esse necessariam necessitate medii ad salutem. Cúmque aliunde certum sit, Fidem actualem explicitam in SS. Trinitatem & in Christum non esse medium simpliciter necessarium ex natura rei in ordine ad justificationem & salutem consequendam; hinc mihi videtur satis probabile, hanc Fidem explicitam non esse simpliciter necessariam necessitate medii, sed necessitate præcepti duntaxat. Et ita hodiedum tenent insignes Doctores quarumvis Scholarum, nominatim Paulus

Mezger, Reding, Pettſchacher, Babenſtuber, Vega, Herincx, Sporer, Reiffenſtuel, Suarez, Lugo, Laymann, Illſung, Caſtropalao *part. 1. tr. 4. diſp. 1. punct. 9. n. 7.* Viva *ad propoſit. 64. ab Innocent. XI. damnatam n. 10. & alii plures.*

18 ℟. Jam 2dò. Quilibet adultus, & rationis compos neceſſitate præcepti Divini tenetur ſcire, & explicitè credere articulos Fidei, in Symbolo Apoſtolorum contentos, ſaltem quoad ſubſtantiam, ita, ut eos vero aliquo conceptu, licèt imperfecto apprehendat. Ita *communis* & receptiſſima DD. Sententia cum S. Thoma *2. 2. q. 1. art. 8.* & S. Auguſt. *Serm. 181. de temp.* quos refert, & ſequitur P. Babenſtuber *tr. 5. diſp. 1. art. 1. n. 17.* Ratio hujus deſumenda eſt tum ex praxi & conſuetudine Eccleſiæ, quæ omnibus fidelibus articulos Fidei in Symbolo Apoſtolorum contentos nedum proponit, ſed etiam inculcat velut neceſſariò credendos; tum ex eo etiam: quia in Eccleſia admittenda eſt aliqua Scripta Regula, per quam populus Chriſtianus dirigatur in iis, quæ Fide Divina ſunt credenda: atqui nulla brevior aut magis accommoda aſſignari poteſt, quàm Symbolum Apoſtolorum, quippe quod juxta S. Leonem Papam *ſerm. 11. de paſſione D.* eſt *brevis* quidem, ſed & *perfecta Fidei Chriſtianæ Confeſſio:* ergo quivis adultus rationis-

nis compos tenetur explicitè illos articulos credere & ſcire ſaltem quoad ſubſtantiam. Et licèt nonnulli Doctores excipiant articulum de communione Sanctorum, eò quòd hic hominibus rudioribus ſaltem videatur captu nimiùm difficilis; nihilominus huic etiam exceptioni meritò ſeſe opponunt Caſtropalao *tract. 4. diſp. 1. punct. 10. n. 5.* Sporer *tr. 2. c. 2. Sect. 2. n. 12.* Babenſtuber, aliique ſatis communiter; quia hic articulus nihil aliud innuit, quàm quòd in Eccleſia inter fideles detur communicatio bonorum ſpiritualium, utputa meritorum, orationum, ſuffragiorum &c. atqui hanc communicationem ne rudioribus quidem incognitam eſſe, vel exinde haud obſcurè colligi poteſt, quòd ipſimet aliorum precibus & ſuffragiis ſeſe recommendare aſſueverint: ergo &c.



Dixi: tenetur ſcire ſaltem *quoad ſubſtantiam* &c. pro cujus pleniori intellectu notes velim ex Filliucio *tr. 22. cap. 2. n. 35.* memoratos Fidei articulos tripliciter ſciri poſſe, ſcilicet 1. quoad ſubſtantiam. 2. quoad modum, & 3. quoad difficultates etiam, ſeu controverſias circa eosdem agitari ſolitas: primò modo illos ſcit, qui ſimpliciter apprehendit, quidnam vocibus illis ſignificetur v. g. quòd nomine Sanctiſſimæ Trinitatis intelligatur Deus in Eſſentia unus & trinus in Perſonis, 2dò modò 19

illos ſcit, qui novit communem eorum declarationem ſeu expoſitionem, quam habent communiter adjectam præſertim in Catechiſmo Romano. 3tiò modo illos ſcit, qui poteſt ſolvere difficultates ab hæreticis moveri ſolitas. Itaque fidelibus quà talibus, præſertim rudioribus, ſufficit nôſſe articulos Fidei quoad ſubſtantiam: è contra in Paſtoribus animarum, utputa Epiſcopis, Parochis, Confeſſariis & Concionatoribus meritô requiritur Scientia prædictorum articulorum etiam quoad ſecundum & 3. modum. Ratio eſt: quia ipſis vi officii ſui incumbit alios fideles inſtruere, nec non hæreticorum fundamenta refutare, ubi opus fuerit: at, hoc certè nunquam poterunt præſtare, niſi in articulis Fidei ſint verſati etiam ſecundo & tertio modo: ergo &c.

Ergonè, inquies fortaſſis, ſufficit, quòd quilibet fidelis quà talis ſciat, & credat ea duntaxat, quæ in Symbolo Apoſtolorum continentur?

℟. Fideli quà tali ſufficeret, quia ex
20 præcepto Fidei non tenetur plura ſcire; nihilominus vi aliarum virtutum, utputa Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, Religionis, &c. quarum exercitium ſæpiùs nobis incumbit, tenetur præterea quilibet fidelium explicitè ſcire 1. orationem Dominicam. 2. præcepta Decalogi & Eccleſiæ, & 3.

Sa-

Sacramenta illa, quæ jure Divino sunt necessaria ad salutem, utputa baptismum, pænitentiam, & Eucharistiam. Ita cum communi Theologorum Castropalao *tract. 4. disp. 1. pu. 10. à n. 3.* Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 3. n. 6. & seqq.* Tamburinus *lib. 2. in decalog. c. 1. §. 1. à n 5.*

Ratio est: quia quilibet vi suæ professionis nôsse debet ea, quæ pertinent ad ipsius statum, aut officium: atqui omnia mox commemorata pertinent ad statum & officium hominis Christiani: quomodo enim præcepta Decalogi vel Ecclesiæ observaret? quomodo ad pœnitentiam, vel Eucharistiam sese disponeret, nisi ea cognosceret? &c. ergo &c.

21 Quocirca tamen rursus proximè allegati Doctores aliique communiter observant, quòd non quilibet fidelium teneatur hæc omnia scire memoriter, multò minùs quoad modum, & difficultates: sed sufficit, quòd illa sciant quoad substantiam, ita, ut desuper interrogati vel examinati sciant commodè & aptè respondere, tametsi hoc non sufficeret in Pastoribus animarum, veluti proximè dictum fuit.

22 Nihilominus etiam plebeios (nisi hebetudo ingenii, vel labilitas memoriæ illos excuset) qui Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam non addiscunt memoriter, noxæ venialis, & crassioris qui-

dem, meritò condemnant Doctores citati: eô quòd tales salutis suæ, rerumque Divinarum nimis incurii & negligentes debeant argui: profectò qui quantumvis exiguum Christianè vivendi, salutémque æternam assequendi desiderium fovent in animo, vel à puero similia addiscere, memoriæque commendare satagunt, prout praxis recepta fidelium docet.

Quæres 9nò, quandonam tum fideles, tum infideles etiam per se teneantur ad præbendum assensum internum Fidei articulis sibi propositis ad credendum?

23 ℟. Omnes adulti, tam infideles, quàm fideles per se & directè (id est, obligatione hac immediatè orta ex præcepto Fidei Divinæ) tenentur ad præbendum assensum internum Fidei, quàm primum mysteria Fidei nostræ salvificæ iisdem fuêre sufficienter proposita velut à Deo revelata. Ita *communis* & certa omnium Theologorum habet sententia. Ratio est: quia assensus Fidei est quidam cultus, & reverentia Divinæ auctoritati exhibenda: atqui sana ratio suadet, hanc reverentiam Divinæ auctoritati utpote infallibili illico esse exhibendam; quemadmodum vi legum civilium tenemur v.g. alicui Regi & Principi nobis præsenti exhibere reverentiam politicam: ergo similiter dicendum, quòd quivis fidelium teneatur præbere assensum veritat-

rita-

ritatibus à DEO revelatis, quamprimùm agnoſcit, illas à Deo revelatas.

At, inquies rurſus, quandonam igitur cuipiam vera Fides ſatis propoſita cenſeri debet?

℟. Adultis infidelibus (idem tenendum eſt de fidelibus baptizatis, ſemper tamen inter infideles educatis) tunc vera Fides cenſeri debet ſufficienter propoſita, quando hujus myſteria rationibus deſumptis, ſeu etiam deſumendis ex notis veræ Eccleſiæ, utputa ex antiquitate, & Sanctitate doctrinæ & morum, ex innumeris miraculis à Deo in hujus veritatis confirmationem factis, ex innumerabili quaſi multitudine Sanctorum Confeſſorum & Martyrum, hujus doctrinæ veritatem effuſione proprii Sanguinis obliterantium &c. quando, inquam ex hujuſcemodi motivis, accedente præſertim interiori Spiritûs S. illuſtratione, ita proponuntur velut vera & credibilia, ut recta & ſana ratio dictet noſtram Fidem eſſe veram, contrariam verò ſectam, qualiscunque demum illa ſit, eſſe falſam. Ita Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 1. n. 6.* Bonacina, Reiffenſtuel & alii. Ratio eſt: quia tunc cenſeri debent ſufficienter propoſita, quando proponuntur cum tot, tantiſque motivis, ut hominem prudentem meritò debeant movere ad aſſenſum: at, ſi myſteria Fidei proponuntur ex motivis 24.

mox allegatis profectò hominem prudentem, non præoccupatum sinistra aliqua passione, aversione, vel obstinatione, debent movere ad assensum, prout multiplex experientia docuit: ergo &c.

25. Cæterùm puellæ ac pueri inter fideles nati & educati, tenentur assensum internum Fidei præbere, quamprimùm usum rationis assecuti à suis Parentibus, vel Parochis, aliisvè instructoribus intelligunt, hæc mysteria fuisse à Deo revelata, & ab Ecclesia proponi velut credenda; secus enim (nisi juvenilis imprudentia, levitas, inadvertentia seu etiam ignorantia illos excuset) impingerent in præceptum Fidei, veluti hactenus dicta perpendenti de facili constabit. Quocirca tamen Doctores communiter notant, in praxi cum pueris ac puellis in hoc puncto non nimis scrupulizandum; nam si hanc obligationem (assentiendi scilicet) advertunt, absque mora assentiri solent: sin autem illam non apprehendant, eô ipso à peccato possunt & debent excusari. Adde insuper, quòd homines usu rationis pollentes huic obligationi satisfaciant per actus Fidei, occasione aliarum virtutum, utputa Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, Religionis &c. exercitos, prout bene adverterunt Tamburinus, Sanchez, Castropalao, Sporer, & Herincx *part. 3, disp. 7. de Fide n. 76.*

Er-

Ergonè, inquies præceptum Fidei per se non obligat, sæpiùs ad præbendum internum assensum?

℟. Equidem multi insignes Doctores existimant, hoc præceptum elicito semel assensu deinceps per se non obligare sæpiùs, eò præsertim, quòd nequeat assignari certum tempus hujus obligationis, prout vel inde haud obscurè colligere fas est, quòd nonnulli putent, hoc præceptum per se obligare saltem semel in anno; alii diebus Dominicis & Festis; alii aliter, prout refert Sanchez *lib. 2. in decalog. cap. 1. num. 3.* Neque huic doctrinæ quidquam præjudicari autumant ex eo, quòd Innocentius XI. damnaverit sequentes propositiones, quarum prior, *num 17*, ita habet: *Satis est, actum Fidei semel in vita elicere*, posterior verò: quæ est ultima ita sonat: *sufficit illa Mysteria* (scilicet SS. Trinitatis & Incarnationis) *semel credidisse*; quia (inquiunt,) cùm juxta communem Theologorum teneamur saltem per accidens sæpiùs elicere actus Fidei; hinc dictæ propositiones justissimè fuerunt damnatæ. Et ita hodiedum tenent Tamburinus *lib. 2. in decalog. c. 1. §. 1. n. 9.* Lugo & alii, quos sequitur Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 1. num. 39.* 26.

Nihilominus censeo probabilius, & verosimilius, quemlibet fidelium per se & directè, id est, obligatione immediatè orta 27.

ta

ta ex præcepto D. Fidei sæpiùs teneri ad eliciendum actum internum Fidei. Ita *communior* & procul dubio tutior habet sententia, quam tenent Cardenas *in 2. crisi Theolog. diss. 11. n. 46. & dissert. 42. c. 2. n. 5.* Viva *ad 1. propos. ab Alexandro VII. damnatam. n. 7.* La Croix *lib. 2. n. 10.* Illsung *tract. 3. disp. un. n. 37.* Henno *tr. de virtut. disp. 3. q. 7. concl. 3.* Matthæucci *in cautela Confessarii lib. 1. c. 1. n. 5. & rursus lib. 2. c. 11. n. 3.* Ratio nostra est: quia homo vi obligationis naturalis tenetur diversis temporibus, potissimùm verò in principio vitæ post adeptum scilicet usum rationis & in illius fine in Deum ceu ultimum finem tendere: at, nequit aliter in Eundem tendere, nisi per actus Theologicales, scilicet Fidei, Spei, & Charitatis, quibus deficientibus impossibile est, ut homo vitam suam rectè instituat, aliàque salutis media fructuosè usurpet: concludendum proin est, quòd quivis fidelium per se teneatur ad eliciendos actus Fidei, esto hujus obligationis certius tempus assignari non possit, quàm illud diluculum, quô primò recipit sufficiens lumen rationis in ordine ad dignoscendas Fidei veritates, item occasus vitæ, quô scilicet ad suum Creatorem habet pergere, & per consequens mediantibus actibus Fidei, Spei & Charitatis eidem sese specialiter conjungere: ex qui-

bus

bus insuper liquet, jure meritissimo ab Alexandro VII. damnatam fuisse sequentem propositionem num. 1. *homo nullo unquam tempore vitæ suæ tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Ab Innocentio verò XI. sequentem n. 16. *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale & secundùm se.*

Quæres tandem decimò, an, vel quoties teneamur saltem per accidens & indirectè ad eliciendum actum Fidei?

℟. Toties ad hoc tenemur, quoties adstringimur ad ponendum actum alterius virtutis, qui sine prævio actu Fidei poni non potest. Ita rursus *communissima* & certa DD. sententia. Ratio est: quia quisquis tenetur ad aliquem finem, eodem præceptô tenetur ad ponenda media in eundem finem necessaria: atqui actus Fidei sæpissime est necessarius ad ponendos aliarum virtutum actus, utpute amoris, spei, contritionis &c. impossibile enim est, ut quis speret in Deum, Eundem amet, vel propter offensam Dei de suis peccatis doleat, nisi credat, & Deum esse, summo amore dignum, & hoc ipso non esse offendendum. Perbene autem Theologi asserunt, in hisce casibus nos per accidens & indirectè duntaxat obligari ad actum Fidei; quia scilicet talis obligatio non proficiscitur immediatè 28

ex

ex præcepto Fidei, sed ex obligatione aliarum virtutum, uti visum est. Inde fit, quòd is, qui neglexit v. g. Confessionem, aut Communionem Paschalem &c. in Confessione postea non teneatur se singulariter accusare ob neglectum actum Fidei (nisi ex infidelitate, seu etiam incredulitate ad hujusmodi neglectum fuisset inductus) sed satisfaciat dicendo: neglexi voluntariè Confessionem, seu etiam Communionem Paschalem, veluti ex *communi DD.* Sententia tradunt Reiffenstuel *tract. 4. dist. 2. n. 37. & Sporer tr. 2. in decal. c. 2. sect. 3. num. 20.* ubi mox *à n. 21.* recenset alios quatuor casus, in quibus per accidens adstringimur ad ponendum actum Fidei, scilicet 1. quando homo tenetur aut vult recuperare justificationis gratiam. 2. Quando vult suscipere aliquod Sacramentum. 3. Quando urgetur gravi tentatione contra quamcumque virtutem, quam putat se vincere non posse, nisi fortiter resistat in Fide. 4tò, Denique quando quis exteriùs tenetur profiteri Fidem v. g. coram tyranno, qui conatur à vera Fide divertere, ita scilicet, ut fidelis revera existimet se in periculo negandi veram Fidem, nisi per actus Fidei fortiter resistat; quo casu tamen non tam vi præcepti affirmativi, quàm negativi, de non neganda Fide, adstringitur ad actum Fidei eliciendum.

§. II.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de natura, necessitate, & obligatione Fidei.

CASUS PRIMUS.

Titia à Parentibus acatholicis nata & educata, posteaquam ad usum rationis pervenit, Catholicorum mores, ritus, & devotiones accuratiùs notare cœpit, & de iisdem non modicè sibi complacuit, eò præsertim, quòd hinc inde intellexerit eandem Fidem Catholicam multis miraculis à Deo fuisse confirmatam. Verùm cùm non minùs multiplici experientia didicisset, illas, qui Parentum suorum Fidem, quâ semel imbuti fuêre, abnegant, ab aliis etiam melioris notæ hominibus passim despici ac vilipendi, simulque sine gravissima Parentum suorum, immò totius illustris familiæ suæ offensa id facere non potuisset, tandem secum ratiocinando ita conclusit: video sanè meliora apud Catholicos, proboque, verùm cùm in articulis fundamentalibus conveniamus, simùlque sine graviori offensa Parentum &c. eandem fidem amplecti non liceat: hinc deteriora sequor, maneoque in mea Fide semel suscepta: si Deo placuisset aliud, potuisset procul dubio æquè faciliter facere, me à Catholicis Parentibus prognasci. Quæritur

jam 1.

jam 1. quid de hac resolutione censendum? & 2. quomodo Titiæ occurrendum, casu quo postea consilii causâ veniret ad Sacerdotem vel Confessarium Catholicum?

℟. Ad primum quæsitum hujus casus,
29 hanc resolutionem nullatenus esse probandam, nec dubitandum, quin Titiâ perseverando in sua secta per se loquendo peccaverit, imò vixerit in continuo statu peccati mortalis. Ratio est: quia cùm habuerit tot ac tanta motiva credibilitatis, interioresque stimulos, ut Religio Catholica eidem fuerit visa longè melior, procul dubio eidem pariter visa fuerit verosimilior, ac probabilior: esto proin fortassis hactenus nondum fuerit convicta de falsitate suæ sectæ, neque plenariè informata de mysteriis Fidei Catholicæ, proptereáque non illico obligata ad abjurandam suam sectam; nihilominus certum esse debet, eam jam fuisse obligatam ad inquirendam omnimodam veritatem; quòd, cùm nondum fecerit, procul dubio saltem per se loquendo (nisi scilicet ignorantia vel inadvertentia hujus obligationis, de qua in praxi specialiter foret examinanda, laboraverit) graviter deliquit, veluti haud obscurè colligere fas est ex illa *num. 4ta* propositione ab Innocentio XI. damnata: *ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili* (suæ sectæ scilicet)

℟. Jam

℟. jam ad 2dum. Titiæ in tali casu persuadendum, & à Confessario remonstrandum fore, hanc in articulis fundamentalibus (út ipsi loquuntur) convenientiam cum Catholicis non esse sufficientem ad salutem, immò esse nullam, & meram inanem persuasiónem acatholicorum; quia cùm pro omnibus fidei articulis militet idem motivum formale, scilicet infinita Dei veracitas falli & fallere nescia, secundùm dicta *n. 10.* consequens profectò est, quòd is, qui pertinaciter negat unum, hôc ipso neget infinitam Dei veracitatem, neque hoc motivo credat vel credere possit alium, veluti pluribus rationibus & argumentis id probat R. P. Pichler in sua *theolog. polem. part. 1. contra Indifferentist. art. 9. n. 15. & seqq.* 30

Esto etiam durum sit relinquere Parentes, amicos, offendere familiam Illustrem, & fortassis ingentem bonorum temporalium jacturam subire; quia tamen & sana ratio & fides vera docet, hæc bona temporalia esse postponenda æternis, juxta illud infallibile Christi Domini effatum apud *Matthæ. 10. c. v. 37. Qui amat Patrem aut Matrem plus quàm me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus;* hinc minimè eximi potest ab hac obligatione.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Sacerdos bene advertit, quendam pœnitentem plebeum sua peccata valde rudi & imperfecto modo, immò sine distinctione numerica & specifica, & sine ulla prorsus mentione de dolore ac proposito emendandi &c. expressisse; quia tamen ea die fuerat ingens populi confluxus, hinc ut se breviùs expediret, prorsus nil aliud interrogavit, quàm: utrum doleat de suis peccatis? & an nolit ea deinceps committere? quo respondente: ita Domine, eundem non sine remorsu conscientiæ absolvit, hac de causa alio tempore reversum, velut suspectum de sufficientia doctrinæ christianæ paulò accuratius examinavit, & illico deprehendit eum ne mediocriter quidem tinctum in materia fidei, aliísque ad pœnitentiæ valorem necessariis, quam ob rem eundem velut hominem salutis suæ nimis incurium objurgando & increpando repulit, negata eidem absolutione usque dum ea, quæ ad salutem scitu sunt necessaria, meliùs didicisset. Quæritur jam, an Confessarius iste bene processerit?

℞. Nequaquam bene, certè non quoad primum, dum scilicet illum nuper absolvit, esto nec numerum expresserit, neque speciem (si tamen supponatur attulisse peccata mortalia) Ratio est: quia Confessario sub gravi culpa incumbit in materia necessaria supplere defectum pœnitentis, eundem

dem examinando de numero & specie peccatorum, nec non de dolore ac proposito &c. ne scilicet Sacramentum exponat periculo Sacrilegæ nullitatis, veluti diximus *in theolog. Sacram. part. 2. confer. 17. n. 432. ex cap. omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss.* Neque excusari potest ex eo, quòd fuerit ingens concursus; tum quia concursus non excusat ab integritate materiali confessionis, veluti liquet ex propositione 59. ab Innocentio XI. damnata, quæ dicebat, quòd ratione magni concursus pœnitentiam liceat dimidiatè tantùm confessos absolvere Sacramentaliter; tum etiam, quia præstat paucioribus ritè tamen dispositis hoc Sacramentum administrare cum fructu, quàm plures sed indispositos absolvere sine fructu & sacrilegè.

Dixi etiam Sempronium non bene fecisse *quoad primum*; quoad secundum enim 32
æquè malè processisse mihi videtur; nam si pœnitens ea, quæ necessariò scire debuisset & credere, ignoravit ex labilitate memoriæ, vel naturali inadvertentia, commiseratione potiùs, quàm increpatione dignus fuit, ùt de se patet. Si autem supponatur illorum notitiam neglexisse ex mera desidia & incuria salutis, tunc potiùs ad adhibendam majorem diligentiam blandè fuit exhortandus & adjuvandus pro possibili, quàm severiore animadversione re-

ligionis exercitium toleraretur, emigrare. Verùm vix patriam egressa (nescio quô fato) in alieno territorio seu Pago merùm Catholico incidit morbum lethalem: hinc sponsus Cajæ, qui cæteroquin bonus Catholicus cæco duntaxat amore eandem fuerat comitatus, de salute animæ non minùs, quàm corporis sollicitus, accessit R. Dominum Parochum loci, ubi Caja decubuit, ab eo humiliter petens, quatenus dignaretur Cajam invisere, eàmque ad bonam seu Christianam mortem disponere, ita tamen, ut dè purgatorio, de indulgentiis, de confessione auriculari &c. utpote nunquam persuadendis Cajæ, omnino præscinderet. R. D. Parochus tum animæ, tum etiam divini honoris zelo ductus illico secutus est sponsum, cúmque Cajam invenisset jamjam cum morte luctantem, elicito priùs actu Fidei in Deum unum & trinum, nec non in JEsum Christum &c. eandem ad dolorem universalem de peccatis concipiendum disposuit, quô obtento Cajam sub conditione absolvit. Quæritur jam, an R. D. Parochus bene egerit?

34 ℟. Omnino bene & laudabiliter. Ratio est: quia conatus fuit modo meliori, quô in his circumstantiis fieri poterat, procurare animæ salutem, disponendo scilicet infirmam tum ad verum dolorem supernaturalem de peccatis, tum etiam ad assentiendum fidei mysteriis simpliciter ad salutem creditu necessariis. Bene proin egit,

par-

partim quòd eam absolverit, ne fortassis cum sola attritione decedens ex hac vita incurreret æternam damnationem, quæ accedente simul beneficio absolutionis fortassis obtinuit salutem æternam; partim etiam, quòd non absolutè, sed sub conditione duntaxat illam absolverit; quia quotiescunque ex una parte affulget probabilis spes valoris hujus Sacramenti, ex altera verò timendum est periculum frustrationis, tunc urgente casu necessitatis potest, immò & debet administrari non absolutè, sed sub conditione ad consulendum tum animæ saluti, tum etiam reverentiæ Sacramenti, veluti diximus *in theolog. Sacram. part. 2. Conf. 8. n. 200. & seqq.* atqui in hoc casu revera erat summum periculum animæ: ex altera verò parte nonnulla spes valoris Sacramentalis apparuit, etsi periculum irreverentiæ & nullitatis Sacramenti ob pertinaciam Cajæ utpote educatæ in partibus Catholicorum procul dubio fuerit majus: ergo R. D. Parochus bene egit, eam sub conditione absolvendo.

At, inquies, Caja in facie Ecclesiæ fuit hæretica, simùlque pertinax, veluti liquet ex relatione sponsi, neque erat parata corrigi ab Ecclesia: ergo nullatenus debuisset absolvi, nequidem sub conditione.

℟. Negando conseq. Ex hoc enim plus non convincitur, quàm, quòd non debue- 35

rit abſolvi abſolutè; enim verò multi procul dubio reperiuntur hæretici, pertinaciſſimè contradicentes S. Pontifici, vel Eccleſiæ Romanæ, eò quòd de hac nil, niſi Scabioſum & infamatorium unquam audiverint, qui, ſi agnoſcerent veritatem fidei Catholicæ, procul dubio incunctanter eandem amplecterentur: & licèt Caja, utpote nata & educata in partibus Catholicorum procul dubio videatur minùs excuſabilis ab hæreſi & culpa formali, potuit nihilominus ob inſtantiſſimum animæ periculum ſub conditione abſolvi. Sapienter proin ait La Croix *lib. 6. part. 2. n. 1866.* quòd ſi Sacerdos Catholicus intelligat, hominem acatholicum ad extrema deductum, prudenter faciat (niſi quid aliud obſtet) eum accedendo: cumque eodem actus Fidei, Spei, & Charitatis eliciendo, manendo in illis, quæ nobis communia ſunt cum hæreticis: ſi tamen circumſtantiæ patiuntur (pergit idem) poteſt poſtea rogare, an non vellet amplecti Fidem ſalvificam & veram, ſi ſciret, ſe non eſſe in vera Fide? Item an non vellet amplecti omnia ad ſalutem neceſſaria, confiteri, & abſolvi? &c. Monet tamen rectè Vindex Gobati *ad propoſ. 4.* quòd, ſi ſpes ſit de amplectenda Religione Catholica, ſimùlque tempus & circumſtantiæ patiantur, hanc debere proponi infirmo. Videatur La Croix *loc. cit.* vel

ea,

ea, quæ diximus *part. 2. Theolog. Sacram. Confer. 8. n. 213.*

Ergone, inquies, Caja ſepeliri potuit in loco Sacro?

℟ Potuit ſine dubio, modò abſuerit ſcandalum. Ratio eſt; quia ſupponitur in mortis articulo dediſſe ſigna Pœnitentiæ, & à cenſura ſicut & à peccatis ſaltem probabiliter validè fuit abſoluta. Et licèt videatur ingens dubium, an non fuerit hæretica formalis potiùs, quàm materialis; nihilominus ſtante dubio videtur potiùs inclinandum in partem benigniorem pro favore defunctæ, ait rectè La Croix *lib. 7. n. 263.* Addo inſuper, ab Henriquez, Suarezio *de cenſur. diſp. 12. ſect. 4. num. 2. in fine*, & à Laymanno *lib. 1. tr. 5. part. 2. c. 4. n. 9.* velut probabile ſuſtineri, quòd excommunicatos non vitandos (qualis etiam erat Caja) modò ante mortem manifeſta ſigna dederint, tametſi ab hæreſi abſoluti non fuerint, liceat ſepelire in loco Sacro, quemadmodum pro iisdem licet offerre orationes publicas, & Sacroſanctæ Miſſæ Sacrificia. Nihilominus cùm in tali caſu de facili natum ſit oriri ſcandalum, & alia plura incommoda in plebe, præſertim in loco merè Catholico; hinc ſapienter monet Laymann *loc. cit.* Epiſcopum priùs hac de re eſſe admonendum, qui ſi 36.

 velit,

velit, etiam post mortem absolutionem ab excommunicatione potest impendere.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

37. COlliges ex hactenus dictis primò, non satis esse, quòd homo rudior seu de communi plebe credat articulos Fidei implicitè duntaxat, id est, in genere præcisè credendo, *quidquid credit S. Mater Ecclesia*, vel, *quidquid Deus revelavit &c.* Ratio est: quia status & professio hominis Christiani haud dubiè exigit, ut præcipua Fidei Divinæ mysteria seu articulos & cognoscat, & credat: atqui hoc non præstat, qui in genere duntaxat credit, quidquid DEUS revelavit, vel Ecclesia proponit &c. ergo. Hac de causa teste Reding apud Babenstuber *tract. 5. disp. 1. art. 1. n. 20.* Gregorius XI. *in direct. inquisit. 1. p. q. 10. hæres. 8.* damnavit sequentem propositionem: *Laici non tenentur ad aliquem articulum Fidei explicitè credendum, sed sufficit illis ista conclusio in genere, quòd credunt omne illud, quod Sancta Dei Ecclesia credit.*

38. Colliges 2dò, Fideles quamprimum pervenerunt ad usum rationis, teneri juxta capacitatem & statum suum talem ac tantam adhi-

adhibere diligentiam in ordine ad addiſcendos Fidei articulos, qualem quisque prudentum adhibere ſolet in addiſcenda re vel arte, ſibi multùm utili ac proficua. Ratio de ſe liquet: quia ſcilicet cognitio præcipuorum Fidei myſteriorum cuivis fidelium nedum proficua, ſed omnino neceſſaria eſt ad ſalutem ſecundùm hactenus dicta. Tenentur proin frequentare Parochiam, ſeu etiam catecheſin, quatenus in rebus Fidei ad ſalutem neceſſariis inſtruantur, ſecus enim juxta qualitatem deſidiæ graviter vel leviter peccabunt, uti bene obſervat Matthæucci *in caut. Confeſſ. lib. 2. c. 14. n. 12.* Atque hinc ulteriùs.

Colliges 3tiò, Parentibus incumbere obligationem graviſſimam inſtruendi (ſive dein per ſe ipſos immediatè, ſive per alios, utputa Præceptores, Ludimagiſtros &c.) ſuas proles in rebus Fidei ad ſalutem neceſſariis, adeò, ùt ſi eos impediant, vel commoditatem non procurent, vel inſtructionem prorſus negligant, graviſſimè peccent. Ratio eſt: quia hôc modo deficiunt in puncto gravi ab eo, quod iisdem tam jure naturæ, quàm Divino etiam & humano incumbit. Adde inſuper, quòd ex tali neglectu ſequatur in prolibus haud exiguum ſalutis præjudicium: id, quod vel maximè inculcandum eſt hominibus aggreſtibus, qui proles ſuas, dum vix incipiunt ratio- 39.

ratione uti, applicant paſcendis pecoribus, & raro permittunt eas templum adire, ac rariùs conciones, neque easdem domi inſtruere ſolent, prout multiplex experientia docuit. Ulteriùs

40. Colliges 4tò, Paſtores animarum, quibus cura paſcendi commiſſa eſt, ſub gravi culpa adſtringi ad erudiendos ſubditos ſuæ curæ commiſſos in Fide, aliisque ad ſalutem neceſſariis, ita ut ſecus facientes pro gravitate incuriæ aut deſidiæ peccent mortaliter, ſicut & illi, ait Sporer *tr. 2. in decalog. c. 2. n. 14.* qui ſcienter promovent Paſtores ignaros, aut quos ſciunt ſuos ſubditos non inſtruere in neceſſariis ad ſalutem. Ratio eſt: quia hi nedum ex charitate vel pietate, uti parentes, ſed inſuper ex juſtitia tenentur procurare ſalutem ſpiritualem ſuorum ſubditorum: ergo ſi id culpabiliter negligant, graviter peccant, poſſuntque cenſuris Eccleſiaſticis eò compelli, uti bene docent Sanchez *lib. 2. c. 3. num. 15.* Laymann, Filliucius & alii. Videatur La Croix *lib. 2. n. 29.*

41. Colliges 5tò, hæreticum non teneri ad deſerendam ſuam ſectam (& conſequenter eam non deſerendo non peccare) quàmdiu judicat, eam eſſe veroſimiliorem & credibiliorem Fide Catholica. Ratio eſt: quia quamdiu hoc eidem videtur, pronum eſt colligere, vel quòd fundamenta Fidei no-

nostræ eidem nondum fuerint satis proposita, vel certè quòd ea hactenus nondum satis penetraverit: at, quamdiu hæreticus non agnoscit fundamenta Fidei Catholicæ, tamdiu non tenetur, imò nec potest iisdem præbere assensum Fidei, quippe qui debet esse firmissimus. Quin imò, tametsi existimaret, Fidem nostram Catholicam esse probabilius veram, si tamen stante tali opinione adhuc quodammodo formidet, ne non sit vera, nondum tenetur, immò nec potest præbere assensum Fidei divinæ; quia hæc niti debet motivo infallibili, quô præciso prudenter nequit dari assensus firmissimus: ergo quamdiu hæreticus non agnoscit, vel certè non penetrat motiva infallibilia Fidei Catholicæ, tamdiu non potest præbere verum assensum Fidei, prout ulteriùs haud obscurè colligere fas est ex illa propositione *num. 21.* ab Innocentio XI. damnata; *assensus Fidei supernaturalis & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis, immò formidine, quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.*

Atqui, inquies, idem Innocentius XI. damnavit etiam sequentem propositionem *num. 4tam: ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minùs probali:* ergo quamprimùm apprehendit Catholicam Fidem esse magis probabilem & verosimiliorem suâ secta, tenetur imme-

dia-

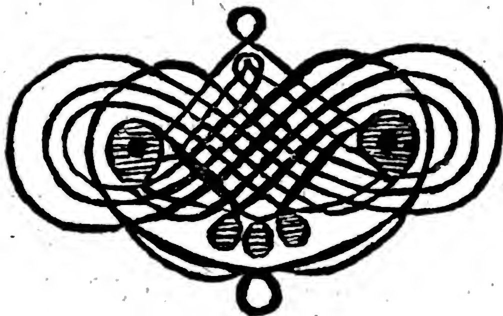
diatè præbere aſſenſum dogmatibus Catholicis.

42. ℞. Neg. conſeq. quia ex hoc ſolùm erui valet, quòd poſt adeptam ſemel notitiam de majori probabilitate & veritate Fidei Catholicæ culpabiliter perſeveret in ſua ſecta ſibi viſa minùs probabili. Et meritò; quamprimum enim advertit, ſe probabiliùs verſari in errore Fidei (quæ utique eſt materia graviſſima concernens Dei gloriam & animæ ſalutem) tenetur ulteriùs invocare Spiritûs S. gratiam, & pro poſſibili indagare in omnimodam veritatem, quô facto procul dubio Deus illum diriget ad talem, â quo accedente Spiritus Sancti gratia plenariè illuſtrabitur, & omnimodam veritatem deprehendet, veluti plura de hoc nobis exſtant exempla: quodſi autem neglexerit ulteriorem inquiſitionem, absque dubio culpabiliter perſeverabit in ſuis erroribus, nec excuſari poteſt ab infidelitate adhærendo ſuæ ſectæ, ductus opinione minùs probabili. Videatur Cardenas *in 2. Criſi Theolog. diſſert. 5. c. 2.* Vel la Croix *lib. 2. num. 48.*

43. Colliges denique 6tò, in praxi non eſſe neceſſarium, ut Confeſſarius Pœnitentem interroget, vel ut pœnitens ſeipſum examinet, utrum ſatisfecerit præcepto affirmativo de eliciendo actu ſeu aſſenſu interno Fidei. Ratio eſt: quia moraliter loquendo

do ferè semper & infallibiliter quasi contingere solet, ut homo Christianus fidem Christi semel ex corde amplexus ac confessus nedum per annum, sed etiam per diem aut certè per mensem plures exerceat actus fidei, utputa dum missam audit, confitetur, aut concioni interest, tametsi non ita reflexè attendat ad eosdem actus fidei. Fatendum nihilominus est, quòd neque confessarii suo bene fungantur officio, qui dum à pueris vel puellis hac super re generaliter examinatis, an omnia credant, quidquid S. Mater Ecclesia credit, vel credendum proponit? &c. audiunt frigidum *ita*, illico contenti aquiescunt & absolvunt; sæpiùs enim quàm par est respondendo asserere solent, se credere, qui tamen ulteriùs examinati *cur credant?* nesciunt dare ullam prorsus rationem: quemadmodùm examinati & interrogati *an doleant de suis peccatis?* promptissimè quidem respondere solent: *ita Domine*; Qui tamen ulteriùs examinati motivum, *cur doleant?* prorsus ignorare deprehenduntur, cur de peccatis sit dolendum: sicut proin talis dolor, utpote motivo supernaturali destitutus prorsus insufficiens est ad valorem Sacramenti; ita sanè fides destituta motivo supernaturali, auctoritatis divinæ scilicet, prorsus est insufficiens ad salutem. Inculcandum proin in praxi est hujusmodi hominibus motivum formale fidei,

fidei, cumque illis eliciendus actus supernaturalis fidei v. g. hoc aut simili modo: *credo, DEum esse unum in essentia, & trinum in personis &c. quia ipse velut infinitè verax hoc revelavit &c. aut: credo, Verbum divinum fuisse incarnatum, eò quòd S. Mater Ecclesia hoc velut à DEO infinitè veraci revelatum proponit &c. Videatur de hoc la Croix lib 2. n. 30. & seqq.*



CON-



CONFERENTIA SECUNDA.

De Obligatione fidem exteriùs profitendi.

SUMMARIUM.

44. Datur obligatio fidem veram exteriùs profitendi.

45. Idque toties, quoties vel 1. honor DEI & Christi, vel 2. salus propria, aut 3. salus proximi id exigit.

46. 47. & 48. Breviter declaratur, quando illud honor Dei, vel salus propria, aut proximi censeatur exigere.

49. Quænam sit differentia inter dissimulare fidem propriam, & inter simulare fidem alienam.

50. Ob gravem causam quandoque licitè dissimulatur fides vera, modò non instet præceptum vel obligatio hanc exteriús profitendi.

51. Recensentur breviter nonnulli casus, in quibus vi juris Pontificii datur obligatio deponendi professionem fidei.

52. Nunquam prorsus licet negare fidem veram seu Catholicam; quæ

53. Tripliciter, scilicet vel verbis, vel factis, vel denique signis negari potest.

54. Quandonam quis censeatur fidem negare verbis?

55. Quandonam factis; Et
56. Quando signis: breviter declaratur.
57. Quidnam hìc nomine signorum veniat intelligendum?
58. Signis aut vestimentis distinctivis Nationis duntaxat à Natione, vel etiam Religionis à Religione ex gravi causa probabiliter licitum est uti, non item signis protestativis falsæ sectæ.
59. & 60. Satisfit duabus instantiis in contrarium factis.
61. Resolvitur Casus I. de quodam Sacerdote Catholico á Consistorio Anglicano examinato de sua fide &c.
62. Qui nullatenus tenebatur fateri conditionem sui status.
63. Quin etiam tutâ conscientia utendo restrictione mentali negare potuit, se quidpiam scivisse de constitutione anglicana prohibitiva &c. &c.
64. Resolvitur Casus II. de quodam chalcographo Catholico, qui sua servitia addixerat cuidam alteri Acatholico, dissimulans fidem propriam.
65. An peccaverit negligendo divina, vel observantiam præceptorum Ecclesiasticorum?
66. Et undenam practicè loquendo species vel numerus peccatorum ab eo commissorum colligendus sit?
67. Resolvitur Casus III. de quodam Præcone Ariano, qui imminente sibi mortis periculo petiit sacerdotem Catholicum, in vestibus sæcularibus compariturum.
68. Quid si talis nulla ratione eò adduci possit, ut fidem Catholicam per se ipsum ante obitum publicè profiteatur?
69. Quid si persona privata tantùm id recusaret?

70.

70. An Præco Arianus post recuperatam valetudinem potuerit diutiùs dissimulare externam professionem fidei?
71. Universim omnia illa verba vel facta, quæ significant abnegationem fidei, à Catholico vitari omnimodis debent.
72. Interrogatus à persona privata per se loquendo non tenetur respondere, sed potest eludere interrogantem.
73. Catholicus, cernens SS. Eucharistiam, vel Crucifixum ab hæretico indignè tractari, tenetur se opponere, modò id possit utiliter.
74. An, vel quando permissum sit fugere tempore persecutionis, præsertim Pastoribus animarum?
75. Per se loquendo non impingit in præcepta fidei, qui profert talia verba aut gesta, ex quibus alii possunt colligere, quòd non proferantur animô abnegandi veram fidem.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos casus practicos circa externam professionem fidei.

QUæres primò, deturnè obligatio seu præceptum de fide exteriùs profitenda?

℟. Datur sine dubio obligatio seu præ- 44.
ceptum, & quidem duplex, unum affirmativum, vi cujus jubemur fidem veram exteriùs profiteri, prout insinuat Apostolus

 lus

lus *Rom 10. Corde enim* (inquiens) *creditur ad justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem*: alterum est negativum, quô jubemur fidem nunquam negare; id, quod Christus Servator noster innuit *Matth. 10.* dicens: *qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Idipsum rursus innuit Doctor Gentium *2. Timoth. 2. si negaverimus eum* (ait) *& ille negabit nos.* Ex quo liquet, hoc praeceptum graviter obligare; sicut negari à Christo gravis est pœna secundùm *omnes.*

Quæres 2dò, quandonam, vel quoties teneamur fidem nostram exteriùs profiteri?

45. ℟. Jure naturali ac divino per se tenemur ad hoc toties, quoties id exigit vel 1. honor Dei aut Christi, vel 2. salus propria animæ, vel denique 3. salus proximi. Ita D. Thomas *2. 2. q. 3. art. 2.* quem sequuntur alii DD. *communiter* Sanchez *in decal. lib. 2. c. 4. n. 2. & seqq.* Sporer *tr. 2. decal. c. 2. sect. 4. n. 23.* Reiffenstüel *theolog. mor. tr. 4. dist. 2. n. 43.* Ratio est: quia cúm juxta Apostolum *1. ad Timot. 1. finis præcepti sit Charitas*; hinc dicendum, quamlibet virtutem obligare tunc, quando charitas, vel erga Deum, vel erga nos ipsos, vel erga proximum postulat exercitium talis virtutis: at, in casibus mox specificatis charitas supponitur postulare professionem

nem

nem externam Fidei: ergo hæc cadit sub præceptum.

At, inquies fortassis: quandonam igitur honor erga Deum aut Christum, & quando salus propria vel proximi censeri debent exigere hanc professionem externam Fidei?

℞. Ad hoc 1. Tunc honor Dei & Christi exigit à nobis externam professionem Fidei, quando alioquin ex nostra taciturnitate Deo aut Christo vel subtraheretur magnus honor, vel iisdem, aut Sanctis, Religionive Catholicæ inferretur blasphemia vel injuria &c. quô casu tenemur nos manifestare tanquam Catholicos & verè Fideles Christo, ac Sanctæ Religioni, utpote hanc, commendando, laudando, pro viribus defendendo, injuriàmque impediendo &c. ídque etiam cum periculo vitæ. Ita ex *communi DD.* tenet Suarez *disp. 14. de Fide sect. 2.* Eùmque secutus D. August. Michel *Theolog. Canon-moral. Tom. 2. p. 1. q. 1. §. 3. n. 3.* Ratio est: quia ratio naturalis dictat, cuilibet Vasallo incumbere, ut pro viribus defendat honorem sui Principis vel Principalis: quidni ergo id ipsum teneatur facere Christianus, ubi periclitatur honor Dei & Christi? profectò idipsum nos docuêre innumera Sanctorum Martyrum exempla, qui pro defensione Divini honoris & Fidei Catholicæ sangui- 46.

 nem

nem & vitam dederunt. Ex quo Doctores communissimè inferunt, quòd quivis Catholicus auctoritate publica (quantumvis in odium Fidei) examinatus, teneatur, non obstante periculo vitæ, suam Fidem publicè profiteri, exemplo Petri & Joannnis *Actor.* 4. Verè etenim magnus honor Deo, Christo, Fideique Catholicæ accrescit ex eo, quòd Christianus coram Principibus & Magistratibus hujus sæculi, quantumvis oblatrantibus & contradicentibus, Fidem suam publicè profiteatur; quia hôc modo ejusdem Fidei veritas mirum in modum confirmatur, imo & propagatur.

Secus dicendum, si quis ab homine privato, nullam habente auctoritatem, examinaretur: quô casu tametsi nefas foret Fidem negare, nihilominus licebit Fidem veram dissimulare, vel interrogantem illudere v. g. dicendo: *quid ad te?* aut: *sum addictus illi Fidei, in qua me salvari posse existimo &c.* Excipiunt tamen Doctores: nisi vir interrogatus esset permagnæ Auctoritatis, ita, ut ex hujus taciturnitate alii scandalizarentur, aut dubitare inciperent de firmitate Fidei Catholicæ. Videatur de hoc Tamburinus *lib. 2. decalog. cap. 1. §. 2. num. 3.* Sporer *ubi suprà n. 24.* Filliuc. *tr. 22. num. 63.* Mezger *tr. 10. disp. 19. art. 3. n. 15.* Babenstuber *tract. 5. disp. 1. art. 1. n. 63. & seqq.*

℟. 2dò.

℟. 2dò, Salus propria tunc exigit professionem externam Fidei, quando ex hujus dissimulatione quispiam se advertit expositum periculo abnegandæ Fidei, aut certò cogeretur multa agere contra conscientiam propriam, & legem Dei, utputa frequentare acatholicorum Ecclesias, conventicula, eorum Cœnæ communicare &c. Ita Suarez *l. cit, n. 8.* Castropalao *part. 1. tr. 4. disp. 1. punct. 13. n. 7.* 47.

℟. Jam 3tiò. Tunc salus proximi exigit à nobis externam Fidei professionem, quando alioquin ex nostra dissimulatione periclitaretur; vel quia proximus ab hæreticis seductus fidem veram omnino abnegaret; vel quia scandalizaretur, utpote existimans, ob nostram taciturnitatem vel dissimulationem professionis, veram Fidem sat solidis destitui fundamentis; vel quia hæretici in sua secta ampliùs confirmarentur &c. in his ac similibus casibus quivis fidelium tenetur Fidem suam manifestare, hæreticorum fundamenta, vel potius oblatrationes minùs fundatas, pro viribus confutare, vacillantes in vera Fide confirmare, errantes reducere vel instruere &c. modò utiliter & prudenter id possit; idque non solùm ex virtute Charitatis, sed etiam ex virtute seu præcepto Fidei; quia virtute hujus non solùm obligamur ad præbendum assensum mysteriis Fidei, sed insuper 48.

etiam ad procurandum pro viribus, ut proximus noster firmiter assentiatur, veluti bene tradunt Sporer *l. cit. n. 27.* Castropalao *cit. n. 8.* Michel ubi suprà *n. 4.* Cardenas *in Crisi Theolog. ad propos. 18. ab Innocent XI. damnatam. Dissertat 12. cap. 2. n. 19.*

Quæres 3tiò, sitne aliquando licitum Fidem veram dissimulare?

49. Ante responsionem ad hoc quæsitum dandam notandum est & bene advertendum, longè aliud esse *dissimulare seu occultare veram Fidem*, & aliud *factis simulare Fidem seu sectam falsam.* Simulatio falsæ Fidei tunc fit, quando quis verbis aut gestis significat, se profiteri illam sectam v. g. Zwinglianam &c. Dissimulatio autem veræ Fidei tunc censetur fieri, quando Catholicus in factis & gestis suis ita se exhibet, ut alii colligere nequaquam possint; sitnè Catholicus, nec ne? Omnis itaque, qui verbis aut factis Fidem veram exteriùs negat, eam pariter, etsi fortassis in mente adhucdum retentam, occultat, non tamen vicissim omnis, qui Fidem veram occultat vel dissimulat, censendus est eam negare, ait sapienter Herincx *disp. 8. n. 33. h. not.*

50. ℟. Jam ad quæsitum. Per se loquendo licitum est dissimulare veram Fidem idque toties, quoties nec honor Christi aut Dei, neque salus propria vel proximi postu-

ſtulat externam Fidei profeſſionem. Ita ex communi DD. Herincx *part. 3. tract. 1. diſp. 8. n. 34.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 4. diſt. 2. n. 45.* Ratio eſt: quia extra caſus mox ſpecificatos præcepto Fidei Divinæ non tenemur Fidem noſtram exteriùs profiteri: ergo hujus profeſſionem licitè diſſimulamus. Quin etiam hujusmodi diſſimulatio poteſt ſubinde eſſe multùm proficua, imò ad Dei gloriam & animarum ſalutem neceſſaria, utpùta ad confortandos Catholicos in medio hæreticorum degentes: ergo in ſimili caſu prudenter omnino diſſimulatur Fides Catholica, ſive fugiendo aut declinando examen, ſive utendo veſtibus aut ſignis alienæ nationis vel conditionis ſeu etiam ſtatûs hominum, veluti ampliùs patebit ex proximè dicendis.

Dixi: *per ſe loquendo* licitum eſt diſſimulare &c. fatendum quippe eſt, quandoque per accidens (vi ſcilicet juris humani poſitivi) dari obligationem profeſſionem Fidei exteriùs deponendi: nam 1. Concilium Tridentinum *ſſ. 24. c. 12. de Reform.* præſcribit profeſſionem juratam Fidei omnibus proviſis de beneficiis curatis, aut de Canonicatibus & dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus, nec non promotis ad Epiſcopatum vel Archi-Epiſcopatum &c. Quòd Pius IV. Motu proprio *Injunctum Nobis* extendit ad Prælatos Monaſteriorum 51.

 ſeu

ſeu locorum Regularium, & inſuper Motu proprio. *In Sacroſancta &c.* ad omnes Doctores, Magiſtros, Regentes, & alios quoſcunque cujuſcunque artis & facultatis Profeſſores, idque ſub graviſſimis pœnis. Ex quibus Rodriquez *tom. 22. qq. Regul. q. 73. art. 2.* aliíque Doctores communiter inferunt, hanc obligationem eſſe gravem, licèt in pluribus Religionibus hæc conſtitutio non videatur recepta quoad Prælatos, ait Herincx *cit. n. 5.* De quo utiliter videri poteſt Sanchez *moral. lib. 2. c. 5. per tot.* vel Michel *Theolog. Canon-moral. tom. 2. q. 1. §. 3. n. 13.*

Quæres 4tò, ſitnè etiam aliquando licitum Fidem Catholicam exteriùs negare?

52. ℟. In nullo prorſus caſu, ne quidem mortis evadendæ cauſâ fas eſt Fidem veram ſeu Catholicam negare, ſive verbis, ſive etiam factis, aut ſignis. Ita *Omnes Orthodoxi* contra Gnoſticos, Samſeitas, Priſcillianiſtas, Anabaptiſtas, alióſque ſat multos hæreticos & politicos, vel potiùs libertinos hujus temporis, exiſtimantes, ſatis eſſe, quòd Fidem veram retineant in pectòre, licèt in foro externo eandem negent. Ratio autem hujus eſt: quia præceptum de *nunquam neganda Fide* eſt negativum: atqui ea eſt natura præceptorum negativorum, quòd ſemper ac pro ſemper ſoleant obligare &c.

Et

Et certè talis negatio eſt mendacium non minùs perniciosum Fidei, quàm injurioſum Chriſto, quaſi verò is non eſſet tantæ auctoritatis vel veritatis, ut mereatur publicam coram hominibus profeſſionem. Quamobrem ipſemet Chriſtus poſteaquam *Matth.* 10. præcepit, ne timeamus Tyrannos, qui in odium Fidei ac doctrinæ Catholicæ occiderent corpus &c. illico ſubjunxit: *qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo &c.* at, hæc negatio procul dubio ſupponit gravem culpam: ergo &c.

Dixi notanter, nunquam prorſus licitum eſſe Fidem veram negare, ſive *verbis*, ſive etiam *factis* aut *ſignis:* pro cujus pleniori intellectu ſciendum rurſus eſt, Fidem dupliciter negari poſſe, ſcilicet 1. *directè* ſeu etiam *explicitè*. 2. *indirectè*, vel, ut alii loquuntur, *implicitè*. *Directè* Fidem negat, & negando mortaliter peccat (per ſe loquendo) quiſquis apertis verbis ſive seriò, ſive fictè quidem, ſed ita, ut nemo advertat fictionem, prolatis, dicit, ſe non eſſe Chriſtianum, vel non eſſe Catholicum, Papiſtam &c. vel qui dicit ſe non credere hunc vel illum articulum Fidei Catholicæ v. g. de exiſtentia purgatorii, veri Sacrificii Miſſæ &c. de exiſtentia Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis &c vel qui dicit, ſe eſſe Lutheranum, Calviniſtam, Turcam &c. In- 53.

di-

directè autem & interpretativè Fidem veram negare censetur, & negando mortaliter peccare, qui vel veram Fidem eô tempore, quô urget præceptum Confessionis externæ dissimulat, vel sectam falsam signis, operibusvè simulat. Verùm pro majori dilucidatione hujus responsi ulteriùs

Quæres 5tò, quisnam implicitè saltem censendus sit negâsse veram fidem verbis?

54. ℟. Ad hoc, illum censendum esse implicitè saltem negâsse fidem verbis, qui de sua fide interrogatus vel examinatus, præsertim publica auctoritate, respondet verbis ambiguis & æquivocis, ita, ut ab audientibus judicari debeat fidem Catholicam negâsse, utputa si à Magistratu Lutherano examinatus, an sit Evangelicus? in partibus, ubi nomine Evangelicorum ab omnibus communiter intelliguntur Lutherani, prout fit in Imperio, qui, inquam responderet, se esse Evangelicum esto subintelligeret, verum Evangelium Christi, & non aliud, quod Lutherus corrupit; vel qui v. g. in Anglia interrogatus an sit fidei Regiæ (quô nomine defacto communiter intelligunt fidem acatholicam) responderet se esse fidei regiæ, subintelligendo, quòd profiteatur fidem antiquorum Regum Angliæ, quæ fuit Catholica, & salvifica. Ita Sporer n. 31.

n. 31. & Tamburinus *lib. 2. c. 1. §. 2. n. 4.* & alii DD.

Quæres 6tò, quinam censeantur negare veram fidem factis?

℟. Facto veram fidem negare convincitur, quisquis voluntariè exercet opus seu actionem, quæ vel ex natura sua, vel ex institutione hominum, vel certè ex circumstantiis loci, temporis, personarum &c. professionem falsæ sectæ significat; uti sunt 1. thus Idolo incendere, coram eo venerationis causâ genuflectere, pectus tundere &c. 2. Profanæ hæreticorum Cœnæ communicare, aliavè ministeria ad eorum sectam spectantia exercere, utputa cantare cum Lutheranis in eorum templis, præsertim tales cantus, quibus Religioni nostræ Catholicæ, aut Ecclesiæ Catholicæ vel quòd idem est, Papistis aut Papæ malè imprecari solent &c. 3. Sectariorum Conventus, Conciones vel templa ordinariè frequentare, ita scilicet, ut à reliquis sectariis meritò credatur quasi unus ex illis, scilicet hæreticis; idque præsertim in casu, quô Rex, Princeps, aut Magistratus Acatholicus in odium Religionis Catholicæ mandaret, ut omnes in protestationem sectæ illius frequentent Ecclesiam, & communibus exercitiis Religionis Acatholicæ intersint, prout olim in Anglia factum fuisse constat: quô casu nulli Catholicorum lice- 55.

ret

ret obedire ejusmodi edicto, ne quidem sub prætextu vel cum protestatione, quòd nolit intrare illam Ecclesiam animô protestandi alienam sectam, sed præcisè animô obtemperandi mandato Regis &c. cùm enim Rex edictum fecerit in odium Religionis Catholicæ, atque ideo frequentatio Ecclesiæ Anglicanæ saltem ex institutione humana habuerit rationem signi protestativi sectæ Calvinisticæ, hinc protestatio privati hominis utpote contraria facto ingredientis scilicet Ecclesiam &c. minimè cohonestare potuit talem ingressum, prout in hoc ipso casu declarâsse legitur Paulus V. apud Sanchez *lib. 2. moral. c. 4. num. 27* & Filiuc. *tr. 22. num. 87.* 4tò, Denique ipso facto fidem negare meritò præsumitur, qui diebus ab Ecclesia interdictis sine justa causa aliis cognita ordinariè comederet carnes cum hæreticis, vel more hæreticorum, vel qui semel duntaxat illas manducaret, sed in iis circumstantiis, in quibus ab hæretico fuissent appositæ in odium Papæ, vel Ecclesiæ Romano-Catholicæ &c. Videantur de his Sanchez *loc. cit.* Michel *ubi suprà num. 22. & seqq.* vel Sporer *tract. 2. in decalog. c. 2. sect. 4. à n. 37.*

Quæres denique 7timò, quandonam quis censeatur fidem veram abnegare signis?

℟. Omnis

℟. Omnis ille meritò præsumitur fidem veram signis interpretativè saltem negare, qui tametsi non instet præceptum de fide externè profitenda, utitur signo aliquo directè vel indirectè manifestativo hæresis, seu etiam infidelitatis. Ratio est: quia ipso facto vel signo, utpote infidelitatis manifestativo seu protestativo supponitur, imò debet supponi, quòd velit hæresin aut infidelitatem protestari, prout ampliùs constabit ex proximè dicendis; unde pro majori dilucidatione hujus resolutionis ulteriùs 56.

Advertendum est, nomine signorum prout à factis distinguuntur, hic potissimum intelligi vestimenta, aut certum modum vestiendi, seu etiam ornandi corpus: hac de causa Doctores communissimè distinguere solent triplex signorum seu etiam vestimentorum genus. Primò namque dantur signa seu etiam vestimenta distinctiva Nationis à Natione vel Gentis à Gente non tamen sectæ, utì sunt vestitus Turcicus, Persicus, & Anglicus &c. 2dò, alia reperiuntur signa vel vestimenta: quæ ex primaria institutione ad naturalem usum, utputa corporis vestiendi, tegendi, vel etiam ornandi sunt destinata, postea verò, sive ex consuetudine, sive etiam ex pacto & lege vel institutione politica obtinuêre vim distinguendi infideles à fidelibus, prout de- 57.

facto

facto habent Romæ, flavus pileus Judæorum, & alibi fascia seu tobalia alba Turcarum, item habitus Prædicantium &c. Denique 3. alia dantur signa seu etiam vestimenta merè instituta ad falsum cultum, qualia sunt illa, quibus utuntur Sacrificuli Idolorum in suis Sacrificiis & superstitiosis ritibus. Insuper sapienter advertunt Sanchez *lib. 2. decalog. c. 4. n. 16.* & Sporer ubi suprà *n. 35.* dari nonnulla signa, quæ non solùm sunt distinctiva sectæ à Secta, sed insuper protestativa sectæ vel hæreseos, ita quidem, ut quicunque demum tale signum portat, intelligatur se manifestare velut sectatorem ejusdem hæreseos.

At, inquies, quibusnam ergo signis uti fas est absque præjudicio fidei, & quibus non?

58. ℟. Ad hoc quæsitum cum distinctione; enimverò signis primi generis ex mox recensitis uti fas est ex quacunque rationabili causa: similiter ex gravi & verè ponderante causa licitum est uti signis 2di generis, modò NB. absit scandalum, & non urgeat vel obliget præceptum profitendi fidem exteriùs: at verò signis 3tii generis uti quacunque demum de causa, probabiliùs nefas est. Hæc responsio quoad primum membrum est communiter recepta, quoad 2dum verò & 3tium multos patitur Adversarios.

Ratio

Ratio autem noſtræ reſolutionis in praxi verè probabilis hæc eſt: quia, tametſi nunquam liceat exteriùs profiteri fidem aut ſectam falſam, nihilominus ob gravem & verè rationabilem cauſam fas eſt diſſimulare fidem veram: at, qui utitur ſignis aut veſtibus merè diſtinctivis Nationis à Natione, aut infidelium quidem à fidelibus, ſed ex fine duntaxat politico, uti eſt flavus pileus Judæorum Romæ, vel flavus annulus Francofurti, per hoc minimè cenſeri debet velle profiteri Judaiſmum, vel aliam ſectam falſam, benè verò is, qui utitur ſignis proteſtativis falſæ Religionis: ergo prioribus uti fas eſt ex motivo rationabili v. g. occultandi fidem vel ſtatum ob bonum animarum, &c. non item poſterioribus. Neque propterea quòd v. g. Sacerdos Catholicus ſe induat veſtibus ſæcularibus eo fine, ut ſecuriùs in partibus merùm Acatholicis v. g. in Anglia &c. degat, cenſeri debet fingere, aut mentiri voluiſſe; non enim eo fine utitur veſtitu Laicorum, ut alii credant ſe eſſe laicum, ſed utitur eo fine, quatenùs is, primariò deſervit ad tegendum corpus, ſecundariò autem ad occultandum ſuum ſtatum, quem non tenetur aliis hic & nunc pandere, ac denique ad evadenda alia pericula vel incommoda. Verùm contra hoc

Dices: ſi licet uti veſtibus infidelium di-

ſtinctivis à fidelibus, eò quòd deſerviant tum ad tegendum corpus, tum etiam ad occultandum ſtatum vel evadendum periculum, permiſſa interim deceptione aliorum exiſtimantium hunc hominem (qui Sacerdos eſt) eſſe laicum, vel eſſe infidelem &c. ergo ex eodem fine licebit uti veſtimentis nedum diſtinctivis, ſed etiam proteſtativis falſæ ſectæ; ſiquidem & hæc veſtimenta deſerviant ad tegendum corpus &c. &c.

59. ℟. Equidem ob hanc rationem à Sanchezio, Lugone, Sporer, aliisque multis & permagni nominis Doctoribus permitti uſum ſimilium veſtimentorum aut ſignorum, modò præter vim proteſtativam inſuper habeant alium uſum indifferentem, prout revera habere videntur veſtimenta:

Nihilominus contraria opinio & reſolutio mox data, quam hodiedum mordicùs tenent Henno *tr. de virtut. diſp. 4. q. 1. Reſolut. 5. ad Dices 4tò.* Caſtropalao *part 1, de fide tr. 4. diſp. 1. pu. 17. n. 17.* Toletus, Navarrus, Lopez aliique plures ab eodem relati, nedum tutior, ſed & probabilior, immò propè certa, ideoque omnimodis tenenda mihi videtur hac ratione: quia geſtatio talis veſtis, utpote proteſtativæ (ut ſupponitur) importat actualem cultum & honorem falſæ ſectæ, qui honor & cultus ſuperſtitioſus probabiliſſimè ſeparari nequit à geſtatione: ergo quicunque utitur hujusmodi veſte, peccat

pec-

peccato infidelitatis, quantumvis intrinsecè protestetur, se nolle uti tali habitu, nisi in quantum deservit ad honestè tegendum corpus: ferè quemadmodum is, qui Idolo thus incenderet, in fidei leges impingeret, esto non haberet alium animum incendendi seu adolendi thus, quàm caput per hujusmodi incensum confortandi. Aliud longè est de eo, qui portat vestimentum merè politicè distinctivum infidelis à infidelibus; quia cùm hæc signa aut vestimenta instituta sint ex fine merùm politico (v, g. út sciatur ubinam habitare, vel quantum tributum aut pedagium pendere debeat, qui illud portat) profectò ex hujusmodi portatione minimè arguere aut inferre licet, quòd per tale vestimentum vel signum intendat particularem cultum aut honorem exhibere falsæ sectæ.

At, replicabis adhuc. Qui verbis diceret: *Ego sum Turca*, vel: *Ego sum Judæus &c.* procul dubio peccaret contra externam professionem Fidei: ergo similiter peccat, qui verbis, aut qui vestimentis idipsum dicit.

℟. Negando suppositum conseq. & paritatem; cùm enim verba non habeant alium finem, quàm expressionem mentis, seu conceptuum mentalium; hinc fit, quòd quicunque demum assertivè dicit, se esse Judæum &c. nisi aliunde ex circumstantiis 60.

constet, quòd non loquatur seriò & ex mente, judicari debeat esse Judæus &c. Econtra cùm juxta dicta vestimenta habeant duplicem finem, scilicet primarium, qui est *tegere corpus* & secundarium, qui est distinguere Nationem à Natione vel infidelem à fideli: hinc qui utitur tali signo aut vestimento, quod non est simul protestativum alienæ sectæ, non illico à videntibus argui vel judicari potest, quòd hoc faciat in ordine ad profitendam alienam seu falsam sectam. Nunquid enim (ait rectè D. Michel *part. 1. q. 1. §. 3. n. 22.*) qui Romæ patratô homicidio, ut fugeret tutiùs, assumpsisset habitum proprium Judæorum, & fuisset deprèhensus tanquam á fide Apostata puniretur? minimè. Nunquid qui ejusmodi vel aliud grave delictum Augustæ commisisset, & ad evadendum arripuisset habitum alicujus Prædicantis, propterea reus ageretur hæresis Lutheranæ? minimè gentium: consequenter (subdit idem) evidens signum est, talia, licèt vel lege vel usu sint accessoriè discretiva infidelium à fidelibus, posse gravi de causa usurpari à fidelibus sine læsione fidei.

§. II.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici circa externam professionem fidei.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus & Sacerdos Londoni in Anglia in cujusdam prædivitis Mercatoris domo clam ad aram stetit Deòque litavit: paulò pòst verò à quodam Apostata proditus, mox altera die ad Consistorium (uti vocabant) Anglicanum citatus fuit, ibidemque in pleno consessu à quodam Cancellario sequentia interrogatus. 1. quod ei nomen? 2. qua Patria? 3. an sit Catholicus? 4. an etiam Sacerdos? 5. an, vel quoties præsumpserit legere missam, & quibus in locis? 6. an non sciverit, hoc vi constitutionum Anglicarum gravissimé esse probibitum? Sacerdos ad hæc liberrima voce respondit: vocor Titius: Patriâ sum italus, & nedum Catholicus, sed & Sacerdos. Missam hinc inde jam sæpiùs celebravi, ubicunque demum occasionem commodam nactus fui, & hodiedum celebrarem, modò mihi offerretur occasio. De cætero, ùt jam audistis, Anglus ego non sum, nec intelligo linguam anglicanam, unde nec mirum, quòd de vestra tam gravi prohibitione divinorum hactenus nihil audiverim. *Cancellarius post modicam deliberationem, &*

rium Anglicanum non habuit legitimam potestatem examinandi Sacerdotem Catholicum, præsertim in odium fidei veræ: partim etiam, quia per hoc, quòd negaverit suum statum, minimè censeri debet negâsse fidem veram; secus enim & laicus negando se esse Sacerdotem, dici deberet, negare fidem. Accedit insuper, quòd Consistorium Anglicanum quartum & quintum interrogatorium non posuerit in ordine ad explorandam fidem Titii, quippe quam ex responsione ad 3tium jamjam habuit exploratam, sed potiùs ad dignoscendum crimen (quale tamen non commisit) seu etiam transgressionem constitutionis anglicanæ, ad quam pariter in conscientia non fuit obligatus. Et datô etiam, non concesso, quòd per 4tum & 5tum interrogatorium voluisset explorare fidem Titii, nihilominus negando se esse Sacerdotem, aut se unquam celebrâsse, per hoc non negâsset fidem, sed potiùs aliquid accessoriè & merùm per accidens se habens ad veram fidem. Insuper rectè advertit Sporer *tr. 2. c. 2. sect. 4. n. 24.* quòd quavis demum auctoritate examinatus; an sit Sacerdos? an Monachus? an Sacrum legerit? an jejunet diebus ab Ecclesia Catholica interdictis? &c. etiamsi advertat, ex mente interrogantis idem esse ac quærere, an sit Catholicus? nihilominus sine præjudicio fidei & tuta quidem conscientia,

modô

modô utatur debita reſtrictione mentali, negare poſſit, ſe eſſe Sacerdotem &c. quia multi dantur non Sacerdotes, non Monachi, non legentes Sacrum, non ſervantes jejunium, &c. qui tamen ſunt boni Catholici. Secus dicendum foret, caſu quis interrogatur, an ſit Papiſta? quia hæc interrogatio æquivalet huic: an ſit Catholicus: quemadmodum igitur nunquam licet negare, ſe eſſe Catholicum, ita nec licet negare, ſe eſſe Papiſtam. Videantur de his Tamburinus *lib. 2. Decalog. c. 1. ſſ. 3. num. 3.* Matthæucci *ubi ſuprà c. 12. n. 8.* Henno *loc. cit. Reſol. 8.* Vel Kreſslinger *in addit. poſt. n. 52. ad tr. 4. diſt. 2. R. P. Reiffenſtuel.*

℟. Jam ad 3tium. Eſto Titius non ignoraverlt Conſtitutionem Anglicanam, vi cujus Catholicis interdicitur exercitium Religionis, potuit nihilominus utendo debita reſtrictione mentali negare ſe quidpiam ſciviſſe, intelligendo ſcilicet de conſtitutione juſta & obligante, de qua Judex interrogâſſe cenſendus eſt. Ratio eſt: quia dicta conſtitutio, utpote in odium Chriſtianæ Religionis & in perniciem animarum facta, reipſa coram Deo non eſt juſta, neque habet vim obligandi, æquè parùm ac illa Principum Synagogæ *Actor. 4. v. 18.* vi cujus prohibuêre Apoſtolis, ne evangelizando gentibus Chriſtum annuntiarent: pro- 63

ut jam diximus *tract. prælim. confer. 9. num. 253.* Et certè Cancellarius ille Anglicus respectu Titii nostri ceu Sacerdotis Catholici non fuit Judex legitimus: atqui Judici non legitimo vel non legitimè interroganti, nullus tenetur respondere. Adde insuper, quòd quicunque demum & quantumcunque reus possit Judici probabiliter cum restrictione non purè mentali respondere, si prævideat, se aliter non evasurum imminens sibi periculum mortis, exilii, carceris perpetui, aliudvè consimile grave malum, veluti docet Palavicinus *de fide. c. 2.* eundémque secutus la Croix *lib. 3. part. 1. n. 287.* at, Titius alia via in his circumstantiis non potuit declinare carcerem &c. ergo.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Chalcographus Catholicus dissimulata fide sua servitia Augustæ locavit cuidam Chalcographo Acatholico in hac arte Magistro; tum quia Artificem Catholicum, cui sua locâsset servitia, invenire non potuit; tum etiam quia ab illo Acatholico se in hac arte amplius perfectum iri sperat; hac de causa jam ab aliquot mensibus egit quasi unus ex illis, id est, Lutheranis; nam 1. nullam prorsus hactenus fecit crucem. 2. Ecclesias Eorundem regulariter frequentavit. 3. Diebus ab Ecclesia interdictis comedit carnes. 4. Diebus festivis

Missam

Missam non audivit. 5. Denique dum subinde fidem Paptisticam (utì appellare solent) ejusdémque ritus traduci audivit, ne dum non contradixit, verùm etiam ut fidem suam protinus dissimularet, iisdem corrisit. Quæritur jam, an Sempronius peccârit vel quomodo?

℞. Sempronium hæc & similia factitando peccâsse procul dubio graviter nedum contra præceptum affirmativum de fide Catholica exteriùs profitenda, sed etiam contra præceptum negativum de fide non neganda. Ratio hujus evidenter colligi potest ex dictis *n. 55.* quisquis enim ordinariè frequentat Sectariorum Ecclesias, Conciones &c. ita, ut videatur, & ab omnibus quasi habeatur, aut certè haberi debeat quasi unus ex illis, præsertím si fidem Catholicam traducentibus corrideat &c. non solùm hanc minimè profitetur, sed potiùs negâsse censendus est: at, hoc fecit Sempronius, veluti constat ex specie facti hujus: ergo. 64

Nec dubitandum, quin Sempronius ex ulteriori cohabitatione & conversatione cum hæreticis foret expositus periculo omnimodis abnegandi fidem; nam corridendo traducentibus ritus, fidémque Catholicam satis videtur ostendere, quòd hanc exiguo habeat in pretio, & quasi pudeat, esse se Catholicum. Quin etiamsi suppone-

nere-

neretur hæc & similia non fecisse animo abnegandi vel spernendi suam fidem, sed præcisè occultandi, propotereaque perfectiùs addiscendi suum artificium, quia tamen in hoc loco cogitur se gerere quasi unum ex illis, profanando dies festos, non servando jejunium, imò Eorundem Ecclesiam & conventicula seu etiam Conciones frequentando, cum maximo detrimento bonorum spiritualium, hinc à Confessario tutâ conscientia absolvi non potest, nisi sanctè adpromittat, se quamprimum moraliter potuerit, deserturum hanc conditionem, suáque servitia alteri Catholico locaturum, ubi habuerit occasionem Catholicè vivendi, Deóque modô debito serviendi. Videatur Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 321. & 337.* Vel noster A. R. P. Kazenberger *in Supplemento I. P. Sargai, confer. 24. n. 24.*

Ergonè, inquies, judicandum aut concludendum est, Sempronium toties peccâsse mortaliter, quoties sacrum neglexit, vel jejunium Ecclesiasticum non observavit?

65. ℟. Minimè gentium; certum quippe esse debet, dari multas causas excusantes tum ab auditione sacri, tum etiam ab observantia festorum, prout apud omnes etiam catholicè sentientes in confesso est. Profectò R. P. Gobat insignis Auctor & Moralium Professor *in sua Theolog. experim. tr. 5. n. 441.*

n. 441. conformiter ad mentem aliorum quos ibi à. num. 437. refert & citat, docet, ab auditione ſacri excuſare ſaltem mediocrem incommoditatem in bonis animi, corporis, famæ vel fortunæ: at, minimè dubitandum eſt, quin Sempronius interim deſerendo hanc conditionem debuiſſet ſubire haud modicam fortunæ ſuæ jacturam; cùm ſupponatur, non potuiſſe invenire alium Dominum, cui ſua locâſſet ſervitia: ergo intuitu hujus incommodi declinandi potuiſſet una alteravè vice diſſimulare auditionem Sacri vel obſervantiam jejunii, eò quòd Eccleſia ceu pia & Sapientiſſima Mater ex ſimilibus motivis velit filiis ſuis condeſcendere, uti benè advertit Sanchez *in Conſil. moral. lib. 7. c. 2. dub. 45.* Cogendus nihilominus eſt Sempronius ad deſerendam quantocyùs hanc conditionem, ob rationes mox datas.

Et quia ſecundùm dicta *de actib. hum. Confer. 3. n. 62.* bonitas & malitia actuum humanorum vel maximè dependent à judicio practico prudentiali; hinc ad practicè in hoc caſu colligendum tum numerum, tum etiam ſpeciem peccatorum vel maximè juvabit examinare Sempronium, qua mente, quavè fide aut conſcientia frequentaverit Lutheranorum Eccleſias, Conciones &c. carnes comederit, & Sacrum neglexerit? an nunquam, vel quoties de pec- 66

cato

cato mortali sibi timuerit? &c. & ex responsis ejusdem facilè erit colligere numerum ac speciem peccatorum.

CASUS TERTIUS.

CAjus Præco Arianus dignatione superna tum ex lectione Scripturarum, tum etiam ex interiori Spiritûs Sancti illustratione satìs clarè cognovit sectæ suæ falsitatem; quam ob rem tempore gravis infirmitatis, quâ decubuit, postulavit ad se vocari Sacerdotem Catholicum, & quidem in vestibus sæcularibus compariturum, quatenùs hôc modo declinaret coram suis omnem suspicionem abjurandæ hæreseos. Sacerdoti verò coram aparenti aperuit illico suam mentem, petens humiliter baptizari, sed cum duabus exceptionibus expressis, scilicet 1. ut si ex hoc morbo decederet, sibi liceret dissimulare fidem Catholicam & baptismum susceptum. 2. Ut si denuo reconvalesceret, permitteretur exspectare occasionem magìs commodam, quâ Fidem Catholicam sine ulteriori periculo fortunæ bonorúmque temporalium posset exteriùs profiteri. Quæritur jam, an hæc à Sacerdote Catholico potuerint licitè permitti Cajo?

67 ℞. Ad primam conditionem, eam Cajo neutiquam potuisse accordari, quippe qui ante mortem saltem tenebatur hæresin damnare Arianam, erroresque, quos publicè docue-

docuerat revocare, tum ad gloriam Dei, tum ad aliorum etiam ſalutem; ſecus tutâ conſcientia velut indiſpoſitus baptizari non potuiſſet. Ratio hujus reſolutionis petenda eſt ex dictis paulò ſuperiùs *n. 24.* quia quivis fidelium tenetur Fidem ſuam exteriùs profiteri (non obſtante quacunque demùm jactura) caſu quo id exigit honor Dei ac Chriſti, vel ſalus proximorum: atqui in his circumſtantiis nedum honor Dei & Chriſti, ſed etiam ſalus proximorum exigebat à Cajo profeſſionem publicam Fidei Catholicæ; ſecus enim alii à Cajo vel ſeducti, vel certè in erroribus ſuis confirmati procul dubio ulteriùs perſeveráſſent in ſuis erroribus, utique non ſine evidentiſſimo animarum & ſalutis diſpendio, Divinique honoris detrimento: ergo &c.

At quid, inquies; ſi Cajo nullis rationibus potuiſſet perſuaderi, ut ante mortem ſuam coram plebe ariana revocaret ſuos errores, & publicè profiteretur fidem Catholicam?

℟. Huic tam facilè non eſſe condeſcenden- 68
dum, ſed potiùs omnimodis inducendum eſſe, ut per ſeipſum vel vocaliter vel ſcriptotenus revocet: ſi tamen ad hoc tentatis omnibus perſuaderi non valeat, ultimi remedii loco pro ſalute animarum eidem perſuadendum putarem, ut ſi tempus vel

ſta-

ſtatus infirmitatis id permittant, coram duobus aut tribus teſtibus proteſtetur, ſe huic homini (ſacerdoti ſcilicet Catholico) aliquid Religionem & animarum ſalutem concernens concrediſſe, quod poſt obitum ſuum ipſis velit ſeriò inculcatum, moxque in præſentia Arianorum roget Sacerdotem Catholicum, quatenus poſt ſuum (Caji ſcilicet) obitum velit illud ſecretum reliquis Arianis ſuo nomine efficaciter proponere & inculcare; hoc enim modo probabiliter ſuæ ſatisfaciet obligationi, evadétque ſubjectum capax baptiſmi, prout in caſu haud multùm abſimili cum Laymanno *lib. 3. T. 6. c. 5. ʃ. un. n. 25.* & A. R. P. Kazenberger *in ſupplem. decal. P. Sporer c. 2. n. 233.* diximus *tr. de Reſtit. conſ. 9. n. 249.* de quadam malefactrice, quæ ob timorem gravioris ſupplicii incurrendi non vult per ſe ipſam & ante, ſed poſt mortem primùm per Confeſſarium retractare falſam calumniam alteri innocenti impoſitam.

69 A fortiori hoc conſilium practicari potuiſſet, ſi Cajus non fuiſſet Præco Arianus, ſed communi de plebe homo, qui neminem unquam ſeduxiſſet aut confirmâſſet in ſua falſa ſecta; quia cùm in tali homine nec honor Dei, neque ſalus animarum periclitetur, neque aliunde urgeat præceptum de fide Catholica exteriùs profitenda, hinc ob verè rationabilem & gravem cauſam poſ-

ſet

ſet faciliùs in tali homine diſſimulari externa profeſſio fidei. Nec refert, quòd propterea fortaſſis crederetur, ab aliis deceſſiſſe ex hac vita in ſecta Ariana, & tanquam infidelis: non, inquam refert: quia ob verè gravem cauſam poſſumus permittere hanc falſam & erroneam exiſtimationem ab aliis conceptam, modò abſit ſcandalum, & præceptum confeſſionis fidei non urgeat, prout præter alios bene docent Sanchez *lib. 2. decalog. c. 4. n. 29.* & Filiucius *tr. 22. c. 3. n. 90.*

Ex quibus ulteriùs

℞. Jam ad alteram conditionem à Cajo propoſitam, Cajo ſcilicet tutâ conſcientiâ potuiſſe permitti, ut recuperata valetudine ad aliquod tempus diſſimularet profeſſionem externam fidei Catholicæ, exercendo interim actus vel actiones communes Arianis cum Catholicis, usque dum occaſionem magis commodam ſibi, ſuíſque proſpiciendi inveniſſet: nullatenus tamen eidem permittendum fuit, ut exerceret actus proteſtativos ſectæ Arianæ, utputa exercendo officium Paſtoris Ariani, Sacramenta ipſorum more adminiſtrando, vel ſermonibus, operibusvè in illorum ſecta eos confortando &c. Ratio hujus petenda eſt ex dictis *n. 52.* quia in nullo caſu fas eſt falſam ſectam profiteri, aut fidem veram negare, bene tamen ob verè rationabilem cauſam fidem veram diſſimulare, at, Cajus exercen- 70

do actus protestativos sectæ Arianæ fidem veram negaret, non item exercendo actus communes Arianis cum Catholicis: ergo hoc posteriùs licitè facit, non item illud prius. Videatur de hoc Tamburinus *lib. 2. in decalog. c. 1. §. 3. n. 12.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

71. COlliges ex hactenus dictis 1. vi præcepti divini nobis esse vitanda omnia illa verba, actiones vel opera, quæ vel ex se & natura sua, vel certè ex circumstantiis significant internam abnegationem fidei: èContra illa, quæ vel ex se, vel certè ex circumstantiis non significant internam fidei abnegationem ob rationabilem causam licitè exercemus. Hanc velut Regulam universalem vix non iisdem terminis tradit Tamburinus *loc. cit. §. 3. n. 2.* eùmque secutus Sporer *tr. 2. c. 2. sect. 4. n. 30.* Ratio hujus est: quia ex præcepto divino tenemur fidem veram nunquam negare, licèt fas sit, eandem in certis circumstantiis dissimulare, veluti constat ex hactenus dictis: at, qui observaverit mox traditam regulam, fidem veram non negat &c. ergo non peccat.

Col-

Colliges 2dò, interrogatum à Persona privata, quæ scilicet nullam præsefert auctoritatem publicam, non teneri respondere, cujus sit fidei, sed posse interrogantem illudere v. g. dicendo: *quid ad te?* vel *teneo fidem semel susceptam* &c. quia secundùm dicta per hoc non periclitatur honor Dei, vel Christi, neque salus propria aut proximi, uti supponi debet. Supponendum insuper est, quòd ex tali dissimulatione fidei vel taciturnitate ad interrogationem factam cesset scandalum; nam quòd subinde tacens de sua fide etiam dum publicè examinatur, argui non possit eandem abnegare, quin potiùs profiteri, sapienter advertunt Cardenas *in crisi theolog. dissert. 12. n. 15.* eúmque secutus la Croix *lib. 2. c. 2. n. 56. & 57.* 72.

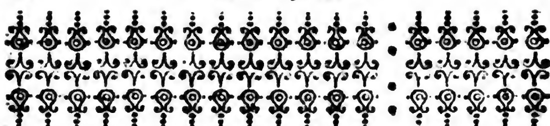
Colliges 3tiò, quemvis Catholicum, casu quo videret SS. Eucharistiæ Sacramentum, Crucifixum, aliásve SS. imagines &c. indignè & sacrilegè ab hæreticis, vel alio quocúnque demum tractari, fore obligatum nedum ad fidem Catholicam exteriùs publicè profitendam, verùm insuper ad impediendam pro viribus hujusmodi injuriam, quia in tali casu urget honor Dei & Christi, ùt de se liquet. Si tamen prævideres in his vel illis circumstantiis tuam protestationem vel conatum nihil profuturum, non erit, unde obligeris, inquit Sporer *loc. cit. n. 25.* 73.

74. Colliges 4tò, Eum, qui tempore persecutionis instantis fugit, minimè arguendum esse, quòd velit fidem negare: quin potiùs hujusmodi fuga signum est, quòd velit potiùs alia, quæcunque demum hactenus possedit, deserere, quàm veram fidem. Quare per se loquendo (ubi scilicet salus animarum, vel honor Dei aliud non requirit) haud quaquam illicitum erit fugere, quin potiùs aliquando consultum, v. g. in casu, quô Pastor prævideret, hujusmodi fugam conducturam ad aliorum plurium salutem, præsertim, si alium locò sui substitueret, qui animarum curam interim ageret: quod tamen cautè, & non nisi cum consensu, Reverendissimi Ordinarii saltem rationabiliter præsumpto attentandum est. Videantur de hoc Tamburinus *loc. cit. n. 6.* Sporer *n. 28.* Henno *ubi suprà q. 1. Resol. 5.* vel Herincx *cit. disp. 8. n. 15. & seqq.* ubi hoc punctum accuratè examinat, & sapientissimè resolvit.

75. Colliges tandem 5tò, etiam Catholicis ex gravi & rationabili causa absque præjudicio fidei permitti posse sequentia 1. in Comœdiis agere Personam Sacrificuli vel Idololatræ, & coram Idolo thus immolare. 2. ingredi templa hæreticorum unâ alteravè vice, animô videndi illa, seu etiam explorandi, quidnam ibi agatur. 3. Insuper in nostra præsertim Germania haud illicitum

est

est assistere, vel etiam comitari funus hæretici, ex mera policia vel civilitate, utì passim fieri solet etiam reciprocè ab Acatholicis. 4. Etiam in locis merùm Acatholicis ubi sponsi Catholici morari tenentur &c. coram Magistratu civili, vel etiam ministro hæretico velut testibus præcisè inire matrimonium tanquam contractum civilem &c. Ratio est: quiæ hæc & similia vel non sunt signa protestativa alienæ sectæ, vel si quidem talia sunt ex se, utì est incensatio Idoli &c. nihilominùs ex circumstantiis loci, personarum &c. satis evidenter datur intelligi, quòd non fiant animô alienam seu falsam Religionem vel Sectam protestandi, sed potiùs animô repræsentandi id, quod Sectarii seu etiam Idololatræ faciunt, aut facere consueverunt. Ita reipsa fert communis Doctorum opinio. Henno *tr. de virtut. disp. 4. q. 1. conclus. 1. Resolut. 1. & seqq.* Herincx noster *part. 3. tract. 1. disp. 8. n. 29. & seqq.* Babenstuber *tract. 5. disp. 1. artic. 1. à n. 54.*



CONFERENTIA TERTIA

De Infidelitate.

SUMMARIUM.

76. Infidelitas ùt ſic importat defectum contra fidem.
77. Alia dicitur merùm negativa, alia verò poſitiva.
78. Hæc poſterior rurſus ſubdividitur in tres ſpecies, ſcilicet 1. in paganiſmum, 2. judaiſmum, & 3. hæreſin.
79. Breviter declaratur quid ſit Paganiſmus; &
80. Quid Judaiſmus; & denique
81. Quid formaliter importet hæreſis.
82. Hæreſis alia dicitur materialis, alia formalis.
83. Pertinacia hæreticum formalem conſtituens conſiſtit in obſtinatione voluntatis, vel potiùs judicii contra judicium Eccleſiæ.
84. Quale, & quàm grave peccatum ſit infidelitas?
85. An, vel quando dubitans de aliqua veritate fidei habendus ſit pro hæretico?
86. Quid, & quotuplex ſit Apoſtaſia?
87. Quid Schiſma, vel, eſſe ſchiſmaticum?
88. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam Catholici, qui animô explorandi fidem alterius de hæ-

reſi

resi sibi suspecti dixit, se velle amplecti fidem Lutheranam.

89. Qua de causa Confessarius eidem postea negavit beneficium absolutionis, sed malé.

90. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium.

91. Resolvitur Casus II. Cujusdam acatholici, petentis à quodam R. D. Parocho unà cum suo filio duodenni instrui in fide Catholica.

92. Undenam colligendum, an fuerit hæreticus materialis duntaxat vel verò formalis, ideoque absolvendus vel non?

93. Et quid tenendum de eo, qui à Patre Catholico, Matre verò acatholica natus asserit, se credere quidquid parentes sui credunt?

94. Resolvitur Casus III. Cujusdam Subdiaconi, nolentis credere, quòd omnes consodales S. Ursulæ fuerint Virgines;

95. Insuperque asseruit, se hoc nunquam crediturum, tametsi á S. Pontifice è Cathedra proponerentur ùt tales, id est, Virgines.

96. Quidsi hujus facti pœnitens ex post facto dicat, se suspensurum suum judicium de hac re?

97. Minimè dubitandum videtur, quin hodiedum dentur multi hæretici merùm materiales.

98. Enimverò multi etiam vincibiliter ignorantes mysteria nostræ fidei, vel suæ sectæ adhærentes, non semper reputari debent hæretici formales.

99. Habendus tamen est pro hæretico, qui negat veritatem, quam agnoscit à Deo certè, licèt privatim sibi revelatam.

100. Idem ferendum judicium de iis, qui decisiones in materia fidei & morum à SS. Pontificibus è cathedra nolunt admittere in eo sensu, quo intelligendæ proponuntur; quod

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de infidelitate.

QUæres primò, quid, & quotuplex sit infidelitas?

76. ℞. ad primum. Infidelitas ut sic est peccatum, seu etiam defectus contra fidem. Ita *ex communi DD.* tradit Sporer *tract. 2. in decalog. c. 3. sect. 1. assert. 1.* Ratio hujus descriptionis de se patet; nam infidelitas impræsentiarum sumitur, prout opponitur fidei divinæ: atqui peccatum vel defectus contra fidem opponitur fidei, ut de se liquet: ergo infidelitas haud ineptè describitur per defectum &c. &c.

77. ℞. jam ad 2dum. Infidelitas ut sic rectè partitur immediatè in positivam & negativam. Ita rursus *communis DD.* Et ratio est: quia omnis infidelis vel ignorat mysteria fidei, vel positivè aliquid fidei con-

contrarium sibi habet persuasum: at, si ignorat, dicitur meritò infidelis negativè, in quantum habet vel carentiam vel etiam negationem fidei: si verò aliquid veræ fidei contrarium credat, dicitur infidelis positivè, id est, imbutus errore positivo sanæ & salvificæ fidei contrario. Cæterùm utraque hæc infidelitas meritò à Theologis solet distingui in culpabilem, & inculpabilem; experientia quippe constat, dari nonnullos homines, qui inculpabiliter ignorant mysteria fidei, vel quia nondum sunt capaces talis scientiæ, veluti sunt infantes (qui propterea appellantur infideles negativè) vel tametsi fuissent capaces, nihil tamen unquam audierunt de fide vera, vel certè de uno alterovè mysterio (& hi rectè dicuntur infideles privativè tales) denique etiam reperire est alios, qui defectu sufficientis instructionis credunt aliquid fidei positivè contrarium: hi omnes dicuntur infideles inculpabiliter tales. Econtra alios reperire est, qui culpabiliter mysteria fidei ignorant, vel contrarium sibi persuasum habent, eò quòd scilicet nunquam studuerint addiscere ea, quæ sunt necessariò Fide Divina credenda, vel pro mero arbitrio credant, quidquid demum arridet, aut eorundem genio placet: qui proin haud immeritò dicuntur infideles culpabiliter tales, juxta *communissimam DD.* quam tenet Reif-

feaſtuel *Theolog. moral. tractat. 4. diſt. 4. num. 3.*

Quæres 2dò, quot de facto dentur ſpecies infidelitatis?

78. ℟. Tres hodie communiter recenſentur ſpecies infidelitatis poſitivæ, ſcilicet 1. Paganiſmus. 2. Judaiſmus. & 3. Hæreſis, Ita Doctor Angelicus *2. 2. q. 10. art. 1. communiter à Theologis receptus.* Ratio eſt: quia univerſim tot ſpecies vitii rectè aſsignantur, quot modis contingit ipſum repugnare virtuti ſibi oppoſitæ: atqui vitium infidelitatis vel repugnat veræ fidei ſimpliciter, id eſt per omnia, quia ſcilicet talis infidelis fidem prorſus nunquam ſuſcepit, & tunc dicitur Paganiſmus; vel repugnat ſolùm quantùm ad Novum Teſtamentum, ita ut veram fidem ſemel in figuris quidem ſuſceperit, & etiamnum proteſtetur ſaltem quoad Vetus Teſtamentum, & tunc dicitur Judaiſmus; Vel denique repugnat fidei habitualiter ſaltem reipſa vi baptismatis ſuſceptæ, & tunc talis infidelis appellatur hæreticus, prout mox ampliùs patebit ex dicendis. Interim pro majori claritate.

Quæres jam 3tiò, quid ſit Paganiſmus, & quid Judaiſmus?

79. ℟. Ad primum. Paganiſmus eſt infidelitas ante ſuſceptam Fidem veritatibus Fidei Catholicæ univerſaliter contradicens. Ita

poſt

post alios Sporer *l. cit. cap. 3. n. 9:* Recté antem paganismus per hoc discriminatur à Judaismo & hæresi, quòd universaliter dicatur contradicere Fidei Catholicæ; esto enim Turcæ (qui habentur pro Paganis) nobiscum conveniant in eo, quòd credant Deum esse unum, vel esse futurum judicium &c. hæc tamen convenientia materialis potiùs, quàm formalis dicenda est; quia idem objectum materiale non credunt nobiscum ex eodem motivo formali, scilicet revelationis Divinæ, sed quatenus propositum ab ipsorum falso Propheta, scilicet Machomete.

℟. Jam ad 2dam partem hujus quæsiti. 80.
Judaismus est infidelitas admittens quidem fidem susceptam in typo & figuris Veteris Testamenti repugnans tamen fidei nostræ quantum ad Novum Testamentum. Ratio est: quia Judæi per hoc à nobis differunt, quòd Vetus quidem Testamentum nobiscum admittant, non tamen novum; firmiter enim sibi persuasum habent, nondum advenisse verum Messiam in lege promissum, sed primùm adventurum in Mundum cum potestate magna &c. Ex quo liquet, eos meritò haberi pro infidelibus.

Quæres 4tò, quid sit Hæresis, & quotuplex?

℟. Ad primum. Hæresis ùt sic est ho- 81.
minis Christianam Religionem professi error

ror intellectualis contra aliquam fidei veritatem. Ita *communis Theologorum.* Perbene autem dicitur error, non qualiscunque, sed intellectualis; nam sicut fides in intellectu ceu principali parte hominis residet; ita & hæresis utpote fidei veræ è diametro opposita in eadem potentia suum figit domicilium, ac proin rectè dicitur error intellectualis.

82. ℟. Ad 2dam partem hujus quæsiti. Hæresis ùt sic duplex est, alia scilicet merùm materialis, alia etiam formalis. Ita rursus Doctores *communissimè* cum Sancto Thoma *2. 2. q. 11. art. 1.* Prior, hæresis scilicet materialis, importat quidem errorem, sed ex ignorantia provenientem, & absque pertinacia perseverandi in tali errore; ùt si quis ex mera simplicitate, vel etiam defectu sufficientis instructionis credat, non dari nisi duo aut tria Sacramenta, vel Deum non esse nisi unum &c.

Posterior autem, hæresis scilicet formalis rectè describitur, quòd sit *voluntarius & pertinax error intellectûs contra aliquam vel plures fidei veritates in homine Christianam Religionem professo.* Error *voluntarius* ideò dicitur; quia quemadmodum ad verum actum meritorium fidei requiritur pia quædam voluntatis affectio, ita ad hæresin formalem ceu actum demeritorium necessaria est quædam prava affectio voluntatis;

Dein-

Deinde hæresis formalis est peccatum: omne autem peccatum dependet ab arbitrio humano: ergo &c. Dicitur insuper error contra *aliquam* vel *plures*: ad hæresin enim sufficit, quòd quis contradicat saltem uni seu alicui veritati; quia talis revera errat à via veritatis infallibilis: contra plures etiam veritates hæreticus errare potest. absque eo, quòd evadat Paganus aut Judæus, veluti liquet de Lutheranis, Calvinistis &c. Insuper dicitur *in homine Christianam Religionem professo &c.* Qui enim hanc nunquam professi fuère sive in baptismate sive alio modo, simùlque aberrant à vera fide, potiùs gentilibus vel Judæis, quàm hæreticis annumerari merentur. Illud verò singulari nota dignum est, quòd dicatur error *pertinax*; quia pertinacia est formale constitutivum & distinctivum hæreseos formalis ab hæresi merùm materiali proximè descripta.

Ast in quo ergo (inquies fortassis) propriè consistit hæc nota characteristica hæreticorum, scilicet pertinacia?

℟. Pertinacia consistit in eo, quòd quis 83. articulo seu etiam pluribus articulis fidei sibi sufficienter propositis (ita scilicet, ut de illorum veritate non ampliùs dubitare possit prudenter) nihilominus teneat contrarium, idque nolit relinquere, nequidem propter auctoritatem Ecclesiæ vel aliam

quam-

quamcunque, nisi fortè manifestè convictus. Unde ad hanc pertinaciam minimè necessaria est longior mora, sed sufficit ad formalem hæresin incurrendam voluntaria & obstinata oppositio judicii proprii veritati satis propositæ. Et licèt intellectus ceu potentia naturalis veritati satis sibi propositæ & agnitæ nequeat resistere contradicendo; nihilominus hæretici formales (quales meritò præsumi possunt ac debent Præcones, seu, ùt vocant, Pastores Acatholicorum, illi saltem, qui veritati, indagandæ seriò incumbunt aut incumbere volunt) communiter id faciunt hac de causa: quia sinistra affectione, vel aliis motivis temporalibus absterriti nolunt impendere aciem intellectûs ad agnitionem veritatis, quin potius illico sese convertunt ad alia motiva quamtumvis futilia, queîs sibi suisque persuadeant errores contrarios: sicut ex similibus motivis Principes Synagogæ noluerunt agnoscere innocentiam Christi, tametsi eandem potuissent satis evidenter agnoscere, modò voluissent. Videatur de hoc Herincx *disp. 9. n. 22.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 2. n. 14.*

Quæres 5tò, quale peccatum sit infidelitas?

84. ℟. Infidelitas formalis est peccatum commissionis, & quidem 2. gravius reliquis omnibus, quæ contra virtutes morales commit-

mittuntur, licèt 3. non ſit graviſſimum ſimpliciter, ſeu gravius iis, quæ pugnant contra virtutes Theologicas. Ita rurſus ſatis communiter Doctores, nominatim Herincx noſter *part. 3. tr. 1. diſp. 9. num. 11.* Caſtropalao *tr. 4. diſp. 2. punct. 1. n. 11.* & alii ſatis communiter.

Ratio primi eſt: quia infidelitas formalis ſecundùm dicta conſiſtit in erroneo, eòque voluntario judicio contra fidem: at, hoc importat commiſſionem, non omiſſionem; hinc fit quòd omittens actum fidei eo tempore, quô urget præceptum, peccet quidem, ſed non peccato infidelitatis, quemadmodum omittens actum dilectionis tempore debito, non propterea peccat peccato odii. Ratio 2di eſt: quia peccatum tantò eſt gravius, quantò magis hominem à Deo avertit: atqui peccatum infidelitatis vel maximè avertit hominem à Deo, quippe per quod vera Dei cognitio aufertur: ergo infidelitas eſt gravius peccatum, quàm illa, quæ committuntur contra virtutes morales. Ratio autem 3tii hæc eſt: quia peccatum odii erga Deum, quod Charitati Theologicæ adverſatur, omnium confeſſione excedit in gravitate reliqua peccata repugnantia virtutibus Fidei & Spei Theologicæ: ergo peccatum infidelitatis nequit dici ſimpliciter gravius omnibus peccatis,

catis, etiam iis, quæ committuntur contra virtutes Theologicas.

Quæres 6tò. an etiam ille dicendus ſit infidelis vel hæreticus, qui ſolùm dubitat de aliqua veritate fidei?

85. ℟. Affirmativè, loquendo de dubitante poſt veritatem fidei ſatis propoſitam (ſecus enim dicendum eſt de dubitantibus ante veritatem fidei ſatis ſibi propoſitam; talibus enim dubia vitio verti nequeunt, ùt de ſe liquet)

Ratio autem noſtræ reſolutionis (quam contra Sanchez, Malderum, Canum, & paucos alios) tenent Caſtropalaus *tract. 4. diſp. 3, punct. 2. n. 9.* Coninck *diſp. 18. dub. 7. concluſ. 6. n.n. 102.* Suarez & alii plures, quos ſequiter Michel *Theol. canon-mor. part. 1. q. 1. punct. 1. n. 5. pag. 353.* eſt: quia dubitans de aliquo articulo fidei v. g. de reali præſentia Chriſti in Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento, licèt per hoc quòd dubitet, realem præſentiam ceu veritatem fidei non neget, nihilominus dubitando de ea ſatis manifeſtat, ſe non credere infallibilitatem: at, qui hanc non credit vel in dubium revocat, meritò habetur pro hæretico. Hac de cauſa *cap. 1. X de hæreticis.* dicitur: *dubius in fide eſt infidelis.*

Quæres 7timò, quid & quotuplex ſit Apoſtaſia?

℟. No-

℟. Nomine Apoſtaſiæ ùt ſic communiter intelligitur *diſceſſio quadam*, ſeu etiam *defectio*, & hæc ab aliis dicitur triplex, ab aliis omnino quadruplex, ſcilicet 1. Apoſtaſia à Religione. 2. ab Ordine Sacro. 3. ab Obedientia, & 4. à Fide. Ita in terminis Sporer *tr. 2. c. 3. ſect. 1. n. 11.* Explico breviter ſingulas ſpecies. Apoſtaſia *à Religione* definitur, quod ſit criminoſa & mortifera diſceſſio à Religioſi Ordinis inſtituto ſine animo revertendi: ita *jus commune*, licèt in noſtra (fortaſſis etiam aliis pluribus Religionibus) pro Apoſtatis habeantur, & ut tales puniri ſoleant, qui ſub alio prætextu Religionem aut monaſterium ſine legitimi ſui Prælati obedientia vel licentia deſerunt, eſto habeant animum denuo revertendi. Apoſtaſia à *Sacro Ordine* dicitur, dum Clericus in Ordinibus majoribus conſtitutus ad ſtatum laicalem vel matrimonialem propria auctoritate ſe transferre præſumit. Apoſtaſia *ab obedientia* appellatur, dum quis ab obedientia legitimi ſui Superioris ſeſe ſubtrahere nititur. Denique Apoſtaſia à fide dicitur, dum quis á vera fide in baptiſmate ſuſcepta & explicitè profeſſa deficit, aſſumendo aliam Religionem vel ſectam falſam. Ex qua deſcriptione liquet 1. neque paganos, neque Judæos, neque etiam hæreticos ſemper in hæreſi natos & educatos dici poſſe apoſtatas; quia hi omnes nunquam fuêre 86.

explicitè professi veram seu Catholicam fidem. Liquet insuper 2. Apostatas à fide mox descriptos incurrere pœnas in hæreticos decretas, prout etiam statuitur *cap. contra Christianos. 13. de Hæreticis in 6tò.* Liquet insuper 3. ab Apostatis explicandum esse in confessione, ad quam falsam Religionem deflexerint: quia infidelitates mox suprà relatæ procul dubio specie morali differunt, consequenter etiam peccata quæ committuntur pro diversiate Religionum vel potiùs infidelitatum diversarum, Videatur Sporer *loc. cit.* vel Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 16. per totum.*

Quæres tandem 8tavò, quid sit Schisma, & quid esse Schismaticum?

87. ℟. Schisma est peccatum, quô quis se separat ab unitate Ecclesiæ, quatenus hæc est unum quoddam corpus mysticum ex diversarum conditionum fidelibus tanquam membris tum inter se, tum etiam cum capite summo scilicet Pôntifice connexis constitutum. Ita post Valentiam Laymann *lib. 2. tr. 3, c. 11. n. 4.* quem sequitur Babenstuber *tr. 5. disp. 1. a. 2. n. 34.* Ex qua descriptione facilè liquet, illum meritò dici schismaticum, qui à corpore Ecclesiæ sese sequestrat, eò quòd renuat se gerere ut membrum hujus corporis, vel subesse capiti. Quodsi admissis quidem omnibus fidei articulis solùm nitatur se sequestrare à

reli-

reliquo corpore Ecclesiæ, dicetur purus schismaticus: è contra si se separet, simúlque neget unum vel plures fidei articulos; dicitur schismaticus simul & hæreticus, proptereâque incurrit omnes pœnas hæreticorum, quamprimum suum schisma hæreticum exteriùs manifestat, uti bene docent Laymann *loc. cit. n. 5.* & Tamburinus *in decalog. lib. 2. c. 1. ʃʃ. 5. n. 3.* Bubenstuber *loc. cit. n. 36.* aliique plures ab iisdem Doctoribus relati.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de infidelitate.

CASUS PRIMUS.

Titius in hospitio Cujusdam pagi merum Catholici offendit hominem, quem ex diversis indiciis suspicabatur esse Præconem Lutheranum; quare ut omnimodam rei veritatem exploraret, eidem sese jungendo propius, familiariter, occulté tamen & clanculo quasi quæsivit, an non esset Præco Lutheranus? sciscitanti verò, quam ob causam id quæreret? ulteriùs respondit Titius noster, sibi jam pridem displicuisse fidem Catholicam; proptereàque cogitare de amplectenda fide Lutherana. Hoc postea (quod totum joci causâ fecerat)

Titius in confessione aperuit: moxque à Confessario repulsam absolutionis tulit, jussus alium quærere, qui se ab hæresi vel potiùs ab excommunicatione ob hæresin incursa absolveret. Jam ad nostrum propositum quæritur 1. quid de hoc facto Titii? quid de responso Confessarii tenendum sit?

88. ℟. ad primum, Titium malè fecisse: esto enim hoc totum non fecerit animo serio, & fortassis nil minùs intenderit, quàm abnegare veram fidem, quia tamen in foro externo simulavit se seriò loqui, asserendo sibi fidem Catholicam jam pridem displicuisse, proptereaque velle amplecti Lutheranam; hinc sine dubio saltem per se loquendo (nisi scilicet simplicitas aut levitas animi, quâ hujusmodi homines subinde sibi persuadent similia non esse graviter peccaminosa, modó in animo non ita sentiant) graviter peccâsse censendus est; quia sin minùs corde, saltem ore contempsit fidem Catholicam, quod sine gravi injuria in Christum per se loquendo fieri neutiquam potest. Quia tamen fatetur se non fuisse locutum ex animo, nec unquam in mente ita sensisse, hinc nec potest, nec debet dici hæreticus; quia secundùm dicta *n. 81.* hæresis necessariò importat errorem in intellectu contra aliquam veritatem fidei, simùlque pertinaciam in voluntate, prout ex *communi DD.* tradit Reiffenstuel *theolog. mor. tr. 4. dist. 4. n. 11.* Ex

Ex quibus ulteriùs

℟. jam ad 2dum quæſitum, Confeſſarium ſimiliter malè feciſſe, negando beneficium abſolutionis Titio, eundémque ablegando ad alium gaudentem poteſtate abſolvendi ab hæreſi. Ratio patet: quia Titius nullam incurrit hæreſin, neque excommunicationem vel reſervationem &c. ergo nec indiguit abſolutione ab excommunicatione, per conſequens imprudenter & ſine juſta cauſa beneficio abſolutionis fuit fraudatus; immò injuſtè gravatus onere, ſua peccata iteratò alteri confitendi; ad quod revera minimè tenebatur 89.

At, inquies, Titius in foro ſaltem externo videbatur ſeriò conteſtari, quòd fides catholica ſibi diſpliciat, propterea que cogitet amplecti fidem Lutheranorum: ergo in foro externo saltem incurrit excommunicationem in hæreticos latam, quidquid demum ſit de foro interno, in quo ſupponitur aliter ſenſiſſe: Eccleſia enim judicat de externis, non verò de occultis, ùt habetur *c. Erubeſcant. diſt. 32. & c. ſicut tuis. de ſimonia*: ergo Titius non potuit abſolvi à quolibet Confeſſario.

90. ℟. negando conſeq. Nam in primis Titius non poſtulavit abſolvi pro foro externo, neque indiguit abſolutione in hoc foro; cùm ab omnibus ſemper fuerit reputatus tanquam bonus catholicus: ſed

postulavit duntaxat absolvi in foro conscientiæ de culpa ex illo joco minùs utique laudabili contracta: atqui in foro conscientiæ non fuit noxius hæreseos, neque incurrit excommunicationem vel reservationem: ergo malè fecit confessarius eundem sine absolutione dimittendo ad alium. Profectó juxta communissimam Doctorum, ut quis in foro externo seu facie Ecclesiæ incurrat culpam vel pœnam hæreticorum, omnino necessum est, ut hæresin mente conceptam exteriùs clarè & distinctè manifestet: atqui per allegata verba Titius non satis manifestavit hæresin mente conceptam; etenim dicendo quòd velit amplecti fidem Lutheranam, non eô ipso dicendus est asseruisse, se actu credere, quod Lutherani credunt, vel actu esse talem: quemadmodum is, qui dicit se velle amplecti statum Religiosum, nondum intelligitur actu esse Religiosus. Esto insuper dixerit, fidem Catholicam jam pridem sibi displicuisse, propterea que cuipiam potuisset videri suspectus de hæresi; nihilominus si rem velimus maturiùs perpendere, deprehendimus, quòd hæc verba non clarè significent, seu manifestent hæresin, nam & Catholico potest displicere fides, non quidem simpliciter, vel quasi suspecta de veritate, sed quia post se trahit diversa onera, utputa jejunium Ecclesiasticum, abstinentiam à carnibus, confessionem auri-

auricularem & similia. Cùm proin aliunde constet in dubio potiùs in mitiorem partem inclinandum esse, Reóque favendum, vel ùt dicitur *c. 49. de R. J. in 6to: in pœnis benignior interpretatio est facienda*; hinc dicendum, quòd Titius ne quidem in foro externo fuerit habendus pro hæretico vel excommunicato. Videatur de hoc Filliucius *tr. 22. n. 185.* Vel Reiffenstuel *cit. dist. 4. n. 12.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius homo cæteroquin satis prudens, nec de infima plebe unácum filio suo duodenni venit ad quendam Parochum Catholicum, postulans ab eodem ampliùs erudiri & imbui dogmatibus Catholicis: fatetur autem candidè jam pridem sibi præplacuisse fidem Catholicam, nihilominus tamen hactenus semper perseverâsse in sua secta Lutherana, eò quòd de nonnullis articulis fidei nostræ nondum fuerit satis convictus, præsertim de existentia purgatorii, de invocatione Sanctorum, de reali præsentia Christi in Sacramento Eucharistiæ, & denique de communione sub una tantùm specie laicis danda &c. Quæritur jam 1. an Sempronius censendus sit hæreticus formalis? 2. an nedum ipse, sed etiam filius duodennis debuerint, aut potuerint à R. D. Parocho absolvi ab excommunicatione in hæreticos lata? Quid judicii?

91. ℟. ad primum quæsitum, Sempronium probabiliùs nedum infidelem, sed & hæreticum formalem hactenus fuisse; enimverò ad hanc incurrendam minimè opus est, ut quis de veritatibus fidei Catholicæ jam sit plenè convictus, sed sufficit, eas fuisse sufficienter propositas & agnitas, ita scilicet, ut perpensis omnibus credibilitatis notis non ampliùs relinquatur dubium prudens: hoc autem probabilius contigit respectu Sempronii. Nihilominus ad pleniùs dignoscendum peccatum infidelitatis, vel potiùs hæresis formalis, juvabit ulteriùs Sempronium examinare 1. utrum agnoverit obligationem inquirendi omnimodam fidei veritatem; 2. an studuerit etiam illam addiscere? 3. an fuerit etiam paratus eam amplecti, quàmprimùm hæc sibi fuerit satis proposita? Si dicat, se non apprehendisse hanc obligationem, vel ea quidem apprehensa studuisse deprehendere omnimodam veritatem, non tamen habuisse hominem, à quo erudiretur, & præsertim si fuit semper paratus corrigi post sufficientem informationem, habendus erit pro hæretico merè materiali, per consequens nedum ipse, sed etiam filius duodennis (de quo faciliùs præsumi potest, errâsse inculpabiliter, & hactenus defectu sufficientis judicii fuisse hæreticum merè materialem) tuta conscientia posset absolvi à

R. D.

R. D. Parocho, imò à quolibet Sacerdote approbato, nisi quid aliud exigat consuetudo Diœceseos, prout sapienter limitat Laymann *lib. 2. tract. 1. c. 13. n. 4.* Ratio est: quia ex hac suppositione non fuissent hæretici formales, consequenter nec obnoxii aut irretiti vinculo excommunicationis. Ex quo patet quid ad 2dam partem quæsiti sit respondendum.

At verò, si Sempronius fateatur, se quidem apprehendisse obligationem indagandi veritatem, imò sæpius disceptâsse cum Catholicis rem intelligentibus, noluisse tamen acquiescere, quousque plenariè *convinceretur* circa articulos in casu relato specificatos, tametsi non ignoraverit ab Ecclesia Romano-Catholica contrarium doceri, præsumendus erit hæreticus formalis, proindeque minimè præsumendum à quocunque demum Sacerdote non gaudente potestate absolvendi ab hæresi, ut talem absolvat, præsertim in hisce partibus nostris, ubi consuetudine jam antiquata receptum fuit, ut Acatholici revertentes ad ovile & gremium S. Matris Ecclesiæ, non nisi ab habentibus Auctoritatem publicam, vel specialem potestatem à Reverendissimo Ordinario, vel ipso Summo Pontifice Romæ obtentam, ab hæresi absolvantur, & Communioni fidelium restituantur. Videantur de hoc Sanchez *lib. 2. in Decalog. c. 7.* 92.

n. 29. Sporer *tr. 2. Decalog. c. 3. n. 16.* Vel Babenſtuber *tract. 5. diſp. 1. art. 2. num. 3.*

Sed quid judicii (inquies) formandum de illo, qui à Patre Catholico, Matre verò Acatholica natus & educatus, poſteaquam uſum rationis videbatur adeptus, de ſua fide examinatus reſpondit, ſe credere id, quod ſui Parentes credunt?

93. ℟. Concludendum eſt de tali, quòd ſit vel ſtultus, vel certè idiota & ſimplex homo; nam ſi ſcivit, Parentes ſuos credere articulos ſibi contradictorios, utputa dari purgatorium, & non dari, ſolam fidem in Chriſtum & non ſolam fidem juſtificare, item bona opera juſtorum eſſe meritoria (uti Pater Catholicus) & non eſſe meritoria (uti Mater Acatholica) ſibi perſuaſum habet; ſi, inquam ſimilia ſcivit, non potuit prudenter credere utrumque, ut de ſe facilè liquet: Si autem ignoravit, quidnam Pater credat, & quidnam Mater, vel in quo fides unius differat à fide alterius, habendus eſt potiùs pro ſimplici, Idiota, & hæretico materiali, quàm pro formali, ac proin abſolvi poteſt á quolibet Confeſſario, modò paratus ſit ſoli Patri, vel potiùs ſoli fidei Catholicæ deinceps acquieſcere.

CA-

CASUS TERTIUS.

Cajus Subdiaconus fatetur se novissimè recitando Breviarium pro Festo S. Ursulæ incidisse in illam historiam, quòd omnes consodales Sanctæ Ursulæ fuerint Virgines, seu, ut habet Breviarium in terminis, agmen Virgineum, proptereáque vehementer dubitâsse, an inter tot (undecim mille scilicet) omnes fuerint Virgines, tandémque post maturam & multam deliberationem ita conclusisse, se scilicet hoc nunquam crediturum, tametsi Summus Pontifex è Cathedra id ipsum definiret: nihilosecius (subjungit idem Cajus) si in hoc quamcumque demum culpam infidelitatis incurrissem; jam hujus pœnitens factus me desuper accuso, adpromittóque, quòd circa hoc dubium deinceps meum judicium velim suspendere. Jam ad nostrum propositum circa hanc facti speciem dubitare licet 1. an Cajus peccatum infidelitatis vel hæreseos inciderit deliberatè dubitando, an omnes S. Ursulæ consodales fuerint Virgines, prout Breviarium Romanum innuit? 2. Quid judicii de eo, quòd asseruerit, sed id nunquam crediturum, tametsi S. Pontifex hoc ex Cathedra credendum proponeret? 3. An præcepto Fidei satisfaciat per hoc, quòd modò pœnitens dicat, se circa hoc dubium deinceps suspensurum suum judicium?

℟. Ad

94. ℟. Ad primum punctum hujus Casus, Cajum ex eo præcisè, quòd dubitaverit, an integrum agmen S. Ursulæ fuerit Virgineum, imò & negaverit, omnes fuisse Virgines, non incidisse peccatum infidelitatis neque hæreseos. Ratio est: quia S. Mater Ecclesia non omnia, quæ in Breviario continentur, præsertim quoad Legendas seu vitas Sanctorum, velut de fide infallibiliter credenda proponit, sed potiùs legenda velut verosimilia fide humana duntaxat credenda, & imitanda: & certè multa, quæ in Breviario continentur, ab aliis Catholicis Auctoribus in dubium revocantur prout videre licet apud Mr. Godeau *Tom. 2. Histor. Ecclesiast. ad Annum Christi 324. lib. 4. §. 17. Eusebium Cæsariensem & alios*;

Nec refert, quòd cuipiam fortassis videri posset, ne quidem verosimile, quòd omnes ex Sodalitio S. Ursulæ fuerint Virgines; nam potuerunt esse & haberi Virgines saltem in facie Ecclesiæ, quidquid demum sit de hoc, an etiam omnes ac singulæ fuerint tales mente & corpore: hoc enim in lectionibus ab Ecclesia ad orandum præscriptis nullatenus continetur.

95. ℟. Jam ad 2dum dubium, Cajum nedum incidisse peccatum infidelitatis, sed etiam saltem per se loquendò pœnam Excommunicationis in hæreticos latæ, ex eo,

quòd

quòd proteſtatus ſit, ſe hoc nunquam crediturum, tametſi S. Pontifex è Cathedra idipſum definiret.

Ratio eſt: quia per hoc ſatis innuit, ſe non credere infallibilitatem Eccleſiæ, ſeu etiam Pontificis è Cathedra loquentis in materia fidei, ideoque ſuum judicium pertinaciter præferre judicio Eccleſiæ, minimè paratus ab ea corrigi: quod propriè hæreticorum eſt. Neque verò ea duntaxat credere tenemur, quæ Pontifex univerſali Eccleſiæ in individuo velut de fide credenda proponit, ſed inſuper hoc, quod nihil à parte rei non verum poſſit è Cathedra velut fide Divina credendum proponere, & proponendo errare. Hac de cauſa Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 7. n. 30.* Filliucius *tract. 22. n. 177.* Herincx noſter *diſp. 9. n. 26.* aliique plures rectè docent, eum, qui falsò exiſtimat, Eccleſiam aliquid velut de fide credendum definîiſſe; vel, qui tam pertinaciter adhæret alicui opinioni, quam exiſtimat eſſe fide Divina credendum &c. ut, etiamſi Eccleſia contrarium decerneret, tamen non eſſet paratus acquieſcere hujusmodi deciſioni, habendum fore pro hæretico formali excommunicationi in hæreticos latæ obnoxio.

℟. Jam ad 3tium dubium cum diſtinctione. Si enim judicium ſuum Cajus ſu- 96.

ſpen-

ſpendat de hoc, an omnes fuerint Virgines à parte rei? &c. non impingit in præcepta fidei; quia ſecundùm dicta *n. 94.* non jubemur hoc credere fide Divina: at verò ſi animo ſupponatur ita comparatus, ut vellet ſuum judicium ſuſpendere, tametſi Eccleſia vel Summus Pontifex hoc definiret ex Cathedra tanquam fidei articulum &c. minimè ſatisfaciet præcepto fidei, ſed potiùs habendus erit pro hæretico; non quidem ex eo præcisè capite, quòd ſuum judicium ſuſpendat, ſed quia hanc ſuſpenſionem judicii conteſtando ſatis manifeſtat, ſe non credere Eccleſiam, vel S. Pontificem è Cathedra loquentem infallibilem, aut ſuo dignum aſſenſu. Adde inſuper, quòd ſecundùm dicta *n. 23.* quilibet fidelium teneatur præbere poſitivum aſſenſum myſteriis fidei ab Eccleſia ad credendum ſatis propoſitis: atqui per declarationem Summi Pontificis è Cathedra loquentis (ſeu, quod idem eſt: univerſali Eccleſiæ aliquid velut honeſtum &c. vel etiam ut à Deo revelatum proponentis &c.) ſatis cenſentur propoſita hujusmodi myſteria, modò talis locutio fidelibus innoteſcat: ergo quisquis ſe pertinaciter opponit, nolens audire Eccleſiam &c. habendus eſt pro infideli, imò pro hæretico.

§. III.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò: nedum esse possibiles, sed probabiliùs hodiedum reperiri multos hæreticos merùm materialiter tales: imò tales meritò præsumuntur illi, qui, sive à Catholico, sive etiam ab hæretico ministro baptizati, postea inter infideles, aut etiam hæreticos educantur, apud quos de fide nostra seu Religione Romano-Catholica vel nihil, vel non nisi diffamatoria, nefanda & abominanda audiunt, utputa Papam esse Antichristum, Bestiam, à Catholicis pro Deo cultam, & nos omnes esse idololatras &c. 97.

Ratio est: quia infidelitas formalis debet esse voluntaria, conjuncta cum pertinacia post veritatem satis agnitam: at, homines hujus infaustæ sortis nunquam satis agnoverunt fidei Catholicæ veritatem, quippe quæ iisdem nunquam supponitur fuisse proposita: ergo non possunt dici hæretici formales. Ex quo rectè infert Laymann *lib. 2. tract. 1. c. 12. circa fin.* fieri posse, ut hujusmodi homines, utpote ignorantia invincibili laborantes, habitum fidei

fidei in baptiſmate ſibi infuſum retineant, ſimùlque illa myſteria ad ſalutem neceſſaria, ſcilicet SS. Trinitatis, Incarnationis, Paſſionis &c. nobiſcum velut communia credentes ſalvi fiant. Videatur Doct. cit.

98. Colliges 2dò, vincibilem ignorantiam, etiam craſſam poſſe ſubinde excuſare à pertinacia, & conſequenter ab hæreſi formali, modò (quod bene notandum) taliter errans paratus ſit corrigi, & aliter ſentire, caſu quo fuerit meliùs inſtructus in fundamentis fidei. Ita Herincx noſter *part. 3. tr. 1. diſp. 9. n. 20.* Ratio eſt: quia etiam vincibiliter errans poteſt eſſe animo ita affectus, ut velit credere, quidquid noverit à Deo revelatum, & ab Eccleſia propoſitum ùt tale, quàm primùm ſibi fuerit ùt tale ſatis propoſitum: imò verò talis poteſt credere, & actu credit veritatem, circa quam errat, cùm non habeat voluntatem pertinaciter renuentem credere, quidquid velut à Deo revelatum noverit. Hac de cauſa ſuperiùs *Confer. 1. n. 34.* diximus, in mortis articulo abſolvi potuiſſe illam perſonam emigrantem, quæ probabiliùs laboravit ignorantia vincibili, utpote educata in patria Catholica, ſimùlque videbatur pertinax ita, ut nihil voluerit audire de purgatorio &c. his enim non obſtantibus potuit contingere, ut de ſimilibus nunquam ſatis fuerit inſtructa, licèt ex pro-

propria culpa: & quia simul institit evidens periculum animæ, casu quo non obtinuisset beneficium absolutionis, hinc sub conditione saltem potuit absolvi.

Colliges 3tiò, eum qui negat aliquam veritatem, quam certò agnoscit à Deo, licèt privatim sibi revelatam, habendum esse pro hæretico formali. Ita Sanchez *lib. 2. in Decalog. c. 7. n. 32.* Castropalao *tr. 4. disp. 3. pu. 2. n. 14.* Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 13. num. 6.* Sporer *ubi suprà c. 3. Sect. 2. n. 19.* licèt hi duo posteriores existiment, talem in rigore loquendo non esse hæreticum, nec obnoxium pœnis in hæreticos latis, eò quòd negando aliquam veritatem privatim sibi revelatam non se opponat pertinaciter alicui dogmati ab universali Ecclesia proposito & acceptato. Ratio autem nostræ resolutionis mox datæ hæc est: quia quisquis negat vèrum esse id, quod à Deo revelatum esse certò agnoscit, ipso factô convincitur negare summam & infinitam Dei veracitatem: sed qui hanc negat, negat unum è principalioribus Fidei articulis, ab universali Ecclesia receptum: ergo nedum infidelis, sed etiam hæreticus formalis dici meretur. Nec dici valet, quòd talis homo non neget Deum esse summè veracem, sed neget duntaxat, suam revelationem fuisse à Deo summè veraci factam; supponi enim debet in hoc dubio, 99.

quòd talis homo certitudinaliter agnoſcat revelationem fuiſſe à Deo factam; ſecus quippe non poſſet myſterio revelato præbere aſſenſum fidei, prout dictum fuit ſuprà *Confer. 1. n. 41.* atqui revelationem certitudinaliter agnitam prudenter negare non poteſt: ergo convincitur negare ipſam Dei veracitatem, & per conſequens eſſe hæreticus formalis.

100. Colliges 4tò, idemnet judicium eſſe formandum de iis, qui deciſiones è Cathedra in materia fidei & morum à Summis Pontificibus factas v. g. circa propoſitiones damnatas, vel canonizationem Sanctorum aut beatificationem &c nolunt admittere in eo ſenſu, quô proponuntur ab Eccleſia. Ita Viva *in quæſt. prodroma ad Theſ. damnat. n. 18.* La Croix *lib. 1. n. 202.* Malderus *q. 11. de fide art. 1. membr. 5.* S. Antoninus *3. part tit 12. c. 8. §. 2.* Matthæucci *in Cautel. Confeſſ. lib. 3. cap. 3. n. 103* & noſter P. Cherubinus Mayr *in ſuo Triſmegiſto diſt. 1. c. 3. n. 93.* Ratio eſt: quia Eccleſia ſemper cenſuit, Summum Pontificem in materia fidei ac morum è Cathedra (id eſt, pro univerſali Eccleſia infallibiliter tenendum) aliquid proponentem, loqui velut Organum Spiritûs Sancti, & ex hujus infallibili aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa: at, qui contradicit univerſali Eccleſiæ, habendus eſt velut hæreticus; non enim vult au-

dire

dire Ecclesiam, imò nec ipsum Spiritum Sanctum, cui se pertinaciter opponit: ergo &c. Et hac, aliisque pluribus rationibus præter jam allegatos DD. noster A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. Conferent. P. Sargar. Confer. 23.* & Pichler *in sua Theolog. Polem. part. 1. cap. 4. art. 2. n. 14. & art. 3. n. 11.* tenent, pariter illos, qui negant modernum Pontificem, utpote ab universali Ecclesia propositum & agnitum, esse legitimum Christi Vicarium in terris, item qui negant, illum in materia fidei & morum è Cathedra loquentem, esse infallibilem, habendos esse pro hæreticis; enimverò si è Cathedra loquens posset errare in materia fidei & morum, utpote approbando turpia vel reprobando honesta &c. tunc etiam posset errare, imò actu erraret universalis Ecclesia credendo talia tanquam de fide: atqui hoc posterius nullatenus dici valet, secus enim Ecclesia non ampliùs esset *columna & firmamentum veritatis,* ùt eam appellat Apostolus *1. Timoth. 3.* Et *porti inferi* adversus eam jam actu *prævaluissent*, contra infallibilem Christi promissionem Ecclesiæ factam *Matth 16. v. 18.* ergo quisquis pertinaciter hocnegat, convincitur esse hæreticus formalis.

Diximus tamen notanter: qui nolunt admittere *decisiones in eo sensu, quô proponuntur ab Ecclesia.* Pro cujus ampliori no- 101.

titia præsertim propositiones damnatas concernente sciendum est, non omnes propositiones eô ipsô quòd damnatæ sint, habendas esse velut hæreticas, sed pro diversa exigentia materiarum diversis censuris fuisse affectas, prout ex Bullis SS. Pontificum (videndis apud Reiffenstuel infrontispicio, & apud La Croix) constat: aliæ enim damnantur velut *hæretica*, id est, formaliter oppositæ alicui articulo fidei: aliæ ut *suspecta de hæresi*, quæ scilicet ex circumstantiis videntur innuere seu etiam continere latentem hæresin: aliæ *hæresi proxima*, id est tales, quæ à plerisque habentur velut contrariæ fidei saltem indirectè & deductivæ: aliæ ùt *Scandalosa*, id est, præbentes occasionem ruinæ spiritualis: aliæ *laxa*, quæ in materia morum nimis relaxant fræna libertati: *alia temeraria*; quæ vel nullo, vel levi & inani fundamento nituntur: aliæ autem ùt *temeraria*, quæ scilicet nullam pro se verè gravem, contra se verò gravissimas habent rationes &c. aliæ *erroneæ*, id est, contradicentes conclusioni Theologicæ deductæ ex duabus præmissis, quarum una est de fide, altera verò evidens. Aliæ rursus damnantur velut *blasphema*, id est, continentes verbum contumeliosum contra Deum, B. Virginem vel alios Sanctos &c. Vel impiæ, id est, repugnantes cultui DEO, B. Virgini

vel

vel aliis Sanctis debito &c. Dicimus itaque omnes fideles teneri ad acceptandas seu etiam profitendas propositiones ab Ecclesia damnatas in eo sensu, quô damnatæ fuêre scilicet hæreticas, ùt hæreticas, scandalosas, ùt scandalosas &c. secus enim contradicendo S. Pontifici è Cathedra loquenti, imò & Ecclesiæ universali, præter notam hæreseos incurrerent peccatum mortale, imò & excommunicationem latæ sententiæ, prout cernere licet ex Bullis Summorum Pontificum, & ex communi DD. tradit La Croix *lib 1. n. 225. & 226.*

At, inquies adhuc quid tenendum de illis, qui negant Summum Pontificem esse suprà Concilium, id est, majoris potestatis vel Auctoritatis, quàm Concilium universale?

℟. Etiam tales habendos esse pro hæreticis nedum asserunt, sed & mordicùs defendunt Matthæucci, Kazenberger, & Pichler *locis mox suprà cit.* quin imò hanc veritatem à diversis Conciliis, scil. Nicæno I. *can. 39.* Calcedonensi, Lateranensi, Sinuessano &c. fuisse decisam, satis clarè demonstrat idem R. P. Pichler *l. c. art. 2. n. 16.* 102.

Placet nihilominus quoad hoc judicium nostri V. P. Cherubini Mayr, *loc. cit. num. 98.* respondentis cum distinctione, scilicet, quòd illi habendi sint pro hæreticis, qui pu-

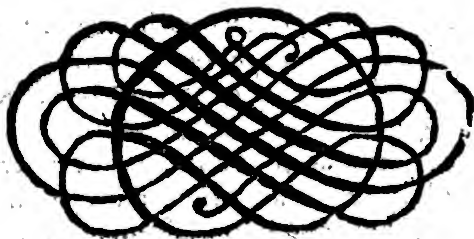
tant Concilium esse suprà Papam ita, ut possit revocare, vel etiam immutare decreta fidei priùs ab eodem condita; quia tales revera negant infallibilitatem S. Pontificis &c. illos è contra, qui solùm asserunt, Pontificem Concilio subesse quoad disquisitionem factorum Personalium, non attingentium ipsam fidei vel morum doctrinam, probabiliter non esse hæreticos; eò quòd oppositum hujus asserti non sit expressè definitum: hoc ipsum tamen assertum esse erroneum, vel saltem errori proximum, temerarium & scandalosum, utpote parum distans ab illa propositione per Alexandrum VIII. damnata ordine *29, futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani suprà Concilium Oecumenicum Auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.*

103. Colliges 5tò, Fidem habitualem seu habitum fidei supernaturalis non amitti per quodcunque peccatum contra fidem. Ratio est: quia culpabiliter ignorans mysteria fidei, vel exponens se periculo incidendi hæresin, esto hanc non incidat, peccat contrà præceptum fidei: idipsum tenendum est de eo, qui fidem exteriùs sive ex timore sive ex alio motivo humano negat, quam tamen in mente firmissimè retinet: at, hi omnes non amittunt habitum fidei, hic enim solùm deperditur propter periculum in-

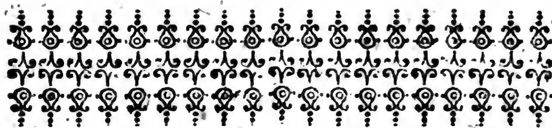
infidelitatis positivæ, id eſt, per errorem poſitivum fidei contrarium. Vid. Herincx ubi ſuprà *diſp. 9. num. 29.* Lugo *diſp. 17. ſect. 5. num. 28.* Vel Babenſtuber *tr. 5. diſp. 1. art. 2. n. 2.*

Colliges denique 6tò, infideles quoscunque, ſive hæretici materiales ſive formales exſtiterint, priusquam ad fidei profeſſionem vel ad Confeſſionem admittantur, eſſe bene inſtruendos & examinandos de neceſſariis tum ad ſalutem, tum præſertim ad Sacramentum Pœnitentiæ. Ita bene monet Laymann *lib. 2. tract. 1. cap. 13. n. 4.* Ratio eſt: quia meritò timendum, ne, ſi ſecus fiat, multi vel fictè, vel certè minùs inſtructi accedant, quo fiet, ut multi inconſtantes vel dubitantes in fide Catholica diuturno tempore permaneant, vel apertè etiam ad priſtinos errores revertantur. Quare ante omnia Confeſſarius quærat ex ejusmodi converſis, vel converti volentibus, & primò confitentibus, utrum firmiter, & ex animo quidem, ſeu toto corde credant ea, quæ Sancta Mater Eccleſia Romano-Catholica credenda proponit, & utrum in hac fide ſemper perſeverare, ac mori parati ſint? Ita Laymann *loc. cit.* Singulariter inſuper, quamprimùm veniunt poſtulantes inſtrui in Fide Catholica, examinandos eſſe arbitror, quo 104

ſine, vel quibus motivis ducti cogitent ſuam deſerere ſectam: ſæpe ſæpius enim allegare ſolent motiva nullius prorſus momenti, vel vana, reipſa nil aliud intendentes, quàm ut ſibi neceſſaria quoad victum & veſtitum præſtentur aut procurentur: cautè proin cum ſimilibus procedendum eſt, prout ſapienter monet noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplemento I. Conferent P. Sargar confer. 33. n. 33.* nec dicendum aliquid vel faciendum à Confeſſario, quod is dictum aut factum nollet, caſu quo hujusmodi converſus ad vomitum rediret &c. &c.



CON-



CONFERENTIA QUARTA.

De Communicatione fidelium cum infidelibus, & de lectione librorum hæreticorum.

SUMMARIUM.

105. Quænam communicatio cum infidelibus ſeu non baptizatis fidelibus ſit prohibita?
106. Quænam ſit prohibita fidelibus cum Judæis?
107. An Judæi à Principibus Chriſtianis ſint tolerandi inter fideles?
108. Quænam communicatio cum hæreticis ſit interdicta fidelibus?
109. Sintnè hæretici inter Catholicos tolerandi?
110. An fidelibus permittendum, ut famulentur hæreticis?
111. Fidelibus ſimpliciter, & juſtiſſimè quidem fuit ſub pœna excommunicationis latæ Sententiæ prohibitum 1. legere libros hæreticos. 2. eos retinere. 3. eos imprimere, vel 4. eoſdem quovis modô defendere.
112. Nihilominus ad hanc excommunicationem ratione lecturæ incurrendam ſex conditiones interveniant, neceſſum eſt.

113. Quænam quantitas materiæ ratione lecturæ censeatur gravis, vel non gravis?

114. Quidnam requiratur ad incurrendam hanc censuram præcisè ratione retentionis?

115. Quinam veniant nomine imprimentium; &

116. Quinam nomine defendentium librum hæreticum?

117. Præter libros hæreticos in Bulla Cœnæ prohibitos insuper exstant permulti alii libri in Indice Romano prohibiti;

118. Qui index hodie communiter dividi solet in tres classes.

119. Quarum lectio sub diversis pœnis fuit prohibita.

120. An, vel qualiter obligent pœnæ tum in Bulla Cœnæ, tum etiam in præfato indice Romano latæ contra legentes hujusmodi libros?

121. Resolvitur Casus I. cujusdam Uxoratæ, quæ ignoranter sortita fuit Maritum hæresi Lutherana infectum.

122. Proptereàque dubitat, an non teneatur illum denunciare Reverendissimo Officio, eò quòd multos libros hæreticos in suo tugurio teneat absconditos, & ex iisdem nitatur etiam proles subvertere.

123. Quid consilii huic mulieri à Confessario sit suggerendum?

124. Resolvitur Casus II. cujusdam Bibliopegæ Catholici, dubitantis, an non peccet compingendo libros hæreticos.

125. Quid, si tales libros diu penes se retineat, priùs, quàm illos compingat.

126. An Civis Catholicus, qui præter omnem exspectationem coactus fuit acceptare præfatos libros hæreticos in compensationem debiti, tuta

tuta conſcientiâ potuerit eosdem alteri vendere?

127. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam perſonæ Catholicæ, quæ ob evitandum periculum gravis infamiæ cogebatur ſæpiùs cuidam Ruſtico illiterato & hæreſi Lutherana infecto prælegere Biblia Lutheri, & alios libros hæreticos.

128. An, vel quomodo propterea peccaverit?

129. An comitando eundem Ruſticum ſponte emigrantem peccaverit, vel excommunicationem inciderit?

130. An paulò poſt reverſa in ſuam patriam indiguerit abſolutione ab excommunicatione Bullæ Cœnæ?

131. Non omnis, qui legit librum hæreticum, illico habendus eſt pro excommunicato.

132. Qui in authore aliunde ſibi ignoto reperit unam alteramvé hæreſin, tenetur inquirere, ſitnè Catholicus vel hæreticus, & interim ab ulteriori lectione abſtinere.

133. Legens controverſias hoc tempore agitari ſolitas, & ab auctore Catholico ſcriptas, laude potiùs, quàm vituperio dignus videtur.

134. Legens librum hæreticum in eodem volumine cum auctore ſeu etiam antagoniſta Catholico compactum, incurrit cenſuram Bullæ Cœnæ.

135. Legens quemcunque librum pernicioſum, eſto non hæreticum, per ſe loquendo peccat.

136. Et quid tenendum de legentibus Sacra Biblia?

§. I. Præ-

§. I.

Proponuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Communicatione cum infidelibus, & lectione librorum hæreticorum &c.

QUæres primò, an vel qualis Communicatio Fidelibus cum Infidelibus sit prohibita?

105. ℟. Jure naturæ & Divino prohibitum est fidelibus communicare cum infidelibus, id est, non baptizatis, in ipsorum cultu seu ritibus superstitiosis, utpotè intrinsecè malis. Eodem jurè 2. interdicta censeri debet omnis communicatio, ex qua fideli imminet periculum subversionis. 3. Eodem jure D. fidei prohibetur inire connubium cum infideli, prout innuit Apostolus *2. Cor. 6.* 4. Insuper jure Ecclesiastico fidelibus prohibetur admittere infidelem ad participationem aliorum Sacramentorum, imò etiam ad SS. Missæ Sacrificium *per can. Episcopus 67. de consecrat. dist. 1.* Denique 5tò, jure Ecclesiastico per X *1. inter com̃. de Judæis*, nec non per Bullam Cœnæ §. 7. interdicitur fidelibus sub pœna excommunicationis latæ Sent. Summo Pontifici reservatæ, ne infidelibus ceu hostibus Christiani

ni nominis arma, aliave belli instrumenta & materialia deferant, aut vendant, nevè *in Christianorum perniciem & damnum ipsos Turcas & Christianæ Religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum Catholicæ Religionis certiores faciant, illisque ad id auxilium, consilium vel favorem quomodolibet præstent.* Videantur de hoc Palao *tract. 4. disp. 2. pu. 9.* Sanchez *lib. 2. mor. cap. 31.* Schmalzgrueber *ad Tit. de Judæis*, vel Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 2. n. 14.*

Quæres 2dò, quænam Communicatio fidelibus cum Judæis sit interdicta?

℟. Præter illam in Divinis, vel cum periculo subversionis (quam jure naturæ ac Divino interdictam diximus) insuper jure Ecclesiastico *cap. Judæi*, & alibi sæpiùs prohibetur fidelibus familiaritas cum Judæis. Præterea interdicuntur sequentes modi communicandi cum ipsis 1. cum eis habitare, in eadem scilicet domo. 2. Judæum Medicum adhibere vel ejus operâ uti. 3. Ab iisdem præparatas medicinas recipere (quæ tamen intelligi debent extra casum necessitatis, quo lex Ecclesiastica non obligat. 4. Eorum azyma comedere vel 5. eidem cum iisdem convivio interesse, aut 6. eodem balneo uti (scilicet ex condicto; nam secus dicendum, sit fidelis cum Judæo per accidens & præter intentionem in eodem hospitio aut balneo conveniat) 7. Nefas itidem 106.

dem

dem est in eorum domibus agere nutricem infantium, vel 8. agere famulum, aut 9. iisdem servitute subjici. 10. Non licet ipsis in Testamento legata relinquere, neque 11. publica officia inter Christianos iisdem committere.

Ratio horum est: quia ex his & similibus timendum est periculum subversionis, aut certè dignitas Christianæ Religionis quodammodo vilipenderetur. Cæterùm si caveatur familiaritas, haudquaquam nefas erit suas operas Judæo sive in sive extra domum locare, modò Judæus non supponatur assiduè præsens: insuper non prohibetur cum iisdem negotiari, modò præscindatur à familiaritate, uti jam dictum. Vid. Palao *tr. 4. disp. 2. punct. 9. n. 6. & seqq.* Sanchez ubi suprà *num. 13. & seqq.* Filiuc. *tr. 22. c. 5. à n. 126.* Tamburin. *lib. 2. decal. c. 1. §. 10. n. 6.*

Quæres 3tiò, an Judæi inter fideles sint tolerandi à Principibus Christianis?

107. ℟. Possunt Principes Christiani in suis territoriis tolerare Judæos, eisdémque permittere, ut suas Synagogas restaurent, non autem novas ædificent. Ita *Cap. consuluit de Judæis.* Item possunt iisdem permittere, ut ritus Judaicos exerceant, libros edant, quibus Vetus Testamentum exponitur, non autem quibus Christiana Fides oppugnatur. Ita S. Thomas *q. 10. art. 11.* S. August. *lib.*

lib. 18. de civit. c. 46. quos refert, & sequitur Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 17. n. 5.*

Ratio est: quia ritus Judaici evangelicam veritatem figurâ abumbrant, eidemque Testimonium præbent, quæ causa est, cur Deus Gentem Judaicam non penitus deleri voluerit, sed tanquam veritatis ac justitiæ exemplum toto orbe dispergi: convenit proin (inquit Laymann *loc. cit.*) Judæos tali immunitate gaudere: tametsi hodie plures existent Principes Catholici, qui justissimas ob causas coegêre Judæos suis exulare territoriis.

Quæres 4tò, qualis Communicatio fidelibus cum hæreticis sit interdicta?

℟. Nedum jure naturali & Divino, verùm insuper humano nefas est communicare cum hæreticis vel 1. in crimine hæreseos, utputa credendo, favendo, recipiendo aut defendendo; vel 2. in profanis eorum sacris seu ritibus ac ceremoniis propriis. Ita ex *communi DD.* Sporer *tract. 2. in decalog. c. 3. sect. 3. ass. 4.* Ratio est: quia quicunque consentit, vel quomodolibet favet peccanti mortaliter in causa peccati, vel se exponit evidenti periculo salutis æternæ, peccat mortaliter: at, hoc facit, quisquis communicat cum hæreticis in crimine hæreseos, sive credendo, id est, eorum erroribus assentiendo; sive favendo, id est, favorem ad liberiùs diffundendum venenum hæreseos sub quocunque demum præ- 108

tex-

textu, etiam necessitatis &c. præstando, sive eos recipiendo, id est, domo seu hospitio illos excipiendo, ne ob hæresin capiantur vel puniantur &c. sive denique defendendo, id est, in vel extra judicium assistendo, ut evadant in hac causa. Qui verò cum periculo perversionis communicat cum hæreticis, in eorum Sacris præsertim, utputa cum iisdem cantando, vel Communionem profanam participando, infantem ad baptismum offerendo, vel denique matrimonium coram ministro hæretico contrahendo &c. præter injuriam Religioni Catholicæ illatam insuper se procul dubiò exponit evidenti periculo subversionis & æternæ salutis: ergo tales peccant mortaliter saltem per se loquendo, nisi scilicet eos excuset ignorantia, simplicitas, vel etiam levitas animi.

Quæres 5tò, Sintnè hæretici inter Catholicos tolerandi?

109. ℟. Neque hæretici, neque ipsorum exercitia in territoriis Catholicorum Principum toleranda sunt, nisi omnibus perpensis id necessum sit vel ob pacis fœdera, vel ad majora mala in Republica impedienda, vel ad majus bonum, utputa conversionis &c. promovendum. Ita post Div. Thomam, Cajetanum, Valent. Becanum & alios plures Laymann *prox. cit. c. 17. n. 4.* & fusissimè nec minùs fundatè P. Reiffenstuel *l. 5.*

decret.

decret. tit. 7. §. 4. ubi id *à n. 139. & seqq.* probat nedum auctoritate SS. Canonum verùm etiam rationibus; tum scilicet quia hæresis nedum summè injuriosa est Deo, verùm etiam quia ex cohabitatione cum hæreticis fidelibus imminet majus periculum scandali & subversionis, quàm ex cohabitatione cùm Judæis vel paganis; tum etiam quia pax & tranquillitas publica id exigunt summopere; ubi enim animarum & fidei dissensio reperitur, ibi vera & firma pax vel concordia stare non potest, uti bene advertit S. Ambrosius *3. offic.* ubi ait; *vix firma esse possunt pacis jura, inter quos est fidei bellum.* id, quod experientia passim oculis oberrans hisce temporibus comprobat.

Quæres 6tò, sitnè fidelibus prohibita communicatio cum hæreticis in famulitio, eisdem scilicet serviendo, vel propriam operam locando?

℟. Talis communicatio certè non licet, 110.
casu quo famulus aut famula ex hujusmodi servitio advertit sibi imminere periculum subversionis. Et dato etiam, quòd non habeat timere hoc periculum, si tamen propterea frequenter vel omnino regulariter impediatur in observatione præceptorum Ecclesiasticorum, ùt si debeat diebus vetitis comedere carnes, diebus festivis laborare serviliter, vel negligere Mis-

ſam &c. hujusmodi ſervitium per ſe loquendo eſt illicitum, & hoc ipsô â Confeſſario interdicendum, niſi ſcilicet excuſet notabile incommodum. Ita Navarrus, Bonacina, Laymann, la Croix *lib. 2. n.* 102. & fuſiſſimè Gobat *in Quin. tr. 5. c. 33. à n. 93. & in Theol. experim. tr. 5. à n. 319.* Ratio hujus reſolutionis eſt, quia præcepta Eccleſiæ ad ſui obſervantiam obligant, niſi excuſet grave damnum: tunc autem eſſet grave damnum reſpectu talis famuli aut famulæ, ſi vel deberet amittere ſuum ſalarium, vel non poſſet invenire dominum Catholicum, â quo acciperet ultra dimidium illius, quod ab hæretico accipit. Videantur *DD. citt.*

Quæres 7ptimò, ſitnè fidelibus permiſſum legere libros hæreticos?

111. ℟. Nequaquam; enimverò in Bulla Cœnæ §. 1. ipsô facto excommunicationi ſubjiciuntur omnes, *qui hæreticorum libros, hæreſin continentes, vel de Religione tractantes ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter legunt, aut retinent, imprimunt, ſeu quomodolibet defendunt, ex quavis cauſa, publicè vel occultè, quôvis ingenio vel colore* &c. Ex quo liquet, vi hujus conſtitutionis fidelibus ſeveriſſimè interdici hæc quatuor ſcilicet 1. legere. 2. retinere. 3. imprimere, vel 4. defendere libros hæreticos. Verùm pro pleniori horum intellectu

No-

Notandum hic venit, ad incurrendam hanc censuram ratione lectionis à Doctoribus communiter desiderari sex conditiones. Primò scilicet, ut talis liber legatur *scienter*, id est, sine ignorantia *juris* prohibentis lectionem, & simul sine ignorantia *facti*, quâ scilicet nescitur hunc librum esse hæreticum, ut proin ab hac censura incurrenda probabilissimè excuset ignorantia etiam crassa, modò hæc non sit cum ingenti temeritate conjuncta, prout tenent Sanchez, Palao, Kazenberger, Tambur. *lib. 2. in decalog. c. 1. §. 7. n. 27.* & alii plures. 2. necessum est, ut legatur *sine facultate Sedis Apostolicæ*, prout expresè continet Bulla Cœnæ *loc. cit.* Quocirca sapienter advertunt Marchantius noster *Trib. Tom. 2. tr. 2. sect. 4. q. 3. dub. 1.* & Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 15. n. 5.* quantum ad hoc dari posse locum EpiKeiæ v. g. in Episcopo, vel alio viro prudente, si scilicet legat hujusmodi librum, vel locum contradictionis in hæretico contentum eo fine, ut alium convincere, vel ad agnitionem veritatis perducere valeat. 3tiò. Requiritur ut legatur *liber*, id est, opus vel opusculum in ea quantitate compositum, ut in morali hominum existimatione verè censeatur liber, sive dein sit magnus, sive etiam parvus, id est, ut aliqui autumant, ad minùs decem foliorum; nec refert, sitnè compactus vel non impressus aut manuscriptus &c. prout post 112.

Suarezium *disput. 30. de fide. sect. 2.* Sanchez. *lib. 2. mor. c. 10. n. 35.* tenet Sporer *ubi suprà c. 3. sect. 4. n. 39.* 4tò, Requiritur, ut sit liber *hæreticus*, id est, ab hæretico auctore compositus, esto is nunquam fuerit denunciatus. Ex quo Doctores communissimè inferunt, hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ in legentes latam non incurri à legentibus Hebræorum Thalmud, vel Alcoranum Machometis, quia revera isti non sunt libri hæretici seu hæreticorum, sed potius infidelium; Nihilominus qui hujusmodi libros legunt, peccant graviter, & incurrunt excommunicationem non reservatam, sicut & illi, qui legunt libros theologiæ judiciariæ, vel scripta de arte Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, aut de arte Cabalistica. Similiter ii, qui legunt librum ab auctore Catholico compositum, esto hæreses contineat vel etiam referat, uti faciunt Bellarminus, Becanus & alii, non incurrit excommunicationem in Bulla Cœnæ in legentes libros hæreticos latam; quia de talibus dici non valet, quòd legerint librum hæreticum, esto adhuc graviter peccare possint, casu quo adverterent, sibi ex tali lectura imminere periculum subversionis, vel, si lectis hujusmodi dogmatibus hæreticorum assensum præbeant, quem, si exteriùs manifestent, insuper incidunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, prout pate-

patebit ex dicendis *in proxima confer. à n. 139.* 5tò necessum omnino est, ut talis liber *hæresin contineat, vel de Religione tractet.* Quô fit, quòd vi hujus non censeatur prohibitum legere libros hæreticorum merè historicos, philosophicos, medicos, aut juridicos, modò nullam hæresin in se contineant. Quia etiamsi talis liber hæreticus, ex instituto non tractans de Religione, obiter aliquam hæresin, vel etiam Scommata contra Romanam Ecclesiam vel Summum Pontificem (more hæreticis valde familiari) contineat, propertereaque in rigore loquendo censeri deberet prohibitus vi Bullæ Cœnæ, nihilominus in nostris saltem partibus septentrionalibus, utpote in quibus Bulla Cœnæ cum tanto rigore non videtur recepta, secluso ulteriori periculo subversionis impunè legi posse probabiliter hodiedum tenent Laymann *ubi suprà c. 15. n. 4.* Sporer *n. 40.* Stoz *l. 2. p. 3. n. 534.* Dicastillo *n. 1177.* Busenbaum, Michel, eósque secutus la Croix *lib. 7. 332.* id, quod praxis fermè quotidiana confirmare videtur; tum quia hujusmodi libri passim asservantur in Bibliothecis; tum etiam quia à timoratis sine scrupulo legi solent. 6tò tandem ad incurrendam hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ sufficit librum ab hæretico fuisse compositum, simulque de fide aut vel de Religione tractare, esto nullam prorsus hæresin

in se contineat. Ratio est: quia Pontifex voluit excommunicationi subjectos, qui legunt librum hæreticum hæresin continentem, vel (NB. sub disjunctione loquentem) de Religione tractantem, utputa interpretando Scripturam Sacram, quæstiones theologicas circa Deum, Sanctos, vel circa fidem resolvendo. Ratio est: quia Ecclesia non vult filios suos ex fonte tam turbido haurire aquas salutis, vel ex luto putrido colligere margarittas, inquit Sporer *tr. 2. c. 3. sect. 4. num. 41.* ideóque justissimè hoc interdicit, partim in odium hæreticorum; partim etiam ad avertendum à fidelibus quodcunque subversionis periculum.

At, inquies, quænam materiæ quantitas legi debet ad incurrendam præfatam censuram?

113. ℟. ad hoc quæsitum breviter (omissis aliorum placitis, qui vel nimiùm rigidi, vel nimis laxi videntur) in hac re attendendam esse materiam non tam secundùm se, quàm secundùm finem prohibentis, qui principaliter voluit excludere periculum subversionis. Itaque si aperiendo librum hæreticum incidas in doctrinam, quæ directè est contra fidem, poteris paucas etiam lineas legendo peccare mortaliter & incidere excommunicationem; quia te periculo exponis, & agis contra totum finem legis. Econtra si advertas, materiam esse indifferentem, etiam paginam legendo non peccabis mortaliter,

neque

neque censuræ eris obnoxius. Ita Sanchez, Sporer & la Croix *l. 7. n. 340*.

Notandum jam 2dò est; ad incurrendam hanc excommunicationem ratione retentionis, satis esse, quòd quis librum hæreticum (hæresin scilicet continentem, vel de Religione tractantem scienter per notabile tempus retineat,) sive dein suô, sive alieno nomine sive in propria, sive etiam in aliena domo eundem conservet. Contra hanc constitutionem vel maximè impingere possunt Bibliopolæ, retinendo hujusmodi libros eô animo, ut rursus vendant aliis; quia, ut bene advertit Lessius *in auctario V. Hæreticor. lib. cas. 17.* per hoc moraliter disseminant hæresin. 114.

Quin insuper librarios, aromatarios & mercatores utentes ejusmodi libris aut foliis hæreticorum ad involvenda aromata, merces & alios libros possunt incurrere hanc censuram, juxta multorum opinionem, quos citat la Croix *suprà n. 348.* ubi is sapienter monet, ad discernendum peccatum grave aut leve ratione retentionis commissum considerandam esse tum quantitatem temporis, tum etiam intentionem retinentis, qui, si una ulterave duntaxat die retineat talem librum eo fine, ut postea commodiùs possit tradere ad manus Inquisitionis, vel Episcopi &c. nullatenus peccabit, neque censuræ obnoxius fiet. Ita etiam Sanchez, Castropalao, Pignatellus, Sporer, aliique videndi apud la Croix *loc. cit.*

115. Notandum 3tiò, nomine imprimentium illos venire, qui ad impressionem libri hæretici scienter, & quidem propinquè cooperantur; quales meritò reputantur 1. Dominus officinæ, in qua fit impressio. 2. qui librum imprimendum tradit. 3. qui typum seu characteres ordinat. 4. qui chartam seu papyrum humectant, vel atramentum seu colorem, uti vocant imponunt, aut prælum premunt, & 5. probabiliter etiam is, qui corrigit impressionem; cùm ad hanc saltem correctè imprimendam proximè concurrat. Et certum omnino videtur, quòd tam Corrector, quàm etiam ille, qui facit expensas pro impressione hujusmodi libri, incidant hanc excommunicationem, saltem ex eo capite, quòd faveant hæreticis. Ita Pignatell. *pag.* *484.* & Krimer *n. 753.* relati à la Croix *lib.* *7. n. 356.*

116. Notandum denique 4tò, nomine defendentium illos intelligi, qui librum hæreticum ùt talem commendant, laudant, aliovè modo, sive verbis, sive scriptis, sive etiam factis tuentur v. g. ne in manus Inquisitionis tradatur, aut comburatur &c. Ita Krimer *n. 754. & 755.* Tamburinus *lib. 2.* *c. 1. §. 7. n. 54.* Sporer *ubi suprà n. 47.*

Quæres octavò, utrum præter libros hæreticorum, quos diximus vi Bullæ Cœnæ interdictos, dentur etiam alii libri prohibiti?

117. ℟. Dantur sine dubio, & quidem plurimi

rimi, ut videre licet in Indice Romano librorum prohibitorum, quem Pius IV. juxta decretum Concilii Tridentini primitùs curavit confici, postea verò alii Pontifices, nominatim Pius V. Clemens VIII. & Alexander VII. aliique Sucessores continuare, seu etiam augere asseueverunt; Quocirca

Observandum rursus venit, hunc Indicem hodie communiter dividi in tres classes, ita quidem, ut in prima collocentur Auctores hæretici, qui vel tractant de Religione, vel ex professo hæresin continent. 118.
In eadem classe prima porrò collocantur omnes Hæresiarchæ, id est, Capita & inventores hæresum, quales fuêre Arius, Calvinus, Lutherus, Zwinglius: quorum opera, esto fortassis aliqua non tractent de Religione, neque hæresin contineant, nihilominus sub excommuicatione fuère prohibita; nam damnato Auctore aliquo etiam censentur damnari ejusdem libri, Scripturæ, & opera, veluti communissimè habent DD. Sporer Reiffenstuel *hoc. cit. §. 3. num. 100.* & habetur *in summario cap. fraternitatis 4. de hæreticis.*

Porrò ad 2dam classem referuntur libri illi, qui fuêre prohibiti propter doctrinam non sanam, suspectam, scandalosam, bonis moribus seu honestati repugnantem, veluti sunt libri de arte magica &c de rebus

ſuperſtitioſis, ſeu etiam obſcænis & laſcivis tractantes. Quô pariter revocandi ſunt libri Philoſophici, Medici, Juridici &c. ab hæreticis ſcripti cum hæreſibus hinc inde ſparſis, etſi non, niſi obiter probatis.

Ad 3tiam denique claſſem pertinent libri, ob doctrinam ſive Religioni ſive bonis moribus contrariam damnati, quorum auctores ignorantur, ſitnè hæretici vel Catholici &c. qui libri, ut rectè advertit S. Pontifex Alexander VII. *in ſua conſtit. ſpeculatores Domûs Iſrael &c.* plerique multò pejores ſunt, quàm in prima & 2da claſſe recenſiti, utpote maximè inverecundi, & hôc ipſo peſtilentiſſimi.

Sub quibus ergo pœnis, inquies, interdicitur lectio dictorum librorum?

119. ℟. Ad hoc breviter. I. Librorum ad primam claſſem pertinentium lectio prohibetur ſub pœna excommunicationis ipſo factô incurrendæ, non tamen ſummo Pontifici reſervatæ, niſi de Religione tractent, vel hæreſin contineant: tunc enim vi Bullæ Cœnæ ſunt prohibiti.

II. Libri verò 2dæ & 3tiæ claſſis, ſi ob hæreſeos aut falſi dogmatis ſuſpicionem fuêre interdicti, cujusvis demum Auctoris, etiam incogniti ſint, pariter ſunt prohibiti ſub pœna excommunicationis, at non reſervatæ At verò, ſi non ob hæreſeos aut falſi dogmatis ſuſpicionem, ſed præcisè ob doctri-

doctrinam minùs sanam, seu etiam honestati & bonis moribus repugnantem fuère prohibiti, legentes peccant quidem mortaliter, nullam tamen propterea excommunicationem incidunt ipsô factô, sed solùm jubentur ob reatum peccati mortalis judiciô Episcopi severè puniri, prout habet *Regula X Indicis circa finem*, & P. Reiffenstuel *loc. cit n. 103. & seqq.*

Quæres denique 9nò, utrum prædictæ pœnæ etiam in nostra Germania, ubi Catholici cum hæreticis permixti habitant, uti Augustæ, Ulmæ, Memmingæ &c. à legentibus præfatos libros incurrantur?

℟. Probabilissimè incurruntur. Ita mordicùs tenet R. P. Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 7. §. 3. num. 80. & seqq.* ubi hanc sententiam præsertim quoad pænas in Bulla Cœnæ contentas acriter propugnat; eò potissimùm, quòd S. Sedes Apostolica justissimè potuerit, & nunquam non voluerit quoscunque etiam Germanos obligare; cùmque aliunde, præsertim *ex proposit. n. 18.* ab Alexandro VII. damnata certò constet, legis acceptationem non dependere ab arbitrio populi, neque etiam in Germania nostra videatur posse occurrere causa sufficiens, hanc constitutionem utpote justissimam non acceptandi; hinc dicendum videtur, quòd pœnæ Bullæ Cœnæ etiam in nostra Germania à quocunque demum non 120.

pri-

privilegiato incurrantur. Nec dubium, quin hæc opinio nedum tutior, verùm etiam oppositâ probabilior sit, utpote validissimis rationibus, nec minori auctoritate suffulta;

Nihilominus non desunt Doctores, præsertim Germani, qui hodiedum probabile censent, neque Indicem librorum prohibitorum, neque etiam Bullam Cœnæ quoad dictas pœnas in legentes seu etiam retinentes libros hæreticos latas in hisce partibus nostris septentrionalibus esse cum tanto rigore receptam. Ita præter Laymannum, Sporer, Stoz & alios DD. jam suprà *n, 112.* citatos, tenent P. Engel *in manuali part. 3. cap. 2, de pœnit. in catalog. excommunic.* Michel *Theolog Canon Moral part. 1. tom. 2. q. 1. §. 7. n. 9.* Becanus *Tom 2, tract. 1. de fide. cap. 15. q. 80. num 5.* quibus novissimè subscripsit R. P. Pichler *in suo compendio Jurisprudent lib. 5. tit. 7. num. 7.* ubi fatetur, se planè existimare cum Laymanno „ Bullam Cœnæ non ubique in „nostra Germania in omni rigore receptam „esse, nec ubique observantiam ejus in to„to rigore, & quoad pœnas urgeri à Sum„mo Pontifice, qui prudenter præsumitur „consentire in non observantiam, ubi con„traria consuetudo nimiùm quantùm inva„luit, & tales sunt circumstantiæ, in qui„bus observantia rigida urgeretur sine fru-

ctu

„ ctu, immò cum animarum graviori detri-
„ mento. Hactenus Doctor laudatus.

Ego hanc posteriorem Sententiam duxi intimandam, non quòd eam velim consulere, præsertim cùm aliunde constet pœnitentibus tutiora esse consulenda saltem per se loquendo; sed ideò duntaxat, ut Confessario innuerem, quidnam in praxi cum tali pœnitente debeat, vel possit agere, præsertim ex post facto, id est, post jam lectum vel retentum librum hæreticum.

§. II.

Præmittuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Communicatione cum hæreticis, nec non de lectione librorum hæreticorum &c. &c.

CASUS PRIMUS.

Titia lamentabunda conqueritur, quòd sortita fuerit maritum, qui in foro exteriori se quidem simulat Catholicum, revera autem interiùs pertinacissimè fovet Lutheranismum, multòsque libros Acatholicos in quodam angustissimo tugurii sui latibulo asservat, ex quibus & proles hactenus susceptas tempore nocturno potissimùm instruere vel potiùs per-

ver-

vertere nititur; nec permittit, ut Titia vel in minimo sese opponat, quin potiùs eandem tum verbis, tum verberibus etiam dirissimé tractat: quodque caput rei est (pergit Titia) non audeo, neque possum eundem denuntiare Judici secus enim in hisce partibus nostris illico cogeretur more aliorum exulare seu emigrare: quid enim tunc cum prolibus mihi incipiendum, qui aliunde depauperati pane arcto & aqua brevi miserè sustentamur: profectò si unquam scivissem, quòd maritus meus non sit Catholicus, nunquam prorsus eidem nupsissem. Hactenus Titia. Jam ad nostrum propositum circa hanc speciem facti dubitare licet 1. an Matrimonium Titiæ valeat? 2. an stantibus etiam præfatis difficultatibus non peccet, dissimulando manifestationem hæreseos, & librorum Acatholicorum, quos scit à Marito asservari? 3. Denique, quid consilii à Confessario Titia sit suggerendum?

121. ℟. Ad primum quæsitum hujus Casus, de valore hujus matrimonii minimè dubitandum esse; licet enim secundùm dicta *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 8. n. 180. & seqq.* Diversis juribus & Conciliis matrimonium Catholici cum hæretica vel vicissim justissimas ob causas fuerit prohibitum, nulla tamen lex, nullum jus Divinum aut humanum exstare noscitur, vi cujus hujusmodi matrimonia irritarentur, prout ex communissima DD. tradunt Bellarmi-

minus & Sporer: ergo si in hoc casu nullum aliud impedimentum, jure Divino, vel naturali vel certê Ecclesiastico dirimens intercessit, dicendum, quòd Matrimonium subsistat. Nec refert, quòd Titia asserat, se nunquam fuisse consensuram in Matrimonium, si scivisset sponsum esse infectum hæresi &c. Non, inquam refert: quia in contractu matrimoniali non attenditur, id, quòd sponsus aut sponsa fecisset, sed quod actu fecit, prout rursus diximus eadem *part. 3. conf. 4. n. 95.* atqui Titia supponitur actu consensisse in Matrimonium, simulque potuit validè consentire: ergo &c.

℟. Ad 2dùm quæsitum. Nisi supponatur imminere periculum toti Communitati, Titia probabiliter non peccabit, tametsi ob rationes allegatas dissimulet denuntiationem mariti hæretici, seu etiam librorum. 122.

Ratio est: quia juxta probabilissimam Sententiam Farrinacii *de hæresi, q. 198. n. 49. fin.* Uxor non tenetur denunciare maritum hæreticum, etiam in illis locis ubi hæresis impunè non toleratur. Ratio est: quia Uxor reputatur una caro, & quasi una persona cum marito: ergo sicut nullus se ipsum prodere obligatur, ita ob eandem rationem probabiliter Uxor non tenetur prodere maritum in puncto hæreseos: hanc eandem Sententiam veram existimant Castropa-

palao *part. 1. tr. 4. disp. 3. punct. 4 n. 16.* saltem in casu, quo Uxor ex tali revelatione timeret sibi à marito mortem parari, aut aliud grave damnum eventurum, prout in hac ipsa specie facti eventurum timet.

Scio equidem oppositum absolutè doceri à Matthæuccio *in cautel. Confess. lib. 1. c. 4. n. 9.* Verùm La Croix *lib. 2. num. 215.* Sapienter ait, quòd plures viri prudentes & eximiè docti censeant., Bullas Pontificias, quibus denuntiatio hæreticorum præcipitur, in hisce partibus, Germaniæ scilicet, quoad hoc non esse usu receptas. Dixi, Titiam probabiliter non teneri &c. Unde

℟. Jam ad 3tium quæsitum, Titiam ne-
123. dum posse tuta conscientia, si velit, sed & prudenter acturam denunciando apud Judicem legitimum maritum suum hæreticum, ejusdèmque libros hæreticos manifestando; id quòd & Titiæ omnimodis videtur consulendum, ob rationes mox dandas.

Ratio prioris, quòd scilicet possit, si velit, hæc est: quia aliunde nedum jure Divino & naturali, verùm etiam humano hæretici in illis locis, ubi non tolerantur, jubentur manifestari; eô quòd summopere sint perniciosi bono animarum & Reipublicæ Christianæ nedum quoad salutem animæ, sed & quoad bonum pacis, prout Titia nostra hactenus satis superque fuit exper-

perta; neque aliunde ex parte mariti hujus occurrit rationabilis causa dissimulandi manifestationem: ergo licitè eundem prodit.

Quod insuper in hac nostra Archi-Diœcesi, ubi casus contigit, id ipsum Titiæ sit consulendum, cuivis prudentum de facili suaderi posse arbitror sequentibus de causis, primò: quia ex ulteriori cohabitatione nedum Titia sola, sed insuper etiam proles manebunt semper expositæ evidenti periculo subversionis & æternæ salutis; qua de causa 2. jura ob hæresin matrimonio ex alterutra parte supervenientem concedunt divortium. *cap. Quæsivit. cap. de illa. cap. Quantò. de divortiis*, item *cap. ult. de convers. conjugat.* & alibi: ergo Titiæ licet prætendere & quærere divortium à marito hæretico ob ejusdem hæresin & perversam voluntatem priùs quidem ignoratam, modò autem satis superque agnitam; nam in jure paria censentur, *aliquid supervenire & præcedens fuisse ignoratum seu incognitum*; vel *non esse*, & *non apparere*, *L. in lege ff. de contrahend. empt.* Hinc ulteriùs 3tiò, cùm periculum animæ ex ulteriori cohabitatione Titiæ, ejusdemque pauperculis prolibus imminens sit verè ingens, è contra verò emolumentum temporale, miseræ scilicet sustentationis hactenus à marito obtentæ, valde sit exiguum, aliunde verò fides nos

doceat, in pari periculo ſemper præferendam eſſe ſalutem animæ ſaluti corporis, profectò à confeſſario conſulendum videtur Titiæ, ut poſtpoſito quocunque demum emolumento corporis ſeſe divinæ providentiæ totaliter unàcum miſellis prolibus confidat, & prodendo maritum ſuum hæreticum ab eodem divortiari quærat; quod procul dubio hìc loci de facili impetrabit, prout de hoc plura nobis exſtant exempla recentiſſima. Videatur de hoc Gobat *in Quinar. tr. 6. c, 33. n. 6. & ſeqq.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius civis catholicus cujusdam civitatis orthodoxæ fidei addictiſſimæ alicui Bibliopolæ acatholico locaverat certam Cameram per conſervandis libris venalibus in nundinis ſuo tempore exponendis, tandem verò eodem Bibliopola ad incitas redacto, Sempronius locò cenſus jam per complurium annorum curricula ſibi debiti cogebatur acceptare haud exiguam partem librorum depoſitorum, è quibus dum unum alterumvè Bibliopegæ tradidiſſet compingendum, ab eodem mox inaudiit, libros eſſe hæreticos. Dubitat jam Bibliopega, an tuta conſcientia poſſit ejusmodi libros compingere. Dubitat inſuper Sempronius & ſciſcitatur è confeſſario, an non ſibi liceat hujusmodi libros hæreticos aliis ſaltem hæreticis vendere, ad ſe indemnem ſervandum? Quid ad hæc confeſſarius?

℟. ad

℟. ad primum quæsitum. Bibliopega, præcisè compingendo libros hæreticos non peccat, neque incurrit censuram Bullæ Cœnæ. Ratio est: tum quia in dicta Bulla non comprehenduntur compactores librorum hæreticorum seu Bibliopegæ; tum etiam, quia libri hæretici non compacti legi possunt, ideòque compingens per se loquendo non reddit causam Catholicorum deteriorem, præsertim si casus contingeret, prout revera sæpius contingere natus est in locis, ubi Catholici vivunt mixti cum acatholicis in eadem civitate v. g. Augustæ, proptereáque iidem libri facilè compingerentur ab alio Bibliopega acatholico. 124.

Certum insuper esse debet, Bibliopegam non peccare compingendo librum hæreticum pro tali, qui gaudet potestate legendi eundem librum, vel pro aliqua Communitate Religiosa, in quibus similes libri nedum asservari solent, inclusi carceribus Bibliothecarum, sed insuper regulariter saltem loquendo, semper reperiuntur tales, qui præditi sunt potestate legendi libros hæreticos, & ab hæresi absolvendi. Ita tenent Lessius *Cas. 18.* Pignatellus *pag. 482.* Oviedo & alii plures, quos referens sequitur la Croix *lib. 7. n. 353.*

Dixi tamen, Bibliopegam *præcisè compingendo* librum hæreticum probabiliter non peccare; secus enim dicendum existima-

rem, casu quo ejusmodi librum diu. v. g. per aliquot septimanas penes se retineret, esto non proprio, sed alieno nomine; tunc enim *vi retentionis* incurreret censuram Bullæ Cœnæ, quemadmodum etiam, si librum hæreticum compingeret animô favendi hæreticis, eorumvé sectam hac viâ promovendi: si tamen per unum præcisè alterumvè diem librum penes se retineat usque dum compingat, vel compactum Domino restituat, non peccat graviter ne quidem ratione retentionis; quia talis mora retentionis censenda est respectivè levis, prout rectè docent Sanchez, Pignatellus, Castropalao, Sporer & alii, videndi apud la Croix *cit. n. 348.*

126. ℟. Jam ad secundum quæsitum hujus casus cum distinctione; Nam, si Sempronius supponatur obtinuisse multos libros, vel certè libros hæreticos magni pretii (quod tamen in civitate merum Catholica, ubi à Reverendissimo Officio accuratè solet inquiri) vix, aut ne vix quidem supponi potest aut debet, posset illos probabiliter tutâ conscientiâ vendere Bibliopolæ acatholico, vel pro libris Catholicis commutare; tum quia Ecclesia velut pia Mater præsumitur, nolle cum tanto onere fideles obligare, saltem in hisce partibus nostris; tum præsertim, quia si aliunde apud Hæreticos habeatur talium librorum copia, causa Catholico-

rum

rum inde non fit multùm immò nihilô deterior. Ita velut probabile tenent Lessius, la Croix, *l. cit. n. 354.* quos sequitur noster A. R. P. Kazenberger *in Supplement. I. R. P. Sargar Conferent. 45.* Fateor nihilominus, oppositum & rationi & menti Ecclesiæ mihi videri conformius, & hoc ipso probabilius, præsertim si damnum ex combustione talium librorum imminens non sit adeò considerabile seu grave, vel si libri sint tales, qui nequidem ab ipsismet hæreticis de facili ampliùs comparari possint. His enim suppositis S. M. Ecclesia in abominationem pestiferi veneni hæretici justissimè præcipit fidelibus, ut satagant hujusmodi libros vel tradere ad manus inquisitionis (ubi hæc viget) vel ubi non viget, comburendo eliminare ex universo, vel certè (quod in tali casu consultissimum putarem) eosdem dare alicui Communitati Religiosæ, perpetuis carceribus Bibliothecæ (quales semper in iisdem reperire est) includendos.

CASUS TERTIUS.

CAja ex incastu gravida, ad tegendum scelus & evadendum periculum infamiæ sibi imminens aliquot mensibus delituit in domo cujusdam Rustici Pinzgoiensis hæresi infecti, cui, utpote prorsus illiterato cogebatur sæpius prælegere Biblia Lutheri, aliósque, quos clam in suo

tugurio asservavit absconditos; quin etiam paulò post sponte emigrantem, unácum prole jamiam in lucem edita, comitata fuit, licèt nunquam habuerit animum vel hæresi assentiendi, vel eandem profitendi, sed præcisè infamiam vel periculum ex incastu commisso in Patria sibi imminens hac viâ declinandi. Hinc cùm post exiguum itineris spatium emensum proles spuria obiîsset, Caja, utpote existimans se jamiam evasisse periculum, rediît in Patriam, in qua, ut denuo reciperetur, obtulit se ad deponendam professionem publicam fidei. Jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. Utrum Caja ex præfato timore Rustico prælegendo Biblia & alios libros hæreticos peccaverit, & censuram Bullæ Cœnæ incurrerit? 2. An tutâ conscientia potuerit comitari Rusticum emigrantem? denique, an redux in Patriam indiguerit absolutione à Censura vel nova professione fidei?

127. ℟. ad primum quæsitum hujus Casus, Cajam probabilius peccâsse mortaliter toties, quoties præfata Biblia Lutheri aliosvè libros hæreticos Rustico prælegit.

Ratio est: quia prælegendo proximè concurrit ad peccatum formale Rustici, utpote libros hæreticos in morali hominum existimatione legentis per Cajam: at, quisquis ad formale peccatum alterius proximè concurrit, peccat graviter aut leviter pro qualitate delicti: ergo &c. Et licèt Caja merùm permissivè se habuerit in ordine ad

assen-

assensum hæreticum à Rustico præstitum doctrinæ sibi prælectæ, dici tamen minimè potest, quòd merùm permissivè se habuerit in ordine ad lectionem librorum, quandoquidem hujus causa proxima exstiterit, veluti rem perpendenti facilè constabit. Nihilominus censeo, quòd si Caja ex verè gravi metu timore incurrendi infamiam, & alia majora incommoda, Rustico prælegit, probabiliter propterea non inciderit censuram Bullæ Cœnæ.

Ducor ad hoc asserendum hac ratione: quia juxta *communissimam DD.* quam amplectitur la Croix *lib. 7. n. 98.* à censura incurrenda excusat metus verè gravis, esto is fortassis non excuset à peccato, modò metus non supponatur incussus in contemptum fidei vel Religionis: at si Caja non potuit aliâ via evadere periculum infamiæ &c. sibi imminens, nisi prælegendo, revera fuit adacta & compulsa gravi metu, veluti liquet ex ipsa specie facti: ergo probabilissimè propter hanc lectionem non incidit censuram.

At, inquies contra hoc. Per Bullam Cœnæ excommunicantur omnes, quicunque sine licentia sedis Apostolicæ *ex quavis causa* libros hæreticos legunt vel retinent: ergo Cajam ne quidem metus gravis, eximit à censura.

128. ℟. Neg. Conseq. & dicendo, per ly *quavis causa* intelligendam esse causam non justam, non sufficientem &c. prout innuere videntur verba mox subsequentia: *quovis ingenio, vel colore*, non item intelligi debet causa justa, gravis, uti erat infamia hoc modò declinanda &c. &c. & hoc ipsô sufficiens, prout à pari colligere licet de retentione; nam qui ex verè rationabili & gravi causa librum hæreticum penes se retinet v. g. eo fine, ut postea eundem commodiùs possit extradere inquisitioni &c. non peccat, neque fit obnoxius excommunicationi secundùm dicta *n. 114*.

129. ℟. jam ad 2dum quæsitum cum distinctione. Nam si Caja Rusticum fuit comitata sub prætextu eandem hæresin Lutheranam alibi profitendi, peccavit mortaliter contra præceptum negativum, scilicet de non neganda fide, quia hoc modò fidem sin minùs ex-saltem implicitè negavit in foro externo. Similiter si supponatur habuisse animum comitandi Rusticum usque ad partes Acatholicorum cum præviso periculo abnegandi veram fidem, sicut revera prævidere potuit ac debuit, rursus peccâsset mortaliter, eò quòd sese exposuerit periculo abnegandi veram fidem. Econtra tamen, si Caja dogmatibus Lutheri nunquam præbuit assensum nec se Lutheranam in foro externo, seu etiam coram Judice professa fuit, neque

etiam

etam habuit animum comitandi Rusticum usque ad partes Acatholicorum &c. sed præcisè emigrandi extra Patriam ad tegendum scelus comissum, & ad conservandum suum honorem, per se loquendo non peccavit; tum quia comitiva sola emigrantibus præstita non fuit signum abnegatæ fidei; cùm revera multi famuli Catholici heros Acatholicos, sponsi sponsas, Uxores Maritos fuerint comitati, nescio quibus è motivis profanis, qui tamen publicè protestati fuêre, se id minimè facere animô abnegandi veram fidem, vel falsam profitendi; tum etiam quia Caja habuit causam verè prægnantem quærendi modum evadendi extra Patriam, & infamiam sibi imminentem declinandi.

Ex quibus

℟. jam ad 3tium quæsitum pari cum di- 130.
stinctione. Enimverò si Caja supponatur (id quod ex ipsius mente colligendum erit) absque ullo assensu, & ex mero timore prælegisse Biblia Lutheri, & alios libros hæreticos, neque etiam fidem veram in foro externo negâsse, nec sese Lutheranam professam fuisse, nullam prorsus incurrit censuram ob rationes jam datas. Secus dicendum procul dubio foret, si assensum dogmatibus Lutheri semel aut sæpiùs etiam præstitum exteriùs manifestâsset, vel se Lutheranam in foro externo saltem seriò professa fuisset, tunc enim vi prioris incidisset excommuni-

cationem, vi posterioris autem indiguisset absolutione saltem in foro externo, utpote in quo supponeretur incidisse excommunicationem. Quinam autem ab ista excommunicatione valeant absolvere, constabit ex dicendis *in Conferentia proxima à n. 146.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

131. Colliges ex hactenus dictis primò, non omnem, qui librum hæreticum legit, illico habendum esse pro excommunicato, aut propterea sine omni ulteriori indagine beneficio absolutionis privandum, vel ad alium Confessarium potestate in casus Bullæ Cœnæ præditum mittendum vel ablegandum, prout nonnulli assueverunt minùs, quàm oporteret discreti. Ratio hujus corollarii seu etiam illationis est: quia sæpiùs usuvenit, ut legentes vel laborent ignorantia juris, utpote non scientes lectionem hujus libri esse de jure prohibitam, vel certè ignorantia facti, utpote non scientes, hunc vel illum librum esse hæreticum, aut ab hæretico compositum: atqui secundùm dicta *num. 112.* ab hac censura incurrenda excusat tam ignorantia juris, quàm facti: ergo &c. Itaque Confessarius ex tali pœniten-

nitente graviter inquirat 1. an sciverit, librum esse hæreticum, & 2. talem lectionem sub pœna excommunicationis fuisse prohibitam? Si dicat, quòd utrumque, vel alterutrum saltem ignoraverit, minimè tractandus est velut excommunicatus, neque indiget absolutione ab hac censura. Secus concludendum erit, casu quo pœnitens respondit se nulla laborâsse ignorantia, utpote præviè informatum vel admonitum à Confessario, vel alio Viro, cui fidem tenebatur adhibere. Sanchez *lib. 2. moral. c. 10. n. 38.* Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 14. n. 4.* Reiffenstuel *lib. 5. decret tit. 7. §. 3. num. 55.*

Colliges 2dò, quodsi in aliquo Auctore 132.
legendo, unam alteramvè hæresin reperias, nec aliunde tibi constet, eundem Auctorem esse Catholicum, sub gravi peccato tenearis inquirere Auctorem libri, & interim abstinere ab ulteriori lectione: Secus enim faciendo te exponeres periculo transgrediendi legem Ecclesiasticam graviter obligantem. Nihilominùs si stante tali dubio pergas ulteriùs legere, probabiliùs non incurres excommunicationem, tametsi ex post facto certò deprehendas librum fuisse ab hæretico compositum. Ita noster A. R. P. Kazenberger *in Supplement. I. P. Sargar Confer. 43.* Secutus Sanchezium *lib. 2. cap. 10. n. 38. & alios.* Ratio est: quia de te

dici

dici non potest, quòd *scienter* legeris librum hæreticum.

Nec verum est, quod sibi persuadet Matthæucci, in hoc puncto nimis rigorosus, videlicet, in tali casu legenti jam constare de Auctore hæretico, esto non constet de Auctore certo; falsum quippe est omnem librum, qui hæresin continet, esse ab auctore hæretico compositum, neque hoc indiget ulteriori proba.

133. Colliges 3tiò, legentem controversias hisce temporibus Catholicos inter & hæreticos agitari solitas, & ab Auctore Catholico scriptas, non incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ratio est: quia talis liber non est hæreticus, sed Catholicus, esto etiam hæreses aliorum referat. Et licèt Regula VI. Indicis Romani caveatur, ne hujusmodi Authores Controversistici in vulgari idiomate passim permittantur: nihilominus in hisce partibus nostris ubi Catholici juncti hæreticis, ab his non raró impugnari solent, vel saltem tentari, & passim orthodoxam doctrinam taxari, imò diversis scommatibus proscindi audire coguntur, profectò minimè carpendum, sed laudandum potiùs arbitror, qui hujusmodi controversias legit eo fine, ut in contingentia facti hæreticis occurrere, eorùmque pervicaciam & impudentiam frangere possit. Nolim tamen hac resolutione compre-

prehendere illos, qui de hæreticorum falsis dogmatibus nihil unquam audiêrunt, propterea que ex similium lectione utpote sibi insufficientes, varia dubia, scrupulos &c. possent incurrere: tales enim sine dubio tutiùs & meliùs agunt abstinendo, quàm legendo, idque propter periculum animæ ipsis imminens.

At, inquies, quid de illo tenendum, qui duos Antagonistas Catholicum unum, alterum hæreticum, utrumque in 8vo impressum, sive majoris commoditatis gratia, sive alio ex fine, curavit sibi unà simul compingi?

℞. Ad hoc dubium breviter, quòd si 134.
materia illa ab hæretico scripta sit in ea quantitate, ut secundùm se sumpta verè liber reputari possit & debeat, legens hunc librum incurret excommunicationem.

Ratio est: quia revera *scienter legit* librum hæreticum, & quidem (uti supponi debet (sine Auctoritate vel facultate Sedis Apostolicæ: neque enim compactura facit, ut desinat esse talis, seu ut evadat Auctor Catholicus. Non tamen fieret obnoxius censuræ legendo præcisè librum Catholici Antagonistæ quantumvis compactum cum hæretico; quia non legit librum hæreticum: quemadmodum enim secundùm mox dicta compactura non facit, ut auctor hæreticus evadat Catholicus, ita sanè ex

Aucto-

Auctore Catholico facere nequit hæreticum. Hac de causa Sanchez, Bonacina, Lugo de fide *disp. 21. num. 79.* eòsque secutus La Croix *lib. 7. n. 338.* rectè tenent, quòd si in una compactura contineantur plures partes libri hæretici, quarum aliquæ non habent hæresin, nec tractant de Religione, ut proin NB. tales partes habeant aliquo modò rationem *libri distincti*, eum, qui talem partem de Religione non tractantem, neque hæresin continentem legit, non fieri obnoxium censuræ, licèt totus liber seu volumen ita compactum nec legi, neque etiam tutâ conscientia retineri possit, uti bene advertit Pignatelli apud la Croix *loc. cit.*

135. Colliges 4tò, legentem quoscunque demum libros scandalosos, esto non hæreticos, v. g. de magia, divinationibus superstitiosis, Astrologia judiciaria, vel aliàs lasciva &c. peccare mortaliter contra prohibitionem Indicis Romani Regula VI. VIII. & X. licèt propterea excommunicationis censuram non contrahat teste Laymann *l. 2. tr. 1. c. 15. n. 8.* Ratio gravis peccati de se liquet: quia legentes hujusmodi libros sese exponunt periculo animæ cum gravi offensa Dei, & inobedientia erga Ecclesiam. Nihilominus si omnibus perpensis dubitetur, sitnè talis liber hæreticus, perniciosus, vel prohibitus in Indice, nec aliunde possit deprehendi omnimoda

veri-

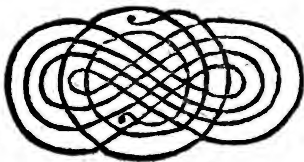
veritas, legens talem nec reatum culpæ neque censuram incurret, modò aliunde non sentiat lecturam illius sibi esse perniciosam.

Ratio est: quia cuilibet fas est legere quemlibet librum aliunde non prohibitum nec sibi perniciosum: ergo quamdiu non constat de prohibitione, manet quisque in possessione suæ libertatis, veluti constare potest ex dictis *in tract. prælim. Confer. 6. n. 151. & 152.*

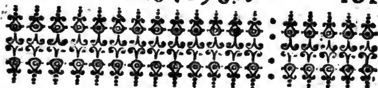
Dices adhuc. Sed quid tenendum de iis, qui Biblia Sacra vulgari idiomate edita legunt, prout in nostra Germania frequenter fieri assolet?

R. Per Regulam IV. Indicis jam sæpius 136.
allegati Sapienter omnino caveri, ne Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, idque partim quia S. Scripturæ sensus & intellectus multis in locis est satis obscurus, intellectu, & captu difficilis, ideóque simpliciores inde de facili possent conjici in diversa dubia, animi perplexitates, & pericula temerè errandi etiam in iis, quæ sunt de fide, partim etiam quia, si passim sine examine permitteretur vernacula lectio scripturæ, facilè in manus fidelium venire possent versiones corruptæ, utputa Lutherana, Calviniana, Genevensis, Wicleffiana &c. quarum lectio procul dubio fidelibus foret perniciosa, aut certè periculosa. Sapien-

pientissimè proin mox allegata Regula ait, *hac in parte judicio Episcopi aut Inquisitoris esse standum, ut cum consilio Parochi vel Confessarii Bibliorum à Catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerunt ex hujusmodi lectione non damnum, sed fidei & pietatis augmentum capere posse.* Etsi praxis Germaniæ non ferat, ut fideles hanc licentiam scriptotenus petant. Parochi itaque aut Confessarii erit disquirere, an Biblia sint authentica: tunc autem erunt talia, quando fuerint fideliter translata juxta normam & Exemplar latinæ veteris Editionis, quæ alio nomine *vulgata* appellatur, de qua sola Concilium Tridentinum *ss. 4. decret. 1. & 2.* testatur, quòd quoad omnes libros, omnesque librorum partes sit habenda pro Sacra, Canonica, & authentica. Videatur de hoc la Croix *lib. 7. n. 378.*



CON-



CONFERENTIA QUINTA

De Pœnis hæreticorum, nec non de poteſtate abſolvendi ab iisdem.

SUMMARIUM.

137. Recenſentur breviſſimè hæreticorum Pœnæ tum Canonicæ, tum etiam civiles.

138. Ad quas incurrendas requiritur hæreſis formalis;

139. Et quidem exteriùs manifeſtata per actionem mortaliter peccaminoſam.

140. Prædictæ pœnæ civiles ab hæreticis toleratis in Germania non incurruntur, bene tamen pœnæ Canonicæ.

141. A Clerico autem tam civiles quàm Canonicæ (paucis exceptis) incurrerentur.

142. Quoad pœnam irregularitatis tamen cum hæreticis in hiſce partibus noſtris nonnihil mitiùs proceditur.

143. Quibusnam pœnis ſubjiciantur Apoſtatæ à fide, & Schiſmatici?

144. In ordine ad abſolutionem gnaviter diſtin-

qui debet inter hæresin occultam & notoriam seu ad forum contentiosum deductam;

145. Nec non inter forum in- & externum, Sacramentale, & non Sacramentale.

146. Episcopi Germaniæ hodiedum possunt absolvere hæreticos pro foro externo: pro interno autem possunt per accidens.

147. An per se etiam id valeant pro foro interno? permulti probabiliter asserunt.

148. De Prælatis Regularibus respectu suorum (Regularium scilicet) idem videtur tenendum, quod de Episcopis respectu suorum mox dictum fuit.

149. Quantum in ordine ad absolutionem ab hæresi valeant privilegiati, id est illi, qui Româ obtinuere quinquennalem licentiam?

150. Quidnam circa hoc valeant Confessarii non privilegiati?

151. Utrum Episcopi dispensare valeant in irregularitate ob hæresin incursa?

152. Utrum etiam Prælati Regulares in hac pœna dispensare valeant cum suis subditis?

153. Resolvitur Casus I. de quodam Religioso apostata, qui post aliquoties simulatam hæresin, immò & participatam Communionem cum iisdem tandem miseriis pressus reversus fuit ad suum monasterium.

154. An propterea unam, vel plures excommunicationes incurrit?

155. Utrum à suo Prælato potuerit absolvi?

156. Præsertim in casu, quo noluisset absolvi, vel contra fuisset protestatus.

157. Resolvitur Casus II. de quadam Vetula, quæ multis argumentis vix tandem persuasa fuit, ut abjuraret suam hæresin:

158.

158. Paulò pòst tamen in eandem pejùs fuit relapsa.

159. An denuo resipiscens potuerit absolvi saltem ab Episcopo, vel alio privilegiato?

160. Resolvitur Casus III. de quodam Pastore, qui noluit excipere Confessionem fœminæ prægnantis, eò quòd hæc de hæresi sin minùs convicta, saltem violenter suspecta fuerit.

161. Verùm proterea procul dubio graviter peccavit.

162. Expenditur ejusdem inepta responsio vel excusatio.

163. Confessarius bene debet distinguere inter hæreticum materialem & formalem, nec non inter in- & externum.

164. Qui hæresin mente conceptam exteriùs manifestant quidem, sed non per actionem mortaliter malam, immunes habendi sunt à pœna excommunicationis.

165. Nihilominus in Germania hæretici etiam materiales volentes fidem veram amplecti, rectè jubentur abjurare hæresin, & ab hac sub conditione laudabiliter absolvuntur.

166. Minùs tamen verosimile est, quòd in Germania nostra quilibet Confessarius valeat absolvere hæreticos natos, dum volunt amplecti fidem salvificam.

167. & 168. Occurritur breviter duobus præcipuis fundamentis cujusdam Adversarii.

§. I.

Proponuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa pœnas hæreticorum, eorundémque absolutionem.

QUæres primò, quænam sint hæreticorum pœnæ?

137. ℟. Sunt diversæ tum spirituales seu Canonicæ, tum etiam temporales seu civiles, quibus utroque jure hæretici formales & externi afficiuntur. Canonicæ sunt sequentes sex. Excommunicatio latæ Sententiæ, quæ in Bulla Cœnæ soli Summo Pontifici reservatur. 2. Irregularitas & inhabilitas ad ordines clericales, Beneficia, & officia Ecclesiastica. 3. Privatio Beneficiorum, Officiorum & Dignitatum Ecclesiasticarum, imò & degradatio. 4. Privatio exercitii Ordinum & jurisdictionis spiritualis. 5. Privatio sepulturæ in loco Sacro. 6. Divortium, quod conjugi Innocenti permittitur ob alterius lapsum in hæresin. Quæ omnia videri possint *in c. 8. 9. 13.* X *de hæretic. cap. 2. 12. & 15. eod. tit. in 6. juncta Bulla Cœna can. fin. Caus. 24. q. 2. cap. 6. & 7. de divortiis.* Porrò civiles & temporales sunt sequentes octo. 1. Infamia

mia *juris & facti:* juris tamen requirit sententiam declaratoriam criminis. 2. Intestabilitas tam activa, quàm passiva, vi cujus hæretici nec Testamentum, neque etiam Codicillum facere possunt, neque in hæreditate alterius succedere. 3. Inhabilitas ad omnes actus civiles, ita, ut in judicio Actores, Testes, Notarios, Advocatos, Judices agere, vel officium publicum gerere non valeant. 4. Confiscatio omnium bonorum. 5. Amissio patriæ potestatis in liberos. 6. Amissio omnis privilegii & Beneficii à jure quibusdam specialiter concessi, uti est privilegium dotis, beneficium S. C. Maced. S. C. Velleiani, &c. 7. Liberatio Subditorum & Vasallorum ab omni debito obedientiæ, fidelitatis & obsequii, etiam juramentô promissi. 8. Deniquo ultimum supplicium; quia hæresis non solùm Religionis Christianæ ac salutis æternæ fundamentum tollit, atque in spiritualibus habetur eo loco, quô in politicis crimen læsæ Majestatis, sed etiam summopere turbat tranquillitatem politicam Regnorum & Provinciarum. Habentur hæc *c. 9. 13. & fin.* X *c. 2. 8. 14. 19. in 6. de hæret. lib. 4. 5. &. 8. & Auth. Credentes. Author. Gazaros. C. eod.* Fusior horum explicatio videri potest apud Reiffenstuel *lib. 5. tit. 7. §. 5. & 6. per totum.* Et apud Pichler *in Compend. J. C. lib. 5. tit. 7. n. 2.*

138. Quocirca notandum eſt in primis, præfatas pœnas ſtatui duntaxat *pro hæreticis formalibus*; mens quippe Eccleſiæ fuit, punire crimen hæreſeos propriè dictæ: atqui hæreſis propriè dicta conſiſtit in errore intellectuali, juncto cum pertinacia, vi cujus hæreticus etiam pòſt veritatem ſatis ſibi propoſitam rennuit acquieſcere Eccleſiæ.

Inde fit, quòd hæreticus merè materialis, qui ſcilicet ſine pertinacia, vel ex mera ignorantia licèt culpabili errat, non incurrat excommunicationem Bullæ Cœnæ; conſequenter ſi agnita veritate velit amplecti fidem ſalvificam, non indigeat abſolutione ab hac cenſura, ſed poſſit abſolvi à quolibet, prout bene advertunt Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 13. n. 4.* Pirhing *tit. de hæreticis n. 16.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 239.*

139. Notandum inſuper eſt 2dò, ad hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrendam inſuper neceſſariò requiri, ut hæreticus formalis hæreſin internam, id eſt, mente conceptam *exteriùs manifeſtet*, & quidem aſſertivè ac diſtinctè, *per actionem mortaliter malam* eandem profitendo, ſive dein verbis, ſive factis, ſive aliis ſignis &c.

Ratio eſt: quia hæc excommunicatio fuit lata ad puniendum peccatum externum hæreſeos: atqui tale non committitur, quamdiu hæreticus ſuam hæreſin non manifeſtat per actionem externam mortaliter ma-

malam: ergo talis actio necessariò debet supponi. Et ita tenent Sanchez *lib. 2. mor. c. 8. n. 7. & 17.* Laymann *lib. 2. tract. 1. cap. 14. n. 3.* Sporer *tr. 2. in decalog. cap. 3. sect. 2. n. 23.* Reiffenstuel *lib 5. Decret. tit. 7. n. 242.*

Quæres 2dò, utrum præfatæ pœnæ tam spirituales, quàm temporales à Laicis & Clericis æqualiter incurrantur in nostra Germania?

℟. Pœnas temporales seu civiles non 140.
æqualiter ab utrisque incurri, bene verò 2. Pœnas Canonicas. Ratio prioris est: quia Lutherani & Calvinistæ vi pacificationum in Comitiis Augustæ 1555. & Osnabrugis 1648. Obtinuêre liberam potestatem exercendi suas respectivè Religiones: ergo ob harum exercitium nullas incurrunt pœnas civiles. Contrarium nihilominus etiam quoad hoc tenendum est de hæreticis in Imperio non toleratis, quales sunt Zwingliani, Hussitæ, Anabaptistæ, & alii omnes præter Lutheranos (qui alio nomine Evangelici) & Calvinistas (qui Reformati appellari volunt, potiùs tamen merentur dici deformati) quibus cùm nihil prorsus faveant mox allegata pacta, nequaquam liberi sunt à pœnis civilibus mox recensitis, tametsi cum his etiam mitiùs plerumquè procedi soleat in hisce partibus nostris. Videatur P. Pichler ubi suprà *n. 3.*

141. Ratio autem 2di hæc est: quia pœnæ Canonicæ non dependent ab arbitrio potestatis civilis, sed ab arbitrio Summi Pontificis: atqui Summi Pontifices nunquam approbârunt allegatas pacificationes, utpote nimis favorabiles hæreticis & præjudiciosas juribus Ecclesiasticis: imò verò Innocentius X. in Bulla *Zelô domus DEI* pacem Westphalicam nempe Osnabrugis & Monasterii initam expressè reprobavit. Quocirca Sanchez *lib. 2. moral. c. 10. num. 9.* Laymann *lib. 2. tr. 1. c. 14. n. 5. fin.* aliique plures rectè advertunt, easdem pœnas extendi quidem ad credentes, receptatores, defensores & fautores hæreticorum, ab his tamen probabiliùs non incurri, nisi ex tali favore aut receptione sequatur malus effectus: quia (inquit Sanchez) ubi aliquis principaliter excommunicetur, & accessoriè mandantes, consulentes vel faventes &c. juxta communem Doctorum hi non incurrunt eandem pœnam, nisi effectu secuto: atqui vi Bullæ Cœnæ jam sæpiùs allegatæ primariò feriuntur hæretici, & in horum odium ac detestationem secundariò etiam eorundem fautores ac receptatores: ergo &c.

Ergonè, inquies, etiam in Germania nostra hæretici, eorúmque filii habendi sunt velut irregulares?

℟. Pro-

R. Probabiliter non ſunt habendi tales; 142.
niſi ipſorum hæreſis, & quidem formalis notoria ſit notoreitate juris vel facti, & propterea reputentur infames. Ita contra Reiffenſtuel, Azorium, Sanchez & alios plures tenent Laymann *lib. 1. tr. 5. part. 5. c. 4. num. 12.* Caſtropalao *tract. 4. diſp. 4. punct. 4. 4.* La Croix *lib. 6. part. 2. num. 2218.* Pichler *in Compend. Jurispr. lib. 5. tit. 7. n. 3.* & noſter P. Cherubinus Mayr *in ſuo Triſmegiſto diſt. 1. c. 3. num. 109.*

Ratio eſt: quia hæc irregularitas (uti & inhabilitas ad beneficia & officia Eccleſiaſtica) videtur fundari in infamia, quam in converſis ad fidem Catholicam, & in filiis hæreticorum generalis conſuetudo Germaniæ ſuſtuliſſe videtur, inquit P. Pichler *loc. cit.* id quod & praxis Germaniæ confirmat. in qua teſte Laymanno *l. cit.* hæretici converſi, eorumvè filii circa omnem diſpenſationem irregularitatis non raro ordinantur. Illud autem extra omnem controverſiam eſſe debet, hanc pœnam irregularitatis minimè incurri ob hæreſin non notoriam; infamia quippe eſt plurium prava opinio circa aliquem: ergo hæreſis debet eſſe notoria ad hoc, ut hominem reddere poſſit infamem: ad hæreſin autem notoriam teſte Cl. P. Böken *tit. de hæret. n. 20.* non ſufficit conſtare, aliquem vixiſſe v. g. in ſecta Lutherana, ſed debet eſſe publicè noto-

rium, cum fuiſſe hæreticum *formalem*, & probabiliſſimè inſuper accedat ſententia ſaltem declaratoria criminis, neceſſum eſt.

Quæres 3tiò, quænam ſint pœnæ Schismaticorum, & Apoſtatarum à fide?

143. ℟. Apoſtatæ à fide, utpote veri & formales hæretici, iisdem cum hæreticis pœnis ſubjacent: quemadmodum tamen ſecundùm dicta ad incurrendam hanc excommunicationem non ſufficit hæreſis merè mentalis, ſed requiritur externa, id eſt ad extra manifeſtata; ita pariter ad eandem incurrendam non ſufficit Apoſtaſia merè mentalis, ſed debet eſſe exteriùs actu quodam mortaliter peccaminoſo manifeſtata. Porrò Schismatici, eſto ſint puri, id eſt, non ſimul hæretici, nihilominus ipſo factô incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Summo Pontifici reſervatam: & ſi crimen ſit publicum, inſuper incurrunt infamiam, eique annexam irregularitatem, nec non privationem beneficiorum & officiorum Eccleſiaſticorum cum inhabilitate ad alia conſequenda, prout diverſis juribus allegatis probat Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 8. n. 9.*

Quæres 4tò, quinam præter S. Pontificem poſſint abſolvere ab hæreſi, & excommunicatione eidem annexa?

144. Ante reſolutionem hujus quæſiti adverto breviter cum noſtro V. P. Cherubino Mayr

mox

mox suprà cit. dist. 1. cap. 3. §. 1. punct. 14. in ordine ad absolutionem distinguendum esse inter crimen hæresis *occultum*, *& ad forum contentiosum nondum deductum*, & inter *publicum, atque ad forum contentiosum deductum*. Occultum dicitur, quòd licèt uni vel alteri, vel etiam pluribus constet, ita, ut etiam per testes probari potest, nondum tamen famâ in aliquo Collegio, vel civitate percrebuit, aut certè ad judicium delatum nondum fuit.

Publicum è contra appellatur illud, de quo majori parti viciniæ vel alicujus communitatis jam constat: quin immo, cùm versemur in materia odiosa, multi Doctores (nominatim Palao *tr. 4. disp. 4. pu. 3. § 2. n. 15.*) existimant ad hoc, ut delictum dicatur publicum, insuper requiri nedum denuntiationem & citationem rei, sed etiam contestationem litis coram legitimo Judice factam, licèt hoc alii negent. Illud tamen mihi videtur satis certum, etiam in hisce partibus nostris, nominatim in hac Archi-Diæcesi Salisburgensi, ubi specialiter solet inquiri in hæreticos, illum dicendum esse hæreticum publicum, qui in hoc puncto Reverendissimo Consistorio seu Officio Ecclesiastico nedum denuntiatus, sed etiam confessus, aut certè convictus est de crimine.

Ad-

145. Adverto insuper 2dò, absolutionem hanc dari posse vel pro foro externo duntaxat, vel pro ex- & interno simul. Pro externo censetur dari, quando quis abjurata hæresi & injuncta salutari pœnitentià auctoritate sedis Apostolicæ reconciliatur Ecclesiæ *coram Ecclesia*, in ordine ad recuperandam cum ipsa communionem externam tam publicam, quàm privatam immunitatemque à pœnis in foro externo infligendis.

Pro foro autem interno duntaxat tunc censetur dari absolutio, quando quis *coram Deo* reconciliatur Ecclesiæ in ordine ad recuperandam participationem bonorum spiritualium animæ, quibus vi excommunicationis exstitit privatus: quô non obstante adhuc in foro publico & coram facie Ecclesiæ possit puniri à Judice. Porró hoc forum internum à Doctoribus solet distingui in *forum pœnitentiæ*. & in *forum conscientiæ*. Forum pœnitentiæ est ipsum forum Sacramentale, primariò ac per se institutum à Christo ad absolutionem à peccatis; in quo proin solus Sacerdos potest agere Judicem. Forum conscientiæ autem est illud, in quo præcisè in bonum animarum sine strepitu judiciali exercetur spiritualis potestas sive absolvendi, sive etiam dispensandi, ita, ut hæc valeat coram Deo, sive dein id fiat intra, sive extra confessionem, sive publicè coram aliis, sive privatim. Ita vix non

in

in iisdem terminis noster Cherubin Mayr *l. cit.* Secutus Rodriquez *qq. RR. tom. 1. q. 61. art. 10.* Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 34. n. 29.* Palaum & alios. His prænotatis jam resolvendum est 1. quidnam Episcopi? 2. quidnam Superiores Regulares respectu suorum? & denique quidnam alii Confessarii tum privilegiati, tum etiam non privilegiati valeant? intelligendo igitur quæstionem de Episcopis

℟. Episcopi in locis, ubi non viget inqui- 146.
sitio hæreticœ pravitatis (uti revera in hisce partibus nostris non viget) possunt hodiedum tanquam delegati sedis Apostolicæ absolvere hæreticos ab excommunicatione pro foro externo, modò non sint Hæresiarchæ, id est, inventores hæresum, aut Relapsi. 2dò. Insuper pro foro interno Episcopi in Regionibus ab Urbe remotioribus (veluti sunt Episcopi Germaniæ, Belgiæ &c.) regulariter loquendo ratione impedimenti perpetui vel diuturni adeundi Summum Pontificem, possunt ab eadem hæresi, & excommunicatione ob eandem incursa absolvere suos subditos. Ita quoad utramque partem hodiedum tenent communissimè nedum Theologi, verùm etiam Canonistæ, uti Schmalzgrueber, Reiffenstuel *tit. de hæret. §. 7. n. 369. & 372.* Sanchez *lib. 2. mor. c. 11. n. 2.* Palao &c. Prior pars hujus resolutionis habetur decisa *cap. ut*

Offi-

Officium. 11. in princip. verſ. ſi verò hoc. t. in 6tò. 2da veró pars fundatur in *cap. Ex noſcitur. 13. & c. quamvis 58. de ſent, excomm.* Cui inſuper ſuffragatur ratio : nam impedimentum perpetuum vel ad longum tempus in ordine ad obtinendam vel dandam abſolutionem meritò æquiparatur articulo, ſeu etiam periculo mortis, quandoquidem taliter impeditus moraliter certus eſt, ſe ante mortem adire non poſſe Summum Pontificem pro obtinenda abſolutione, atqui ſtante tali impedimento perpetuò caſus Papalis fit Epiſcopalis, ſeu devolvitur ad tribunal Epiſcopi &c. ergo hi poſſunt in ſimili caſu abſolvere. Et certè fruſtrà omnino immò periculosè exſpectaretur, vel etiam differeretur abſolutio usque ad articulum mortis: poſſet enim contingere, ut moreretur ſine abſolutione. Illud tamen circa hoc inſuper obſervandum eſt, abſolutionem ſcilicet pro foro externo datam prodeſſe pro foro interno in tantum, quatenus excommunicatione ſemel ſublata poſtea quilibet Confeſſarius approbatus poteſt abſolvere à peccato hæreſeos prout DD. citt. communiter notant.

147. Dixi in 2da parte hujus reſolutionis, Epiſcopos remotiores ab Urbe *ratione impedimenti perpetui ſaltem* poſſe abſolvere ſuos ſuaditos, &c. ut per hoc innuerem, non eſſe omnino exploratum, an Epiſcopi

non

non possint etiam per se absolvere ab isto casu papali. Enimverò certum omnino & apud omnes in confesso est, á Concilio Trident *ʃ. 24. de reform. c. 6.* iisdem olim fuisse concessam potestatem, nedum absolvendi ab hæresi occulta, & aliis quibuscunque suspensionibus & casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, sed insuper in omnibus irregularitatibus, ex delicto occulto provenientibus (excepta ea, quæ oritur ex delicto homicidii voluntarii) dispensandi &c. At verò, an hæc facultas vi Bullæ Cœnæ non sit revocata, immò quot annis Romæ per hujus promulgationem revocetur, acriter hisce temporibus controvertitur inter Doctores; quocirca affirmativam tenent Barbosa, Sanchez, Garcias, Durandus, Pignatelli, la Croix *lib. 6. part. 2. n. 1617.* Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 7. ʃ. 7. a n. 363.* Clericatus *de pœnit. decis. 45. n. 5.* Viva *ad propos. 3. ab Alexandro VII. damnatam. n. 4.* Babenstuber *tr. 8. part. 6. disp. 6. art. 4. n. 32.* & alii plures, hac potissimùm ratione ducti: quia in eadem Bulla Cœnæ §. *22.* expressè dicitur, quòd *à prædictis Sententiis* (in Bulla scilicet fulminatis) *nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus - - absolvi possit, etiam prætextu quarumvis facultatum & indultorum; quibuscunque personis Ecclesiasticis, Sæcularibus:*

bus : & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate praditis &c. &c. Idque etiam dicitur fuiſſe declaratum nedum à Gregorio XIII. ſed etiam à Clemente VIII. Econtra verò negativam (hanc ſcilicet facultatem per publicationem Bullæ Cœnæ Epiſcopis non adimi) tenent per multi alii DD. non minùs inſignes, quorum 24. refert Barboſa *de Offic. & poteſt Epiſcopi alleg. 40. n. 21.* queîs inſuper ſubſcribunt Chapeaville, Pichler, Engel. & alii plures, abſolutè aſſerentes, Epiſcopos per ſe (præſcindendo etiam ab impedimento perpetuo vel caſu neceſſitatis) poſſe pro foro conſcientiæ abſolvere ab hæreſi; idque partim, quia correctio juris vitanda eſt, quoad fieri poteſt: atqui hic poteſt vitari: ſi dicatur concilium concedere Epiſcopis facultatem abſolvendi pro foro conſcientiæ & cenſibus occultis, è contra verô per Bullam Cœnæ eandem negari pro foro externo, id eſt, in caſibus publicis, aut ad forum contentioſum jamiam deductis; partim etiam quia cùm de poteſtate Epiſcopis ſemel conceſſa certò conſtet, è contra revocatio ejuſdem tot viris videatur dubia, debent Epiſcopi relinqui in ſua poſſeſſione ſemel adepta; præſertim cùm etiam de declarationibus allegatis Summorum Pontificum non conſtet authenticè.

Verùm

Verùm quidquid demum de hoc sit, inquit sapienter Pirhing *lib. 5. tit. 7. sect. 2. n. 42.* Sententiam hanc, nempe hanc facultatem non esse revocatam per Bullam Cœnæ, in praxi tutiùs amplecti possunt Episcopi in Regionibus ab Urbe remotioribus, propter difficultatem adeundi Summum Pontificem: Et hinc Episcopi Germaniæ Lutheranos & Calvinianos ac similes hæreticos, qui Catholicam fidem suscipere volunt, possunt per se, vel delegatos suos, etiam in foro conscientiæ absolvere non solùm ab hæresi occulta, sed etiam à notoria & publica. Ita Doctor *cit.* cum Laymanno *lib. 1. tr. 5. part. 2, c. 6. n. 6.*

Quæres 5tò, utrum etiam Superiores Religiosi gaudentes jurisdictione quasi Episcopali possint suos saltem subditos absolvere ab hœresi, & excommunicatione ob eandem incursa?

℟. ad hoc quæsitum ferè sicut ad priùs, scilicet, quòd possint absolvere suos subditos in foro conscientiæ saltem ratione impedimenti perpetui. Ratio est: quia dicti Prælati Regulares, utpote gaudentes jurisdictione Episcopali vel quasi Episcopali respectu suorum quantum ad potestatem absolvendi possunt idem, quod Episcopi in hoc passu valent respectu suorum: at, hi possunt suos subditos absolvere ab excommunicatione ob hæresin incursa; ergo id- 148.

ipsum possunt Prælati Regulares respectu suorum Subditorum, eò præsertim, ne subditi sub prætextu absolutionis obtinendæ inutiliter vagentur per Orbem. Utrum autem Prælati Regulares id valeant per se, etiam extra casum necessitatis vel impedimenti perpetui? rursus controvertitur inter Doctores.

Multi negativam absolutè tenent; eò quòd existiment privilegia olim diversis Religionum Superioribus concessa, hodie esse revocata: è contra Hyacinth. Donatus *in rerum Regularium praxi Tom. 1. part. 1. tr. 13. q. 17.* Herincx, Felix potestas *Exam. Confess. Tom. 1. part. 4. c. 5. num. 3377.* allegatis pluribus aliis, quos sequitur noster A. R. P. Kazenberger *in Supplement. II. P. Sargar. Confer. 118. n. 348.* mordicùs hodiedum defendunt, hanc facultatem etiamnum competere Prælatis Regularibus respectu suorum Subditorum. Quidquid demum de hoc sit, nobis pro paxi nôsse sufficit, quòd dicti Prælati Regulares (quô nomine solùm veniunt intelligendi Superiores majores, uti Generalis, Provincialis, Prælati Ordinum exemptorum, teste Reiffenstuel *tit. de hæreticis §. 9. n. 417.*) possint sive dein per se, sive per suos, absolvere sibi subjectos: & certè idipsum praxis in Germania nostra semper obtinuit, nec facilè crediderim in hisce partibus nostris

ſtris ullum fore Religioſum Superiorem tam ſimplicem vel ſcrupuloſum, qui ob hujusmodi Caſum, præſertim occultum, ſubditum ſuum vel Romam ableget, vel ad Epiſcopum pro obtinendo beneficio abſolutionis.

Quæres 6tò, quidnam circa hæreticorum abſolutionem valeant Confeſſarii, privilegiati, id eſt, illi, qui (uti ſolet) Româ quinquennalem obtinuêre licentiam abſolvendi ab hæreſi, & legendi libros hæreticos?

℟. Breviter. Vi facultatis Apoſtolicæ (cujus exemplar ordinariè dari ſolitum ad quinquennium videre licet apud noſtrum A. R. P. Kazenberger *l. prox. cit. n. 348.*) Confeſſarii privilegiati poſſunt ſequentia. 1. Legere omnes & quoſcunque hæreticorum, ut alios prohibitos libros (exceptis tamen Caroli Molinei, & Nicolai Macchiavelli operibus, ac libris de aſtrologia judiciaria tractantibus) idque ex fine redarguendi hæreſes & errores confutandi. 2. Poſſunt omnes & ſingulos utriusque Sexus tam Laicos, quàm Clericos Sæculares, ac cujusvis Ordinis Regulares, Hæreticos, Schiſmaticos, & à Catholica fide quomodocunque aberrantes &c. (non tamen in hæreſes poſt ſolennem abjurationem hujus ſchiſma, & errores relapſos, vel ad judicium delatos & condemnatos &c. (dum- 149.

modo corde sincero & fide non ficta hæreses, schisma, errores suos &. in Sacramentali Confessione detestati sint &c. injuncta salutari pœnitentia *in foro conscientiæ duntaxat* absolvere. 3. Insuper vi hujus privilegii iisdem conceditur, ut ab omnibus & singulis Casibus Apostolicæ Sedi, etiam in Bulla die Cœnæ Domini reservatis *de præterito tamen, & usque ad diem quô datæ fuère litteræ Apostolicæ*, incursis possint absolvere.

Ex quibus liquet, hanc licentiam quinquennalem esse computandam ab illa die, quâ Romæ fuit expedita, non verò quâ fuit recepta: ut si quis obtinuit hanc facultatem Romæ die 4. Januarii expeditam anno 1730. ea non post uti ultra diem 4. Januarii anni 1735.

Cæterùm quo sensu intelligenda sit clausula illa: *in foro conscientiæ duntaxat absolvere &c.* colligi potest, ac debet ex proximè dictis *n. 145.* Major tamen (ut verum fatear) videtur moveri posse difficultas de sensu alterius clausulæ, vi cujus potestas absolvendi ab omnibus & singulis casibus & peccatis Apostolicæ Sedi etiam in Bulla Cœnæ Domini legi solita reservatis conceditur quidem, sed *de præterito, & usque ad diem datæ præsentium litterarum incursis &c.* Ex quo videtur inferendum, quòd si ad talem privilegiatum litteræ Romæ sint datæ

v. g.

v. g. 7tima Septembris anno 1732. is non possit durante quinquennio absolvere à dictis casibus papalibus, nisi fuerint incursi ante dictam diem septimam Septembris. Cùm verò ex hoc dicta facultas præsertim in hisce partibus nostris videatur reddi omnino inutilis; rarissimè enim obtinget pœnitens, qu indigeat absolutione à casu papali jam ab uno vel pluribus annis incurso &c. hinc non abs re à Reverendissimo Domino de Ungeltern Capitulari Campidonensi anno 1733. Agenti Campidonensi in Curia Romana propositum fuit dubium de genuino intellectu præfatæ clausulæ. A quo sequens obtinuit responsum,

Respondetur ad retroscriptum dubium: non intellegi datam diei, sed datam quinquennii, quô tantùm elapso, & computando à die concessæ facultatis, quæ competit in casibus & peccatis reservatis, quæ commissa sunt NB. tam per totum tempus præteritum, quàm post datam diei obtentæ facultatis, nempe durante toto quinquennio, quod unicè sumit initium à dicta data. Et hæc est dubii resolutio certissima.

Abbas Josephus de Gentilibus Mogunt. & Campidon. Consil. & Agens ex Marchionibus de Grannati &c.

Si de reliquis clausulis dubium tibi moveatur, consulas velim nostrum A. R. P. Kazenberger *loc. proximè citato.*

Quæres 7timò, an ergo alii Confessarii non valeant absolvere ab hæresi, & excommunicatione propter eam incursa?

150. ℟. Per se loquendo non possunt, ne quidem in casu impedimenti perpetui. Ratio est: quia pro tali casu potestas absolvendi devolvitur ad Episcopos per *cap. de cætero & c. Ea noscitur. de Sent. Excomm.* ergo vel ab his, vel ab eorum delegatis, vel denique ab aliquo privilegiato ceu delegato Summi Pontificis oportet petere, & impetrare absolutionem. Nihilominus in casu, quô vel mora temporis, vel distantia viarum, vel aliæ circumstantiæ non permittunt accessum ad Episcopum vel alium privilegiatum, jam quilibet Confessarius poterit absolvere, juxta *communissimam Doctorum*, quam tenent Tambur. *de casib. reserv. c. 12. §. 2. n. 28. & 34.* Stoz *lib. 2. num. 68.* Reiffenstuel *de hæret.* §. *8. n. 397.* Ratio colligi potest ex proximè dictis: quia casus necessitatis æquiparatur articulo mortis: atqui in articulo mortis quivis Confessarius potest absolvere: ergo &c.

Quæres denique octavò, quinam in irregularitate ob hæresin contracta valeant dispensare?

151. ℟. 1. Suppositô, quòd secundùm superiùs *num. 142.* dicta irregularitas non incurratur, nisi ob hæresin publicam, vel po-

potiùs ob infamiam inde redundantem, cum hujusmodi hæretico infami nequidem Episcopus dispensare valet.

Ratio est: quia per Tridentinum *SS. 24. de Reform. c. 6.* Episcopis solùm conceditur facultas dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus: ergo si hæresis supponatur publica, vel potiùs reddere quempiam publicè infamem, Episcopus cum eodem dispensare nequit.

Illi nihilominus Doctores, qui existimant hanc irregularitatem ob hæresin etiam occultam seu non notoriam contrahi, coguntur fateri, Episcopum in eo casu posse dispensare. Et ita sentiunt Sanchez *lib. 2. mor. c, 25. n. 17.* Palao *tr. 4. disp. 4. punct. 4. num. 3.* Felix Potestas *in Exam. Confessar. Tom. 1. par. 4. c. 5. num. 3338.* Nec mirandum; quia Doctoribus hisce praxis Germaniæ non fuit nota. Hinc sapienter Pirhing *de hæret. sect. 3. n. 47. circa finem:* consuetudinem, quæ in his septentrionalibus partibus viget, secundùm quam Episcopi ex hæresi ad Fidem Catholicam conversos, & ab ea absolutos ordinare solent, validam, ac licitam esse; quia tales neque in foro civili à publicis dignitatibus & officiis excluduntur.

℟. Jam 2dò, ad idem quæsitum, Prælati Regulares Mendicantium cum suis subditis dispensare possunt in irregularitate ob- 152.

hæresin etiam notoriam contracta. Ratio est: quia vi diversorum privilegiorum, videndorum apud nostrum Herincx *part. 2. tract. 3. disp. 6 q. 7. num. 191.* hi possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate, exceptâ illa, quæ ex homicidio publico est contracta. Neque quoad hoc constat de aliqua revocatione privilegiorum facta ab aliis Pontificibus subsequentibus; ergo &c.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Absolutione ab hæresi &c. &c.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus, nescio quibus de causis, Ordinem suum deserens aufugit in quandam civitatem Acatholicam, ubi non quidem amore Fidei Lutheranæ (utpote quam pridem noverat esse falsam) sed potiùs intuitu sustentationis sibi necessariæ impetrandæ cogebatur sese gerere velut unum ex illis, utputa nedum Ecclesiam eorum frequentando, verùm insuper Cœna Sacrilega communicando aliquoties. Nec defuêre è Lutheranis etiam, qui, utpote probè gnari eum fuisse Religiosum (curiositatis, an verò veritatis indagandæ causâ, ignoro) sæpiùs

sæpiùs interrogârunt Titium, an reapse crederet, etiam illos, qui in fide Lutherana moriuntur, posse salvari, quibus ille, licèt mala fide, & conscientia multùm remurmurante, respondit affirmativè. Denique partim præsentis statûs sui miseriis excitatus, partim etiam superni luminis radiis illustratus, oculos aperuit, errorem suum agnovit, & ovicula vagabunda, immò perdita sponte rediit ad suum Pastorem, vel maximè dolens de eo, quòd nonnullis Acatholicis sciscitantibus responderit, eos etiam in sua secta, Lutherana scilicet, posse salvari. Jam ad nostrum institutum (relictis aliis pluribus dubiis, quæ circa hanc speciem facti possent moveri) quærere licet 1. An Titius inciderit excommunicationem? 2. An jamjam reversum Prælatus Regularis possit absolvere, vel quidnam agendum?

℟. Ad primum. Si Titius supponatur 153.
fuisse Alumnus nostræ Sacræ Religionis Seraphicæ, dicendum, quòd non unam duntaxat, sed duplicem inciderit excommunicationem. Primam quidem (non reservatam S. Pontifici) ratione Apostasiæ ab Ordine *per statuta general. c. 6. §. 20. num. 2.* Secundam verò (Summo Pontifici reservatam) ratione Apostasiæ à fide. Ratio hujus est: quia cùm participatio Communionis sit actus singulariter protestativus ipsius Religionis; hinc non abs ratione quisquis de Communione Lutheranorum

participat, præsumitur ipsô factо pro foro saltem externo eandem sectam Lutheranam profiteri, Catholicam verò fidem negare: consequenter dicendum est, quòd saltem pro foro externo habendus sit velut hæreticus & excommunicatus vi Bullæ Cœnæ; idque tantò solidiùs, quantò minùs de Titio præsumere licet, eum fuisse hæreticum merè materialem, aut ex mera ignorantia id practicâsse.

154. Dixi: *Si Titius supponatur fuisse Alumnus nostræ Religionis Seraphicæ &c.* Enimverò si supponatur fuisse alterius Ordinis, equidem in foro externo præsumetur incidisse excommunicationem Bullæ Cœnæ, ob rationem jam datam. Utrum verò vi Apostasiæ præcisè insuper inciderit alteram excommunicationem, unusquisque Religiosus nôsse debet ex particularibus constitutionibus suæ Religionis circa Apostatas factis. Quòd enim hujusmodi vagabundi & Apostatæ à suis Superioribus puniri possint, imò debeant, constat nedum ex Concilio Tridentino *SS. 25. de Regular. c. 4.* Sed insuper ex diversis Summorum Pontificum Bullis, videndis tum apud nostrum Rodriquez in Bullario, tum etiam apud Kerkove *in Commentario super statut. general. cap. 6. §. 20. n. 1.* Immò verò teste P. Portel *in dubiis Regular. V. Apostata addit. num. 4.* Julius II. excommunicatione refer-

reſervata Sedi Apoſtolicæ punit Auguſtinienſes Apoſtatas, qui infrà octo dies mandante Generali Ipſorum ad Conventum non rediêrunt.

℟. jam ad 2dum quæſitum hujus Caſus. 155.
Poteſt Superior Regularis hujusmodi Apoſtatam (datô quòd fuerit ex noſtris) abſolvere, nedum ab excommunicatione ratione apoſtaſiæ incurſa, verùm etiam ab excommunicatione Bullæ Cœnæ, quam ſecundùm dicta in foro externo ſaltem ſupponitur incurriſſe.

Ratio prioris liquet ex noſtris ſtatutis generalibus *loc. cit. n. 8.* ubi dicitur: cùm hujusmodi Apoſtatæ revertuntur, ſtatim incarcerentur, & publicè coram fratribus cum pſalmo Miſerere mei Deus &c. virgis ſeu flagellis percutiantur, *& ab excommunicatione abſolvantur.* Ratio autem poſterioris pariter colligi poteſt ex dictis ſuprà *n. 148.* Quia Prælati Regulares, tam per ſe, quàm per ſuos delegatos reſpectu ſuorum ſubditorum quantùm ad hoc poſſunt idem, quod poſſunt Epiſcopi reſpectu ſuorum: atqui in caſu impedimenti perpetui vel diuturni poſſunt Epiſcopi ſuos abſolvere ab excommunicatione Bullæ Cœnæ juxta communiſſimam DD. videndam apud Laymann *lib. 1. tr. 5. part. 2. c. 6. n. 5.* Reiffenſtuel Schmalzgrueber & alios. Neque verò neceſſum eſt, ut in ſimili caſu vel Epiſcopus,

vel

vel Superior Regularis scribat Romam vel illuc mittat procuratorem; quia jura solùm exigunt personalen comparitionem delinquentis: ergo cùm Religiosus ex hisce partibus nostris id moraliter non possit, dicendum potiùs est, quòd Superior Regularis possit subditum suum absolvere ab hac excommunicatione Bullæ Cœnæ.

Adde insuper ex dictis *n. 148.* Prælatis Regularibus per se hanc potestatem competere vi diversorum Privilegiorum videndorum apud Felix Potestas *loco prox. citato à n. 3372.* de quibus cùm certò non constet, quòd fuerint revocata, manet hodiedum probabile ex principiis directis, hanc potestatem iisdem competere: at ubi ex principiis directis probabile est, Superiori vel Confessario competere potestatem absolvendi, ibi ex principiis reflexis fit moraliter certum, quòd valeant absolvere, quandoquidem in simili casu Ecclesia certò suppleat jurisdictionem: ergo &c.

At quid, si talis Religiosus sive sponte reversus, sive etiam contra voluntatem propriam retractus protestatur, se non fuisse Apostatam, proptereáque nec indigere, neque etiam velle absolvi, poteritne hoc non obstante Superior procedere ad absolutionem validam?

156. ℟. Potest pro foro saltem externo absolvere ab excommunicatione, licèt non á

pec-

peccato. Ratio est: quia sicut censura ferri potest in invitum; ita prorsus nihil obstat, quo minùs absolutio ab eadem, velut actus jurisdictionis voluntariæ, dari possit invito; quandoquidem hæc absolutio præcisè dependeat ab arbitrio Superioris. Ita D. Thomas *4. disp. 18. q. 2. art. 5. Sayrus lib. 2. c. 21. n. 5.* quos citat & sequitur R. P. Elias à S. Francisco *in idæis Theolog. part. 2. dist. 1. Serie 6. sect. 2. §. 4. n. 2.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronia vetula carnalibus Lutheri documentis inescata cum aliis multis emigrantibus annô abhinc proximè elapso tuguriolum suum in montanis consitum deseruit: at, ubi Salisburgum venit, lethali morbo oppressa, gradum sistere coacta fuit: Tempore verò infirmitatis à nonnullis tum sæcularibus, tum etiam Religiosis visitata, tandemque ut abjurata Lutheri secta saniora sequeretur consilia, persuasa fuit. Deposita haud multò pòst professione solenni fidei catholicæ, & recuperata utcumque demum valetudine ad proprios lares redire non tam jussa, quàm permissa fuit; verùm paulò post suum reditum nedum filium suum, sed & alios plures in eandem sectam pertrahere pro viribus conata fuit. Jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. Utrum Sempronia inciderit excommunicationem Bulla Cœnæ; 2. An

vel

vel à quonam possit absolvi, casu quo verè pœnitens peteret hanc gratiam?

157. ℟. ad primum, minimè ambigendum, quin Sempronia inciderit excommunicationem Bullæ Cœnæ; tum quia in fide catholica nata Lutheri sectam postea amplexa fuit; tum etiam quia insuper conata fuit alios seducere in eandem sectam: neque etiam de eadem præsumere licet, fuisse hæreticam materialem duntaxat; procul dubio enim tum ex Catechesi aliisque Concionibus; tum etiam ex particularibus instructionibus eorum, qui saniora suasêre consilia, potuit ac debuit capere veritatem & soliditatem fidei Catholicæ, cui tamen pertinaciter sese opposuit. Unde

158. ℟. jam ad 2dum cum distinctione. Vel enim post depositam solennem fidei Catholicæ professionem Sempronia fuit juridicè relapsa in hæresin, ita scilicet, ut de tali relapsu seu etiam nisu & attentatione seducendi tam proprium filium, quàm alios etiam, fuerit judicialiter denuntiata, & confessa vel saltem convicta (prout relapsum hunc juridicum explicat Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 7. §. 6. n. 321.* R. P. Kazenberger *in Supplem. II. P. Sargar. Confer. 118. n. 347. sub litt.* C. & alii) vel verò supponitur merùm theologicè relapsa, id est in foro conscientiæ præcisè, ita scilicet, ut de tali relapsu Ecclesiæ non constet? si hoc

po-

posterius: potest pro foro conscientiæ nedum ab Episcopo, verùm etiam ab aliis privilegiatis, illis scilicet, qui Româ quinquennalem licentiam obtinuêre, absolvi; quia hæc facultas expressè continetur in Rescripto Romæ dari assueto, prout videre licet tum ex dictis *n. 149.* tum etiam apud nostrum A. R. P. Kazenberger *citatum in Supplem. II. P. Sargar. n. 347.* Si verò supponatur illud prius (quod quidem meô judicio ex relata specie facti verosimilius apparet) Sempronia per se loquendo neque ab Episcopo, neque etiam ab alio privilegiato potest absolvi. Ratio est: quia in illa licentia Romæ dari solita semper excipi solet contra Relapsos (juridicè scilicet, prout intelligit Castropalao *tr. 4. disp. 6. punct. 2. n. 7. & 8.* Conformiter *ad c. 1. accusatus de hæret. in 6to:* ergo si Sempronia supponatur juridicè relapsa profectò nequit absolvi ab ullo privilegiato, saltem per se loquendo; nam juxta vulgare illud, & inter Doctores receptissimum axioma: *privilegium tantum valet, quantum sonat, & non ultra.*

Dixi tamen, Semproniam *per se loquendo* 159. absolvi non posse; per quod minimè intendo negare, sed potiùs innuere, eam saltem per accidens ratiône scilicet impedimenti perpetui accedendi Summam Sedem, posse absolvi, modò verè contrita, & pœnitens errorem suum agnoscat & falsam Lu-

theri

theri sectam detestetur; Etenim universaliter in hisce partibus nostris, utpote valde remotis ab Urbe hujusmodi accessus censetur moraliter impossibilis 1. mulieribus, & vel maximê monialibus. 2. debilibus, infirmis, & pauperibus, quibus vel vires, vel peculium deficit: idem ob eandem rationem 3. tenendum est de impuberibus. 4. insuper talis accessus reputatur moraliter impossibilis iis, qui non sunt sui juris; utì servus aut filiusfamilias. item 5. iis, qui sunt adstricti ad curam animarum, vel aliud officium temporale, quod sine periculo gravioris damni deserere non possunt. Ita *ex communi DD.* Felix Potestas *loc. cit. n. 3348.* Quin etiam in mortis articulo quilibet Sacerdos talem Personam verè contritam ac dispositam directè potest absolvere; hanc enim facultatem Concilium Tridentinum *ss. 14. c. 7.* approbante S. Pontifice disertè concedit sequentibus omnino verbis: *ne hac ipsa occasione* (scilicet ob reservationem casuum, de qua ibi agitur) *aliquis pereat, in eadem Ecclesia custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.* Quod verò dictum est de constitutis in articulo mortis, rationabiliter omnino à Doctoribus extenditur ad constitutos in probabili & morali mortis peri-

periculo, quales censentur ii, qui suscipiunt longam navigationem, vel conflictum bellicum ineunt, item mulieres partui proximæ &c. de quibus videri possunt Sanchez *lib. 2. moral. c. 13. num. 1.* Palao *disp. 4. punct. 3. §. 5. n. 2. & 3.*

CASUS TERTIUS.

CAja mulier primò gestans uterum & partui jam proxima accessit suum Pastorem animô confitendi, & obtinendi ab eo absolutionem Sacramentalem: timuerat enim, ne fortassis paululum illud mellis quod gustaverat, cogeretur solvere impendio vitæ. At verò Pastor (nescio quo spiritu, quove zelo ductus, dicitur repulisse Cajam, nec voluisse excipere illius Confessionem,) eò quòd sibi de hæresi fuerit valde suspecta, sin minùs convicta. Id tamen solatii causâ Cajæ respondisse fertur, ut, si contingeret eam in partu periclitari, curaret se vocari, tunc verò se compariturum, & absolutionem daturum. Casum hunc à quibusdam viris haud pridem intellexi, an verò per omnia fidem mereatur, nolim ego decidere, sit proin fides penes auctores. Placuit nihilominus eundem referre, quia practicus videtur & contingere natus; quô supposito ad nostrum propositum dubitare licet 1. An Pastor Cajam potuerit, vel omnino debuerit absolvere? 2. An vel qualiter deliquerit recusando ad-

ministrationem hujus Sacramenti? & 3. quid de ejusdem responso tenendum sit?

160. ℟. Ad primum. Pastor in hoc casu nedum potuit, sed insuper debuisset excipere Confessionem Cajæ, & ritè dispositam absolvere, non obstante suspicione vel omnimodo lapsu in hæresin. Quòd potuerit, ex proximè dictis liquet: quia secundùm Tridentinum proximè allegatum in mortis articulo vel morali ejusdem periculo nulla est reservatio: atqui Caja utpote primò gestans uterum & partui jamjam vicina, erat in tali constituta: ergo datô etiam & suppositò, quòd hæresin incidisset, potuit absolvi, & per consequens Pastor proprius nedum potuit, verùm etiam tum ex charitate, tum ex justitia etiam debuit eandem audire, ac ritè dispositam absolvere. Videantur, quæ diximus *in Theolog. Sacram. part. 2. confer. 18. n. 461.*

161. ℟. Ad 2dum quæsitum, hunc Pastorem negando administrationem hujus Sacramenti per se loquendo (nisi scilicet aliæ circumstantiæ, de quibus mihi non constat, concurrerint) deliquisse graviter nedum contra charitatem, verùm insuper contra justitiam; utramque enim negando hoc Sacramentum summopere necessarium graviter læsit, veluti constare debet ex dictis. Videantur de hac obligatione la Croix *lib. 2. n. 174. & lib. 3. p. 1. à num. 754.*

754. Barbosa *de offic. Parochi part. 1. cap. 17. n. 15.* Vel Marchantius noster *in trib. Tom. 3. part. 1. tract. 9. tit. 2. q. 6. §. 2. R. 1.*

℟. Ad 3tium quæsitum, illud respon- 162.
sum Pastoris (si tamen ita, ùt fertur, datum fuit: nam de hoc meritò dubitare licet) illud inquam responsum fuisse omnino ineptum & imprudens. Vel enim Cajam habuit pro hæretica merùm materiali, vel pro formali etiam? si primum: hæc non fuit incapax absolutionis; cùm propterea nullam prorsus incurrerit excommunicationem secundùm hactenus dicta: ergo potuit, & debuit absolvi. Si 2dum tunc vel fuit parata resipiscere vel non? si non, ne quidem in mortis articulo potuisset absolvi, ùt de se liquet. Si autem fuit parata resipiscere (prout præsumi debuerat; quandoquidem venerit ad Pastorem animô pœnitendi & obtinendi absolutionem Sacramentalem) rursus de se liquet, Pastorem pessimè fecisse, negando eidem administrationem hujus Sacramenti, vel eam differendo usque ad actuale & præsentissimum vitæ periculum: nunquid enim prudenter sperare licuit hanc fœminam partûs doloribus oppressam imò cum morte actualiter luctantem, magis fore dispositam ad Confessionem, & seriam peccatorum retractationem, quàm eô tempore exstitit,

quô ſana adhuc & incolumis propria ſponte ſuum Paſtorem convenit obtinendæ abſolutionis gratiâ? an verò Paſtor ipſe majori cum decentia hoc Sacramentum adminiſtrare potuit parturienti, quàm in Eccleſia ſuppliciter flectenti? Quis, amabo! vel oculis non cernat, vel non palpet omnino manibus ineptiam hujus reſponſionis?

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

163. COlliges ex hactenus dictis primò in ordine ad abſolutionem à cenſura dandam, gnaviter attendendum eſſe à Confeſſario, & diſtinguendum inter hæreticum formalem & materialem, & rurſus inter hæreticum merè internum, atque inter in- & externum ſimul; hæretici enim materiales ſecundùm dicta ſuperiùs *num. 138.* non incurrunt hanc excommunicationem, & hoc ipsô neque indigent abſolutione, ſicut nec hæretici merè interni ſecundùm dicta ibidem *n. 139.* benè verò hæretici formales, qui ſuam hæreſin exteriùs actione mortaliter mala manifeſtàrunt.

164. Colliges 2dò, hanc excommunicationem non incurri 1. ab eo, qui hæreſin men-

mente conceptam manifestat Confessario, vel alteri amico, aut consilii duntaxat, vel instructionis capiendæ gratiâ. Neque 2. ab eo, qui hæresin mente conceptam manifestat in somno, aut plena ebrietate &c. Neque 3. ab illo, qui de sua hæresi loquendo exteriùs loquitur verbis merè indifferentibus, vel ita ambiguis, ut planè colligi nequeat, quòd sit hæreticus. Ratio horum omnium est: quia hi omnes vel non manifestant suam hæresin internam, vel certè eam non manifestant exteriùs per actionem mortaliter malam: ergo non incidunt excommunicationem Bullæ Cœnæ. Videatur Sporer *tract. 2. in decalog. cap. 3. sect. 2. num. 24.* Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 7. num. 243.* vel Palao *tract. 4. disp. 5. punct. 3. num. 3.*

Colliges ulteriùs 3tiò pro praxi, quòd 165. si persona quæcunque demum postulans instrui vel converti ad Fidem Catholicam, deprehendatur hactenus fuisse hæretica merè materialis, possit à quolibet Parocho vel Sacerdote approbato absolvi, & quidem sine omni speciali ceremonia vel facultate; quia secundùm dicta nunquam incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ.

Nihilominus cùm praxis Germaniæ ferat, ut ii, qui publicè habentur pro hæreticis, utpote inter eosdem nati & educati,

dum cupiunt amplecti Fidem Catholicam, etiam publicè suam sectam abjurent, fideique salvificæ professionem deponant; hinc consulerem, ut talis homo vel ad Reverendissimum Ordinarium, vel si commodiùs fieri posse videatur, ad aliquem privilegiatum, potestate absolvendi ab hæresi præditum mittatur, præsertim in casu, quo res hæc subjacet periculo publicationis; secùs enim talis Sacerdos de facili posset incurrere pericula diversarum incommoditatum.

166. Colliges tandem 4tò, nequidem in Germania cuilibet Confessario præsumendum esse, ut absolvat ab excommunicatione propter hæresin formalem incursa. Ratio est manifesta; nullus enim debet præsumere vel attentare id, quod excedit vires potestatis sibi concessæ: atqui certum est, quòd Summus Pontifex noluerit & hodiedum nolit cuivis Confessario in Germania concessam hanc potestatem, absolvendi scilicet à Casibus Bullæ Cœnæ vel ab hæresi: imò verò in eadem Bulla *§. 22.* sub excommunicationis pœna prohibetur, ne quis (sine speciali facultate Sedis Apostolicæ) præsumat contra tenorem ejusdem Bullæ excommunicatione innodatis beneficium absolutionis impendere.

At verò, inquies, in Germania nostra passim & quotidie Religiosi mendicantes saltem, ad se recurrentes in hæresi natos

con-

convertunt & absolvunt, quin Romæ petant licentiam, vel illic reclametur: ergo in Germania nostra quilibet Confessarius approbatus potest absolvere ab hæresi, & ab excommunicatione propter eandem incursa.

℟. Negando antecedens absolutè, de 167.
hac enim praxi neque mihi, neque aliis pluribus constat, bene verò de contrario, quòd scilicet in nostra saltem Religione aut Provincia nullus, nisi præditus quinquennali licentia (quam A. R. P. Minister Provincialis in hunc finem pro aliquibus Romæ petere & impetrare semper assolet) præsumere audeat hujusmodi hæreticum formalem absolvere.

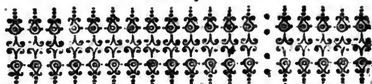
Quin immò hæc licentia absolvendi ab hæresi neque Superioribus nostris, neque etiam Episcopis Germaniæ dari solet absolutè vel illimitatè, sed cum certis quibusdam clausulis; quæ procul dubio frustra adjicerentur, si in Germania nostra quivis Sacerdos gauderet potestate absolvendi, etiam illos duntaxat, qui in eadem hæresi v. g. Lutherana sunt nati & educati; quod quidem meô judicio evidens videtur argumentum, de hac praxi Germaniæ (quam quidam cæteroquin Insignissimus & Clarissimus Author prætendit) vel Sedi Apostolicæ nihil prorsus constare, vel certè contra eandem ipso factô excipi Romæ.

Dices iterum. In Germania hæretici sunt tolerati, etiam in tantum, ut reversi non indigeant absolutione pro foro externo, adeoque censeatur excommunicatio pro foro externo esse sublata generaliter: atqui ea sublata cessat & reservatio pro foro interno: ergo in hoc jam quilibet Sacerdos Germaniæ potest absolvere.

168. ℟. Rursus negando antecedens simpliciter. Enimverò etiam in Germania nostra hæretici communiter habentur pro excommunicatis, esto tolerentur, non quidem in favorem & gratiam ipsorum hæreticorum, sed potiùs intuitu fidelium, *ad evitanda* scilicet *Scandala* & animarum pericula, ùt loquitur Bulla Martini V. edita in Concilio Constantiensi, videnda apud Sylvestrum V. *excommunicatio. 5. n. 7.*

Hac de causa ii, qui ad Fidem Catholicam volunt converti, indigerent absolutione in fòro externo, tametsi in hoc absolvi non soleant, fortassis ideò, quia, si fuêre hæretici formales, semper solent absolvi publicè saltem pro foro conscientiæ ab aliquo speciali potestate Pontificia prædito, ùt dictum fuit: quâ absolutione semel impertita Ecclesia solet esse contenta, teste Laymanno, apud Pirhing *lib. 5. Decret. tit. 7. sect. 2. n. 42.*

CON-



CONFERENTIA SEXTA

De Virtute Spei Theologicæ Vitiisque eidem oppositis

SUMMARIUM.

169. Nomine Spei ùt sic intelligitur actus desiderii erga bonum arduum.

170. Spes Theologica alia est habitualis, alia actualis.

171. Objectum materiale primarium hujus est Deus aliquando beatificè à nobis possidendus; secundarium verò sunt alia media in hunc finem necessaria.

172. Objectum verò formale motivum est partim Divina Bonitas respectiva, partim etiam promissio fidelissima Dei, vel potiùs infinita hujus fidelitas in servandis promissis.

173. Spes habitualis tam adultis, quàm parvulis etiam est simpliciter necessaria ad salutem: actualis verò adultis duntaxat est necessaria ad justificationem assequendam.

174. Præceptum Spei multiplex est, tam affirmativum, quàm negativum.

175. Quà affirmativum etiam obligat ad timorem; cujus quadruplex differentia breviter explicatur.

176. Quà negativum obligat semper ac pro semper, quà affirmativum verò per se primò probabiliter obligat post adeptum usum rationis.

177. Per accidens autem obligat sæpiùs.

178. Præceptum tamen timoris non videtur per se obligare ad actum explicitum.

179. Virtuti Spei duo opponuntur vitia, scilicet desperatio & præsumptio.

180. Desperatio consistit in abjectione voluntatis de assequenda beatitudine.

181. Præsumptio verò in temera ejusdem exspectatione.

182. Resolvitur Casus I. de quodam Concubinario, qui meretricem suam nonnihil tergiversantem tandem ad consensum permovit sequenti epiphonemate: jam sumus perditi: ad quid ergo temperemus voluptatibus nostris.

183. Unde procul dubio commisit peccatum qualificatum contra virtutem spei.

184. Et quid de illis tenendum, qui admoniti ut ab hoc vel illo peccato desistant, respondent: *Pater non possum ampliùs.*

185. Resolvitur Casus II. de quadam Vetula exosa Marito suo, quæ, quantumvis infirmata renuit sumere medicinam, soli patrocinio B. Virginis Mariæ confisa.

186. An Maritus ejusdem peccaverit, curando quantocyùs Sacrum legi pro felici fine suæ Uxoris?

187. Quid judicii de eo, qui animo seu cogitationibus lapsum se sentiens insuper adjicit opus externum v. g. pollutionem, eò quód propterea

pterea vix aut certè paulò majorem pœnitentiam sit reportaturus ?

188. Resolvitur Casus III. de quodam, qui apud Principem suum accusatus, proptereàque officio suo orbatus delatorem provocavit ad duellum.

189. An vel quomodo propterea peccaverint ?

190. An peccaverit, sumendo Sacram Synaxim pro felici successu duelli ?

191. Confessarius circa hujusmodi homines desperabundos præcipuè attendere debet tum ad objectum, tum etiàm ad motivum desperationis.

192. Magna proin circumspectione & discretione cum iisdem pro diversitate motivorum est utendum.

193. Quomodo homines, præsertim rudiores practicè permoveri possint vel debeant ad actum formalem & supernaturalem Spei ?

194. Præsumptuosis meritò adnumerantur, qui voluptatibus fræna laxantes volunt differre pœnitentiam usque ad articulum mortis.

195. Iisdem pariter accenseri debent, qui neglecto studio vel lectione competente, Cathedram Ecclesiasticam conscendunt, aut confessionale frequentant &c.

196. Quot modis habitus Spei deperdatur.

197. Et utrum in peccato desperationis ac præsumptionis detur parvitas materiæ ?

198. Quid si Deus alicui revelaret damnationem futuram ?

§. I. Præ-

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad resolvendos Casus practicos circa desperabundos, & præsumptuosos &c.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine Spei ut sic?

169. ℞. Nomine Spei ut sic intelligi desiderium alicujus boni ardui, possibilis tamen, & verosimiliter aliquando à nobis possidendi. Quodsi bonum illud sit naturale, ita, ut viribus naturæ præcisè possit acquiri, dicetur Spes naturalis & humana, si nitatur hominis promissione; Sin autem acquiri non valeat, nisi viribus gratiæ supernaturalis, prout revera Beatitudo supernaturalis aliter obtineri non potest à nobis, dicetur Spes supernaturalis, Divina, & Theologica. Et hæc Spes supernaturalis communissimè dividi solet in habitualem & actualem: de priori loquitur Apostolus 1. *Cor.* 13. dum ait: *nunc autem manent tria hæc, Fides, Spes, & Charitas &c.* De posteriori loquitur *Rom.* 8. ubi ait: *Spe salvi facti sumus.* At

Quæres 2dò, quid ergo sit Spes Theologica habitualis, & quid actualis?

170. ℞. Spes habitualis bene dicitur: *Virtus Theo-*

Theologica supernaturalis, á Deo infusa, quâ voluntas fertur in Deum, quatenus is est beatitudo nostra, ex fidelissima promissione Divina per media ordinata à nobis obtinenda. 2. Spes autem actualis rectè describitur, quòd sit *certa exspectatio futuræ beatitudinis ex DEI gratiâ & nostris meritis obtinendæ.* Ità Sporer *tract. 2. in decalog. c. 4. sect. 1. n. 1.* citans pro eadem opinione Magistrum Sententiarum, Petrum scilicet Lombardum, D. Thomam *2. 2. q. 18. art. 2. ʃʃ. 1.* Scotum *3. dist. 26. q. un.* quem Scotistæ communiter sequuntur. Explico brevissimè datam descriptionem Spei habitualis. Dicitur enim *virtus*; quia est bona qualitas mentis &c. dicitur 2. *Theologica*; quia pro suo objecto immediatè respicit Deum, & quidem ùt Auctorem supernaturalem beatitudinis, unde & *supernaturalis* appellatur. Dicitur 3. *à Deo infusa*: quia juxta Concilium Tridentinum *SS. 6. de justif. Cap. 7. in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul* infusa *accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem.* Dicitur 4tò, *quâ voluntas fertur in Deum, quatenus is est beatitudo nostra*, per quæ innuitur differentia Spei ab aliis virtutibus Theologicis, utpute Fidei, & Charitatis, prout tum ex hactenus dictis, tum etiam ex proximè dicendis ampliùs constabit.

Ex

Ex his vero facilè liquet descriptio spei actualis; quocirca illud duntaxat est advertendum, scilicet, quòd sit exspectatio &c. *ex DEI gratia, & nostris meritis &c.* nullus enim ex solius naturæ viribus sibi sufficeret ad beatitudinem supernaturalem promerendam; quia teste Apostolo *2. Cor. 3. v. 5.* *non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est.* At neque debemus beatitudinem nostram sperare præcisè ex Christi meritis, prout perversè faciunt Sectarii nostri temporis, sed insuper ex nostris bonis operibus, cum adjutorio gratiæ ex Christi meritis obtentæ, juxta illud notissimum D. Augustini effatum: *qui fecit te sine te, non salvabit te sine te.* Quin & ipse Salvator noster jam pridem *Matth. 16. v. 27.* protestatus fuit, se in novissimo die redditurum *unicuique secundùm opera ejus* NB. non ait secundùm mertia mea, id est, Christi præcisè.

Quæres 3tiò, quodnam sit objectum materiale, & quodnam objectum formale spei divinæ?

171. ℞. 1. Objectum materiale primarium & principale est Deus aliquando à nobis beatificè possidendus mediante scilicet visione & fruitione. 2dò objectum verò secundarium & minùs principale sunt alia bona & adjumenta tum ordinis supernaturalis,

utpu-

utputa piæ inspirationes, gratia Sanctificans &c. tum naturalis etiam, quæ aliquo modo saltem, remotè scilicet sunt necessaria vel conducentia ad serviendum Deo, & beatitudinem assequendam, uti est panis quotidianus &c. quem Christus voluit á nobis postulari. Ita quoad utrumque membrum tenent communissimè DD. Reiffenstuel *theolog. mor. tr. 4. dist. 5. n. 4. & 5.* Sporer, Henno &c. Ratio prioris est: quia illud immediatè & primariò speramus atque desideramus, quod nos perfectè beatificat, & quô adepto nobis erit completè bene: atqui ex sola possessione Dei mediante visione & fruitione beatifica nobis erit completè bene, juxta Scotum *4. dist. 49. q. 2. §. de 2do* & alios Doctores: ergo &c. Ratio autem posterioris hæc est: quia quisquis vult efficaciter aliquem finem (prout Deus vult ex sua parte omnium nostrum salutem æternam,) pariter vult media ad eundem finem necessaria: ergo similiter qui beatitudinem ex divina promissione sperat, pariter potest, immò debet sperare media ad eundem finem necessaria; consequenter dicendum, quòd hæc sint saltem objectum secundarium Spei theologicæ.

℟. jam ad alterum membrum hujus quæsiti. Objectum formale motivum Spei nec est sola bonitas respectiva Dei, neque sola 172.

Dei

Dei fidelitas aut promissio, sed utraque simul ita, ut tam bonitas Dei respectiva, quatenus scilicet Deus nobis est bonus, quàm etiam promissio fidelissima, vel potiùs infinita Dei fidelitas in servandis promissis ingrediantur rationem objecti formalis motivi. Ita reipsâ sentiunt Henno *tr. de Virtut. disp. 5. q. 3. concl. 3. & 4.* ubi pro eadem opinione refert Frassen *q. 1. de spe. concl. 2. n. 10.* & reipsa non aliter sentiunt Sporer *loc. cit. sect. 1. n. 4.* & R. P. Claudius de la Croix *lib. 2. n. 121.* Ratio hujus resolutionis multùm controversæ inter Doctores est hæc: quia illud rectè statuitur objectum formale motivum spei, quòd nos allicit seu movet ad sperandum: atqui nec sola bonitas Dei sine promissione, nec sola promissio quantumvis fidelissima sine bonitate nos moveret ad sperandum, bene verò utraque simul: ergo &c. minor hæc ulteriùs inde probatur & declaratur. Actus enim spei est actus voluntatis seu desiderii: atqui sola promissio non movet voluntatem ad desiderandum, nisi id, quod promittitur, bonum sit, prout quisque nostrum experientiâ doctus fatebitur: Neque etiam sola bonitas Dei respectiva moveret voluntatem nostram ad efficaciter prosequendam vel desiderandam beatitudinem, nisi hæc nobis fuisset promissa; quia cùm sit quoddam bonum supernaturale vires totius naturæ excedens

cedens

cedens, profectò liquet, quòd præscindendo à promissione divina nullus omnino mortalium eandem velut impossibilem efficaciter sperare aut desiderare posset.

Quemadmodum ergo superiùs *Conf. 1. n. 10.* diximus, objectum materiale primarium fidei esse Deum, secundarium verò ea, quæ circa Deum sunt revelata; objectum verò formale fidei motivum esse summam & infinitam DEI veracitatem; eò quòd hæc sciscitanti, *cur Credamus Deo?* prudenter allegetur pro motivo credendi: *quia scilicet Deus infinitè verax, falli & fallere nescius id revelavit*; ita sanè à pari hic rectè statuitur pro objecto formali motivo spei *bonitas DEI respectiva*, non quomodocunque, sed *ex fidelissima DEI promissione aliquando à nobis obtinenda*: nam ecce! sciscitanti, quid speremus à DEO? prudenter omnino respondemus, nos sperare Deum aliquando beatificè possidendum in Patria; & consequenter etiam media in hunc finem necessaria; ulteriùs verò interrogati, *cur illam speremus, & quidem certò ac firmiter, cùm tamen sit bonum quoddam excedens vires naturæ?* illicò, & prudenter quidem reponimus, nos eandem sperare ac desiderare, quia beatitudo nobis est summè bona, & quia DEus in servandis suis promissis fidelissimus nobis eam promisit. Ex quo liquet, bonitatem DEI nos permovere ad deside-

randum, non quidem absolutè (uti hæretici ex solis Christi meritis) sed sub conditione, si nimirùm & nos in observantia mandatorum perseveraverimus; summam verò & infinitam DEI fidelitatem in servandis promissis, nos permovere ad certò & firmiter sperandum. Fatendum nihilominus est, quòd sicut revelatio DEI in ordine ad credendum se habet per modum conditionis sine qua non possemus credere; ita in ordine ad actum spei promissio DEI se habet per modum conditionis sine qua non possemus convenienter, aut prudenter sperare, prout sapienter observat noster P. Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 10. q. 1. n. 10.*

Quæres 4tò, an, vel quomodo Spes theologica sit necessaria ad salutem?

173. ℟. Spes habitualis est omnibus, tam parvulis scilicet, quàm adultis necessaria, & quidem necessitate medii in ordine ad justificationem & salutem consequendam.

Spes verò actualis, seu actus spei est duntaxat necessitate medii necessarius adultis ad justificationem & salutem consequendam. Ita *ex communi DD.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 3. n. 2. & 3.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 4. sect. 2. n. 8.* Ratio prioris petenda est ex definitione Concilii Tridentini superiùs mox *n. 170.* relati, ubi dicitur, quòd homini in justificatione hæc omnia simul infundantur, scilicet *Fides,*

Spes,

Spes & Charitas, addita mox causali; *nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit:* at, si *fine spe* & charitate (habituali scilicet) nemo efficitur vivum membrum Christi, profectò dicendum est, quòd spes non minus, quàm charitas habitualis sit simpliciter necessaria ad salutem: ergo &c. Ratio posterioris pariter colligitur ex eodem Concilio Tridentino *cit. SS. 6. n. 6.* ubi inter dispositiones ad justificationem adultorum necessarias refertur Spes sequentibus omnino verbis: *in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore.* Accedit insuper ratio irrefragabilis, hæc scilicet, quòd nemo prorsus ex intentione consequendæ justificationis suæ peccata efficaciter detestari vel retractare possit, nisi speret, se ex divina promissione veniam eorum consecuturum: ergo ad hanc consequendam simpliciter adultis necessaria est quædam spes actualis.

Quæres 5tò, deturnè etiam præceptum sperandi?

℟. Datur tam naturale, quàm positivum 174.
idque tam affirmativum, quàm negativum. *Communis Doctorum.* Affirmativum duplex est, scilicet 1. de eliciendo positivo actu spei, 2. de eliciendo actu timoris certo tempore, & casu exigente.

Negativum rursus est duplex, unum de non desperando, alterum de non præsumendo; de quibus paulò post. Jam quòd detur obligatio positiva subin eliciendi actum Spei colligitur apertè satis tum ex Scriptura Sacra *Psal. 4.* Sacrificate sacrificium justitiæ, *& sperate in Domino.* Rursus *ad Tit. 2. exspectantes beatam Spem &c.* & alibi sæpiùs, tum etiam ex hac ratione: quidquid enim homini adulto ad salutem est necessarium necessitate medii, illud ipsum pariter censeri debet necessarium necessitate præcepti: atqui secundùm mox dicta hominibus adultis Spes actualis ad justificationem est simpliciter necessaria: ergo pariter ad hanc, & consequenter ad salutem censeri debet necessaria necessitate præcepti.

Quòd insuper detur præceptum positivum de timore, rursus constat nedum ex Sacra Scriptura. *Eccli. 1. v. 27. Timor Domini expellit peccatum*: & mox *v. 28.* additur hæc causalis: *nam qui sine timore est, non poterit justificari*; verùm insuper convincitur hac ratione: quisquis enim tenetur ad prosequendum aliquod bonum, quod potest de facili amittere, pariter naturali ratione tenetur saltem secundariò & ex consequenti timere, ne illud malum oppositum incurrat: ergo cùm omnis homo teneatur ad prosequendam beatitudinem ceu bonum quoddam nobis omnibus præfixum per modum

dum

dum præmii & ultimi finis noſtri, dicendum conſequenter eſt, quòd teneamur ad ſaluberrimum illum timorem Domini toties in Scripturis Sacris intimatum, vi cujus ſcilicet conemur cum *metu & tremore noſtram* operari ſalutem, juxta monitum Apoſtoli *Philipp. 2. v. 12.* & timere, ne ſalute excidamus, & incurramus damnationem æternam. Videatur Sporer *tract. 2. c. 4. ſect. 2. num. 12.*

175. Quocirca porró illud inſinuandum duxi, hunc ſcilicet timorem, Spei communiter annexum, à Doctoribus quadrupliciter diſtingui, nempe 1. in mundanum. 2. in ſervilem. 3. filialem. & 4. initialem. *Mundanus* appellatur, vi cujus temporale nocumentum plus timetur, quàm peccatum, quô fit, ut hoc faciliùs incurratur, quatenus illud evitetur. *Servilis ille* cenſetur, quo peccatum vitatur, ne pœna incurratur; qui rurſus à Doctoribus ſapienter ſubdividitur in *purè*, ſeu (ut alii loquuntur) ſerviliter ſervilem, & in *non purè ſervilem.* hic poſterior tunc habetur, quando quis timet peccare propter pœnam, ſed ita, ut vi hujus timoris revera deponat & excludat omnem affectum ad peccandum; unde etiam talis timor honeſtus eſt & ſalutaris: ille prior autem, ſcilicet purè ac ſerviliter ſervilis habetur tunc, quando quis timet quidem peccare propter pœnam incurrendam, nihilo-

minus animô ita comparatus est, ut si pœna non esset timenda, actu peccaret (quod propriè servorum est,) ideoque stante hujusmodi timore stat simul actualis affectus ad peccandum, propptereaque censetur inhonestus & insufficiens ad salutem, sicut & ille mundanus mox descriptus. *Filialis* dicitur, quô timetur peccatum, quia est offensa Dei, ceu optimi & amantissimi Patris; quâ de causa hic timor, utpote filiis genuinis proprius alio nomine appellari consuevit timor castus, reverentialis, & ingenuus. Denique *initialis timor* vocatur ille, quô quis timet culpam simul & pœnam, seu quo fugit peccatum, partim quia Dei offensivum est, partim etiam, quia pœnæ inductivum. Appellatur autem initialis ideo, quia communiter solet esse initium conversionis, & parare viam ad timorem filialem & castum, prout habetur in Concilio Tridentino *SS. 6. de Justif. cap. 6.* ubi de dispositione peccatorum in ordine ad justificationem dicitur: *& dum peccatores se esse intelligentes, à Divinæ Justitiæ timore, quô utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in Spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.* Videatur de hoc Henno *tract. de virtut. disp. 5. q. 7.* vel Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 10. q. 4. àn. 33.*

Quæ-

Quæres 6tò, quoties vel quando obliget præceptum Spei affirmativum, & quando negativum?

℟. Præceptum Spei quà negativum obligat *semper* & *pro semper*, more scilicet aliorum præceptorum negativorum. 2. Quà affirmativum verò probabiliter per se obligat 1. quàmprimum homo pervenit ad usum rationis, eidemque Deus sub ratione objecti beatifici seu ultimi finis nostri sufficienter fuit propositus. 2. in articulo mortis, & 3. aliquoties etiam per vitam, ferè quemadmodum superiùs *Conf. 1. num. 27.* diximus de obligatione eliciendi actum Fidei. Et ita tenent Viva *ad propos. num. 1. ab Alexandro VII. damnatam, num. 3. & 7.* nec non Matthæucci *in cautel. Confess. lib. 1. c. 1. propos. 1. §. 2. n. 23.* aliique plures sequenti ratione potissimùm ducti 1. quia ex ipso rectæ rationis dictamine absonum videtur asserere, quòd homo nunquam, aut rarò admodum teneatur se convertere in Deum ceu ultimum finem suum, mediantibus scilicet actibus Fidei, Spei, & Charitatis; quam ob causam Viva *loc. cit.* existimat Alexandrum VII. damnâsse sequentem propositionem: *homo nullo unquam tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Fatendum nihilominus est, quòd, quemadmodum præ- 176.

cepto Fidei satisfieri potest, & sæpissimè satisfit per exercitium aliarum virtutum necessariò præsupponentium vel requirentium actum Fidei; ita pariter huic obligationi Spei satisfieri possit per actus aliarum virtutum, prærequirentium actum Fidei: nec dubitandum, quin eidem sæpissimè satisfiat, dum quis devotè recitat v. g. orationem Dominicam, vel humiliter confessus sua peccata, postulat à Deo, aut à Confessario DEI vices agente peccatorum suorum veniam; frustraneè quippe postularemus nobis advenire regnum Cœlorum; aut peccata nostra nobis dimitti, nisi speraremus Deum vi suæ promissionis fidelissimæ & posse, & velle nobis nedum indulgere peccata, verùm insuper conferre beatitudinem sempiternam. Hac de causa Doctores *communissimè* monent, circa adimpletionem hujus præcepti non esse multùm scrupulizandum.

177. Dixi tamen, præceptum Spei in prædictis casibus *per se obligare*, licèt me minimè lateat, etiam hoc à multis Scotistis tempore, quô allegata propositio nondum fuerat damnata, fuisse negatum. Cæterùm quòd *per accidens* durante hac vita ad actum Spei sæpiùs, imò toties obligemur, quoties urget obligatio alterius virtutis, quæ sine actu Spei exerceri nequit, apud omnes in confesso est; idque convincit ratio: quis-

quisquis enim tenetur ad aliquem finem, similiter tenetur ad media in eundem finem necessaria: atqui actus Spei est medium necessarium ad exercitium aliarum virtutum v. g. pœnitentiæ, orationis, veluti constat ex Concilio Tridentino proximè allegato &c. ergo.

Idipsum dicendum foret de casu, quô quis existimaret se non posse tentationem desperationis aliter vincere, nisi eliciendo actum Spei, licèt hoc de raro contingere natum sit; cùm & alia dentur media ad vincendam hanc tentationem. Videatur de hoc Cardinalis de Lauræa *Tom. 4. disp. 4. de spe* vel Matthæucci *locô proximè cit. num. 25.*

℟. Jam 2dò, ad idem quæsitum, Præceptum timoris, regulariter actum Spei concomitantis, non videtur per se obligare ad aliquem actum expressum, signatum & formalem, sed probabiliter eidem satisfit per actus virtuales, utputa per actus contritionis, pœnitentiæ, nec non per fugam transgressionis quorumcunque demum præceptorum. Ita Filiuccius *tr. 22. c. 8. n. 257.* Palao *tr. 5. disp. un. punct. 4. n. 6.* & alii plures. Ratio est: quia non ob aliam causam vel finem jubemur timere Dominum, nisi ut evitemus offensam illius, eundèmque amore prosequamur; hinc est, inquit Sanchez *lib. 2. mor. c. 33. n. 4.* quod admit- 178.

O 5 tens

randum, non quidem absolutè (uti hæretici ex solis Christi meritis) sed sub conditione, si nimirùm & nos in observantia mandatorum perseveraverimus; summam verò & infinitam DEI fidelitatem in servandis promissis, nos permovere ad certò & firmiter sperandum. Fatendum nihilominus est, quòd sicut revelatio DEI in ordine ad credendum se habet per modum conditionis sine qua non possemus credere; ita in ordine ad actum spei promissio DEI se habet per modum conditionis sine qua non possemus convenienter, aut prudenter sperare, prout sapienter observat noster P. Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 10. q. 1. n. 10.*

Quæres 4tò, an, vel quomodo Spes theologica sit necessaria ad salutem?

173. ℟. Spes habitualis est omnibus, tam parvulis scilicet, quàm adultis necessaria, & quidem necessitate medii in ordine ad justificationem & salutem consequendam.

Spes verò actualis, seu actus spei est duntaxat necessitate medii necessarius adultis ad justificationem & salutem consequendam. Ita *ex communi DD.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 3. n. 2. & 3.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 4. sect. 2. n. 8.* Ratio prioris petenda est ex definitione Concilii Tridentini superiùs mox *n. 170.* relati, ubi dicitur, quòd homini in justificatione hæc omnia simul infundantur, scilicet *Fides,*

Spes,

Spes & Charitas, addita mox causali; *nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit:* at, si *sine spe* & charitate (habituali scilicet) nemo efficitur vivum membrum Christi, profectò dicendum est, quòd spes non minus, quàm charitas habitualis sit simpliciter necessaria ad salutem: ergo &c. Ratio posterioris pariter colligitur ex eodem Concilio Tridentino *cit. SS. 6. n. 6.* ubi inter dispositiones ad justificationem adultorum necessarias refertur Spes sequentibus omnino verbis: *in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore.* Accedit insuper ratio irrefragabilis, hæc scilicet, quòd nemo prorsus ex intentione consequendæ justificationis suæ peccata efficaciter detestari vel retractare possit, nisi speret, se ex divina promissione veniam eorum consecuturum: ergo ad hanc consequendam simpliciter adultis necessaria est quædam spes actualis.

Quæres 5tò, deturnè etiam præceptum sperandi?

℟. Datur tam naturale, quàm positivum 174.
idque tam affirmativum, quàm negativum. *Communis Doctorum.* Affirmativum duplex est, scilicet 1. de eliciendo positivo actu spei, 2. de eliciendo actu timoris certo tempore, & casu exigente.

dum præmii & ultimi finis nostri, dicendum consequenter est, quòd teneamur ad saluberrimum illum timorem Domini toties in Scripturis Sacris intimatum, vi cujus scilicet conemur cum *metu & tremore nostram* operari salutem, juxta monitum Apostoli *Philipp. 2. v. 12.* & timere, ne salute excidamus, & incurramus damnationem æternam. Videatur Sporer *tract. 2. c. 4. sect. 2. num. 12.*

Quocirca porró illud insinuandum duxi, 175. hunc scilicet timorem, Spei communiter annexum, à Doctoribus quadrupliciter distingui, nempe 1. in mundanum. 2. in servilem. 3. filialem. & 4. initialem. *Mundanus* appellatur, vi cujus temporale nocumentum plus timetur, quàm peccatum, quô fit, ut hoc faciliùs incurratur, quatenus illud evitetur. *Servilis ille* censetur, quo peccatum vitatur, ne pœna incurratur; qui rursus à Doctoribus sapienter subdividitur in *purè*, seu (ut alii loquuntur) serviliter servilem, & in *non purè servilem.* hic posterior tunc habetur, quando quis timet peccare propter pœnam, sed ita, ut vi hujus timoris revera deponat & excludat omnem affectum ad peccandum; unde etiam talis timor honestus est & salutaris: ille prior autem, scilicet purè ac serviliter servilis habetur tunc, quando quis timet quidem peccare propter pœnam incurrendam, nihilo-

minus animô ita comparatus est, ut si pœna non esset timenda, actu peccaret (quod propriè servorum est,) ideoque stante hujusmodi timore stat simul actualis affectus ad peccandum, proptereaque censetur inhonestus & insufficiens ad salutem, sicut & ille mundanus mox descriptus. *Filialis* dicitur, quô timetur peccatum, quia est offensa Dei, ceu optimi & amantissimi Patris; quâ de causa hic timor, utpote filiis genuinis proprius alio nomine appellari consuevit timor castus, reverentialis, & ingenuus. Denique *initialis timor* vocatur ille, quô quis timet culpam simul & pœnam, seu quo fugit peccatum, partim quia Dei offensivum est, partim etiam, quia pœnæ inductivum. Appellatur autem initialis ideo, quia communiter solet esse initium conversionis, & parare viam ad timorem filialem & castum, prout habetur in Concilio Tridentino *SS. 6. de Justif. cap. 6.* ubi de dispositione peccatorum in ordine ad justificationem dicitur: *& dum peccatores se esse intelligentes, a Divinæ Justitiæ timore, quô utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in Spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.* Videatur de hoc Henno *tract. de virtut. disp. 5. q. 7.* vel Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 10. q. 4. à n. 33.*

Quæ-

Quæres 6tó, quoties vel quando obliget præceptum Spei affirmativum, & quando negativum?

℟. Præceptum Spei quà negativum obligat *semper & pro semper*, more scilicet aliorum præceptorum negativorum. 2. Quà affirmativum verò probabiliter per se obligat 1. quàmprimum homo pervenit ad usum rationis, eidemque Deus sub ratione objecti beatifici seu ultimi finis nostri sufficienter fuit propositus. 2. in articulo mortis, & 3. aliquoties etiam per vitam, ferè quemadmodum superiùs *Conf. 1. num. 27.* diximus de obligatione eliciendi actum Fidei. Et ita tenent Viva *ad propos. num. 1. ab Alexandro VII. damnatam, num. 3. & 7.* nec non Matthæucci *in cautel. Confess. lib. 1. c. 1. propos. 1. §. 2. n. 23.* aliique plures sequenti ratione potissimùm ducti 1. quia ex ipso rectæ rationis dictamine absonum videtur asserere, quòd homo nunquam, aut raro admodum teneatur se convertere in Deum ceu ultimum finem suum, mediantibus scilicet actibus Fidei, Spei, & Charitatis; quam ob causam Viva *loc. cit.* existimat Alexandrum VII. damnâsse sequentem propositionem: *homo nullo unquam tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Fatendum nihilominus est, quòd, quemadmodum præ- 176.

cepto Fidei satisfieri potest, & sæpissimè satisfit per exercitium aliarum virtutum necessariò præsupponentium vel requirentium actum Fidei; ita pariter huic obligationi Spei satisfieri possit per actus aliarum virtutum, prærequirentium actum Fidei: nec dubitandum, quin eidem sæpissimè satisfiat, dum quis devotè recitat v. g. orationem Dominicam, vel humiliter confessus sua peccata, postulat à Deo, aut à Confessario DEI vices agente peccatorum suorum veniam; frustraneè quippe postularemus nobis advenire regnum Cœlorum; aut peccata nostra nobis dimitti, nisi speraremus Deum vi suæ promissionis fidelissimæ & posse, & velle nobis nedum indulgere peccata, verùm insuper conferre beatitudinem sempiternam. Hac de causa Doctores *communissimè* monent, circa adimpletionem hujus præcepti non esse multùm scrupulizandum.

177. Dixi tamen, præceptum Spei in prædictis casibus *per se obligare*, licèt me minimè lateat, etiam hoc à multis Scotistis tempore, quô allegata propositio nondum fuerat damnata, fuisse negatum. Cæterùm quòd *per accidens* durante hac vita ad actum Spei sæpiùs, imò toties obligemur, quoties urget obligatio alterius virtutis, quæ sine actu Spei exerceri nequit, apud omnes in confesso est; idque convincit ratio:

quis-

quisquis enim tenetur ad aliquem finem, similiter tenetur ad media in eundem finem necessaria: atqui actus Spei est medium necessarium ad exercitium aliarum virtutum v. g. pœnitentiæ, orationis, veluti constat ex Concilio Tridentino proximè allegato &c. ergo.

Idipsum dicendum foret de casu, quô quis existimaret se non posse tentationem desperationis aliter vincere, nisi eliciendo actum Spei, licèt hoc de rarò contingere natum sit; cùm & alia dentur media ad vincendam hanc tentationem. Videatur de hoc Cardinalis de Lauræa *Tom. 4. disp. 4. de spe* vel Matthæucci *locô proximè cit. num. 25.*

℟. Jam 2dò, ad idem quæsitum. Præceptum timoris, regulariter actum Spei concomitantis, non videtur per se obligare ad aliquem actum expressum, signatum & formalem, sed probabiliter eidem satisfit per actus virtuales, utputa per actus contritionis, pœnitentiæ, nec non per fugam transgressionis quorumcunque demum præceceptorum. Ita Filiuccius *tr. 22. c. 8. n. 257.* Palao *tr. 5. disp. un. punct. 4. n. 6.* & alii plures. Ratio est: quia non ob aliam caussam vel finem jubemur timere Dominum, nisi ut evitemus offensam illius, eundèmque amore prosequamur; hinc est, inquit Sanchez *lib. 2. mor. c. 33. n. 4.* quod admit- 178.

tens quodcunque crimen, à quo vi timoris divini retrahi potuisset, sufficienter fateatur, explicando solùm id crimen admissum, aut si non admisit, periculum illius admittendi; quod ex praxi hominum timoratæ conscientiæ constat, qui nunquam de defectu timoris in peccatis admissis se accusant; nec Confessarii de eo interrogant.

Quæres 7timò, quæ, & quot vitia opponantur virtuti Spei theologicæ?

179. ℟ Duo eidem opponuntur, scilicet 1. vitium desperationis, & 2. vitium præsumptionis. *Communis.* Nam de priori res clara est, quòd scilicet opponatur virtuti spei, & quidem per defectum, quemadmodum avaritia per defectum opponitur virtuti liberalitatis: & sicut huic per excessum opponitur prodigalitas; ita pariter virtuti spei per excessum opponitur præsumptio, prout ampliùs patebit ex dicendis. Unde

Quæres 8tavó, quid sit desperatio, & quale peccatum?

180. ℟ Desperatio positiva (de qua hic loquimur) est actùs voluntatis, quô quis efficaciter renuit æternam beatitudinem prosequi, eò quòd hæc sibi appareat obtentu nimis ardua, vel nunquam futura, vel impossibilis; unde etiam est gravissimum peccatum in Spiritum Sanctum. Ita in *re communissimé DD. cum D.* Thoma *2. 2. q. 14.*

q. 14. à 2. Mastrius *thelog. mor. disp. 10. n. 40.* Reiffenstuel *theolog mor. tr. 4. dist. 5. n. 14. & 16.* Ratio hujus descriptionis cuivis prudentûm facilè patebit; dicitur enim 1. actus voluntatis; Spei etenim & desperationis idem est subjectum scilicet voluntas, quemadmodum fidei & infidelitatis est intellectus. Dicitur 2. quo quis efficaciter renuit &c. ut per hoc excludatur quorundam pusillanimitas, qui vel tentationibus diaboli, vel aliis calamitatibus pressi, aliquô modo vacillant de sua salute, licèt propterea non penitùs abjiciant voluntatem tendendi ad beatitudinem. Dicitur 3tiò, eò quòd hæc sibi appareat obtentu nimis ardua, vel impossibilis &c. Ex quo colligere fas est gravitatem hujus peccati, utpote vi cujus Deo & singulariter Spiritui Sancto infertur gravissima injuria; enimverò si beatitudo cuicunque demum peccatori in hac vita foret obtentu nimis ardua, jam jugum DEI non ampliùs foret suave: vel si foret omnino impossibilis, profectò sine ratione, sine charitate &c. ad hujus prosecutionem obligaremur? patet proin ex hoc ipsô, quòd qui desperat, non unam tantùm sed plures Dei perfectiones lædat.

Quæres 9nò, quid, vel quale peccatum sit præsumptio?

℞. Præsumptio est actus voluntatis, quô quis sperat beatitudinem, aliàve auxilia gra- 181.

tiæ

tiæ extraordinaria temerariè, id est, vel propriis viribus, vel aliis mediis à Deo minimè in hunc finem ordinatis obtinere; unde etiam hoc peccatum ex suo genere est mortale, & repugnans Spiritui Sancto, juxta *communem Doctorum*, videndam tum apud Doctores proximè allegatos, tum etiam apud Sporer *tr. 2. in decalog. c. 4. sect. 4. n. 17. & seqq.* nec non apud Sanchez *lib. 2. in decal. c. 33. n. 7.* Castropalao *tr. 5. disp. un. pu. 6. n. 2.* Ratio vel bonitas hujus descriptionis facilè colligetur ex proximè dictis. Quòd autem sit ex suo genere saltem peccatum gravissimum in Spiritum Sanctum, expressè docet S. Thomas *2. 2. q. 21. a 1. quia scilicet per hujusmodi præsumptionem tollitur, vel contemnitur adjutorium Spiritus Sancti, per quod homo revocatur à peccato*: & hoc potissimùm verificatur de illis, qui propterea peccant liberiùs, eò quòd sciant Deum esse summè & infinitè bonum ac liberalem in condonandis mortalium delictis.



§. II.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici tum circa Spem Theologicam, tum etiam circa desperationem & præsumptionem.

CASUS PRIMUS.

Titio concubinario concubina sua aliquando præter morem solitum recusavit corporis usum, dicens se non ampliùs posse continuare hoc commercium carnale sine evidenti periculo scandali in populo, consequenter nec sine evidenti periculo incurrendæ damnationis æternæ; Verùm huic Titius illico respondit: jam sumus perditi; neque de hoc ampliùs dubitare fas est ob vitam hactenus tam scandalosè traductam: ad quid ergo metam ponamus desideriis ac voluptatibus nostris? itum proin fuit ex utraque parte in antiquam sylvam. Jam circa hanc speciem facti dubitare licet 1. quomodo Titius peccaverit? 2. an præter peccatum fornicationis aut adulterii insuper commiserint peccatum desperationis in confessione necessariò explicandum?

℞. ad primum, Titium procul dubio 182.
gravissimè peccâsse nedum peccato fornicationis (vel adulterii, si scilicet vel ipse, vel meretrix saltem jam fuit actu ligata matrimonio) verùm insuper peccato scandali;

dali; quippe qui male sollicitando, & pejùs adhuc persuadendo concubinam suam pertraxit ad actuale peccatum, & fortassis ad consimilem desperationem. Insuper in hujusmodi casibus singulariter attendendum est & indagandum, an non vivant in concubinatu notorio & scandaloso (quod revera species hujus facti insinuare videtur) in tali scilicet, de quo pluribus ejusdem communitatis vel civitatis constat &c. prætérquam enim, quòd iste casus in plerisque Diæcesibus sit reservatus, insuper noverit Confessarius, se non posse tutâ conscientia Titium absolvere, nisi sanctè & seriò appromittat, quamprimùm moraliter potuerit, vel dictam concubinam relinquere vel à se amandare &c. quatenus hôc modo scandalum publicum tollatur.

Res de se clara est, & potest constare ex iis, quæ diximus *in theolog. sacram. part. 2. conf. 4. n. 93.* quamdiu enim Titius id non facit, aut non seriè appromittit illico se facturum, tamdiu convincitur velle perseverare in continuo statu peccati mortalis: at, qui vult perseverare in tali statu, est incapax absolutionis: ergo &c.

183. ℟. jam ad 2dum. Titius procul dubio commisit peccatum desperationis, in confessione necessariò exprimendum; quandoquidem opere ipso monstravit, se abjecisse voluntatem tendendi ad beatitudinem,

nem, eò quòd existimaverit, hanc vel sibi jam impossibilem, vel certè nunquam futuram: immò verò hac pessima persuasione motus fuit ad liberiùs peccandum, & ad pertrahendam quoque concubinam suam ad consensum, non sine malitiosa præsumptione. Insuper notet Confessarius, quòd, si Titius ideò desperavit, quia credidit DEum vel non posse, vel certè jam nolle sibi remittere peccata, vel sua peccata esse irremissibilia ob vitam tam malitiosè traductam, & scandala data &c. ideòque nec gratiâ Dei vinci posse (licèt hoc inter fideles rariùs contingat) præter peccatum mortale desperationis, insuper commiserit peccatum hæreseos; revera enim omnes illæ persuasiones sunt contrariæ fidei Catholicæ, & repugnant Sacræ Scripturæ, in qua *Ezechiel 18.* dicitur: *Nunquid voluntatis mea est mors impii, dicit Dominus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat?* Et rursus *Isa 1. lavamini* (ait :) *& mundi estote &c. si si fuerint* peccata vestra ùt coccinum, quasi nix dealbabuntur. Utrum verò ex hac suppositione insuper inciderit excommunicationem, colligi debet ex eo, an non laboraverit aliqua juris vel facti ignorantia, item, an hanc hæresin exteriùs manifestaverit? videatur de hoc P. Sporer *tr. 2. c. 4. sect. 3. n. 15.*

At, quid de illis tenendum, inquies fortassis,

taſſis, qui à Confeſſario dehortati, vel etiam admoniti, ut ab hoc vel illo vitio v. g. pollutionis, ebrietatis, furti &c. deinceps abſtineant, illico reſpondent: Pater R. non poſſum ampliùs abſtinere, tum ob nimis inveteratam conſuetudinem, tum etiam ob nimiam meam fragilitatem prô dolor! ſæpiùs, quàm par eſt, expertam.

184. ℟. Hujusmodi homines tractandos eſſe potiùs velut puſillanimes, quàm deſperabundos, quippe qui potiùs deſperant de propria virtute, velut benè conſcii ſuæ fragilitatis, quàm de divino adjutorio: & cùm hoc non obſtante fieri poſſit, ut abjecta etiam confidentia de propriis viribus omnem ſpem ſuam collocent in adjutorio Divinæ gratiæ adjutricis fortiſſimæ, nec non in infinita DEI miſericordia, cui utique nihil eſt impoſſibile; hinc Confeſſarius ceu Medicus ſpiritualis omni modo conari debet, ut hujusmodi hominem puſillanimem erigat, & ad firmiter ſperandum, dolendum, & proponendum excitet, quatenus eum hisce mediis ad vitam ſpiritualem reducat; quemadmodum prudentes medici infirmum de ſanitate corporis recuperanda quaſi deſperabundum, propterea non illico deſerunt, ſed potiùs conantur eundem tum ſalutaribus conſiliis, tum etiam convenientibus medicamentis reſtituere priſtinæ ſanitati.

Secus

Secus utique dicendum foret, si tentatis omnibus pœnitens inveniretur immobilis in sua diffidentia erga Deum; quia tunc velut indispositus foret dimittendus.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia fœmina non minùs annosa, quàm exosa suo Marito, incidit in morbum lethalem, quo non obstante renuit simpliciter sumere quamcunque demum medicinam, constanter asserens, se totam suam fiduciam collocare in præpotenti patrocinio B. V. Mariæ, quæ, si DEO ita placuerit, procul dubio sibi impetraret pristinam sanitatem. Sempronius Maritus è contrario hac sibi occasione utendum ratus: subitò cucurrit ad certum quoddam monasterium, petiitque, ut sine mora legeretur sacrum pro felici fine suæ uxoris: & quia iste totum suum amorem jam pridem transtulit in aliam personam, hinc sæpiùs quæsivit occasionem cum eadem peccandi: licèt verò hanc nunquam obtinuerit, nihilominus fatetur, se toties quoties secretò polluisse semetipsum; partim ideò, quòd bene agnoverit se desiderando, immò & quærendo occasionem peccandi carnaliter, jamjam promeritum fuisse infernum, & hoc ipso parum vel nihil referre, tametsi superadderet opus externum; partim etiam, quia scivit, se nec magìs confusum iri neque etiam graviùs punitum à Confessario

sive dein supperaddidisset pollutionem, sive non. Jam ad hunc casum valde practicum tres quæstiones moveri possunt 1. utrum vel qualiter Sempronia peccaverit, nolendo acceptare quamcunque demum medicinam? 2. An Sempronius ejusdem Maritus peccaverit, petendo Sacrificium Missa pro felici fine? 3. Denique an, vel quomodo is peccaverit post lapsum mentalem sese ulteriùs præcipitando in lapsum corporalem, scilicet pollutionem, & quidem propterea, quòd sciverit se jam priùs meruisse infernum neque etiam multò graviorem pœnitentiam inde reportaturum?

185. ℞. Ad primum quæsitum, Semproniam per se loquendo (nisi scilicet vel simplicitas vel ignorantia eam excuset) graviter deliquisse; quia non solùm nimiùm præsumere, sed & Deum tentare voluisse videtur, relictis scilicet mediis naturalibus & ordinariis exspectans effectum sanitatis à Deo sibi conferendum. Ratio est: quia quicunque demum vel corporis sanitatem vel quemcunque alium effectum similem relictis mediis à Deo in eundem finem ordinatis (uti sunt medicinæ) exspectat per sola miracula patrocinio Sanctorum impetranda, temerariè errare, immò & Deum tentare velle convincitur; non enim debemus ejusmodi dona vel gratias exspectare, nisi per viam ordinariam, id est per media à Deo in talem finem ordinata:

atqui

atqui Sempronia respuendo omnem medicinam, hoc non fecit: ergo &c. liquet proin, quòd Confessarius talem personam vel aliter disponere, vel nî aquiescere velit sanioribus consiliis, beneficio absolutionis privare, aut certè suspendere debeat.

℟. Ad 2dum quæsitum cum distinctione. 186.
Vel enim Sempronius voluit mediante hoc Sacrificio Missæ promovere, & voluntate antecedente (ùt loquuntur Theologi) DEUM quodammodo cogerè, ut uxorem tollat é vivis? vel nihil aliud intendit, quám, ùt si quidem placeret Deo uxorem suam, sibi tam charam (scilicet) tollere è vivis, hæc felici fine defungeretur? Si prius: dicendum erit, quòd Sempronius præter grave peccatum contra charitatem uxori debitam, cujus mortem inordinatè appetiit, insuper commiserit peccatum gravissimum præsumptionis, & quidem qualificatæ, scilicet plasphemæ, & sacrilegæ; quia præsumpsit SS. Missæ Sacrificio abuti in ordine ad aliquem effectum malum & illicitum, scilicet ad impetrandam prænaturam mortem vel hujus accelerationem, quam sine peccato hòc modo (scilicet voluntate antecedente) nec potuit intendere, nec debuit. Si verò supponatur posterius dicendum erit, quòd Sempronius neutiquam peccaverit, sed potiùs benefecerit, quia supponitur nil aliud intendisse, quàm

felicem mortem Uxoris suæ, eámque voluntate subsequente duntaxat Divinam, quam rationabiliter prævidere potuit ex eo, quòd Sempronia absolutè renuerit sumere quamcunque demum medicinam: atqui certum omnino est, SS. Sacrificium Missæ quà impetratorium à Deo fuisse institutum ad hunc etiam finem, scilicet ad impetrandam felicem mortem: ergo ex hac suppositione Sempronius minimè peccâsset. Videatur Sporer *loc. cit.*

187. ℟. Jam ad 3tium dubium, quòd Sempronius post lapsum mentalem insuper superaddendo lapsum corporalem, procurando scilicet pollutionem, sine dubio iniquitatem adjecerit iniquitati, prout nemo prudentum non videt: nihilominus in rigore loquendo per hoc nec peccatum desperationis commisit, neque etiam præsumptionis: non enim prius; quia propterea non abjecit animum simpliciter in ordine ad prosequendam beatitudinem: immò verò contrarium haud obscurè fas est colligere ex eo, quòd cogitaverit de confessione & pœnitentia sibi injungenda à Confessario. Neque etiam posterius; qui vi hujus non convincitur temerariè sperâsse beatitudinem, aliavè auxilia gratiæ, mediis, aut via extraordinaria consequenda, licèt suo modô videatur peccâsse in clementiam Confessarii, cui confisus faciliùs consensit

in

in peccatum externum. Videantur de hoc ea, quæ diximus in casu haud multùm absimili *part. 1. prælimin. Confer. 23. n. 684.* Vel Tannerus *Tom. 3. disp. 2. q. 1. n. 79.* aut la Croix *lib. 2. n. 127.* ubi is rectè subdit, quòd si peccans sibi tam facilè promitteret remissionem peccatorum plurium, quàm unius, & ideò sæpiùs peccaret, dicendus foret præsumptuosus.

CASUS TERTIUS.

CAjus ob varia delicta accusatus, à Principe, cujus ad obsequia pluribus annis steterat, tandem officio suo fuit orbatus. Quare cum ex una parte advertit, se & uxore & prolibus oneratum, ex altera verò, post multa etiam in cassum tentata remedia, omni subsidio humano destitutum, denique nedum in pusillanimitatem, verùm insuper in omnimodam desperationem prolapsus fuit, unde & firmissimè statuit, suum delatorem (à quo sibi, suísque prolibus sustentationem necessariam, & consequenter suô modo pariter vitam ipsam ademptam existimavit) provocare ad duellum, ratus, melius sibi esse vel in arena generosè & honorificè (scilicet) succumbere, quàm ab omnibus quasi spretum & despectum, vitam tam miserabilem diutiùs protrahere: priùs tamen confiteri, sacrámque synaxin summere voluit pro felici successu duelli, quatenus hoc mediô

vel feliciùs vinceret, vel minùs feliciter fortè decertans & occumbens, non sine Sacro Viatico ex hac vita decederet. Quæritur jam ad nostrum propositum 1. an Cajus verè possit aut debeat dici desperâsse? 2. An adversarium suum ad duellum provocando peccaverit, & quomodo? 3. An non insuper commiserit peccatum præsumptionis sacrilegæ ex èo, quòd pro felici successu duelli Sacram Synaxin summere attentaverit?

188. ℟. Ad primum quæsitum hujus Casus, de Cajo dici non posse, nec debere, quòd desperaverit simpliciter; patet enim ex ipsa facti specie, quòd non abjecerit omnimodam voluntatem prosequendi beatitudinem, eô ipso, quòd statuerit confiteri, & ante duellum Sacram summere Synaxin eo fine, ut non sine viatico decederet ex hac vita. Et licèt desperaverit de eo, quòd deinceps unà cum Uxore & prolibus possit ducere vitam tam commodam & congruam suo statui, prout hactenus eam fortassis duxit; hæc tamen non est propriè desperatio Theologica; tum quia non versatur circa Deum vel ejusdem assecutionem; tum etiam, quia nullibi jubebatur sperare à Deo vitam tam congruam suo statui, prout hactenus fortassis eam duxit: desperando igitur de hac sustentatione commoda tam parùm peccavit contra virtutem Theologicam Spei, quàm fur, qui jam intra manus carnificis

in

in Scala constitutus desperat de sua vita ulterius proroganda.

℟. Ad 2dum quæsitum. Cajum graviter peccâsse contra charitatem proximi, provocando illum ad duellum, & hoc ipsô exponendo tum spiritualis, tum corporalis etiam vitæ amittendæ periculo. Esto etiam ab eodem suo adversario fuerit accusatus; quia tamen non propter accusationem (quæ procul dubio potuit esse justa) sed potiùs propter insolentias jam sæpiùs inceptas officio suo orbatus; hinc non delatori, sed sibimet imputare debet hoc detrimentum; Ex quo consequens est, quòd sine justa causa intendat sese vindicare mediante duello, & hoc ipso nedum in charitatis proximo suo debitæ, sed etiam in justitiæ leges enormiter impingat. 189.

℟. Jam ad 3tium quæsitum. Cajus summendo sacram synaxin ex præfato fine, commisit peccatum præsumptionis Sacrilegæ; præsumptionis quidem: quia per hanc voluit impetrare victoriam injustam; quem in finem SS. Communio certè nunquam fuit instituta. Sacrilegæ verò, tum quia abusus fuit hoc Sacramento; tum etiam, quia utrumque Sacramentum, tam pœnitentiæ scilicet, quàm etiam SS- Eucharistiæ indignè suscepit. Neque etiam videtur, quomodo Cajus posset excusari ob ignorantiam inculpabilem: vel enim præsentem 190.

animæ suæ statum Confessario exposuit debitô modo, vel non? si non: eô ipso à culpa minimè excusari potest. Si autem Confessarius eidem procul dubio nedum beneficium absolutionis negâsset, sed SS. Communionem infallibiliter interdixisset, velut homini prorsus indigno & incapaci.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

191. Colliges ex hactenus dictis primò, circa hujusmodi homines desperabundos à Confessario esse bene attendendum tum ad objectum, tum etiam ad motivum desperationis.

Ad objectum quidem: quia si aliquis non de ipsa beatitudine, vel de mediis ad hujus consecutionem necessariis, sed de alia materia vel objecto à Deo nullatenus promisso desperet; utputa si infirmus de recuperanda valetudine, captivus de libertate, Rusticus vel alius homo plebejus de impetranda Imperii Corona desperet, dicetur quidem desperâsse: verùm hæc desperatio nec Theologica est, neque peccaminosa, & hôc ipso impertinens ad forum Sacramentale. Ad motivum verò pariter est attendendum; enimverò si quis ad desperandum

dum moveatur aliquo errore contra fidem, utputa ex eo, quòd credat Deum vel non posse, vel nolle salvare &c. committit duplex peccatum, scilicet contra virtutem Spei & Fidei simul: è contra si quis desperet absque eo, quòd ad hanc inducatur quodam motivo erroneo contra fidem, ùt si quis animum penitùs abjiciat in ordine ad prosequendam beatitudinem, eò quod putet, Deum sui non miserturum, nec daturum gratias efficaces, vel etiam gratiam finalem &c, committit quidem peccatum mortale contra virtutem Spei, sed simplex duntaxat, & non qualificatum; non enim tenemur velut de fide credere Deum nobis daturum gratiam finalem, vel alias gratias efficaces. Videantur de hoc Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 33. num. 5.* Laymann *lib. 2. tr. 2. c. 2. n. 3. & 5.* Vel Sporer *tract. 2. c. 4. sect. 3. n. 15.*

Colliges ulteriùs 2dò, hujusmodi homi- 192.
nes desperabundos à Confessario magna cum circumspectione, discretione, prudentia, nec minori patientia tractandos esse, & quidem pro diversitate geniorum. Enimverò nonnullos reperire est, qui ob nimiam peccatorum suorum Sarcinam, vel vitam revera scandalosè actam &c. à Diabolo fortiter tentantur ad desperandum de Divina misericordia; qui proin cum mansuetudine & charitate erigendi sunt ad piè

confidendum in infinitam Dei misericordiam, quippe quæ, hôc ipso quòd infinita sit, & potest, & vult parcere: proptereaque Deus Pater Unigenitum suum Filium tradidit in mortem pro omnibus peccatoribus quantumvis gravibus &c. Juvabit insuper tali homini proponere breviter unum alterumvè exemplum ex S. Scriptura depromptum, utputa de Rege Achab, vel Manasse, vel de Dismа latrone &c. Alii rursus inveniuntur, qui calamitatibus aliisve hujus vitæ miseriis vel etiam persecutionibus pressi, non tam ex malitia, quàm ex pusillanimitate desperant, qui proin in Spem ac fiduciam Divinæ Providentiæ sunt erigendi, proponendo ipsis, quòd *quem Dominus diligit, castigat, & omnem Filium, quem recipit, flagellat. Hebr. 12. cap. v. 6.* Item, quod ipsum Unigenitum Dei Filium oportuerit pati (consequenter & nos) & ita intrare in gloriam suam. Denique alii inveniuntur, qui quantumvis innocentes fortassis nec minimam haberent causam dubitandi de assequenda aliquando corona vitæ, nihilominus Deo ita permittente (procul dubio ad promerendam majorem in Cœlis gloriam) continuò quasi exagitantur & molestantur cogitationibus vel potiùs tentationibus desperabundis, sive dein à dœmone, sive etiam ex hypocontria, melancholia seu abundantia atræ bilis profi-

ficis-

fiſcentibus: qui, quantò infirmiores tantò ſunt digniores compaſſione, licèt non tam exhortationibus Confeſſarii, quàm pharmacis à Medico præſcribendis curari debeant aut poſſint. Quocirca tamen illud animadvertendum eſt, à Confeſſario hominibus hujus ultimæ claſſis non tam facilè credendum, quòd peccaverint, tametſi de ſimilibus ſeſe accuſare ſoleant velut peccatores maximos; revera enim involuntariè & contra propriam inclinationem patiuntur hujusmodi incidentias.

At verò, inquies, quomodo homines, ſimpliciores præſertim & rudiores ad formalem & ſupernaturalem actum ſpei excitari poſſunt vel debent?

℟. Debent excitari hoc vel ſimili modô 193.
incipiendo ab humanis & naturalibus, & ex his eosdem elevando ad ſupernaturalia v. g. dicendo: chariſſime fili (vel filia) nunquid ſi homo conſtans & fidelis in ſervandis promiſſis tibi aliquid promittat, ſperas te ſecuriùs ac certiùs illud obtenturum ab eo, quàm ab alio, qui non ſolet ſervare ſua promiſſa; quô reſpondente: *ita Domine:* jam ulteriùs inſtet confeſſarius. Ecce jam! fili chariſsime noveris procul dubio, Deum ſummè bonum, qui in ſervandis ſuis promiſſis fideliſſimus eſt, nobis omnibus promiſiſſe vitam æternam, modo eidem fideliter ſerviamus, ejusdèmque mandata ob-

ſerve-

servemus : & nunquid jam statuisti firmiter non amplius peccare, quin potius Deo fideliter servire, eundemque super omnia amare ? Dic ergo charissime fili ! & ex corde dic : *O mi Deus ! spero à divina bonitate tua gratiam & vitam æternam, quippe quam tu infinitè fidelis in servandis promissis, nobis promisisti : tu solus es finis noster ultimus, tu solus nostra beatitudo : te solum desidero, te assequi ardentissimè cupit anima mea : Deus meus & omnia : in te Domine spero & semper sperabo ; non confundar in æternum.*

194. Colliges 3tiò, etiam illos præsumptuosis esse adnumerandos, qui voluntariè sese resolvunt ducere dies suos in bonis, peccata peccatis cumulare, pœnitentiam verò usque ad finem vitæ differre ; eò quòd sciant misericordiam Dei esse infinitam &c. proptereàque nedum Dismæ concrucifixo, sed & aliis innumeris peccatoribus in finæ vitæ pepercisse. Peccant revera tales peccato præsumptionis in Spiritum Sanctum, cujus bonitate abutuntur, dum hujus intuitu inducuntur ad liberiùs peccandum, & laxandas naturæ habenas ad omnem licentiam vivendi. Tales proin à Confessario excitandi sunt ad salutarem Dei timorem, ad quem nos omnes hortatur Doctor Gentium *ad Philipp. 2. v. 12. ut* scilicet *cum metu & tremore nostram operemur salutem :* & Deus ipse *Eccli 5. v. 8. ut non tardemus*

con-

converti ad Dominum, & ne differamus de die in diem &c.

Colliges 4tò, in censum præsumptuosorum pariter computandos esse illos Prædicatores, & Confessarios, qui tametsi hactenus parum vel nihil studuerint, nihilominus pergunt negligere competens studium & lecturam; ita, ut soli suæ dexteritati, ingenii felicitati, vel denique extraordinariæ Dei assistentiæ confisi &c. confessionale frequentent, & sine omni scrupulo expeditissimè, aut certe expeditiùs quàm alii docti, suos pœnitentes absolvant, vel cathedram conscendant, aliquid deblatterantes sine spiritu, immó & sine judicio, proptereàque juxta illud verissimum simul & notissimum proverbium, quemadmodum *sine labore ascendunt, ita pariter sine honore descendunt*, & sine fructu, non sine permagno præjudicio honoris divini. Verè inquam præsumptuosi, immò & temerarii dici merentur tales; quia prætermisso medio ordinario, studio scilicet, à Deo & natura ad hoc ordinato, à DEO exspectant effectum quendam extraordinarium (in quo consistit interpretativa tentatio Dei) & sese exponunt periculo plùrimorum errorum, tum contra sanam doctrinam, tum etiam contra reverentiam Sacramentorum non sine periculo animarum, prout sapienter advertit noster V. P. Che- 195.

rubin

rubin Mayr *in suo trismegisto dist. 2. c. 3. §. 2. n. 220.* Quin propterea meritò timere deberent illud fulmen divinum *Osea 4. v. 6. quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

196. Colliges 5tò, quòd, quemadmodum secundùm dicta superiùs *Confer. 1. n. 5.* habitus infusus fidei amittitur per peccatum infidelitatis positivæ, hæresis scilicet, & apostasiæ; ita pariter habitum spei amitti per peccatum positivum desperationis, jmmò & per quodvis peccatum mortale spei directè oppositum, id est, tale, quod directè tollit objectum formale spei, uti sunt positiva & efficax nolitio vel contemptus beatitudinis; neglectus mediorum ad illam assequendam, eò quòd judicetur vel apprehendatur velut impossibilis; itemque dejectio animi ex eo, quasi Deus non possit, aut non velit nos salvare. 2. etiam potest amitti per peccatum formalis & positivæ infidelitatis; quia cùm fides sit quasi basis ac fundamentum omnium virtutum, ea sublata pariter spem corruere, necessum est. Nihilominus quemadmodum secundùm dicta *l. c.* fides non amittitur per infidelitatem merè negativam, id est, omissionem actus fidei, dum hujus obligatio urget; ita pariter habitus spei non deperditur per omissionem actus spei; quandoquidem hæc omissio directè non opponatur

tur

tur motivo ſpei. Videatur Sporer *tr. 2. c. 4. ſect. 4. n. 19. vel* la Croix *l. 2. n. 129.*

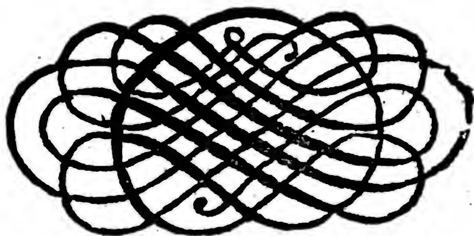
Colliges denique 6tò, quòd tametſi peccatum deſperationis & præſumptionis ex ſuo genere ſint mortalia, utpote immediatè repugnantia divinæ bonitati, miſericordiæ vel juſtitiæ, in quibus non datur parvitas materiæ; nihilominus ſubinde ex indeliberatione, vel imperfectione actûs fieri poſſit, ut quis venialiter tantùm, & non mortaliter peccet, ſicut & in aliis materiis idemmet fieri natum eſt, juxta dicta *in tractat. primo ſeu præliminari confer. 20. n. 573.* Fateor tamen, mihi ſatis probabile videri id, quod apud la Croix *lib. 2. n. 128.* docent RR. PP. Bonæ Spei, & Stephanus à S. Paulo ſcilicet, eum, qui ex præſumptione de bonitate Dei peccaret venialiter, aut in ſequentem diem differret agere pœnitentiam circa peccatum mortale, propterea non peccaturum, niſi venialiter: meritò tamen negari poteſt, quòd in his caſibus interveniat præſumptio propriè dicta; quia per hoc non exſpectatur beatitudo temerariè, vel mediis in hunc finem à Deo minimè ordinatis obtinenda. 197.

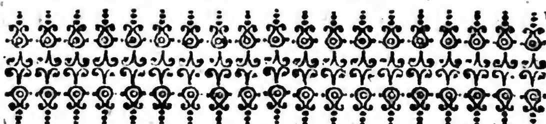
At, inquies adhuc: quidſi Deus alicui homini revelaret ſuam damnationem futuram, teneretur nè talis, vel ſaltem poſſet adhuc ſperare beatitudinem?

℟. bre-

198. ℞ brevissimè ad hanc quæstionem speculativam cum distinctione; nam si Deus eam revelaret propter peccatum jam præteritum, quod non ampliùs vellet remittere, procul dubio talis homo, utpote jam destitutus objecto spei simpliciter, nec potest, nec teneretur ampliùs sperare beatitudinem. At verò si propter peccatum futurum & primò incurrendum alicui revelaretur damnatio, meô judicio nedum posset, sed etiam teneretur adhuc sperare beatitudinem; quia impedimentum hujus, peccatum scilicet liberè ponendum, dependet purè ab ejusdem arbitrio, quod utique tenetur non ponere, sed potiùs tendere ad beatitudinem, cui sola revelatio divina nullum prorsus ponit obstaculum, sicut revelatio D. Petro facta de futura negatione Christi, nullum prorsus posuit obstaculum, quò minùs potuisset, immò & debuisset non negare. Verùm dimissa hac quæstione speculativa ad Scholasticos, pro praxi respondendum est 1. non facilè credendum hujusmodi revelationem, utpote prorsus extraordinariam, & alienam à præsenti statu ordinationis divinæ, fuisse factam à DEO, vel à bono, sed potius à malo spiritu, eo fine, ut hominem inducat ad desperationem omnimodam. 2. Dato etiam, quód constaret, talem revelationem revera profectam esse à DEO, præsumendum foret, eam

eam esse intelligendam sub conditione, *nisi* scilicet ageret pœnitentiam, quemadmodum revelatio de subversione Ninive per Prophetam Jonam facta sequentibus verbis absolutè & satis clarè prolatis: *adhuc quadraginta* dies & Ninive subvertetur Jon. 3. v. 4. non fuit aliter intelligenda, quàm sub conditione: nisi scilicet Ninivitæ agerent pœnitentiam: quemadmodum ergo hi adhuc poterant, & tenebantur adhuc sperare, fore, ut Ninive non subvertatur, casu quo agerent pœnitentiam: ita pariter talis homo adhuc & posset, & teneretur sperare, fore, ut non damnetur, casu quo non peccaret vel de suo peccato pœnitentiam ageret. De quo videri possunt Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 10. n. 56.* Sporer *tr. 2. in decal. c. 4. sect. 4. n. 20.* Salmanticens. *tom. 7. tr. 18. disp. 5. dub. 2. n. 32.* apud Babenstuber *tr. 5. disp. 1. à. 3. n. 20.*





CONFERENTIA SEPTIMA

De Virtute Charitatis tum DEO, tum etiam proximo debitæ.

SUMMARIUM.

199. Quid ſit charitas theologica.
200. Varia hujus membra breviter declarantur.
201. Amor Dei alius dicitur appretiativè, alius intenſivè ſummus.
202. Quivis homo tenetur diligere Deum ſuper omnia, id eſt, amore appretiativè, non tamen intenſivè ſummo.
203. Hoc præceptum per ſe obligat 1. poſt adeptum uſum rationis, & ſæpiùs &c.
204. Per accidens autem adhuc frequentiùs.
205. Huic tamen obligationi ſæpe ſæpiùs ſatisfit per actum amoris virtualem & implicitum.
206. Quomodo homines, præſertim rudiores practicè excitari debeant ad amorem ſupernaturalem DEI ſuper omnia?
207. Præter Deum inſuper tenemur ordinatè diligere noſmetipſos, nec non & proximum.
208. Quinam nomine proximi veniant?
209. Inſinuatur breviter triplex, bonorum genus in ordine ad regulandam charitatem erga proximum. 210.

210 Qualis ordo charitatis Deum inter & nos, nec non inter proximum generaliter loquendo sit observandus?

211. Pro hujus meliori captu distinguendum est inter bona necessaria, & inter non necessaria ad salutem.

212. Rursus distinguendum est inter necessitatem extremam, gravem, & communem.

213. Quando, vel quomodo unusquisque teneatur succurrere proximo suo constituto in necessitate salutis spiritualis?

214. Quomodo vel qua ratione charitas, seu gratia habitualis amittatur?

215. Resolvitur Casus I. cujusdam personæ, quæ, ut mortem in manibus carnificis subeundam sibi conciliaret, proprio motu, occidit infantem innocentissimum.

216. Proptereáque sine dubio graviter deliquit contra charitatem nedum proximo, sed sibimet etiam debitam.

217. Occurritur cuidam instantiæ in contrarium.

218. Resolvitur Casus II. cujusdam honestissimæ puellæ, quæ à quodam lascivo homine stupri causâ obruta, lamentabiliter imploravit opem cujusdam alterius.

219. An iste fuerit obligatus ad succurrendum?

220. Huic puellæ probabilissimè licuisset occidere seu etiam confodere injustum aggressorem, si aliter non potuit illum repellere.

221. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium.

222. Resolvitur Casus III. cujusdam pœnitentis interrogantis Confessarium, an cum periculo vitæ teneatur succurrere proximo in pari periculo vitæ constituto.

223. Qui per se loquendo potuit quidem, per accidens tamen non, si supponatur, hujus vi-

tam fuisse necessariam ad aliorum, utputa uxoris, prolium &c. salutem.

224. Unde à Confessario in his circumstantiis minimè potuit obligari ad ferendam opem per se ipsum.

225. Respondetur ad quandam objectionem in contrarium.

226. Contra charitatem Dei dupliciter, vel omninò tripliciter peccari potest.

227. Odium Dei est gravissimum peccatum.

228. Fieri potest, ut quis vitam alterius teneatur præferre periculo vitæ propriæ, ubi ad titulum charitatis simul accedit titulus justitiæ &c.

229. Ordinata charitas jubet, ut circa dilectionem proximi vel inter proximos servemus ordinem; hinc

230. Quantum concernit bona naturalia præferre debemus consanguineos aliis non consanguineis.

231. Quantum ad politica cæteris paribus concivem extraneis.

232. Nunquam tamen creaturas irrationales rationalibus.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa amorem DEI, sui ipsius, & Proximi.

QUæres primò, quid sit charitas?

199. ℞. Charitas velut virtus Theologica, de qua in hac conferentia agere intendimus, per-

perbenè deſcribitur, quòd ſit virtus ſupernaturalis, qua quis Deum diligit tanquam ſummum bonum propter ſe, ſeipſum verò & proximium propter Deum. Ita *Communis Theologorum.* Explico, & declaro breviſſimè. Dicitur 1. *Virtus ſupernaturalis*; quia hoc habet commune cum virtute fidei & ſpei, quibuscum velut in genere convenire dignoſcitur. Dicitur 2. *qua quis DEUM diligit*; per quod innuitur objectum materiale primarium; quemadmodum enim fides & ſpes velut virtutes theologicæ pro ſuo objecto materiali primario immediatè reſpiciunt Deum, pro ſecundariô autem ea quæ ſunt circa Deum; ita pariter charitas pro objecto materiali primario reſpicit Deum, pro 2dario autem nos ipſos & proximum, in quantum participamus DEI bonitatem & ſumus capaces beatitudinis aſſequendæ &c. Hinc ulteriùs additur: *tanquam ſummum bonum propter ſe, ſeipſum verò & proximum propter DEum*; quibus verbis innuitur objectum formale motivum charitatis ſcilicet ſumma & infinita DEI bonitas, & hôc ipſo infinito amore digna, quæ, in quantum relucet in nobis, pariter habet vim voluntatem noſtram permovendi tum ad nos ipſos, tum etiam ad proximos noſtros amandos. Ex quibus ad oculum liquet differentia formalis ſpecifica charitatis, tum à virtute fidei

ad quam movet infinita Dei veritas secundum dicta *Confer. 1. num. 10.* tum etiam à virtute Spei, ad quam nos movet infinita Dei fidelitas juxta dicta *num. 172.* è contra verò ad amandum Deum super omnia movet sola & unica infinita Dei bonitas absoluta.

Quæres 2dò, quotuplex sit Charitas ut sic?

200. ℞. Charitas ut sic variè dividi solet, & quidem I. *in habitualem & actualem.* Nomine prioris intelligitur *habitus à Deo infusus, quô inclinamur ad Deum propter se, nos verò & proximum propter Deum diligendum.* Nomine autem posterioris intelligitur *actus voluntatis, quô quis Deum, seipsum aut proximum amando prosequitur.* Quocirca tamen advertendum est, quòd præter amorem supernaturalem insuper dari possit amor merè naturalis, in eo differens à priori, quòd hic (naturalis scilicet) nec à principio supernaturali seu gratia procedat, neque etiam in Deum tanquam Auctorem supernaturalem tendat.

II. Charitâs dividi solet in *incipientem proficientem & perfectam*; incipiens dicitur, quamdiu amans incumbit studio expugnandi vitia, & eradicandi vitiosas inclinationes: proficiens verò, quando jam principaliter incumbit implantandis virtutibus: perfecta denique appellatur „ quando in ope-

operibus virtuosis jamiam habituatus, totus quantus intendit contemplationi & amori Divino. Videatur de hoc Herincx noster *part. 3. tr. 1. disp. 11. n. 15.*

III. Charitas actualis, vel potiùs amor supernaturalis solet dividi in amorem *concupiscentiæ*, quô Deum vel etiam proximum diligimus, in quantum nobis bonus, & in amorem *amicitiæ*, quô DEUM aut proximum diligimus, quatenus ipse in se est bonus ac propter ipsiusmet bonitatem propriam; & hic amor amicitiæ rursus subdividi solet in amorem *complacentiæ*, vi cujus scilicet de bono à proximo aut à Deo jam actualiter possesso nobis complacemus, eidem congaudemus & congratulamur &c. & in amorem *desiderii*, quô eidem ea bona quibus adhuc caret, sincerè optamus & desideramus, eadem pro viribus procurando.

Sic revera qui Deo congaudet & congratulatur de infinitis Ejusdem perfectionibus jam actu possessis, dicitur illum amare amore complacentiæ: qui verò efficaciter desiderat, ut Deus, Ejusdèmque infinita bonitas ab omnibus agnoscatur, vel pro viribus satagit, ut ipsius honor, cultus & amor indies magis ac magis dilatetur, Eundem dicitur diligere amore desiderii.

IV. Denique è nonnullis præsertim asceseos Magistris solet amor amicitiæ dividi in *affectivum & effectivum.* Affectivum dicunt, quô Deo aut proximo affectu & actu interno bene volumus, sive de ejus bono jam actu possesso gaudendo, sive nondum possessum desiderando. Effectivus verò & practicus appellatur, quô ipso opere & conatu externo, quantum in nobis est, nitimur Deo, proximovè benefacere. Qui plura horum exempla affectat, consulat nostrum P. Sporer *tract. 2. in Decalog. c 5. sect. 1. per totam*, ubi abundanter procul dubio inveniet, quod desiderat.

Quæres 3tiò, quomodo Deum diligere teneamur?

201. Ante responsionem nota, Deum dupliciter diligi posse *super omnia*, scilicet vel 1. *appretiativè* vel 2. etiam *intensivè*, ut habet Scotus *3. dist. 27. q. un. §. quantum ad illum articulum.* Intensivè super omnia diligitur, dum quis ex majori affectu vult Deo bene esse, quàm alicui alteri; vel, ùt alii hodie loquuntur, quando actus amoris in Deum est intensior seu vehementior omni alio amore erga creaturas. Appretiativè verò super omnia diligitur, quando habetur in majori pretio, quam quævis alia creatura, ita scilicet, ut amans Deum hôc modo vellet potius omnem aliam creaturam, quantumvis sibi charam, & quid-

quid

quid demum in creatis charum esse potest, relinquere, quàm Deum. Ita in re *communis DD.* Hoc notatô

℟. Jam ad quæstionem propositam, 202.
Omnis homo ratione præditus tenetur diligere Deum super omnia appretiativè Eundem scilicet habendo in majori pretio &c. non tamen super omnia intensivè. Ita Doctor subtilis *loc. cit.* & alii Doctores *communissime*, esto contradicat Henno.

Ratio prioris desumitur ex illo *Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua &c.* atqui hoc mandatum intelligi nequit de dilectione intensivè summa, prout statim dicetur: ergo debet intelligi de dilectione appretiativè tali.

Ratio igitur posterioris inde desumitur, quia hodie nobis non constat, neque humanitùs constare potest, quisnam amor sit intensivè summus; hinc tale præceptum, utpote difficillimum & supra vires humanas, eô ipso præsumi non debet fuisse impositum humeris hominum; & certè infinitis scrupulis daret ansam, quandoquidem nullus scire potest, an Deum dilexerit amore intensivè summo: cùm proin aliunde constet, in dubio de obligatione unquam contracta subditum manere in possessione suæ libertatis, prout diximus *in tr. prælim. Confer. 6. n. 152.* hinc prudenter omnino

Q 5 con-

concludimus, huic præcepto satisfieri per amorem Dei super omnia, seu, quod idem est, *summum appretiativè*, licet *non intensivè* talem.

Quæres 4tò, quoties teneamur Deum diligere, eliciendo actum formalem dilectionis?

203. ℟. Vi magni mandati de diligendo Deo quisque per se tenetur elicere actum formalem dilectionis erga DEum 1. post adeptum rationis usum, & agnitam Dei bonitatem. 2. in mortis articulo, nec non 3. sæpiùs per decursum vitæ. Ita hodie *communissimé Doctores.* D. Thom. *1. 2. q. 89. art. 6.* Scotus ubi supra *n. 18.* Sporer *tr. 2. c. 5. n. 33. & seqq.* Marchantius *trib. part. 2. tr. 2. tit. 4. sect. 1. q. 2.* Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 2. num. 6.* Illsung. *tract. 3. disp. un. à num. 69.* Ratio primi hæc est: quia ex S. Scriptura *Matth. 22.* mox allegata certò constat, quòd homo teneatur Deum diligere: & hoc profectò Status & Conditio Viatoris exigit, ut finem viæ tunc intendat sibique præfigat, cùm primùm illam ingreditur: at, ubi primò homini illucescit diluculum rationis, ita ut agnoscat Deum in ratione ultimi finis & summi boni, incipit esse viator moraliter loquendo: ergo cùm DEUS ab homine rationis usu prædito in ratione ultimi finis non possit aliter intendi, nisi per actum Charitatis di-

cen-

cendum est, quòd tunc primò teneatur; id quod ampliùs confirmari potest ex illa *l. 14. ff. de Reg. Jur. in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur*, scilicet satisfieri obligationi: ergo cùm Deus non videatur apposuisse certam diem huic obligationi, dicendum, quòd homo teneatur elicere actum formalem Charitatis, quamprimum illum in ratione summi boni & ultimi finis sui incipit agnoscere. Ratio 2di est: quia illo tempore, quô instat articulus mortis seu etiam vicinum mortis periculum, vel maximè ad amorem Dei super omnia nos videntur compellere tot gratiæ, tot favores, tot beneficia tempore totius vitæ accepta.

Et certè, si in eo articulo quisque quantum potest signa amoris amicis suis exhibet: quidni eadem amicorum nostrorum amicissimo, Deo scilicet, à quo processimus, & ad quem proximè tendimus, exhibere deberemus? Ratio denique 3tii haud obscurè deducitur ex illo *Deuteronom. c. 6.* ubi dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua, eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens*; quibus verbis, uti sapienter cum Cardena & aliis advertit Ba-

ben-

benstuber *cit. art. 5. n. 9.* inculcatur frequens exercitium diligendi DEum. Quod quidem efficacissimè confirmatur ex eo, quòd Innocentius Papa XI. sequentes tres propositiones tanquam Scandalosas, & in praxi perniciosas damnaverit; quarum prima (quæ est numerô 5ta inter damnatas) ita habet: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis DEI semel tantùm in vita eliceret? condemnare non audemus.* 2da (numerô 6.) *probabile est, ne singulis quidem rigorosê quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga DEum.* 3tia (numerô 7.) *tunc solùm obligat* (præceptum charitatis) *quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, quâ justificari possumus.*

204. Dixi notanter, quòd in præfatis tribus temporibus vi magni mandati teneamur *per se* diligere Deum, eliciendo scilicet actum formalem charitatis; nam quòd per accidens sæpiùs teneamur diligere Deum apud omnes in confesso est, & extra controversiam; idque præcipuè primò, quoties urget aliud præceptum, quod sine actu dilectionis DEI adimpleri nequit, utputa 1. Si quis in peccato mortali existens teneatur vel celebrare, vel Sacramentum ministrare, vel etiam Sacramentum aliquod vivorum suscipere, nec habet copiam confessarii. 2. Dum quis gravissima tentatione sive odii erga DEum, sive alterius peccati obruitur,

ita,

ita, ut credat, ſe aliter non poſſe evadere, niſi eliciendo actum amoris erga DEUM, Ratio jam ſæpiùs fuit inculcata: quia ſcilicet obligatus ad aliquem finem eô ipſo cenſetur obligatus ad media in eum finem neceſſaria: fatendum tamen eſt, quòd is, qui ob omiſſionem amoris incidit v. g. in peccatum Laſciviæ, propterea non teneatur ſpecialiter ſeſe accuſare de omiſſione charitatis, quippe ad quam per ſe non ſupponitur fuiſſe obligatus, ſed ſatisfacit exponendo peccatum commiſſionis. Ita *omnes quot ſcio.*

Illud inſuper ſilentiô hic minimè prætereundum cenſeo, quod præter alios ad declinandos conſcientiarum laqueos Sapienter admonet Cardenas *in criſi theolog. diſſ. 6. c. 2. a. 2. n. 14.* eùmque ſecutus R. D. P. Auguſt Michel *theolog. canon-Moral. part. 1. tom. 2. q. 3. ſ. 1. n. 15.* ſcilicet ad ſatisfaciendum huic præcepto non ſemper opus eſſe, ut quis eliciat actum charitatis formalem, et explicitum, ſed ſufficere etiam virtualem & implicitum, qualem exercet is, qui præcepta DEI obſervat, quia ſçit, hoc eſſe Deo placitum, vel qui peccatum committendum evitat, vel jam actu commiſſum efficaciter deteſtatur, eò quòd ſciat, hæc repugnare divinæ & infinitæ bonitati. &c. 205.

Rurſus huic præcepto haud infrequenter ſatisfit per hoc, quòd actus charitatis exer-

ceatur

ceatur ex imperio alterius virtutis; ut dum quis peccati mortalis sibi conscius, & copiâ confessarii destitutus vult celebrare, proptereàque prævie elicit actum perfectæ contritionis, ad quem virtute Religionis adstringitur in illis circumstantiis: quo casu nedum virtuti Religionis, sed & charitatis satisfacit; tametsi enim secundùm dicta præcepto charitatis seu magni mandati obligemur per se ad non nimis diu differendum actum charitatis, minimè tamen prohibemur, ne hunc urgente simul præcepto alterius virtutis, eliciamus.

Quæres 5tò, quomodo homines præsertim rudiores, & toti quanti immersi hujus sæculi cupiditatibus ac desideriis, excitari possint aut debeant ad formalem actum supernaturalem charitatis?

206. ℟. Eô ferè modo ad hujusmodi amorem excitandi sunt, quô modo *part. 2. Theol. Sacram. Conf. 3. n. 72.* diximus, eos esse excitandos ad veram contritionem supernaturalem, scilicet incipiendo à naturalibus & sensibilibus motivis, & ab his postea ascendendo ad altiora ac supernaturalia, v. g. hôc, aut simili modo; nunquid charissimè fili (aut filia) parentes tuos, vel illos, qui tibi benefaciunt, amas, & diligis? nunquid etiam nôsti DEum esse optimum parentem nostrum, qui de nihil creavit nos, qui nos conservat, & in hunc finem indies innu-

innumera, & maxima quidem beneficia nobis confert, paratus pro exiguis nostris meritis nobis ulterius conferre vitam & gloriam sempiternam? numquid ergo charissime fili hunc optimum parentem nostrum, utpote infinitè bonum sincerè amas, & amare desideras? Dicito ergo charissime fili, & ex corde dicito: O summum, & infinitum bonum meum, amabilissime DEUS: diligo te ex toto corde meo, & amo te, quia tu es summè & infinitè bonus: amo te Deus meus, & magis ac magis te amare volo. Da mihi DEUS meus & omnia! da mihi hanc gratiam, ut te desiderem, & amen quantum volo, & quantum debeo &c. &c.

Quæres 6tò, utrum præter Deum O. M insuper teneamur diligere nos ipsos, & proximum nostrum?

℟. Affirmativè. Ita enim expressè no- 207.
bis præcipitur *Matth. 22.* sequentibus omnino verbis: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Id ipsum inculcatur *Joan. 1. cap. 4. Hoc mandatum* (ait Evangelista amoris) *habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* Et ratio est: quia in proximo relucet idem formale motivum dilectionis, scilicet bonitas divina participata, in quantum sumus creaturæ Dei, conditæ ad imaginem Ipsius, gratiæ, amicitiæ divinæ, & æternæ beatitudinis capaces:

ces:

ces: ergo sicut DEum jubemur diligere, ita & nos, & proximum nostrum, non quidem eodem modô, quô DEum, scilicet *super omnia appretiativé*, sed propter eandem DEI bonitatem, esto limitatè participatam. Et hoc præceptum, quatenus affirmativum est, præcipit 1. Ordinem inter personas diligendas servandum. 2. Dilectionem inimicorum. 3. Opera misericordiæ, eleemosynam scilicet, nec non correctionem fraternam: quatenus veró implicitè & virtualiter negativum est, prohibet 1. odium proximi. 2. Scandalum, & 3. injurias, damna, vel alia quæcunque mala injustô modo eidem inferenda, ùt videbitur.

At, inquies, quisnam nomine Proximi intelligendus est?

208. ℟. Nomine Proximi intelligi debet omnis creatura rationalis, divinorum bonorum, gratiæ, & beatitudinis æternæ capax; quales sunt 1. Angeli. 2. Beati in cœlo. 3. Homines viatores, nec non, 4. animæ in purgatorio. Non tamen dæmones, neque damnati, quippe qui ex invariabili decreto divino ad tartara damnati, non ampliùs sunt capaces ad assequendam beatitudinem: ex quo liquet pariter, creaturas irrationales non venire nomine proximi. Videatur Laymann *l. 2. tr. 3. c. 2. n. 3.*

Quæ-

Quæres 7timò, qualis ordo charitatis nos inter & proximum ſit obſervandus?

Ante reſponſionem notanda eſt ſolemnis illa diſtinctio inter tria bonorum genera, jam alibi à nobis inſinuata, ſcilicet 1. bona ſpiritualia, utputa beatitudo, gratia ſanctificans, virtutes &c. 2. Bona corporalia, utputa vita, ſanitas, membrorum integritas, 3. Denique bona externa vel etiam fortunæ; uti ſunt fama, honor, divitiæ, agri, animalia &c. &c. his notatis jam ad quæſtionem propoſitam 209.

℟. Ordine charitatis ante omnia & ſuper omnia diligendus eſt. 1. DEus ceu infinitè bonus. 2. Quisque tenetur diligere ſeipſum ſecundùm animam & bona ſpiritualia, ſeu etiam ſupernaturalia, deinde proximum ſecundùm eadem bona. 3. Rurſus ſeipſum ſecundùm bona corporis, dein proximum ſecundùm eadem bona. 4. Denique ſeipſum ſecundùm bona externa, & dein proximum ſecundùm eadem bona. Ex quibus liquet, quemvis adſtringi 1. ad plus diligendam animam ſuam, quàm corpus. 2. Ad plus diligendam animam proximi, quàm corpus proprium vel corpus illius. 3. Ad plus diligendum corpus vel ſanitatem propriam, quàm corpus, aut ſanitatem proximi; quòd ſi nonnulli obſervarent, profectò non biberent in ſanitatem aliorùm usque ad notabilem deſtructionem 210.

nem sanitatis propriæ. Videatur de hoc Henno *tract. de virtut. disp. 6. q. 10.* Vel Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 4. n. 20.*

211. Quocirca tamen ulteriùs benè notandum & distinguendum est, inter bona necessaria & non necessaria v.g. ad salutem (idem proportionaliter tenendum est de bonis corporis) Bona ad salutem æternam necessaria sunt baptismus, fides vera, pœnitentia post lapsum, gratia Sanctificans, perseverantia finalis ac similia: & hæc juxta ordinem charitatis unusquisque tenetur potiùs sibi velle aut procurare, quàm proximo vel aliis, veluti admonet Christus Salvator noster apud *Matth. c. 16. v. 26. quid prodest* (inquiens) *homini, si Mundum universum lucretur, anima autem sua detrimentum patiatur?* Porrò inter non necessaria bona ad salutem computantur v. g. status Religiosus, Sacerdotalis, & alia dona gratiæ gratis datæ; quæ quidem sine peccato possumus ex causa rationabili optare aliis potiùs, quàm nobis, eo ipsô, quòd non teneamur absolutè de similibus nobis providere, prout bene docent Coninck *de actibus supernat. disp. 25. n. 43.* Valentia *2. 2. q. 4. part. 3. conclus. 1.* eósque secutus Michel *Theol. Canon-mor. tom. 2. part. 1. q. 3. §. 2. n. 3.*

212. Rursus ad bene intelligendam resolutionem proxmè *n. 210.* datum bene distingui

debet

debet inter triplicem necessitatem, scilicet extremam, gravem, & communem. Extrema dicitur illa, è qua quis se ipsum saltem moraliter loquendo nequit eripere, sed indiget ope alterius: talem patitur in ordine ad salutem animæ v. g. infans moriturus ante Baptismum; item 2. peccator in somnis vel amentia occidendus; nec non 3. infidelis aut alius peccator valde rudis & ignarus contritionis, qui, si sine confessione seu beneficio absolutionis moriatur, certò damnabitur.

Gravis necessitas dicitur, è qua quis sine permagna difficultate se nequit extricare, nisi ab alio sublevetur.

Denique communis necessitas illa appellatur, quæ tametsi proprio conatu vinci posset, vinci tamen nequit sine difficultate præciso alieno adjutorio.

Dicendum itaque est 1. quòd vi magni mandati quisque (modò tamen NB. affulgeat spes certa juvandi, nec adsit alius, qui possit, vel omnino debeat potiùs adjuvare) proximo in extrema necessitate spirituali seu salutis æternæ constituto teneatur succurrere etiam cum periculo vitæ corporalis. Ratio colligitur, tum ex illo *Joan. 14.* ubi Christus ait: *hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos:* atqui Christus nos dilexit dando vitam pro nostra salute & redemptione: hac de causa idem 213.

Evangelista *epist. 1. c. 3. v. 16.* ait: *quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Tum ex eo etiam; quia Charitas utpote principaliter respiciens bonum & beneplacitum Dei, magis nos inclinat ad prosequenda illa bona, quæ Deo præplacent: atqui bona spiritualia seu salus animæ magis placet Deo quàm quævis bona temporalia, etiam vitæ: ergo huic præferri debet salus æterna proximi. Econtra 2. proximo in gravi duntaxat necessitate salutis æternæ constituto regulariter loquendo nullus tenetur succurrere cum jactura vitæ aut notabili dispendio bonorum temporalium, veluti post S. Thomam *2. 2. q. 46. a. 1. ad 3tium* docet Suarez *disp. 9. de charit. sect. 2. n. 3. & 4.* Ratio hujus est: quia lex charitatis nimis dura accideret, si ad tollendam necessitatem gravem, è qua proximus seipsum absolutè loquendo extricare potest, teneremur vitam nostram aut bona ad hujus sustentationem necessaria exponere. Fatendum nihilominus est, quòd cùm bonum spirituale proximi toto genere excedat bona temporalia, cum aliquali bonorum temporalium jactura aut impendio teneamur succurrere proximo in gravi necessitate salutis constituto, utputa in ordine ad amplectendam fidem Catholicam &c. modò appareat vera aliqua spes sinceræ conversionis. Denique

3tiò

3tiò ubi proximus noster constitutus deprehenditur in communi tantùm necessitate, utique charitas suadet, ut eidem succurramus, at, si absque notabili detrimento bonorum temporalium, vel alio graviori incommodo fieri hoc nequeat, minimè urget. Ratio hujus est: quia constitutus in communi necessitate potest seipsum juvare: ergo si hoc renuat, sive ex desidia sive ex alia causa, nemo sub gravi culpa adigendus est, ad sublevandam hanc necessitatem. Videantur de hoc Bonacina *disp. 3. q. 4. pu. 4. n. 2.* vel Michel *loc. cit. n. 11.*

Quæres octavò? an, vel qua ratione charitas habitualis (quæ secundùm Scotistas eadem est realiter cum gratia Sanctificante) amittatur?

℟. Gratia hæc deperditur 1. per quodvis peccatum mortale. 2. per venialia autem, quantumvis multiplicata charitas habitualis non deperditur, bene tamen charitatis fervor minuitur. Ita *cum communi theolog.* Herincx *ubi suprà disp. 11. n. 20.* Henno *disp. 6. q. 6. conclus. 2, & 3.* Ratio prioris evidenter liquet ex scriptura *Rom. 6.* ubi dicitur: *stipendia peccati mors.* & rursus *Jacob. 1. peccatum, cùm consummatum fuerit, generat mortem*: utique non corporis, experientiâ teste: ergo animæ. Qua ratione Concilium Trident. *sess. 6. de justific. cap. 15.* ait: *asserendum est, non mo-* 214.

dò infidelitate - -, sed etiam quocunque alio mortali peccato - - acceptam justificationis gratiam amitti. Et licèt peccatum mortale non destruat gratiam Sanctificantem physicè, nihilominus eandem destruit moraliter & demeritoriè, idque ex ordinatione divina; quia qui graviter offendit divinam Majestatem, non meretur ampliùs haberi aut tractari à Deo velut amicus. Videatur Herincx *cit. n. 23.*

Ratio autem posterioris est hæc: quia peccatum veniale quodcunque demum, vel quantumvis multiplicatum, quamdiu manet intra limites venialis, non est offensa gravis, sed levis tantùm: atqui non est, conveniens, ut propter levem offensam dissolvatur amicitia: ergo charitas propterea non amittitur; hinc etiam *Proverb. 24. v. 16.* dicitur: *septies enim cadit justus, & resurget &c.*

Quòd autem fervor charitatis per venialia, præsertim multiplicata minuatur, nedum experientia quotidiana probat, sed insuper suadet ratio: quia quodlibet veniale generat habitum vitiosum, & hoc ipso modò inclinat ad peccandum, animam debilitat, & gratiarum actualium à Deo obtinendarum fluxum quodammodo impedit & obstruit: ergo charitatem minuit. Videatur Herincx *locô proximè cit. n. 19.*

§. III.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Charitate, quam unusquisque tum sibi, tum etiam proximo debet.

CASUS PRIMUS.

Titia à germano fratre suo offensa diu deliberavit, quô tandem medio miserabili vitæ hujus cursui finem imponeret: cùm verò bene agnoverit suicidium, quippe à quo natura tantopere abhorret, esse illicitum: hinc firmissimè statuit, quòd velit occidere infantem innocentem, & post infanticidium illicò sese præsentare Judici, à quo procul dubio cogeretur reddere vitam pro vita, sicque quamoptimè disposita & contrita moreretur, quemadmodum paulò ante viderat aliam personam eadem viâ, & optimè quidem dispositam, defungi: hoc verò suum propositum sine mora executioni mandavit, dum paulò pòst infanti innocentissimo in locum campestrem ab hominum frequentia remotum sub schemate benevolentiæ abducto, quodam cultro guturiolum miserabiliter abscidit, moxque Judicem adiens manum & cultellum innocenti sanguine adhuc rubentem monstravit, petens, ut pro qualitate delicti sui consimili morte puniretur. Omissis jam aliis pluribus dubiis circa hanc speciem

facti movibilibus, ad nostrum propositum quæri potest, an, vel qualiter in hoc facto Titia peccaverit contra charitatem tum proximo, tum sibimet etiam debitam?

215. ℟. ad primum. Titia procul dubio gravissimè peccavit contra charitatem proximo suo debitam, occidendo innocentissimum infantem, & quidem sub schemmate benevolentiæ.

Ratio hujus de se liquet: quia egit contra præceptum 5tum decalogi per se graviter obligans. Et certè, si nefas est, proximo suo efficaciter desiderare, seu etiam optare mortem, juxta *communissimam* DD. videndam apud P. Sporer *tr. 2. in decal. c. 6. sect. 1. n. 9.* quantò majus malum est, eidem mortem & quidem tam crudelem, effectivè inferre? Nec facilè crediderim, hominem usu rationis præditum fore tam simplicem, ut malitiam, vel etiam crudelitatem hujus facti non apprehendat, id quod vel maximè etiam de Titia suspicari licet, eò quòd hoc infanticidium commiserit eo fine, ut ob hoc delictum condemnaretur ad similem mortem: ergo evidens videtur, quòd gravitatem hujus delicti satis agnoverit, utputa haud ignara, nec immemor pœnæ eidem commensuratæ ac debitæ. Qua ratione pariter concludendum censeo, quòd Titia vi recentissimæ constitutionis: *Ex quo divina 1725. 15.*

Junii

Junii Romæ emanata Authoritate S. M. Benedicti XIII. non potuisset gaudere beneficio asyli, casu quo confugisset in aliquem locum sacrum. Ita profectò pro foro conscientiæ concludendum arbitror, quidquid demum Judex pro foro externo (quod me minimè tangit vel angit) concluserit.

℞. Jam 2dò, Titia etiam peccavit graviter (saltem per se loquendo) contra charitatem sibimet debitam.

Ratio est: quia sibimet voluit grande malum, imò quantum in se erat, procuravit, scilicet mortem temporalem, & quidem in manibus Carnificis subeundam; at, hujusmodi malum sibi velle, & quidem voluntate antecedente Divinam, non vacat culpa gravi, prout colligi potest ex dictis *n. 210*. Esto etiam Sanchez, Soto, Granado & alii videndi apud Busenbaum probabiliter teneant, posse mulierem ad evadendam gravem infirmitatem, vitam acerbam, & alia similia mala sibimet *optare* mortem; nihilominus hactenus nullum inveni, qui doceat, quòd ob hujusmodi caussam vel innocentem occidere, vel mortem in manibus Carnificis subeundam moraliter sibi *procurare* liceat. 216.

At verò, inquies, Titia non voluit mortem ut sibi malam, sed potiùs bonam, quatenus eandem apprehendit velut finem ma-

lorum in hac miſerabili vita ſubeundorum, vel potiùs velut medium, feliciſſimè ex hac miſeriarum valle demigrandi ad meliorèm vitam: ergo per hoc nullatenus peccavit contra charitatem ſibimet debitam.

217. ℞. Diſtinguendo conſeq. Ergo nullatenus peccavit per accidens, quia ſcilicet hanc malitiam contra charitatem ſibi debitam fortaſſis nôn apprehendit. *Trans.* Nullatenus peccavit per ſe loquendo, *neg. conſeq.* Nam finem hujus vitæ, ſeu mortem ſibi inferendam, inordinatè appetiît, vel potiùs procuravit. Fateor nihilominus, quòd cùm Titia hoc non tam fecerit ex odio ſui, quàm ex amore inordinato (vel potiùs paſſione prædominante) hinc nôn teneatur in confeſſionali ſpecialiter ſe deſuper accuſare, ſed ſatisfaciat dicendo, ſe occidiſſe infantem innocentem, & eo quidem fine, ut pari morte punita ab hujus vitæ miſeriis expediretur, Quèmadmodum enim ille, qui committit peccatum v. g. furti aut fornicationis &c. non ex odio Dei, ſed impulſu inordinatæ paſſionis &c. propterea non cenſetur committere ſpeciale peccatum contra charitatem DEI, ſed ſatisfacit in Confeſſione exprimendo illud peccatum v. g. luxuriæ, vi cujus expreſſionis Confeſſarius ſatis poteſt intelligere, eum quodammodo læſiſſe charitatem Deo debi-

debitam, quandoquidem talis læſio imbibitur generaliter in omni peccato, ſecundùm communiſſimam DD. videndam apud P. Sporer *tr. 2. c. 5. ſect. 4. n. 46.* ita pariter Confeſſarius ex tali Confeſſione poteſt ſatis liquidò intelligere, Titiam vi homicidii perpetrati peccâſſe quodammodo contra charitatem ſibimet debitam.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella honeſtiſſima, dum juſſu heri ſui tempore nocturno, aut certè jam ſatìs obſcuro (neſcio quò fine vel cuius negotii causâ) per publicam civitatis plateam ingreditur, ab aliquo non minùs feroci, quàm laſcivo milite ſtupri intentandi causâ de repente obruitur, quæ tam evidenti tum animæ, tum etiam pudicitiæ & corporis perdendi periculo conſtitutam ſe cernens, dum ſubitò alium quendam civem ſibi perbene notum præterire animadvertiſſet, eundem proprio nomine compellando imploravit, quatenus ſe è præſenti periculo vellet eripere. Civis ille rei novitate nonnihil perturbatus, dum propiùs acceſſit, advertit militem ſtricto pugione mortem ſibi minitantem, nî quantocyùs inde diſcederet: hac de cauſa illico abiît vias ſuas, relinquendo Semproniam in tanto periculo trepidantem. Jam ad noſtrum propoſitum quæri poteſt 1. Utrum Sempronia fuerit obligata ad implorandam

opem

opem civis prætereuntis? 2. An Civis imploratus fuerit obligatus ex charitate ad ferendam opem Semproniæ?

218. ℟. Ad primum. Sempronia fuit obligata ad clamandum, & implorandam opem transeuntis civis. Ratio est: quia obligatus ad finem, eo ipso censetur obligatus ad media in eundem finem necessaria juxta notissimam illam Regulam; atqui Sempronia tenebatur ad servandam pudicitiam & non admittendam copulam: in hunc verò finem maximopere necessarium judicavit implorare opem civis prætereuntis, qui, tametsi fortassis se solo non fuerit sufficiens, potuisset tamen, utpote constitutus in civitate, aliorum auxilio liberare Semproniam, utputa vocando milites, quibus actu incumbebat custodire civitatem, vel alios concives in vicinia &c. &c. Videantur ea, quæ in casu haud multùm absimili diximus *in tr. prælim. Conf. 2. n. 40.*

219. ℟. Jam ad secundum. Civis imploratus fuit quidem obligatus succurrere Semproniæ, eandémque pro viribus è præsenti periculo liberare, utputa implorando aliorum auxilium, veluti proximè dictum fuit. Casu quo tamen moraliter loquendo id non potuisset, sibique rationabiliter timuit de periculo vitæ, dicendum foret, quòd non peccaverit abeundo, & relinquendo

Sem-

Semproniam trepidantem &c. Ratio hujus colligi poteſt & debet ex dictis *n. 213.* quia nullus tenetur cum jactura aut periculo vitæ temporalis ſuccurrere proximo in gravi duntaxat, & non extrema neceſſitate ſalutis conſtituto: atqui Sempronia non fuit conſtituta in extrema neceſſitate ſalutis ſpiritualis, id eſt, in tali, è qua non potuiſſet ſeipſam liberare; quandoquidem ſteterit in ejusdem arbitrio, conſentire delectationi carnali vel non: quo conſenſu non præſtito utique non peccâſſet, neque incurriſſet jacturam ſalutis, ſed potiùs reportâſſet ingens meritum: ergo cum tanto periculo vitæ Civis præteriens non tenebatur ſuccurrere Semproniæ, eſto hæc fuerit conſtituta in evidenti periculo nedum pudicitiæ, ſed & ſalutis perdendæ. Videantur de hoc Filliuccius *tr. 28. c. 2. n. 37.* Laymann *lib. 2. tr. 3. n. 4.* Vel Michel *ubi ſuprà num. 4.*

At, nunquid licuiſſet Semproniæ, utpote non valenti alia viâ evadere, injuſtum aggreſſorem occidere v. g. cultello vel alio inſtrumento eundem confodiendo eo fine, ut evaderet præſentiſſimum periculum animæ & pudicitiæ?

℟. Licuit probabiliſſimè ſi ſupponatur, quòd alia via nequiverit declinare periculum. Ita hodiedum contra Matthæucci & 220.

Hen-

Henno, aliósque paucos tenent insignissimi DD. Filliuccius, Molina, Azorius, Sporer *tr. 5. c. 2. sect. 3. 165.* Illsung *tr. 4. disp. 3. n. 68.* Lessius *de just. lib. 2. c. 9. dubit. 12. n. 76.* Sayrus *lib. 7. Clar. Reg. c. 10. n. 36.* Babenstuber *tr. 5. disp. 6. art. 2. num. 10.* Viva *props. 18, ab Alexandro VII. damnatam n. 12.* Cardenas *Crisi Theolog. dissert. 21. c. 2. art. 4. n. 47.* qui mox *num. 48.* subdit, hunc, aliosque ejusdem generis Casus admittendos esse ab omnibus ex regula : *vim vi repellere licet. l. ut vim. ff. de just. &c. Jur. Et Cap. si verò 1. de Sentent. Excomm. & cap. 2. de homicid.* Ratio est : quia bonum pudicitiæ meritò præfertur cunctis opibus & thesauris rerum fortunæ : ergo si cum defensione inculpatæ tutelæ fas est occidere illum, qui injusto modô nititur tibi eripere aliquod bonum fortunæ magni momenti aut pretii : quidni cum eodem moderamine inculpatæ tutelæ liceat occidere injustum aggressorem pudicitiæ. Accedit insuper, quòd talis puella ab injusto aggressore exponatur evidenti periculo peccati : & licèt peccatum ipsum non sit certò futurum ; eò quòd puella possit non consentire delectationi, nihilominus periculum peccandi certum est, & evidentissimum, prout nemo prudèntum non videt.

Dices

Dices tamen contra hoc. Non perditur bonum pudicitiæ per ſtuprum, ſed potiùs juxta effatum S. Luciæ notiſſimum, caſtitas duplicatur ad coronam, modò puella conſenſum conſtanter excludat: ergo cùm hæc poſſit, immò debeat non conſentire, pariter non obſtante ſtupro poteſt conſervare bonum pudicitiæ: ergo propterea nullatenus licet ſtupratori auferre bonum vitæ.

℟. Ad hanc inſtantiam cum diſtinctione. 221.
Non perditur bonum pudicitiæ mentalis, ubi puella conſtanter excludit conſenſum, *conced.* pudicitiæ corporalis ſeu etiam integritatis, *neg. ant. cum. conſeq.* Certum quippe eſt, quòd propterea clauſtrum virginale violetur, & puella exponatur periculo diffamationis publicæ, aliorumque graviorum incommodorum, ſi ex tali congreſſu evaderet prægnans & gravida, prout revera contingere natum eſt, eſto ſupponatur nolle conſentire in delectationem naturaliter ſubſequentem. Profectò niſi in hoc caſu liceret vim vi repellere, etiam occidendo injuſtum aggreſſorem, hujuſmodi homines foverentur in frequentandis ſtupris, & aliis ſceleribus, prout bene obſervat P. Illſung *tr. 4. diſp. 3. n. 68.* Nec refert, quòd invaſor injuſtus propterea ſit incurſurus nedum corporis, ſed & animæ ſeu æternæ damnationis periculum &c.

Non

periculo. Ratio prioris de se liquet, laudabile enim & summè meritorium est, erga proximum suum exercere actum charitatis præstantissimum: atqui Cajus succurrendo suo vicino in his circumstantiis: ubi is videtur quodammodo derelictus ab omnibus, exercebit actum præstantissimum charitatis: ergo laudabilissimè faciet saltem per se loquendo.

Dico: *saltem per se loquendo*; nam, si 223.
vita Caji supponatur esse necessaria aliis pluribus v.g. Uxori vel prolibus propriis &c. aliisvè consanguineis ad bonum temporale, vel etiam ad salutem animæ, non bene faceret exponendo vitam propriam pro vita alterius sui vicini velut hominis privati, uti supponit Casus, quin potiùs graviter peccaret contra debitum ordinem charitatis postponendo nedum vitam propriam, sed & uxoris,proliúmque commoda vitæ sui proximi. Hac de causa S. Augustinus *lib. de mendac. c. 6.* ait: *si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, jam non diligit proximum sicut se ipsum, sed plus, quàm se ipsum, quod doctrinæ regulam excedit.* Videatur Babenstuber *cit. tr. 5. disp. 1. art. 4. n. 26.* Herincx *disp. 11. n. 88.*

Ratio autem posterioris hæc est: quia 224.
præceptum de conservanda vita alterius non potest cum gravi detrimento vitæ pro-

priæ obligare: eſſet enim nimis aſperum & durum præceptum: at, qui ſe exponit periculo amittendi vitam propriam prò conſervatione alteriùs, procul dubio grave detrimentum ſubit, vel hujus ſubeundi periculo ſeſe exponit: ergo ad hoc minimè tenetur. Ita Saà, Navarrus, Toletus & Lopez, quos citat & ſequitur Caſtropalao *tom. 1. tr. 6. diſp. 1. punct. 8. n. 2.*

At, inquies fortaſſis contra hoc. Vicinus Caji ſupponitur nedum in gravi, ſed omnino in extrema neceſſitate ſalutis corporalis conſtitutus: atqui conſtituto in extrema neceſſitate tenemur ſuccurrere quantum valemus: ergo & Cajus à Confeſſario fuit obligandus ad ſuccurrendum, eò præſertim, quòd periculum vitæ ex parte Caji non ſit tam propinquum, ſicuti ſupponitur eſſe ex parte proximi.

225. ℟. Diſtinguendo & explicando *min.* tenemur proximo in extrema neceſſitate conſtituto ſuccurrere, quantum poſſumus moraliter, id eſt, ſine æquali damno, vel periculo damni æqualis, *concedo.* Quantum poſſumus præcisè phyſicè, at non moraliter, prout evenit in hoc caſu, *nego min. cum conſeq.* Etenim charitas bene ordinata poſtulat, ut quisque vitam propriam præferat vitæ proximi, præſertim hominis privati.

Adde inſuper, quòd cum tanto periculo ne quidem in extrema neceſſitate conſtituto pro-

proximo teneamur ſuccurrere titulô charitatis præciſè (aliud namque foret, ſi inſuper accederet titulus juſtitiæ, prout fit in medico corporali aut ſpirituali) ubi inveniuntur alii, qui poſſent & deberent ſuccurrere: atqui in noſtro caſu procul dubio potuêre inveniri alii, qui debuiſſent aut certè potuiſſent ſuccurrere: immò in tali caſu ex officio incumbit Magiſtratui vel Superiori communitatis cujuscunque demum, ut provideat hujusmodi hominibus extremè indigentibus de neceſſariis, ne hujus occaſione vel defectu tota communitas inficiatur. Suadendum igitur potiùs fuiſſet Cajo, ut rem deferat ad Superiorem communitatis, aut propriis expenſis alium infirmarium ſubſtituat, quô factô procul dubio abundè ſatisfaciet charitati proximo ſuo debitæ.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, contra præceptum charitatis tribus modis peccari poſſe mortaliter; & primò quidem omittendo actum dilectionis, quando hoc præceptum obligat. 2. Diligendo Deum aliter, quàm oportet diligere. 3. Per formale 226.

male odium DEI. Quantum ad primum, id est, ad omissionem dilectionis, pauci peccant mortaliter; dum enim fideles exequuntur opera præcepta v. g. audiendo missam, orationi incumbendo, & præsertim dicendo orationem dominicam, & illa verba: *Sanctificetur nomen tuum, fiat voluntas tua* &c sincero ex corde proferendo, exercent actum charitatis, & quidem amicitiæ; quia per hoc appetunt Dei gloriam in quantum Deo bona: rursus dum tentationibus ad mortale peccatum incitantibus resistunt, eò quòd sciant hujusmodi peccatis Deum offendi, profectò exercent actum amoris erga Deum; secus enim procul dubio consentirent, & Deum offenderent &c. prout cum Lorca & aliis prudenter notat Cardenas *in crisi Theolog. dissert. 6, c. 2. art. 3. à. n. 24.*

Quantum ad 2dum modum peccatur, dum quis in animo comparatus est, ut Deum quidem diligat v. g. propter vitam & gloriam sempiternam, nunquam tamen dilecturus, si ea spes prœmii abesset: quod quidem rariùs inter verè fideles contingere natum est: frequentiùs tamen quàm par est inveniuntur homines, qui totum suum amorem & affectum collocant in hisce temporalibus, parum curantes de Deo, modò sæculi hujus voluptatibus & perituris illiciis semper perfrui possent. Et hi procul dubio

bio versantur in statu pessimo, utpote præferentes hæc bona temporalia ultimo suo fini, qui est Deus infinitè bonus, & hoc ipso super omnia amandus.

Colliges 2dò, Odium formale Dei esse peccatum omnium gravissimum: quia in hoc peccato immediatè ac per se involvitur aversio formalis ab ultimo fine, Deo scilicet infinitè bono; qualis aversio formalis in aliis peccatis non reperitur, licèt omnis, qui mortaliter peccat, convincatur, quòd virtualiter saltem sese voluerit avertere ab ultimo suo fine. Equidem verum est, quòd nullus possit Deum, utpote infinitè bonum quà bonum odisse; quandoquidem bonitas non sit objectum motivum odii sed amoris; nihilominus cùm homines subinde soleant apprehendere Deum velut authorem quorundam malorum seu calamitatum, utputa infirmitatum, persecutionum &c. hinc rarissimè quidem, non tamen nunquam solent concipere odium formale erga Deum haudquaquam absimiles illis insensatis & formalibus stultis, qui dum è cœlo cadentibus nimbis aut nivibus obruti nonnihil gravantur, Deo, Sanctis, & omnibus elementis maledicunt. Videatur S. Thomas *2. 2. q. 34. art. 1.* 227.

Colliges 3tio, quòd tametsi nemo vi solius charitatis teneatur cum periculo vitæ propriæ succurrere proximo in gravi duntaxat necessitate salutis constituto, secun- 228.

dum dicta *n. 213.* fieri nihilominus possit, ut quis ad hoc teneatur, casu quo titulo charitatis insuper accidit alius titulus v. g. pietatis aut justitiæ: hac de causa juxta *Communissimam Doctorum* videndam apud Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 3. n. 3.* Valentiam, Castropalao & alios, animarum Pastores aliique Superiores, quibus ex officio incumbit procurare salutem Spiritualem suorum subditorum tenentur cum periculo vitæ corporalis succurrere periclitantibus: idipsum tenendum & asserendum est de Medicis, certo salario conductis &c. Ratio clara est: quia similes procul dubio strictiori vinculo tenentur ad succurrendum, quàm alii ex mero titulo charitatis obligati; ergo cùm isti teneantur succurrere proximo in extremo salutis Spiritualis periculo constitutô, dicendum, quòd illi, utpote ex justitia simul obligati, teneantur concurrere in necessitate etiam gravi duntaxat. Hac de causa Parochis tempore pestis, vel alterius persecutionis sibi, suísque ovibus v. g. ab hæreticis imminentis non licet fugere, nisi fortè ad breve duntaxat tempus ob rationabilem causam alium subrogent, ad idem officium verè idoneum & capacem: neque fas est in talibus circumstantiis officio suo renunciare, nisi in promptu sit alius, qui cum bona venia Episcopi vel quorum interest, velit in se suscipere & exequi idem offi-

officium; quia juxta effatum Christi Domini *Joan. 10.* bonum Pastorem decet *dare animam suam pro ovibus sibi concreditis:* fugere verò mercenariis est proprium. Herincx, *cit. disp. 11. n. 96.*

Colliges 4tò, ordinatam charitatem postulare, ut inter ipsos proximos servetur quidam ordo dilectionis, ita scilicet, ut unus magis, quàm alter diligatur, & uni priùs, quàm alteri succurratur. Ita *communissimè Doctores.* Ratio est: quia natura ipsa & lumen naturale nobis congenitum nobis dictat, esse faciendum selectum inter diligendos, & magis (cæteris paribus) diligendos esse illos, qui nobis sunt conjunctiores: hac de causa videmus, matres majori dilectionis affectu ferri erga suos natos, quàm erga extraneos: quod pariter in brutis animantibus naturali instinctu ductis cernere licet: cùm ergo inclinatio charitatis perficiat inclinationem naturæ, dicendum profectò est, illos esse magis secundùm ordinem charitatis diligendos, qui nobis magis sunt conjuncti; quod vel inde etiam haud obscurè licet colligere, quia odium parentum est longè gravius peccatum, quàm odium extraneorum: quam ob rem *Levitici 20.* is, qui maledixerat patri vel matri, jubebatur occidi, non item, qui maledixerat alteri. Videantur de hoc D. Thomas *2. 2. q. 26. a. 6.* Castropalao 229.

tr. 6. disp. 1. pu. 10. n. 3. Filliuccius *tr. 28. n. 47. & seqq.* Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 11. n. 101.*

230. Colliges 5tò, in bonis ad naturæ, & vitæ corporalis conservationem pertinentibus consanguineos præferendos esse aliis non consanguineis: quin immò universaliter loquendo charitas ordinata postulat, ut sive in temporalibus sive etiam in spiritualibus, illis priùs succurramus, qui nobis sunt respectivè conjunctiores sive sanguine, sive amicitia, sive Religione, ita, ut quo major, intimior aut nobilior est conjunctio, eo majori ardore, studio & conatu teneamur indigentibus succurrere; quæ quidem omnia fundantur in lumine naturali, inquit Henno *cit. disp. 6. q. 11. concl. 2.* Quod & D. Augustinus *lib. 1. de Doctr. Christ. c. 28.* clarissimè tradidit, inquiens: *Cùm omnibus prodesse non possis, his potissimùm consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum oportunitatibus constrictiùs tibi quasi quadam sorte junguntur.* Ex quo idem Henno, *l. cit.* & Herincx *disp. 11. n. 102.* & alii inferunt, in casu, ubi omnibus indigentibus subvenire nequit, esse succurrendum 1. Patri. 2. Matri. 3. Uxori. 4. prolibus. 5. Fratribus & sororibus. 6. aliis consanguineis juxta gradus propinquitatis &c. licèt alii velint, Uxorem à Marito præferendam esse Patri & Matri, saltem

ſaltem extra caſum extremæ neceſſitatis. Ratio autem noſtræ reſponſionis eſt: quia tametſi Uxor, utpote una caro cum marito, & filii velut pars inde deciſa videantur eidem magis conjuncti, nihilominus beneficia tum temporalis tum ſpiritualis etiam vitæ videntur obligare nos, ut priùs illis, quàm iſtis ſuccurramus. Quidquid demum ſit de hoc, illud nobis ſolatio eſſe poteſt, quòd ex ſubverſione hujus ordinis raro peccetur graviter, eò præſertim, quòd in praxi ſæpiſſimè occurrant tales circumſtantiæ, quæ cuivis prudentum ſuadent, eſſe huic potiùs quàm illi, eſto fortaſſis magis coujuncto ſubveniendum, vel quia utriuſque neceſſitas non eſt æqualis, vel quia prioritas unius exigit contrarium. Videantur de hoc Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 3 num. 6* vel Filliucius *loc. cit. à n. 50.* Ex his ulteriùs

Colliges 6tò, in rebus pertinentibus ad civilem communicationem (cæteris paribus) Concives eſſe præferendos aliis extraneis, quemadmodum etiam in rebus bellicis commilitones præferri oportet aliis non commilitonibus. Ratio eſt: quia cæteris paribus civis civi, commilito commilitoni conjunctior eſt, quàm aliis; Quod tamen intelligas velim, quando comilito aut civis habet actionem & cauſam juſtam, non item, quando habet cauſam injuſtam: un- 231.

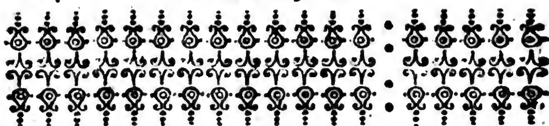
de dum civis, vel miles, vel studiosus &c. incipit rixas vel insolentias sine justa causa, proptereàque vel Superiorum auctoritate, vel aliorum injuriatorum violentiâ compescitur aut vapulat, minimè sequitur, quòd huic potiùs, quàm legitimæ auctoritati debeas assistere. Videatur Laymann *loc cit.* vel Babenstuber *tr 5. disp. 1. art 4. num. 29.*

232. Colliges denique 7timò, creatùras rationales, homines scilicet, juxta Sanum charitatis ordinem esse præferendas creaturis irrationalibus. Ita *omnes* saltem speculativè loquendo, licèt in praxi non raro contrarium contingat. Ratio autem hujus illationis est: quia charitas proximi fundatur super communicabilitate beatitudinis; id est: tenemur proximum diligere, in quantum ad imaginem & similitudinem Dei creatus, ejusdem beatitudinis æternæ nobiscum capax: atqui solæ creaturæ rationales, non item irrationales sunt capaces beatitudinis: ergo juxta ordinatam charitatem tenemur homines præferre creaturis irrationalibus vel brutis animantibus, tametsi etiam hæc amore naturali sint digna, in quantum deserviunt ad gloriam Dei propagandam, vel ad nostram, proximorumvè utilitatem, juxta illud *Exod. 23. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.* Pessimè proin

prdin., & prorsus inordinatè faciunt v. g. Maritus, qui animalia sua magis diligit, quàm uxorem propriam, aut liberos: pessimè item, ac perversè omnino agere noscuntur mulierculæ illæ, aut domicellæ, quæ teneriori dilectionis affectu feruntur erga catellos suos vel feles, quàm erga Deum ipsum, vel certè erga homines, præsertim pauperes & egentes, quibus subinde (utinam non nimis frequenter!) negant bolum panis, catellos è contra carnibus nedum nutriunt, sed & saginant. Videatur noster A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. Confer. P. Sargar Confer. 57. num. 76.* vel Reiffenstuel *Theolog. mor. dist. 6. tr. 4. n. 14.*



CON-



CONFERENTIA OCTAVA

De Dilectione Inimicorum.

SUMMARIUM.

233 Nedum amicos, ſed inimicos etiam tenemur diligere.

234. Recenſentur breviter ſigna charitatis tam communia, quám ſpecialia.

235. Signa communia charitatis quivis tenetur exhibere ſuo inimico;

236. Niſi vel charitas, vel juſtitia, vel alia juſta cauſa contrarium ſuadeat.

237. Non tamen tenemur ei exhibere ſigna ſpecialia charitatis;

238. Niſi fortè per accidens, in caſu neceſſitatis, &c.

239. Præterea quivis noſtrûm tenetur non odiſſe ſuum inimicum, neque eidem malum quà tale, vel per modum injuſtæ vindictæ velle aut imprecari:

240. Quin potiús eidem ex corde dimittere offenſam;

241. Non tamen neceſſariò injuriam, præſertim damnoſam.

242.

242. Dilucidatur breviter, quidnam intelligatur nomine offensæ, & quid nomine injuriæ.
243. Tenemur ulteriùs proximum nostrum, etiam inimicum, in certis circumstantiis diligere actu interno.
244. Qui alium offendit, tenetur quærere reconciliationem v. g. veniam ab eo petendo &c.
245. Nisi suppetat alius modus magìs conveniens attenta qualitate tum injuriæ, tum etiam personæ offendentis & offensæ.
246. Ubi verò duo se mutuò offenderunt, regulariter loquendo ille tenetur priùs quærere reparationem charitatis, qui priùs præbuit caussam offensæ.
247. Qui verò ab alio fuit offensus, ordinariè tenetur acceptare reconciliationem, eidèmque ex corde indulgere offensam.
248. Casu quo offendens veniam postulat tempore & modô óportuno.
249. Resolvitur Casus I. cujusdam conjugatæ, quæ odium implacabile conceperat erga quandam puellam à se educatam, novissimè verò in flagranti adulterio deprehensam.
250. Quam propterea licuit sine mora domo expellere.
251. Eidémque una alteravé vice supplicanti, veniam negare, nec deinceps ampliùs in domum admittere.
252. Insuper hæc Uxor de jure non ampliùs tenetur Marito adultero reddere debitum.
253. Charitas nihilominus, à Confessario eidem bene inculcanda, omnino suadet contrarium.
254. Resolvitur Casus II. de quadam vetula, quæ gravissimè tulit, quód ab alia fœmina ter fuerit amore Dei rogata, ut dissolveret maleficium

255.

255. Nihilominus supposita deprecatione tenebatur offendenti ex corde remittere offensam.

256. Ad quid teneatur illa, quæ causam offensæ dedit, si vetula nolit esse contenta hac deprecatione?

257. Resolvitur Casus III. de quodam Malefactore condemnato ad patibulum, qui Judices paulò ante suam mortem provocavit ad vallem Josaphat, seu ad extremum Judicium.

258. Qua appellatione non obstante Judices potuére tutâ conscientiâ procedere ad executionem sententiæ latæ.

259. Et talis malefactor à Confessario ne quidem sub conditione absolvi potuit aut debuit, nisi retractaverit priùs appellationem injustam.

260. Quid Confessario hujus Malefactoris in his circumstantiis specialiter observandum, vel agendum fuerit?

261. Confessario inimicorum quàm cautissimè & prudentissimè procedendum est:

262. Et ante omnia pœnitens eò disponendus, ut suo inimico ex corde dimittat offensam.

263. Quid observandum circa eos, qui dicunt, se non posse ampliùs oblivisci injuriæ sibi illatæ?

264. Qui se mutuò offendunt, & deinceps ad longum tempus, vel omnino in perpetuum nolunt ampliùs sibi invicem loqui &c. versantur in malo statu.

265. Secus dicendum foret, si ad modicum tempus duntaxat abstinerent vel abstraherent à collocutione, &c.

266. Qui ab oratione communi positivè excludit inimicum, per se loquendo peccat mortaliter.

267. Undenam gravitas vel levitas peccatis in hoc casu practicé desumenda sit?

§. I. Præ=

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Dilectione inimicorum.

QUæres primò, utrum non solùm amicos, sed & inimicos teneamur diligere?

233. ℟. Affirmativè. Ita *Catholici omnes.* Hoc enim inculcat Christus D. apud *Matth. c. 5. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos:* quô locô Christum nedum consilium, sed verum præceptum dedisse teste Mastrio *Theolog. mor. disp. 10. num. 53. communissimè* tenent Theologi, unde & S. Gregorius *hom. 37. in Evangel. jubemur* (ait) *& inimicos diligere.* Accedit ratio: quia ex dictis suprà *n. 207.* tenemur diligere proximum: atqui inimicus per hoc, quòd inimicus sit, non desinit esse proximus: ergo & hunc tenemur diligere; non quidem quà inimicum, id est, quà affectum prava affectione erga nos, sed quatenus est capax beatitudinis & Divinæ fruitionis.

Quæres 2dò, an, vel quænam Signa charitatis teneamur exhibere proximo nostro, etiam inimico?

Ante

234. Ante Responsionem breviter advertendum puto, alia dici signa charitatis *communia* seu generalia, alia verò *specialia* & particularia. Communia censentur illa, quæ communíter omnibus sine delectu personarum exhiberi solent; uti est 1. orare pro omnibus, saltem in communibus orationibus ab Ecclesia, vel à Deo in hunc finem institutis. 2. salutantem resalutare seu etiam gratias agere pro salute. 3. alloquenti respondere. 4. postulanti merces vendere. 5. communia officia vel obsequia præstare, quæ scilicet aliis omnibus in civitate, collegio vel monasterio versantibus exhiberi solent. Specialia autem charitatis signa meritò appellantur illa, quæ non passim cuivis exhiberi solent, sed amicis duntaxat, uti sunt 1. ægrotum invisere. 2. mæstum consolari. 3. egenti succurrere, etiam extra necessitatem extremam. 4. pecunias mutuare. 5. Hospitio vel convivio excipere &c. 6. ad familiare colloquium admittere &c. uti explicat P. Sporer *tr. 2. decalog. c. 6. sect. 2. n. 22. & 25.* his notatis

235. ℟. jam ad quæstionem. Quivis nostrum tenetur suo inimico, quantumvis in inimicitia perseveranti exhibere signa communia charitatis, nisi charitas ipsa, vel justitia, vel alia rationabilis causa contrarium prudenter suadeat. 2. non tamen tenemur

eidem

eidem, præsertim in inimicitia perseveranti, exhibere signa specialia charitatis, saltem per se loquendo. Ita post S. Thomam *2. 2. q. 25. art. 8. & 9.*& S. Bonaventur. *3. dist. 3. art. 1. q. 5.* cum *communi DD.* tenent Laymann *l. 2. tr. 3. c. 4. n. 2.* Sporer, Reiffenstuel, Herincx, Babenstuber, Michel &c. Ratio prioris est: quia signa communia charitatis vi naturæ & societatis humanæ debentur omnibus: at de his, quæ communi societati sunt debita, nemo est exemptus: hinc fit, quòd ex negatione, omissione seu etiam subtractione talium signorum proximus meritò argueret, nos malè erga ipsum affici, ac proin non sine nota scandali eidem administrati seu dati in pari erga nos odio, seu etiam malevolentia obfirmaretur. &c.

Dixi tamen: *nisi charitas ipsa, justitia, vel alia causa rationabilis prudenter contrarium suadeat* &c. Nam in primis charitas contrarium suadet, quando is, qui offendit, prævidetur ex negatione signorum communium agniturus suum errorem, proptereaque & correcturus, qui sine negatione talium fieret deterior, insolentior aut audacior. 2. Justitia contrarium suadet, quando similia signa ex justa abominatione delicti jubemur intermittere, juxta illud Joann. 2. *Si quis venit ad vos, & hanc Doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec ave* 236.

ei dixeritis &c. Similiter Parens aut Superior justè negare potest filio vel subdito communia charitatis signa cæteris exhiberi solita, quatenus hoc modò eundem castigando ad meliorem frugem reducat, corrigat, vel inter displicinæ terminos coerceat &c. 3. denique inter alias rationabiles causas denegandi hæc signa communia charitatis meritò recensetur gravitas injuriæ: itemque significatio seu etiam expressio justi doloris inde concepti &c. prout tenet Diana *part. 2. tr. 15. resolut 62.* & rursus *part. 5. tr. 13. resolut. 89.* Lorca, aliique plures.

237. Ratio autem posterioris est hæc: quia signa specialia charitatis eô ipso, quòd specialia sint & extraordinaria, non sunt debita omnibus. ergo multò minus debentur inimico, quippe qui, quòd amicitiam dissolverit, non est melioris, sed potiùs deterioris conditionis, quàm alii; unde nec ex negatione talium signorum prudenter arguere potest, quòd erga ipsum portemus malignum affectum, odium vel inimicitiam: consequenter per se loquendo non ei debentur.

238. Dixi rursus: *per se loquendo* hujusmodi signa speeialia charitatis non esse debita inimico; per accidens enim sæpiùs contingere potest, ut teneamur etiam inimico exhibere signa specialia charitatis, idque potissi-

tissimum 1. quando is versatur in gravi necessitate sive animæ, sive corporis, nec alium habet, à quo sublevari possit aut debeat, item 2dò, quoties negatio hujusmodi signi specialis evaderet signum speciale odii aut inimicitiæ, prout contingere posset, casu quo inimicus suppliciter postularet veniam sui delicti, & tamen offensus nollet eam dare. 3. Ratione scandali, quando scilicet negatio similium signorum vel ipsi inimico, vel aliis præberet causam mali exempli, odii, majoris inimicitiæ &c. Videatur de hoc Sporer *cit. n. 25.* Babenstuber *tra. 5. disp. 1. art. 4. n. 35.* Reiffenstuel *theol. mor. tr. 4. dist. 6. n. 23.*

Quæres 3tiò, quid adhuc præter illa signa communia teneamur præstare inimicis?

℞. Tenemur insuper ad hæc duo, scilicet, 1. non odisse inimicum, nec ei malum velle, quatenus ipsi malum est, seu ex affectu malevolentiæ. 2. tenemur eidem præsertim supplicanti & deprecanti remittere offensam. 3. non item injuriam. Ratio primi inde desumitur: quia præcepto charitatis jubemur diligere proximum *Matth. 22. & Luc. 10.* ergo hôc ipso virtualiter & implicitè prohibetur eum odisse, eidemve malum velle ex affectu vindictæ aut malevolentiæ; prout amplius consta- 239.

T 2 bit

bit ex dicendis paulò inferiùs *Confer. 11. a n. 331. ubi de odio proximi.*

240. Ratio autem 2di hæc est: quia Christus Dominus *Matth. 18.* id præcipit sub interminatione gravissimæ pœnæ, nunquam scilicet obtinendæ veniæ nostrorum delictorum, dum propositâ parabola de servo qui noluit remittere debitum suo conservo mox subjunxit: *sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris* &c. Quod iteratò inculcat *Lucæ 17.* dicens: *si reversus fuerit ad te, dicens: pœnitet me; dimitte illi* &c.

241. Cæterùm, quòd cum offensa non teneamur simul remittere injuriam, sed quivis contra suum inimicum (pro exigentia causæ) possit instituere nedum actionem injuriarum, petendo scilicet satisfactionem pro injuria, sed etiam actionem civilem, prætendendo scilicet satisfactionem seu restitutionem pro damno illato; quin immò, ubi gravitas injuriæ aut delicti id exigit, insuper actionem criminalem, petendo scilicet justam sceleris vindictam, modò NB. id fiat sine pravo affectu vel odio, aut animo se vindicandi &c. &c. Hodie communissimè tenent Doctores, nominatim Castropalao *part. 1. tr. 6. disp. 1. pu. 6. n. 3. & 9.* Valentia *tom. 3. disp. 3. q. 3. pu. 2.* Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 4. n. 3.*

Reif-

Reiffenstuel *theol. mor. tr. 4. dist. 20 n. 6.* & fuse P. Sporer *cit. sect. 2. n. 18. & seqq.* Ratio est: quia charitas solùm obligat, ut proximo non velimus malum ipsi indebitum, injustam scilicet vindictam, minimè verò adstringit; ut ei condonemus aut remittamus bonum nobis debitum: atqui satisfactio pro injuria illata supponitur debita injuriato: ergo hanc non tenetur remittere, sed solam offensam &c.

Verùm pro majori dilucidatione hujus 242. responsionis breviter declarandam existimo, quidnam per *offensam* & quidnam per *injuriam* intelligatur. Itaque nomine offensæ intelligitur *læsio seu irritatio voluntatis alterius.*: nomine autem injuriæ intelligitur *læsio juris* alterius; ex quo liquet, aliud esse offendere, aliud injuriare proximum: & licèt omnis injurians per se loquendo offendat injuriatum, non tamen vicissim omnis offendens injuriat offensum, prout perbene explicat P. Sporer; nam, si amico tuo librum à te commodatò postulanti rotundè neges, tametsi sine incommodo commodare potuisses, is procul dubio se sentiet à te offensum, at, in veritate dicere nequit, se propterea fuisse injuriatum, quando quidem nullum habuerit jus ad tuum librum.

Porrò alia injuria potest esse damnosa, alia non damnosa. Damnosa dicitur,

quando per eam aliquid aufertur proximo, quod iam erat illius: è contra non damnosa dicitur, quando per eam nihil aufertur, esto usurpetur alienum sine justa causa; ex gr. committis adulterium cum uxore Titii, at sine imprægnatione vel alio damno inde secuto, procul dubio per usum corporis infers injuriam, non tamen damnosam - at verò, si uxorem simul imprægnâsti, proptereàque Titius innocens cogatur alere prolem supposititiam, intulisti eidem injuriam damnosam. Quodsi res postea Titio innotescat, tenebitur quidem tibi ex corde remittere offensam, seu, quod idem est, dare veniam delicti, & nullum rancorem aut odium erga te portare: at verò minimè tenetur tibi etiam remittere injuriam, vel damnum inde sibi emergens, sed potest tuta conscientiâ contra te instituere actionem civilem, petendo satisfactionem debitam coram Judice competente, & damni resarcitionem. Videatur Sporer *cit. à n. 17.*

At inquies, sufficitnè, ut proximo nostro revera remittamus offensam, eidemvè in necessitate constituto succurramus, an verò tenemur eum etiam actu interno diligere?

243. ℟. Non sufficit, quòd offensam eidem remittamus, aut in necessitate succurramus, sed tenemur illum etiam actu interno diligere

gere. Ita hodie communiter DD. Cardenas *in Crisi Theolog. disp. 8. c. 4. n. 34.* Viva *ad propos. 10. & 11. ab Innocent. XI. damnatas. n. 6.* Matthæucci *in cautel. Confess. l. 2. c. 8. n. 8.* Henno *de virtut. disp. 6. q. 9. concl. 2.* Kazenberger *in Supplem. I. Confer. P. Sargar Confer. 58. n. 81.*

Ratio est: quia de mandato Christi Domini *Joan. 13.* tenemur proximum diligere *sicut Christus dilexit nos*: atqui certum est, quód Christus nedum opere externo, sed & actu interno nos dilexerit: ergo &c. Et certè amor merè externus sine interno, non est verus amor, sed potiùs larva amoris. Ex quo liquet, ab Innocentio XI. justissimè damnatas fuisse sequentes duas propositiones, quarum prior *n. 10.* ita sonat: *non tenemur proximum diligere actu interno & formali*: posterior *n. 11. præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.*

Quæres 4tò, ad quid tenearis, si tu alterum quempiam offendisti?

℟. Si offendisti eum signô aliquô externo, verbô scilicet, vel opere, teneris pariter quærere congruam reconciliationem externam, v. g. rogando veniam ab eo, nisi aliud medium vel modus reconciliationis magis conveniens suppetat. Ita *omnes.* Ratio desumitur tum ex illis Christi Domini verbis *Matth. 5. c. si ergo offers munus* 244.

tuum - - vade priùs reconciliari fratri tuo; tum ex eo etiam, quia jubemur diligere proximum & mutuam ad invicem charitatem portare *1. Petr. 4. v. 8.* ergo quicunque charitatem læsit, tenetur modô moraliter possibili eandem reparare: atqui reparatio charitatis regulariter fit per reconciliationem, & hæc per veniæ petitionem: ergo quicunque proximum offendendo charitatem læsit, tenetur quærere reconciliationem modô moraliter possibili. Hac de causa D. Joannes Chrysostomus relatus à P. Sporer *c. 6. sect. 3. n. 36. in cit. l. Matth.* ait: *qualis præcessit offensio, talis debet esse reconciliatio: si cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare: si verbis offendisti, verbis reconciliare: si operibus offendisti, operibus reconciliare; omne enim peccatum, quo modô committitur, eodem modô de ipso pœnitentia agitur.*

245. Dixi: *nisi aliud medium, vel modus reconciliationis magìs conveniens suppetat &c.* Non enim semper necessum est, ut is, qui offendit, rogando veniam quærat reconciliationem cum offenso, præsertim in sequentibus casibus. 1. si injuria non fuit gravis, vel si alter intulit vicissim graviorem, ut propterea delicta meritò dici possint mutuò compensata. 2. quando aliter satisfieri potest læso v. g. per exhibitionem aliorum signorum specialium beneficentiæ,

seu

ſeu etiam amicitiæ, per oblationem pecuniariam &c. 3. quando læſus per petitionem veniæ prævidetur magis irritandus, aut certè eam non curaturus. 4. quando inter ejus generis aut qualitatis perſonas v.g. Nobiles petitio veniæ in uſu non eſt. 5. Quando offendens eſt Superior vel majoris auctoritatis, quàm offenſus, ut propterea non videatur conveniens auctoritati ipſius Superioris petere veniam, poterit is alio modô jam inſinuato, ſcilicet exhibitione gratiæ ſpecialis, aut ſingularis beneficii &c. placare animum ſubditi ſui. Videatur de hoc de la Croix *lib. 2. n. 189.* Tamburinus *in Decalog. lib. 5, c. 1. §. 8. n. 24.* Vel Kazenberger *cit. n. 93.*

At quid, inquies, ſi duo mutuò ſe offenderunt, uter eorum tenebitur priùs quærere reconciliationem?

246. ℟. Per ſe loquendo, & cæteris paribus tenetur ille, qui priùs offendit. Ratio eſt; quia priùs offenſus ceu prior tempore eſt potior jure ad exigendam ſatisfactionem. Secus dicendum foret, ſi poſterior intuliſſet longè graviorem injuriam, vel ſi eſſet longè inferioris conditionis; tunc enim teneretur priùs quærere reconciliationem, eſto charitatem poſteriùs læſiſſet. Ita Filliucius *tr. 28. c. 1. n. 27.* Sporer *c. 6. n. 40.* de la Croix *loc. cit. n. 190.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 1. a. 4. n. 43.* ubi mox ſubdit,

T 5 in

in dubio, uter priùs alterum offenderit, ſtandum eſſe arbitrio Confeſſarii, vel alterius boni viri, prout etiam advertit Azorius *tom. 2. lib. 12. c. 3. q. 10*,

Quæres denique 5tò, ad quid tenearis, dum alter, qui te offendit, reconciliationem quærit, vel veniam petit? &c.

247. ℟. Teneris acceptare reconciliationem, tempore tamen & modô oportuno poſtulatam, eidémque ſignis etiam externis demonſtrare ſeu manifeſtare, quòd offenſam ex corde remittas: quô non obſtante potes tutâ conſcientia prætendere ſatisfactionem pro injuria, uti jam dictum fuit *n. 241*, Ita *ex Communi DD.* tradit Laymann *l. 2. tr. 2. c. 4. n. 4.* Filliucius *loc. cit. n. 21.* Baſſæus *V. charitas n. 14.* Ratio prioris evidenter colligitur ex illis Chriſti Domini verbis apud *Matth. 6. cap. ſi autem non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec Pater veſter cœleſtis dimittet peccata veſtra.* Quòd autem remiſſionem offenſæ etiam inimico veniam poſtulanti teneamur manifeſtare, inde concluditur: quia ſecus faciendo monſtraremus, nos gerere odium aut certè averſionem grandem erga illum, & hôc ipſo præberemus eidem cauſam ſcandali, ſeu perſeverandi in inimicitia & averſione erga nos, proptereáque contra charitatem graviter delinqueremus, ſaltem per ſe loquendo.

Dixi

Dixi tamen, quòd tenearis acceptare reconciliationem, dum inimicus veniam petit *tempore & modo oportuno &c.* Nullus enim te obligabit, ut illico post acceptam gravissimam injuriam des veniam postulanti; atrox quippe injuria præsertim ab inferiori illata Superiori, tam facili negotio decoqui nequit: unde talis meritò diceretur non postulâsse veniam *tempore oportuno.* Rursus non teneris illico acceptare reconciliationem, quando is, qui te offendit, non sincerè sed potiùs illusoriè deprecatur, prout fecerat ille, qui alterum Nebulonem flagitiosum vocavit, proptereáque eidem deprecari jussus, coram Judice, in hæc verba prorupit: *ego te appellavi Nebulonem flagitiosum: hoc est verum. Quod autem te hodie debeam dicere hominem ingenuum, eò me compellit Superiorum auctoritas.* Videatur Tamburinus *loc. cit. §. 3. n. 22.* Azorius *ubi suprà q. 7.* Filliuc. *n. 25.* vel Sporer *c. 6. sect. 3. n. 44.* 248.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici circa dilectionem, & reconciliationem inimicorum.

CASUS PRIMUS.

Titia ingenuè fatetur, se concepisse implacabile odium & aversionem erga aliquam puellam, quam quidem jam à teneris annis velut filiam educavit, & enutrivit in propria sua domo, novissimè verò eandem cum suo Marito in flagranti adulterio deprehendit; hanc ob causam eam nedum illico compulit domo exulare (Maritus etenim utpote complex criminis non fuerat ausus contradicere) sed insuper jam pluries veniam postulantem, non sine graviori indignatione à se repulit, nec eam alloquio ampliùs dignatur vel aspectu. Erga proprium verò Maritum fatetur se ab eo tempore concepisse extremam prorsus aversionem, proptereáque hactenus eidem constanter negâsse debitum, nec sibi videri possibile, ut deinceps unquam ampliùs eidem possit reddere. Quid in hoc Casu cum Titia vel alia simili persona aget Confessarius?

249. ℟. in primis generaliter, in his & similibus Casibus, utpote non minùs practicis quàm frequentibus & difficilibus, à Confessario quàm cautissimè procedendum, & prudenter ponderandum esse nedum id, quod sola justitia, sed vel maximè etiam quod charitas justitiæ sociata postulat; secus enim de facili impingere poterit vel nimis gravando pœnitentem, vel eundem etiam nimis facilè absolvendo ab oneribus,

aut

aut denique perplexitatibus, & conscientiæ scrupulis intricando. Verùm ut res magis dilucidetur, lubet ad hunc casum proponere tria dubia practica. 1. An Titia tutâ conscientia potuerit dictam puellam domo ejicere, & quidem illico sine mora? 2. An actu expulsam, & sæpiùs veniam postulantem potuerit tutâ conscientia repellere, eidémque nedum alloquium, sed etiam aspectum negare? 3. Denique an hactenus justè potuerit, & deinceps etiam possit suo Marito negare debitum?

℟. jam ad primum quæsitum. Potuit 250.
Titia sine scrupulo puellam domo expellere, velut Scortum ingratissimum; tum quia aliunde nullum habuit jus perseverandi stabiliter in illa domo, ideóque Titia eam expellendo non peccavit contra justitiam: atqui per hoc neque deliquit in charitatem; cùm enim tam graviter læserit jus tori immò & pietatem nutrici debitam, ex ulteriori porrò cohabitatione Titia meritò timere potuerit frequentiores relapsus, indéque consecuturam Dei offensam, animarum periculum, diffamationem domûs &c. jure meritissimo eam expulit, ne fortassis videretur velle præbere fomentum pluribus criminibus, juxta illud, quod habetur *C. 1. XXXII. q. 1.* qui adulteræ cohabitat *patronus turpitudinis* dicitur, & particeps criminis efficitur. Nec refert, quòd puella tam subitò

ſubitò exulare coacta, videatur neceſſariò ſubitura periculum bonæ famæ; etenim non Titiæ, ſed ſibi potiùs imputare debet, ſi quam notam aut ſiniſtram ſuſpicionem apud alios incurrat.

Accedit inſuper, quòd Titia vi juſtitiæ potuiſſet contra eandem puellam coram Judice inſtituere actionem injuriarum ſecundùm dicta *num.* 240. & hoc ipsô eandem coram diffamare: quidni ergo à fortiori eandem ſine mora domo ejicere, & diffamationem inde ſubſecuturam tutá conſcientia permittere potuiſſet?

251. ℟. Ad 2dum. Si Titia una tantùm vel altera vice puellam repulit, etiam duriùs illam increpando, idque non ex odio perſonæ, ſed ſolùm ex abominatione criminis, vel ad correctionem & emendationem puellæ, vel denique ad ampliùs oſtendendam gravitatem injuriæ ſibi illatæ, dicendum, quòd non peccaverit. Ratio eſt: quia ubi injuria, præſertim ab inferiore erga Superiorem (prout in præſenti contigit) fuit atrox, offenſus vel offenſa non tenetur illico ignoſcere, ſecundùm dicta *num.* 248. Nihilominùs cùm mulieres ſemel irritatæ, & à paſſionibus dominatæ, ſimilia plerumque ex inordinato affectu vindictæ, vel etiam ex odio erga ipſam perſonam, à qua fuerunt offenſæ, faciunt; hinc oportet, ut Confeſſarius in ſimilibus circumſtantiis aut caſibus

bus pœnitentem examinet 1. quo fine, quâve intentione & à quanto tempore puellæ supplicanti jamjam negaverit veniam? 2. eidem inculcet, quòd quidem eandem ob periculum relapsûs & alias rationes *n.* 250. insinuatas non ampliùs teneatur recipere in domum; nihilosecius communia signa charitatis imposterum non ampliùs possit, nec debeat denegare, sed potiùs bellô modo eidem insinuare signis exterioribus, quòd offensam jamiam remiserit, utputa casu quo fuerit denuo ab illa puella salutata, agendo eidem gratias pro salute, vel etiam resalutando &c. Ratio horum constare potest ac debet ex dictis *n.* 239. & 247. potestque de hoc videri Laymann *cit. l.* 2. *tr.* 3. *c.* 4. *num.* 4. vel Sporer *tr.* 2. *c.* 6. *sect.* 2. *num.* 23. Ubi bene monent, circa hujusmodi pœnitentes, sive Parentes supponantur sive alii Superiores &c. duo esse attendenda à Confessario, & bene ponderanda. *Primum*: an non hæc signa communia charitatis negent ex odio vel aversione animi erga delinquentem? *Secundum*, An vindicta non excedat gravitatem delicti; non enim possunt illis negare reconciliationem & veniam in perpetuum, sed solùm ad eorum emendationem, vel alios fines bonos &c. Ita Sporer *l. cit.*

℞. Jam

252. ℟. Jam ad 3tium quæsitum hujus Casus, Titiam nec hactenus peccâsse, neque etiam (per se loquendo) peccaturam contra justitiam, negando debitum suo Marito adultero.

Ratio est: quia Maritus adulterando perdidit jus petendi debitum, privatio enim debiti est veluti pœna quædam conventionalis, jure naturali & Divino inducta, ait Sanchez, ut scilicet frangenti fidem fides non servetur: at, si non ampliùs habet jus petendi, procul dubio Uxor sine injuria eidem potest negare debitum: ergo negando non peccat contra justitiam. Et ita tenent *DD, communissimè* Sanchez *lib. 1. de Matr. disp. 68. n. 4.* de la Croix *lib. 6. p. 3. n. 372.* Laymann *tr. 10. part. 3. c. 1. num. 3.* quod etiam colligunt ex *Matth. c. 5. & 19.*

253. Dixi tamen, Titiam *non peccaturam contra justitiam, &c.* Etenim contra charitatem adhuc probabiliùs peccabit, si propter unicum & simplex adulterium adhuc occultum, velit eidem perpetuo negare debitum, prout jam diximus *in Theolog. mor. Sacram. part. 3. Confer. 16. num, 388.* Nam moraliter loquendo fieri potest, quin Maritus Uxori cohabitans ob denegationem debiti sæpe sæpiùs exponatur periculo incontinentiæ, consequenter & periculo salutis æternæ; è quo Uxor eundem procul dubio

bio posset liberare reddendo debitum: atqui charitas obligat, ut proximo suo in tanto periculo constituto succurrat, ubi id moraliter loquendo fieri potest: ergo &c. Adde insuper, quòd perpetua debiti conjugalis negatio procul dubio datura sit causam perpetuis discordiis & rixis; quandoquidem experientia quotidiana quasi probet, inter conjugatos vix reperiundum esse alium lapidem magis offensivum, animorumque divisivum, quàm negationem debiti conjugalis, quippe ob quam amorem conjugalem nedum in alios vel alias dividere, sed erga se invicem prorsus perdere solent: quare cùm Confessarius semper debeat pœnitentibus consulere & inculcare ea, quæ ad animarum salutem, pacem & concordiam magis conducere sunt nata, liquet profectò, Titiam omni modo fuisse inducendam ac persuadendam; quatenus dimissa nedum offensa, sed etiam injuria vi adulterii sibi illata, deinceps velit sese accommodare Marito.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia paupercula unicam habuit capram, & ultra parum, vel omnino nihil: hanc dum veneficio infectam dolenter animadvertit, hinc inde consuluit alias fœminas, qua ratione, quovè medio capra à maleficio foret

liberanda. Alia proin fœmina (nescio quô animo) Semproniæ persuaserat, ut certam quandam Vetulam accederet, eandémque tribus vicibus moraliter non interpolatis per amorem Dei rogaret, quatenus vellet capram suam à maleficio *liberare: accessit Sempronia: Vetulam rogavit modô præfato. Verùm hæc illico quasi in furorem acta: quid, ajebat? ergonè me Sagam esse credis, quòd ter me rogando per amorem Dei, maleficium capræ tuæ illatum dissolvi postules? Profectò si quid callerem de hac arte, nedum capram tuam, sed & te ipsam novo maleficio intoxicarem: appage sine mora! vade vias tuas: tu ipsamet es Saga & malefica, nullius valoris, nulliúsque honoris, proptereáque aliis honorem adimere conaris &c. Jam apud Confessarium conqueritur Sempronia, quòd dictam vetulam ab eo tempore summopere offensam, & sibi infensam sentiat, ita; ut dum in platea publica casu sibi invicem occurrunt, eadem vetula vel illico viam declinet, vel si id facere non possit, contra se (Semproniam scilicet) exspuat, aliáque convitia evomat. Quæritur jam ad hanc speciem facti 1. ad quidnam Sempronia? 2. ad quidnam Vetula illa obligetur?*

254. ℟. Ad primum conformiter ad dicta *n. 246.* Semproniam teneri nedum ad condonandas offensas à Vetula sibi illatas, sed etiam ad quærendam reconciliationem;

nam

nam qui prior offendit, per se loquendo tenetur priùs quærere reconciliationem: atqui Sempronia prior offendit vetulam: siquidem ille modus, *ter scilicet per amorem Dei rogandi pro solutione maleficii* in nostra Germania saltem á plebe communi, & vel maximè à vetulis habetur summopere injuriosus & offensivus. Quia tamen minimè consultum est, ut Sempronia personaliter accedat vetulam, ne fortassis utraque vehementiùs irritata, in graviores rixas, scommata, dicteria &c. erumpat; hinc consulendum eidem est, ut per aliam mediatricem, aut mediatorem deprecando, studeat charitatem læsam reparare, & se pro possibili excusare, quòd scilicet ter per amorem Dei rogando, non intenderit eam velut Sagam prostituere aut calumniare &c. sed potiùs ex mera simplicitate id fecerit &c.

℞. Jam ad 2dum. Supposita hâc deprecatione Vetula tenetur Semproniæ condonare offensam, odiúmque & omnem animi aversionem deponere, nec solùm ab illis injuriis, contumeliisque abstinere, sed potiùs è contrario Semproniæ communia saltem charitatis signa exhibere: secus non erit capax absolutionis, veluti ex hactenus dictis, præsertim *à num. 247.* liquidò constare potest, ac debet: neque verò ad hoc probandum alio indigemus argumento, 255.

U 2 quàm

quàm illo infallibili effato Christi Domini apud *Matth. 18. c. v. 35.* mox suprà *num. 240.* relato: *sic & Pater meus Cœlestis faciet vobis &c.* Videatur Sporer *cit. c. 6. sect. 2. num. 31.*

At quid, inquies, si supposita etiam deprecatione vetula nolit esse contenta, nec Semproniæ quantumvis quærenti amicam reconciliationem v. g. eam salutando, alloquendo &c. respondere &c. tenebiturnè hæc ad plura, utputa ad iteratam deprecationem &c.

256. ℟. Eam in hoc casu & in his circumstantiis non teneri ad plura, neque ad iteratam deprecationem. Ratio est: quia Vetulæ nullum prorsus damnum intulit: ergo ratione damni ad nihil tenetur. Esto etiam illam graviter offenderit, nihilominus excessus dignitatis vetulam inter & Semproniam non est tam ingens, ut vetula humili deprecatione seu petitione veniæ non debeat esse contenta: quare si hoc nolit, potest Sempronia tutâ conscientia abstinere ab ulteriori salutatione, collocutione & similibus amicitiæ signis, eò præsertim, quòd alloqui vel salutare prætereuntem vel sibi occurrentem in platea &c. non sit Signum commune charitatis, omnibus exhibere solitum, prout experientiâ constat, sed potiùs signum particulare, amicis duntaxat assuetum. Videatur Tamburinus *lib. 5.*

deca-

decalog. c. 1. §. 3. n. 15. vel Sporer *loc. cit. n. 35.* Ubi tamen illico ſubjungit, quòd ſi talis perſona prævideat, fore ut offenſus vel offenſa ex iterata gratuita ſalutatione vel allocutione emolliſcat, odiúmque deponat, ex charitate teneatur denuo ſalutare, modò id ſine minùs magna moleſtia & difficultate poſſit; quia bonum ſpirituale proximi tenemur ex charitate procurare etiam cum aliquali noſtro, non tamen cum magno incommodo: & hoc vel maximè in noſtro caſu dicendum, eò quòd Sempronia vetulæ dederit cauſam gravis indignationis.

CASUS TERTIUS.

CAjus tum propter pluries repetita furta levia, tum potiſſimùm propter ſolennem rapinam nuper cum aliquibus ſibi ſimilibus factam, captus, incarceratus, & tandem ad patibulum condemnatus fuit: annunciatâ verò ſibi mortis ſententia haudquaquam ſe oppoſuit, ſed petiit Confeſſarium, cujus operâ optimè diſpoſitus gaudens ac lubens videbatur pergere ad locum ſupplicii, ad quem, dum pervenit, calceis jamjam exutus & ſpoliatus dixit ad carnificem: ergonè ſeriò res agitur mecum? quo reſpondente ſeriò, petiit, ut ſibi ante mortem & actualem ſtrangulationem permitteret pauca verba loqui ad populum circumſtantem: tum verò jam in Superioribus Scalæ gradibus inter

manus carnificis constitutus, exorsus fuit fari in hunc modum: notum sit omnibus ac singulis spectatoribus, me ad hoc infame mortis supplicium fuisse condemnatum propter quinque florenos & non plures, quos nuper ex rapina NN. facta reportavi: protestor igitur coram universo Mundo gravissimam mihi irrogari injuriam, prout nemo non videbit: & hanc ob causam contra illos, qui me ad hoc infame supplicium condemnârunt, vindictam clamito, eósque in vallem Josaphat, & ad extremum Dei judicium provoco: *hoc inopinatô eventu obstupêre omnes, erectis auribus adstantes, potissimùm verò confessarius, quippe qui hactenus sibi persuaserat, Cajum quàmoptimè esse dispositum. Quid ultra! subitò fit ingens tumultus in populo, tandémque concluditur, executionem esse paulisper differendam, præsentémque malefactoris statum denunciandum judicibus utpote solemniter adhuc congregatis. Interim Confessarius omni possibili modo nitebatur persuadere Cajo, ut deposito odio & animi rancore desisteret ab illa appellatione, quippe quæ non deserviret in alium finem, quàm ad perdendam corporis simul, & animæ vitam: ast, surdo videbatur canere fabulam; Cajus enim nil aliud respondit, quàm, oppido injustum, & ab omni pietate alienum esse, homini ob quinque tantùm florenos vitam auferre, & quidem tam infa-*

mi

mi supplicio. Unde non obstante hac appellatione paulò pòst redeunte scilicet cursore suspensus fuit. Quæritur jam 1. utrum Cajus appellando & provocando Judices ad tribunal Christi peccaverit? 2. An Judices non peccaverint saltem contra charitatem, jubendo Cajum strangulari, tametsi moraliter certò præviderint eum æternaliter periturum?

℟. ad primum. Cajus appellando ad tri- 257.
bunal Dei peccavit mortaliter nedum contra charitatem, sed etiam contra justitiam; contra charitatem quidem, quia, ùt ex ipsa specie facti liquet, injustam vindictam appetîit, nec ullatenus ignoscere voluit Judicibus; contra justitiam verò, quia à sententia utique justissimê contra se lata appellando ad tribunal Christi Judicibus insignem calumniam imposuit, potestatíque publicæ à Deo constitutæ rebellem sese exhibuit, non sinè gravi scandalo spectatorum. Ita ex *communi DD.* tradunt Busenbaum *lib. 4. de Reo. art. 2. in fine.* de la Croix *lib. 4. n. 1529.* Laymann *lib. 3. tr. 6. c. 6. n. 8.* Vega *in summa part. 1. c. 16. ad Casum I.* Ex quo ad oculum liquet, Cajum in eo statu non fuisse capacem absolutionis Sacramentalis.

℟. ad 2dum quæsitum, Judices nec in 258.
leges justitiæ, neque etiam in legem charitatis impegisse ex eo, quòd jusserint Cajum strangulari. Ita *cum communi DD.* Ami-

cus, & Salon *art. 2. contr. 2.* quem citat & sequitur Filliucius *tr. 29. part. 2. c. 2. n. 20.*

Ratio hujus est: quia ad officium Judicis spectat malefactores occidere, veluti desumitur ex S. Scriptura *Exodi 22.* ubi dicitur ad Moysen tanquam Judicem Israelitici populi: *maleficos non patieris vivere.* Et rursus *Deuteron. 21. & 22.* Deus præcepit occidi homicidas & blasphemos &c. tum etiam quia æterna damnatio debet adscribi iniquæ & obstinatæ voluntati Malefectoris, quam posset, & deberet mutare, minimè verò Judici, quippe qui eundem per Confessarium fecit adhortari ad pœnitentiam. Adde insuper; quòd si hujusmodi maligni homines semel scirent, se ob similem obstinationem vel appellationem, vel denique ob periculum æternæ damnationis incurrendæ non ampliùs posse condemnari, nullus profectò inveniretur, qui non se monstraret pertinacem & rebellem: quatenus hac via evaderet extremum supplicium, utique non sine permagno præjudicio Reipublicæ; quare cùm aliunde constet, semper majorem rationem esse habendam pro salute boni publici, quàm pro salute hominis privati, præsertim quando is ex propria duntaxat malitia se committit tali periculo, dicendum profectò est, quòd Judices per hoc nec in minimo viola-

lave-

laverint legem charitatis. Et certè, quamdiu Judex ferendo ſententiam juxta leges procedit, meritò flocci pendet, & ridet hujusmodi appellationes & provocationes ad tribunal Dei, hominibus malitioſis valde familiares, quibus utique Deus non præfiget alium Judicii aut proceſsûs ordinem. Secus tamen dicendum foret, caſu quo Judex ex mera paſſione vel ſine juſta aut ſufficienti cauſa hominem innocuum ad infame vel extremum mortis ſupplicium condemnaret. Legatur de hac materia Stengelius de judiciis divinis. *tom. 1. cap. 37. §. 4. & ſeqq.*

At, inquies, nunquid Cajus in hoc ſtatu debuiſſet, vel potuiſſet ſaltem ſub conditione abſolvi; quandoquidem firmiter ſibi perſuaſum habuit ſe injuſtè gravari: nec in illis circumſtantiis potuit appellare ad alium Judicem, niſi ad Deum, ad quem alii plures etiam Sancti Viri leguntur ſubinde appellâſſe?

℟. Cajum nequidem ſub conditione potuiſſe abſolvi in eo ſtatu; evidens quippe eſt & liquidum ex narrata ſpecie facti, quòd Judicibus nedum offenſam, quam ſibi videbantur intuliſſe, minimè dimiſerit, ſed inſuper animô vindicativo, utique non ſine magna calumnia contra Judices, & cum ſcandalo totius Orbis, eos ad tribunal Christi provocaverit. Neque Cajum in- 259.

ter & alios Sanctos viros instituta paritas quidquam valet; præterquam enim, quòd assumpta similitudo per se claudicare noscatur, illi Viri sancti, qui hinc inde leguntur appellâsse ad tribunal Dei, nunquam id fecerunt desideriô injustæ vindictæ, uti Cajus, sed amore justitiæ duntaxat; multò minùs appellâsse quisquam Virorum Sanctorum legitur contra sententiam justè contra se latam.

Dices adhuc: quid ergo Confessario Caji in his circumstantiis agendum fuit?

260. R. Debuit eidem ante omnia proponere 1. imminens periculum æternæ damnationis. 2. justitiam sententiæ contra ipsum latæ, quippe qui non propter quinque florenos præcisè, sed propter damnum habituale Reipublicæ illatum, aut certè rationabiliter timendum, si hujusmodi rapinæ tolerarentur impunè, damnatus fuit, conformiter juribus. 3. eidem inculcandum fuit gravitas scandali, quod toti orbi suo modô daret, casu quo sine revocatione appellationis factæ moreretur. 4. denique omni modo moraliter possibili fuit persuadendus, ut ante mortem publicè protestaretur, se omnibus illis, qui quòcunque demum modo ad suam mortem concurrerunt, ex corde dimitttere offensam, & ignoscere. Si Cajus hæc recuset, noverit Confessarius, eum

velut

velut indispositum ne sub conditione quidem posse aut debere absolvi; neque enim prudenter præsumi potest, quòd laboret ignorantia invincibili suæ obligationis post plenariam instructionem à Confessario datam.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges primò, à Confessario magna cum cautela & discretione procedendum esse cum pœnitente, quem vel ex propria confessione, vel ex aliorum relatione certò novit hactenus in continuis rixis atque inimicitiis vixisse. Certum quippe & exploratum esse debet, nullum prorsus, quamdiu in inimicitia vult perseverare, utpote nolens remittere offensam sibi quommodolibet irrogatam, aut suo inimico exhibere signa communia charitatis esse capacem absolutionis Sacramentalis, tum ob rationes jam suprà datas; tum etiam, quia talis pœnitens, utpote actuali odio proximi sui implicatus, ponit obicem gratiæ sacramentali, proptereàque falsificaretur forma absolutionis non sine gravissimo Sacrilegio. Quodque ulteriùs circa tales pœnitentes diffi- 261.

difficultatem potissimum mihi videtur augere, est, quòd subinde negatio signorum nedum communium, sed & specialium (quando scilicet antecedenter semper assueverunt similia sibi exhibere) possit cedere in notam inimicitiæ seu aversionis conceptæ; è contra in aliis circumstantiis personarum seu etiam locorum nonnunquam etiam signa charitatis communia intermitti possint sine nota inimicitiæ: liquet proin, quòd à Confessario desuper consulto omnes circumstantiæ sint bene ponderandæ, & semper consulendum id, quod ad fovendam charitatem mutuam magis videtur conducibile; quia hoc modô meliùs prospicitur honori divino, & animarum saluti. *Omnes.*

262. Colliges 2dò, pœnitentem quemcunque demum hactenus in inimicitiis constitutum, ante omnia à Confessario eò esse disponendum, ut inimico suo ex corde remittat offensam; enim verò multos reperire est, præsertim è rudioribus, qui ab aliis graviter damnificati, aut processibus, litigiisvè implicati, ignorant distinguere inter offensam atque injuriam, existimantes sinistrè: quòd si suo inimico deberent ignoscere, eô ipso deberent unà simul cedere jure suo; quam ob causam non raró audiuntur dicere, se durante hac lite seu processu non posse ampliùs confiteri &c. tali-

bus

bus à Confeſſario eximendus & ſcrupulus & ſiniſtra perſuaſio, eisdem declarando, quòd quidem inimico vel potiùs adverſario ſuo teneatur ignoſcere, id eſt, dare veniam ratione offenſæ, nec deſiderare injuſtam vindictam, neque eidem malè imprecari, per hoc tamen minimé eos teneri ad cedendum jure ſuo, quin potiùs tutâ conſcientia poſſe cauſam ſuam proſequi coram legitimo Judice, exigendo ſatisfactionem, ſeu etiam reſtitutionem ſibi debitam: neque hanc voluntatem quidquam obſtare perfectæ reconciliationi cum Deo, dummodo eidem adverſario ſuo exhibeant ſigna communia charitatis, & hâc via demonſtrent, ſe eſſe inimicos cauſæ tantùm, non item perſonæ.

Sed quid, ſi pœnitens Confeſſario reſpondeat: Domine, jam petîi ſatisfactionem coram Judice, ſed quia adverſarius meus ex mera malitia debitum abſolutè & rotundè negavit, & ego aliunde illud probare non potui; hinc paſſus fui repulſam: cùmque propterea jam à longo tempore unà cum uxore & prolibus meis miſerrima egeſtate premar; hinc non ampliùs poſſum oblivifci hujus injuriæ: quin potiùs dum vel à longè inimicum meum conſpicio, bilem mihi moveri ſentio, ſanguinémque in venis ebullire.

℟. Caſum

263. ℞. Casum hunc utique satis practicum sua difficultate non carere vel ideò, quia cùm causa offensæ vel potiùs inimicitiæ sit semper duratura, præsertim egestas multùm premens; hinc meritò timendum est, ne ex parte offensi pariter continuetur inimicitia. Expedit ergo, ut ante omnia talis pœnitens inducatur ad patientiam Christianam exemplô Christi Salvatoris nostri. 2. Ad plenam resignationem in voluntatem divinam, cujus admiranda dispositione similes injuriæ permittuntur, vel potiùs immittuntur ex altioribus motivis & quidem Sanctissimis. 3. Ulteriùs examinari debet, utrum hujusmodi motus iracundiæ sint merùm naturales, utpote, merùm consurgentes ex impressione phantastica injuriæ acceptæ, an verò eidem sint etiam morales & liberi, ita scilicet, ut verè cupiat se vindicare, vel inimico suo malè imprecari? si primum, concludendum est, pœnitentem versari in bono animæ statu, & capacem esse absolutionis Sacramentalis; quia motus merè naturales quantumcunque ad malum inclinantes, non sunt peccaminosi, nisi accedat voluntas libera. Si autem 2dum, talis pœnitens non foret capax Absolutionis, nisi seriò adpromittat, se deinceps pro viribus cum divina gratia restiturum hujusmodi motibus iracundiæ seu malevolentiæ. Videantur de hoc Tambur.

lib. 5.

lib. 5. in decalog c. 1. § 3. n. 1. Sporer *ubi suprà num. 47.* Matthæucci *lib. 2. c. 8. n. 18.* Vel noster A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. P. Sargar. Conferent. 61, num. 96.*

Colliges 3tiò, eos non versari in bono statu, qui posteaquam se mutuò offenderunt, deinceps ad longum tempus, vel omnino in perpetuum nolunt ampliùs colloqui ad invicem, vel alia communia charitatis signa sibi exhibere mutuò, prout de duobus Religiosis, nec non de duabus Monialibus narrant Tamburinus, Sporer, & alii. Ratio hujus illationis est: quia cessatio loquendi ad invicem in tali casu per tantum temporis spatium continuata vel continuanda, meritò præsumitur proficisci ab interno odio: nec dubium, quin tam diuturna animorum aversio inter contubernales quoscunque demum, instigante præsertim diabolo, datura sit causam innumeris passionum motibus, utputa odii, malevolentiæ, detractionis &c. &c. tum etiam, quia propterea nedum sibi, sed aliis Religiosis aut contubernalibus gravi Scandalo erunt, proptereàque absolvi non debent à Confessario, nisi promittant ocyùs resipiscere, & omne odium ex animo penitùs abjicere. 264.

Dixi tamen: *qui ad longum tempus, vel omnino in perpetuum* non ampliùs voluit col- 265.

colloqui; secus enim dicendum est de illis, qui ad exiguum duntaxat tempus abstinent, v. g. ad aliquot dies; nec non de illis, qui ob levem duntaxat causam inciderunt hujusmodi discordias, aliunde verò noscuntur esse boni animi & probatæ virtutis, ut proin suspicari prudenter non liceat, eos id facere ex odio gravi, sed potiùs ex quadam passione animi non adeò gravi, vel ad manifestandam offensæ notam. Quocirca tamen Sporer *cit. c. 6. sect. 2. n. 34.* sapienter monet, hujusmodi abstinentiam ab alloquio &c. omnimodis dissuadendam esse omnibus, præsertim verò personis religiosis, utpote aliundè vi sui instituti obligatis ad charitatem mutuam & ad sectanda perfectiora: oportet profectò, ut contubernales etiam sæculares sint liberales, ne dicam prodigi, in exhibendis sibi invicem mutuæ charitatis & amicitiæ signis; hoc enim nos reddit amabiles, sicut è contrario opposita morositas nos reddit odibiles Deo, Angelis, & hominibus.

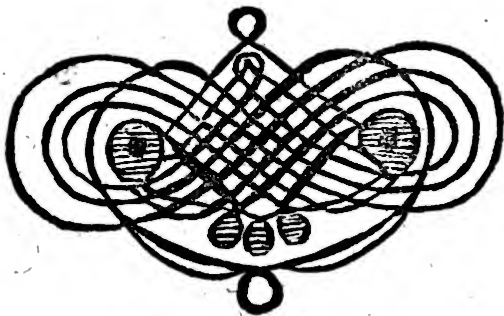
266. Colliges 4tò, contra charitatem proximo debitam mortaliter delinquere sequentes. 1. Qui in Orationibus Communibus à Deo vel Ecclesia institutis *positivè* excludit inimicum, secus si negativè solùm excluderet, scilicet actu non recordando de illo. 2. Item qui eleemosynam in omnes

pau-

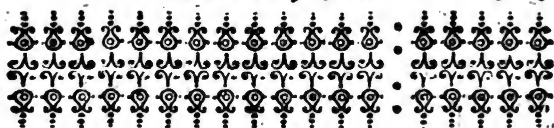
pauperes civitatis, vel aliud pium legatum diſtribuere juſſus, ſuos inimicos excludit, tametſi pro his ſuffeciſſet. Item 3. qui reliquos ſuos cognatos aut conſanguineos ad convivium invitans, alios ſibi inimicos excludit, & non invitat, eſto ſint conſanguinei. 4. Item qui aliàs ſolitus quosvis ſibi notos in civitate; monaſterio aut domo religioſa ſalutare aut alloqui, ſuo inimico ſalutationem vel alloquium negaret &c. Ita Sporer *citatus n. 27.* Verùm in his multa circumſpectione opus eſt, ſicut jam diximus: non enim quilibet illico peccati mortalis à Confeſſario damnandus, vel in infernum omnino negatô abſolutionis beneficio relegandus eſt, quandoquidem multæ cauſæ dentur, ob quas inimico, vel illi, qui gravem intulit offenſam, communia etiam charitatis ſigna vel obſequia aliunde indebita negari poſſunt, prout ex dictis in hac conferentia abundè conſtare poteſt.

Quocirca noſter P. Herincx *part. 3. tr. 1. diſp. 11. num. 68.* ſapientiſſimè omnino monere mihi videtur, in ordine ad diſcernendam gravitatem peccati in hiſce caſibus non tam conſiderandam eſſe bonum, à quo inimicus excluditur, quàm utrum talis excluſio ex gravi averſione procedat, ſitque hic & nunc graviter offenſiva; etenim ſecluſô odio interiori & ſcandalo nòn videtur, cur quis mortaliter peccet ex eo, quòd 267.

beneficium aliunde indebitum: uti est v. g. invitatio ad convivium, solis præstet amicis, non item inimicis, quibus illud nullatenus debetur. Ego sanè non video, quò minùs & scandalum in tali casu evitari possit, modò tali inimico, vel aliis, quorum fortassis interest, bellô modo significetur, negationem talis beneficii, v. g. invitationis ad convivium, non fieri ex odio, sed partim quia illud aliunde indebitum: partim etiam, quia inferendo hanc vel illam offensam sese reddidit indignum. Fateor tamen oppositum nedum tutius sed & consultius esse ac conformius exemplo Patris nostri cœlestis, quippe *qui solem suum oriri facit, super bonos & malos, & pluit super justos & injustos*, *ùt dicitur Matth. 5. v. 45.*



CON-



CONFERENTIA NONA

De Eleemoſyna.

SUMMARIUM.

268. Recenſentur breviter multiplices actus charitatis.
269. Declaratur, quid ſit actus miſericordiæ.
270. Opera miſericordiæ univerſim enarrantur quatuordecim.
271. Nomine eleemoſynæ corporalis & proprié ſumptæ intelligitur actus, quò aliena indigentia corporalis ſublevatur.
272. Datur præceptum in ipſa natura fundatum, vi cujus habentes abundantiam bonorum, tenentur indigentibus dare eleemoſynam.
273. Hanc tamen illi duntaxat dare poſſunt, quibus competit expeditum Dominium, & libera adminiſtratio bonorum.
274. Annotatur breviter triplex neceſſitas proximi ſcilicet extrema, gravis, & communis.
275. Rurſus alia dicuntur bona, quæ vel 1. ad naturam, vel 2. ad ſtatum conſervandum ſunt neceſſaria, vel denique 3. ſuperflua omnino.
276. Proximo in extrema neceſſitate conſtituto, nemo quidem tenetur dare eleemoſynam de

ſibi neceſſariis ad vitam, bene tamen de neceſſariis ad ſtatum duntaxat conſervandum.

277. In gravi verò neceſſitate conſtituto danda eſt eleemoſyna de ſuperfluis, aut certè non multùm neceſſariis ad ſtatum.

278. Denique in communi neceſſitate conſtitutis tenetur ſuccurrere is, qui habet bona ſuperflua ſuo ſtatui.

279. Quocirca tamen dari poſſunt cauſæ rationabiliter excuſantes.

280. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium.

281. Utrum extremè indigenti teneamur ſuccurrere gratìs, an verò ſufficiat, eidem ſuccurri cum onere reſtitutionis.

282. Solvitur rurſus quædam objectio contra hanc reſolutionem.

283. Reſolvitur Caſus I. de quadam fœmina, quæ, ut liberiùs poſſet indulgere genio ſuo, ficto ſub ſchemmate paupertatis hinc inde collegit, vel potiùs expracticavit eleemoſynas.

284. Utrum talis perſona revera aquirat dominium eleemoſynæ taliter expracticatæ?

285. Et utrum Confeſſarius teneatur eam obligare ad reſtitutionem?

286. Reſolvitur Caſus II. de quodam libertino, qui amplum patrimonium ſuum non quidem in pauperes, ſed in commeſſationes diſſipavit.

287. Utrum huic jam gravi egeſtate preſſo alii amici vel conſanguinei teneantur ſuccurrere quodam ſubſidio eleemoſynario?

288. Reſolvitur Caſus III. Cuisdam pauperculæ, mirum conquerentis, vel potiùs murmurantis contra conſtitutionem nuper editam, vi cujus prohibitus fuit conquæſtus eleemoſynarius.

289.

289. Quâ via tali personæ à Confessario fuerit occurrendum, vel quid eidem consulendum?

290. An vel quando catholici peccent non subministrando congrua sustentationis media conversis ad fidem Catholicam?

291. Quid Confessariis divitum, & simul nimis tenacium, vel potiùs avarorum observandum & agendum?

292. Divitibus, præsertim Ecclesiasticis vel maximè cavendum est, ne tempore caritatis aut publicæ necessitatis sua granaria recludant paupeperibus intuitu augmentandi pretii.

293. Medici & Chirurgi nolentes pauperibus graviter decumbentibus operam suam gratìs locare, peccant contra charitatem.

294. Pharmacopolæ tamen, aliivè divites non tenentur quæque pretiosissima medicamenta gratìs exhibere vel procurare eo fine, ut pauper extremè decumbens curetur &c.

295. Vi magni mandati tenemur proximo nostro duntaxat succurrere, in quantum moraliter loquendo possumus, & ipse ad evadendam miseriam indiget.

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa dandam, vel non dandam Eleemosynam.

QUæres primò, quot dentur actus vel etiam effectus charitatis?

℟. Actus seu etiam effectus charitatis præcipui numerantur sequentes, scilicet 1. Di- 268.

lectio. 2. Beneficentia. 3. Gaudium. 4. Pax & 5. Misericordia. Ita *ex communi DD.* Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 4. dist. 6. n. 26.* Explico brevissimè singulos. 1. Nomine *Dilectionis* intelligitur actus voluntatis, quô proximo nostro (vel etiam Deo) volumus bonum: ex quo protinus 2. sequitur *Beneficentia*, id est, executio hujus bonæ voluntatis, vi cujus proximo pro possibili facimus bene. 3. Nomine *Gaudii* non venit actus charitatis, sed potiùs quidam charitatis effectus, passio scilicet mentis, vi cujus in bono amato & jamiam possesso quodammodo quiescimus. Similiter *Pax non* est actus, sed potiùs effectus charitatis: supposito enim quòd Deum vel proximum sincerè diligamus, nostram voluntatem ejusdem voluntati facillimè accommodamus, ex qua voluntatum cohærentia naturaliter consequitur quædam animi tranquillitas seu pax, juxta illud *Psal. 118. pax multa diligentibus legem tuam* &c. At

Quæres 2dò singulariter ad nostrum propositum, quid intelligatur nomine *misericordiæ ut sic?*

269. ℟. Misericordia juxta S. Augustinum *lib. 9. de civit. DEI. c. 5.* est *alienæ miseriæ in corde nostro compassio, qua, si possimus, subvenire compellimur.* Verùm quia misericordia etiam reperitur in Deo nec non in Beatis, in quibus propriè nec passio neque com-

compassio, multò minùs tristitia naturaliter inde consequens locum habet; hinc non abs re Misericordia ùt sic generaliùs sumpta describitur à P. Herincx *part. 3. tr. 1. disp. 12. n. 4.* quòd sit *affectus efficax subveniendi miseriæ proximi*; per hanc enim movemur ad sublevandam alienam miseriam, quod fieri assolet per opera misericordiæ tum Spiritualia, tum etiam corporalia, veluti proximè patebit. Ex his verò facilè colligetur, virtuti misericordiæ duo opponi vitia, scilicet 1. nimiam cordis mollitiem seu nimiam indulgentiam: hæc eidem opponitur per excessum & 2. nimiam cordis duritiem & crudelitatem, quæ misericordiæ opponitur per defectum.

Quæres 3tiò, quæ & quot sint opera misericordiæ?

℟. Opera misericordiæ sunt septem corporalia, & septem Spiritualia, ideóque universim rectè enumerantur quatuordecim, ita *omnes Catholici*, immò & pueri ex Catechismo respondere assolent. Corporalia sunt 1. Esurientes pascere. 2. Sitientibus potum dare. 3. Nudos operire. 4. Captivos redimere. 5. Ægrotos visitare. 6. Peregrinos hospitio suscipere. 7. Mortuos sepelire, quæ omnia nonnemo aptissimè comprehendit sequenti versu: *Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.* 270.

Porrò opera miſericordiæ Spiritualia ſunt 1. peccantes corrigere. 2. ignorantes docere. 3. dubitantibus rectè conſulere. 4. pro ſalute proximi orare. 5. conſolari mæſtos. 6. improborum injurias patienter ferre. 7. offenſam remittere: hæc opera comprehenduntur in ſequenti verſu jam pridem notiſſimo. *Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.* Ubi ſub ly conſule inſuper intelligitur *doce* ignorantes &c. Quia tamen Theologi communiter dimiſſis aliis actibus charitatis, utpote de quibus parum vel nihil difficultatis in praxi occurrere ſolet, examinare ſeu etiam fuſiùs diſcutere ſolent duos actus principales, ſcilicet dationem Eleemoſynæ & correctionem fraternam; hinc & nos majorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, in hac Conferentia de Eleemoſyna, in proxima autem de correctione fraterna agemus, poſtea etiam acturi de vitiis charitati oppoſitis.

Quæres proin 4tò, quid ſit Eleemoſyna?

271. ℟. Nomine eleemoſynæ ſæpiſſimè quidem intelligi rem in eleemoſynam diſtributam, utputa panem, pecuniam &c. &c. quibus mediantibus proximi indigentia ſublevari ſolet. Verùm ad noſtrum propoſitum ſumitur pro ipſo actu miſericordiæ ſeu charitatis, quo contendimus miſeriam alienam ſublevare; unde etiam rectè de-

ſcri-

ſcribitur: quòd ſit *alienæ miſeriæ ſublevatio*, in quo ſenſu ſub ſe comprehendit omnia opera miſericordiæ, tam corporalia, quàm Spiritualia etiam. Communiùs tamen nomine eleemoſynæ intelligitur actus ſeu opus miſericordiæ corporalis, ſolètque deſcribi, quòd ſit *actus externus, quô aliena indigentia corporalis ſublevatur.* Ex quo facilè liquet dationem eleemoſynæ eſſe actum miſericordiæ, quatenus procedit ex motivo ſublevandi miſeriam proximi, ſimùlque eſſe actum charitatis, ſi fiat ob amorem DEI vel proximi, tametſi haud ignorem hujusmodi elargitionem poſſe inſuper imperari ab aliis virtutibus v. g. pœnitentiæ, ſi fiat in ordine ad ſatisfaciendum pro peccatis: qua ratione *Tobiæ 4.* legitur: *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat.* Et rurſus *Eccl. 3.* habetur: *ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis.*

Quæres 5tò, deturnè præceptum, dandi quandoque eleemoſynam?

℟. Affirmativè. *Ita omnes Catholici,* Reifſenſtuel *cit. diſt. 6. n. 35,* Herincx *diſp. 12. n. 34.* Matthæucci *in cautel. Confeſſ. lib. 2. c. 9. n. 2.* ubi putat, hanc reſolutionem eſſe de fide. Cujus ratio clarè conſtat ex S. Scriptura *Eccl. 4.* ubi dicitur *Eleemoſynam pauperis ne defraudes*: & rurſus *Luc. 11. verumtamen, quod ſupereſt, date eleemoſynam.* Et ne quis putaret, elargitionem 272.

eleemosynæ esse sub consilio duntaxat, non autem sub præcepto, Christus Dominus *Matth. 25.* protestatur, se in die judicii ob denegatam sibi (in pauperibus scilicet) eleemosynam dicturum hujusmodi immisercordibus impiis: *Discedite á me maledicti in ignem æternum: esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* atqui nullus damnabitur ob neglectum consilium tantum, sed ob neglectum præceptum: ergo evidens est, eleemosynam cadere sub præceptum.

Quæres jam 6tò, quinam possint dare Eleemosynam?

273. ℟. Omnes illi & soli possunt, quibus competit rei dominium, & libera administratio: Alii autem non possunt nisi de obtenta, vel certè rationabiliter præsumpta licentia Domini. Ita ex *Communi DD.* Herincx *l. cit. n. 23.* Matthæucci *cit. n. 22. & seqq.* Ratio clara est: quia elargitio eleemosynæ est actus donationis, vi cujus dominium transfertur in donatarium; at, illi duntaxat possunt donando, transferre dominium in donatarium, qui habent dominium expeditum in rem; unde & *l. 7. ff. de donat. donatio* dicitur *quædam* rerum suarum *jactatio*: ergo illi duntaxat eleémosynam dare possunt &c. Ex quibus liquet, quòd uxor de bonis sibi cum Marito communibus, filiusfamilias de bonis Parentum, servi & ancillæ de bonis do-

dominorum suorum, Religiosi denique de bonis Monasteriorum suorum, in eleemosynam dare nequeant ultra id, ad quod se extendit licentia rationabiliter præsumpta, uti jam dictum fuit. Secus dicendum, si uxor habeat bona paraphernalia vel alia sibi propria, vel si filius habeat bona castrensia &c. Nam de his, utpote suo dominio & liberæ dispositioni subjectis, possunt procul dubio donare pauperibus, & donando laudabilissimè nec minùs meritoriè faciunt.

Quæres 7timò, quibusnam pauperibus, & de quibus bonis aliquis teneatur dare Eleemosynam?

Ante responsionem necessariò animadvertendum hic venit triplex necessitas proximi, cui succurrendum est; nam alia dicitur *extrema*, *gravis* alia, & alia *communis*. Extrema dicitur illa, quando quis defectu subsidii necessarii periclitatur de vita, vel propterea deberet incurrere aliud gravissimum damnum morti æquivalens saltem in morali hominum existimatione, uti sunt abscissio membri cujusdam principalis, carceris perpetui, infamiæ publicæ &c, Gravis necessitas appellatur; vi cujus imminet verè grave malum, utputa si homo deberet subire carcerem, vel notabilem jacturam bonorum, vel si deberet propterea deserere suum statum honestè acquisitum, si homo 274.

no-

nobilis deberet serviliter laborare, vel, quod minùs conveniens, mendicare &c. Denique in communi necessitate dicuntur versari illi pauperes triviales, qui vel in plateis vel alibi coguntur emendicare subsidia, & alii pauperes (uti vocant) domestici, qui ob conditionem status erubescunt mendicare, reipsa tamen non nisi cum magna difficultate sibi suisque necessaria ad convenientem vitæ statum procurare possunt, qui propterea subinde majori commiseratione digni sunt, quàm alii pauperes triviales, quibus neque sanguinis, neque etiam status sui conditio prohibet postulare eleemosynam. Videantur dicta *de restitut. confer. 10. n. 271.*

275. Animadvertendum insuper est priùs 2dò. ex bonis corporalia alia dici necessaria 1. ad vitam seu naturam, 2. alia necessaria ad statûs conservationem, denique 3. alia dicuntur superflua respectivè ad unum vel alterum statum. Ad naturam necessaria dicuntur, sine quibus aliquis vel propriam, vel suorum vitam sustentare non posset: quæ verò requiruntur non ad ipsam vitam, sed ad conditionem sui statûs v. g. nobilis &c. conservandam, appellantur necessaria ad conditionem statûs.

Denique illa bona, quæ nec ad vitam propriam vel suorum, neque ad conditionem status sunt necessaria, eò quòd sine illis

lis conservari possit tam vitæ, quàm etiam condecens statûs & familiæ conditio, meritó reputantur superflua seu superabundantia. Quocircâ tamen bene notari debet, quòd illa dicantur superflua statui, sine quibus *status præsens*, convenienter potest conservari, veluti Doctor Angelicus *2. 2. q. 32. artic. 5. ad 3.* sapientissimè tradit, inquiens, *superflua esse, quæ* secundùm statum præsentem *non sunt sibi necessaria, prout probabiliter æstimari potest: nec oportet, quòd consideret ad omnes casus, qui possent contingere in futurum; hoc enim esset de crastino cogitare; quod Dominus prohibet Matth. 6. sed debet dijudicari superfluum & necessarium secundùm ea, quæ probabiliter, & ut pluribus occurrunt.* Ex quo cernere licet, quàm justè ab Innocentio XI. damnata fuerit sequens propositio, inter alias *num. duodecima: vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui; & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.* Videatur Cardenas *in Crisi Theolog. dissert. 9. c. 1. & 2.*

℞. Jam ad propositam quæstionem 1. 246.
Proximo quantumvis in extrema necessitate constituto nemo quidem tenetur dare eleemosynam de bonis temporalibus sibimet ad propriam, vel suæ familiæ, Uxoris scilicet ac prolium &c vitam conservandam necessariis; bene tamen 2. de necessariis

ad

ad solum statum conservandum. Ita *cum communi Doctorum* docet Castropalao *part. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 2. n. 5.* & Matthæucci *l. cit. c. 9. num. 6.* Ratio prioris est hæc : quia propria vita secundùm rectam rationem præferri debet vitæ alienæ; etenim & ordo charitatis postulat, ut quisque seipsum magis diligat, quàm proximum, ideòque etiam sibi potiùs ac suis, quorum cura sibi incumbit, prospiciat, quàm alienis: excipiunt tamen circa hoc Doctores casum, quando proximus esset persona publica, ex cujus interitu bonum publicum pateretur; vita namque privata postponenda est utilitati, & bono communi juxta rectam rationem. Verùm hic casus utpote rarissimus parum negotii dabit Confessario in praxi.

Ratio posterioris pariter colligi debet ex ordine charitatis, qui nos obligat, ut vitam proximi præferamus propriæ dignitati vel etiam statui, ideòque ex iis saltem, quæ superflua sunt proprio statui succurramus, ad vitam proximi quomodocunque conservandam.

277. ℟. 2dò ad idem quæsitum. Proximo in necessitate verè gravi constituto tenemur succurrere non modò de superfluis, verùm insuper de utilibus, & non valde necessariis ad statum & decentiam personæ nostræ. Ita rursus Castropalao *cit. pu. 2. n. 13.*

n. 13. Babenstuber *tract. 5. disp. 1. art. 5. n. 13.* Henno, & alii. Ratio hujus desumitur ex illo 1. Joann, 3. filioli mei, non diligamus verbo neque lingua (tantùm scilicet) sed opere & veritate: At, qui pauperi in verè gravi necessitate constituto non succurr't de iis, quæ sibi superflua sunt, vel certè non necessaria ad conservationem sui status, non diliget proximum suum opere & veritate. Hinc Doctor Gentium *1. Timoth. 6. scribit: Divitibus hujus sæculi præcipe - - facilè tribuere,* scilicet necessitate præsertim gravi laborantibus.

℟. jam 3tiò. Pauperibus in communi duntaxat necessitate constitutis tenetur succurrere, quisquis habet bona nedum naturæ, sed etiam statui suo superflua. Ita *communissimè DD.* post S. Thom. *2. 2. q. 32. artic. 5.* Ratio hujus satis evidens desumitur ex illo *1. Joan. 3. cap. qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas DEI manet in eo?* Profectò videtur quædam inordinatio gravis, ita esse addictum opibus hujus sæculi, ut stante etiam abundantia illarum renuat quis proximo suo ad imaginem DEI creato succurrere, tametsi absque ullo detrimento posset. *Dives igitur* (sunt verba R. P. Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 5. n. 19.) qui propositum habet* 278.

nun-

nunquam ſubveniendi pauperibus, communem neceſſitatem patientibus, ideoque univerſim mendicos eleemoſynam petentes repellit, in malo ſtatu eſſe, meritò cenſetur: licèt fatendum ſit, quòd nemo teneatur omnibus dare, neque huic vel illi (in communi tantùm neceſſitate conſtituto, ùt ſupponitur) dare; ſed tenetur diſtribuere ſecundùm quod ſibi viſum fuerit opportunum, inquit S. Thomas *quodl. 8. art. 12.*

279. Quocirca tamen bene advertendum eſt, poſſe procul dubio ſæpe ſæpiùs intervenire cauſas rationabiles, hic & nunc excuſantes ab omni, vel certè à gravi peccato illos, qui renuunt dare, vel non dant eleemoſynam; nam in primis ab omni culpa eximendus eſt, qui huic vel illi pauperi non ſuccurrit, eò quòd ignoret illius indigentiam. Nec non 2. ille qui rationabîli motivo ductus huic vel illi pauperi triviali nihil dat, vel quia ſcit, dari alios magis egentes, vel qui nimis importunè, vel etiam loco aut tempore minùs oportuno poſtulavit. Vel 3tiò qui ſcit, dari alios, qui hujus vel illius neceſſitati ſuccurrere velint, vel omnino debeant.

At contra hoc inquies: ſi talis præſumptio excuſet à gravi peccato, planè cogimur fateri, quòd nemo prorſus teneatur dare eleemoſynam pauperibus, communi duntaxat neceſſitate laborantibus; nam quivis pote-

poterit prudenter præsumere dari adhuc alios, qui aut velint, aut etiam debeant succurrere indigentiæ hujus vel illius.

℟. Negando illatum; nam si nulla esset obligatio dandi eleemosynam, procul dubio paucissimi darent: at, hôc ipso non possit quivis prudenter supponere, dari alios, qui velint aut debeant pauperibus succurrere, ut de se liquet: ergo ex hoc argumento potiùs inferendum videtur, quòd divites & mediis abundantes teneantur succurrere pauperibus congrua eleemosyna. 280.

Quæres denique 8tavò, utrum vi hujus præcepti (de danda scilicet eleemosyna) teneamur proximo indigenti succurrere gratis, an verò sufficiat, quòd eidem succurratur cum onere, scilicet denuo refundendi id, quod datum fuit?

℟ Cum distinctione. Vel enim supponitur is, qui hic & nunc in extrema necessitate versatur, esse talis, qui saltem alibi habet bona propria sive in re, sive etiam in certa spe, utputa infallibiliter obtinenda ex hæreditate, aut ex proprio labore? Vel verò supponitur esse talis, qui neque hic, neque alibi, nec in re, neque in spe habet bona propria, ex quibus compensare valeat id, quod fuit datum? si prius: dicendum, quòd tali nemo teneatur gratis, id est, sine onere recompensandi succurrere, bene verò si supponatur hoc 281.

posterius. Ita cum *cummuniori DD.* tenet Castropalao *tr. 6. disp. 2. pu. 4. n. 2. & 5.* Ratio prioris est: quia in ejusmodi casu proximus revera nequit dici absolutè constitutus in extrema necessitate: neque enim re. ipsa extremè pauper dici potest, qui alibi habet bona vendibilia, aut oppignorabilia: quin immò vel sola spes aquirendi tantò pluris æstimatur, quantò major est aut certior: ergo talibus nemo tenetur gratis omnino succurrere, sed satisfacit charitati mutuando interim cum onere denuo refundendi. Ratio autem posterioris peti, debet ex dictis *n. 273.* quia scilicet nomine eleemosynæ intelligitur gratuita & liberalis donatio facta aut facienda in ordine ad sublevandam indigentiam pauperis: at, qui nec in re, neque in spe quidquam habet, simùlque hic & nunc extremè indiget, procul dubio opus habet eleemosyna: ergo huic gratis & sine onere succurrendum erit. Et certè, si neque in hoc casu quispiam teneretur gratis succurrere indigenti, prorsus è medio tolleretur obligatio dandi eleemosynam; quod tamen à Theologo Christiano, ne dicam Catholico, minimè admittendum est. Videatur Laymann *l. 2. tr. 3. c. 6. n. 6.* vel Filliucius *tr. 28. c. 3. n. 80.*

Dices contra hoc. Præceptum Eleemosynæ solùm obligat ad sublevandam indigentiam proximi: atqui hæc sublevatur

etiam

etiam tunc, quando pauperi succurritur cum onere denuo recompensandi id, quod præstitum fuit tempore necessitatis: ergo &c.

℟. *Negando Major* : *absolutè*, vel gratis 282.
distinguendo, præceptum eleemosynæ solùm obligat ad sublevandam indigentiam proximi, & quidem gratuitò, *concedo*. Non gratuitò, *subdist.* quando indigens habet alibi bona in re, vel certè in probabilissima spe, *concedo*; tunc enim præceptum eleemosynæ non obligat simpliciter: quando indigens nulla prorsus habet bona, neque in re, neque in spe, *neg. Major* · *cum conseq.*

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici circa Eleemosynam pauperibus elargiendam.

CASUS PRIMUS.

Titia fœmina non minùs astuta quàm malitiosa, quò faciliùs genio suo posset indulgere, hinc indè apud Nobiles præsertim, quibus hactenus fuit incognita, pauperrimam se dictitabat, quos, ut faciliùs ad misericordiam inflecteret, finxit, se uterum gestare, & partui jam proximam: quin & nuper insigniter quendam Confessarium decepit, dum sub specioso schemmate,

 quòd

quòd hujus extremæ necessitatis causam nulli præterquam Confessario aperire possit, eundem eò adduxit, ut à quodam Patrono notabilem eleemosynam sibi impetraret; hanc verò (more solito) magna ex parte, licet nondum ex integro consumpsisse, vel potiùs dilapidâsse fatetur. Quæriter jam 1. an, vel quommodo Titia peccaverit? 2. An revera obtinuerit dominium eleemosynarum hinc inde tam subdolè expracticatarum?

283. ℟. Ad primum. Titia graviter peccavit. Ita ex *communi DD.* Matthæucci *lib. 2. cautel. Confessar. cap. 9. n. 31.* Ratio est: quia cum gravi dolo & deceptione petîit & accepit rem alienam Domino rationabiliter invito, qui, si cognovisset fictionem, probabiliter nunquam dedisset huic personæ eleemosynam. Nec refert, quód fortâssis à pluribus non obtinuerit quantitatem notabilem; quia saltem habuit animum malitiosè obtinendi, scilicet sub ficto paupertatis extremæ titulo.

Insuper eo ipsô aliis pauperibus haud exiguam intulit injuriam; partim quia hæc eleemosyna alteri pauperi fortassis fuisset data; partim etiam ex eo, quòd si Dominus resciverit, se fuisse ab hac fictitia paupere insigniter deceptum, deinceps procul dubio non ampliùs erit tam liberalis, quô fiet, ut alii verè indigentes destituantur subsidio charitativo. Accedit insuper, quòd

Titia

Titia in ordine ad paliandam suam nequitiam abusa fuerit Sacramento pœnitentiæ: nec dubium, quin si in ipso actu Confessionis decepit Confessarium, in materia tam notabili mentiendo, Sacrilegè fuerit absoluta: velut indisposita & merum ficta pœnitens. Secus quoad hoc ultimum dicendum foret, si supponatur extra Confessionale imposuisse Confessario.

℟. Jam ad 2dum quæsitum hujus Casus, 284.
Doctores minimè convenire quoad hoc; Lessius namque *lib. 2. de just. c. 18. dubit. 17. n. 132.* Coninck, Soto & alii plures absolutè affirmant, pauperem fictitium aquirere dominium eleemosynæ, eò quòd piè præsumendum, quòd Dominus eam principaliter voluerit elargiri ob amorem DEI & proximi, & secundariò duntaxat ac minùs principaliter ad sublevandam indigentiam hujus vel illius pauperis; esto proin hoc secundum motivum, vel potiùs finis secundarius supponatur fallere, quia tamen adhuc subsistit primarius, hinc valida censeri debet donatio &c. &c. quemadmodum matrimonium valet, si habes animum ducendi hanc, quam putas divitem, esto talis non sit.

Econtra verò communior Sententia, cui subscribunt Scotus *4. dist. 15. q. 2. art. 3.* Herincx *de charit. disp. 12. n. 32.* Henno *de virtut. disp. 6, q. 12. art. 1. conclus. 6.*

 circa

circa finem. Castropalao *tr. 6. disp. 2. pu. 14. n. 5.* Babenstuber *ubi suprà n. 26.* Navarrus & alii absolutè negant, à paupere fictitio aquiri dominium; quia inquiunt, eleemosyna ex sua natura importat donationem liberalem, quæ pro motivo essentiali respicit sublevationem pauperis: ergo si is, cui datur non sit verus, sed fictitius pauper duntaxat, cessat ex parte dantis voluntas donandi, & hoc ipsô voluntas transferendi dominium. Ego cum P. Vega *in Summa part. 2. cap. 21. cas. 3.* existimo, utramque sententiam mox relatam esse verè probabilem, prout rationes utriusque perpendenti facilè constabit, nî fallor.

Ergonè, inquies Titia à Confessario obliganda est, ut eleemosynas hinc inde fraudulenter obtentas restituat?

285. ℟. Si certò constaret, quòd Dominus noluerit dare eleemosynam, nisi verè pauperi, vel sub tacita saltem conditione paupertatis realis, procul dubio Titia à Confessario foret obliganda ad restituendam pecuniam acceptam vel ipsi Domino immediatè, vel saltem aliis verè pauperibns, idque ob rationem mox datam pro Sententia Scoti & aliorum sequacium. Nihilominus cùm inprimis certò non constet, quòd dans hujusmodi subsidium nolit transferre ejus dominium nisi in verè pauperem, aliunde verò Confessarius hanc obliga-

ligationem vix, aut ne vix quidem persuaderet, ita, ut meritò timendum, ne talis persuasio potiùs vergat in laqueum animæ; hinc censeo, eum omnino prudenter facturum, si interdicta deinceps hac malitiosa praxi, cæteroquin obligationem restitutionis omnino dissimulet, præsertim respectu illorum, à quibus modicum accepit; quia de talibus faciliùs præsumere licet, quòd non desiderent tam modicum sibi refundi. At verò si quantitas eleemosynæ sit valde magna, vel si sit per modum gratialis continuanda v. g. annuatim vel de mense in mensem &c. omnimodis obligandam existimarem Titiam, & sin minùs per seipsam saltem per alium virum prudentem satagat explorare mentem Patroni dantis, an scilicet is esset contentus, si sciret, se quandam eleemosynam notabilem distribuisse, vel deinceps etiam distributurum ficto duntaxat pauperi, an verò potiùs exigeret eandem sibi restitui, aut certè deinceps non ampliùs daret? quo facto haud quaquam erit difficile Titiæ dare resolutionem congruam. Videatur Lessius *loc. prox. cit.* Vel Coninck *disp. 27. dub. 6.* Castropalao *tr. 6. disp. 2. pu. 14. n. 4.*



CASUS SECUNDUS.

SEmpronius amplam hæreditatem à Parentibus sibi relictam intra respectivè exiguum temporis Spatium, non quidem in pauperes (quibus ne obulum quidem vel nummum nunquam dederat) sed in luxum, commessationes & alia familiæ suæ probra expendendo, vel potiùs dilapidando consumpsit: modò miserrima egestate pressus, & nedum ab illis, quibus paulò antè benefecerat, verùm etiam ab amicis seu consanguineis, quos hoc vivendi genere haud modicum afflixerat, derelictum se sentiens, velut alter filius prodigus dissipata jam substantiæ portione hinc inde stipem postulat, sed qui succurrere velit, nemo est; enim verò ab extraneis jubetur implorare amicorum seu etiam consanguineorum suorum opem; hi verò eundem repellunt, causantes, esse perditum quidquid impenditur Sempronio, quippe qui solet abuti amicorum suorum beneficentia ad prostitutionem suæ familiæ. Dubitatur jam primò, num Sempronius censendus sit graviter deliquisse ex eo, quòd de sua substantia, ampla scilicet hæreditate, nullam prorsus fecerit eleemosynam? 2. Utrum Consanguinei teneantur eidem succurrere subsidio charitativô?

286. ℟ Ad primum practicè loquendo videtur Sempronius non esse condemnandus

gra-

gravis peccati (nisi fortassis cuipiam in extrema vel certè gravi necessitate constituto etiam rogatus negâsset subsidium charitativum eo tempore, quo adhuc mediis abundavit) Ratio hujus resolutionis est: quia tametsi mediis abundantes teneantur per se loquendo sub gravi obligatione pauperibus in communi necessitate constitutis stipem dare; nihilominus plusquam certum est, quòd hujusmodi homines assueti genio suo indulgere, & commessationibus sua bona dilapidare, hanc obligationem gravem vel non apprehendant, vel certè etiam ea non apprehensa pauperibus hinc inde tribuant, dum nimia prodigalitate bona sua dissipantes nullam quasi metam suæ liberalitati ponunt, quousque tandem mediis deficientibus volentes nolentes eò adiguntur.

℟. Jam ad 2dum quæsitum. Consanguinei vel alii propinqui tenentur quidem Sempronium liberare ab extrema necessitate eidem suppeditando media ad vitæ sustentationem necessaria, nisi is aliunde sibimet sufficiat ad procurandam sustentationem congruam: quia secundùm dicta *n. 276.* proximo in extrema necessitate constituto quivis abundans mediis (quid ni à fortiori consanguineus? &c.) tenetur succurrere. Nihilominus cùm Sempronius supponatur nedum sua bona cum dedecore & prostitutione familiæ suæ dilapi- 287.

dâſſe, & fortaſſis adhuc plura contraxiſſe debita, quibus ſolvendis non ampliùs par eſt, judico, quòd ab iſtis oneribus non teneantur eundem eximere, eſto etiam propterea fuiſſet incarceratus; ſupponitur enim voluntariè ſeſe conjeciſſe in talem neceſſitatem, & quidem cum dedecore ſuæ familiæ; tum etiam quia conſanguinei ſine permagna difficultate non poterunt eum liberare &c. Et quis, amabo! prudenter obligabit conſanguineum, immò & Parentem, ut filium, quem longa conſuetudine expertus fuit omnia dilapidare & abligurire, & etiam cum detrimento & proſtitutione ſuæ familiæ, quis inquam talem obligabit, ut eundem poſt dilapidatam ſubſtantiam ſibi competentem, & poſt contracta fortaſſis plura debita, redimat à vexa creditorum vel à carcere?

CASUS TERTIUS.

CAja paupercula multùm conqueritur, quòd jamiam extrema paupertate & indigentia prematur; partim quia Marito ſuo, non permittitur, ut ſuum opificium liberè exerceat; partim etiam, quia ſtante moderna ordinatione non ampliùs fas eſt mendicare; & licèt de communi pauperum caſſa ſingulis ſeptimanis recipiat aliquos crucigeros, hanc tamen eleemoſynam ait nequaquam ſufficere ad procurandum

dum victum, sibi, quinque prolibus, & Marito necessarium, multò minùs ad solvendum censum pro habitatione, ad ligna, luminaria, & alia hujusmodi procuranda: his de causis nedum conqueritur, sed potiùs murmurat mirum in modum contra illam constitutionem, vi cujus prohibitus fuit conquestus eleemosynarius. Quæritur jam 1. an Cajæ quærelæ sint justæ? 2. quid eidem à Confessario fuerit consulendum?

℟. Ad primum quæsitum, Cajam non justè, sed malè fuisse conquestam, & pejus adhuc murmurâsse contra illam constitutionem, vel potiùs contra illius auctores. Ratio est: quia dicta constitutio sapienter omnino fuit facta, tum ad tollendam hominum inertium ignaviam & desidiam, tum etiam ad stimulandam eorum solertiam: experientia enim docuit, quamplures illa facultate libera mendicandi fuisse abusos ad ignaviam, otium, immò & alia graviora vitia, qui, tametsi potuissent laborando sibi procurare necessaria, maluerunt tamen mendicando id præstare, quatenus possent liberiùs indulgere otio. Quare cùm hujusmodi fæx Reipublicæ sit summopere nociva, & ex libera facultate mendicandi passim omnibus, etiam vagabundis plerumque vitiis deditis, concessa, teste experientia nata sint sequi plurima incommoda & damna Reipublicæ, meritò fuit introducta memorata 288.

rata constitutio, vi cujus ex communi pauperum cassa jubetur subveniri verè indigentibus. Videatur de hoc Herincx *cit. disp. 12. n. 30. & 31.*

289. ℟. Jam ad 2dum quæsitum. Caja à Confessario jubeatur quærere primùm Regnum Dei & justitiam ejus, scilicet observando mandata, Deum super omnia amando, præ oculis habendo, & rogando &c. unà cum suis prolibus, & firmissimè sperando in divinam providentiam, quæ juxta infallibile promissum Christi Domini *Matthæi 6. v. 33. eis adjiciet omnia necessaria.* 2. Edoceatur, illam constitutionem quantumvis odiosa videatur pauperibus, non fuisse factam sine verè gravibus & ponderantibus motivis mox allegatis, ideóque jubeatur nedum omnem malevolentiam deponere, sed deinceps etiam cavere ad omni detractione & dicteriis &c. 3. Eidem bene inculcetur, neque Principem neque Magistratum aut Rempublicam teneri ad simpliciter, & quidem gratis omnino, sustentandas integras familias; neque enim hoc foret possibile: sed solùm ad succurrendum indigentibus pro possibili: principalem verò curam providendi de necessariis tum sibi, tum Uxori etiam & prolibus, tam jure naturali, quàm etiam civili incumbere Patrifamilias, qui, si non permittatur liberè suum opificium exercere

(pro-

(prout sanè justissimè prohiberi potest multis, præsertim extraneis) conari debet alio labore conveniente sibi suisque lucrari panem, & interim suam inopiam tantò libentiùs ferre, quantò liberiùs prævisa hac indigentia & impossibilitate se, uxorem ac proles nascituras alendi, in talem necessitatem sese conjecit, tum matrimonium iniit.

At verò, inquies adhuc: quanta hæc est miseria, vel potiùs immisericordia, quòd pauperes extranei præsertim, qui ob amorem fidei seu veritatis Catholicæ, Patria, Parentibus, quin & melioris fortunæ spe contemptis aut certè postpositis ad civitatem Catholicam confugiunt, fidem Catholicam hæresi abjurata profitentur, & ferventissimè Deo servire noscuntur, nihilominus non solùm congruam sustentationem obtinere nequeunt, sed potiùs hac civitate relicta aliò, vel omnino in patriam redire jubentur, utique non sine evidenti periculo denuo reincidendi in antiquam hæresin?

℟. Ex supposito, quòd talis homo re- 290.
vera amore veritatis duntaxat professus fuerit Catholicam fidem, & in hac Deo ferventer servire noscatur, malè procul dubio facturum, quisquis eundem compulerit ad deserendam civitatem vel locum Catholicum, & ad redeundum in patriam; quia cùm talis homo nedum jure naturali sed

& di-

& divino teneatur manutenere veritatem semel agnitam, nec non de sibi ad vitæ corporalis sustentationem necessariis providere, profectò nedum contra charitatem proximo debitam, sed etiam contra justitiam peccare convincitur, quisquis hujusmodi pauperculo vitæ subsidia nedum è communi pauperum cassa negat, sed insuper prohibet, ne mendicando charitativum subsidium hinc inde quærat, vel quod adhuc pejus est, eundem compellit ad redeundum in Patriam acatholicam, non sine evidenti periculo salutis æternæ. Rationem hujus liquidò colligere fas est ex hactenus dictis: quia constituto in extremo vel certè gravissimo periculo nedum tenemur virtute charitatis pro viribus succurrere, sed insuper virtute justitiæ obstringimur eundem non impedire, quò minùs mediis licitis sibi comparet necessaria ad salutem animæ vel etiam corporis.

At verò, quòd subinde cum similibus solitô rigidiùs procedatur, fortassis in causa est: quia pauci reperiuntur, qui præcisè amore veritatis seu fidei Catholicæ ducti hanc profitentur: plurimi è contra deprehenduntur, qui ob alia motiva profana, utputa ob sustentationem, ampliorem promotionem & similia potiùs simulant, se velle accedere Ecclesiæ, reipsa autem semper manent Calthholici, tepidi, immò nul-

lius

lius prorsus valoris, utpote otio, aliisque vitiis dediti, existimantes sibi deberi commodam sustentationem apud Catholicos vel ideò duntàxat, quòd fidem Catholicam fuerint saltem pro foro externo amplexi; unde etiam hac negatâ non rarô audiuntur nedum conqueri, sed potiùs minitari, quòd velint denuo velut canes reverti ad vomitum, seu amplecti hæresin semel abjuratam, minimè advertentes, quòd ex tali relapsu sibi potiùs, quàm Ecclesiæ aut veræ fidei noceant. Sapienter proin omnino fit, dum in talium vitam ac mores exactiùs indagatur, quatenus veris fidei ac veritatis Zelatoribus opportuno charitatis subsidio subveniatur, aliis verò hypocritis id, quod minimè debitum, subtrahatur. Videantur de hoc Bonacina *disp. 3. de char. q. 4. pu. 6. n. 19.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 5. n. 23.* vel Herincx *part. 3. tract. 1. disp. 12, n. 30.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò à 291. Confessario modestè adhortandos, vel, ubi opus fuerit graviùs objurgandos esse illos

illos divites, qui mediis & pecuniis abundantes pretiosa quæque recludunt in suis cistis, pauperibus verò charitativa vitæ subsidia negant, prout multorum perversa praxis, vel potiùs avaritia fert. Ratio hujus desumitur ex illo Apostoli *1. Timoth. 6.* ubi ait: *divitibus hu.us sæculi præcipe* (NB. non dicit consule) - - *facilè tribuere*: ergo si huic obligationi nolint satisfacere, à Confessario debent modô congruo ejusdem admoneri vel omninò redargui. Hinc noster Henno *tr. de virtut. disp. 6. q. 12. conclus. 3. Resolut. 2.* non absе re ait: Confessarios, qui hujusmodi hominum Confessiones excipiunt, se suósque pœnitentes perdere, nisi seriò de illorum obligatione ipsos moneant.

292. Colliges 2dò, quàm DEO & naturæ humanæ sint exosi divites illi, præsertim Ecclesiastici, qui tempore publicæ necessitatis granaria frumentis redundantia reclusa tenent sub spe majoris pretii aut lucri; quibus *Proverb. 11.* haud immeritò dicitur: *qui abscondit frumenta, maledicetur in populis; Benedictio autem super caput vendentium.* Ita Castropalao *tr. 6. disp. 2. pu. 5.* Kresslinger *in addit. post n. 42. ad tr. 4. dist. 6. theol. mor.* *R. P. Reiffenstuel.* Henno *l. cit. Resol. 3.* qui mox *Resolut. 6.* ulteriùs subdit *lethalis culpæ reos esse illos, quibus ob vestium pompam, epulas frequentiores & splendidi-*

didiores, ædium magnificentiam, ludos immoderatos, curiositatis lenocinia, & equorum multitudinem, nihil superest dandum pauperibus; quia revera substantiam pauperum devorant: nam juxta D. Thomam *2. 2. q. 66. art. 7. Res, quas aliqui superabundanter habent, ex naturali jure debentur pauperum* (NB. non canum aut equorum superfluorum) *sustentationi*, & rursus *q. 78. art. 1. ad 4.* ait idem Doctor Angelicus: *Dominus non solùm decimam partem, sed omnia superflua jubet exhiberi pauperibus.*

Colliges 3tiò, Medicos & Chyrurgos, 293.
qui pauperibus graviter decumbentibus, eò quòd solvendo non sint, operam suam negant sine graviori & justa causa, graviter peccare: idipsum tenendum est de Medico spirituali præsertim ex justitia obligato, uti sunt DD. Parochi & Pastores animarum; nec non de Advocato qui renuit gratuitò suscipere patrocinium pauperis, non habentis alium, à quo in judicio defendatur, dum miser versatur in gravi periculo, v. g. ne injustè damnetur capitis vel ad triremes vel ad carcerem perpetuum &c. Ratio colligitur à simili; sicut enim is, qui negat subsidium ex bonis sibi superfluis proximo graviter indigenti, eum non diligit opere & veritate, ita nec ille, qui denegat alia auxilia circa suum detrimentum, præstabilia. Aliud dicendum foret, inquit Sylvester

Verb. *Advocatus n. 11.* Si Advocatus ipse (idem dic de Medico & Chirurgo) esset tam pauper, ut gratis patrocinari non possit. Videatur Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 6. n. 5.* vel Bonacina *de charit. q. 4. pu. 6. n. 9.*

At quid, si pauper lethaliter decumbat, simulque moraliter certò prævideatur, fore, ut pristinæ sanitati restituatur, casu quo eidem pharmaca pretiosissima applicarentur: èccontra verò fore, ut moriatur, si eidem applicentur minùs pretiosa & minùs efficacia, tenebiturnè Pharmacopola præsertim dives, vel alii bene habentes cum magnis etiam sumptibus similia gratis administrare vel procurare?

294. ℟ Cum Castropalao *tr. 6. disp. 2. pu. 2. n. 8.* Laymanno *cit. n. 4.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 6. n. 51.* Negativè. Ratio est: quia ipsusmet infirmus quantumvis potens & mediis abundans, vi charitatis sibimet debitæ non teneretur magnam summam expendere in ejusmodi media extraordinaria, sed satisfacit huic præcepto utendo mediis ordinariis: ergo multò minus tenetur alius quantumcunque dives eidem gratis subministrare medicamenta tam pretiosa & hôc ipso extraordinaria. Ob eandem rationem nemo tenetur pro salvanda vita proximi, quam inimicus injustè, vel à fortiori Judex justè adimere tentat, expendere

val-

valde notabilem summam v. g. centum aut plures aureos; secus enim facilè contingere posset, ut passim inimicus suum adversarium conaretur redigere ad eas angustias, in quibus alter bene habens cogeretur pro eodem magnam expendere summam. Excipit tamen Sporer; nisi persona in tali necessitate constituta sit conjunctissima, ùt filius Patri aut Matri; quia talem etiam aliquot millibus existimat redimendum, si statui vel sunt superflui, vel non admodum necessarii. Verùm hic casus erit rarissimus; nec dubium, quin etiam in hoc omnibus bene perpensis dari possit causa excusans v. g. Parentem, quo minùs filium degenerem liberet.

Colliges denique 4tò, vi magni mandati de diligendo scilicet proximo nos duntaxat adstringi ad succurrendum in quantum moraliter, id est, sine permagna difficultate possumus, & proximus indiget: tum quia charitas utpote benigna, non obligat ad moraliter impossibile; tum etiam quia non obligat, nisi proximus supponatur constitutus in aliqua necessitate: ergo ubi vel deficit necessitas, vel occurrit moralis impossibilitas, cessat obligare charitas. Ex quo facilè liquet, quòd si proximus egeat duntaxat usu rei v. g. usu equi vel navis vel etiam vestis &c. ad evadendum periculum ex injusta 295.

persecutione sibi imminens, non tenearis eidem dare dominium equi aut vestis &c. sed satisfacias dando solum usum. Videatur Laymann *cit, n. 6.* Castropalao *ubi supra punct. 4. n, 1.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 5. n. 18.*



CONFERENTIA DECIMA

De Correctione Fraterna.

SUMMARIUM.

296. Nomine Correctionis Fraternæ intelligitur monitio charitativa ad emendationem proximi.

297. Quæ non tantùm lege naturali, sed & divina positiva debetur proximo delinquenti vel erranti &c.

298. Suppositis tamen nonnullis circumstantiis;

299. Unde hoc præceptum omnes quidem obligat, sed non omnes æqualiter.

300. In modo corrigendi per se loquendo observandus est ordo à Christo Domino præscriptus;

301. Nisi ex certis circumstantiis prudentia aliud dictet.

302. Superiores Religiosi justè possunt præcipere, ut Frater Fratrem, socius socium delinquen-

quentem immediatè denunciet sibi, Superioribus scilicet, quando delictum tale est, ut inde publica infamia vel damnum possit redundare in totam Religionem;

303. Non item quando delictum nemini, prætterquam ipsimet delinquenti nocivum est, simulque sperari potest fructus ex correctione Fraterna; Excipe rursus:

304. Nisi talis Religiosus supponatur sponte renunciâsse juri in suam famam &c.

305. Quidnam Superiori agendum, casu quo is intelligit, delictum aliquod prætermissa correctione Fraterna sibi immediatè fuisse delatum?

306. Resolvitur Casus I. cujusdam famulæ, referentis suspectum lascivum commercium filiæfamilias cum suo proco;

307. Quæ à Confessario eò adigenda fuit, ut pro possibili illud impediret.

308. Secus dicendum, si moraliter loquendo id non potuisset.

309. Resolvitur Casus II. cujusdam Mariti, gravati uxore ac famulo vitiis admodum deditis.

310. Utrum vel quomodo ancilla teneatur corrigere Dominam, vel etiam famulum vitiis deditum?

311. Quid si Maritus vel alius Superior supponatur eidem vitio subjectus cum uxore aut subdito?

312. Quænam cautelæ observandæ sint præsertim Religioso, cogitanti alium denunciare suo Superiori?

313. Resolvitur Casus III. cujusdam Religiosi dubitantis, an teneatur suum Confratrem immediatè denunciare suo Superiori.

314. Et quid, si hoc in statutis particularibus vel generalibus Ejusdem Religionis præcipiatur.

315. Hoc præceptum de Correctione fraterna utpote affirmativum duntaxat, non obligat pro semper, ideóque nonnunquam prudenter potest, immò debet differri correctio.

316. Nihilominus per se loquendo tantò obligat strictius, quantò delictum est majus vel perniciosius etiam soli delinquenti.

317. Religiosis sæpiùs incumbit, quàm sæcularibus obligatio corrigendi proximum etiam venialiter tantùm delinquentem.

318. Idque à fortiori intelligendum est de Superioribus Ecclesiasticis & Religiosis.

319. An subditus, animadvertens à Superiore dissimulari aut prætermitti correctionem fraternam, teneatur illam supplere?

320. Concionatores volentes è suggestu corrigere aut carpere vitia populi, uti debent magna discretione & circumspectione.

321. Nemo tenetur proximum fraterné corrigere, nisi certò constet, eum deliquisse.

322. Neque etiam in casu, quo dubitatur, sitnè correctio privata & fraterna profutura potiùs, quàm obfutura;

323. Nisi delinquens supponatur constitutus in mortis articulo, & de salute æterna periclitari.

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Correctione fraterna

QUæres primò, quid sit correctio fraterna?

℟. No-

℟. Nomine Correctionis fraternæ intelligitur monitio charitativa proximi ad emendandum, vel etiam impediendum ipsius peccatum. Ita *in re communis DD.* esto in modo hujus descriptionis non nihil varient. Dicitur autem monitio charitativa; tum quia à charitate præcipitur; tum etiam quia corrigens debet duci motivo charitatis, ad emendationem scilicet & ad bonum spirituale proximi, non verò ad ejusdem punitionem, uti facit Judex. 296.

Dicitur 2. *ad emendandum, vel impediendum peccatum &c.* tametsi enim ordinariè correctio fraterna fieri non soleat, immò nec debeat, nisi proximus jam peccaverit, juxta illud Christi Domini *Matth. 18. si peccaverit in te frater tuus, corripe eum* &c. quia tamen hôc præcepto nil aliud intenditur nisi bonum animæ, prout *loc. cit.* patenter innuitur; hinc rationabiliter omnino fieri potest ac debet, casu quo proximus prævidetur lapsurus, nisi moneatur, aut corrigatur; quòd vel maximè etiam Superioribus Religiosis observandum est, ubi prævidet delictum subditi &c. &c.

Quæres 2dò, utrum correctio fraterna cadat sub præceptum vel potiùs sub consilium duntaxat?

℟. Cadit sub præceptum & non tantùm sub consilium. Ita rursus *Communissimè DD.* Enimverò Christus Dominus abso- 297.

 lutè

lutè dicit *Matth. 18. si peccaverit in te frater* (id est proximus) *tuus, vade, & corripe eum.* Ratio est : quia lumen naturale dictat, subveniendum esse proximo nedum in corporis, sed etiam in animæ necessitate constituto, eò præsertim, quòd hujus semper major sit ratio habenda, quàm illius. Unde non immeritò R. P. Paulus à S. Stephano *in sua Theologia morali de charit. tr. 3. disp. 3. dub 3. §. 2. n. 34.* ait: *miror, quomodo* (verba Christi mox relata) *ab aliquibus dicantur solùm esse consilii & non præcepti, cùm eorum praxis servanda sit vi legis naturalis* Videatur de hoc noster A. R. P. Marinus Panger *lib. 4. de pœnit. disp. 5. q. 4. n. 43.*

Quæres 3tiò, utrum hoc præceptum obliget in omni casu, vel verò in quibusdam duntaxat circumstantiis ?

298. ℟. Non obligat in omni casu, sed in certis duntaxat, quando scilicet simul concurrunt sequentes circumstantiæ. 1. Quando certò constat de peccato vel periculo spirituali proximo imminenti. 2. quando simul probabile est proximum se non emendàsse, neque emendaturum præcisâ correctione fraterna; quia eleemosyna egentibus tantùm, & non aliis debetur. 3. si alius æquè idoneus non adsit, qui possit, vel omnino debet corripere delinquentem. 4. si simul appareat probabilis

bilis spes fructus seu emendationis; cessante etenim fine, cessat obligatio agendi propter finem. 5. denique non teneris proximum corrigere, nisi habeas occasionem, locum, & tempus oportunum, possisque sine gravi damno tuo facere: quodsi ex conditionibus aliquid desit, præceptum hoc non ampliùs obligat, juxta communem DD. videndam apud Busenbaum, Babenstuber, Henno & alios passim. Id nunc tamen circa hoc advertendum est, quòd, ubi correctio hic & nunc otiosa quidem, seu frustranea aut importuna, alio tamen tempore magis commoda & profutura prævidetur, non debeat absolutè intermitti, sed tempore aut loco magis oportuno fieri; quia cùm tali tempore fructus & finis sperari possit, simulque proximus indigeat, omnino charitas suadet, ut correctio fraterna fiat, quemadmodum etiam eleemosyna corporalis vel maximè illo tempore fieri debet, quô proximus potissimùm indiget alieno subsidio. Videatur Bonacina *tom. 2. disp. 3. q. 4. pu. 7.*

Quæres 4tò, utrum hoc præceptum obliget omnes æqualiter, an verò unum potiùs, quàm alterum?

℟. Omnes quidem obligat in circumstantiis mox recensitis, at, non obligat 299.
omnes æqualiter. Ratio prioris desumitur

tum ex præcepto Christi, quod nullum eximit à charitate proximo exhibenda, unde etiam *Eccli. 17.* dicitur Deus *mandavit unicuique de proximo suo* &c tum etiam, quia omnes sumus commembra ejusdem corporis mystici, quod est Ecclesia: certum autem est ex lege naturæ, quòd unum membrum teneatur pro possibili succurrere alteri: ergo omnes ad hoc adstringimur. At quòd non omnes æqualiter, sed Superiores præsertim magis obligentur quàm subditi ad invicem, ex eo facilè suadetur: quia subditus respectu sibi æqualis ex charitate tantùm, è contra verò Superiores respectu sibi subjectorum nedum ex charitate, verùm insuper ex justitia tenentur impedire peccata, consequenter etiam uti correctione fraterna: quod verò de Superioribus dictum, id ipsum dictum intelligas velim de Patrefamilias respectu sibi subjectorum. Vide si placet Palaum *tr. 6. disp. 3. pu. 7. n. 8.* vel Laymann *lib. 2, tr. 3. c. 7.*

Quæres 5tò, sitnè in correctione fraterna servandus aliquis ordo seu modus?

300. ℟. Est sine dubio & quidem per se loquendo sub gravi culpa servandus ordo ille, quem Christus *Matth. 18.* præscripsit, nisi prudentia aliud dictet. Ita primò corrigendus seu charitativè admonendus est proximus in secreto. 2. si hæc admonitio nihil

nihil fructificet, ulterius corripiendus est coram uno aut altero teste: quòd si delinquens neque hoc modo resipuerit, oportet illud delictum denunciari Ecclesiæ, id est, Superiori, non quidem illico tamquam Judici ad punitionem, sed potiùs tanquam Patri ad emendationem delinquentis. Liquet hoc totum ex ipsis verbis Christi Domini *loc. cit.* ubi ait: *si peccaverit in te* (id est, coram te, inquit Paulus à S. Stephano) *frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Ratio autem hujus est: quia debemus famam proximi etiam peccatoris conservare, quantùm possumus, quamdiu apud alios est adhuc integra.

Dixi tamen: *nisi prudentia aliud dictet.* 301.
Nam in hoc præcepto non minùs, quàm in aliis plerisque magis attendenda est Domini intentio, quàm verba: atqui certùm est, intentionem Domini eò collimâsse, ut suaviori modo quô possemus, niteremur proximum delinquentem reducere ad meliorem frugem, ubi autem modus ille suavior prævidetur nihil omnino fructificaturus, adhiberemus paulò duriorem, utputa vel im-

rationem habendam esse pro bono totius communitatis, quàm pro bono hominis privati: ergo si bonum, id est, fama vel honor totius Religionis conservari nequeat, nisi cum aliquali diffamatione seu etiam denunciatione hominis privati: profectò recta ratio dictat, quòd hic potiùs, quàm tota Communitas debeat pati: atqui ubi delictum ex se est valde perniciosum vel redundans in detrimentum seu etiam diffamationem totius Communitatis, aliter servari non potest honor Religionis: ergo Superior justè præcipit, ut subditus taliter delinquentem immediatè sibi denunciet; Secus non esset satis provisum bono totius Communitatis Religiosæ. Cæterùm nomine talium delictorum ego intelligo non tantùm illa delicta, quæ *immediaté, per se, & directè* vergunt in perniciem boni publici, uti est v. g. proditio, disseminatio hæreseos, vel etiam falsæ monetæ, seminatio discordiarum inter fratres, furtum grave, impugnatio vel machinatio contra institutum, diffamatio seu etiam traductio Superiorum præsertim Generalium, vel Religionis coram aliis præcipuè sæcularibus, consuetudo detrahendi aut susurrandi &c. Verùm etiam illa quæ *indirectè lædunt* totam communitatem scilicet in honore, uti est v. g. lapsus carnis cum altero Sexu, publica ebrietas præsertim coram sæcularibus, discursus scandalosi

losi præsertim in materia luxuriæ, suspectum consortium &c. Enim verò hujusmodi delicta si notoriè fiant, gravissimè labefactant honorem totius Ordinis seu etiam Religionis, vixque fieri potest, ut talis Religiosus scandalosus alios non pertrahat ad sui imitationem, prout bene notârunt Suarez *de charit. disp. 8. sect. 6. n. 12.* & Thomas Sanchez *lib. 6. in decalog. c. 18. n. 50.* ergo cùm cuilibet Superiori nedum permissum sit, sed etiam sub gravi obligatione incumbat, defendere honorem suæ Religionis, & avertere scandala in populo, planè dicendum est & fatendum, quòd possit justissimè præcipere, ut hujusmodi delicta immediatè sibi denuncientur,

Jam Ratio 2dæ partis hujus asserti dari 303.
potest ac debet sequens: quia obligatio correctionis fraternæ nedum in jure divino secundùm dicta *n. 297.* sed insuper etiam in jure naturæ, utputa in illis principiis: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum, & quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris* &c. fundatur: at quivis Religiosus per se loquendo potest rationabiliter velle & desiderare, ut non immediatè denuntietur Superiori, quando delictum nemini præterquàm sibi est perniciosum, neque etiam hanc denuntiationem exigit bonum publicum, ùt de se liquet: ergo cùm lex naturæ Superiorem Religiosum vel maximè etiam strin-

ſtringat, dicendum, quòd, iſte nequeat ſua auctoritate contrarium præcipere: & contrarium faciendo malè præciperet, ſi ſubditus ſupponatur talis, qui privâtam correctionem acceptando ſeſe corrigeret: malè autem præſertim contra jus naturæ præcipienti impunè non pareri, aliunde notum eſt; nam *obedire oportet magìs Deo, quàm hominibus. Act. 5. v. 29.* Porrò nomine delicti ſoli delinquenti nocivi ego intelligo illud, quòd ex ſe nec proximi aut communitatis læſivum eſt, neque etiam ſcandaloſum ſaltem in his vel illis circumſtantiis, prout univerſim ſunt illa delicta, quæ merùm occultè committi ſolent, uti eſt v. g. procuratio pollutionis S. V. crapula vel ebrietas facta ſine nota aliorum præſertim ſæcularium &c.

304. Dixi tamen rurſus, *per ſe loquendo id præcipi non poſſe* &c. Secus enim dicendum eſt 1. quando ſubditi ſponte renunciârunt juri ſuæ famæ, prout in Societate JESU fieri jam ſuprá *n.* 301. inſinuavimus; nam volenti & conſentienti non fit injuria. Secus itidem dicendum eſt, quando delictum eſt publicum ſeu notorium; quia talis ſubditus ipſo factô ſupponitur amiſiſſe jus in famam ſuam, eſto etiam Kerchove & alii nonnulli contrarium teneant. Secus denique dicendum foret, caſu quo rationabiliter prævidetur, correctionem fraternam nihil profutu-

futuram, sed potiùs obfuturam, id quod vel inde haud obscurè colligi potest ac debet, si scilicet delinquens sit homo ferocis seu etiam pertinacis animi, perversæ vitæ, & jamjam inveteratus in sceleribus, aut pluries sine effectu correctus &c. Videatur Herincx *ubi suprà n. 96*.

Quæres 7timò, quidnam Superiori agendum, casu quo is intelligit aliquod crimen merè occultum ad se immediatè fuisse delatum, prætermissa correctione fraterna?

℟. In tali casu ipse Superior debet adhibere privatam admonitionem, quemadmodum debuisset, si ipse Superior solus delictum occultum fratris agnovisset. Et ratio est: quia Superior tunc debet supplere vices subditi, qui omisit correctionem fraternam. Quare etiam nequit exinde non convictum juridicè condemnare, esto possit ac debeat eidem sollicitiùs invigilare, uti bene notat Herincx *cit n. 94*. Quocirca tamen magna discretione opus est; unde etiam P. Marchantius *tom 3. tr. 8. sect. 3. q. un. conclus. 3.* Sapienter ait: *videant, qui statim omnia deferunt ad Superiores, unde gravamina intolerabilia, subditorum lites, contentiones. & oppressiones parvulorum sequuntur, quod malum maximè hoc tempore regnat, dum in iis, quæ suspicionem vix in rigore causare possunt, palpones, & adulatores audiuntur, immò & detractores,* 305.

& pacis inimici foventur sub titulo Zeli & vigilantiæ. Et hic est ferè abyssus Prælatorum, in quam ob clamorem innocentium à DEO præcipites ruere permittuntur. Ita Doctor cit.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur casus practici de fraterna Correctione proximi.

CASUS PRIMUS.

T*Itia famula Confessario consilii causâ refert, quendam procum valde frequenter tempore nocturno venire ad filiamfamilias sui heri, insciis omnino Parentibus: qui procus, cúm alia via ad cameram suæ amasiæ pervenire non possit, semper solet transire per cameram Titiæ, hæc verò, quia sibi facilè persuasit, eos non convenire animo vacandi precibus, sed potiùs libidini, nuper subducto pessulo suæ cameræ eidem proco interclusit aditum, quod dum altero die filia familias per procum intellexit mirum in modum irata, Titiam increpavit, jurejurando asseverans se eam duriùs adhuc tractaturam, si deinceps vel pessulum subducere præsumeret, vel de hisce conventiculis nocturnis cuipiam mortalium aliquid manife-*

nifestaret : timet proin Titia hinc duriorem tractationem, eò præsertim, quòd dicta filia familias sola quasi totam domum gubernet ; illinc verò DEI offensam si protinus omnia dissimulet ; quam ob rem postulat scire, an tuta conscientiâ possit similia dissimulare & permittere, aut quid sibi agendum. ?

℞. Ad hunc Casum, quòd si Titia revera 306.
sine periculo gravis sui detrimenti, seu etiam durioris tractationis, rixarum &c. nequeat hujusmodi conventicula impedire, possit tutâ conscientia rem totam dissimulare & permissivè se habere ; tum quia admonitio seu etiam correctio charitativa prævidetur nihil fructificatura; tum etiam quia sola charitas neminem obligat ad impedienda peccata alterius, nisi id facere possit sine pergravi aut notabili suo incommodo : ergo si Titia supponatur non posse illa conventicula impedire sine prætensis illis incommodis, potest tutâ conscientia in ordine ad illa conventicula se habere merùm permissivè, nullatenus tamen positivè concurrendo ad illa, utputa proco aperiendo januam, cedendo lectum suum in ordine ad concubitum illorum, vel etiam litteras amatorias, invitatorias &c. ab una parte ad alteram deferendo, prout ampliùs constabit ex dicendis *paulò inferiùs, ubi de scandalo á n. 362.* Videatur de hoc R. P. Kresslinger *addit. 3. post n. 48. ad tr. 4.*

dist. 6. Theolog. moral. R. P. Reiffenstuel.

307. Dixi tamen: *Si Titia sine periculo gravis detrimenti nequeat hujusmodi conventicula impedire:* non enim video, cur in tali casu res non posset intimari Parentibus, ita, ut complicibus minimè innotescat, se à famula fuisse proditos: non enim necessum est, ùt Titia immediatè per se ipsam illos prodat, sed satis erit, ut modo meliori ac tutiori sive per se, sive per alium commonefaciat Parentes, quatenus paulò solertiùs invigilare velint suæ domui, præsertim tali & tali tempore, scilicet nocturno, quô ipsis imminere videtur periculum detrimenti &c. &c. Quô facto deinceps Parentibus incumbet præscindere occasionem, & impedire scandala &c.

Ad quid, si talis famula respondeat Confessario: P. Reverende, jam semel monui Parentes, at illi nolunt impedire, vel interdicere filiæ hanc familiaritatem; vel quia procum, de quo habent magnam dependentiam timere debent, vel etiam quia libenter viderent, si idem procus filiam duceret in uxorem: potestnè hôc supposito famulæ permitti, ut deinceps rem omnem dissimulet?

308. ℟. Potest sine dubio permitti, ut merùm negativè se habeat, non item positivè, ùt jam dictum est. Ratio hujus facilè eruitur

tur ex jam dictis; quia famula non tenetur ex justitia impedire hujusmodi peccata, sed ex sola charitate: atqui hujus debito jam satisfecit admonendo nedum filiam sed etiam Parentes ipsius; ergo si hi, quibus principaliter nedum ex virtute pietatis ac charitatis, sed etiam justitiæ incumbit impedire talia peccata & conventicula scandalosa, nolint ea impedire, potest famula permissivè se habere, eò præsertim, quòd aliter absque gravi suo incommodo impedire non possit. Væ tamen hujusmodi Parentibus, qui intuitu pinguioris fortunæ aut matrimonii favorabilioris impia commiseratione filiis aut filiabus omnia permittunt, dissimulant, vel quòd adhuc pejus, viam sternunt ad frequentiora conventicula solum inter & solam etiam sub crepusculo, vel omnino tempore nocturno instituenda, non advertentes, quòd dum hac via prolibus quoad temporalia meliùs provisum cupiunt, nedum proles, sed se ipsos etiam periculo æternæ damnationis exponant; nam experientiâ teste hujusmodi matrimonia plerúmque malum sortiuntur exitum, DEO in vindictam præteritorum criminum justissimè disponente, ut quantò ardentiùs lascivo amori indulgentes priùs cum offensa DEI sese amârunt, postea matrimonio jam copulati tantò implacabiliori odio non sine offensa & afflictione Paren-

tum, & aliorum ſcandalo ſeſe perſequantur.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius jam pridem advertit ſuam conjugem diverſis vitiis ac vanitatibus deditam, ſimiliter & famulum ſatìs vitioſum eſſe ac lubricum nedum in verbis, ſed etiam in geſtis, quem propterea uxor velut ſibi haud abſimilem magni æſtimare, favoribúsque proſequi aſſolet pro poſſibili: è contra verò ancillam modeſtia præ primis, aliisque virtutibus deditam ſæpeſæpius durioribus verbis increpare, eandémque velut hypocritam ſeu etiam (Germanicè loquendo) eine ſcheinheilige Bet-Schweſter *redarguere aſſolet. Fatetur proin Sempronius vir valde honeſtus, hæc & ſimilia ſibi ſummopere diſplicere, nihilominus non audet corrigere uxorem, eò quòd ab hujus arbitrio quaſi tota ſua fortuna dependeat; famulum pariter non vult corripere, eò quia iſte totam quaſi domum gubernat, propterreáque rationabiliter timet, ne correctus vel correptus abeat vias ſuas in præjudicium totius rei domeſticæ. Quæritur jam Theologus, an Sempronius ex modò allegatis motivis tutâ conſcientia poſſit diſſimulare correctionem fraternam ſeu charitativam tam reſpectu famuli, quàm uxoris etiam?*

℟. Sem-

℟. Sempronius nequit in hoc casu tutâ conscientia omnem correctionem etiam charitativam dissimulare; certum quippe est, quòd Maritus ceu Caput Mulieris *ad Ephes. 5. v. 23.* teneatur hanc nedum ex charitate, verùm insuper ex justitia corrigere pro possibili: nec dubium quin & famulum sin minùs ex justitia, saltem ex charitate corrigere vel potiùs corripere teneatur, quantum moraliter potest. Neque verò ab hoc opere tam facilè absterreri debet; certum quippe est, quòd quemadmodum honestas & Sanctitas vitæ alicui familiæ DEI benedictionem, ita è contrario vita scandalosa etiam unius duntaxat vel alterius personæ maledictionem supra integram domum aut familiam attrahere soleat, veluti Scriptura Sacra nos docet exempló Putipharis, cujus domui Dominus benedixerat propter innocentiam Joseph *Gens. 39. c. v. 5.* & exemplô Heli *1. Reg. 2. v. 22. & 31.* cujus domum Deus gravissimè castigavit ob neglectam ab eo filiorum correctionem, de quo D. Gregorius *2. part. Pastor. c. 6.* ait: *quia enim falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum Judicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit.* Videatur de hoc Castropalao *tr. 6. disp. 3. punct. 7. n. 8.* 309.

At inquies, teneturnè etiam Ancilla in tali casu Dominam suam vel famulum corrigere ?

310. ℞. Non tenetur. Ratio est : quia præceptum de fraterna correctione cessat obligare casu quo, hæc certò prævidetur nihil profutura, vel datur alius, qui efficacius delinquentem dehortando fraterné corrigere potest ac debet : atqui in nostro casu datur alius, scilicet herus, cui primariò incumbit corrigere Dominam & famulum : & certè correctio seu etiam admonitio charitativa famulæ in his circumstantiis non solùm nihil prorsus fructificaret, sed potiùs subministraret majoris odii, indignationis & rancoris fomenta, vi cujus Titia meritò timeret graviores persecutiones : atqui ubi hujusmodi circumstantiæ occurrunt prudenter omnino correctio fraterna intermittitur. Hac de causa D. Augustinus relatus *cap. si quis dist. 7. de pœnit.* dixit : *si scirem, meam correctionem tibi non prodesse, silerem, non monerem* &c. Illud nihilominus consulerem tali ancillæ, ut protinus satageret Sanctæ conversationis exemplô potiùs, quàm verbis corrigere suam Dominam ; cùm enim exempla nedum movere soleant (uti verba) sed potiùs trahere, profectò plus emolumenti spiritualis sperare licet exhibitione boni exempli, quàm exhortatione verbi : juvabit insuper jugi ob-

secra-

ſecratione apud Deum inſtare pro converſione errantium, quatenus Deus omnipotens, in cujus manu corda noſtra ſunt, velit potentiâ dexteræ ſuæ eos reducere ad meliorem frugem.

Dices adhuc. Sed quid, ſi Maritus (idem quæri poteſt de Parente reſpectu filii, & de quocunque Superiore ſeu etiam Prælato reſpectu ſui ſubditi) ſupponatur ſubjectus eidem vitio, cui uxor eſt dedita, teneturnè nihilominus eam corrigere?

℟. Affirmativè. Ita *cum communi DD.* 311.
Filliuc. *tr. 28. c. 5. n. 123.* Caſtropalao *tr. 6. diſp. 3. pu. 7. n. 3.* Herincx *ubi ſuprà diſp. 12. n. 69.* Ratio eſt: quia propter peccatum nemo eximitur à lege divina: atqui correctio à Superiore debetur inferioribus ex lege divina & naturali: ergo &c. Et hoc potiſſimùm tenendum eſt de peccatoribus occultis, quorum delicta à ſubditis non ſunt cognita. Fatendum tamen eſt, peccatores notorios minùs eſſe aptos ad correctionem aliorum delinquentium; timere etenim debent, ne à ſubditis quos corrigere volunt, eisdem dicatur: medice cura te ipſum. Unde etiam S. Gregor. *in Paſtor. & poſt Eum.* D. Bernardus *ſerm. 2. poſt paſcha* ait: *quorum vita deſpicitur, neceſſum eſt, ut & prædicatio contemnatur.* Et licèt vi hujus præcisè præcepti (de correctione fraterna ſcilicet) nullus quantum-

vis malitiosus teneatur specialiter à vitiis abstinere, & virtutum studio incumbere: quemadmodum nullus, qui bona sua dissipavit, tenetur comparare sibi divitias eo fine, ut possit dare eleemosynam indigentibus; certum nihilominus esse debet, Prælatos, quibus ex officio incumbit saluti subditorum invigilare, vi muneris hujus arctiùs adstringi ad virtuosam vitam, quatenus efficaciùs sibi commissos in viam salutis dirigere, vel ubi opus fuerit, etiam corripere valeant, uti bene advertit noster P. Herincx *part. 3, tr. 1. disp. 12, n 69.*

CASUS TERTIUS.

CAjus Religiosus optimæ quidem voluntatis sed exigui intellectûs, consilii causâ venit ad suum confessarium, asserens, se nuper vidisse alium quemdam è Confratribus graviter excedentem nedum contra regulas temperantiæ, sed etiam religiosæ modestiæ in loquendo & conversando cum persona alterius sexûs, proptereáque vehementer dubitare, an non teneatur Superiori suo similia immediatè intimare in ordine ad præcavenda scandala: quid Confessarius huic dubitantio respondebit?

312. Ante responsionem directam Confessarius bene notet, in his & similibus casibus multa prudentia ac discretione opus esse; nam

nam ante omnia debet attendere ad qualitatem personæ denuntiandæ, an scilicet sit bonæ vel malæ famæ? an nunquam de tali delicto accusata aut certè suspecta fuerit? itémque vel maximè, an appareat spes alicujus fructus seu etiam emendationis ex correctione fraterna; nam si sit persona superba, duræ cervicis, & proterva, quæ non tam ex fragilitate, quàm pravitate & malitia peccare solet, minor erit spes correctionis seu etiam emendationis; secus, si sit persona non proterva, sed docilis aut simplex, quæ potiùs ex ignorantia, inadvertentia malitiæ, seu etiam levitate peccavit. 2dò, advertendum etiam est ad qualitatem delicti, an scilicet ex se sit valde scandolosum, & in his vel illis circumstantiis redundans in diffamationem totius Religionis? an verò soli delinquenti nociturum & omnino mansurum occultum? &c. 3tiò, insuper debet Confessarius attendere ad qualitatem illius, qui vult denunciare, an scilicet capax sit ad adhibendam correctionem fraternam nec ne? &c. Jam his omnibus suppositis, & bene ponderatis,

℞. ad speciem hujus facti, vel potiùs ad dubium propositum cum distinctione. 313. Si enim excessus ille contra regulas temperantiæ & honestatis commissus sit merùm in occulto, ita ut rationabiliter credi possit,

ſit, illum in nullius, præterquam ipſius delinquentis damnum ac detrimentum reduntaturum, ſimulque (ſpectata qualitate tum perſonæ corrigentis, tum etiam corrigendæ) appareat probabilis ſpes emendationis ex fraterna admonitione, tunc Confeſſarius ſuo Clienti debet conſulere ac præcipere, ut per ſe ipſum bello modô fratrem lucrari & corrigere conetur, minitando, etiam, quòd ſi deinceps ſimile quid videret, illud vellet aliis quorum intereſt, deferre &c. Quòdſi Confeſſarius prudenter judicet, conſultius eſſe, ut ipſusmet delinquentem charitativè moneat, procul dubio magnum charitatis opus præſtabit, dum conabitur lucrari fratrem ſuum.

At verò, ſi ex parte corrigendi nulla vel exigua prorſus appareat ſpes alicujus emendationis, vel ſi fama delicti jam usque eo invaluit, ut credatur proximè idem delictum divulgatum iri cum proſtitutione totius Ordinis, Monaſterii, aut Religionis &c. ſimúlque ex denunciatione immediatè ipſimet Superiori facta præcaveri poſſe huic proſtitutioni, Confeſſarius hujusmodi clientem nedum poteſt, ſed etiam tenetur obligare, ut immediatè rem deferat ad Superiorem non quidem tanquam ad Judicem, ſed velut ad Patrem ſpiritualem, prætermiſſa omni correctione fraterna, ob rationem jam ſuprà *n. 302.* datam: quia ſci-

ſcilicet ordinata charitas poſtulat, ut honor & fama totius Communitatis præferatur honori vel famæ hominis privati, præſertim ubi ex taciturnitate aut diſſimulatione publicum ſcandalum eſt timendum. Videantur de hoc Sayrus *in clav. Reg. lib. 11. c. 4. n. 4,* Kerchove *in ſtatut. general. c. 6. §. 2. n. 57.* Stephanus à S. Paulo *ubi ſuprà §. 2. n. 35.*

At, inquiet fortaſſis nonnemo, vi ſtatutorum generalium quivis ſubditus tenetur delicta gravia ſui confratris quantumvis occulta, modô extra confeſſionem Sacramentalem cognita, prætermiſſa omni correctione fraterna Superiori ſuo tanquam Patri in ordine ad correctionem immediatè denunciare: ergo Confeſſarius tenetur talem ſubditum obligare ad immediatam denunciationem, eſto etiam ſupponatur, quòd hac præciſa delictum nunquam prorſus patefieret, vel aliis innoteſceret?

℟. in primis, hoc ſtatutum hodie neque 314.
in noſtra Provincia, neque etiam in tota familia Nationis Germano-Belgicæ vigere, & certè de hoc nihil prorſus, ſed contrarium potiùs in iiſdem legitur prout advertit noſter A. R. P. Marinus Panger *lib. 4. de pœnit. q. 4. n. 92.* Datô tamen & ſuppoſito, quòd in tua Provincia hoc vigeat (ſalvô meliori judicio) breviter reſpondendum arbitror, quòd quidem Confeſſarius

rius talem clientem teneatur obligare ad denunciandum, quando delictum tale est, ut ex se, vel ex circumstantiis, in quibus fuit commissum, natum sit redundare in publicam infamiam & detrimentum totius Communitatis, non item si sit tale, quod nunquam redundabit nisi in detrimentum solius delinquentis secundùm dicta paulò superiùs *n. 303*, Ratio prioris est: quia, si statutum supponatur obligare duntaxat ad denuncianda delicta toti communitati perniciosa &c. omnino justum est & saluberrimum: justo autem Superioris mandato obtemperandum esse, aliunde constat: ergo &c. Nec refert, quòd tale delictum v. g. impraegnatio faeminae praecisa tua denunciatione maneret omnino occultum: quia lex fundata in praesumptione periculi communis (uti est haec) non cessat obligare ex eo, quòd in casu particulari per accidens communitati nullum sequatur periculum, veluti diximus *in tract. praelim. de actib. human. confer. 15. n. 417.*

Ratio autem posterioris colligi potest ac debet ex dictis *n. 303.* quia statutum obligans ad immediatam denunciationem delicti, quod in solius delinquentis damnum redundat &c. non est justum, utpote contrarium legi naturali ac divinae positivae. Hac de causa P. Panger *loc. proximè cit.* existimat,

ſtimat, illud ſtatutum (de quo fuſiùs R. P. Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 1. §. 2. n. 70.*) pro altera familia conditum & videndum *cap. 10. §. 1. n. 2. & 3.* vi cujus *fratres, cùm primùm ad conventum redierint, jubentur ſociorum ſuorum exceſſus notabiles, ſi quos commiſerint, Guardianis atque Superioribus ſecretò inſinuare, etiam ſine pravia monitione delinquentis* &c. illud inquam ſtatutum eſſe intelligendum de delictis valde ſcandaloſis duntaxat, qui ſcilicet ex ſe nata ſunt redundare in infamiam & detrimentum totius Ordinis aut Conventûs, non item de illis quæ nemini præterquam ſoli delinquenti nocebunt, niſi prævideatur, correctionem fraternam nihil prorſus fructificaturam. Et certè S. Thomas hic *art. 7. ad 5.* docet, *quòd ſi Superior inferioribus pracipiat, ut, qui peccata corrigenda cognoſcunt, ea referant* (ſcilicet Superiori) *id intelligendum eſſe ſalvo ordine correptionis fraterna à Chriſto inſtituta*: idipſum de ſimilibus ſtatutis tenet Bannes *2. 2. q. 33. art. 8. dub. 2. ad 7.* eúmque ſecutus Kerchove *in ſtatut. general. c. 6. §. 2. n. 60.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò præce- 315.
ptum hoc de correctione fraterna utpote

affir-

affirmativum duntaxat, non obligare semper & pro semper. Unde omnino consultum est, ut interdum nonnihil differatur, & exspectetur tempus magis opportunum v. g. donec delinquens fuerit magis dispositus, vel à passione inordinata iræ &c. liber & sibi præsens. Ex quo facilè deducet quisque prudentum, quàm imprudenter faciat v. g. Uxor, Maritum suum corrigens, vel potiùs corripiens & increpans, dum is vel crapula tinctus, vel alia passione obrutus est: quamque imprudenter faciant alii Superiores quicunque demum subditos suos actualiter quacunque demum passione præsertim vindictæ aut iracundiæ &c. obrutos corrigere tentant &c.

Ratio est: quia cùm finis correctionis non sit aliùs, quàm emendatio & bonum spirituale delinquentis, de se liquet, hanc non esse adhibendam, nisi probabiliter saltem sperari possit fructus fraternæ correctionis: atqui ubi animus subditi jam est præoccupatus passione prædominante, prudenter sperari nec potest nec debet fructus: ergo in talibus circumstantiis correctio secundùm regulas prudentiæ nedum potest, sed etiam debet intermmitti, aut certè in aliud tempus magis commodum differri. Vid. Filliuc. *tr. 28. c. 6. n. 138.* vel Bonacina *disp. 1. q. 4. pu. 7. n. 9.*

Col-

Colliges 2dò, præceptum hoc de fraterna correctione tantò ſtrictiùs obligare, quantò gravius noſcitur eſſe delictum, etiam ſoli delinquenti perniciosum; quia cùm nos ſtringat ad ſublevandam proximi indigentis miſeriam & indigentiam ſpiritualem, profectò tantò efficaciùs obligare debet, quantò ampliùs proximus noſter indiget, & quantò in majori periculo verſatur. Quô fit, ut potiùs teneamur corrigere peccantem mortaliter, quàm venialiter tantùm delinquentem: quin immò ob peccatum veniale præciſè non tenemur corrigere proximum, niſi appareat certa ſpes fructûs, ſimúlque ſine gravi incommodo noſtro id facere poſſimus, quæ duæ conditiones, cùm rariùs ſimul concurrant, eò ipſo efficitur, quòd ſæculares ſaltem rariùs teneantur corrigere proximum propter peccatum veniale &c. uti obſervat Filliucius *lib. cit. c. 5.* 316.

Dixi *Sæculares ſaltem.* Fatendum quippe eſt, quòd frequentiùs obliget Religioſos quoscunque etiam privatos; quia cùm vi profeſſionis noſtræ teneamur ad majorem perfectionem, quàm ſæculares, peccata autem venialia præſertim crebriùs repetita non modicum ponant obſtaculum adipiſcendæ perfectioni, de ſe liquet, quòd teneamur nedum in nobis ipſis, verùm inſuper in confratribus noſtris pro viribus eliminare 317.

has culpas veniales corrigendo ſeu etiam fraternè admonendo confratrem religioſum. Singulis ergo confratribus pro virili allaborandum, quando ſpes eſt alicujus fructus, ut leves quòque, attamen noxias transgreſſiones præceptorum inter ſe impediant, inquit rectè Babenſtuber *tr. 5. diſp. 1. art. 5. n. 33.*

318. Colliges 3tiò, à fortiori Superioribus, maximè Eccleſiaſticis & Religioſis cæteris arctiùs incumbere obligationem de fraterna correctione reſpectu ſubditorum ſuorum. Unde etiam hi tenentur quandoque viſitare, ſeu in vitam ſuorum ſubditorum inquirere; quòd tamen prudenter & circumſpectè faciendum, ne aliis detur anſa turbationis aut inquietudinis ſiniſtræve ſuſpicionis, prout de facili contingere poſſet, ſi nimis frequenter, præſertim ſine gravi cauſa in aliquorum vel alicujus vitam ſingillatim inquirerent vel ſi nulla etiam infamia aut indicio probabili criminis præcedente vellent inquirere, an iſte vel iſte non commiſerit hoc vel illud crimen grave. Hac de cauſa noſtra ſtatuta generalia *c. 6. §. 2. n. 6.* expreſsè interdicunt, ne *Prælati noſtræ Religionis inquirant nominatim de peccato alicujus, niſi is Religioſus fuiſſet infamiæ nota reſperſus de eo crimine, aut niſi eſſent indicia evidentia, vel probabiliora contra eum,*

At

At quid, inquies, si ego advertam confratrem ob hoc vel illud delictum non corrigi nec admoneri à Superiore, tametsi is deberet, & multò efficaciùs posset, teneborne ego illum corrigere, an verò licet mihi rem dissimulare?

℟. Teneris illum Confratrem corrigere, 319.
modò sine gravi tuo incommodo id possis, simúlque prævideas tuam correctionem profuturam. Ita Filliucius *ubi suprà n. 144.* Bonacina *disp. 1. q. 4. pu. 7. n. 6.* Ratio est: quia proximus seu Confrater tuus versatur in necessitate Spirituali, nec habet præter te quemquam, cujus ope ab illa liberetur. Nihilominus cùm plerúmque Superiores hujusmodi correctionem intermittant, vel quia inde graviora mala timent, vel etiam quia eam nihil prorsus fructificaturam prævident; hinc censeo, hanc obligationem rariùs à Superiore devolvi ad subditum: magna proin prudentia in tali casu opus est.

Colliges 4tò, similiter Concionatoribus 320.
volentibus populi vitia corrigere è suggestu, prudenter ac circumspectè procedendum esse; nam in primis diligenter cavere debent, ne Prælatos Ecclesiæ è suggestu publicè corripiant, nisi fortè (quod DEus avertat) docerent hæresim; quia tunc publicum scandalum communitati datum, publica refutatione tollendum est, nec pri-

 vata

vata correctio ad hoc sufficeret. 2. Nunquam ad particularia vitia aut personas ita descendere debent, ut possint ab aliis facilè agnosci non sine periculo prostitutionis publicæ seu gravis infamiæ. 3. Præcipuè cavere debent, ne in ordine ad talem correctionem utantur notitia ex sola Confessione Sacramentali hausta; Secus enim auditores, de facili possent scandalizari, persuadentes se propter Confessionem secretò factam publicè fuisse infamatos aut certè reprehensos, sicque ab hoc salutifero Sacramento absterrerentur, prout bene observat Stephanus à S. Paulo *ubi suprà n. 30.*

321. Colliges 5tò, te non obligari ad correctionem fraternam, quando delictum proximi non est certum, sed dubium duntaxat. Ratio est: quia fraternæ correctionis obligatio supponit in eo, qui vult aut debet corrigere, moraliter certam notitiam de delicto commisso juxta illud Christi Domini *Matth. 18. si peccaverit in te*, id est., *te sciente*, vel *coram te*, uti *communiter* exponunt SS. Patres teste Azorio *tom. 2. part. 2. lib. 12. c. 14. q. 1*, ergo si non sis certus de delicto à proximo tuo commisso, neutiquam teneris illum corrigere, quin potiùs contrarium faciendo temet exponeres periculo vel injuriandi proximum innocentem, aut in te concitandi odium, vel indignationem.

At

At quid, inquies, si certus quidem sum de delicto commisso, incertus tamen, immò dubius omnino, sitnè mea admonitio aliquid profutura, fructificatura, nec ne? teneornè in his circumstantiis correctionem charitativam adhibere?

℟. Non teneris. Ratio est: quia ad 322.
instituendam correctionem prudentem supponi debet saltem probabilis spes emendationis, quæ sola est finis hujus præcepti secundùm hactenus dicta: at, ubi ex circumstantiis personæ, loci, aut temporis &c. rationabiliter dubitare licet, sitnè correctio fraterna profutura, nec ne, ibi nequit supponi probabilis, sed potiùs multùm dubia spes alicujus fructus: ergo &c. Ita ex *communi DD.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 5. n. 43.*

Excipiunt tamen ab hac regula casum, 323.
quo talis peccator in mortis articulo constitutus de æterna sua salute extremè periclitatur; tali etenim adhibenda est correctio fraterna & charitativa, tametsi de hujus fructu aut felici eventu rationabiliter dubitetur. Ratio est: quia in hoc casu malum proximo imminens ex intermissa correctione fraterna est prorsus irreparabile: malo autem irreparabili etiam dubia spes alicujus fructus juxta rectæ rationis dictamen præferendum est: ergo tentanda correctio fraterna in hoc casu. Ita tenent

Suarez, Bonacina, aliique, quos sequitur Castropalao *tom. 1. tr. 6. disp. 3. pu. 5. n. 6.*



CONFERENTIA UNDECIMA

De odio, aliisque vitiis charitati oppositis.

SUMMARIUM.

324. Recensentur breviter octo vitia charitati opposita.

325. Odium (seu vitium directè oppositum charitati) bene describitur, quòd sit aversio voluntatis ab eo, quod velut malum apprehenditur.

326. Aliud dicitur odium inimicitiæ, aliud abominationis.

327. Odium inimicitiæ tam respectu DEI, quàm proximi est intrinsecè malum, & ex suo genere mortale peccatum.

328. Esto ob defectum sufficientis deliberationis subinde á mortali excusari valeat.

329. Odium abominationis respectu DEI similiter est intrinsecè malum: at veró respectu proximi indifferens, ita, ut etiam subinde possit evadere bonum & laudabile.

330. An

330. An vel quando peccet, qui sibimet mortem exoptat?

331. Proximo sine justa causa maledicere, seu malum optare, & quidem seriò, per se loquendo grande nefas est;

332. Non item, si fiat justa ex causa.

333. Neutiquam licet proximo efficaciter, seu etiam voluntate antecedente mortem optare præcisé propter bonum seu emolumentum temporale nobis inde obventurum.

334. Secus dicendum, si hoc fieret propter majus bonum proximi spirituale præsertim v. g. ut salvetur &c.

335. Gaudere tamen ob emolumentum temporale quodcumque tibi è morte proximi obveniens, nequaquam illicitum est.

336. *Discordia* consistit in dissensione voluntatum circa bonum, quod ex charitate velle debemus;

337. Estque ex suo genere peccatum mortale.

338. Nomine *Seditionis* intelligitur dissensio civium &c.

339. *Contentio* est altercatio verborum ad impugnandam veritatem &c.

340. Estque ex suo genere peccatum mortale.

341. Resolvitur Casus I. cujusdam uxoratæ, quæ, dum advertit, Maritum suum gravissimè affligi doloribus calculi & podagræ, eidem sincerissimè exoptavit majorem intensionem dolorum.

342. An etiam justè eidem exoptaverit mortem ipsam?

343. Resolvitur Casus II. cujusdam ancillæ, asserentis, se summopere aversari, immò odisse famulum quendam sibi domesticum;

344. Proptereàque eidem sæpesæpiùs gravissima mala exoptâsse.

345. An hæc teneatur in Confessione specificè exprimere illa mala maligno affectu exoptata ?
346. Resolvitur Casus III. de quodam Professore, assueto impugnare sententias sui Collegæ, esto illas agnoverit verissimas.
347. An propterea censendus sit peccâsse peccato contentionis ?
348. In continuo odio vel inimicitia viventes malè vivunt, & quid circa tales à Confessario observandum ?
349. Parentes, qui ob minimos quosque defectus prolibus suis nescio quæ mala imprecari solent, modestè redarguendi seu etiam dehortandi sunt.
350. De strage Turcarum, aliorumvè Ecclesiæ hostium gaudere, an vel qua ratione licitum sit ?
351. An vel qualiter fas sit optare stragem Principis Catholici ?
352. Quænam sit differentia inter odium, & invidiam.
353. Quomodo examinandus sit pœnitens sese accusans, quòd odio habuerit proximum suum ?

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debite resolvendos Casus practicos tangentes vitia charitati opposita.

QUæres primò, quæ, & quot vitia opponuntur charitati ?

℟. Vitia

℟. Vitia charitati directè, vel etiam indirectè & consecutivè opposita communiter enumerantur sequentia octo, 1. odium. 2. invidia. 3. acedia. 4. discordia. 5. seditio. 6. contentio. 7. schisma. 8. scandalum. Quia verò de invidia & acedia ceu peccatis capitalibus jam egimus *in tractat. prælim. Confer. 22. & 23.* De schismate verò suprà *Confer. 3. n. 87.* hinc in præsenti Conferentia nobis restat agendum de odio & reliquis vitiis charitati oppositis. De scandalo autem ceu materia Confessario summopere scitu necessaria in proxima conferentia agemus. Neque me latet ab aliis communiter quasi hôc loco etiam tractari de bello nec non de duello, velut vitiis charitati oppositis; verùm cùm hæc mereantur fusius examen, consultò hanc materiam duxi differendam ad alium tractatum, ubi (DEO volente) agemus de 5to præcepto decalogi. 324.

Quæres 2dò, quid, & quotuplex sit odium?

℟. Ad primam partem hujus quæsiti. 325. Odium ùt sic rectè dicitur alienatio, seu quædam aversio voluntatis ab eo, quod velut malum apprehenditur. Ita *cum communi* Herincx noster *part. 3. tr. 1. disp. 13. n. 1.* Ratio hujus descriptionis facilè liquet; odium quippe immediatè ac directè opponitur amori: ergo quemadmodum

amor confiſtit in quadam converſione ſeu etiam proſecutione voluntatis erga id, quod bonum apprehenditur; ita à contrario odium bene deſcribitur per averſionem voluntatis &c. Et ſicut Deus æquè ac proximus noſter dupliciter poteſt amari, ſcilicet vel amore amicitiæ, vel amore concupiſcentiæ; ita pariter uterque dupliciter odio haberi poteſt. Hinc

326. ℟. jam ad 2dum membrum hujus quæſiti. Odium iſt ſic rectè dividitur in odium inimicitiæ, & in odium abominationis. Ita rurſus *ex communi DD. Laymann l. 2. tr. 3. 3. c. n. 1.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 6. ſect. 1. n. 1.* Herincx *loc. cit.* Explico breviſſimè. Odium inimicitiæ (ab aliis appellatur odium Perſonæ) eſt, quô quis perſonæ ſibi diſplicenti malum vult ac deſiderat, & quidem ſub ea ratione, qua eidem malum eſt: & hoc odium directè opponitur amori amicitiæ ſeu benevolentiæ. Odium verò abominationis (quod ab aliis dicitur odium qualitatis) eſt, quo rem, vel perſonam aliquam averſamur non ſecundùm ſe ipſam, ſed ſecundùm aliquam qualitatem, quam in ea invenimus nobis contrariam, v. g. vinum quà acidum, medicinam quà amaram, hominem litigioſum quà talem &c. &c.

Quæres 3tiò. Quale peccatum ſit odium inimicitiæ, & quale ſit odium abominationis?

℟. I.

℟. 1. Odium inimicitiæ nedum erga Deum, verùm etiam erga proximum per se & intrinsecè malum est, atque ex suo genere mortale peccatum. Ita Laymann *loc. cit. n. 2.* Ratio est: quia odium inimicitiæ secundùm dicta immediatè & directè opponitur maximæ virtuti, charitatis scilicet, de qua præcipuum mandatum habemus. Hac ratione jam superiùs *Confer. n. 227.* diximus, odium inimicitiæ erga Deum, utpote oppositum immediatè summo bono, esse gravissimum peccatum. 327.

Dixi tamen, odium inimicitiæ *ex suo genere esse peccatum mortale*, volens per hoc innuere, quòd odium inimicitiæ, non quidem erga Deum ceu summo amore dignum, sed quatenus tendit in proximum, possit subinde excusari à peccato mortali. Ratio disparitatis inter utrumque hæc est: quia quisquis Deum odio habet, optando eidem quodcunque demum malum, vult (quantum de se) Deum non esse summum bonum, & hôc ipso Deum non esse Deum; quod utique nunquam desiderari potest sine maxima deordinatione contra rectum rationis imperium: at verò si ex displicentia seu odio etiam personæ erga proximum leve tantùm malum eidem velis, ob parvitatem materiæ tale odium non erit, nisi venialiter peccaminosum. Ita Turrianus *2. 2. disp. 91. dub. 1.* 328.

quem

quem refert & sequitur Laymann *loc. cit. n. 4.*

329. ℞. Jam 2dò. Odium abominationis erga Deum per se & intrinsecè malum, atque ex suo genere peccatum mortale est: at verò odium abominationis erga proximum interdum culpa vacat, interdum laude omnino dignum est. Ita rursus *ex communi* Sententia Laymann *cit. n. 5.* Sporer *ubi suprà n. 2.* Herincx *disp. 13. n. 4.* Ratio prioris colligi potest ex illo *Matth. 19.* ubi dicitur: *quid me interrogas de bono? unus est bonus Deus*, quô innuitur, solum Deum esse essentialiter bonum, ita, ut in eum nulla prorsus malitia, nullus defectus sive in- sive extrinsecus, utputa ob productionem vel gubernium creaturarum, defectus cadere possit, juxta illud *Genes. 1. c. v. 31. viditque DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona:* erga quisquis Deum abominatur, quacunque demum sub ratione, enormiter excedit contra legem naturalem ac divinam. Ratio autem posterioris est: quia odium abominationis erga proximum, est odium qualitatis: atqui certum omnino & exploratum est, quòd non omnes qualitates in proximo repertæ sint amore dignæ, sed potiùs abominabiles, prout revera sunt omnia vitia, utputa luxuria, injustitia &c. ergo odium talium qualitatum nedum honestum, sed &

laude

laude omnino dignum eſt: quemadmodum ergo odium proximi quoad qualitatem ſimpliciter bonam, malum eſt, quoad qualitatem verò indifferentem indifferens; ita prorſus odium proximi quoad qualitatem malam & peccaminoſam ſeu etiam vitioſam, omnino honeſtum eſt, atque laude dignum: hac de cauſa Regius Pſaltes *Pſalm. 118.* ait, *iniquos odio habui, & legem tuam dilexi.* Et rurſus *Pſalm. 138. Nonne qui oderunt te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? perfectò odio oderam illos.*

Quæres 4tò, an, vel quomodo peccet, qui ſibimet mortem optat, ſeu etiam imprecatur?

℟. cum diſtinctione. Nam ſibi mortem 330.
optare vel ad evitanda revera graviſſima mala, quæ interdum videntur morte ipſâ acerbiora, uti eſt v. g. diutina gravis infirmitas, condemnatio ad triremes vel carcerem perpetuum &c. vel ad perfectius amandum Deum, eundémque nunquam ampliùs offendendum &c. omni culpa vacat. At verò optare ſibi mortem vel ex deſperatione vel ex impatientia, vel etiam ob evadenda quæcunque levia mala, ſatis vituperabile eſt, & culpabile. Ratio hujus poſterioris eſt: quia graviter repugnat charitati ſibi debitæ ſicut & rectæ rationi, velle ſibi graviſſimum malum ob evadendum aliud malum

leve:

leve: & certè Diana *part. 5. tr. 14. Resolut. 92.* apud Busenbaum *lib. 2. de charit. dub. 2. Resolut. II.* peccati mortalis condemnat mulierculas, ob leviuscula quævis mala mortem sibi imprecantes. Ratio autem prioris sumitur à contrario: quia scilicet talis non supponitur sibi optare mortem quà sibi malam, sed potiùs quà illam apprehendit velut finem majorum malorum, juxta illud *Eccli. 30. melior est mors, quàm vita amara:* atqui hoc nullatenus repuguat ordinatæ charitati neque rectæ rationi. Unde & Doctor gentium *ad Philipp. 1. c.* ait: *cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Et rursus *ad Rom. 7. v. 24.* deplorans vitæ hujus miserias: *infelix ego homo* (inquit) *quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Quæres 5tò, sitnè graviter illicitum proximo maledicere, seu optare malum?

331. ℞. Proximo seriò maledicere sine justa causa, optando scilicet, ut eidem eveniat hujusmodi malum, est ex suo genere peccatum mortale. Ratio est: quia tale desiderium repugnat charitati ex suo genere graviter obliganti; pertinet enim ad odium proximi. Quin immò si talis maledictio proximo fiat in faciem, nedum charitati, sed & justitiæ graviter repugnabit, quandoquidem per talem contumeliam, honor proximi lædatur, ideóque contrahitur duplex malitia specie distincta, & in Confessione

ſione neceſſariò exprimenda prout rectè advertit Laymann *cit. c. 8. n. 8.* Fatendum nihilominus eſt, hujusmodi maledictiones ſæpeſæpius excuſandas eſſe á peccato mortali, ídque vel ob materiæ levitatem, vel ob impetum paſſionis prædominantem rectæ rationi ita, ut non fiant animo deliberatô, ſed potiùs ad oſtendendam diſplicentiam vel indignationem conceptam erga delinquentem &c. quam ob cauſam Doctores ſatis communiter excuſare ſolent parentes & dominos, dum ſuis prolibus aut ſubditis ex paſſionis impetu ſolent neſcio quæ mala imprecari: ſolent itidem excuſare ruſticos, aurigas, paſtores &c. dum ſuis pecoribus aliîsvè creaturis irrationalibus maledicunt; tales quippe interrogati, an ſerió maledixerint, optando ſcilicet, ut hæc mala eveniant, regulariter loquendo illicò reſpondere ſolent: nequaquam mi Domine, quin immo ſi eveniſſent, vel maximè fuiſſem invitus &c.

Dixi etiam, eſſe mortale peccaminoſum 332.
proximo *maledicere ſine juſta cauſa*; nam ubi juſta cauſa intervenit, nequaquam illicitum eſt maledicere ex odio abominationis optando ſcilicet, ut proximo eveniat tale malum, idque vel propter majus bonum ipſius, quatenus ſcilicet à Deo punitus tandem errorem ſuum agnoſcat, ac ſeriò reſipiſcat, vel & per hujusmodi punitionem in-

injuſta vexa, aliudve mâlum majus ab univérſali Eccleſia, vel ab integra aliqua communitate amoveatur. Hanc ob cauſam Parens filium, Superior ſubditum delinquentem, Judex reum juxta qualitatem ſeu etiam gravitatem delicti juſtiſſimè caſtigant, infligendo iisdem etiam graviores pœnas, vel ut reſipiſcant, vel ut alii abſterreantur &c. hoc enim totum fit, aut certè fieri poteſt absque odio aut diſplicentia perſonæ, ſed potiùs amore illius, vel certè amore juſtitiæ, & boni publici conſervandi ſeu etiam procurandi; quod utique omni culpa vacat: quin immò univerſaliter licitè abominamur homines malos quà tales in ordine ad deſtruendam eorundem malitiam, eisdemque commeritas exoptamus pœnas, exemplô Regii Pſaltis *pſalm. 54.* dicentis: *veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes, quoniam nequitia in habitaculis eorum &c.* Fatendum tamen eſt hæc & ſimilia à nobis viatoribus de facili non eſſe attentanda, eò quòd ſemper timendum, ne ſub colore juſtitiæ & juſti odii abominationis lateat, vel clanculò ſubrepat verum odium inimicitiæ aut affectus vindictæ, præſertim ſi fiat reſpectu inimici, aut hominis aliunde infenſi. Videantur de hoc ſi placet, Caſtropalao *part. 1. tr. 6. diſp. 4. pu. 1. n. 9. & ſeqq.* Laymann *loc. cit. n. 7.* Sporer *tr. 2. c. 6. ſect. 1. §. 4. n. 5. per tot.*

At,

At, inquies, licetnè etiam proximo innocenti optare malum v. g. mortem temporalem &c. non quidem quatenus ipsi malum est, sed quatenus nobis cedit in bonum v. g. filio in ordine ad adipiscendam hæreditatem, vel aliam promotionem &c.

℟. Optare proximo mortem ob aliquod 333.
emolumentum temporale nobis, alterivè inde obventurum, & ita optare, ut voluntate antecedente divinam desiderando dicas v. g. òquàm vellem, ut Deus hunc v. g. Parentem, consanguineum &c. è vivis tolleret, quatenus hâc via possem adire hæreditatem, vel adipisci jus primogenituræ &c. hoc vel illud officium aut servitium &c. non vacat gravi culpa. Ratio est: quia graviter repugnat rectæ rationi & ordinatæ charitati, bonum longè inferioris ordinis præferre bono ordinis superioris: atqui hoc facit, quisquis ob bona temporalia sibi obventura exoptat proximo suo mortem &c. Hac de causa Innocentius XI. *an. 1679.* justissimè damnavit sequentes propositiones, quarum 1ma, *num. 13.* ita sonat: *si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum;* altera, quæ est *num. 14. li-*

citum est absolutò desiderio cupere mortem Patris, non quidem ùt malum Patris, sed ut bonum cupientis; quia nimirùm ei obventura est pinguis hæreditas. 3tia, *num. 15ta* inter damnatas ita sonat: *licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.* Quæ propositiones si intelligantur, ùt jacent, ad minùs scandalosæ sunt, ac piarum aurium offensivæ, prout nemo prudentum non apprehendet, & ampliùs ostendunt Cardenas, Viva, & alii plures scribentes de hac materia.

334. His tamen non obstantibus haud illicitum censeri debet gaudere, seu etiam inefficaci tantùm affectu desiderare mortem proximi eo fine, ut majus bonum spirituale, salus scilicet æterna eidem obtingat, vel ne Ecclesia à tyranno diutiùs injustè vexetur, gravetur vel opprimatur &c. bonum quippe majus non sine ratione, & hoc ipso sine læsione charitatis præfertur bono minori: at, ubi mors temporalis optatur propter bonum spirituale vitæ æternæ, vel propter ingens emolumentum totius communitatis, præfertur bonum majus bono minori, velut de se liquet: ergo &c.

335. Denique etiam gaudere de emolumento temporali, quod tibi obvenit ob mortem proximi, ita scilicet, ut non tam de morte, quàm de ipso emolumento, quod suppo-

sita

sita jam morte tibi obvenit, gaudeas, omni culpa vacat.

Ratio est: quia hoc gaudium specificatur á suo objecto: at, objectum hujus gaudii est duntaxat tuum emolumentum, quod supposita jam morte proximi tibi obtigit: hoc autem objectum non est inhonestum: nunquid enim tristari deberes de tali emolumento? &c. ergo de hoc licitè gaudes. Et ita expressè tenet la Croix *lib. 2. n. 187.* Cardenas, Viva, Babenstuber & Sporer *tr. 2. in decalog. c. 6. sect. 1. n. 10.*

Quæres 5tó, quid sit Discordia, & quale peccatum?

℟. Discordia rectè describitur, quòd 336.
sit dissensio voluntatum circa bonum, quod ex charitate velle debemus. Ita post S. Thomam *2. 2. q. 37. art. 1.* Reiffenstuel *theolog. mor. tr. 4. dist. 7. n. 29.* Ratio hujus descriptionis liquet à contrario, quemadmodum enim concordia consistit in consensu voluntatum seu cordium &c. ita discordia rectè dicitur consistere in dissensu voluntatum; additur autem *circa bonum, quod ex charitate velle debemus*; agimus enim hic de discordia prout opponitur virtuti charitatis: at, si discordia non versetur circa bonum, sed potiùs circa malum, vel certè circa illud, quod est indifferens aut non obligatorium &c. talis discordia non opponitur charitati: quo fit, ut si proximo

te invitanti ad ingrediendam cum illo eandem Religionem, renuas aut recuses petitum: neutiquam incidas peccatum discordiæ: vel si invitanti & allicienti te ad actum malum, dissentias & minimè acquiescas, non solùm non peccas, sed potiùs laudem mereris ac præmium tam coram hominibus, quàm coram Deo.

337. ℞. jam ad alterum membrum hujus quæsiti. Discordia est peccatum contra charitatem, & quidem ex genere suo mortale. Ratio est: quia discordia tollit ingens bonum; scilicet pacem & concordiam cum proximo & quidem circa bonum, quod ex charitate velle debemus. Hac de causa Proverb. 6. dicitur Dominus detestari, *eum, qui seminat inter fratres discordias.* Hoc tamen non obstante discordia evadit peccatum veniale, si vel bonum illud sit de se exigui momenti, vel si fiat quidem circa bonum magni momenti, at sine sufficienti deliberatione. Laymann *cit. c. 11. n. 1.* Filliucius *tr. 28. c. 9. n. 194.*

Quæres 6tò, quid intelligatur nomine Seditionis?

338. ℞. Nomine Seditionis intelligitur talis dissensio civium, qua adversantur bono pacis politicæ. Et quia pax atque unitas civium profectò habetur pro magno bono Reipublicæ, liquet, quòd seditio sit ex suo genere peccatum mortale, saltem ex-

par-

parte illorum, qui pacem publicam subvertere nituntur: secus dicendum de iis, qui resistunt pacis perturbatoribus: hi enim laudem potiùs merentur, quàm vituperium; unde nec propriè debent, neque possunt dici seditiosi.

Quæres denique 7timò, quid sit Contentio, & quale peccatum?

℟. ad primum membrum hujus quæsiti. 339.
Contentio propriè dicta est impugnatio veritatis, seu altercatio verborum ad impugnandam veritatem, ùt si quis cum altero verbis contendat ex intentione contradicendi iis, quæ de se clara, aut omnino fide Catholica credenda sunt. Quocirca Valentia, Babenstuber, & alii plures notant, tribus modis fieri posse hanc contentionem respectu veritatis, primò scilicet, ut contendens veritatem etiam agnitam impugnet. 2dò modo, ut contendens velit impugnare adversarium, sive falsum afferat, sive etiam verum. 3tiò denique modo, ut contendens revera impugnet veritatem, quam culpabiliter non agnoscit, vel potiùs non vult agnoscere, prout hæretici vincibili ignorantia laborantes nolunt agnoscere veritatem fidei Catholicæ. Jam, qui primô modo impugnat veritatem, eam formaliter, qui verò 2dò & 3tiò modô, eam virtualiter impugnare dicitur, uti ha-

bent Valentia & Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 6. n. 36.*

340. ℟. jam ad 2dam partem ejusdem quæsiti. Contentio mox descripta est ex suo genere peccatum mortale. Ita ex Communi DD. Reiffenstuel *ubi suprà n. 31.* Filliucius *loc. cit. n. 198.* Ratio est: quia opponitur bono charitatis ac pacis, & quidem in materia gravi. Unde & Apostolus *ad Galat. 5.* inter opera carnis à Regno Dei excludentia enumerat *contentiones*, & rursus *ad Rom. 1.* inter eos, quos Deus in reprobum sensum tradidit, recenset eos, qui sunt *pleni invidia, homicidio, & contentione.* Hoc tamen intelligendum est de contentione veritatis seriò facta; nam si fiat præcisè exercitii Scholastici causa, vel ad eruendam & ampliùs dilucidandam veritatem, vel ad explorandam alterius doctrinam, acuendamvè diligentiam &c. dummodo cum debita modestia fiat, omni culpa vacat: quodsi seriò quidem, ac sine sufficienti deliberatione contingat, vel si impugnetur veritas exigui momenti, non excedet culpam peccati venialis, uti rectè docet Filliucius *loc. cit.*



§. II.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Odio & maledicentia erga proximum.

CASUS PRIMUS.

T*Itia juvenis & jovialis puella nupsit cuidam Seniculo non tam amore personæ, quàm divitiarum allecta: quia verò idem Seniculus continuis quasi doloribus calculi ac podagræ affligitur; hinc impatientiæ motibus propè tabescens ferre non valet hilarem uxoris animum; nec minùs ejusdem Seniculi animus premitur Zelotypiæ stimulis, quàm podagræ, quam ob rem pati non vult, ut Titia ulli alteri viro familiariter colloquatur, quin & hujusmodi alloquia nedum durioribus verbis, sed subinde etiam verberibus eidem compensat. Titia verò, quò innocentior & ab omni inhonesto consortio magìs remota, tantò ampliùs affligitur Mariti sui duritie, & quia timore perdendi amplam hæreditatem eidem obloqui non audet exteriùs; hinc interiùs saltem sæpesæpiùs eidem exoptat dolores calculi ac podagræ, dumque subin eundem hujusmodi doloribus oppressum mirum in modum ejulare audit, ipsa interiùs summopere gavisa illud S. Francisci Xaverii effatum (licèt in sensu à mente hujus sancti longè alieno inge-*

minare ſolet : ampliùs Domine, ampliùs. Quin & mortem ipſam Marito ſuo nedum ſæpiſſimé exoptat, ſed inſuper hujus impetrandæ vel accelerandæ causâ Deum ac Cœlites omnes interpellat. Jam dubitari licet, an vel qualiter Titia peccaverit ſuo Marito exoptando animitùs dolores Calculi ? & 2. quomodo exoptando Eidem mortem ipſam ?

341. ℞. ad primum quæſitum hujus caſus Titiam exoptando, ſuo marito vehementiores calculi dolores &c. probabilius peccâſſe mortaliter. Ratio eſt : tum quia afflictum voluit ampliùs affligi, & quidem doloribus intenſiſſimis, quales ſunt illi ex calculo & podagra orti ; tum etiam quia ex majori dolorum intenſione non potuit è ſuo marito ſperare mitiorem ſui tractationem, & conſequenter non potuit deſiderare hujuſmodi intenſionem dolorum per modum medii in ordine ad evadendam hanc ſatis duram & intolerabilem mariti ſui converſationem : ergo convincitur hanc majorem intenſionem poſtulâſſe ſolùm per modum vindictæ, ob malam ſcilicet tractationem hactenus expertam : at, qui per modum vindictæ proximo ſuo imprecatur grande malum, graviter delinquit ſecundùm dicta *n. 331*. ergo &c. &c.

℞. jam ad 2dam partem hujus quæſiti, à Confeſſario explorandam eſſe mentem Titiæ, & interrogandam, an Deum Sanctòsque

que interpellârit ad impetrandam, vel etiam accelerandam mortem sui mariti vel per modum vindictæ ob malam tractationem &c. vel præcisè eo fine, ut ab hac tyrannide tandem aliquando liberaretur? Si primum concludendum erit, eam mortaliter peccâsse nedum peccato odii contra charitatem proximo debitam, sed etiam peccato Sacrilegii, contra virtutem Religionis, in quantum non sine permagna irreverentia ausa fuit implorare Deum & Sanctorum patrocinium ad impetrandam gravem vindictam & castigationem sui mariti. Si verò supponatur 2dum, dicendum foret, quòd non peccaverit graviter. Ratio est: quia secundùm communem D. D. paulò *suprà n. 334.* insinuatam in ordine ad evadendam hanc durissimam tractationem licitè potuisset sibi mortem optare, & in hunc finem invocare Deum ac Cœlites: quidni ergo possit ex eodem fine sine peccato proximo suo optare mortem, Sanctorúmque suffragia implorare?

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia fatetur, se summopere aversari quendam famulum in eadem secum domo ac servitio constitutum; tum quia ab eodem nuper sine sufficienti causa fuit apud herum

uum accuſata; tum potiſſimùm, quia homo eſt valde lubricus, qui vix non ſingulis diſcurſibus ſuis ſolet immiſcere quædam impudica, fœminásque atque puellas hinc inde ſibi occurrentes tangere in partibus inhoneſtis ſaltem ſuper veſtes: his de cauſis Sempronia illius conſortium, ubiubi demum poteſt, pro viribus declinare ſolet, eidemque jam ſæpiùs neſcio quæ mala utpote malam peſtem, morbum gallicum, membrorum contracturam, & patibulum ipſum fuit ſincero ex animo imprecata. Jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet 1. An Sempronia peccet fugiendo & pro viribus declinando conſortium dicti famuli, præſertim ſi alii quóque domeſtici id advertant? 2. an peccaverit eidem mox enumerata mala imprecando?

343. ℟. ad primum. Sempronia nec averſando famulum, neque etiam ipſius conſortium pro viribus declinando peccat, quin potiùs laudabiliter agit: pudicitia namque nullibi minùs, quàm inter impudicos ſecura eſt, juxta illud *Pſalm. 17. cum viro innocente innocens eris, & cum perverſo perverteris.* Talis proin averſio, talis fuga à Sceleratis quà talibus omnino laudabilis eſt, ac meritoria. Nec refert, quòd alii domeſtici hujusmodi averſionem fortaſſis apprehendant; nam pariter poſſunt apprehendere, aut certè de facili inſtrui, hujusmodi averſionem non fieri in odium perſonæ, ſed potiùs in odium qualitatis vitioſæ, quam

jure

jure meritò quisque abominatur. Unde S. Thomas *2. 2. q. 34. art. 3. in corp.* ait: *amor autem debetur proximo secundùm id, quod à Deo habet, id est, secundùm naturam & gratiam: non autem debetur eidem amor secundùm, id, quod habet à se ipso & diabolo, id est, secundùm peccatum & justitiæ defectum. Et ideo licet habere odio peccatum in fratre, & omne illud, quod pertinet ad defectum divinæ justitiæ.*

℟. jam ad 2dum cum distinctione. Vel 344.
enim hujusmodi mala ei fuit imprecata per modum vindictæ, id est, propterea, quòd ab eo fuerit delata seu accusata apud herum, & ob hanc causam eundem puniri desiderat; vel præcisè eo fine, ut hisce pœnis excitatus & correptus à Deo, tandem resipiscat, se emendet, ac salvus fiat? Si hoc posterius: dicendum, quod non peccaverit ob rationem suprà *n. 332.* datam. Si autem illud prius: concludendum erit, quòd graviter deliquerit, & quidem toties, quoties moraliter interruptis vicibus eidem famulo tam grandia mala exoptavit: quandoquidem id graviter repugnet charitati proximo debitæ juxta dicta superiùs *n. 331.* Et quia in hujusmodi contingentiis quasi semper subesset periculum, ne irrepat quidam inordinatus affectus sinistræ affectionis vel potius passionis, hinc noverit Confessarius, muneris sui esse, ut pro viribus talem

lem pœnitentem dehortetur, serióque moneat, ut si quidem proximi salutem sincero ex animo desiderat, studeat potiùs hanc gratiam precibus ad Deum fusis, sanctæq; Conversationis exemplô eidem impetrare.

At, inquies, teneturne pœnitens specificè ac distinctè in confessione exprimere differentiam malorum, quæ proximo suo fuit imprecatus?

345. ℞. Quoad hoc Doctores in diversas abire sententias, nonnullis affirmativam, aliis autem negativam tenentibus. Mihi probabilius videtur, quòd pœnitens teneatur explicare diversitatem malorum circa bonum animæ, corporis vel fortunæ efficaciter exoptatorum; revera enim juxta communem Doctorum non satisfaceret pœnitens præcisè dicendo: *damnificavi proximum*, sed tenetur exprimere, utrum illum damnificaverit in bono animæ, vel corporis, vel fortunæ: ergo probabiliùs tenetur etiam exprimere, utrum desiderio efficaci intenderit ipsi damnum in bono animæ vel verò in bono famæ aut fortunæ; nam actus efficaces secundùm dicta *in tract. pralim. Conferent. 3. 61.* sumunt suam specificationem ab objecto, in quod tendunt: atqui certum est, quòd bona animæ, vitæ, ac fortunæ specie morali differant: ergo & desideria efficacia lædendi hujusmodi bona.

Nec

Nec refert, quòd eidem virtuti charitatis opponantur; quia etiam damnificatio in bono animæ, vitæ & fortunæ opponuntur eidem virtuti justitiæ, quô non obstante certum atque exploratum est, quòd injuriæ contra hoc triplex genus bonorum illatæ specie infima moraliter differant. Liquet proin ex his (ni fallor) Confessarium omnino prudenter facturum, si ex tali pœnitente (casu quo is se ipsum non exprimit) interroget, quæ, vel qualia mala proximo suo seriò & efficaciter exoptârit. Vide si placet Herincx *disp. 13. n. 7.* Suarez *disp. 6. de charit. sect. 2. n. 2.* vel Castropalao *tom. 1. tr. 6. disp. 4. punct. 1. num. 7.*

CASUS TERTIUS.

Cajus certæ cujusdam facultatis Professor ad discordias & contentiones natus quodammodo videtur, enimverò Sententias sui Collegæ, esto illas judicet verissimas, auctoritati, rationique maximopere consentaneas, nihilominus acerrimè impugnare solet, idque non exercitii, aut veritatis dilucidandæ causâ, sed ut coram populo videatur major, ac in profunditate, soliditatéque doctrinæ suæ eminentior illo; quod & hactenus, præsertim coram minùs intelligentibus assecutus fuit, tum ob valde exquisitum argumentandi modum, tum præsertim ob linguæ, vocisque claritatem,

qua

qua alteri suo Collegæ haud modicum prævalet. Quæritur jam 1. utrum Cajus peccet peccato discordiæ, & 2 an vel quomodo peccet peccato contentionis?

346. ℟. Ad primum membrum hujus quæsiti, Cajum absque dubio incurrere peccatum discordiæ; quia ùt refertur in specie facti, non consentit suo Collegæ in bono veritatis, sed potiùs ex mera protervia vel superbia veritatem agnitam impugnare solet eo fine, ut videatur major &c. Existimo tamen hujusmodi discordias (nisi aliunde in modo impugnandi, vel potiùs vitupe-randi aut vilipendendi adversarium cum notabili læsione honoris aut modestiæ excedarur) non esse graviter peccaminosas, nisi versarentur circa materiam fidei ac morum, ut proin ex tali discordia vel scandalum aliorum, vel perversio morum esset timenda; prout sapienter innuit noster P. Herincx *loc. cit. n. 26.*

347. ℟. Jam ad 2dum membrum quæsiti hujus, minimè ambigendum, quin Cajus peccaverit peccato contentionis, nedum humilitati, sed & charitati oppositæ; quandoquidem supponitur contendere eo fine, ut propriam auctoritatem extollat, alteriùs verò, scilicet Collegæ sui diminuat.

In ordine tamen ad dignoscendam gravitatem peccati rursus attendi debet materia contentionis, utrum scilicet contendere

soleat

ſoleat circa veritatem merè Philoſophicam, an verò circa veritatem Theologicam, id eſt, Fidem, aut bonos mores concernentem? Si priùs illud ſupponatur, dicendum, quòd non, niſi venialiter deliquerit; quia præcisè egit contra veracitatem, cujus violatio ex ſuo genere non eſt graviter peccaminoſa. Si verò 2dum, per ſe loquendo peccavit mortaliter, eò præſertim, quòd talis contentio vix, aut ne vix quidem fieri poſſit ſine ſcandalo vel detrimento animarum, ſaltem tunc, quando impugnans nec verbis, neque etiam facto ipſo oſtendit, ſe præcisè agere vel exercitii, vel veritatis ampliùs eruendæ, aut dilucidandæ causâ; quod in hoc caſu non ſupponitur factum fuiſſe. Verùm cùm verſemur in materia Sapientes tangente, ſufficere arbitror Sapientibus hæc pauca, dixiſſe vel potiùs inſinuâſſe, ne ultrâ quàm oportet, aut in me eſt, ſapere videar.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, eos, 348.
qui quaſi in continuo odio erga proximum ſuum verſantur, vivere in peſſimo ſtatu; id, quod vel maximè timendum 1.

de

de cònjugibus in continuis discordiis ac rixis viventibus. 2. item de famulis aut famulabus aliisve domesticis sese aversantibus, nec non de illis, qui ad duellum se provocârunt. Ratio de se liquet: quia quisquis odio prosequitur proximum suum, per se loquendo versatur in statu peccati mortalis, juxta illud *1. Joan. 2. qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est.* Noverit proin Confessarius, quàm cautè cum talibus procedendum sit, ne Sacramentum administret indignis. Videatur Kazenberger *in Supplem. I. P. Sargar Conferent. 61. n. 96.*

349. Colliges 2dò, à Confessario dehortandos, & suô modo reprehendendos esse illos parentes, qui iracundiæ & impatientiæ motibus nimium subjecti, ob minimos quosque defectus aut errores prolibus suis nescio quæ mala tum corporis, tum animæ etiam imprecari consueverunt, utputa dicendo: diabolus te rapiat &c. eas in malam crucem, maledicta bestia, titio infernalis &c. Enimverò similia verba seriò animo prolata in filium aut filiam nedum charitati, sed & pietati graviter adversantur: & licèt videntur posse excusari ex eo, quòd non tam animô deliberato, quàm passionis inordinatæ impetu proferantur; certum nihilominus esse debet, quòd hæc ipsa consuetudo maledicendi voluntariè re-

tenta

tenta graviter sit peccaminosa, actúsque inde profecti velut in causa ac radice voluntarii imputentur ad culpam gravem. Videatur Matthæucci *l. 2. c. 10. n. 14.*

Colliges 3tiò, licitum esse gaudere, immò etiam optare stragem turcarum, hæreticorum, & aliorum fidei Catholicæ hostium, ne scilicet veram Religionem, Deique cultum & communem omnium felicitatem evertant. Ita cum communi DD. Viva ad *propos. 15. ab* Innocent. *XI. damnatam n. 21.* Matthæucci *cit. l. 2. c. 8. n. 25.* Ratio est: quia secundùm rectam rationem & ordinatam charitatem bonum totius Reipublicæ meritò præfertur bono hostium veritatis & membrorum diaboli: ergo etiam licitè desideratur. Nec refert, quòd præter mortem temporalem insuper supponantur incursuri mortem sempiternam; tum quia hanc non incurrent, nisi ex propria culpa; tum etiam quia diutiùs viventes in tali statu nedum salutem suam probabilissimè nunquam fuissent operati, sed potius damnationem sibimet augmentâssent. Et quia aliunde constat, bonum Reipublicæ Christianæ præstantius esse bono vitæ alicujus Rei, hinc non abs re possumus gaudere justéque desiderare mortem talium hostium: quemadmodum ob conservationem totius boni publici Judex justissimè ad mortis supplicium condemnat 350.

Reum, quem prævidet in sua impœnitentia obstinatè moriturum, veluti diximus *suprà Confer. 8. n. 258.*

At quid, inquies, de illo tenendum, qui audiens inter duos Principes Christianos v. g. Regem Galliæ & Imperatorem ortum esse bellum, semper solet gaudere, dum è novellis vel aliunde intelligit Gallos occubuisse, è contra tristari solet, ubi percipit, eos triumphâsse?

351. ℟. Breviter cum distinctione. Vel enim gaudet de Gallorum strage, in quantum hæc vergit in Nationis illius eversionem, vel certè in damnum Regis Christianissimi, vel solet præcisè gaudere de tali strage Gallorum, in quantum hæc conducit ad conservandam vel etiam restituendam tranquillitatem Patriæ, Pacémque in populo? Si prius; dicendum, quòd graviter peccet; quando quidem tale desiderium necessariò supponat animum malè affectionatum immò odio erga Chrstianissimum Principem imbutum; quod utique rectæ rationi æquè ac Christianæ charitati graviter adversatur. Si autem supponatur hoc posterius, dicendum, quòd non peccet. Ratio est: quia quilibet pacem ac tranquillitatem Patriæ suæ ac Reipublicæ Christianæ licitè exoptat. Hac de causa S. Mater Ecclesia publicas preces fundere solet ad DEum in ordine ad pacem conservandam, seu

etiam

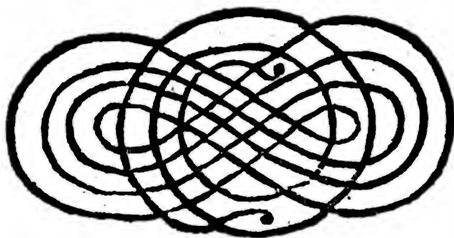
etiam restaurandam inter Principes præsertim Catholicos. Neque etiam in hoc casu necessum est, ut per se ac primariò intendatur malum Principis Christiani, sed per se solùm intenditur bonum Reipublicæ, id est pax & communis tranquillitas; quæ, cùm obtineri non possit sine malo seu etiam virium diminutione aut strage alterius partis; hinc per accidens duntaxat & secundariò quasi intendi debet illud malum: hæc verò intentio non repugnat charitati Christianæ; Secus enim nullum bellum foret justum aut licitum. Timendum nihilominus est, ne in hujusmodi hominibus præsertim privatis sub specie pietatis ac Zeli justi pro bono Patriæ sæpesæpius lateat vel irrepat malignus aliquis affectus; odiumvè proximi; unde à Confessario potiùs suadendum est hujusmodi pœnitentibus, ut si quidem sinceri & ex animo nil aliud in votis habeant, quàm pacem & tranquillitatem Reipublicæ; conentur eandem suis precibus & Sanctæ conversationis exemplo à DEO impetrare, omissis oblocutionibus vel etiam inutilibus contentionibus; quæ plerùmque in simili casu intervenire assolent.

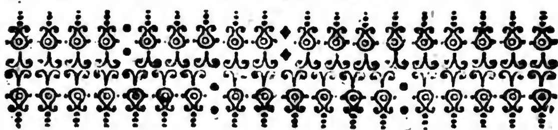
Colliges, 4tò, odium inter & invidiam eam versari differentiam; quòd odium consistat in quadam malevolentia erga proximum, vi cujus is, qui odium fovet, proximo suo malum vult, aut lætatur de malo 352.

ipsius in quantum eidem malum est: vel tristatur de ejus bono, in quantum ipsi bonum: è contra invidia consistit in quadam tristitia de bono proximi, non præcisè quatenus ipsius bonum est, sed quatenus vergit quodamodo in diminutionem honoris aut excellentiæ ipsius invidentis: itaque si doleas, quòd v. g. Titius habeat hoc vel illud officium, tot aut tantas divitias &c. in quantum ipsi bona &c. diceris odio habere illum; at verò si non ideò præcisè doleas, in quantum ipsi bona sunt, sed quia tu non es tot ac tantis dotatus, vel quia tibi cedunt quodammodo in diminutionem honoris, invidus es dicendus, veluti post Campion, advertit Matthæucci *in cautela Confessarii lib. 2. c. 8. n. 21.* Vide etiam dicta *in tract. prælimin. Confer. 22. n. 633.*

Colliges denique 5tò, quomodo tra-
353 ctandus seu etiam examinandus sit pœnitens, qui se accusat, quòd odio habuerit proximum; nam si se ipsum non satis exprimat, interrogari debet 1. an unum duntaxat, an verò plures odio habuerit, & à quanto tempore? 2. quoties eidem intra hoc tempus malè imprecatus fuerit, & quænam in bono animæ, corporis, aut fortunæ? &c. 3. An eidem non negaverit communia signa charitatis, & quoties? 4. An actu cum eodem sit reconciliatus, aut

aut certè habeat animum quamprimum se reconciliandi cum illo; secus enim non esset bene dispositus, neque capax absolutionis Sacramentalis, ut de se liquet. Hæc tamen, uti jam monui, interroganda sunt solum tunc, quando pœnitens seipsum non satis explicat, veluti sæpius, quàm par est, experiuntur Confessarii in excipiendis Confessionibus rudiorum; nam de aliis, qui sunt cultiores aut magis docti, faciliùs præsumere licèt, quód, si etiamnum de præsenti portarent odium erga proximum, non accederent Confessionale animo obtinendi absolutionem Sacramentalem.





CONFERENTIA DUODECIMA

De Scandalo.

SUMMARIUM.

354. Nomine Scandali activi & propriè talis intelligitur dictum vel factum minùs rectum &c.
355. Scandalum ùt sic communiter dividi solet in activum & passivum.
356. Rursus Scandalum activum subdividi solet in directum, & indirectum: passivum verò in datum & acceptum; & hoc posterius in Pusillorum & Pharisæorum.
357. Scandalum activum, præsertim directum, est ex suo genere peccatum mortale.
358. Potest nihilominus fieri veniale vel ob indeliberationem, vel ob parvitatem materiæ?
359. Ob Scandalum evitandum, seu etiam impediendum peccatum proximi, neutiquam licet exercere actionem de se malam v. g. mentiri &c.
360. An vel quando quis causâ evitandi Scandali teneatur intermittere opus de præcepto, vel etiam de consilio?

361.

361. Cooperatio ad peccatum alterius duplici modo fieri potest, scilicet vel 1. præbendo materiam, vel etiam 2. concurrendo ad ipsam actionem malam.

362. Nunquam prorsus fas est cooperari eo fine, ut alter peccet.

363. Licet tamen ob rationabilem & gravem causam cooperari peccato alrerius per actionem de se bonam aut indifferentem, merùm remotè se habentem ad peccatum.

364. Quænam censeantur causæ rationabiles & justæ?

365. Licitum est ob gravem causam, petere opus ab alio, quod is sine peccato posset ac deberet præstare, esto non sit præstiturus sine peccato &c.

366. Similiter suppositis certis circumstantiis probabiliter licet suadere minus malum eo fine, ut evitetur majus.

367. & 368. Satisfit duabus instantiis in contrarium.

369. Resolvitur Casus I. Cujusdam uxoratæ, quæ se, suásque proles de rebus à Marito furtivè hinc inde ablatis sustentare solet.

370. Hæc, si aliunde habuisset media se sustentandi &c. procul dubio tutâ conscientia non potuisset hoc practicare.

371. Eadem persona certò peccavit graviter denudando mammas, & corpus suum prostituendo, animô sibi suísque prolibus panem lucrandi &c. &c.

372. Resolvitur Casus II. de quodam libidinoso milite, assueto coram aliis passim proferre verba impudica.

373. An, vel qualiter hic teneatur exprimere numerum personarum scandalizatarum &c.?

374. An peccaverit peccato ſcandali, eò quòd fœminam ad concubitum ſeſe offerentem juſſerit redire altera die?

375. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam Civis, qui putans ſe domum locare honeſtæ Matronæ, paulò pòſt inaudiit, ſe eam locâſſe meretrici.

376. Quidnam huic à Confeſſario ſuadendum fuerit?

377. An idem Civis peccaverit petêndo ab illa uſum corporis eo præcisè fine, ut deprehenderet, ſitnè reipſa meretrix nec ne?

378. Fæmina ad evitandum ſcandalum puſillorum poteſt tutâ conſcientia una alterave vice omittere Sacrum etiam præceptum, eſto ad hoc probabiliùs non teneatur.

379. Opera verò conſilii duntaxat ob avertendum ſcandalum nedum poſſunt, ſed interdum debent intermitti ſaltem ad tempus. Atque hinc

380. Fæmina data operâ accedens hoc templum, vel hoc ſacrum; cui novit intereſſe laſcivum juvenem, à quo turpiter concupiſcetur &c. peccat, ſi absque ſuo incommodo poſſet accedere aliud templum vel ſacrum.

381. Secus dicendum foret, ſi absque permagno incommodo id non poſſet.

382. Fæminæ laſcivo ornatu aut veſtitu utentes graviter peccant, & à Confeſſariis dehortandæ ſunt.

383. Vendere res ita indifferentes, ut proximus iisdem vel bene vel malè uti poſſit, haud illicitum eſt, modò non vendantur ſcienter ad malum uſum.

384. Et quid, ſi dubitetur, ſitnè emptor abuſurus nec ne?

385. Qui turpia ſeu laſciva &c. componunt, ſcribunt, pingunt vel repræſentant &c. graviter delinquunt.

386. Utrum ex metu mortis liceat adjuvare furem aut latronem in asportanda cista furtiva?
387. Fas est, peccatum proximi permittere, vel ad id etiam ansam positivam de se merùm indifferentem præbere eo fine, ut deprehensus corrigatur seu emendetur;
388. Non item eo præcisè fine ut puniatur, aut mulctam solvere cogatur.
389. Ad quid teneatur ille, qui proximum suum scandalizavit?

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Scandalo.

QUæres primò, quid intelligatur nomine Scandali?

℟. Nomine Scandali ùt sic intelligitur 354.
peccatum occasionatum: propriè tamen loquendo de Scandalo, hujus nomine intelligitur *dictum vel factum, vel etiam omissum minùs rectum, præbens alteri occasionem ruinæ Spiritualis.* Ita S. Thomas & *alii DD. communissimè.* Explico breviter singula. Dicitur 1. *dictum vel factum;* nedum enim loquendo, sed etiam agendo potest alteri præberi occasio peccandi: additur insuper 2. *omissum &c.* quia etiam omissione debiti officii, utputa horarum canonicarum,

 admi-

administrationis Sacramentorum &c. potest proximus scandalizari. Dicitur 3tiò *minùs rectum*; enimverò tale dictum vel factum aut ex se malum esse potest, uti sunt v. g. blasphemia, detractio &c. aut saltem præfert speciem mali, ùt si quis reipsa dispensatus in jejunio, die veneris comedat carnes coram aliis ignorantibus dispensationem. Unde etiam dicitur 4tò, *præbens alteri occasionem ruinæ Spiritualis*; quia scandalosus vel positivè intendit proximum inducere ad peccandum (quòd propriè esset scandalizare) vel saltem prævidet, alios ex suo dicto vel facto sumpturos malum exemplum acturósque id, quòd DEI offensivum est.

Quæres 2dò, quotuplex sit Scandalum?

355. ℞. Scandalum ùt *sic communissimé* partiri solet in activum & passivum. Nomine activi intelligitur illud dictum vel factum &c. quod alteri præbet occasionem ruinæ Spiritualis.

Nomine autem Scandali passivi intelligitur ipsa ruina Spiritualis proximi consecuta ex dicto vel facto &c. Ex. gr. tu loquendo coram juvene vel puella innocente turpia, permoves eam ad delectationem carnalem, diceris activè scandalizans, puella verò utpote à te pertracta in ruinam Spiritualem, dicitur passivè scandalizata.

Porrò

Porrò Scandalum activum subdividi solet in *directum* atque *indirectum* : passivum verò in *datum & acceptum*, & hoc Posterius in scandalum pusillorum & Pharisæorum. Explico rursus brevissimè singula membra. *Directum* appellatur illud, quod datur in ruinam Spiritualem proximi, sive dein hæc ruina Spiritualis intendatur primariò, prout intendunt dæmones tentando homines v. g. ad carnalia, sive etiam intendatur 2dariò, veluti intendere solent homines, dum v. g. voluptatis captandæ causâ inducunt mulieres ad concubitum &c. 356.

Indirectum Scandalum appellatur, dum aliquid dicis vel facis, quod vel malum est, vel speciem mali præsefert, ideoque natum est ad præbendam alteri occasionem peccandi, ut si die prohibita ab Ecclesia carnes comedas coram aliis fidelibus, qui ignorant te esse excusatum ab onere jejunii, ideoque tuo exemplô pariter manducabunt carnes non sine violatione præcepti. *Scandalum datum* dicitur, quod oritur ex dicto aut facto reipsa minus recto: *acceptum* verò quod accipitur ex dicto vel facto, vel de se indifferente, vel nullam speciem mali præseferente: quod si nihilominus ex tali aliquo facto homines vel ob ignorantiam vel ob fragilitatem scandalizentur, dicetur scandalum pusillorum, ut si homo lubricus ex ornatu mulieris etiam

licito

licito labatur in pravum desiderium &c. Econtra verò si ob meram malitiam ex actione alterius de se etiam licita atque honesta accipias occasionem ruinæ Spiritualis, utputa de eodem malè loquendo, detrahendo &c. dicitur scandalum pharisaicum, id est pharisæis proprium, quippe qui ex actionibus Sanctissimis Christi Domini, puta ex curatione infirmorum, conversatione cum peccatoribus &c. sumpserunt occasionem calumniandi, & murmurandi &c.

Quæres 3tiò, quale, & quàm grave peccatum sit Scandalum illud activum & propriè tale?

357. ℟. Scandalum activum est ex suo genere peccatum mortale charitati repugnans, quoties quis tenetur abstinere ab illo dicto aut facto præbente occasionem ruinæ &c. idque probabiliùs verum est, tametsi ruina spiritualis proximi per se ac directè non intendatur, modò prævideatur subsecutura. Prima pars hujus responsi est communiter ab omnibus recepta, nam directè scandalizans intendit proximum damnificare in bono animæ utique de se summi momenti; quod procul dubio charitati proximo debitæ graviter repugnat. Secundam verò partem contra Paludanum, Vasquez, & nonnullos alios hodie tenet communior Doctorum, nominatim Laymann *lib. 2.*

tr. 3.

tr. 3. c. 13. num. 6. Tamburin. *de Confess. lib. 2. c, 1. ß. 17.* Sporer *tr. 5. in decalog. c. 1. n. 16.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 1. art. 6. n. 11.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſſ. tom. 1. part. 2. c. 2. n. 328.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 4. diſt. 7. n. 21.* Et ratio hujus eſt: quia etiam in aliis materiis moralibus ad contrahendam malitiam ſpecificam peccati ſufficit voluntarium indirectum: ergo ſimiliter ſufficit ad contrahendam malitiam ſcandali. Et certè qui fornicatur in loco Sacro, eſto directè non intendat irreverentiam loci Sacri, ſed potiùs voluptatem &c nihilominus fit obnoxius peccati Sacrilegii ex eo, quòd in tali loco non abſtineat ab ejusmodi actu, cùm tamen deberet & poſſet abſtinere: ergo ſimiliter is, qui prævidet ex ſua actione, à quà hic & nunc deberet abſtinere, alios ſumpturos occaſionem ruinæ ſpiritualis, verè obnoxius efficitur peccato ſcandali.

Adde inſuper, quòd peccatum ſcandali perrarum foret inter homines, ſi ſemper requireretur directa intentio ruinæ ſpiritualis; cùm hoc dæmonibus potiùs, quàm hominibus proprium ſit, útjam diximus: at verò Scriptura Sacra videtur clarè innuere, hoc peccatum ſcandali non eſſe rarum, ſed frequens inter homines; unde etiam *Matth. 18. v. 7.* ait: *Væ Mundo á ſcandalis. Neceſſum eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.*

Dixi

Dixi tamen, Scandalum *per se loquendo* esse peccatum mortale, ut per hoc innuerem, quòd possit subin fieri veniale sive ob inconsiderationem seu indeliberationem, sive etiam ob parvitatem materiæ, ut si quempiam inducas ad peccatum veniale duntaxat: quia hoc in genere damnorum spiritualium censetur solùm quid leve seu ruina parva, idque etiam verum est, quando peccatum veniale directè intenditur & quidem per actum moraliter peccaminosum v. g. per mendacium seu etiam detractionem gravem: ut tenet Sanchez *lib. 1. in Decalog. c. 6. n. 10.* Id ipsum haud improbabiliter tenet Michel in sua Theolog. Canon-morali *tom. 2. part. 1. q. 3. §. 7. n. 23.* Eum scilicet non peccare nisi venialiter, qui ex actione levi seu venialiter duntaxat mala v. g. levi joco &c. prævidet alium graviter lapsurum; v. g. in gravem iracundiam.

Addidi insuper: *quoties quis tenetur abstinere à tali dicto aut facto &c.* quemadmodum enim non datur semper obligatio abstinendi à tali actione, prout patebit ex dicendis; ita frequenter datur causa excusans à culpa Scandali. Unde jam

Quæres 4tò, Utrum ob evitandum Scandalum teneamur intermittere opus, quod est de præcepto vel etiam de consilio tantùm?

359. ℞. Primò ob evitandum Scandalum vel impediendum peccatum proximi nunquam licet

licet vel ponere actionem intrinsecè malam v. g. mentiri &c. Vel omittere aliquam actionem in iis circumstantiis, in quibus omissio est verè peccaminosa præsertim intrinsecè, uti est v. g. dissimulatio veræ fidei, casu quo urget præceptum de profitenda fide exteriùs, in quo dissimulatio professionis habetur pro negatione, uti dictum fuit suprà *confer. 2. n. 53. & seqq.* Ita *communis* & certa sententia Doctorum, hac ratione irrefragabili fulta: quia non sunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona *c. 8. & 10. XXXII. q. 4.* Unusquisque enim tenetur potiùs peccatum vitare in se ipso, quàm in altero; quia ùt ait S. Thomas *4. dist. 38. q. 2. a. 2. ad 2, Nullus autem debet Deum offendere parum, ne alius offendat multum; quia homo debet in infinitum plus diligere Deum, quàm proximum.*

℟. jam 2dò ad idem quæsitum. Nemò per se loquendo tenetur omittere actionem seu opus præceptum, immò neque opus consilii, modo id fiat sine animo inducendi proximum in ruinam, & ex causa multùm rationabili, ita scilicet, ut moraliter loquendo hujusmodi opera intermitti non debeant. Ita rursus *Communis DD.* Vasquez, Suarez & alii, quos sequitur Castropalao *de charit. tr. 4. disp. 6. pu. 16. n. 3. & 6.* item Felix Potestas *loc. cit. n. 338. & 326.* Ratio est: quia suppositis hisce conditioni- 360.

bus

bus nemo nos obligare poteſt ad abſtinendum ab ulla actione ſecundùm ſe honeſta aut permiſſa: & quisquis demum inde arripit anſam peccandi, ſuæ id potiùs vel pravitati vel etiam fragilitati adſcribere debet, quàm actioni nobis præceptæ, vel certè aliunde haudquaquam prohibitæ. Loquimur autem hic de eo, quod eſt de jure; ſecus dicendum foret, ſi loquamur de eo quod conſilii vel charitatis causâ ſudinde fieri expedit, prout paulò inferiùs dicetur. Inſuper dictum fuit, quòd nemo teneatur intermittere opus præceptum aut conſultum, modò id fiat *ex cauſa multùm rationabili &c.* quænam verò tales cenſendæ ſint, dicemus proximè. *n. 364.*

Quæres 5tò, ſitnè licitum cooperari peccato alterius?

361. Ante reſponſionem directam ſuppono, cooperationem ad peccatum alterius dupliciter fieri poſſe, ſcilicet vel 1. præbendo materiam ad peccandum v. g. potum exceſſivum, vel carnes die prohibita &c. vel etiam 2. concurrendo cum eodem ad eandem actionem peccaminoſam v. g. furti, homicidii &c. Quocirca (ni fallor) Cardenas *in criſi Theolog. ad propoſ. 51. ab Innocentio XI. damnatam diſſert. 31. n. 2.* itemque *R. P. Michel ubi ſuprà ſ. 7. n. 15.* & Felix Poteſtas *loc. cit. n. 346.* ſapienter advertunt, hujusmodi cooperationem ſubinde

fieri

fieri posse per actionem de se prorsus indifferentem, & ita quidem, ut hæc vel remotè duntaxat & per accidens, vel etiam propinquè aut proximè omnino deserviat ad peccatum. Ex gr. gestare seu etiam applicare scalam ad domum, aperire januam domûs, vocare puellam, lectum sternere, portare litteras internuncias vel munuscula &c. sunt actiones ex sua natura prorsus indifferentes, prout nemo prudentum non videt; at verò, si fiant ad finem malum, ùt si famulus succollet hero, sternât lectum, vocet puellam &c. eò quòd idem Dominus velit cum ea habere rem &c. hujusmodi actiones evadunt malæ, & quidem (juxta opinionem Sanchezii, Lumbieri, Vivæ *ad propos. 51. n. 4.* & aliorum) intrinsecè; actus enim vel etiam medium de se indifferens sumit bonitatem aut malitiam specificam à fine secundùm dicta *in tr. prælim. confer. 3. n. 66.* atqui finis, ad quem assumuntur hujusmodi actiones, est intrinsecè malus, uti supponitur, scilicet stupratio Virginis aut fornicatio: ergo &c. Jam quæsitum hoc potissimùm intelligi debet de actionibus ex sua natura indifferentibus, an scilicet; vel quomodo his mediantibus fas sit concurrere ad peccatum alterius: quo notatô & supposito.

℟. Nunquam licet cooperari peccato 362.
alterius, sive dein administrando materiam

v. g. carnes ad frangendum jejunium, sive etiam cooperando seu concurrendo ad actum peccaminosum eo fine, ut alter peccet. Ratio liquet ex mox dictis; quia scilicet talis cooperatio contrahit malitiam finis. Insuper nefas est scienter cooperari peccato alterius per actionem proximè influentem in ipsum peccatum, sive dein actio sit ex sua natura & intrinsecè mala, uti est v. g. occisio innocentis, sive sit mala ideò duntaxat, quia lege prohibita, uti est commestio carnis die ab Ecclesia interdicta &c. Qui enim proximè concurrit ad actum peccaminosum, convincitur directè velle peccatum, prout bene arguit la Croix *lib. 2. n. 252.*

363. ℞. Nihilominus 2dò. Licitum est cooperari materialiter tantùm peccato alterius suppositis sequentibus conditionibus 1. si tuum opus aut coopératio de se sit honesta aut saltem indifferens, & ad peccatum proximi merùm remotè ac per accidens se habeat, ita scilicet, ut nec physicè, neque moraliter in illud influat. 2. si talem cooperationem præstes ex rationabili & ponderosa causa; minimè verò eò fine, ut alterum adjuves ad consummationem peccati. 3. si peccatum alterius non teneris specialiter impedire, vel certè non possis. Ita in re *communis DD.* prout videre licet apud Sanchez *in decalog. lib. 1. cap. 7. & lib. 3. c. 8.*

c. 8. Castropalao *tr. 6. disp. 6. pu. 11.* Tamburin. *in decalog. lib. 5. c. 1. §. 4. n. 2. & 16.* Sporer *tr. 5. c. 1. sect. 3. n. 41.* la Croix *lib. 2. n. 250. & 255.* Ratio hujus resolutionis est: quia stantibus præfatis conditionibus non cooperaris proximè aut positivè ad peccatum alterius, sed solùm permissivè seu negativè te habes respectu illius, eò præsertim, quòd illud impedire non tenearis vel certè non possis: atqui certum & exploratum est, quòd ex rationabili ac ponderosa causa fas sit permittere peccatum alterius: ergo &c.

Dixi: *ex rationabili ac ponderosa causa* 364. *&c.* Jam verò dubium exurgit, quænam censenda sit causa satis ponderosa ac rationabilis? Quocirca Doctores communiter fatentur, non posse statui universalem regulam, quemadmodum etiam peccata ipsa in sua gravitate non sunt æquè ponderosa, neque etiam actiones æqualiter concurrentes; nihilominus ad aliqualem saltem ingenii sublevationem circa hujusmodi cooperationem licitam vel illicitam juvabit bene notare sequentes aphorismos. I. Tantò gravior causa ad licitè concurrendum requiritur, quantò gravius est peccatum, cujus occasio datur. II. Tantò gravior causa &c. quantò probabilius est, te non cooperante alterum non peccaturum & quantò certior est effectus peccati ex tua

cooperatione. III. Tantò gravior &c. quantò propinquiùs tua cooperatio peccacatum attingit. IV. Tantò gravior &c. quantò minus juris habes ad tale opus seu cooperationem. V. Tantò gravior &c. quantò magis peccatum repugnat justitiæ cum damno tertii. Ita in re Laymann *l. 2. tr. 3. c. 13.* Busenbaum apud la Croix *l. 2. n. 250.* Sporer *ubi suprà. n. 74.*

Quæres 6tò, sitnè licitum ab altero petere opus, quodquidem sine peccato præstare posset, certò tamen creditur, aut prævidetur non præstiturus sine peccato?

165. ℞. Ob gravem & rationabilem causam licet, non tamen sine causa multùm ponderosa. Ita *communis DD.* Ratio hujus ex dictis facilè eruitur; nam si absque rationabili causa id facias, convinceris velle offensam DEI & ruinam proximi: è contra si id facias ex causa rationabili v. g. necessitatis &c. censeris permissivè tantùm te habere in ordine ad peccatum proximi, quòd, cùm impedire aliunde non tenearis, non tibi, sed illius malevolæ voluntati duntaxat imputandum est. Unde ulterius cum Sanchezio, Diana & Lugone rectè infert Sporer *cit. tr. 5. c. 1. sect. 3. n. 76. & seqq.* ob hujusmodi ponderosam causam tutâ conscientia peti posse 1. à Parocho administrationem Sacramenti. 2. à Conjuge redditionem debiti. 3. à Saga vel mago solu-

ſolutionem maleficii &c. quando hi poſſent ſimilia facere ſine peccato, eſto prævideantur cum peccato facturi. Secus dicendum foret, ſi id facere non poſſent ſine peccato novo, ut ſi ſaga nequeat ſolvere maleficium ſine novo maleficio. Videantur *Doctores cit.*

Quæres 7timò, utrum fas ſit ſuadere minùs malum illi, qui jamiam determinatus eſt ad committendum majus ſive ejusdem, ſive etiam alterius generis, v. g. volenti occidere Petrum, ſuadere ejus vulnerationem aut mutilationem, vel volenti committere adulterium, ſuadere fornicationem ſine læſione tamen juris tertio competentis?

℟. Probabiliter fas eſt, ſuppoſitô quòd 366.
ſuadens nequeat impedire utrumque peccatum, tam majus ſcilicet, quàm minus, ſimulque nihil ſuadeat in præjudicium tertii. Ita contra non paucos tenent Sanchez, Lugo, Tamburinus, Sporer & alii plures; idque hac râtione, meo judiciô validiſſima: quia ſuadens è duobus minus malum, caſu quo (uti ſupponimus) utrumque impedire nequit, omnino prudenter agit, quandoquidem aliud nihil intendit, niſi impedire graviorem offenſam DEi, majoríſque mali proximo inde imminentis averſionem, veluti Loth feciſſe legitur *Gen. 19.* dum Sodomitis volentibus abuti duobus viris (vel potiùs Angelis virorum ſpeciem

præseferentibus, dixit: *habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis - - dùmmodo viris istis nihil mali faciatis.* Videatur Sporer *cit. n. 56.* atqui prudenter agens non peccat: ergo &c. &c.

At verò, inquies fortassis cum Laymanno, Castropalao & aliis adversæ Sententiæ patronis: inductio ad peccatum positivè illud suadendo aut consulendo, præsertim quando actus ex natura sua malus est, nefas est nulla ratione excusabile: at, qui volenti committere adulterium, suadet fornicationem, suadendo illum inducit ad actum intrinsecè malum, ut de se liquet; ergo nefas est &c. Confirmatur ex eo ampliùs; quia non licet mihi committere leve mendacium eo fine, ut impediam v. g. homicidium vel fornicationem, esto hæc sint longè graviora peccata: ergo nec licet suadere alteri fornicationem in ordine ad impediendum adulterium.

367. ℟. ad hanc objectionem satis difficilem distinguendo Maj. inductio *absoluta* ad peccatum &c. nefas est &c. *concedo*, inductio non absoluta, sed *conditionata* potiùs, suadendo scilicet proximo, ut siquidem velit committere peccatum, potiùs committat id, quod minus est, nego Major. &c. Nam in hoc casu non consulitur malum absolutè, neque malum ùt malum, sed potius ùt impe-

impeditivum eſt majoris mali: immò taliter inducens non intendit malum, ſed potius commutationem majoris mali in id, quod minus eſt: hæc autem commutatio vel conſultatio non eſt mala reſpectu illius, qui, ùt ſupponitur utrumque malum impedire non poteſt, tametſi vellet: ergo &c. Unde *ad Confirmationem* negatur *conſeq. & paritas:* ideô enim ego committendo leve mendacium peccarem, quia in meo arbitrio ſtat mentiri vel non, ideoque & poſſum & teneor non mentiri: è contra verò minimè ſtat in meo arbitrio impedire utrumque peccatum proximi: ergo non delinquo, dum proximo jamiam reſoluto ad committendum majus malum ſuadeo minus, non quidem abſolutè, uti jam dictum fuit, ſed potiùs conditionatè, ut ſiquidem velit peccare &c.

Nec refert, quòd illud minus peccatum 368. ſit fortaſſis alterius ſpeciei, prout fornicatio ab adulterio differt, & ebrietas ab homicidio; nam majus peccatum ſuo modo comprehendit malitiam minoris, & aliquid ultra: neque etiam in tali caſu, ùt jam dictum eſt, ſuadetur minus malum abſolutè, ſed potiùs hypotheticè & ex ſuppoſito, quòd utrumque impediri nequeat: hanc Sententiam velut probabilem tenent multi & graviſſimi quidem DD. videndi apud Cardenam 2. *Criſi differt.* 23. *n.* 148. eàmque

probabilem agnoſcunt Cardenas, Gobat *in Quin. tr. 5. c. 13. n. 26.* Diana *part. 5. tr. 7. reſol. 18.* la Croix *lib. 2. n. 223.* Fateor tamen oppoſitam ſententiam eſſe tutiorem, & æque probabilem, ſin minùs probabiliorem, loquendo de eo, qui ſuadet, vel inducit ad minus malum omnino diverſæ rationis à majori malo, utputa ad ebrietatem, ne committatur homicidium, vel abortus procuretur &c. Ideóque hanc opinionem inſinuare volui velut probabilem, minimè tamen conſulere.

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici de Scandalo.

CASUS PRIMUS.

Titia perbene novit Maritum ſuum furtis ac rapinis deditum, atque ex iisdem familiam alere, tantum nihilominus abfuit, ut eum dehortaretur, quin potiùs ſibi fuerit congratulata, eò quòd ſperaverit poſt pauca futurum, ut Maritus ſuſpendatur, ipſa verò ab hoc onere matrimonii ſibi intolerabili liberetur, cum poteſtate tranſeundi ad ſecunda vota. At verò ſpes

hæc

hæc fefellit; nam Maritus quidem deprehensus fuit & incarceratus, non tamen ad mortem sed ad virgas & perpetuam relegationem è Patria condemnatus fuit. Titia proin & Marito & mediis tum ad propriam, tum ad prolium etiam sustentationem necessariis destituta, hanc quærendam censuit corporis ac pudoris sui prostitutione: hunc in finem liberiùs denudare solet mammas, ut alliciat, itémque familiarius, aut verius loquendo, licentiosiùs conversari cum altero sexu, & frequentiùs uni alterivè concedere usum proprii corporis. Quam primum verò animadvertit se concepisse, quærit occasionem conveniendi Maritum, utpote non ita procul in confinibus demorantem, eidémque offert usum corporis, quatenus hòc modo adulteria perpetrata palliet, & proles nascitura non alteri, quàm Marito imputetur. Jam ad præsentem facti speciem ex dictis *in conferentia 10. à. n. 298.* facilè (ni fallor) erui potest, an vel quomodo Titia peccaverit contra charitatem proximo debitam, omittendo correctionem fraternam: facilè insuper ex dictis *confer. 11. n. 331.* erui potest, quomodo peccaverit optando suo Marito infame mortis supplicium: controversia proin ad præsentis conferentiæ argumentum magis propria moveri potest *1. an Titia tutâ conscientia potuerit uti rebus furtivis ad suam suarúmque prolium sustentationem, utputa carnibus ad comedendum, lanâ ad vestien-*

dum, pecuniis furtivis ad providendum aliis necessitatibus domesticis? 2. An vel quomodo peccet liberiùs denudando mammas? &c.

369. ℟. Ad primum quæsitum hujus Casus Si Titia aliunde non habet media, quibus se suásque proles honestè sustentare possit, satis probabile arbitror, eam tutâ conscientia uti posse illis rebus furtivis ad sustentandam familiam; idque hac ratione: quia Maritus nedum prolibus, sed etiam Uxori debet alimenta juxta *omnes per L. si cum dotem. §. 2. sin autem. ff. soluto matrim.* ergo Titia ceu uxorata potest ea prætendere à Marito; quòd autem is nolit dare alia, quàm furtivè obtenta, per accidens se habet respectu Titiæ, quæ, utpote inevitabili necessitate pressa, acceptando hæc censeri debet merùm permissivè se habere in ordine ad peccata seu furta à Marito commissa: quemadmodum quævis uxor potest à Marito prætendere debitum conjugale, tametsi certò prævideat, quòd ille non sit redditurus sine peccato, utputa sine pollutione aut dispersione seminis extra vas. Confirmatur hoc à pari; nam juxta communem Doctorum opinionem, cui etiam subscribunt Diana *part. 5. tr. 7. resolut. 13.* Sporer *tr. 5. c. 1. sect. 3. n. 99.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 6. n. 25.* ob rationabilem causam (quam subministrat ipse famulatus seu subjectio) coqui & coquæ Dominis suis jeju-

nium

nium violaturis licitè præparant carnes, easque miniſtrant, eò quòd hæc actio naturâ ſuâ non ordinetur ad peccatum, ſed ſolùm ad ſubſtantiam actûs comeſtionis, ſpectantis ad nutrimentum Dominorum, cui per accidens conjungitur peccatum Dominorum, quòd famuli & ancillæ moraliter loquendo impedire nequeunt, & hoc ipsô non tenentur: ergo ſimiliter, ſi Maritus nolit præbere alimenta, niſi furtivè hinc inde ablata, Titia Uxor utpote gravi neceſſitate preſſa, ea licitè acceptat, de reliquo permiſſivè ſe habens ad peccata Mariti, quippe quæ moraliter loquendo impedire nequit.

370. Dixi tamen; *Si Titia aliunde non habeat media &c. &c.* Certum quippe eſt, quòd per ſe loquendo nefas ſit conſumere, & conſumendo moraliter deſtruere rem alienam Domino rationabiliter invito, juxta illud *Tobiæ 2. v. 21. videte ne fortè furtivus ſit* (hædus) *reddite eum Dominis ſuis: quia non licet nobis aut edere ex furtò aliquid, aut contingere.* Neque etiam negari poteſt, quin hujusmodi conſumptio nata ſit præbere occaſionem pluribus furtis à Marito continuaudis: ergo cùm ex dictis *n. 365.* tantò ampliùs vitanda ſit omnis cooperatio ad pecccatum proximi, quantò illud eſt majus, vel quantò propinquius, cooperatio ad illud accedit, concludendum planè eſt, quòd

Titia

Titia omni modô moraliter possibili teneatur abstinere à consumptione alimentorum furtivè ablatorum: atqui hoc poterit, si aliunde habeat media ad suam, suarúmque prolium sustentationem necessaria: ergo &c.

371. ℟. Jam ad alterum quæsitum in hoc casu. Titiam mortaliter peccâsse, & toties quidem, quoties moraliter interruptis vicibus denudando mammas, vel licentiosiùs conversando cum personis alterius sexus studuit eos allicere ad venerea; tum quia finem pessimum sibi præfixit; tum etiam quia talis denudatio, utpote de se fortiter attractiva ad venerem, est scandalosa & graviter peccaminosa; quam ob causam Elizalde *in Regul moral. lib. 8. q. 13. §. 9.* relatus à la Croix *lib. 2. n. 248.* meo judiciô rectè ait: *homines videntes mulieres - - nudas, credere dicerèque possunt: ista amari & appeti à nobis volunt & placere nobis: hæc autem est maxima motio & tentatio, & per se ad hoc ipsum ordinata: ergo est grave peccatum &c.* Quæ doctrina vel maximè confirmatur ex nostro casu, ubi Titia refertur ex hac ipsa intentione denudâsse mammas, quod utique culpa gravi minimè vacat. Hinc etiam in Confessionali tenebitur hanc circumstantiam explicare, quandoquidem regulariter loquendo mulier non præsumitur induxisse virum ad peccatum carnale cum scandalo, sed

sed fuisse inducta, ideòque nec Confessarius hoc peccatum scandali satis colligere poterit, nisi à fæmina explicetur, prout bene advertit Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 13: n. 6.* Sporer *ubi suprà c. 1 sect. 2. n. 20.* aliique plures. Cæterùm quomodo Titia deliquerit adulterando, prolésque spurias imputando, seu etiam supponendo Marito &c. & qualem inde contraxerit Obligationem restituendi damna &c. videri potest ex iis quæ diximus *iu Theolog. Sacrament. part. 3. Conferent. 18. n. 437. ac. seq.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius miles Veneri æquè, ac verbis lascivis deditus sæpe sæpius in præsentia aliorum proferre assolet verba impudica & ad venerem allectiva, quibus aliis audientibus potuisset scandalum dedisse, tametsi probabiliter suspicetur, eos non fuisse scandalizatos eò quòd (ut ipse ait) similia non libenter audiverint: insuper (accusandi, aut gloriandi potiùs causa dicam, nescio) fatetur, se nuper fæminam quandam ad concubitum sese insinuantem repulisse dicens: hodie ob certam causam nolo, sed cras me iterum convenias &c. Quæritur jam 1. Utrum Sempronius effutiendo illa verba impudica in illis circumstantiis censendus sit peccâsse peccato scandali? 2. An peccaverit peccato scan-

ſcandali ex eo, quòd juſſerit fœminam altero die reverti ſeu redire?

372. ℞. ad primum quæſitum, minimè prorſus dubitandum, quin Sempronius graviter peccaverit peccato ſcandali; tum quia ſupponitur aſſuetus ſimilibus verbis impudicis: qui autem peſſima & deteſtabili hac conſuetudine ſemel imbuti ſunt, paſſim ſolent talia proferre coram aliis ſine diſtinctione perſonarum, ideòque ſæpiùs, quàm par eſt, coram innocentibus, quibus per ſimilia verba ſin minùs ad lapſum ipſum, certò tamen ad tentationes ſeu occaſiones labendi materiem ſubminiſtrare ſolent tanquam veriſſima & aptiſſima inſtrumenta diaboli. Neque etiam tam facilè à culpa immunis eſſe exiſtimari debet Sempronius ex eo, quòd dicat, alios non libenter audiiſſe ſimilia &c. eſto enim ex hoc arguere liceat, illos actu non conſenſiſſe, neque etiam complacendo prolapſos fuiſſe in aliquam turpitudinem; nihilominus certum eſt, quòd hujusmodi verba coram innocentibus prolata ex ſe ſcandaloſa ſint, id eſt, nata præbere occaſionem ruinæ ſpiritualis: atqui peccatum ſcandali activi non conſiſtit in actuali ruina aut lapsû proximi, ſed potiùs in dicto, vel facto inductivo ad ruinam ſpiritualem: ergo ex eo, quòd alii ſimilia verba impudica non libenter audiverint, Sempronius minimè excuſari debet

à pec-

à peccato scandali: profectò etiam Christus Dominus non libenter audiverit illa verba à S. Petro non quidem mala, sed bona intentione prolata: *absit à te Domine, non erit tibi hoc* (ut scilicet patiaris) & tamen JEsus illico *conversus dixit Petro*: *vade post me Satana* Scandalum es mihi, *quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.*

Ergonè, inquies, Sempronius tenetur in confessione exprimere nedum consuetudinem illam scandalosè loquendi, sed insuper etiam numerum, quoties scilicet talia verba protulerit, nec non & numerum personarum, coram quibus similia protulit?

℟. Certum esse, quòd teneatur exprimere 373. pessimam illam consuetudinem, quippe quæ voluntariè retenta meritò reputatur distinctum peccatum à discursibus inhonestis. Certum insuper est, quòd teneatur per se loquendo dicere; quoties moraliter interruptis vicibus similia verba lasciva protulerit in iis circumstantiis, in quibus potuisset audientes pertrahere ad ruinam spiritualem; quandoquidem hæc sint numerô distincta peccata: distinctio autem numerica peccatorum exprimi debet in confessione, prout dissertè docet Concilium Tridentinum *ss. 14. de Sacram. pœnit. cap. 5. & can. 7.* Insuper etiam juxta probabiliorem ac tutiorem sententiam DD.

tene-

tenetur exprimere numerum personarum, utpote valde augmentantem gravitatem peccati: quia tamen plerumque hujusmodi hominibus lubricis talis expressio moraliter loquendo impossibilis est; hinc sufficiet dicere: scandalo fui pluribus, tot & tot vicibus &c. vel etiam tot ac tot vicibus turpia loquendo aliis audientibus scandalo fui &c. Videatur Sporer *tr. 5. c. 1. sect. 2. n. 19.*

374. ℟. jam ad 2dam partem quæsiti in hoc casu. Sempronius resolvendo se ad fornicationem altera die comittendam, & in hunc finem mulierem substituendo &c. absque dubio mortaliter deliquit contra virtutem castitatis, non tamen contra virtutem charitatis peccatô scandali. Ratio hujus est: quia secundùm dicta scandalum activum essentialiter consistit in dicto aut facto de se inductivo ad ruinam spiritualem alterius: atqui Sempronius dictô suo non induxit fæminam ad ruinam spiritualem; hæc enim antecedenter propriæ libidinis æstu jamiam determinata fuerat ad fornicationem; quandoquidem hac intentione convenit Sempronium more solito, proptereáque ipsa potiùs, quàm Sempronius culpam scandali contraxisse censeri debet. Hac de causa R. D. Augustinus Michel *in sua Theol. canon. morali tom. 2. part. 1. q. 3. §. 7. n. 14.* rectè concludit, quód famulus Hero jam de se

deter-

determinato and fornicandum ſuccollet, ut poſſit aſcendere per feneſtram &c. vel ſi jam actu rixantem adjuvet in ordine ad occiſionem Adverſarii &c. ſi ad amaſiam ſcienter deferat litteras amatorias aut invitatorias ad peccandum &c, peccet quidem eodem gravi peccato quo Dominus contra virtutem caſtitatis, non tamen peccato ſcandali; quia Dominum non induxit ad peccandum, ſed tantùm adjuvit in ordine ad exequendum peccatum.

CASUS TERTIUS.

CAjus domum ſuam locaverat cuidam viduæ quam crediderat eſſe perſonam honeſtam: at verò contra omnem ſuam exſpectationem paulò pòſt ab aliis inquilinis audire cogebatur, eandem á nonnulis juvenibus immò & maritis multùm ſuſpectis frequentari, & quidem tempore nocturno, quô factum, ut rumor vel potiùs murmur per totam viciniam volet, & eadem vidua paſſim jam malè audiat: hac de re Cajus majoris aſſecurationis capeſcendæ causâ quondam in angulo ejusdem domus tempore nocturno ſeſe abdidit & revera deprehendit, ſparſum rumorem ſuo non carere fundamento; aſt ne hoc quidem contentus omnimodæ veritatis deprahendendæ causâ poſtea ab eadem vidua ſimulatè petiit uſum corporis, ad quem cùm ſe promptam ac para-

tam ſine mora obtuliſſet, Cajus illam ſeveriſſimè reprehendit, plenúsque indignatione domum ſe recepit. Jam verò dubitat 1. utrum tutâ conſcientia præfatam viduam poſſit protinus in ſua domo tolerare? 2. An non reipſa peccaverit illam ſollicitando ad concubitum, tametſi nunquam habuerit animum peccandi, ſed potiùs explorandi mentem illius:

375. ℟. ad primum quæſitum. Cajus non peccabit relinquendo viduam illam meretricem in domo ſua, ſaltem usque ad terminum, quô juxta conſuetudinem loci domicilia commutari ſolent. Ratio eſt: tum quia ſupponitur domum ſuam bona fide locâſſe, tum etiam quia vidua vi hujus jam obtinuit quoddam jus inhabitandi, quô ſine periculo graviorum incommodorum & majoris proſtitutionis privari nequit, vel quia alibi domicilium non ſtatim inveniret, vel ètiam quia Cajus alioquin cenſu juſtè percipiendo omnino carere deberet. Ex quibus liquet, quòd dictam viduam absque gravi ſuo incommodo nequeat domo expellere: át, qui ſine gravi ſuo incommodo nequit impedire peccatum proximi, poteſt ſe permiſſivè habere in ordine ad illud: ergo Cajus tutâ conſcientia poteſt viduam illam protinus ſaltem ad tempus relinquere in domo ſua; eò præſertim, quòd locatio domûs res ſit de ſe omnino indifferens.

Dixi

Dixi, Cajum posse relinquere viduam 376.
illam *saltem ad tempus*; practicè enim loquendo sin minùs de jure, saltem de consilio omnimodis suadendum erit Cajo, ut elapsô termino locationis amoveat meretricem illam ad tollendum scandalum, cùm enim interea possit aquirere alium inquilinum honestum, planè non videtur conveniens, ut dictam viduam (nisi emendatam) toleret in domo sua, eò præsertim, quòd ex hujusmodi tolerantia haud modica infamia redundaret in ipsum possessorem domus, ac si vellet quodammodo favere operi meretricio &c. Idque vel maximè dicendum foret, casu quo hæc domus ratione sitûs esset magis accommoda ad alliciendos homines ad hujusmodi commercium carnale, aut tollerantia hujus meretricis multùm noceret aliis fæminis honestis; tunc enim requireretur causa exusans magni ponderis, qualem adhuc sufficientem existimat Tamburinus *in decalog. lib. 5. c. 1. §. 4. n. 34.* si eadem domus non posset locari aliis honestioribus, proptereàque Dominus seu possessor deberet carere censu inde percipiendo &c.

℟. Jam ad alterum quæsitum hujus Casus. 377.
Cajus sollicitando Viduam ad usum corporis, per se loquendo mortaliter peccavit, esto id non fecerit animo peccandi, sed potiùs animô explorandi mentem dictæ

Viduæ. Ratio de se liquet: quia sollicitatio alicujus ad actum intrinsecè malum est mala ex sua natura. Parum autem refert, quòd Cajus non habuerit animum peccandi; nam exteriùs saltem monstravit, se hujus esse intentionis, & monstrando dictam Viduam, utut demum habituâliter malè dispositam excitavit ad actualem consensum in peccatum mortale, copulam scilicet carnalem: atqui hoc non vacat culpa gravi juxta communem DD. videndam apud Sporer *ubi supra n. 44.* Michel *l. cit. n. 13.* & alios passim ergo &c.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

378. COlliges ex hactenus dictis primò, à peccato gravi excusandam esse uxorem, quæ ad evadendam gravem offensam Mariti una alteravè vice Sacrum non audit, vel non jejunat &c. Item 2. non peccare fæminam, quæ Sacrum etiam obligatorium intermittit ex eo, quòd sciat juvenem lascivum ex suo aspectu prolapsurum in impuram complacentiam &c. præsertim si non habeat occasionem alibi audiendi Sacrum &c. possunt, inquam similia facere ob evitandum Scan-

ſcaudalum puſillorum, ad quod declinandum lex naturalis videtur fortiùs adſtringere, quàm lex poſitiva humana ad audiendum Sacrum &c. Non peccat fæmina (dixi) intermittendo ſimilia ob rationes mox datas: probabiliùs nihilominus videtur, quòd de rigore nec ad unum teneatur, neque ad alterum; vix enim in priori caſu continget, ut Maritus poſſit eſſe rationabiliter invitus: in poſteriori autem caſu culpa non fæminæ Sacro intereſſenti, ſed potiùs impotenti libidini adoleſcentis imputanda eſt, proptereàque Jllſung *tr. 3. n. 111.* aliique plures Doctores meritò negant in tali Caſu fæminam obligari ad abſtinendum ab ingreſſu Eccleſiæ &c.

Colliges 2dò, à fortiori ad evitandum ſcandalum puſſillorum intermitti, poſſe immò verò, ubi id ſine difficultate fieri poteſt, quandoque etiam debere intermitti, vel ad tempus differri opera illa, quæ ſunt de Conſilio duntaxat, vel aliùnde merum permiſſa. Ex. gr. Fæmina aut Matrona honeſta ſciens ſe ardenter amari, & quoties conſpicitur ab hoc vel illo laſcivo juvene, carnaliter concupiſci: non ſine gravi offenſa Dei &c. omnino conſultò faciet, immò ex charitate etiam tenetur abſtinere â familiari etiam honeſta converſatione cum illo, neque ſe ejusdem conſpectui ſine multùm rationabili cauſa offerre: tenetur inſuper 379.

abſtinere â ſuperfluo vel etiam à minùs honeſto ornatu, quando ſcit, hunc hactenus exſtitiſſe cauſam excitativam laſcivi amoris. Ratio horum eſt: quia magnô charitatis præcepto adſtringimur ad præcavenda vel etiam impedienda aliorum peccata, quantum commodè poſſumus, veluti ex communi omnium Catholicorum tradunt Caſtropalao *tr. 6. diſp. 6. pu. 16. n. 6.* de la Croix *lib. 2. n. 245.* Ob eandem rationem.

380. Colliges 3tiò, fœminam peccare adeundo hoc templum vel hoc Sacrum, cui novit intereſſe laſcivum corrivalem, à quo carnaliter concupiſcetur, vel ſolicitabitur &c. peccat, inquam, ſi æquè faciliter vel ſine permagno incommodo poſſet accedere aliud templum vel intereſſe alteri Sacrificio; quia ſcilicet non ſatagit pro viribus impedire peccata proximi & offenſam Dei.

81. Dixi tamen: *Si æquè faciliter, vel ſine permagno incommodo poſſet accedere aliud templum &c.* Enimverò quòd cum notabili difficultate, incommodò, vel etiam detrimento propriæ ſalutis aut bonorum ſpiritualium non teneatur abſtinere à tali acceſſu in templum &c. Apud omnes inconfeſſo eſt; tum quia oportet habere majorem curam ſalutis propriæ, quàm alienæ; tum etiam; quia ſi talis juvenis diutiùs perſtiterit in ſuo luto, ſeu amore laſcivo, lapſus inde conſecu-

ſecuturi jam non infirmitati, ſed potius malitiæ inveteratæ imputari debebunt; ob quam declinando neque charitas nos obligat; præſertim ſi cum incommoditate vel detrimento propriæ ſalutis fieri deberet. Videatur Sporer *loc. cit. n. 37. & 38.*

Colliges 4tò, fæminis ſub reatu mortalis culpæ abſtinendum eſſe à cultu laſcivo & notabili nuditate corporis utpote de ſe provocativa & valde attractiva ad venerem, puta mammis usque ad pectus denudatis, aut veſtitu ante ventrem nimis tenui, ait Sporer, queîs ego accenſendas arbitror fæminas veſtitu nimis curtô, & nequidem ad genua usque protenſo utentes &c. Ratio ſimilium eſt: quia tales veſtitus ex ſe ſunt valde ſcandaloſi, & vix ad aliud nati quàm ad præbenda innumera ſcandala ſine commoditate, quin potiùs cum permagna incommoditate illis veſtibus utentium, quàm vel maximè tempore brumali ſentiunt. Et certè (nî fallor) experientia conſtat, in iis locis, ubi talis abuſus viget, ſemper plura peccata carnalia committi, quàm in aliis, ubi honeſto veſtitu & corpore bene tecto incedunt. Meritò proin P. Paulus Mezger *tom. 3. tr. 10. diſp. 22. art. 5. n. 22.* ait hujusmodi mulieribus, laſcivo ſcilicet cultu utentibus, denegandum eſſe abſolutionem Sacramentalem, niſi abſtinere promittant. Alii nihilominus fæminas ſic nudè inceden- 382.

tes in locis ubi talis consuetudo (nisi tamen consuetudo, & non abusus potiùs dici mereatur) jamiam viget, excusant á mortali, licèt omnes fateantur introductrices talium vestimentorum in aliquam provinciam à peccato mortali excusandas neutiquam esse, & omnes prorsus à Confessariis seriò dehortandas. Videantur de hoc Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 13. n. 11.* Sporer *loc. cit. n. 39.* Busenbaum apud de la Croix *lib. 2. n. 243.* Babenstuber *tr. 5. disp. 1. art. 6. n. 23.*

383. Colliges 5tò licitè administrari seu etiam vendi posse res de se ita indifferentes, ut ad bonum vel malum usum applicari queant. Et quidem casu quo liquidò constat, eas non desiderari ad malum usum, nemo prorsus dubitat; majór tamen controversia & difficultas consurgit, quando proximus moraliter quasi prævidetur, aut perpensis omnibus circumstantiis prudenter creditur abusurus tali re v. g. gladio, veneno &c. Quocirca tamen respondendum videtur cum distinctione. Vel enim materia illa, aut instrumentum quodcumque de se indifferens, supponitur proximè deservire ad malum usum uti gladius furioso ad occidendum &c. Vel remotè duntaxat, uti carnis aut vini administratio ad frangendum jejunium? Si prius, dicendum, quòd non liceat similia vendere præcisè ob lucrum cessans ex venditione: & certè prorsus nunquam licebit

bit vendere talem rem ad usum seu etiam finem malum v. g. medicamentum ad procurandum abortum, gladium ad occidendum inimicum &c. Si verò supponatur posterius, licebit talem materiam remotè duntaxat se habentem ad peccatum vendere ex illo duntaxat motivo, ne lucro justo inde capiendo frauderis, præsertim si alii supponantur adesse, qui sine scrupulo venderent. Hac de causa excusantur caupones & laniones, dum carnes aut vinum præbent illis, quos advertunt legem temperantiæ aut jejunii transgressuros. Excusantur itidem, qui meretrici fucum, aut vestem, quibus forsan abutetur, vendunt; quia administratio talium, utpote de se merùm indifferens, merùm remotè se habet ad ipsum peccatum, quod proin abutenti minimè verò administranti debet imputari in tali casu. Videatur Illsung *cit. tr. 3. n. 112.* vel Viva *ubi suprà ad proposit 51. n, 6.* Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 9. dub. 5. n. 144.* Tamburinus *ubi suprà §. 4. n. 38.*

At quid, inquies, si dubitetur duntaxat, utrum Emptor petat hanc rem v. g. mercurium vel Arsenicum &c. ad bonum, vel verò ad malum usum?

℟. Rursus cum distinctione. Nam si 384.
dubites merùm negativè, ita scilicet ut non habeas prudens motivum dubitandi ex circumstantiis loci, personæ, temporis, aut

modi petendi &c. collectum aut colligendum, ſine ſcrupulo poteris vendere; nemo enim præſumi debet malus, quousque talem ſeſe probaverit.

At verò caſu quo ex circumſtantiis mox recenſitis, vel aliunde occurrit prudens motivum dubitandi de abuſu, major procul dubio requiritur cautela & cauſa gravior vendendi ſeu etiam adminiſtrandi, quamvis cauſa iſta non debeat eſſe adeò gravis, inquit Viva ubi ſuprà *n.* 7. Quocirca tamen Pharmacopæis, Clauſtrariis & aliis; hujusmodi officialibus præcipitur ſingularis cautela.

385. Colliges 6tò graviter peccare illos peccato ſcandali, qui componunt, ſcribunt vel deſcribunt, repræſentant in Theatris, vel pingunt turpia ſeu laſciva, & ad venerem provocantia, utputa 1. imagines nudas alterius Sexus. 2. qui ſcribunt aut ſcriptas litteras ad concubitum aut turpem amorem invitatorias ſcienter deferunt ad concubinam. 3. peccat itidem famulus, qui hero ſuo fornicaturo januam meretricis aperit, vel eum in eandem domum comittatur, eô fine ut Dominus cuſtodiâ vel auxilio famuli ſtipatus liberiùs indulgere poſſit veneri &c. Secus quòad hoc ultimum dicendum foret, ſi comitatus famuli ſe habeat per modum meri obſequii ſine ullo influxu in peccatum Domini, vel cooperatione ad illud

illud. Secus itidem dicendum foret, si famulus merùm dubitet, nec sit certus, an herus bono an veró malo fine hanc vel illam domum frequentet, vel an litteræ, quas deferre jubetur, aliquid mali contineant; *in dubio enim non debet, præsumi delictum l. meritò ff. pro socio.* Videantur de his Busenbaum apud de La Croix *l. 2. n. 243.* Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2. c. 2. à n. 361.*

At quid, si Dominus metu mortis famulum, aut fur vel latro eodem metu alium quempiam adigat, ut sibi sit auxilio v. g. in asportanda cista furtiva, vel in inferendo alio damno temporali v. g. in incendio domûs vel segetum? &c. licebitnè huic parere sine peccato?

℟. Id nullatenus ne metu quidem mor- 386.
tis fas esse existimant Conink. *disp. 31. de charit. dub. 7. n. 104.* eùmque secutus R. D. Michael *cit. q. 3. §. 7. n. 20.* hac ratione: quia directè cooperari vel exequi actionem intrinsecè malam, ab alio intentam intrinsecè malum est, & eô ipso nullatenus cohonestabile: atqui: ergo &c. Hoc tamen non obstante ego probabiliorem arbitror Sententiam Castropalai *tr. 6. disp. 6. pu. 11. n. 10.* Molinæ *tom. 1. de just. disp. 115.* & aliorum plurium, asserentium id esse licitum ob evadendam mortem. Ratio hujus opinionis est: quia urgen-

urgente periculo vitæ ad evadendam hanc extremam neceſſitatem poſſet famulus ſe ipſo alteri auferre rem temporalem ſine crimine furti, quandoquidem Dominus in talibus circumſtantiis nequeat rationabiliter eſſe invitus: ergo à fortiori ad ſalvandam vitam propriam poteſt adjuvare alterum auferentem. Unde liquet, quòd talis ablatio reſpectu famuli nequeat dici furtum, vel actio intrinſecè mala; nec mirandum, quòd eadem actio phyſicè individua à duobus procedens moraliter loquendo poſſit eſſe aut dici mala reſpectu unius, non item reſpectu alterius, prout pluribus exemplis demonſtrari poſſet. Secus tamen meritô dicendum putat Sporer *tr. 5. c. 1. ſect. 3. n. 62.* Si Dominus à ſuo ſervo petat adjuvari ad multilationem vel occiſionem innocentis; qui cùm innocens non ſit Dominus membrorum vel vitæ (uti eſt vel eſſe poteſt reſpectu aliorum bonorum temporalium) hinc nequit conſentire in ſui mutilationem vel occiſionem, proptereàque cooperatio famuli ſemper maneret illicita, veiut intrinſecè mala.

387. Colliges 7timò fas eſſe peccatum proximi permittere vel etiam ad illud anſam poſitivam de ſe merè indifferentm præbere eò præcisè fine, ut deprehenſus corrigatur ſeu emendetur impoſterum v. g. Maritus habens uxorem graviſſimè ſuſpe-

ctam

ctam de adulterio, potest tutâ conscientia exeundo eidem relinquere occasionem conveniendi adulterum, eo fine ut in flagranti deprehensa corrigatur. Item Dominus vel Pater familias habens servum aut filium de infidelitate aut furtivis ablationibus suspectum, nedum tacendo vel dissimulando ad tempus potest v. g. exire, sed etiam peccuniam suo modo expositam relinquere, vel clavem non subtrahere de arcula, è qua creditur probabiliter ablaturus pecuniam &c. Ratio est: quia Pater familias hôc modo non concurrit formaliter ad ipsum peccatum, sed solùm occasionem vel materiam peccandi relinquendo, ad ipsum peccatum permissivè se habere censeri debet ob rationabilem causam, ut scilicet majora mala tum sibi, tum famulo etiam aut filio imminentia impediat, & delinquens efficaciùs corrigatur.

Dixi tamen, similia fieri posse *eo fine*, 388.
ut delinquens emendetur. Neutiquam enim fas est similia permittere vel etiam positivam causam præbere eo præcisè fine, ut deprehensus mulctam solvere cogatur; quia cùm mulcta exigi non valeat, nisi supposito peccato sicut tamen emendatio delinquentis potest intendi etiam non suppositô novo delicto; hinc, is, qui causam positivam vel ansam præbet ad obtinendam mulctam convincitur velle ipsum

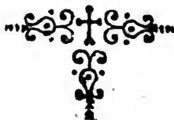
pec-

peccatum velut quoddam præsuppositum ad exigentiam mulctæ. Et ita tenent Sanchez *lib. 10. de matrim. disp. 12. n. 52.* Bonacina *disp. 2. de peccatis q. 4. pu. 2. §. un. n. 28.* Castropalao *de charit. tr. 6. disp. 6. pu. 5. n. 2.* fæda ergo (inquit perbene Sporer *tr. 5. c. 1. sect. 3. n. 68.*) & iniquissima est praxis proditorum certæ urbis, ubi prohibitum est bibere in Cellariis Ecclesiasticorum sub quinque florenorum mulcta insingulas mensuras; qui potitantibus sese immiscent, & ad liberiùs bibendum alliciunt ad majus suum lucrum, scilicet ad mediam partem mulctæ captandam.

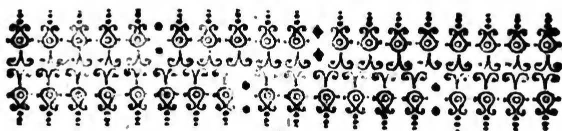
389. Colliges denique octavò, eum qui proximo innocenti fuit scandalo, teneri saltem ex charitate ad tollendum scandalum & ad procurandam emendationem ejusdem sive verbis & factis & exemplis, enimverò si secundùm dicta superiùs *confer. 10. n. 299.* quivis christianus ex lege generali charitatis & speciali præcepto fraternæ correctionis tenetur corrigere errantem vel peccantem, profectò consequens est, quòd ex charitate fraterna tantò ampliùs quilibet stringatur ad procurandam emendationem proximi, quantò efficaciùs meminit se priùs eidem dedisse causam ruinæ spiritualis. Utrum aut ex justitia pariter teneatur ad procurandam emendationem?

non

non ita certum eſt, immò longè probabilius, quòd non, niſi per vim vel fraudem proximus fuit inductus ad peccandum. Et ita tenent Laymann, Leſſius, Azorius, Lugo *diſp. 9. de juſt. ſect. 1. à n. 8.* aliique Recentiores præſertim. Ratio eſt: quia nemo tenetur ex juſtitia ad compenſationem damni alieni, niſi huic intulerit injuriam: atqui juxta *Reg. 27, Jur. in 6to ſcienti & volenti non fit injuria*: ergo ſi alium abſque vi vel fraude, merùm conſulendo aut ſuadendo induxiſti in peccatum, non teneris ex juſtitia, ſed ex charitate duntaxat ad procurandam emendationem delinquentis. Unde etiam *L. Conſilii. ff. de Reg. Jur.* dicitur: *conſilii non fraudulenti nulla eſt obligatio* (ſcilicet ex juſtitia) Et rurſus *L. 2. ff. mandati habetur*: *Nemo ex conſilio obligatur, etiamſi non expediat ei, cui dabatur, quia liberum eſt cuique apud ſe explorare, an expediat ſibi conſilium.* Videantur, quæ diximus *de Reſtitut. Confer, 7. n. 200. & 201.*



CON-



CONFERENTIA DECIMA TERTIA

De virtute Religionis in genere & de Oratione.

SUMMARIUM.

390. Quid intelligitur nomine Religionis in genere?
391. Et quid nomine virtutis Religionis in specie?
392. Objectum immediatum hujus virtutis est cultus DEI.
393. Recensentur breviter undecim actus Religionis.
394. Quid sit devotio, & quid, esse devotum?
395. Quid sit oratio propriè dicta?
396. Et quænam conditiones vel qui actus ad hanc sint necessarii?
397. Oratio alia dicitur mentalis, alia vocalis.
398. Terminativè & ultimatè solus Deus orandus est: respectivè tamen etiam sancti utiliter orationibus implorantur.
399. Omnis Viator, sive justus sit, sive peccator

tor nedum utiliter poteſt, ſed etiam tenetur orare.

400. Recenſentur breviter nonnulli Caſus, vel potiùs circumſtantiæ temporum, in quibus tenemur orare.

401. Similiter pro omnibus Viatoribus nondum conſtitutis in termino &c. tam amicis, quàm inimicis etiam orandum eſt.

402. Bona ſpiritualia ad animæ ſalutem conducentia abſolutè ſunt petenda à Deo, temporalia verò ſub conditione, ſi ſcilicet, & in quantùm conducunt vel non obſtant ſaluti animæ.

403. Oratio debet fieri humiliter, piè ſeu devotè, & conſtanter.

404. Reſolvitur Caſus I. Cuiusdam perſonæ, quæ orando ſæpiùs à Deo poſtulavit, ne ſuppoſito etiam lapſu in fornicationem evaderet prægnans, vel diffamaretur coram mundo.

405. Quæ tandem contrarium animadvertens & experta, per octo circiter menſes ne unicum quidem Pater aut Ave dixerat.

406. Licet veró propterea, defectu ſcilicet orationis, plura fortaſſis peccata inciderit, non tamen ob id duplex peccatum ſemper commiſit?

407. Reſolvitur Caſus II. de quodam, qui preces vi confœderationis debitas pro defuncto ad aliquod tempus diſtulit, eó quòd olim ab eodem fuerit offenſus.

408. Et quid tenendum de illo malefactore, qui recitando Pater noſter ad illa verba: dimitte nobis - - ſicut & nos dimittimus &c. poſitivè ſolebat excludere inimicum ſuum?

409. Occurritur breviter cuidam difficultati contra datam reſolutionem factæ.

410. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam ſponſæ,

quæ Deum, cœlitésque implorare consueverat, ne sponsus mutato animo Monachum induens à sponsalibus resiliret.

411. Propterea tamen non videtur arguenda alicujus peccati,

412. Bene verò ex eo, quòd Sanctorum Patrocinium imploraverit eô fine, ut Parens sponsi velut unicum nuptiarum obstaculum brevi moreretur.

413. Virtus Religionis inter virtutes morales præstantissima est;

414. Et sæpesæpius aliarum etiam virtutum actus imperare solet.

415. Recensentur breviter nonnulla principalia impedimenta devotionis.

416. Quid causæ sit, cur sæpius frustra videamur orare?

417. Ad omnem orationem præter intentionem saltem implicitam *orandi*, insuper necessariò requiritur attentio interna.

418. Hæc attentio potest esse triplex, scilicet vel 1. materialis, vel 2. litteralis, vel etiam spiritualis seu mystica.

419. Omnis voluntaria distractio sive directa sive etiam indirecta seu interpretativa est peccaminosa.

420. Non item distractiones, quas sæpiùs quidem quàm par est, involuntarié patimur.

421. Oratio oblata pro pluribus non est tantæ efficaciæ, quantæ est illa, quæ offertur pro uno tantùm vel pro singulis in particulari.

§. I. Præ-

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos tangentes Virtutem Religionis, & Orationis.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine Religionis in communi?

℟. Nomen Religionis ùt sic alii à *religando* derivatum volunt; eò quòd Religio nos Deo specialiter religet seu adstringat: alii à *Relegendo*, eò quòd ea, quæ ad cultum divinum spectant, sæpiùs relegenda sint &c. Reipsa autem tripliciter sumitur I. pro virtute, qua Deo debitum cultum exhibere nitimur. II. pro certa quadam formula cultus divini omnibus communi; quo sensu dicimus in hac vel illa Religione aut Provincia vigere Religionem catholicam, in alia non &c. III. Sumitur non minùs frequenter pro statu Religioso, id est, pro certo quodam & stabili modo vivendi, quo Professores ejusdem sese per tria vota substantialia, paupertatis scilicet, castitatis & obedientiæ adstringunt ad perfectius serviendum DEO observando in hunc finem certas quasdam Regulas &c. Et in hoc sensu dicitur alia Religio Sera- 390.

phica S.P.N. Francisci, alia Religio Sancti Benedicti, alia Sancti Dominici &c. &c.

Quæres jam 2dò, quid sit Religio propriè talis in specie?

391. ℟. Religio propriè talis rectè describitur: quòd sit virtus moralis, inclinans ad debitum cultum Deo tanquam primo rerum omnium principio exhibendum. Ita Lactantius *lib. 4. divin. institut. c. 28. communissimè* receptus à Doctoribus Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 1. n. 1.* Sporer *tr. 2. decalog. c. 7. sect. 1. n. 2.* Dicitur *1. Virtus*; quia est bona qualitas mentis &c. Dicitur *2. moralis*, ut pro hoc noscatur differre ab aliis virtutibus, Theologicis præsertim, quæ secundùm dicta superiùs suis locis, immediatè tendunt in Deum, non sic hæc virtus Religionis; unde etiam additur; *ad debitum cultum* (id est honorem ac venerationem &c.) & quidem *tanquam primo rerum omnium principio*, ideóque cum debita animi submissione, & agnitione nostræ erga eundem dependentiæ ac subjectionis ad contestandam scilicet supremam Dei excellentiam &c.

Quæres 3tiò, quodnam sit objectum Religionis?

392. ℟. Objectum immediatum Religionis (sive ùt alii loquuntur) *objectum quod*, est cultus Deo debitus: hoc objectum alio nomine appellatur *materiale*, quia est quasi materia, circa quam occupatur hæc virtus:

idem

idem cultus *quâ Deo ceu supremo Domino Debitus* dicitur objectum *formale*; quia scilicet Deo ceu supremo Dominatori à suis creaturis debetur cultus & omnimoda subjectio. Denique *objectum cui* est ipse Deus. quippe cui ob supremum in nos dominium & excellentiam debetur talis cultus & veneratio vel potiùs adoratio, prout in conferentia proxima ampliùs dicetur. Ratio horum est; quia virtus Religionis est inter omnes virtutes morales præstantissima, esto non sit Theologica: licèt proin pro suo objecto immediato non possit habere Deum immediatè, necessum tamen est, ut circa aliquid Deum proximè contingens occupetur: atqui hoc est cultus Deo ceu supremo Domino, principio & ultimo fini nostro multiplicibus ex titulis debitus: ergo &c. Videantur Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 36. dubit. 2.* Herincx *loc. cit. n. 2.* Reiffenstuel *tr. 5. Theolog. moral. dist. 1. n. 6.*

Quæres 4tò, quinam, & quot universim sint actus Religionis propriè talis?

℞. Actus Religionis propriè talis mox 393.
descriptæ à Doctore Angelico *2. 2. q. 82. art. 4.* & aliis Doctoribus communiter enumerantur undecim, scilicet 1. devotio. 2. oratio. 3. adoratio. 4. Sacrificium. 5. oblatio. 6. primitiæ. 7. decimæ. 8. Votum 9. juramentum. 10. adiuratio. & 11. laus Dei. Quocirca (nî fallor) sapienter advertit Spo-

rer *loc. cit. n. 6.* I. Devotionem esse actum Religionis immediatum & elicitum, ac semper internum, reliquos verò actus mox recensitos esse actus Religionis mediatos & imperatos, è quibus alii sunt merè interni, uti oratio aliique affectus merùm mentales: alii verò in & externi simul, uti est Sacrificium & oblatio. Notat insuper II. ad actus mox recensitos referri debere omnes prorsus observationes sacras & ceremonias ad cultum DEI ordinatas, uti sunt erectio Altarium, celebratio festorum, observatio jejuniorum, usus rerum ab Ecclesia benedictarum, & vel maximè usus Sacramentorum; quia omnes hujusmodi actus, quatenus ad cultum DEI referuntur, sunt actus specialiter virtutis Religionis. Lubet jam unum alterumvè actum ex recensitis paulò amplius dilucidare, reliquorum verò, qui non pertinent ad primum præceptum decalogi, explicationem differemus ad propria loca.

Quæres proin 5tò, quid sit Devotio, & quid, esse devotum?

394. ℟. Devotio sumpta pro actu Religionis est actus creaturæ rationalis offerentis se ipsam ad servitium DEI. Ratio hujus facilè colligitur ex ipsa nominis ethymologia, quòd à devovendo derivatur. Si verò sumatur devotio pro ipso habitu, rectè dicitur, prompta voluntas faciendi & exequendi

ea

ea, quæ ad obſequium vel ſervitium DEI pertinent: & hæc quidem acceptio moderno ſæculo videtur uſitatior; nam illi, qui quantumvis per vota ſolemnia Deo adſtricti parum curant de ſervitio & cultu divino &c. non devoti, ſed potiùs indevoti coram plebe habentur. Videantur *DD. citati.*

Quæres 6tò, quid ſit Oratio? & quænam conditiones vel actus ad veram orationem requirantur?

℞. Ad primum membrum hujus quæſiti. 395.
Oratio propriè dicta eſt actus virtutis Religionis, quo homo DEO velut auctori omnium bonorum ſupplicat pro aliquo bono impetrando. Ita in re Communiſſimè Doctores, quos vix non iiſdem terminis imitatur Marchantius noſter tribunal *tom. 2. tr. 2. part. 2. tit. 2. q. 1.* Bonitas hujus deſcriptionis ampliùs patebit ex dicendis. Illud ſolùm animadvertendum eſt, quòd hic deſcripſerimus orationem propriè & rigorosè ſumptam; nam largiùs loquendo ſumi quandoque ſolet pro pio animi motu in Deum; quo ſenſu S. Damaſcenus *lib. 3. orthodox. fid. c. 24.* ait: *oratio eſt aſcenſio mentis in Deum* &c. quin immô in ſenſu adhuc latiori alii nomine orationis intelligunt quamcunque actionem bonam facta cum pia erga Deum intentione ſeu mentis devotione; & in hoc ſenſu Venerabilis Beda in

illud *Luc. 18. c. oportet ſemper orare, & non deficere* ait: *ſemper orat, qui ſemper ſecundùm Deum operatur.*

896. ℟. Jam ad 2dum membrum ejusdem quæſiti. Ad veram & propriè dictam orationem quatuor actus ſuô modo concurrere debent, ſcilicet duo ex parte intellectus, & duo ex parte voluntatis ſe tenentes. Ex parte intellectûs ſupponi debet I. practica cognitio divinæ excellentiæ, potentiæ & bonitatis, vi cujus & vult, & poteſt nobis benefacere II. Itidem ſupponi debet practica cognitio noſtræ ad Deum ſubjectionis, dependentiæ, exigentiæ & infirmitatis, ſecus enim nunquam Deum ſincerè deprecaremur pro impetrando tali vel tali beneficio, quemadmodum non ſolemus rogare hominem, qui vel non poteſt, vel non vult nobis benefacere, aut cujus ope non indigemus.

Porrò ex parte voluntatis ad orationem eſſentialiter requiritur I. deſiderium impetrandi aliquod bonum, & II. explicatio, ſeu practica propoſitio hujus deſiderii per modum deprecationis ſeu piæ petitionis, vi cujus nitimur Deum commovere ad conferendum nobis illud bonum: atque in duobus his actibus, uti jam dictum fuit, eſſentialiter ſita eſt oratio propriè dicta, juxta probabilem opinionem Scotiſtarum. Liquet proin ex his, quid Theologo morali reſpon-

den-

dendum sit ad illam quæstionem speculativam potiùs, quàm practicam: utrum scilicet oratio pertineat ad intellectum, an verò ad voluntatem potiùs?

At, inquies, quotuplex est oratio?

℟. Oratio ùt sic communissimè dividi 397.
solet I. in *mentalem tantùm*, & in *mentalem & vocalem simul* & II. in publicam & privatam. Ita ex *communi DD.* Herincx, Sporer Babenstuber *tr. 5. disp. 2. a 2. n. 3.* Declaro breviter singula membra. Oratio *mentalis tantùm* est, quæ non voce, sed mente sola formatur, utpote exercendo erga Deum affectus internos circa mysteria fidei, perfectiones divinas &c. desiderandóque, ut ab omnibus agnoscatur, laudetur &c. Oratio autem *mentalis & vocalis simul* dicitur illa, quæ verbis seu vocibus internum mentis affectum exprimentibus efformatur: & bene omnino dicitur hæc oratio mentalis & vocalis simul, nam præciso internô mentis desiderio, vel affectu oratio merùm vocalis seu verbaliter prolata nec nomen veræ orationis meretur, neque etiam fructum; tales enim Oratores meritò sibi dictum existimare possunt illud Isaiæ *29. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Unde & quidam Poëta perbene cecinit: *Si mens non orat, frustra quoque lingua laborat. Oratio publica* vocatur ea, quæ nomine totius Ecclesiæ per Ministros Ecclesiæ Deo

offertur, prout fit in SS. Missæ Sacrificio, processionibus publicis &c. *Oratio autem privata*, quam quisque privatim sive mente tantùm, sive etiam voce depromit juxta illud monitum Doctoris Gentium *1. Tim. 2. Volo ergo viros orare in omni loco.*

Quæres 7timò, quis sit orandus?

398. ℟. Solus DEUS velut supremus & absolutus Auctor omnium bonorum tam naturæ, quàm etiam gratiæ & gloriæ orandus est absolutè & terminativè; Nihilominus respectivè, id est, tanquam Patroni & intercessores nostri apud DEum ceu Auctorem & absolutum Dominum omnium bonorum nostrorum utiliter & Sanctè omnino rogari possunt nedum Beatissima Virgo Maria aliique Angeli & Sancti in cœlis, verùm etiam probabiliter animæ in purgatorio detentæ. Hæc responsio inter Doctores catholicos est *communissimè recepta*, immò de fide, exceptô ultimo membro, circa animas in purgatorio detentas. Ratio prioris est: quia solus *D*EUS est absolutus & supremus Dominus, cui soli competit libera potestas auctoritativè omnia bona dispensandi, & de omnibus disponendi ad libitum Sanctissimæ & ordinatissimæ voluntatis suæ: ergo ipse solus rectè à nôbis rogatur & invocatur terminativè, id est, tanquam terminus ultimatus ad quem nostra dirigitur oratio, & à

quo

quo ceu fonte omnium bonorum exſpectamus miſeriæ & indigentiæ noſtræ ſublevationem. Ratio autem poſterioris non una duntaxat, ſed plures de invocatione Sanctorum paulò inferiùs *Conferent 14. n. 431.* dabuntur. Quòd autem animæ in purgatorio utiliter rogari queant, vel inde probabiliter ſuaderi poteſt; tum quia ſupponuntur actu conſtitutæ in gratia & amicitia DEI, ideoque tametſi miſerias & indigentias noſtras in individuo fortaſſis non cognoſcant, nihilominus in genere ſaltem poſſunt orare, immò veroſimiliùs orant pro iis, qui eisdem benefaciunt, vel ſuffragia eorundem implorant; tum etiam quia Sancti Angeli noſtri Cuſtodes eis noſtras orationes deferre, vel alio modo DEUS ipſe noſtras indigentias, noſtráque deſideria illis manifeſtare poteſt. Videatur de hoc P. Sporer *tr. 2. decalog. cap. 7. ſect. 3. n. 13.* vel Bellarminus *lib. 2. de purgatorio cap. 15.*

Quæres 8tavò, quibus orandum, & quando vel quàm neceſſariò?

℟. ad primam partem hujus quæſiti. 399.
Omnis viator uſu rationis præditus, ſive juſtus ſit, ſive peccator, utiliſſimè orat. Ratio colligitur ex illo Matth. 7. *Omnis qui petit, accipit.* Et licèt peccator utpote inimicus DEI non mereatur de condigno exaudiri, nihilominus de congruo exaudiri ſolet,

ſolet, modò ſincerè DEum deprecetur, & ratio hujus eſt: quia impetratio ceu effectus orationis propriè dictæ non innititur juſtitiæ vel ſtatui gratiæ ſupplicantis, ſed divinæ miſericordiæ & liberali promiſſioni DEI, qui dives eſt, ac pius in omnes tam juſtos, quàm impios; qua ratione S. Auguſtinus *tr. 44. in Joan.* dixit: *ſi peccatores DEus non exaudiret, fruſtrà ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus ſuum percutiens diceret: DEus propitius eſto mihi peccatori.*

400. ℟. jam ad 2dam partem ejusdem quæſiti. Omnibus adultis ratione præditis oratio eſt neceſſaria ad ſalutem; quia juxta modernum ordinem divinæ providentiæ DEus non ſolet nobis conferre auxilia gratiæ ad ſalutem neceſſaria, niſi ea humiliter orando poſtulamus juxta illud *Matth. 7. petite & dabitur vobis.* Tametſi autem difficile videatur aſſignare certum tempus, quô urget præceptum orationis, convenienter tamen & omnino probabiliter aſſignantur ſequentia 1. urget eo tempore, quô peccator tenetur ſe reponere in ſtatum gratiæ. 2. urget tempore gravis tentationis, ſi hæc alio congruenti remedio repelli non valeat. 3. urget in manifeſto mortis periculo, 4. urget, quando Reipublicæ imminet gravis preſſura, quæ aliter non, niſi orationis præſidio amoveri poteſt. 5. urget,

get, quotiescunque aliquod auxilium divinum ſpeciale nobis videtur neceſſarium ad ſalutem tum animæ tum còrporis etiam, quidquid demum ſit, utrum in ſimilibus caſibus præceptum orandi obliget per ſe, vel per accidens duntaxat. Profectò (ùt præſcindamus ab obligationibus particularibus Clericorum, vel aliorum ſive ex voto, ſive aliunde ad certas orationes adſtrictorum) non deſunt Doctores, qui peccati venialis ſaltem contemnant illos ingratiſſimos mortalium, qui mane aut veſperi, ante vel poſt menſam Deo ceu omnium bonorum Largitori debitas non rependunt gratias. Videatur Michel *tom. 2. part. 2. q. 3. ſ. 3. à n. 12.* Suarez *lib. 1. de orat c. ult. n. 16.* Caſtropalao *tr. 7. diſp. 1. punct. 8. n. 3.* vel Leſſius *lib. 2. de juſtit. c. 37. dubit. 3. n. 12.*

Quæres 9nò pro quibus orandum ſit?

℞. Orandum eſſe pro omnibus nondum 401. conſtitutis in termino, ideòque non tantùm pro nobis ipſis, quamdiu in hac miſeriarum valle verſamur, ſed & pro aliis, nedum amicis, ſed etiam inimicis. Ratio hujus deſumi poteſt ex illo *Jacobi 5. orate pro invicem, ut ſalvemini.* & rurſum *Matth. 5.* ait Chriſtus: *orate pro perſequentibus & calumniantibus vos* &c. deinde omnes indigent gratia DEI & aùxiliis ſupernaturalibus ad ſalutem neceſſariis: ergo omnino conveniens eſt, ut nedum pro nobis, ſed &

pro

pro aliis tam amicis, quàm inimicis oremus. Conveniens inquam est, ut pro inimicis etiam oremus, etsi præceptum orationis per se non obliget: in casu tamen, quo proximus noster specialiter indigeret orationis nostræ subsidio, per accidens saltem ex charitate teneremur pro eo orare: tenemur similiter nullum ex orationibus præsertim communibus excludere, prout ampliùs patebit ex dicendis. Videatur de hoc Herincx de Religione *disp. 1. n. 25.* vel Sporer *n. 18.*

Quæres denique 10. quid sit orandum seu postulandum à DEO? & quomodo?

402. ℟. ad primam partem hujus quæsiti. Bona ad salutem animæ necessaria, utputa dona supernaturalia gratiæ ac virtutum sunt à Deo postulanda absolutè: è contra bona temporalia & naturalia non sunt absolutè postulanda sed sub conditione expressa, vel saltem tacita, si scilicet, & quantum ad DEI Gloriam, animæ salutem, vel usum salutarem nobis sunt proficua. Ita Filliucius *tr. 23. c. 2. n. 46. & 50.* Laymann *lib. 4. tr. 1. c. 1. c. 8.* Ratio est: quia illud genus bonorum, quod ad consecutionem vitæ æternæ nobis est necessarium, & per se, est à nobis absolutè petendum, quemadmodum salutem ipsam, ad quam ordinati sumus, jubemur absolutè petere, & in eum pro viribus tendere, è contra

illud

illud, quod per accideus quasi ad salutem animæ ordinatum est, ita scilicet, ut sæpesæpius nobis possit esse impedimento salutis, non est absolutè à nobis postulandum, ne fortè illo abutamur, & salute excidamus: atqui bona supernaturalia sunt nobis ad salutem necessaria, bonis verò naturalibus sæpesæpius abutimur & possunt nobis reddi exitialia: ergo hæc conditionatè, illa verò absolutè à nobis postulanda sunt.

℟. jam ad alteram partem ejusdem quæsiti. Præfata bona sunt à DEO postulanda 1. humiliter. 2. piè seu devotè 3. instanter secundùm divinæ providentiæ leges: *humiliter* quidem tum *quia oratio humiliantis se nubes penetrabit. Eccli. 35. v. 21.* tum etiam *quia DEus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam 1. Petr. 5. v. 5. Piè seu devoté*; secus enim oratio non foret actus Religionis, sed irreverentiæ potiùs erga divinam Majestatem, & hoc ipsô indignationem potiùs mereretur, quàm gratiam, *Instanter* denique seu perseveranter fieri debet juxta monitum Apostoli *Coloss. 4. Orationi instate* Unde S. Augustinus *serm. 5. de verb. Dom. c. 5.* ait: *ideò DEus tardiùs nonnunquam dat, quæ petimus, ut tandem ferventius & perseverantiùs orantes plus etiam impetremus, ac petimus.* Hinc tandem additur: *secundùm divinæ providentiæ leges*; 403.

secus

ſecus enim oratio non eſſet ordinata, quin immò cùm ſæpeſæpius neſciamus quid nobis conveniat, poſſet non rarò contingere, ut effectus obeſſet magis, quàm prodeſſet animarum noſtrarum ſaluti. Videantur de hoc fuſius agentes Caſtropalao *part. tr. 7. diſp. 1 pu. 7. n. 6. ſeqq.* Reiffenſtuel *tr. 5. diſt. 1. à n. 53.* Michel *ubi ſuprà §. 3. à n. 5.* Herincx *de Reliq. diſp. 1. n. 28.*

§. II.

Proponuntur & breviter reſolvuntur Caſus practici de Oratione:

CASUS PRIMUS.

Titia tota quaſi deſperabnnda fatetur, ſe jam inde ab octo & ampliùs menſibus ne unicum quidem Pater noſter vel Ave Maria dixiſſe, eò quòd pluribus annis inſtanter DEum rogaverit, ne permitteret ſe labi in quandam impudicitiam, multò minùs in fornicationem, vel certè non in publicam infamiam, quæ ex hoc Crimine vel potiùs imprægnatione ſubſequi aſſolet, & nihilominus ſtantibus etiam tot precibus ad DEum fuſis nedum crimen fornicationis, ſed & infamiam publicam modò incurrerit. Quæritur jam ad noſtrum propoſitum 1. an Titia non peccaverit rogando

do DEum, ne ſuppoſito etiam lapſu in fornicationem evaderet gravida? 2. An vel qualiter peccaverit ex eo, quòd jam ab octo & pluribus menſibus ne unicum quidem Pater aut Ave Maria dixerit?

℟. ad primum quæſitum. Titia proba- 404.
biliter non peccavit ex eo, quòd Deum rogaverit, ne ſuppoſito etiam lapſu in fornicationem imprægnaretur aut diffamaretur. Ratio hujus eſt: quia ſuppoſito etiam lapſu *non imprægnari*, revera huic puellæ bonum fuiſſet, quatenus hôc modo infamiam publicam inde ſubſequentem evitâſſet: neque etiam ſupponitur poſtulâſſe à Deo, ut is modô illicito impediret conceptionem, vel aliud quidpiam in actu conceptionis illicitum fieret, ſed ut ex alio accidente (quorum procul dubio multa etiam ſine peccato intervenire poſſunt) non evaderet gravida. Et quis, amabo! quis conjugatam peccati alicujus condemnabit ex eo, quòd optet, vel Deum roget (prout revera ſæpiùs faciunt) ne velit permittere, ut ex concubitu conjugali concipiat, ne ſcilicet prolem nimis copioſam alere vel educare cogatur? Certè ſi talis fæmina voveret v. g. dare eleemoſynam ſub conditione: *ſi non conceperit ex tali congreſſu*, votum eſſet validum, & ſuppoſita conditione adimplendum, prout diſſertè docent Cajetanus. *2. 2. 4. 88. art. 2.*

§ *sed quid dicendum.* Arriaga, Navarrus, eósque secutus Laymann. *l. 4. tr. 4. c. 2. n. 7. in fine*: atqui votum non esset validum, nisi objectum hujus fuisset honestum & licitè appetibile: ergo &c. &c.

405. ℞. jam ad 2dum quæsitum. Titia per se loquendo graviter peccavit ex eo, quòd per tot menses ne unicum quidem Pater vel Ave dixerit. Ratio est: quia præceptum orandi, vel certè non nimis diu differendi orationem *per se obligat*: atque Titia orationem in morali hominum existimatione diu nimis distulit; cùm enim singulis diebus tot tentationes occurrant, & tot pericula amitttendi gratiam divinam, cúmque quotidie in omnibus dependeamus ex adjutorio Dei, profectò sana ratio dicta, Deum voluisse, ut ad Eundem, à quo omne auxilium, orando & obsecrando recurramus sæpiùs. Meritò proin Castropalao *cit. tr. 7. disp. 1. pu. 8. n. 3.* ait, dilationem unius mensis (quidni & octo mensium) gravem esse: idipsum docent Suarez *lib. 1. de orat. c. ult. n. 16.* Lessius *lib. 2. de just. c. 37. dubit. 3. n. 12.*

Sed quid, inquies, si Titia interim defectu orationis incidisse supponatur plura peccata v. g. fornicationis, judicandumnè erit vel concludendum, quòd semper comiserit duplex peccatum, unum scilicet

con-

contra virtutem Religionis, & alterum contra virtutem castitatis?

℞. cum P. Herincx *cit. n. 18.* & R. D. Michel *loc. cit. n. 16.* Negativè. Ratio est: quia obligatio orandi seu invocandi divinum auxilium in casu particulari necessitatis non oritur per se ex præcepto aut virtute Religionis, sed merùm per accidens, in quantum scilicet oratio supponitur necessaria per modum medii ad evadendum lapsum in peccatum fornicationis ideóque neglectus orationis constituit moraliter unum peccatum, sicut revera voluntas non orandi in tali casu censetur voluntas peccandi v. g. contra castitatem. Satisfaciet proin Titia in confessione exponendo numerum & speciem peccatorum v. g. fornicationis, nec erit necessum addere, quòd hæc inciderit defectu orationis, licèt secundùm dicta teneatur confitendo dicere, quòd per tot & tot menses orationem omnem neglexerit, idque ex contemptu quasi & desperatione &c. 406.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius dum nuper obitum cujusdam quo vi confœderationis certas preces persolvere debuisset, ex litteris intellexisset, dicta suffragia consultò distulit, eò quòd meminerit se ab eodem olim haud leviter fuisse offensum, ob

eam verò injuriam se meliùs vindicare non posse, nisi hoc modô, quatenus scilicet defunctus ex dilatione suffragiorum diutiùs cogeretur luere in purgatorio. Quomodo Sempronius deliquisse censendus est?

407. ℟. Censendus est in hoc facto vel potiùs omissione facti peccâsse mortaliter. Ratio est: quia ex lege generali charitatis (nil dicam de obligatione particulari Sempronio vi confœderationis incumbente) quivis tenetur proximo suo etiam inimico non malè, sed bene velle, immò quantùm in nobis est, omne damnum grave ab eo pro viribus propulsare seu averterre: hoc enim modô Christus nos dilexit: hoc modô diligimus nosmetipsos, & hoc eodem modô jubemur diligere proximum *Joan. 15. c.* atqui Sempronius respectu defuncti id non fecit; sed potiùs contrarium voluit. Adde insuper, quòd appetitus inordinatus gravis vindictæ sit mortaliter malus secundùm omnes: atqui ex hac facti specie liquet, quòd Sempronius differendo suffragia eo fine ut defunctus, à quo olim offensum se meminit, diutiùs detineretur in purgatorio, inordinatam vindictam & gravissimam quidem appetierit; quandoquidem fide divina jubemur credere, pœnas purgatorii esse gravissimas, easdémque animas in extrema miseria ac necessitate versari, quas nihilomnius suffragiis nostris suble-

ſublevare poſſumus, immò Sempronius, ùt ſupponitur, vi confœderationis debuiſſet: ergo hoc negligendo ex præfato fine, cenſendus eſt peccâſſe mortaliter. Meritò proin P. Sporer *tr. 2. in delcalog. c. 7. ſect. 3. §. 3. n. 18.* ait, excuſandos non eſſe à peccato mortali, qui nunquam vellent pro illis animabus, & maximè ſibi conjunctorum orare, mox ſubdens: *praxis facillima eſt, ſi nihil ſpeciale velis orare, in orationis dominicæ ultima petitione: libera nos à malo &c. pié te reflectas ad miſeras illas animas.*

At, inquies, quomodo peccaſſe cenſendus eſt ille malefactor, qui jamiam condemnatus ad mortis ſupplicium, noluit ignoſcere cuidam alteri, à quo proditus fuerat, proptereàque ubi recitando orationem dominicam, pervenit ad illa verba: *& dimitte nobis ſicut & nos dimittimus* &c. at non huic NB. velut inimico meo &c. quem nominetenus ſemper ſolebat exprimere?

℟. Etiam iſte cenſendus eſt peccáſſe 408.
mortaliter; tum quia contra expreſſum mandatum Chriſti Domini *Matth. 11. v. 25. & 26.* noluit ignoſcere ſuo inimico, ideòque ſeipſum reddidit indignum venia & gratia reconciliationis; tum etiam quia ex appetitu vindictæ illum excluſit à communi oratione, de mente Chriſti pro om-

nibus persolvenda, quod planè nullus Doctorum teste Herincx *cit. disp. 1. n. 25.* à culpa mortali excusandum censet; etsi non ignorem, Castropalaum *tr. 7. disp. 1. pu. 6. n. 6.* dubitare, an talis exclusio à communi oratione mortaliter an verò venialiter duntaxat sit mala, si scandalum & vindicandi affectus supponatur abesse; quod tamen in nostro casu minimè supponi potest.

Dices tamen contra hoc: plus quàm certum est, non omnes consecutoros salutem æternam: ergo nec possumus, multò minùs tenemur orare pro salute omnium; quin immò talis oratio non minùs inepta, quàm præsumptuosa esset. Unde & Christus Dominus non pro omnibus oràsse, sed potius aliquos positivè exclusisse legitur *Joan. 17. v. 9. Ego*, inquiens, *pro eis rogo*, NB. *non pro Mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi.*

409. ℟. *concesso anteced. disting. Conseq.* ergo non tenemur orare pro salute omnium *collectivè sumptorum*, trans. *distributivè sumptorum* neg. conseq. Cùm enim nobis ex certa revelatione non constet, quinam ex massa totius humani generis sint salvandi velut electi, & quinam tanquam reprobi damnandi sint; hinc omnino prudenter & Sanctè faciamus, dum omnibus ac singulis gratiam, beatitudinemque postulamus. Immo

mo verò tametſi de aliquo homine in particulari nobis ex revelatione divina conſtaret, eum damnatum iri; quia tamen non minùs certum eſt, neminem condemnari niſi ob demerita; hinc iuxta ordinem voluntatis divinæ etiamnum pro tali poſſemus DEum interpellare, quatenus eidem velit dare auxilia gratiæ, quibus mediantibus ſuam operetur ſalutem; in hoc enim nihil prorſus reperitur contrarium divinæ voluntati, quippe quæ vult *omnes homines ſalvos fieri 1. Timoth. 2. v. 4.* Illud verò exemplum Chriſti Domini nihil obſtat: gratis enim concedimus, quòd nemo teneatur quovis tempore orare pro omnibus, ſed poſſit pro ſuo libitu (præciſa omni alia obligatione) orare modò pro illo, ſicut Chriſtus *loc. cit.* oravit ſpecialiter pro ſuis Electis, non verò pro Mundo ſeu pro Reprobis: illud ſolùm negamus, quòd è communibus orationibus à DEO vel Eccleſia pro omnibus inſtitutis, liceat aliquem excludere, eò præſertim, quòd nulla rationabilis, & ſatis ponderoſa cauſa videatur excogitabilis, quæ ſufficiat ad cohoneſtandam hanc excluſionem. Videantur Suarez *lib. 1. de orat. c. 15. à n. 6.* Valentia *2. 2. diſt. 6. q. 2. pu. 8.* Caſtropalao *part. 2. tr. 7. diſp. 1. pu. 6. n. 5. & 6.*

CASUS TERTIUS.

CAja desponsata DEUM ac Cælites diu quasi noctúque orando solicitat, quatenus ex parte sponsi velint conservare, immò & augmentare amorem sponsalitium, ne fortassis ille mutatô animi proposito à sponsalibus resiliat, aut mundo prorsus valedicens Monachum induat. Et quia nuptias celebrare non licet priûs, quám Parens sponsi vel vita excesserit, vel filio suo (sponso scilicet) officium suum sponte resignaverit; hinc eadem Caja Sanctum Antonium, aliòsque Sanctos Patronos suos sæpissimè interpellat, velint meritis suis & intercessionibus rem eò deducere, ut dictus Parens vel brevì moriatur, vel certè officium, quod hactenus gesserat, filio suo resignet. Quæritur jam, an Caja hæc & similia tutâ conscientiâ à DEO cælitibùsque orando prætendere possit.

410. ℟. Primò Caja implorando DEI, Cælitùmque opem ad impetrandum ex parte sponsi augmentum amoris sponsalitii (honesti tamen, uti suppono, non item carnalis & lascivi) non peccat, modò id faciat ordinatè, id est, cum debita resignatione in divinam voluntatem, & conditionatè potiùs, quàm absolutè, scilicet si ad DEI gloriam & ad animæ salutem conducat vel expediat. Ratio hujus resolutionis facilè colligi potest ex dictis *n. 401*. quia orando

licitè

licitè petimus à DEO bona etiam temporalia, in quantum hæc conducunt ad DEI gloriam vel animæ sâlutem: atqui amor sponsalitius sicut & augmentum hujus respectu Cajæ erat quodam bonum, in quantùm per modum medii conduxit ad assequendum honestum & favorabile matrimonium: ergo Caja hoc petendo à DEO & cælitibus non peccavit: peccâsset tamen gravissimè & Sacrilegè, si postulâsset augmentum amoris etiam lascivi, valde communis inter hujusmodi personas, prout illico ampliùs constabit ex dicendis *n. 412.*

Dices fortassis contra datam resolutionem. Status Ecclesiasticus aut Monachalis est longè perfectior statu matrimoniali, ideoque & DEO gratior; ergo Caja inordinatè, & hoc ipso illicitè postulavit à Deo, ne sponsus contempto Mundo & statu conjugali Monachum indueret.

℟. Negando Conseq. esto enim status 411.
Monachalis sit perfectior, respectu Cajæ tamen non fuisset melior, quin potiûs obstitisset assecutioni honesti matrimonii. Rursus status matrimonialis quamtumvis de se minùs perfectus, potest nihilominus comparativè ad hanc vel illam personam particularem esse magis conveniens, tum ad animæ salutem, tum etiam ad bonum familiæ, vel totius Ecclesiæ, propttereâque jam sæpiùs dispensatum fuit cum Clericis in voto

castitatis in ordine ad contrahendum matrimonium, & ad propagandam familiam, prout videre licet apud Sanchez *de Matrim. lib. 8. disp. 8. n. 6.* Gobat. *Theolog. exp. tr. 9. n. 149.* Lessium *de J. & J. lib. 2. c. 40. n. 141.* Kugler *de Matrim. n. 1662.* & alios plures. Neque etiam semper tenemur orando à DEO petere ea, quæ sunt majoris perfectionis; secus enim, ùt de se liquet, quævis Virgo, aut Juvenis teneretur potiùs à Deo postulare statum Monachalem, quàm matrimonialem, quòd quàm absurdum, quâmque à veritate alienum sit, nemo prudentum non videt.

412. ℟. Jam 2dò ad eandem facti speciem. Caja implorando DEI Sanctorúmque Patronorum suorum opem in ordine ad impetrandam mortem Parentis &c. probabilissimè peccavit mortaliter, nedum contra virtutem charitatis proximo debitæ: sed vel maximè etiam contra virtutem Religionis peccatô Sacrilegii. Ratio horum haud difficulter erui potest ex dictis *n. 333.* Enimverò optare cuipiam mortem ob emolumentum temporale nobis inde eventurum, graviter repugnat charitati: in hunc autem finem DEUM, cœlitèsque interpellare, idem est, ac illos velle facere auctores peccati, quod utique gravissimè pugnat contra reverentiam DEO cœlitibùsque debitam: atqui Caja hoc fecit; ergo dupliciter peccavit,

vit. Nec refert, quòd mortem Parentis videatur non absolutè, sed disjunctivè potiùs, id est, vel mortem, vel resignationem officii desiderâsse 1. nam per hoc satis patenter manifestavit, perinde sibi esse, sive per resignationem officii, sive etiam per mortem Parentis liceat transire ad connubium; quod cùm sit bonum longè inferioris ordinis quàm vita Parentis, inordinatè postulatur per hujusmodi medium, veluti constare potest ex dictis *loc. cit.* graviterque repugnat reverentiæ Sanctis debitæ. Unde non abs ratione Suarez *lib. 1. de orat. c. 23. n. 4.* Herincx *ubi suprà n. 27.* Sporer *loc. cit. n. 19. in fine* docent, semper peccari mortaliter, quando à DEO petitur res etiam venialiter duntaxat mala; est enim gravissima & blasphema in DEum irreverentia petere ejus concursum vel auxilium ad rem quamcunque malam, sicque ipsum facere auctorem mali.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex dictis primò, virtutem Religionis inter morales esse præstantissimam; esto enim virtutes Theologicæ, utpote immediatè DEum respicientes quâ tales nobiliores sint (præstantia enim virtutum 415.

desu-

desumi solet ab objecto præsertim formali, in quod tendere solent vel inclinare) quia tamen nulla alia virtus moralis tam propè accedit vel tendit in DEum, sicut virtus Religionis, quippe quæ secundùm dicta *n. 292.* pro suo objecto immediato habet DEI cultum, immò circa DEum ipsum velut *objectum, Cui* cultus exhibendus est, quod non habent aliæ virtutes morales, hinc meritò aliis præfertur. Inde

414. Colliges 2dò., ab hac virtute Religionis aliarum etiam virtutum tam moralium, quàm Theologicarum actus utpote fidei, spei &c. imperari posse. Ratio est: quia actus similium virtutum possunt assumi velut medium in ordine ad colendum DEUM, quem cultum virtus Religionis immediatè respicit velut suum objectum, uti mox dictum, atqui DEus colitur nedum virtutibus fidei, spei & charitatis sed aliis insuper virtutibus moralibus, præsertim misericordiæ, justitiæ &c. ergo hujusmodi actus possunt præcipi virtute Religionis.

415. Colliges 3tiò, virtutem Devotionis multipliciter impediri, vel omnino extingui posse: potissima tamen (teste Herincx *disput. 1. de Relig. n. 11.*) sunt 1. immoderata rerum temporalium solicitudo, 2. terrenarum consolationum nimia cupido. 3. indiscreta de ultimo vitæ suæ termino, id est, de adipiscenda beatitudine anxietas. 4. tanta in laboribus

boribus occupatio, ut animi recollectionem & spiritualia exercitia non compatiatur: subinde tamen reperire est tales, qui labores suos sive manuales, sive liberales cum humilitate DEO offerentes & consecrantes, majorem aliis devotionem sentiunt, teste eodem Herincx, qui utpote summis laboribus per complurium annorum curricula occupatus, & functus id ipsum expertus fuerit. Plura alia impeditiva devotionis prudens lector faciliùs experientiâ, quàm lectione discet.

Colliges 4tò, minimè mirandum esse, 416.
quòd multi videantur sibi frustra suas orationes fundere aut fudisse, tametsi Christus Dominus multis in locis, singulatim *Matth. 7. v. 8. omnis enim, qui petit, accipit*, itemque *Joannis 16. v. 23. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis &c.* & alibi pluries videatur promisisse infallibilem orationis effectum. Non, inquam, mirandum est, quòd multi videantur orare, & tamen nihil impetrare; quia mox allegatæ promissiones Christi intelligi debent velut conditionatæ, prout innuunt verba *in nomine meo*, id est Salvatoris &c. ideoque ad hoc, ut oratio sortiatur infallibilem effectum, necessum est, ut oretur humiliter, piè, & instanter &c. secundùm dicta *n. 403.* atqui certum est, quòd quamplures non observent dictas conditiones: ergo minimè mirandum, quòd videantur frustra orare, juxta illud

illud *Jacobi 4. v. 3. petitis & non accipitis, eò quod malè petatis.* Tametsi autem non rarò videamur frustra orare; nihilominus divina pietas nostras orationes frustra minimè patitur; nam teste mellifluo Doctore S. Bernardo *sermon. 5. in quadrages. de tripl. modo orat. unum indubitanter è duobus sperare possumus; quoniam aut dabit, quod petimus, aut quod nobis noverit esse utilius.* Videatur de hoc Sanctus Doctor.

417. Colliges 5tò, ad omnem Orationem, etiam liberam seu non præceptam præter intentionem saltem virtualem aut implicitam *orandi*, insuper 2dò necessariam esse internam attentionem & reverentiam. Ratio prioris est: quia recitatio quarumcunque demum precum sine omni intentione orandi seu DEum colendi, non est verus actus Religionis, consequenter, nec vera oratio, prout ex hactenus dictis clarè liquet. Ratio autem posterioris est: quia lumen naturale dictat, cum DEO ceu ultimo fine & supremo immò infinitæ Majestatis Domino reverenter ac submissè agendum esse: at ubi nulla intervenit attentio interna aut reverentia, hoc non fit. Unde S. Bonaventura *lib. de perfect. vitæ c. 5.* ait: *indecens est valde, ut quis cum DEO loquatur ore, & aliud meditetur corde.* Et certè qui cum aliquo Principe aut Magnate loquitur, attendere debet ad ea, quæ loquitur, & interim

cum

cum aliis non miſcere ſermones, quantò magis cum DEO loquens debet eſſe attentus?

Quocirca illud breviter advertas velim 418.
à Doctoribus ſatis communiter diſtingui triplicem attentionem. Prima vocatur *ſuperficialis* ſeu etiam *materialis*, quando ſcilicet ad ſola verba attenditur, ne committatur aliquis error. 2da dicitur *litteralis*, quando attenditur ad ſenſum verborum, ſeu quid verba ſignificent. 3tia denique (quæ eſt omnium optima) appellatur *ſpiritualis* qua ſcilicet attenditur ad DEum ceu terminum, & ad finem orationis, potéſtque ab omnibus etiam idiotis, aut linguæ ignaris, in qua officium divinum recitatur, prout apud Moniales contingere aſſolet, haberi. Ita poſt Divum Thomam *2. 2. q. 83. à 13.* Filliucius *tr, 23. c. 3. n. 74.*

Colliges 6tò, omnem voluntariam di- 419.
ſtractionem in oratione eſſe ſaltem venialiter peccaminoſam, ſive dein directè ſit volita, ſive etiam indirectè (quod tunc contingit, dum quis perfectè advertit ſe de hoc vel illo objecto ab oratione longè alieno cogitare, ideoque eſſe diſtractum, & tamen negligit cor ſuum ſeu mentem ad DEum revocare) Ratio patet ex dictis: quia omnis hujusmodi diſtractio fit cum quadam irreverentia erga DEum: ergo cum offenſa levi ſaltem divinæ Majeſtatis. Quin

immò

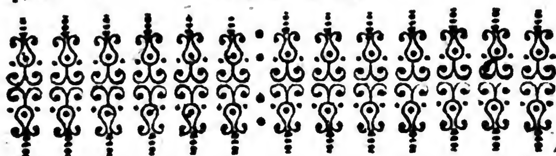
immò P. Herincx *disp. 1. de Relig. n. 31.* voluntarias distractiones durante oratione jure divino præcepta, condemnat peccati mortalis; quod tamen procul dubio intelligendum putaverit de distractionibus ad longum tempus captatis; secus enim cum de La Croix *lib. 6. part. 2. n. 443.* Diana, Bardi & aliis satis probabile existimò, quamcunque distractionem internam, etiam sub consecratione vel communione (modò absit periculum erroris) non esse nisi venialiter malam; partim quia secundùm probabilem sententiam Doctorum essentia orationis subsistit cum distractione interna; partim etiam quia intentio virtualis orandi, quæ semper adhuc manet, sufficienter dirigit omnes illas actiones, facitque, ut sint actus Religionis.

420. Dixi insuper, *omnem voluntariam distractionem &c.* Nam distractiones, quas sæpius quidem, quàm par est, etiam contra voluntatis inclinationem patimur, non sunt peccaminosæ], eô ipso quòd non voluntariæ, quin potiùs possunt esse occasio meriti, si cum patientia & humilitate sufferantur: quod vel maximè notari velim à quibusdam scrupulosis, qui ob quamlibet distractionem putant se graviter peccare, nec satisfecisse suo officio: tales enim non debent facilè quidquam repetere, etsi in fine psalmi vel horæ advertant, se fuisse distra-

ctos

ctos, præsertim cùm in repetitionibus eædem imperfectiones intercurrere soleant. Quare mente ad Deum revocata tunc pergendum est sine ulla turbatione vel anxietate; ait sapienter Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 2. n. 39.*

Colliges demum 7timò, orationem oblatam aut factam pro multis non esse tantæ efficaciæ & virtutis, quantæ fuisset, si pro uno duntaxat vel pro singulis in specie fuisset oblata. Ratio est: quia tametsi efficacia orationis ultimatè fundetur in divina promissione & liberalitate, certum nihilominus est, quòd à DEO etiam attendatur moralis valor ipsius orationis, prout vel ex eo haud obscurè colligere licet, quòd oratio fervida pluris valeat apud DEum, quàm tepidè peracta: atqui moralis valor orationis, dum pluribus applicatur dispersus quasi, procul dubio minor est pro singulis, quàm si uni tantùm fuisset applicatus: quia singuli in petitione illa communi confusè & indistinctè intelliguntur, non item in petitione vel applicatione particulariter facta. Unde etiam Ecclesia sæpe orat pro aliquo peccatore speciali, quod non esset consultum, si oratio fusa ad Deum pro omnibus, singulis æqualiter prodesset, prout bene advertit Castropalao *l. cit. punct. 7. n. 11.* Videatur Suarez *lib. 1. de orat. c. 27. n. 6.* Vel Azorius *tom. 1. lib. c. 33. q. 7.* 421.



CONFERENTIA DECIMA QUARTA.

De Adoratione DEI, cultùque Sanctorum, & Sacrarum Reliquiarum.

SUMMARIUM

422. Adoratio genericè ſumpta, eſt exhibitio reverentiæ alteri factæ in recognitionem ſuæ excellentiæ.

423. Et hæc communiter partiri ſolet in Latriam Hyperduliam, & Duliam.

424. Deo T. O. M. debetur cultus latriæ, ſeu adoratio latrevtica.

425. Eadem adoratio debetur Chriſto; nec non

426. Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

427. Qualis cultus debeatur humanitati Chriſti?

428. Sanctiſſimum Nomen JEſu pariter adorandum, ſeu colendum eſt cultu latrevtico rerespectivo.

429. Sancti in cœlo, velut ſingulares DEI amici licitè, & ultiſſimè coluntur ab unverſa Eccleſia Catholica.

430.

430. Beatissimæ Virgini sine labe conceptæ debitus est cultus hyperduliæ.

431. Reliquis verò Sanctis debetur cultus duliæ: qui etiam á nobis utiliter invocantur velut Patroni & intercessores apud Deum.

432. Satisfit breviter nonnullis objectionibus hæreticorum oblatrantium.

433. Imagines Christi & Sanctorum nedum licitè exponuntur in Ecclesiis, sed etiam coli debent à fidelibus cultu Earundem Prototypis respèctivè debito.

434. Occurritur rursus oblocutionibus Adversantium.

435. Quidnam intelligatur nomine Ss. Reliquiarum Christi, & aliorum Sanctorum?

436. Iisdem pariter debetur cultus respectivus.

437. Diluuntur brevissimè fundamenta hæreticorum contradicentium.

438. Resolvitur breviter Casus I. de quodam acatholico converso, qui nullum Sanctum invocarè voluit.

439. Confessarius hoc inaudiens bene fecit, eidem pœnitentiæ causâ injungendo certas quasdam preces ad B. Virginem, aliósque Sanctos fundendas.

440. Homines cum fama sanctitatis defuncti, esto nondum Cononizati aut beatificati supponantur, nihilominus licitè invocantur orationibus privatis.

441. Resolvitur Casus II. Cujusdam personæ, quæ certas quasdam recolas seu Reliquias de Venerabili Abbatissa Maria Joanna de Roveredo in multa veneratione habet;

442. Immò verò Ejusdem effigiem domi suæ suprà quoddam altariolum collocare, & coram eâdem genuflectere solet.

443. Nuper insuper â quodam Sacerdote postulavit, quatenus vellet quoddam Sacrificium Missæ offerre in honorem Ejusdem Venerabilis Matris: & quid Sacerdoti in tali casu agendum fuerit?

444. Resolvitur Casus III. de quodam famulo, qui Domino suo surtivè auferendo quandam cistulam Sacris Reliquiis refertam, procul dubio graviter deliquit.

445. Utrum vel quando in tali furto possit dari parvitas materiæ?

446. Utrum idem famulus aliis distribuendo particulas falsas & fictitias de S. Cruce, & quidem loco verarum peccaverit?

447. Crux sacra sicut etiam particulæ sacræ crucis colendæ sunt cultu latriæ respectivo.

448. Quomodo colendus sit Ss. Sanguis JESU Christi, qui hinc inde in diversis Ecclesiis asservatur?

449. Crux sacra Reliquiis partim approbatis, partim etiam non approbatis seu authentizatis licité exponitur publicæ venerationi fidelium.

450. Non item sine cruce solæ Reliquiæ partim authentzatæ, & partim non authentizatæ seu approbatæ.

451. Cuilibet fidelium fas est sacras Reliquias etiam non authentizatas penes se reverenter deferre v. g. in Capsula.

452. Neque ab iisdem abstinendum, eò quòd simus homines fragiles peccatis obnoxii.

453. Quo cultu Ceræ Papales (vulgo Agnus Dei dictæ) prosequendæ sint?

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa adorationem DEI, & Christi &c. &c.

QUæes primò, quid sit Adoratio in genere, & quotuplex?

℟. ad primam partem hujus quæsiti. 422. Adoratio est exhibitio reverentiæ, quâ alium reveremur, ipsi nos submittendo tanquam Superiori in recognitionem suæ Excellentiæ. Ita in terminis Matthæucci *in cautela Confessarii lib. 3. c. 3. n. 62.* in re verò *communis* est Doctorum. Dicitur autem: exhibitio reverentiæ alteri *tanquam Superiori* &c. In hoc quippe differt adoratio ab honore, quòd honor sit pariter contestatio seu testificatio de alterius excellentia, at non necessariò *tanquam Superiori*, unde & æqualem, immò & inferiorem nobis honorare possumus: at verò adoratio fieri nequit, nisi Superiori, id est, tali quem velut Superiorem agnoscimus, cujus & excellentiam contestamur, sive dein prostratione corporis, sive inclinatione capitis, aut genuflexione, sive denique pectoris tunsione vel alio modô.

423. ℟. jam ad alteram partem ejusdem quæsiti. Adoratio ùt sic communiter quidem & rectè dividi solet in Latriam, Duliam, & cultum politicum, quo quis testatur alterius excellentiam purè naturalem & creatam; verùm cùm hæc politica adoratio ad forum nostrum non pertineat; hinc, eam politicis relinquimus, adorationem ùt sic à theologis rectè dividi in Latriam, Hyperduliam, & Duliam. Latria est cultus soli Deo debitus ob infinitam ipsius excellentiam. Hyperdulia est cultus creaturæ debitus propter excellentiam supernaturalem & sanctitatem singularem. Dulia verò est cultus Sanctis debitus ob creatam excellentiam sanctitatis, quam habent. Ratio autem hujus divisionis rectè desumitur ex diversitate excellentiarum: cùm enim adoratio secundùm dicta consistat in contestatione excellentiæ alterius tanquam superioris, jam verò soli Deo competat suprema & infinita excellentia; singularissima autem excellentia competat tunc humanitati Christi ob unionem hypostaticam, nec non B. Virgini Mariæ ob dignitatem Maternitatis Filii Dei &c. alia denique sit excellentia Sanctorum seu sanctitatis, quâ cæteris creaturis supereminent; hinc meritissimo jure adoratio ùt sic partiri solet 1. in Latriam soli Deo debitam 2. in Hyperduliam humanitati Christi secundùm se sum-

ptæ-

ptæ debitam, nec non B. Virgini Mariæ. 3. denique in Duliam reliquis Sanctis debitam, prout amplius patebit ex dicendis.

Quæres jam 2dò, qualis adoratio debeatur Deo? 424.

℟. DEO Triuno, & soli quidem, debetur adoratio latrevtica, seu cultus latriæ. Ratio hujus liquet ex proximè dictis: soli quippe Deo triuno competit excellentia suprema & infinita tanquam Principio ac ultimo fini nostro: ergo huic soli debetur adoratio latrevtica ceu cultus supremus. Quin immò hoc verbum *Adorare*, prout perbene notavit Perrerius *in c. 32. Gen.* teste Sporer *tr. 2. decalog. c. 8. sect. 1. n. 5.* in vulgari christianorum usu ac sermone denotat solum DEI cultum latreyticum, proptereaque Sanctos colere quidem, non tamen adorare nos profitemur, sumendo adorationem strictè pro cultu latrevtico; quo sensu *Deuter. 6. & Matth. 4. dicitur: Dominum DEUM tuum Adorabis, & illi soli servies.*

Quæres 3tiò, qualis cultus seu adoratio debeatur Christo?

℟. Christo debetur cultus latriæ, & quidem absolutus. Ita cum S. Thoma *3. p. q. 25. a 2. Communissimè DD.* Ratio est: quia illi debetur cultus latriæ & quidem absolutus, cui inest Divinitas: atqui Christo utpote constituto ex Natura divina & humana 425.

ſimul ineſt Divinitas, immò *omnis plenitudo divinitatis* juxta Apoſtolum *Coloſſ. 2. 9.* ergo huic debetur. Unde etiam *Hebr. 1.* dicitur *adorent eum omnes Angeli Dei.*

426. Quod verò hic de adoratione Chriſto debita diximus, illud ipſum dictum intelligas velim de Venerabili & Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, quippe in quo verè & realiter Chriſtum Dominum ceu verum DEUm & hominem contineri, fides vera nos docet. Hac de cauſa Concilium *Trident. ſſ. 13. cap. 5. & can. 6. de eod. Sacr.* ait: *ſi quis dixerit in Sancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum unigenitum DEI Filium non eſſe cultu latriæ etiam externo adorandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores eſſe idolalatras, anathema ſit.*

At, inquies, qualis cultus debetur humanitati Chriſti ſecundùm ſe præcisè ſpectatæ?

427. ℟. Si humanitas Chriſti ſpectaretur præcisè ſecundùm ſe, id eſt ſeorſum quaſi & à Verbo D. ſeparatim ſumpta, eſſet colenda duntaxat cultu hyperduliæ; quia ùt ſic ſpectata habet quidem excellentiam ſupernaturalem maximam ſuper omnes creaturas ratione unionis hypoſtaticæ, non tamen infinitam, veluti paulò ſupra n. 423. jamjam inſinuavimus. Verùm enim verò cùm humanitas Chriſti ſemper ſubſtiterit, & eti-

amnum

amnum subsistat subsistentiâ Verbi, ideòque realiter unita divinitati; hinc practicè loquendo semper adoranda est cultu latriæ: id, quod hodiedum confirmat perpetua praxis Ecclesiæ, quippe quæ in communibus orationibus ad Christum fusis nunquam auditur dicere: *ora pro nobis*, sed semper: *miserere nobis.* Unde & Concilium Ephes. *anath. 8.* definivit: *siquis audet dicere, assumptum hominem coadorari oportere quasi alterum alteri, & non potiùs una adoratione honorificat Emanuelem secundùm quod factum est Caro Verbum; anathema sit. Rursus ex 5. Synodo (quæ fuit 2. Constantinopol.) can. 9.* habetur: *si quis non una adoratione DEUM Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio DEI Ecclesiæ traditum est; anathema sit.*

Quæres 4tò, utrum etiam Sanctissimum Nomen JESV sit adorandum?

℟. Hoc Sanctissimum Nomen adorandum est & colendum cultu latriæ respectivo. 428.
Ita *communiter Catholici* contra Calvinistas præsertim Puritanos. Ratio est: quia hoc Sanctissimum Nomen nobis repræsentat & quodammodo innuit ipsum Christum Salvatorem nostrum tanquam verum Deum & hominem: ergo huic respectivè debetur idem cultus, qui absolutè debetur Christo: atqui Christo debetur cultus latriæ absolutus: ergo cultus latriæ respectivus debetur ejusdem Nomini.

mini. Hac de causa Apostolus *Philipp. 2.* ait: *in nomine JEsu omne genu flectatur &c.*

Quæres 5tò, utrum Sancti à nobis licitè colantur seu honorentur?

429. ℟. Affirmativè. Ita *omnes Catholici* contra Calvinum, Lutherum, aliòsque hæreticos seu Sectarios. Ratio est: quia ille rectè colitur, cui competit singularis excellentia, velut ex hactenus dictis liquet, cùm cultus aliud nihil sit, quàm quædam contestatio excellentiæ in alio repertæ: atqui in Sanctis ceu specialibus Dei amicis reperitur singularis prærogativa excellentiæ supernaturalis, scilicet gratia & Sanctitas à DEO participata, sicut & intima amicitia cum DEO, qua perpetuò fruuntur: ergo &c. Hinc Doctor Angelicus *3. part. q. 25. a. 6.* ait: *Sanctos DEI in veneratione habere debemus tanquam membra Christi, DEI Filios & amicos, & nostros intercessores.* Idipsum constat innumeris aliis tum Sanctorum Patrum, tum etiam S. Scripturæ testimoniis, confirmatúrque nunquam interruptâ SS. Ecclesiæ Romano-Catholicæ praxi, prout constabit ex proximè dicendis *431.*

Quæres 6tò, qualis cultus debeatur Beatissimæ Virgini Mariæ?

430. ℟. Huic debetur cultus Hyperduliæ. Ita tota Ecclesia contra Bezam, aliòsque Sectarios. Ratio est: quia Sacratissima hæc semperque illibata Virgo excellentia Sanctitatis & donorum

norum gratiæ ſupernaturalium ſuperat, & longè antecellít omnes Angelos & puros homines: ergò meretur cultum huic excellentiæ proportionatum, ſuperiorem quidem reliquis omnibus Sanctis, inferiorem tamen Chriſto ceu vero DEO & homine ſimul; atqui iſte eſt cultus hyperduliæ ergo &c.

Quæres 7timò, qualis cultus ſit debitus reliquis Sanctis?

431. ℟. Reliquis Sânctis à Sancta Matre Eccesia vi Canonizationis ſolemnis aut Beatificationis declaratis ùt talibus, rectè impenditur cultus Duliæ etiam publicus: rèctè inſuper iidem Sancti à nobis invocantur. Hæc reſponſio quoad utramque partem nedum eſt inter Catholicos communiter recepta, ſed etiam de fide, utpote jam ſæpiùs per diverſa Concilia ſignanter *in Synodo 7. general Act. 7.* nec non per Concilium Trident. SS. *25. c. 2. de invocat & venerat* SS. declarata, innumeriſque SS. Patrum teſtimoniis roborata, prout paſſim videre licet apud DD. noſtros. Ut proin ab hæreticis ſine nota temeritatis & pertinaciæ negari ſanè non poſſit. Ratio prioris jam fuit data *n. 429.* Ratio autem poſterioris, quòd ſcilicet iidem Sancti á nobis licitè invocentur, non quidem velut *per ſe* largitores & auctores bonorum, neque ùt Mediatores immediati apud DEum (nam *unus eſt Mediator DEI & hominum*

minum JEsus Christus 1. Timoth. 2.) ſed velut Mediatores mediati ſive ſubalterni duntaxat, quatenus videlicet ipſi meritis Chriſti interpoſitis à Patre noſtro cœleſti nobis impetrent, ſeu etiam impetrare nos juvent ea, quæ poſtulamus:

Ratio inquam validiſſima hujus deſumitur à pari; nam I. licet invocare homines, ut pro nobis orent apud DEUM; ſic enim *1. Reg. 7. dixerunt* (filii Iſrael) *ad Samuelem, ne ceſſes clamare pro nobis ad Domium DEum noſtrum, ut ſalvet nos.* Item *Job. 42. v. 8.* dicitur: *Servus meus Job orabit pro vobis, faciem ejus ſuſcipiam.* Denique *ad Rom. 15. 30.* ait Apoſtolus: *obſecro ergo vos fratres -- ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad DEum.*

II. Licet invocare Angelos Sanctos, prout manifeſtè eruitur ex illo *Gen. 19. v. 21.* ubi Angelus ad rogantem Loth dixiſſe fertur: *ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, ut non ſubvertam urbem, pro qua locutus es:* ergo Loth Angelum invocavit ſeu rogavit, ne ſubverteret &c. Immò & Angelum pro Jeroſolyma interceſſiſſe diſertè narrat *Zach. c. 1. v. 12.* Idipſum habetur *Joſua 5. 13.* & alibi locorum ſæpiùs.

III. Etiam licitè invocantur Sancti defuncti, uti habetur Baruch *3. 4.* ubi *univerſus populus legitur DEUM rogâſſe* ſequentibus verbis: *Domine omnipotens Deus Iſrael, audi*

di nunc orationem mortuorum Iſrael &c. Ex quibus breviſſimè contra hæreticos conficitur ſequens argumentum: licitum eſt invocare homines adhuc viventes, ut pro nobis vel apud DEum, vel apud hominem alium intercedant, prout quotidiana experientia probat: licitum inſuper eſt invocare Sanctos Angelos, & homines cum fama Sanctitatis defunctos, quorum intuitu DEUM multa nobis contuliſſe beneficia, immò indies conferre, conſtat ex hactenus dictis: ergo ſimiliter fas eſt Sanctos in cœlis jamjam exiſtentes, meritíſque abundantes invocare, quippe qui apud DEum multò potentiores ſunt, quàm nos homines in via adhuc degentes, nec minori erga nos charitate præditi, quibus proin nec voluntas intercedendi pro nobis deficit, neque facultas: vel dent nobis Adverſarii aliquam diſparitatem.

At verò, inquiunt Hæretici, I. Soli Deo debetur honor invocationis, ùt habetur *Matth. 4. v. 10.* II. Unus eſt Mediator DEI & hominum Chriſtus JEſus *1. Timoth. 2. v. 5.* III. Chriſti merita ſunt infinita & ipſe ſolus ſufficit ad omnia nobis impetranda. IV. Sancti de vivis nihil ſciunt; ad quid ergo juvet eos interpellare? V. *Apocal. 22. v. 9.* Legitur Angelus Joannem avertiſſe ab invocatione, dicens: *vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum, DEum adora:* ergo

Sancti

Sancti nedum inutiliter, sed ineptè etiam & illicitè invocantur.

432. ℟. Simpliciter ad hæc omnia negando conseq. Ut verò constet, quo modô singulis objectionibus in particulari occurrendum, Respondeo breviter ad I. distinguendo ant. Soli DEO debetur honor invocationis, *tanquam auctori* bonorum in cujus potestate est conferre vel non, conced. *tanquam intercessori*, neg. ant. cum cons. Ad II. ℟. disting. Unus est Mediator immediatus *meditatione redemptionis*, qui nos Patri suó reconciliavit, conced. *mediatione interpellationis tantùm*, ita ut præter hunc nullus alius pro nobis intercedere valeat apud Deum, neg. ant. cum cons. Secus enim nec liceret invocare hominem, ut pro nobis roget Deum. Ad III. ℟. disting. ant: Christi merita sunt infinita *in actu primo*, conced. *in actu 2dò*, ita ut nulla indigeant applicatione nostra vel sanctorum cooperatione seu etiam intercessione impetranda, neg. cons. Et licèt verum sit, quòd absolutè loquendo ipse solus sufficiat ad omnia nobis impetranda: ex hoc tamen ineptè infertur, quòd nullum alium præter Christum liceat interpellare, quemadmodum (ut ad hominem loquar) ex eo, quòd Imperator vel Rex tuus solus per seipsum sufficeret ad te temporaliter beatificandum, ineptè concluderes: ergo nullo alio intercessore indigeo &c. Ad IV. ℟. disting. ant. Sancti de nobis nihil

hil ſciunt *ſine revelatione* à Deo iisdem communicata, con. *ſuppoſita tali revelatione*, quam ſin minus de omnibus noſtram ſalutem concernentibus, tamen de nonnullis procul dubio habent, præſertim ſi ſpecialiter in eum finem à nobis invocentur, neg. ant cum conſeq. Secus enim quomodo poſſent in cœlis gaudere ſuper uno peccatore in terris pœnitentiam agente ut habetur *Luc. 15. 7.* niſi Deo revelante cognoſcerent talem pœnitentiam? Si autem poſſint immò actu cognoſcant talem pœnitentiam, quidni etiam agnoſcant noſtras preces? Ad V. ℟. in illo loco, prout ex littera liquet, nihil agi de invocatione, ſed de adoratione, Quòd autem adorationem Joanni interdixerit, vel ideò contigit, quia Joannes, tunc exiſtimavit, illum qui ſibi apparuit, eſſe DEum, proptereâque adorationem propriè dictam ſeu cultum latrevticum ſoli Deo debitum eidem deferre voluit; vel ſi ſupponatur interdixiſſe etiam adorationem minùs propriè dictam ſeu cultum duliæ, dicendum, quòd id fecerit propter dignitatem Apoſtolatûs, & eminentiam Sanctitatis officiique in Joanne perſpectam: abſolutè autem hujuſmodi adorationem Angelorum non eſſe illicitam, clarè colligitur ex illo *Geneſ. 19. v. 1.* ubi dicitur, quòd cùm Loth vidiſſet duos Angelos, *ſurrexit, & ivit obviam eis, adoravitque*

que pronus in terram, nec propterea ab Angelis fuit reprehensus.

Quæres 8tavò, qualis cultus debeatur SS. imaginibus Christi & Sanctorum ab Ecclesia Canonizatorum &c. &c.

433. ℟. Dictæ imagines nedum in Ecclesiis aliisque piis seu etiam honestis locis licitè ponuntur (prout quotidiana fidelium praxis probat) sed insuper honorari & coli debent cultu respectivo earundem Prototypis debito, ita scilicet, ut imagines Christi & Dei cultu latriæ respectivo; imagines B. Virginis cultu hyperduliæ, reliquorum verò Sanctorum imagines cultu duliæ respectivo colendæ sint. Ita fides Catholica contra Wiclefum, Carolstadium & Calvinistas reprobantes omnem prorsus usum imaginum, nec non contra Lutheranos, admittentes quidem usum imaginum in ordine ad conservandam memoriam, minimè tamen in ordine ad aliquem cultum iisdem exhibendum, utpote quem prorsus superstitiosum existimant, prout constabit ex dicendis proximè. Jam verò hujus asserti nostri ratio fundatissima hæc est: quia quidquid Sacrum & Sanctum est, eo ipsô veneratione est dignum seu colendum, prout nedum ratio naturalis dictat, sed & Sacra Scriptura satis clarè innuit *Exod. 3. & Act. 7. 33.* ubi Dominus legitur dixisse ad Moysen: *solve calceamentum*

tum

tum pedum tuorum : locus enim, in quo ſtas terra Sancta eſt. Similiter *1, Reg. 6.* Deus legitur ſeptuaginta viros & plures de populo bethſamitico percuſſiſſe, eò quòd Arcam Dei utpote Sanctam non ſatis reverenter conſpexiſſent &c, atqui imagines Chriſti & Sanctorum Sanctæ ſunt ; quandoquidem ex inſtitutione ſua peculiarem habeant relationem ad Chriſtum & Sanctos ; imago quippe propria & ſuo modo peculiaris eſt illius, cujus eſt imago, proptereàque Adverſarii volentes nolentes coguntur fateri, quòd dum imago alicujus honoratur vel dehonoratur, etiam ille cujus imago eſt, cenſeatur in morali hominum exiſtimatione honorari vel dehonorari : ergo imagines Chriſti & Sanctorum honorandæ ſunt, oppoſitum verò faciendo hæretici peſſimè faciunt, quemadmodum malè facerent dehonorando effigiem v. g. Auguſt. Imperatoris, prout ipſimet negare minimè poſſunt. Hac de cauſa (ut brevitatis cauſâ præſcindam ab auctoritate Sanctorum Patrum etiam primitivæ Eccleſiæ, qui Sanctorum imagines verbô & exemplo honorari docuêre, prout videre licet apud R. P. Julium Cæſarem *iu ſuo Epitom. controverſ. demonſtrat. 25. cap. 1.* nec non ab innumeris miraculis, quibus D. O. M. venerationem hanc Religioſiſſimam conteſtatam ac probatam voluit) lubet duntaxat in me-

dium & confirmationem hujus doctrinæ adferre verba concilii Tridentini *SS. 25. de invocat. & venerat. SS.* ibi : *imagines porrò Christi* (inquit) *Deiparæ Virginis & aliorum Sanctorum in templis præsertim habendas & retinendas, eíque debitum honorem & venerationem impertiendam - - - quoniam honos, qui eis exhibetnr, refertur ad Prototypa, quæ illa repræsentant &c. &c.*

At, inquiunt Adversarii. I. *Exod. 20.* (& rursus *Deuter 5. v. 8.*) Deus prohibendo ait : *non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non adorabis ea, neque coles* : ergo &c. II. Catholici idem faciunt hodie, quod olim Judæi & Idololatræ; quemadmodum enim nos in imagine Dei Sanctorumvè protestamur venerari non ipsum lignum vel lapidem, sed Eum, cujus imago est, ita prorsus Idololatræ non idola sua, sed in idolis v. g. vitulo aureo Deum honorare voluêre : ergo nulla est differentia inter catholicum & idololatram III. Si nos Catholici in imaginibus nil aliud veneremur, quàm Prototypon, tunc unam imaginem v. g. Christi Domini, seu etiam B. Virginis deberemus æquè venerari quàm aliam : at, hoc non facimus, nam unam votivis peregrinationibus vel etiam tabulis votivis seu anathema-

tibus

tibus honoramus, alteram non: ergo &c.
IV. Denique (iniquiunt) homo est perfectior imago Dei, quàm alia quævis inanimata vel etiam animata creatura, & tamen hominem adorare propter prototypon nefas foret: similiter nefas est adorare aliam quamcunque imaginem inanimatam &c. &c. Hæc sunt principalia fundamenta Adversariorum; ad quæ tamen facillimè

℟. ad I. Explicando textum allatum & 434.
distinguendo: non facies -- non adorabis ea, adoratione *Deo soli debita*, id est, culu *latria*, con. *adoratione* vel potiùs *cultu duliæ* quem solum Sanctis aliis (præter B. Virginem &c.) debitum dicimus, neg. ant, cum conseq. Nec obstat, quòd in cit. textu sub disjunctione dicatur: *neque coles*: esto enim imago merùm materialiter spectata non mereatur cultum, meretur tamen hunc ipsum Prototypon, cujus est imago, veluti liquet in humanis: unde redit eadem distinctio: non licet colere *cultu latrevtico*, con. *cultu duliæ* aut (respectivè) *hyperdulia*, neg. ant. cum conseq.

Ad II. Negando ant. contrarium enim clarè liquet, de Judæis quidem *Psal. 105. fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt sculptile, &* NB. *obliti sunt DEUM, qui salvavit eos.* De Gentilibus similiter liquet ex illo *Psal. 95. Dii gentium dæmonia* &c.

Kk 2 item

ginem DEI omnes æqualiter participemus, ideoque in hoc passu nullus sit excellentior altero: ergo non est, cur unus alterum adoret sed magis convenit, ut omnes adoremus DEum, ad cujus imaginem & similitudinem omnes creati sumus.

Quæres denique 9nò, utrum etiam Sanctorum Reliquiis debeatur aliquis cultus aut veneratio?

Ante responsionem supponendum est, 435.
nomine Reliquiarum Christi intelligi lignum Crucis, sudarium, spinas ex corona, sanguinem &c. Per Reliquias autem Sanctorum intelliguntur Eorundem ossa, Sanguis, vestimenta, aliavè mortificationis instrumenta, quibus carnem suam redegêre in servitutem spiritûs &c. Rursus solent Doctores distinguere inter Reliquias Principales & non principales. Principales (teste Felice Potestas *Exam. Confess. tom. 1. p. 2, c. 6. n. 1519.*) sunt Caput, crus, brachium, aut illa pars corporis, in qua passus est Martyr, dummodo integra sit, & non parva, legitimè ab Ordinario vel Ecclesiæ auctoritate approbata (huc insuper referri debent Crux Christi, spinæ & similia passionis instrumenta) ècontra auricula, digitus, vestes Sanctorum &c. inquit idem Felix Potestas, non sunt Reliquiæ insignes. His suppositis & notatis,

℟. Ad præsens quæsitum. Reliquiæ Chri-

ſti & Sanctorum in veneratione habendæ sunt & colendæ cultu reſpectivo: illæ quidem latriæ, iſtæ verò hyperduliæ aut duliæ &c. Ratio hujus reſponſionis inter Catholicos receptiſſimæ eſt; quia Deus ipſe honorat Sanctorum ſuorum Reliquias, patrando per illas aut ad illarum præſentiam miracula: ergo & nos illas debemus revereri. Ant. conſtat ex S. ſcriptura *4. Reg. 2.* DEus Eliæ pallio ſtitit, & diviſit aquas Jordanis. Item *4. Reg. 13.* ad præſentiam Cadaveris Eliſæi ſuſcitavit mortuum. Rurſus *Act. 19.* legitur per cinctoria & ſudaria Pauli Apoſtoli ſanâſſe ægrotos. Denique idipſum probant hiſtoriarum monumenta plena miraculis, quæ DEus fecit per Sanctorum ſuorum Reliquias, quibus omnibus fidem negare nemo poteſt, niſi ſtolidiſſimus & pertinaciſſimus ingenio. Profectò ſi Adverſarii nolint credere auribus; oculis ſaltem credere debebunt, dum quorundam Sanctorum corpora & arida oſſa odorato liquore, & ſalutari oleo perfuſa atque manantia viderint, prout in multis orbis Chriſtiani partibusmonſtrantur. Sapienter proin hæc veritas Catholica antiquiſſima Eccleſiæ praxi, & SS. Patrum teſtimoniis (apud R. P. Julium Cæſarem *in ſuo Epitome Controverſ. demonſtr. 24. ſ. 1.* videndi) roborata, etiam pridem in Synodo VII. *Act. 3. & 7.* necnon in Concilio Lateran: ſub Innocentio

centio III. definita, denuo contra Sectarios nostri temporis in Concilio Trid. *ss. 25. de Vener. SS. Reliq.* instaurata fuit sequentibus omnino verbis: *Sanctorum Martyrum, & aliorum cum Christo viventium Sancta corpora: quæ viva fuerunt membra Christi, & templum Spiritûs Sancti, ab ipso ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, à fidelibus veneranda sunt: per quæ multa beneficia à DEO hominibus præstantur &c.* &c. Cæterùm quòd cultu respectivo duntaxat venerandæ sint, constare potest ex dictis *n. 433.* de Sacris imaginibns: est enim utrobique par ratio.

Dices fortassis cum aliquo Hæretico I. In Scriptura Sacra nihil prorsus habetur de colendis Sanctorum Reliquiis: ergo hic cultus omnino reprobandus est: omnis quippe cultus arbitrarius à Paulo condemnatur *Coloss. 2. 23.* II. Quin potiùs contrarium Scriptura Sacra innuit, dum *Luc. 11. 47.* perhibet Christum Legisperitis dixisse: *væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.* Ex quo liquet illos Prophetas fuisse Martyres Sanctos & tamen &c. ergo &c. III. Ex divina voluntate corpus Moysis defuncti occultatum fuit Judæis, ne illud colerent, prout constat ex Epistola Catholica S. Jacobi Apostoli: ergo ne Sanctorum quidem Reliquiæ vel ossa sunt collenda. IV. Per cultum Reliquia-

rum diminuitur cultus & honor divinus: ergo &c. V. Denique cum Reliquiis committuntur innumeræ fraudes & deceptiones, dum verarum locô falsæ hinc inde sparguntur, prout vel ex hoc haud obscurè convincitur, quòd subinde de uno Sancto (sicut & de S. Cruce Christi) tam multæ circumferantur, ut si veræ essent, planè necessarium fuisset, vel eundem Sanctum plura habuisse corpora, vel certè corpus gigantæum; hinc non immeritò natum est commune illud verbi verbium: *multorum Reliquia in terris honorantur, quorum anima in inferno cruciantur.*

437. R. Ad I. disting. ant. In scriptura nihil habetur *per modum præcepti*, transf. *per modum exempli*, neg. ant. cum conseq. Nam *Exod. 13. 19.* legitur, quòd Moyses discessurus ex Ægypto honorificè transtulerit ossa Patriarchæ Joseph: nec dubitandum, quin aliis præceperit, ut eadem ossa in veneratione haberent: an propterea Adversarii nostri Moysem condemnabunt superstitionis? Negari proin debet, quòd hic cultus sit merè arbitrarius, utpote nedum exemplis SS. Scripturæ, sed & miraculis innumeris à DEO intuitu Sacrarum Reliquiarum patratis confirmatus.

Ad II. ℞. disting. ant. Christus legitur intonuisse væ: &c. eò quòd Legis periti ædificarint Prophetarum sepulchra, idque

in

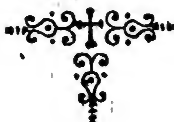
in honorem eorundem Prophetarum velut SS. Martyrum, neg. *in honorem suorum Majorum*, qui Prophetas injustè occiderant, concedo, hoc enim Christus Dominus innuit dum *l. cit. vers. 48.* ait: *profectò testificamini, quòd consentitis operibus Patrum vestrorum* (qui scilicet Prophetas occiderunt) Ex quo liquet, quàm longè alieni scribæ & Pharisæi ædificantes dicta sepulchra fuerint ab intentione SS. Ecclesiæ Romano-Catholicæ.

Ad III. disting. ant. Corpus Moysis defuncti fuit Judæis absconditum, eo fine ut non colerent *cultu duliæ nego. cultu latrevtico & superstitioso*, utpote soli DEO, & nulli alteri debito, concedo. Cûm enim populus ille ad superstitiones fuerit promtissimus in tantum, ut etiam Vitulum aureum locô DEI habuerit, profectò fuisset maximum periculum, ne pariter videns Sacras Reliquias Moysis dicerent: *Hi sunt DII tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti Exod. 32 v. 4.* Hujusmodi periculum longè abest â nobis, veluti ex doctrina hactenus tradita, & inter Doctores Catholicos plebèmque Christianam communissimè recepta quivis Adversariorum â fuco passionis alienus facilè capiet.

Ad IV. ℟. negando ant. Nam per cultum SS. Reliquiarum potiùs augetur cultus DEI, quia non colimus eos, nisi in quantum

fuerunt & actu sunt singulares DEI amici: talis verò cultus ultimatè redundat in DEum, quemadmodum honorifica illa translatio ossium Joseph Patriarchæ suo modò redundavit iu honorem Patriarchæ Jacob, ceu Parentis optimi.

Ad V. disting. ant. Cum Reliquiis committuntur innumeræ fraudes, *contra mentem & intentionem Ecclesiæ*, conced. *juxta mentem Ecclesiæ*, neg. ant. cum conseq. Nam Ecclesia diligentissimè solet inquirere in veritatem SS. Reliquiarum: ex eo autem, quòd subinde malitiâ unius alteriusvè fraus contingat, Sacrarum Reliquiarum cultus reprobari non debet, quemadmodum nullus prudentum indicat Sacramentorum usum, immò & aliorum contractuum, negotiationumvè usum esse reprobandum, eò quòd in similibus per hominum malitiam fraudes irrepere soleant, aut possint.



§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de invocatione Sanctorum, nec non de veneratione Sanctarum Reliquiarum.

CASUS PRIMUS.

Titius è Lutherano factus Catholicus sæpiùs quidem videbatur immò & audiebatur ferventer orare, ita tamen, ut suas praces nunquam direxerit ad aliquem Sanctorum, sed ad solum DEum, eundem pro obtinendis beneficiis interpellando per Christum Dominum nostrum. Hujus rei causâ, dum quondam ab uxore sua fuisset quodammodo correptus & interrogatus, cur ergo Sanctos nunquam invocet? respondit, DEum solum posse, & velle hominibus benefacere, proptereàque sibi non opus esse aliorum Sanctorum patrocinio. Paulò post uxor de Salute sui Mariti non nihil sollicita rem hanc narravit Confessario Titii, qui huic in proxima confessione injunxit certas preces de B. Virgine Maria, nec non & lytanias de omnibus Sanctis pœnitentiæ locô dicendas.

Quæritur jam ad hanc facti speciem primò, quid de fide seu etiam fidelitate Titii tenendum sit? 2. An Confessarius bene egerit dictam pœniten-

uitentiam injungendo, & an Titius potuerit obligari ad eandem persolvendam?

438. ℞. Ad primum quæsitum, de Titio meritò dubitari, immò probabiliùs ex data responsione concludi posse, eum non esse bonum Catholicum: tametsi enim verum sit, quòd DEus solus seu se solo possit, immo & velit nobis benefacere, hancque ob causam ipsum solum velut fontem & auctorem omnium bonorum ultimmatò invocandum esse juxta dicta *in conferent. priori n. 398.* ac proin Sanctorum invocationem non esse simpliciter necessariam ad salutem; quia tamen Titius hactenus nullum prorsus Sanctorum invocare voluit, quin potiùs protestatus fuit, Eorundem patrocinio se non indigere &c. profectò satis clarè manifestavit, in pectore suo etiamnum aliquid de Lutheranismo latere, seque flocci pendere Sanctorum patrocinium velut inane commentum; quod utique Sanæ Fidei & Orthodoxæ Doctrinæ repugnat, docente Concilio Trident. *SS. 25. in decreto de invocat Sanctorum, bonum atque utile esse suppliciter Eos* (Sanctos scilicet) *invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Filium Ejus JEsum Christum Dominum nostrum, qui solus noster redemptor & salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliúmque confugere* &c. &c.

℞. jam

℟. jam ad 2dum quæsitum, Confessarium omnino prudenter & bene fecisse preces de Sanctis pœnitentiæ causâ dicendas injungendo; Cùm enim Titius in fide fuerit suspectus (velut ex proximè dictis liquet) debuit sine dubio Confessarius Ejus dispositionem, mentèmque circa cultum & invocationem Sanctorum explorare: atqui hoc vix alio modo commodiori præstare potuisset, quàm injungendo dictas preces; tum quia per hoc medium consuluit honori conjugis, cujus delationem Maritus inde nequaquam potuit colligere; tum etiam quia unà simul consulit reverentiæ Sacramenti & pœnitentís saluti: reverentiæ quidem, quia si pœnitens Sanctorum invocationem, cultúmque contempsisset, procul dubio talem pœnitentiam non acceptâsset, consequenter Sacramentum non fuisset frustratum: Saluti autem; quia peragendo talem pœnitentiam cum ingenti salutis emolumento potuit magis ac magis disponi, seu etiam excitari ad cultum Sanctorum. Cæterùm extra controversiam esse debet, quòd Titius hanc pœnitentiam debuerit acceptare, quippe quæ gravitati delictorum, ùt suppono, fuit commensurata, simulque reverentiæ Sacramenti, nec non saluti pœnitentis summopere proficua: tales autem pœnitentias quivis pœnitentum tenetur acceptare, veluti ex professo diximus in Theologia 439.

logia Sacramentali *part. 2. confer. 9. n. 227.*

At, inquies, quid tenendum de illis, qui invocant, quos nôrunt cum fama ſanctitatis mortuos quidem, nondum tamen ab Eccleſia canonizatos aut beatificatos.

440. ℟. Si id faciant cultu privato duntaxat, minimè culpandi, quin potiùs landandi ſunt: ſecus ſi illis vellent deferre cultum publicum, utputa precibus à tota Eccleſia ad DEum directis eos invocandi, eorumvè nomina lytaniis inſerendo &c. &c. Ratio eſt: quia univerſaliter loquendo (prout illico patebit ex proximè dicendis) cultus privatus laudabiliter & utiliſſimè quidem defertur hominibus cum fama Sanctitatis defunctis, non tamen cultus publicus: atqui invocatio illorum importat quendam cultum: ergo ſi hæc privatim fiat, laudabiliter, ſi autem publicè in ſenſu proximè dicto & mox ampliùs declarando fiat; culpabiliter omnino fit; quia contra conſtitutiones SS. Pontificum, uti mox dicetur.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia devota fœmina multa partim fama volante audiêrat, partim etiam legerat de inſigni Sanctitate Venerabilis Matris Abbatiſſæ Roveredanæ Mariæ Joannæ de cruce, quam ob rem longo tempore deſideravit.

vit, tandémque obtinuit de eadem nonnullas recolas seu etiam Reliquias sacras, utputa numisma Sacra, coronulam precariam & similia: Quin & nuper sibi procuravit quandam effigiem Ejusdem Venerabilis Matris jacentis in pheretro vultu admodum rubente instar, dormientis (absque radiis tamen,) prout paulò post felicissimum obitum suum visa fuit; hanc verò effigiem Sempronia domi suæ supra quoddam altariolum collocatam venerari assolet, flexísque coram eadam poplitibus haud infrequenter ejusdem patrocinium implorare; & quia firmiter sibi persuasum habet, se nuper intercessione hujus insigne quoddam beneficium obtinuisse, hinc à quodam Sacerdote (oblato eidem congruo stipendio) petit, quatenus is vellet offerre quoddam SS. Missæ Sacrificium tum in gratiarum actionem, tum etiam in honorem ejusdem Venerabilis Matris, de cujus Sanctitate dubitandi locus jam nullus videtur superesse. Dubitatur nihilominus ad hanc facti speciem 1. an, vel qualem cultum præfatis Reliquiis Sempronia potuerit licitè exhibere? 2. An memoratam effigiem licuerit ponere suprà alteriolum, eandémque flexis etiam poplitibus venerari? 3. Denique an Sacerdos tutâ conscientia potuerit acceptare stipendium pro Sacro ad memoratam intentionem offerendo & applicando, & quid huic specialiter fuerit observandum?

R. ad

441. ℟. ad primum Sempronia potuit dictis Reliquiis deferre *cultum privatum*, immò nedum licitum, sed & pium ac laudabile est hujusmodi Reliquias v. g. vestes, scripturas, instrumenta mortificationis aut pietatis, utputa libros, imagines &c. secum portare, ad collum suspendere, osculari, aliovè simili cultu privato venerari. Ita Fagnanus *in c. cùm ex eo 2. de Reliq. & venerat Sanctor. n. 11.* quem sequitur R. P. Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 45. §. 2. n. 29. & 30.* Ratio est, quia *in cit. cap. 2.* ab Ecclesia solùm interdicitur, ne quis præsumat *cultum publicum* exhibere Servis DEI nondum Canonizatis aut beatificatis: ergo à contrario cultus privatus censeri debet licitus.

442. ℟. jam ad 2dum quæsitum ejusdem Casûs affirmativè. Esto enim ad tollendos seu etiam præcavendos abusus, qui in hàc materia potuerant irrepere, immò hinc inde privatis erroribus irrepsêre, Urbanus VIII. *Bulla Sanctissimus 39.* itèmque Bullâ *Cœlestis Jerusalem 134.* videndis tum in *Bullario Cherubin tom. 4.* tum etiam apud Reiffenstuel *loc. cit. §. 1. n. 19.* esto inquam dictus Pontifex gravissimè prohibuerit, ne imagines defunctorum, qui cum fama Sanctitatis aut insignis pietatis mortui quidem, nondum tamen ab Ecclesia Canonizati, aut Beatificati fuêre cum aureolis, radiis, seu splèndoribus pingantur, vel taliter

pictæ

pictæ habeantur, sive dein publicè, sive privatim & in occulto asserventur, vel verò in templis, Sacrariis, vel Oratoriis quibuscunque, præsertim ubi Sacrificium Missæ vel alia officia peraguntur &c. licitum nihilominus est eorum imagines sine radiis, splendoribus, aut aureolis depictas vel sculptas domi suæ habere, easque ibidem etiam videntibus aliis venerari: nam ùt perbene advertit Reiffenstuel *in Theolog. mor. tr. 5. dist. 1. n. 39.* nomine cultus privati intelligitur ille, qui non exhibetur tanquam institutus ab Ecclesia vel nomine Ecclesiæ, sed fit ex peculiari devotione colentis, sive dein privatim, sive publicè, videntibus scilicet aliis fiat: atqui Sempronia non colit dictam imaginem nomine Ecclesiæ, & imago ipsa supponitur depicta sine radiis seu splendoribus &c, licet supponatur picta vultu nonnihil rubente & viventis instar, prout post felicem transitum suum eadem Venerabilis Mater cunctis videntibus apparuit: ergo licitè omnino hoc fit. Vide etiam, si placet, Lantusca *in theatro Regular. V. Beatificatio n. 2.*

℟. Ad 3tium quæsitum ejusdem Casus, 443.
Sacerdos potuit equidem acceptare stipendium congruum cum intentione celebrandi Sacrum tum in gratiarum actionem pro obtento beneficio, tum etiam in honorem dictæ venerabilis Matris Roveredanæ, ita

tamen, ut Missam debeat sumere de festo aut feria eo die currente, non autem de ipsa Venerabili Joanna, aut de communi Virginum cum memoria seu invocatione Ejusdem. Ratio est: quia Missa fit nomine Ecclesiæ, ideóque censetur cultus publicus: atqui non licet cultu publico venerari Sanctum aut Sanctam nondum publica auctoritate Ecclesiæ albo Sanctorum vel beatificatorum insertam, veluti habetur *cap. 1. & 2. de Reliq. & Venerat. Sanctor.* nec non ex constitutionibus Urbani VIII. proximè allegatis: ergo non licet legere Missam de Venerabili Matre, vel cum speciali oratione de eadem, licèt ex privata Sacerdotis intentione possit Sacrificium applicari quodammodo ad honorem illius: quæ intentio fit potiùs ex privata devotione; prout etiam fieri censetur, dum sacerdos Missam applicat pro aliquo excommunicato non tolerato, &c. Videatur Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 43. à n. 3.* vel Bonacina *disp. 3. in decalog. q. 1. n. 2.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 5. dist. 1. n. 41.*

CASUS TERTIUS.

CAjus è Germania nostra Romam usque comitatus fuit quendam magnum Dominum, cui á servitiis exstitit; at verò dum in Patriam reverterentur, idem Cajus itineris & ser-

servitii hujus pertæsus, clanculò Dominum suum deseruit, unà secum furtivè asportans quandam cistulam, in quo diversæ Sanctorum Reliquiæ, nec non quædam Sanctæ Crucis particula continebatur unà cum autenticis. Porrò Cajus dictas Sacras Reliquias hinc inde suis amicis obtulit, reservando sibi Sacratissimam Crucis particulam, cujus loco alias nonnullas ex communi ligno formatas particulas aliis præsertim simplicioribus hinc inde distribuit & quidem lucri capiendi causa. Jam verò facti hujus pœnitens sciscitatur à quodam Theologo 1. quomodo peccaverit auferendo memoratam cistulam, in qua noverat, diversas Sanctorum Reliquias latere? Et 2. an vel quomodo peccaverit distribuendo falsas S. Crucis particulas lucri capiendi causâ?

℟. Ad primum quæsitum. Cajum aufe- 444.
rendo cistulam illam indubitanter commisisse peccatum mortale & quidem Sacrilegum. Ratio est: quia supponitur abstulisse rem, & quidem Sacram Domino rationabiliter invito: atqui tale furtum est Sacrilegum: ergo. Nec refert, quòd Sacræ Reliquiæ non sint pretio humano æstimabiles &c, hæc enim circumstantia non minuit, sed potiùs aggravat malitiam hujus furti Sacrilegi, prout bene advertit Castropalao *part. 2. tr. 8. disp. 1. pu. 6. n. 19.* Sylvester *verb. Reliquia q. 2.* Sanchez *lib. 2. mor. cap. 43. n. 23.*

n. 23. Azorius *1. p. l. 9. c. 8. q. 9.* & alii plures.

Ergonè inquies, non datur parvitas materiæ in ablatione SS. Reliquiarum?

445. ℟. Posse quidam dari, & suppositis certis conditionibus, scilicet 1. si auferatur pars valde exigua. 2. si in Ecclesia sint aliæ ejusdem Sancti partes (quibus de causis excusari possunt personæ, Sanctorum corpora conglebantes & ornantes, quæ plerumque aliquid clepere assolent, haud secus, quàm Sartores de panno &c.) 3. si Reliquia furtivè ablata non sit rara. Ratio horum est; quia gravitas hujus furti non tam ex quantitate, quàm ex qualitate Sacrarum Reliquiarum dimetienda est; at, si S. Reliquia non sit adeò rara, vel in eadem Ecclesia ejusdem Sancti plures contineantur &c. Dominus non censetur graviter invitus, vel certè rationabiliter esse non potest: bene verò si S. Reliquia sit admodum rara, veluti judiciô Dianæ *part. 5. Resolut. 35.* & Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2. n. 1522.* est minima pars Sacræ spinæ, seu coronæ spineæ, aut Sanctæ Crucis, quippe quæ tum ob dignitatem è corpore Christi participatam, tum etiam ob raritatem meritò magni æstimari solent à verè fidelibus.

446. ℟. Jam ad 2dum quæsitum ejusdem Casus, Cajum procul dubio mortaliter peccâsse locô verarum particularum de Sancta Cruce

Cruce falsas hinc inde distribuendo: quisquis enim falsas Reliquias distribuit, DEO Sanctis ipsique S. Religioni haud exiguam injuriam facit, veluti mox infrà *n. 464.* patebit. Cùm verò Cajus feratur falsas illas particulas distribuisse lucri capiendi causâ; hinc à Confessario vel à Theologo desuper consulto specialiter indagari debet, an id fecerit cum pacto oneroso, scilicet vendendo illas particulas, an verò sine omni pacto & ob meram spem aliquid per modum eleemosynæ propterea adipiscendi? Si primum, dicendum, quòd incurrerit labem Simoniæ: esto enim supponatur re ipsa vendidisse particulas non Sacras seu falsas, simulavit tamen exteriùs se velle pro pretio temporali vendere rem spiritualem, & ad talem contractum alios simpliciores induxit cum scandalo, non sine gravi & perniciosa deceptione, & hôc ipso teneretur restituere pretium acceptum. At verò si absque omni pacto cum mera spe aliquid per modum eleemosynæ obtinendi id fecit, equidem à labe Simoniæ immunis erit, non tamen ab omni peccato; tum quia proximum suum decepit: tum etiam quia sinistram intentionem habuit, & contra prohibitionem Concilii *Trident. S. 25. in decret. de cult. & Venerat. SS.* per hujusmodi particulas turpem quæstum quodammodo intendit. Videatur de hoc Palao *loc. cit. pu. 6. n. 18.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

447 COlliges ex hactenus dictis primò, nedum Christi Crucifixi effigiem verasque seu authenticas Sacratissimæ Crucis particulas, aliáque passionis instrumenta, utputa clavos, lanceam, spinas &c. sed & alias cruces ex quacunque demum materia efformatas, sive eisdem sit affixa seu etiam appicta Christi effigies, sive non, licitè à nobis adorari seu etiam coli cultu latriæ respectivo. Ratio horum jam fuit data superiùs *n. 431.* quia imagini debetur idem honor & cultus respectivus, qui absolutè debetur prototypo; & licèt communibus crucibus, id est, quavis materia sine effigie Cruciffxi efformatis, deberetur cultus inferior latriâ (quem Doctor Seraphicus *3. dist. 9. art. 1. q. 4. honorem venerationis* appellat; quia tamen hujusmodi cruces non solùm efformantur in ordine ad repræsentandam Crucem Christi, sed potius ad repræsentandum ipsum Christum pro nobis in cruce mortuum; hinc laudabilissimè á verè fidelibus honorantur cultu latriæ respectivo.

At, inquies, quô cultu honorandus est sanguis JEsu Christi, qui hinc inde in diversis Ecclesiis visitur & asservatur?

℟. Jux-

℟. Juxta Vasquetii, Palai aliorúmque opinionem honorandus est cultu latriæ respectivo; eò quòd aliquando fuerit pars corporis Christi unita divinitati, licèt defacto non ampliùs sit: è contra alii putant Eum esse honorandum cultu latriæ absoluto, eò quòd probabiliter etiamnum sit unitus divinitati juxta notissimum illud S. Damasceni effatum: *quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit.* Nec refert, inquiunt, quòd non sit actu pars corporis Christi; nam sanguis ille sacratissimus in passione Christi per plateas Jerusalem hinc inde dispersus actu non ampliùs existit pars corporis Christi, & tamen meruit honorari cultu latriæ. Ita Valentia & alii nonnulli haud improbabiliter: placet nihilominus quoad hoc judicium nostri V. P. Cherubini Mayr *in suo Trismegisto continuato, ubi dist. 3. c. 1. n. 246.* ait, in praxi optimè facturum, qui hunc SS. sanguinem honorat vel adorat cum intentiooe illum adorandi sicut & quantùm adorari potest ac debet: hôc quippe modo nec deficiet, neque etiam excedet in modo adorandi. 448.

Colliges 2dò, non esse illicitum crucem 449. diversis Reliquiis etiam non approbatis, vel etiam partim approbatis ornatam exponere publicæ venerationi. Ratio est: tum quia usus id jamiam obtinuit: tum etiam quia cùm crux Reliquiis ornata in altari colloca-

tur, non Reliquiæ, sed crux adoranda proponitur: quòd autem unus fortassis vel alter Reliquias suo modô adoret, merùm per accidens contingit, & ad cultum privatum, non ad cultum publicum referre debet. Ita Sanchetius *lib. 2. in decalog. c. 43. n. 17.* Eumque secutus Castropalao *loc. cit. disp. 1. pu. 6. n. 11.*

Dices. Nefas foret publicæ venerationi exponere Reliquias partim approbatas, partim etiam non approbatas: ergo similiter nefas est, exponere crucem ornatam Reliquiis partim approbatis, partim non approbatis.

450. ℟. *Negando conseq. & parit.* Nam ubi solæ Reliquiæ exponuntur publicæ venerationi, tam approbatæ, quàm non approbatæ sine ulla differentia proponuntur publico cultui, quòd posterius per Concilium Trident. *SS. 25. cap. 2. de invocat. & venerat.* &c. graviter fuit prohibitum: At verò ubi crux Reliquiis ornata exponitur, sola crux, uti jam dictum fuit, non item Reliquiæ censentur exponi publico cultui fidelium. Ita rursus Sanchez *loc. cit. n. 12.* Castropalao *n. 12.* Bonacina *disp. 3. q. 1. punct. 4. n. 5.*

451. Colliges 3tiò cuilibet fidelium per se loquendo fas esse sacras Reliquias, esto non recognitas ab Episcopo vel authentizatas penes se reverenter portare v.g. in quadam capsula; idque partim quòd hoc nullo jure fuerit pro-

prohibitum, partim insuper, quòd talis devota gestatio mirùm in modum deserviat, tum ad repellendos inimici infernalis tentationes; tum etiam ad excitandam fidelium devotionem: secus dicendum foret, casu quo subesset periculum, ne Sacræ Reliquiæ aliqua fœditate aut obscænitate polluerentur. Videantur Valentia *tom 3. disp. 6. q. 11. pu. 6. in fin.* vel Bonacina *disp. 3. de adorat. q. 1. pu. 4. n. 7.*

Dices fortassis contra hoc. Quicunque portans SS. Reliquias peccat, præsertim graviter, irrogat irreverentiam Sacris Reliquiis: ergo cùm omnes simus fragiles, nec sit homo, qui faciat bonum & non peccet *Eccle. 7. 21.* consultiùs omnino videtur abstinere à portatione SS. Reliquiarum.

℞. *disting. ant.* irrogat irreverentiam gravem & necessariò in Confessione explicandam, *neg.* (nisi supponatur in contemptum SS. Reliquiarum peccare) irrogat irreverentiam levem & non necessariò exprimendam, *conced & nego conseq.* Nam perjurio, furto, fornicatione &c. SS. Reliquiæ per se & directè non offenduntur, neque irreverenter tractantur, sicuti nec specialiter coluntur ex eo, quòd portans Sacras Reliquias faciat aliquod opus bonum; cùm ergo aliunde Earundem portatio serviat ad excitandam devotionem, quivis fidelium ad hanc allici potiùs debet, quàm absterreri. 452.

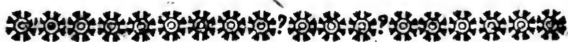
 Vide-

Videatur Azorius *1. part. lib. 9. c. 8. q. 6.* vel Sanchez *lib. 2. decal. c. 40. n. 27. & 28.*

453. Colliges denique 4tò, etiam illas ceras papales, quas quilibet Pontifex primo & ſeptimo Pontificatûs ſui anno infrà octavam Paſchæ benedicere ſolet, & ob figuram Agni Eisdem impreſſam vulgò *Agnus DEI* appellari ſolent, magno in honore habendas eſſe, immò & cultu latriæ reſpectivo venerandas.

Ratio eſt: tum quia præſeferunt imaginem Agni, qui pro nobis occiſus fuit, & *dignus accipere honorem & gloriam Apoc. 5. 12.* tum etiam quia propter preces Eccleſiæ in earundem benedictione adhiberi ſolitas, habent magnam virtutem contra fulgura, grandines, incendia &c. nec non ad repellendos dœmonum inſultus. Unde neque pretio (niſi quantùm eorum materia vel labor & expenſæ ad transportam factæ valent) vendi debent, neque etiam minio, aurove aut alio colore pingi juxta conſtitutionem Gregorii XIII. *Omni certè ſtudio &c. 8. Kalend. Julii 1572. editam.* Nihilominus quemadmodum Sanctorum Reliquiæ, ita etiam hæc Agnus Dei nedum à Clericis, verùm etiam à Laicis tam unius quàm alterius ſexûs licitè tanguntur, modò id fiat debita cum reverentia; tum quia nullibi hoc prohibetur; tum etiam quia uſus id jamiam obtinuit, nec quisquam pruden-

dentum facilè piaculo sibi ducet hujusmodi contactum: secus si irreverenter vel sine omni prorsus devotione id fieret. Videantur *DD. proximè cit.* vel de La Croix *lib. 6. part. 1. n. 225.*



CONFERENTIA DECIMA QUINTA

De Superstitione in genere, nec non de Idololatria in specie.

SUMMARIUM.

454. Superstitio genericè sumpta est vitium Religioni oppositum per excessum.
455. Hæc immediatè partitur in duo membra, scilicet in Superstitionem cultus indebiti, & Rei indebitæ.
456. Superstitio cultûs indebiti seu incongrui rursus subdividitur in cultum falsum, & superfluum.
457. Explicatur brevissimè superstitio cultûs falsi,
458. Et Superstitio cultûs superflui.
459. Prior species, cultûs scilicet falsi est mortaliter; posterior autem ex suo genere venialiter duntaxat peccaminosa.

460.

460. Superstitio rei indebitæ, id est, falsi Numinis rursus sub se continet quatuor Species, scilicet 1. Idololatriam. 2. Divinationem. 3. Vanam observantiam & 4. Magiam.

461. Idololatria propriè dicta est Superstitio, quâ divinus honor tribuitur alicui Creaturæ sicut DEO.

462. Et hæc rursus solet dividi 1. in perfectam 2. in imperfectam, & 3 in simulatam.

463. Undenam Idololatria suam traxerit originem.

464. Resolvitur Casus I. de quodam Religioso confectore & commendatore Schedularum lucanarum, seu immaculatæ conceptionis.

465. Non obstetrix condemnanda sit Superstitionis ex eo, quòd parturientibus assueverit dare tres Schedulas cum infallibili Spe felicis partus.

466. Satisfit breviter cuidam objectioni in contrarium.

467. Resolvitur Casus II. cujusdam militis assueti ante solis ortum dicere certam quandam orationem eo fine, ut sese redderet eo die invulnerabilem.

468. Reprehenditur damnabilissima praxis, qua nonnulli tentant se reddere invulnerabiles defodiendo quoddammodo cutem inter & carnem SS. Eucharistiæ Sacramentum.

469. Discutitur illud inane commentum de herbis, quæ dicuntur habere vim reddendi feras vel homines invulnerabiles.

470. Resolvitur Casus III. Cujusdam pœnitentis dubitantis an liceat uti virga coryli ad detegenda seu manifestanda maleficia.

471. Quid si talis virga supponatur diversis Sanctorum Reliquiis ornata &c.

472. Quid de usu Virgæ avellanæ & aliarum tenendum?

473. Re-

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Superstitione & Idololatria.

QUæres primò, quid sit Superstitio in Genere?

℟. Superstitio est vitium Religioni oppositum per excessum, quô vel Deo cultus indebitus, vel creaturæ cultus Deo debitus exhibetur. Ita in terminis Babenstuber 454.

tr.

tr. 5. disp 2. a. 4. n. 2. allegans D. Thomam *2. 2. q. 92. art. 1.* Dicitur autem 1. *Vitium*, & quidem *Religioni oppositum*. Quemadmodum enim aliæ virtutes, ita & virtus Religionis in medio consistit, & per consequens sicut contra alias virtutes, ita & contra hanc peccari potest & solet vel 1. per defectum: & dicitur *irreligiositas* prout infrà conferent. 17tima ampliùs dicetur. Vel per excessum: & vocatur superstitio, eò quòd sit quasi quædam superstatuitio seu superflua observantia in cultu super statuta seu instituta majorum. Dicitur 2. oppositum *per excessum*, non quidem ex eo, quòd quoad substantiam Deus nimium colatur; (nam cultus verus Deo utpote infinitæ dignitatis exhibitus nunquam dici potest nimius) sed dicitur excessivus quoad circumstantias seu etiam modum colendi, quia scilicet non prudenter colitur vel non moderatè, unde & ab aliis appellari solet cultus incongruus. Dicitur denique 3. vel creaturæ cultus Deo debitus: quod fit, quando vel diabolus vel alia creatura colitur locô Dei, vel ùt Deus, prout ampliùs patebit per decursum.

Quæres 2dò, quotuplex sit Superstitio mox descripta?

455. ℟. Superstitio generatim duplex est, veluti colligere fas est ex descriptione mox data. Enimverò per quamvis superstitionem vel coli-

colitur quidem verus Deus, sed modo indebito vel incongruo: & vocatur superstitio cultus incongrui seu indebiti. Vel colitur creatura locô Dei seu ùt Deus, & hæc dicitur superstitio Rei indebitæ aut cultus falsi, Numinis scilicet. Utraque tamen hæc species subalterna superstitionis rursus sub se continet diversas superstitiones specie infima inter se distinctas; Unde

Quæres 3tiò. quot dentur species superstitionis ratione cultûs indebiti seu incongrui?

℟. Duæ dantur species superstitionis ratione cultûs incongrui. Una vocatur superperstitio cultûs falsi: altera superstitio cultûs superflui. Ita cum S. Thoma *2. 2. q. 93. art. 1. & 2.* & *Communi DD.* Reiffenstuel *theolog. mor. tr. 5. dist. 2. n. 6.* Explico brevissimè utramque speciem. 456.

I. Superstitio cultus falsi (ob modum scilicet colendi) appellatur, quando cultus est mendax vel quia falsis, id est, non ampliùs verum significantibus ceremoniis coliter Deus, vel quia materia aut forma Sacramentorum mutatur, prout faciunt hæretici nostri temporis, vel denique quia quis se fingit publicum Ecclesiæ Ministrum, cùm tamen revera talis non sit. 457.

II. Superstitio cultus superflui appellatur, quando quis nititur Deum colere quibusdam circumstantiis seu etiam ceremoniis, quæ neque ad ipsius gloriam neque ad devotio- 458.

nem

nem excitandam, neque juxta institutum aut rubricas, sed potiùs contra rubricas Ecclesiæ excogitantur vel usurpantur.

Quæres 4tò, quale peccatum sit superstitio cultus falsi, mox descripti, & quale peccatum superstitio cultus superflui?

459. ℟. Superstitio cultus falsi quoad illum modum colendi semper est peccatum mortale: superstitio autem cultus superflui ordinariè non excedit gravitatem peccati venialis, modò absit scandalum & contemptus Ecclesiæ. Ita Tamburinus *in decalog. lib. 2. c. 6. §. 1. n. 2.* Sanchez *lib. 2. decalog. c. 37. n. 2. & n. 9.* Bonacina *tom. 2. disp. 3. q. 5. pu. 1.*

Ratio prioris est: quia per cultum falsum Deo irrogatur gravis irreverentia, populúsque fidelis graviter decipitur; prout rem perpendenti cuipiam facilè patebit. Ratio autem posterioris est; quia cultus superfluus repugnat consuetudini seu etiam ordinationi Ecclesiæ, ideoque involvit aliquam inobedientiam saltem venialiter malam, modò (ùt jam dixi,) scandalum absit & contemptus Ecclesiæ. Videatur de hoc Lessius *l. 2. c. 43. dubit. 1. n. 5.*

Quæres 5tò, quæ, & quot sint species superstitionis rei indebitæ, seu falsi Numinis?

460. ℟. Hujus Superstitionis rursus comuniter enumerantur quatuor species, scilicet 1. idolola-

lolatria. 2. Divinatio. 3. Vana observantia, & 4. Magia. Ita Herincx *part, 3. tr. 4. disp. 7. de Religion. n. 3.* Reiffenstuel *theolog. mor. tr. 5. n. 5.* & communior Theologorum, licèt Filliuc. *tom. 2. tr. 24. n. 4.* superaddat maleficium, quod tamen potiùs videtur quidam effectus magiæ, ùt infrà videbimus. Ratio autem hujus divisionis satis congrua inde desumitur; nam vel diabolus honoratur ut quoddam Numen seu Deus; & tunc committitur idololatria; vel invocatur eo fine, ut aliquid occultum revelat &c. & habetur divinatio, vel denique ut in operando dirigat seu aliquid mirum efficiat ob applicationem vanorum mediorum &c. & dicitur vel vana observantia, vel magia; ad quam reduci potest, ac debet maleficium, prout ampliùs constabit ex dicendis. Jam de prima specie hujus superstitionis, id est, magia, in hac conferentia nonnulla agemus, reliquas species proximis duabus conferentiis discussuri.

Quæres 6tò, quid sit Idololatria?

℟. Idololatria strictè sumpta, prout sci- 461.
licet constituit primam speciem ex enumeratis est superstitio, qua divinus honor tribuitur alicui creaturæ tanquam DEO, vel sicut DEO. Ita *ex communi DD.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 11. punct. 1.* Explico brevissimè. Dicitur *superstitio*, locô generis, in hoc enim convenit idololatria cum reli-

quis ſpeciebus ſuperſtitionis, immò ſuo modô reliquas omnes excedit; in quantum per nullam aliam tam patulò cultus ſoli Deo debitus tribuitur creaturæ, ſicut per hanc. Additur inſuper locô differentiæ: *quâ divinus honor &c.* ut per hoc ſignificetur, quòd, quemadmodum ad cultum veri Dei, ita & ad veram idololatriam ſuo modô concurrere debeant tres actus, ſcilicet 1. quædam apprehenſio ſeu exiſtimatio divinitatis concepta de idolo: 2. quidam affectus internus reverentiæ, quo quis idolo tanquam Numini ſeſe vult ſubmittere, & 3. quædam exhibitio ſigni externi, quo idololatra vult teſtificari ſuam ſubmiſſionem &c. Dixi etiam ad veram ſeu propriam idololatriam; nam latè & metaphoricè idololatrare dicitur, quisquis mortaliter peccat & peccando in creatura ultimum ſuum finem collocat, prout bene advertit noſter P. Herincx *loc. cit. n. 4.* Verùm hæc non eſt particularis ſpecies idololatriæ in confeſſione neceſſariò exprimenda, cùm aliunde per expoſitionem ipſius peccati mortiferi ſatis à Confeſſario intelligi poſſit.

Quæres 7timò, quotuplex ſit Idololatria?

462. ℟. Triplex communiter à Doctoribus aſſignat 1. perfecta 2. imperfecta, & 3. ſimulata. Ita Suarez *de Religion tom. 1. lib. 2. c. 4. & 6.* Laymann *tr. 10. cap. 2. n. 5*

Per

Perfecta dicitur, dum quis cultum DEO debitum exhibet idolo, eò quòd falsò credat, id eſſe DEum. Imperfecta eſt, dum quis bene animadvertens huic idolo vel creaturæ nihil ineſſe divinitatis, nihilominus ex pravo affectu v. g. odii adverſus DEum, aut concupiſcentiæ aliquid obtinendi v. g. à dæmone aliavè creatura, eidem cultum externum exhibet ſicut DEO. Simulata dicitur idololatria, dum quis ob metum v. g. tyranni vel populi cultum ſoli DEO debitum exhibet idolo vel creaturæ alteri, absque eo, quòd recognoſcat in illo quandam excellentiam, aut divinitatem, aut quòd habeat internum affectum colendi ipſam, prout in annalibus Eccleſiaſticis legitur de Sancto Marcellino Papa. Verùm has duas poſteriores ſpecies non eſſe propriè tales, liquidò conſtabit ex dictis numero priori de idololatria propriè dicta.

Quæres denique 8tavò, unde idololatria ſuam traxerit originem?

℟. Primam hujus originem fuiſſe quoddam inordinatum deſiderium, quô parentes quidam acerbo luctu dolentes (ùt dicitur *Sapient 14. v. 15.*) de filiis citò ſibi raptis, erexerunt quasdam ſtatuas, in quibus filios tanquam præſentes cernerent. Deinceps ipſæ ſtatuæ tanquam Numine quodam plenæ & animatæ coli cæperunt, & quia diabolus ſtatuis illis, mox ùt dedica- 363.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Superstitione & Idololatria.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus quotannis infrà octavam immaculatæ conceptionis notabilem quantitatem Schedularnm (quas alio nomine ab Authore derivato lucanas *appellamus) scribendo conficere & benedicere assuevit, earundem verò vim ac multiplicem virtutem mirum in modum extulit, ut sequitur. 1. quisquis hujusmodi Schedulam penes se portat,* nequit ullo veneficio infici. *2. si tales Schedulæ defodiantur in quatuor angulis horti vel Agri, aut in stallis animalium, infantiumvé cunis,* neutiquam infici possunt magorum aut sagarum infestationibus. *3. Eadem Schedulæ prosunt parturientibus, ita, ut quam Mater paulò ante partum sumpsit, postea infans in lucem editus* vel supra frontem, vel intra labia manusvè non raro deferre soleat in hunc mundum &c. *hæc & alia plura Titius de suis Schedulis hinc inde narrare assueverat, apposita tamen hac clausula, quòd is, qui eas sumere vult per modum medicinæ spiritualis, debeat illas sumere* cum aqua benedicta trium Regum *ut vocant, & insuper in honorem Nati-*

vitatis Christi & immaculatæ conceptionis dicere ter Pater noster & Ave Maria, *nec non* ter Gloria Patri, *addito insuper*; Ave, Amen. *Hanc miram commendationem multiplicesque virtutes cùm quædam vetula obstetrix intellexisset, illico postulavit à Titio sibi copiam fieri ejusmodi Schedularum: qua obtentâ quotiescunque ad aliquam puerperam vocatur 1. ante omnia eidem porrigit tres Schedulas lucanas in aqua trium Regum sumendas. 2. jubet eandem dicere dictas preces ad amussim. 3. denique infallibiliter sperare felicem partûs expeditionem. Jam quæritur, utrum Titius & obstetrix illa non sint arguendi alicujus superstitionis?*

464. ℟. Primò ad hanc speciem facti, Titium conficiendo prædictas Schedulas neutiquam peccâsse, certum quippe & exploratum est, memoratas Schedulas nedum ab Ecclesia hactenus fuisse toleratas, verùm insuper à viris prudentiæ, discretionis ac Religionis zelo insignibus commendatas; neque verò dubitandum: quin earum intuitu Beatissima Virgo Maria sine labe originaria concepta devotè se invocantibus plura contulerit beneficia, prout experientia multiplici compertum habemus. At verò, an Titius non sit arguendus alicujus superstitionis ob commendationem seu deprædicationem nimiam dictarum Schedularum, major est ratio dubitandi: videntur enim plures circumstan-

tiæ

tiæ superstitionem sapientes concurrere: Cur enim infrà octavam, & non alio tempore confici deberent? Cur in aqua trium Regum & non in alia benedicta? Cur ter & non sæpiùs dici Gloria Patri, & Pater noster & Ave? Cur superaddi deberent illa duo verba *Ave*, *Amen*? Deinde: ubi scriptum aut revelatum à Deo legitur, quòd nullus tali Schedula munitus, valeat intoxicari? quòd animalia, horti, infantes &c. nequeant infici veneficio? profectò hæc omnia videntur manifestam sapere Superstitionem. Neque dubitandum, quin Titius mortaliter peccâsset, si contra mentem propriam asseruisse supponatur, quòd infantes recens nati (de quo certè authenticè non satis constat) non raró soleant Schedulas lucanas à Matre paulò antè sumptas manibus deferre in hunc mundum: quisquis enim falsis miraculis cultum DEI vel Sanctorum promovere nititur, magnam Deo injuriam irrogat secundùm dicta *n. 459.*

℟. 2dò, Obstetricem longè adhuc probabiliùs condemnandam esse Superstitionis. Si enim supponatur tres Schedulas porrigere parturienti & jubere, ut dicat ter Pater & Ave &c. eò quòd existimet vim omnem & efficaciam positam esse in ipso numero ternario Schedularum vel orationum, tunc liquidò constat de Superstitione juxta *communissimam DD.* videndam apud 465.

Sporer *tr, 2. in decalog c. 9. sect. 3. n. 27.* Sin verò non numero Schedularum, sed fidei potiùs ac devotioni oratricis, vel potiùs potentissimo patrocinio ac meritis B. Virginis Mariæ attribuendum arbitretur beneficium felicis partus, bene quidem faciat, at non videtur eximenda ab omni nævo Superstitionis ex eo, quòd jubeat mulierem *infallibiliter exspectare* felicem expeditionem partûs. Ratio est: quia cùm præter Sacramenta & Sacramentalia nihil omnino sit ex Sacris verbis vel rebus, quod infallibilem habeat effectum (prout Sapienter advertit Tamburinus *in decalog l. 2. c. 6. §. 1. n. 45.* Felix Potestas *tom. 2. part. 2. c. 6. n. 259. & alii DD,*) illa autem sumptio Schedularum nec Sacramentum sit, nec quid Sacramentale, planè sequitur, quòd si obstetrix vel parturiens ex hac sumptione vel etiam oratione infallibiliter exspectet felicem partus expeditionem, hanc exspectare debeat ope dœmonis tacitè invocati sub larva pietatis. Unde enim, amabo! unde præfatarum Schedularum usui competeret tanta vis, & quidem infallibiliter? profectò non ex natura sua, ut de se liquidò constat, neque etiam ex authentica institutione DEI, vel Christi vel Ecclesiæ: quia de hac nullibi constat: ergo ope dœmonis tacitè invocati iste effectus infallibilis exspectetur, ne-

cessum

cessum est. Secus procul dubio dicendum est, ubi dictæ Schedulœ lucanæ sumuntur duntaxat ex devotione cum quadam pia confidentia in merita & præpotens patrocinium B. Virginis Mariæ, quippe quæ clientibus suis in necessitate constitutis piè admodum succurrere assolet, ubi id ad DEI gloriam & animæ salutem expediens judicat. Et hæc quidem dixerim non eo fine, ut vel Schedulas ipsas, vel Schedularum hôc modo sumptarum usum improbem, sed ne usus de se laudabilis tandem vertatur in abusum Superstitiosum summopere vituperabilem. Videatur Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 7. n. 25.* vel Marchantius *tom. 2. tr, 2. p. 3. tit. 1. §. 2, q. 2. dub. 1. &. 2.*

At verò, inquies, Magister cœlestis Christus jubet nos firmiter credere, quòd simus obtenturi, quidquid petiêrimus : *habete fidem DEI*, ait : *Marci 11. 22. omnia quacunque orantes petitis: credite, accipietis. & evenient vobis,* Similiter Jacobus Apostolus in sua Epistola *c. 1. v. 6.* jubet nos postulare à Deo *absque hæsitatione in Fide* : cur ergo obstetricem hanc Superstitionis alicujus condemnemus ex eò, quòd jusserit parturientes infallibiliter exspectare felicem partûs sui expeditionem ?

℟. ad hanc instantiam conformiter ad dicta superiùs *n. 416.* hujusmodi promis- 466.

ſiones à Chriſto factas intelligendas eſſe *ſub conditione*, quòd ſcilicet ſimus obtenturi à Deo, quidquid petiêrimus, ſi nimirum id quod orando petimus, ſit expediens ad noſtram ſalutem & DEI gloriam; non autem eſſe intelligendas *abſolutè* ita, ut quidquid petiêrimus ſive bonum & conducens, ſive etiam malum & excludens à ſalute &c. ſimus obtenturi: hoc enim poſterius non peteremus in nomine Salvatoris &c. atqui certum eſt, quòd etiam felix expeditio partûs non ſemper conducat ad animarum ſalutem: ergo hanc nulla mulier poteſt infallibiliter exſpectare. Cæterùm gratis omnino fatemur, obſtetricem non eſſe condemnandam alicujus Superſtitionis, ſi ſub præfata conditione duntaxat jubeat mulieres exſpectare felicem partùs expeditionem, ídque cum pia confidentia in patrocínium B. Virginis Mariæ, non autem in numerum Schedularum, vel orationum. Cùm verò aliunde multiplici experientia compertum habeamus, in his & ſimilibus caſibus aut circumſtantiis, ubi præſcribitur certus numerum orationum &c. & quidem cum infallibili exſpectatione effectûs, plerúmque ſive dein ex ſimplicitate, ſive etiam ex malítia muliercularum irrepere quasdam obſervantias ſuperſtitioſas; hinc à Confeſſariis vel ſimpliciter dehortandæ ſunt, vel meliùs erudiendæ, ne ſcilicet ſpem

ſuam

suam collocent in ipso numero vel circumstantiis, sed in DEO potiùs &c. &c.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius miles Emeritus ingenuè fatetur se eo tempore, quo olim castra secutus fuerat, parùm, vel nihil omnino orasse, præter unicam orationem, quam singulisdiebus infallibiliter ad Deum fudit vel ante solis ortum vel post ortum quidem, ast facie erga solem conversa; huic, cúm quidam Theologus contradixisset, asseverando nulli prorsus orationi competere vim reddendi quempiam invulnerabilem; ille subridendo dixit: vos nescitis quidquam, neque intelligitis utpote nunquam experti: mihi certò constat, quòd per eandem orationem non me solum, sed & alios commilitones, immo & canem meum reddiderim prorsus invulnerabilem, prout non semel sed sæpiùs experientia probavit. Quid judicii de Sempronio concipiendum?

℟. Judicandum & concludendum esse, 467.
quòd Sempronius vixerit in malo statu, quamdiu medio illo usus fuit. Certum quippe & exploratum esse debet, quód nulla prorsus oratio ab Ecclesia defacto approbata habeat hanc vim, reddendi quempiam invulnerabilem; non enim ex natura sua, ùt de se liquet; neque etiam ex institutione Dei, vel ordinatione Ecclesiæ; unde

unde enim de hoc constat? ergo quisquis vi talis orationis infallibiliter exspectat effectum tam insolitum & naturaliter impossibilem, convincitur illum exspectare aliunde: atqui non à Deo, vel ab Angelo bono, quippe qui non volunt ullatenus cooperari ad hujusmodi Superstitiones, utpote contrarias voluntati divinæ: multò minùs ab homine &c. ergo à diabolo: id quod vel inde patenter colligere licet cum Superstitione fuisse factum; nam si Sempronius credidisset soli orationi tantam inesse vim, planè nec ante solis ortum orâsset, nec post ortum faciem versus solem convertisset. Sapienter proin advertit Illsung *tr. 5. disp. 3. n. 284. fin.* hujusmodi media apparenter pia tantò magis impiè adhiberi, quantò magis vertuntur in contemptum DEI: vel enim creditur DEUS se solo posse efficere effectum postulatum intuitu orationis absque aliis ceremoniis? & hôc ipso frustra aliæ ceremoniæ adhibentur, Vel creditur non posse sine hujusmodi ineptiis & impertinentibus ceremoniis aut superstitiosis verbis? & hoc modô contemnitur non sine permagna injuria, quasi is non posset absque cooperatione diaboli aliquid operari. Vanissimæ ergo & prorsus superstitiosæ sunt orationes etiam ad Deum fusæ cum dictis ceremoniis, vel etiam in ordine ad effectum invulnerabilitatis.

Quod

Quod verò de oratione diximus, idipsum intelligas velim dictum de damnabilissima illa praxi, quâ nonnulli impiè & sacrilegè abutuntur SS. Eucharistiæ Sacramento, utputa illud carnem inter & ossa defodiendo, sibique quodammodo incorporando eo fine, ut sint perpetuò invulnerabiles: damnatissima inquam est hæc praxis, utpote Reverentiæ tanti Sacramenti summopere injuriosa & sacrilegè superstitiosa: non enim institutum legitur ad reddendum hominem corporaliter illæsibilem, sed potiùs ad conservandam vitam Spiritualem animæ. 468.

Nec refert, quòd unus fortassis aut alter sacrilegè abutens hoc Sacramento testetur se fuisse invulnerabilem: præsumendum quippe est, hunc effectum non à DEO (utpote aversante & detestante omnem impietatem & commercium diabolicum) provenisse, sed potiùs à diabolo, qui similibus Sanctuariis tantò dexteriùs novit abuti adpalliandum technas suas, quantùm ob eorum Sanctitatem aptiora vidit ad persuadendum hominibus, præsertim simplicioribus, nihil prorsus malitiæ sub iisdem posse latere.

At, inquies, constat multiplici experientia, nonnullas feras, Damas præsertim & cervos à venatoribus non potuisse trajici glandibus; quod planè prudenter refundi ne-

nequit, nisi in virtutem herbarum, quibus ejusmodi feræ vesci solent: ergo cogimur fateri, dari media, quibus homo naturaliter sese valeat reddere invulnerabilem, seu, ùt vulgò dicitur. **fest machen.**

469. ℟. Negando conseq. Dato enim, quòd aliquæ feræ à Venatotibus non potuissent glandibus trajici, hoc sanè nullatenus adscribi deberet virtuti herbarum, sed dœmoni potiùs: aliisvè hominibus malignis, quibus dœmon promisit se conservaturum animalia, ne occidi possit hoc vel illo modo &c. Memini sanè me olim à quodam virò fide dignissimo & omni Exceptione majori audivisse, se quondam vacantiarum tempore cum aliis pluribus interfuisse venationi, in qua venator comparere fecerat leporem, qui licèt à pluribus jaculatoribus fuisset petitus grandine plumbea & hujus impetu ac virtute à nonnullis susque deque versus â nullo tamen vulnerari, multò minùs occidi potuit. Constat similiter de aliis venatoribus, quòd arte magica, seu diabolica potiùs feras in districtu territorii sui contentas reddiderint invulnerabiles in tantum, ut à nullo feripeta potuerint occidi: quis autem prudentum non videat, hujusmodi effectus non herbarum virtuti sed potiùs diabolicæ arti esse adscribendos? Id quod ampliùs

Confirmatur 1. Certum quippe est, quòd quem-

quemadmodum nullum prorsus animal ex sua natura est immortale; ita pariter nullum ex sua natura sit invulnerabile: tibi ergo asseveranti, vel potiùs somnianti id posse fieri, incumbit probare quodnam sit illud herbarum genus; quod si daretur in rerum natura, procul dubio jam pridem fuisset à Monarchis vel Principibus comparatum pro suis exercitibus tempore prelii seu conflictus usurpandum ab omnibus, velut medium omnibus loricis ampliùs proficuum ad conservandum exercitum. 3. Causæ naturales uniformiter operari solent: ergo si supponas herbam tanta virtute præditam, profectò omnes feras ejusdem saltem speciei v.g. cervos &c. de ea comedentes, deberet pariter reddere invulnerabiles in quocumque demum territorio existant: at hoc in æternum non probabis, cùm experientia contrarium probet. Denique 3. eadem experientia compertum habemus, quòd si Venator aut feripeta utatur glande vitrea, vel alia de plumbo quidem, sed benedicta, illico possit hujusmodi feras trajicere: vel si gladium, pugionemvè ter infigat terræ, aut eo mediante ter crucem efformet in aere, possit transfigere talem feram redditam invulnerabilem, prout hisce meis oculis aliquando vidi: at, hoc, ni fallor, evidens argumentum est, hujusmodi illæsibilitatem non ex aliqua causa naturali,

sed

ſed à morali potiùs, vel ab ipſo dæmone proficiſci, quippe qui virtute pacti cum Saga vel mago initi ſolet feras, vel etiam homines conſervare invulnerabiles, non ſimpliciter, ſed ſub certis conditionibus tantùm, utputa niſi tale vel tale inſtrumentam fuerit adhibitum, quô facto hujusmodi homines relinquit temporaliter, quatenus tantò ſecuriùs illos capiat æternaliter gehennalibus flammis ſecum involvendos.

CASUS TERTIUS.

CAjus vehementer dubitat, utrum in ſua domo non lateat quoddam maleficium eò potiſſimùm, quòd cum tota familia ſua immò & pecoribus continuis quaſi infirmitatibus obruatur, quamdiu domi ſe continent: è contra verò foribus egreſſi ſin minus ex tota, magna ſaltem ex parte ſublevari ſe ſentiant. Cùm verò plura jam media ſpiritualia adhibuerit ad avertendum hoc malum, at ſine effectu; hinc ſciſcitatur è confeſſario, an non ſibi liceat accerſere quendam communi de plebe fabrum ferrarium, qui mediante quadam virgula naturali dicitur jam plura detexiſſe maleficia non ſine ingenti ſolatio maleficiatorum. Quid Confeſſarius Cajo reſpondebit?

470. ℟. Confeſſarius reſpondeat Cajo, id neutiquam eſſe licitum, & ob id omnimodis abſtinendum, tum à vocatione fabri,

tum

tum etiam ab usu virgæ in hunc finem, Ratio est: quia certum omnino videtur, usum hujus virgæ esse superstitiosum; vel enim hæc virga haberet ex sua natura vim detegendi maleficia, vel eam haberet ex institutione divina aut humana? atqui non ex sua natura; quia causa naturalis uti supponitur hæc virga, nullam prorsus connexionem habere potest cum maleficiis, utpote consistentibus in composito quodam morali, id est, in quibusdam rebus v. g. crinibus, acubus, ovorum testis &c. quæ ex natura sua nullam prorsus habent vim, sed sunt tantùm quædam signa ad quorum positionem diabolus vi pacti cum Saga &c. initi solet nocere hominibus maleficiatis: ergo quicunque demum utitur tali virga in ordine ad detegendum maleficium, convincitur velle hunc effectum præstare ope alterius, & quidem agentis rationalis: atqui non ope Dei vel Angeli boni aut Ecclesiæ, quandoquidem nullibi constat, quòd DEUS voluerit hanc vim maleficia detegendi conferri virgæ naturali: ergo ex tacita saltem invocatione & ope ipsius dæmonis &c.

At, quid, si talis virga supponatur artificiosè terrebrata, diversisque Sanctorum Reliquiis exornata, qualem quidam homo pariter plebeus fertur habere, licebitnè hujusmodi virgam adhibere in ordine ad detegenda maleficia?

471. ℟. Licebit probabiliter, modo id fiat absque infallibili exſpectatione eventus, ſed potiùs cum pia quadam fiducia in patrocinium ac merita Sanctorum, quorum SS. Reliquiæ in virga continentur. Ratio eſt: quia ſecundùm communiſſimam DD. opinionem jam ſuperiùs inſinuatam fas eſt uti precibus & exorciſmis Eccleſiæ in ordine ad diſſolvenda opera dæmonis: quidni ergo pariter fas ſit, uti tali Virga, vel potiùs Sanctorum Reliquiis in virga contentis ad eundem finem, modò in iisdem non collocetur vis aut fides infallibilis, multò minùs in ipſa Virga ſecundùm ſe ſumpta.

Dices adhuc. Dantur certæ virgæ, quas meritò dixeris divinatorias, eò quòd iis mediantibus poſſint inveniri ſeu etiam detegi theſauri, nec non venæ ſubterraneæ diverſorum metallorum & aquarum: ergo ſimiliter dari poſſunt virgæ, quæ naturaliter indicent maleficia latentia.

472. ℟. Etiam id quòd de virgis divinatoriis aſſeritur, veroſimiliùs omnino eſſe falſum: eſto enim à nonnullis Doctoribus permittatur uſus ſimilium virgarum cum hac limitatione, ſi ſcilicet natæ ſint in loco vicino venæ ſubterraneæ v. g. metalli aut aquæ &c. eò quòd ob naturalem ſympathiam habeant vim ſeſe inclinandi, & inclinando ſe indicandi venam latentem v. g.

auri

auri &c. multò tamen probabiliùs mihi videtur: quòd ne hanc quidem vim habeant ex sua natura; tum quia tales virgæ solent subinde flecti, ubi non sunt metalla, &c. è contra non flecti, ubi sunt. Dein flecti solent ad nimis multa, quæ planê diversas habent naturas & exhalationes: ergo non agunt velut causa naturalis, quippe quæ semper eodem modo agit in iisdem circumstantiis. Et certum omnino esse debet, usum hnjusmodi virgarum esse Superstitiosum, si adhibeantur (prout hodie fieri solet à militibus vel furibus) 1. indifferenter undecunque demum natæ vel arreptæ, vel 2. ad detegendos quosvis thesauros aut res latentes, etiamsi ibi nullum esset aurum vel argentum, sed vestes duntaxat aliavè mobilia. Item 3. si adhibeantur ubivis locorum, etiam supra terram, præsertim cum ceremoniis superstitiosis & impertinentibus. 4. Denique certum esse debet, per hujusmodi virgam v. g. coryli, vel aliam quamcunque naturaliter detegi non posse limites agrorum aut sylvarum, neque latrones vel homicidas, neque res perditas vel furto ablatas; nam quòd hic vel ille lapis, hæc vel illa columna lignea &c. sit limen agri aut territorii &c. pendet merè ab arbitrio hominum ponentium & instituentium hæc signa, & ex illorum intentione, quæ sunt quid morale: atqui causæ naturales, uti esse deberet virga Coryli, vel alia

quæcunque, non attingunt moralia, quandoquidem cum his nullam prorsus habeant connexionem naturalem: similiter quòd hic homo sit latro vel homicida, aut quòd hæc pecunia sit perdita aut furtiva, est circumstantia meré moralis, quâ non immutatur vis, aut modus naturalis agendi, quem habet virga. Videantur de hoc Sporer *tr. 2. decalog. c. 9. sect. 3. n. 32*, vel de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 35.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

473. COlliges ex hactenus dictis primò, superstitionem cultûs perniciosi committi in sequentibus casibus, 1. Si quis hisce temporibus vellet Deum colere cultu aut ceremoniis Veteris Legis, jam pridem abrogatæ, vel 2. Si non Sacerdos vellet fungi officio veri Sacerdotis. 3. Si quis fidelibus proponat falsas Reliquias, aut falsis miraculis seu etiam beneficiis conetur promovere cultum Dei, vel 4. Si referendo falsas seu apocriphas sententias aut historias velut contentas in Sacra Scriptura, velit populum permovere ad pœnitentiam &c. Idipsum denique 5. tenendum est de iis, qui vel formam aut materiam alicujus Sacramenti immutant.

mutant. Nam omnes isti supra cultum Deo debitum & approbatum aliquid suo modô statuunt, & quidem Deo ac vero cultui divino præjudiciosum, veluti ex dictis *n. 459.* constare potest; consequenter per se loquendo graviter delinquunt, esto non semper peccent graviter vel ob simplicitatem, vel ob fidem bonam in eorundem simplicitate fundatam. Videatur Sanchez *lib. 2. decalog. c. 37. n. 2. & 9.* Vel Tambur. *lib. 2. decalog. c. 6. §. 1. n. 33. & seqq.*

Colliges 2dò, cultûs superflui condemnandos esse illos, qui v. g. preces fundendo adhibent certum candelabrum vel potiùs cereorum numerum cum certo colore ac situ, aut cum certa corporis situatione v. g. versus aut contra solem. Item 2. qui gallinam albam potiùs, quàm nigram offerunt, vel 3. Missam libentiùs audiunt à Sacerdote hujus quàm alterius nominis, &c. 4. qui diebus sabbathinis non volunt nere aut suere, nec tamen ab aliis operibus servilibus abstinent. 5. Qui in officio divino, & potissimùm in celebratione SS. Missæ Sacrificii exercent ceremonias superfluas, immò expressè contrarias Rubricis ab Ecclesia præscriptis, utputa dicendo *Gloria* aut *Credo*, ubi non essent dicenda, vel formando plures *cruces*, &c. Hæc enim & similia contrariantur legitimo cultui divino ab Ecclesia instituto: ergo sunt superflua & vitiosa, licèt subinde 474.

fiant sine peccato. Formali præsertim gravi secundùm proximè dicta.

475. Dixi: *sine peccato formali & gravi &c.* Neque enim omnimodis excusandi sunt ex eo, quòd protestentur, se id facere ex mera devotione: Deus enim non rectè colitur cultu reverentiæ divinæ, vel legibus ab Ecclesia præscriptis contrario: timendum proin, ne hujusmodi devotuli falsa pietate delusi existiment, se obsequium præstare Deo, cùm tamen potiùs offensam incurrant. Vid. Bonacina *tom. 2. disp. 3. q. 5. punct. 1. n. 4.* vel Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 1. n. 5.*

476. Colliges 3tiò, nullius idololatriæ arguendos esse illos actores, qui in scenis gentilium ritus repræsentantes, Jovi, aliisve idolis thus immolant, & nescio quas ceremonias, vel potiùs ineptias exercent; Enimverò ex omnibus circumstantiis dant intelligere, se id non practicare animo serioso, seu animo idolum colendi, sed potiùs illudendi, aut certè exhibendi duntaxat Gentilium ritus ineptos. Sayrus *in clav. Reg. lib. 4. c. 4. n. 7.*

477. Colliges 4tò, nos Catholicos ab hæreticis imprudenter incusari vel redargui velut idololatras, ex eo, quòd Sanctos velut speciales Dei amicos honore debito prosequamur, vel Eorùndem SS, Reliquiis congruum deferamus cultum Ratio ex hactenus dictis facilè patebit cuivis sano & à fæce passionis alienato intellectui: nullus enim

enim prudentum iisdem exhibet *cultum latriæ*, utpote soli Deo debitum, neque ullus sanæ mentis Catholicus ipsis exhibebit cultum *veluti Deo*, sed cultum duliæ tantùm. & quidem respectivum, juxta dicta superiùs *n. 436.* Vid. Valentia *tom 3. disp. 6. q. 11. punct. 5. & 6.*

Colliges 5tò, Catholicos multò minùs 478.
alicujus idololatriæ redargui posse, aut debere ab hæreticis ex eo capite, quòd SS. Eucharistiæ Sacramentum adorent cultu latrevtico. Ratio est: quia ille cultus adhibetur vero Christo sub speciebus Eucharisticis contento (neque enim adoramus panem vel vinum, utpote quorum substantia vi consecrationis omnino destruitur, neque etiam ipsas species velut motivum adorandi, sed ad summum per accidens velut terminum) atqui vero Deo debetur, & hoc ipso rectè impenditur cultus latriæ: ergo etiam idem cultus debetur Venerabili & augustissimo SS. Eucharistiæ Sacramento. Hac de causa Concilium Trident *S. 13. de S. Euch. Sacr. can. 6.* rectè definit: *Si quis dixerit, in Sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum DEI filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum --- & Ejus adoratores esse idololatras; anathema sit.*

Colliges 6tò ab illis, qui dæmoni propria 479.
sua sponte aliquid asserenti fidem adhibent, non quidem committi idololatriam propriè,

 bene

bene tamen impropriè dictam. Ratio est, quia hoc modô dæmon velut mendaciorum pater ultra omne prorsus meritum honoratur, ob fidem ejusdem revelationi datam, quàm certè nullatenus meretur, tametsi in hoc non videatur intervenire tanta irreverentia, quæ mortalem conscendat malitiam. Similiter si quis ex levitate animi vel curiositate dæmonem in Energumeno loquentem uno aut altero verbo imperativo interroget rem vanam & inutilem, non peccat, nisi venialiter, modò id non faciat animô discendi aliquid ab ipso; nam hoc esset, exspectare beneficium, & communicare cum illo, inquit de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 26.*

480. Colliges tandem 7timò, ea, quæ dæmon SS. Ecclesiæ exorcismis compulsus edisserit, absque peccato idololatriæ credi posse; tum quia Minister Ecclesiæ exorcizando diabolum non habet cum eodem quoddam commercium illicitum, nec eum colit, sed potiùs torquet; tum etiam, quia Deus non potest illum cogere ad mendacium. Attamen non facilè fides eidem adhibenda est; quia adhuc dum relinquitur dubium, an à Deo fuerit coactus, an verò propria malitia ductus ad hoc vel illud asserendum, prout sapienter monet Lessius *in auctar. V. Magia, c. 6.* Unde, si dicat, hunc vel illum esse magum, &c. non licèt propterea apprehendere accusatum, nisi accedant alia indicia,

inquit

inquit Gobat *tr. 11. theolog. experim. n. 794.* Multò minús ei credendum erit, si dicat, se à Deo missum ad populi instructionem, ut qui non credunt Concionatoribus & Parochis, saltem sibi, diabolo scilicet, credant, idque esse extremum remedium, quô Deus uti voluit ad conversionem populi; nam hoc prorsus vanum est, & techna dæmonis, volentis errores suos cum vera doctrina insinuare, uti advertit idem Lessius, eúmque secutus de la Croix *loc. cit. n. 25.*



CONFERENTIA DECIMA SEXTA

De Divinatione, & vana observantia.

SUMMARIUM.

481. Divinatio est superstitio, qua ex pacto cum dæmone occulta prædicuntur aut manifestantur.
482. Alia fieri solet cum pacto explicitè, alia cum pacto implicitè inito cum dæmone.
483. Divinationis cum pacto expresso recensentur breviter novem species.
484. Cum pacto autem implicito adhuc plures succinctè explicantur.

quidem velit, non tamen improbare aut deserere exercitium hujus artis?

505. Resolvitur Casus II. de quodam Juvene, qui dum in nocte Sancti Andreæ conatus fuit in quodam profluente perspicere imaginem futuræ conjugis, in flumen præceps prolapsus fuit.

506. Quid judicii ferendum de iis, qui ex inspectione certorum speculorum tentant prospicere futurum maritum, vel auctorem furti commissi, aliavè similia?

507. Et quid de illo, qui nocte natalitia retrò januam Ecclesiæ sese collocavit super tripodem eo fine, ut dignosceret, quænam è fœminis introeuntibus esset saga, vel non?

508. Resolvitur Casus III. de quadam conjugata, quæ caligis sui Mariti clam insuerat quendam fasciculum herbarum eo fine, ut à lusu excessivo deinceps averteretur.

509. Utrum hæc à Confessario fuerit obliganda ad tollendum rursus eundem fasciculum?

510. An eidem fuerit permittendum dicere orationem S. Christophori (utì vocant) eo fine, ut impetraret pecunias, vel alia necessaria sustentationis media?

511. Consulere Ægyptios seu Cingaros (utì vocantur) de futuro vitæ statu, fortuna &c. vanum est, ac per se illicitum.

512. Fas nihilominus est, uti scientia ope dæmonis semel aquisita, modò is ad usum aut praxin concurrere non debeat.

513. Etiam in usu rerum sacrarum sæpius, quàm par est, irrepere solent vanæ quædam observantiæ;

514. Immò verò (quod damnabilius) etiam in Sacrosancto Missæ Sacrificio.

515.

515. Quæ superstitiones committi soleant per vetulas incantatrices?
516. Pulveris sympathici usus an sit permittendus à Confessario?
517. An fas sit transplantare Sanguinem humanum v. g. in arborem eo fine, ut membrum tabescens recuperet pristinum vigorem?
518. Usus artificialium, an sit licitus in ordine ad procurandos effectus extraordinarios?
519. Quando certò constat, medium esse superstitiosum, certò peccatur, esto is, qui utitur, protestetur, se nolle habere quoddam commercium cum dæmone.

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Divinatione & vana observantia.

QUæres primò, quid, & quotuplex sit Divinatio?

481. ℞. ad primum. Divinatio (prout hic sumitur) est Superstitio, qua ex pacto cum dœmone occulta prædicuntur, seu etiam manifestantur. Ita *ex communi DD.* Sententia Delrio *lib. 4. disquisit. mag. c. 2. q. 1.* Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 3. n. 1.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. sect. 2. n. 12.* Explico brevissimè. Dicitur 1. *Superstitio*; quia est vitium Religioni oppositum per excessum.

ſum. Dicitur 2. *quæ ex pacto cum dæmone* &c. per quod divinatio differt tum à Prophetia, quæ immediatè à DEO vel infundi ſolet, vel revelari; tum etiam à naturali conjectatione, quæ per induſtriam vel obſervantiam hominum gignitur, veluti de Aſtrologis & Medicis conſtat. Inſuper per hæc verba quodammodo inſinuatur malitia divinationis, eò quòd per hanc cultus ſoli DEO debitus quodammodo attribuatur diabolo. Dicitur 3. *occulta*; id eſt ab hominum notitia procul remota, ſive de futuris contingentibus, ſive de præſenti vel præterito &c. Unde additur 4. *prædicuntur ſeu etiam manifeſtantur* &c. divinatio quippe non in ſola interna notitia conſiſtit, ſed ſignis inſuper ac verbis externè prolatis perfici ſolet, veluti experientia probat.

℟. jam ad ſecundum. Divinatio ùt, ſic 482. duplex eſt *ſecundùm omnes.* Una, quæ fit cum expreſſa dœmonis invocatione, ſive hoc fiat verbis, ſive etiam factis, utputa uſurpando tale factum, cui dæmon reſpondere ſeu etiam occulta manifeſtare noſcitur. Altera, quæ fit cum tacita invocatione dœmonis, prout fieri aſſuevit, dum vana verba vel facta uſurpantur, & ex talibus occulta manifeſtantur. Rectè autem dicuntur vana, eò quòd ex ſe, ſine interventu dœmonis, nequeant manifeſtare occulta, prout am-

amplius patebit ex dicendis de vana obser-vantia *Conferentia sequente.* Castropalao *part. 3. tr. 17. disp. 1. pu. 3. n. 5.*

Quæres 2dò, quæ & quot sint species divinationis cum invocatione expressa dœmonis, & quot cum invocatione tacita?

483. ℟. 1. Divinationis cum invocatione expressa dœmonis communiter enumerantur novem species, quarum distinctio desumitur ex diversitate modorum, quibus solet dœmon respondere seu occulta manifestare; vel enim dœmon invocatus apparet variis imaginibus aut corporibus assumptis seu etiam efformatis ex aëre sicque manifestat occulta: & hoc dicitur *Præstigium.* Vel 2. per somnia certo situ aut ceremoniis decumbentis captata & dicitur *Somnium.* Vel 3. adhibitis certis signis aut carminibus mortui videntur resurgere & loqui occulta manifestanda &c. (quod nemo præter dœmonem facit) & dicitur *Necromantia.* 4. Subin diabolus vi pacti cum eo initi docet per homines arreptitios: & dicitur *Pytonismus.* Vel 5. dœmon manifestat similia per certa signa apparentia in corporibus terrestribus, utputa, in lapidibus, plumbo fuso, aut bivii &c. & dicitur *Geomantia.* 6. *Hydromantia* verò appellatur dum per signa apparentia in aqua, 7. *Aeromantia*, dum per signa apparentia in aëre; 8. *Pyromantia*, dum per signa in igne appa-

apparentia in igne manifestat &c. Denique 9nò. ***Aurusicium*** dici solet, dum diabolus per signa apparentia in intestinis seu etiam arteriis Sacrificatorum animalium responsa dat, prout olim dedit cæcæ gentilitati, veluti post alios observat P. Sporer *cit. n. 13.*

℟. jam 2. Divinationis cum pacto implicito seu tacita invocatione dœmonis rursus duæ sunt species generales scilicet Sortilegium, de quo paulò infrà *a n. 492.* & Augurium latè sumptum. Hoc posterius rursus subdividitur 1. in astrologiam judiciariam, de qua rursus *n. 486..* dicetur 2. in augurium propriè dictum, dum scilicet ex animalium seu etiam avium cantu aut vocibus divinantur occulta. 3. in auspicium, cùm ex avium volatu &c. 4. in omen, dum ex hominis sententia præter intentionem prolata 5. in onyrocriticam, dum ex somniis habitis &c. 6. in physiognomiam, dum ex totius hominis signis &c, 7. in metoposcopiam, dum ex fronte &c. 8. in Chiromantiam, dum ex manuum lineis occulta prædicuntur &c. piget profectò plures hujusmodi ineptias recensere; tum quia Doctores in iisdem recensendis neutiquam conveniunt; tum præsertim, quia fusior earum explicatio ad praxin parum, vel nihil conducit, quandoquidem de se patulum sit, quamlibet speciem per se loquen- 484.

loquendo esse mortaliter peccaminosam & illicitam. Quia tamen de nonnullis posset esse dubium, in quibus circumstantiis illicitè usurpentur; hinc principaliores enucleatiùs ventilabimus in hac Conferentia. Jam verò

Quæres 3tiò, quale peccatum sit Divinatio?

485. ℟. Divinatio superstitiosa (de qua sola hic loquimur) ex suo genere est peccatum mortale, & nedum jure divino *Devteron. 18.* sed & humano, *Can. qui divinationes II. c. 26. q. 5. & Can. si quis Clericus &c. ibidem.* prohibita sub infligenda excommunicationis pœna. Ita Doctores *unanimiter.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 12. punct. 3. & 4.* Laymann ubi suprà *c. 3. n. 4.* Sanchez &c. Ratio est: tum quia omnis divinatio includit formalem contemptum Dei, dum ea, quæ à Deo peti deberent, à dœmone postulantur, vel hujus suggestu aut delusione potiùs divinantur; tum præsertim, quia involvit commercium cum dæmone, hoste infensissimo Dei, totiusque humani generis, quod planè recta ratio naturalis & natura humana abhorret, dictatque illud commercium explicitum rem esse prorsus detestabilem, neque in hoc facile reperietur ignorantia invincibilis, licèt fateri cogamur (experientia teste) in illa divinatione, quæ fit cum pacto implicito duntaxat, subinnon peccari nisi venialiter, id-

que

que triplici potissimùm ex capite, vel quia 1. simpliciores non ita apprehendunt malitiam hujus taciti commercii cum dæmone, ideòque excusari possunt à gravi culpa ratione ignorantiæ; vel, quia prudentiores etiam non adhibent veram fidem; vel denique 3. quia ex mera levitate ac joci causâ subinde tentant aliquid de futuro aut præterito occultum indagare per vanum medium, quô casu non tam superstitionis, quàm vanitatis cujusdam de se venialis condemnandi sunt, veluti sapienter advertunt Valentia. Sanchez. Laymann, *lib. 4. tr. 10. c. 3. n. 4.* Babenstuber *tr. 5. disp. 2. art. 4. n. 23.* Felix Potestas *tom. 2. part. c. 6. n. 253.* & alii plures.

Ergone, inquies, omnis divinatio ex astris petita illicita est & graviter peccaminosa?

R. Minimè gentium; non enim illicita 486. est, sed honesta & laudabilis divinatio astrologiæ naturalis, illa scilicet, vi cujus Astrologi ex astrorum concursu seu etiam influxu præsagiunt effectus quosdam naturales, seu necessarió eventuros, utputa eclypses solis, vel lunæ, &c. vel etiam contingentes, & per alias causas naturales impedibiles, utputa tempestates, pluvias aeris serenitatem, ventos, &c. Illa proin Astrologia duntaxat velut noxia & superstitiosa reprobanda est, quam judiciariam vocant, eô quòd qui-

dam Phantaſtici volentes ſapere plus quàm oportet, ex puncto nativitatis (licèt incertiſſimo) vel potiùs ex ſitu aſtrorum ſeu etiam conſtellatione &c. geſtiunt præſagire nedum temperamentum , vel etiam inclinationem hominis recens nati, verùm inſuper alia plura contingentia futura ab arbitrio humano dependentia , utputa officia, dignitates , electionem ſtatus , v. g. matrimonium, Religionem, &c. aliosve effectus fortuitos, uti ſunt incendia , ſubmerſionem, deprædationem, bella, magnatum fata , &c. quo in genere nonnulli valde excedunt , licèt vanitatis potiùs , quàm ſuperſtitionis propterea arguendi &c. Hæc , inquam, & ſimilia ex aſtris ſeriò velut certó ac infallibiliter , immò & probabiliter duntaxat futura divinare , graviter illicitum eſt , & nedum in Scriptura Sacra *Iſaiæ 47.* ſed & à jure Eccleſiaſt. *cap. Illos 26. q. 2. & cap. Non liceat. 26. q. 5.* itémque per Bullam *Sixti V.* jam pridem graviter prohibitum. Ratio eſt : quia hæc divinatio judiciaria nequit fundari in aſtris ceu cauſis quibusdam naturalibus ; ſecus enim actum foret de noſtra libertate quoad actus humanos ab arbitrio noſtro dependentes. Neque fundari poteſt in aſtris velut ſignis quibusdam : quis enim, amabo ! quis inquam aſtra hæc velut ſigna inſtituit, aut vim portendendi futura contingentia libera iisdem indidit ? Certè nec

Deus

Deus, nec Angelus bonus, vel ullus mortalium: undenam enim tibi de hoc constat? restat proin, quòd debeas illa apprehendere velut signa quædam à diabolo instituta ex tacito saltem pacto: ergo sunt graviter illicita. Ita Suarez *de Religion. tom. 1. lib. 2. c. 11. n. 17.* Laymann *loc. cit. n. 5.* Sanchez *lib. 2. decalog. c. 38. n. 30.* Quin immò similia contingentia ex astris vel conjecturaliter tantùm prædicere, prohibuit idem Sixtus V. in motu proprio *Cœli & terræ* &c. jubens, ut contra tales ab Inquisitoribus procedatur, etiamsi id se non certò affirmare asserant, aut protestentur: tametsi non ignorem Castropalaum, Sporer de la Croix, aliósque plures DD. existimare hunc rigorem pro solo foro ex - - non item interno esse attendendum quantùm ad illos, qui conjecturaliter præcisè similia divinare gestiunt. Videatur Kreslinger *in addit. ad Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel tr. 5. distinct. 2. q. 3. post n. 19.* Vel Felix Potestas *Examen tom. 2. part. 2. n. 245.*

Ad, inquies, quid de divinatione illa tenendum; quæ petitur ex physiognomia hominis?

Ante responsionem notandum breviter, à Doctoribus distingui inter duplicem physiognomiam, Philosophicam scilicet, & astrologicam. Philosophica (ab aliis naturalis) dicitur, vi cujus ex corporis disposi- 487.

 tione,

tione, vultûs, manuùmque, vel potius lineamentorum dispositione fit quædam conjectatio prudens, v. g. de robore corporis, sana vel adversa valetudine, phlegmate, hominisque naturali propensione v. g. ad iracundiam, vel ad Melancholiam &c. &c. Astrologica appellatur, vi cujus ex iisdem lineamentis aut signis corporis prædicuntur alia non habentia connexionem, v. g. prospera vel adversa fortuna, promotiones ad officia honorifica, divitiæ, paupertas, nuptiæ, status vitæ, aliivè eventus fortuiti, vel á libera hominis electione dependentes, immò & de præsenti v. g. quod sit adulter, fur, homicida, &c. &c, Hoc prænotato

488. ℟. ad quæsitum. Divinatio desumpta ex physiognomia philosophica & naturali licita est: non item illa, quæ petitur ex physiognomia astrologica. Ratio utriusque facilè conjecturari potest ex dictis; nam divinatio prior petitur ex signis habentibns naturalem connexionem cum effectu v. g. propensione ad iram vel melancholiam: ergo ex his prudenter & probabiliter, esto non infallibiliter possunt prædici similes effectus: è contra posterior divinatio petitur ex signis nullam prorsus habentibus connexionem, uti jam insinuatum est: ergo ex his fieri nequit, nisi imprudens & superstitiosa divinatio, per se loquendo mortaliter peccaminosa.

nosa. Secus dicendum, si supponatur fieri ex mero joco, prout semel factum fuisse memini, dum quidam alteri maritato (quem ex aliorum relatione noverat esse mœchum) ex lineamentis manuum divinavit, quòd ancillam præferat uxori, &c. &c.

Quæres 4tò, sitnè semper illicita divinatio ex somniis petita?

Ante resolutionem rursus animadvertendum est, dari triplex somniorum genus; 489.
aliud enim provenire potest ex causis naturalibus, utputa ex occupationibus vel cogitationibus tempore vigiliæ habitis, vel etiam ex temperamento seu humorum constitutione aut commotione; enimverò Sanguinei læta; Colerici verò, qui scilicet flava bile abundant, sæva, lites, jurgia, cædes &c. Melanholici, quia atra bile abundant, tristia, morbos scilicet, infirmitates, oppressiones, &c. Denique Phlegmatici aquarum submersiones, ambulationes graves somniare solent, sicut Medicorum persuasio fert. 2. Aliud somniorum genus datur, quod à diabolo immittitur per commotionem phantasiæ, dum in hac diversas species excitare solet, prout olim fecit in uxore Pilati, quæ propterea maritum admonuit sequentibus verbis *Matth. 27. 19. Nihil tibi & justo illi: multa enim passa sum hodie per visum* (id est, somnium à diabolo immissum, uti exponunt Interpretes) *propter Eum.*

 3. Tan-

3. Tandem aliud datur somniorum genus à Deo immissum, prout legitur in Sacra Scriptura *Judic. 7.* de Gedeone; de Josepho & Magis *Matth. 1. & 2. cap.* & alibi sæpius. Jam hôc notato

490. R/. 1. Illicitum quidem ac superstitiosum est, ex somniis etiam naturalibus conjecturare futura contingentia libera, vel effectus merè fortuitos, non item bonam aut pravam affectionem animi. Similiter 2. quando sufficientibus, & quasi moraliter certis indiciis constat, somnium fuisse immissum à diabolo, nulla huic adhibenda est fides, benè verò, si moraliter constet, illud fuisse immissum à Deo. Ita sanè *satis communiter* Doctores quoad utramque partem, prout videre licet apud Delrio *disquisit. mag lib. 4. c. 3. q. 6. conclus. 3.* Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. c. 13. à n. 6.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. n. 18. & 19.* &c. &c. Ratio prioris partis hujus resolutionis est: quia somnia naturalia solent proficisci à bona vel prava affectione naturæ, temperamenti, seu etiam phlegmatis, ideoque cum hoc habent naturalem connexionem, non item cum futuris merè contingentibus: ergo ex similibus prudenter quidem & absque omnis superstitionis nota fas est colligere temperamentum naturale &c. non item futura merùm contingentia. Ratio autem posterioris est; quia, qui fidem adhibet somnio à dia-

diabolo sibi immisso convincitur velle habere quoddam commercium cum eodem, velut suo Magistro ac directore: è contra verò qui omnibus perpensis prudenter judicat somnium sibi à Deo fuisse communicatum, nedum prudenter potest, sed etiam tenetur illius ductum sequi: quis enim verè fidelium dubitet DEI consilia esse sequenda?

At, inquies, undenam discernendum erit, sitnè somnium à diabolo potiùs, quàm à DEO immissum?

℟. Equidem in hoc discernendo magna 491.
discretione & cautela utendum esse, nequis à diabolo sese in Angelum lucis transformante fortassis decipiatur. Quem in finem juvabit præ occulis habere sequentes duas regulas. *1. Si somnium impellit ad opus bonum, præsumere licet illud fuisse à DEO: è contra si impellat ad malum vel ad aliquid præsumptuosum &c. potiùs concludendum est, illud fuisse à diabolo immissum & causatum.* 2da Regula hæc est: *si quis post somnium se sentiat animô perturbatum, animô perplexum, minùs promptum ad servitium DEI & alia exercitia spiritualia &c. suspicari licet, illud somnium fuisse ingestum à diabolo* - è contra *si se inde sentiat allacriorem ad opera pietatis & ad amorem DEI &c. prudenter præsumet illud somnium fuisse à DEO vel ab Angelo quodam bono causatum*: Diabolus enim ad

bonum excitare non solet, sicut vice versa Deus & Angeli boni ad malum minimè, bene verò ad bonum operandum nos solent impellere. Tandem si dubium prudens relinquatur, sitnè somnium à DEO, vel potiùs à diabolo causatum, illud vel omnino contemnendum, vel certè cum viro quodam discreto, id est, Spiritu discretionis pollente (invocato priùs DEI auxilio) discutiendum erit, prout sapienter monet Del-Rio *lib. 4. disquis. mag. c. 3. q. 6. post. 5. conclus.* Vide, si placet, Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 12. punct. 3.* Vel Reiffenstuel *tr. 5. dist. 2. n. 23.*

Quæres 5tò, an ergo usus Sortium semper sit illicitus?

492. Ante responsionem nota, nomine Sortium intelligi actionem, qua aliquid fit eo fine, ut inde deveniatur in notitiam alterius: Ex. gr. ut ex projectione taxillorum innotescat, quisnam jaciendo plus effecerit, ideòque & vicerit, ut eidem potiùs debeatur quàm alteri id, de quo sortiuntur, utputa vestis, pecunia &c. hôc modo milites leguntur misisse sortem, & sortiendo inter se divisisse vestimenta Christi. *Matth. 27. v. 35.* Triplex porrò Sortium genus à Doctoribus communiter recensetur: primum appellant *divisorium*, quô indagatur quidnam cuivis tribuendum de bonis communibus v. g. de hæreditate &c. 2dum

dici-

dicitur *consultorium*, quô mediante indagatur divina voluntas circa agibilia vel non agibilia, v. g. an status religiosus sit amplectendus? 3tium vocatur *divinatorium*, quò intenditur notitia de occultis v. g. quisnâm sit auctor homicidii vel furti commissi &c. &c. *hoc. not.*

℟. jam ad quæstionem propositam 1, Sortes divisoriæ licitæ sunt, præterquam in electionibus Ecclesiasticis. 2. Sortes verò consultoriæ rariùs usurpandæ, denique 3. Sortes divinatoriæ nunquam sunt licitæ, & hoc ipsô nunquam usurpandæ. Ita Sanchez, Bonacina, Filliucius *tr. 24. c. 4 à n. 94.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. sect. 2. n. 21. & seqq.* Reiffenstuel *tr. 5. dist. 2. n. 25.* & alii Doctores *communiter.* 493.

Ratio primi est: quia Sortilegium divisorium revera nil aliud importat quàm contractum, quô plures ad rem aliquam jus habentes inter se conveniunt & volunt, ut sit illius, cui sors obtigerit: atqui in hoc pacto de se nulla prorsus malitia apparet: ergo non sunt reprobandæ sortes divisoriæ: dixi tamen; præterquam in electionibus Ecclesiasticis; nam in his debet eligi persona dignior, non autem respici fortuna vel sors melior. Unde etiam *C. fin. de Sortileg.* Pontifex concludit hisce verbis: *sortis usum in electionibus* (Ecclesiasticis scilicet) *perpetua prohibitione damnantes.*

Ratio 2di est: quia regulariter loquendo DEus vult, ut suam voluntatem indagemus vel ab Ecclesia vel per directionem Superiorum, Confessariorum, aut Concionatorum &c. non autem per sortes. Nihilominus in casu, quô talis modus, consulendi scilicet Superiorem &c, non suppetit, simùlque necessitas vel alia causa honesta ac ponderosa id suadet, fas erit mediante sorte v. g. aperitione libri Evangeliorum, vel alterius devoti ascetæ, invocato priùs auxilio divino, explorare quodammodo mentem divinam, prout nedum Sanctissimus Patriarha noster Franciscus trina apertione libri Evangeliorum fecisse legitur, sed & alii plures Sancti. Ratio 3tii hæc est: quia sortes divinatoriæ utpote de se improportionatæ ad investiganda hujusmodi occulta, semper includunt pactum saltem implicitum cum dæmone: ergo sunt illicitæ. Hac de causa *c. 1. & 2. de sortileg.* sub gravibus pœnis prohibetur, ne per sortes inquiratur Author furti, vel quid imposterùm futurum sit. Videatur Reiffenstuel *cit. tr. 5. dist. 2. n. 25.*

Quæres 6tò. quid sit vana Observantia, & quomodo differat à Divinatione?

494 ℟. ad primam partem hujus quæsiti. Vana Observantia est superstitio, quâ media inutilia & improportionata adhibentur in ordine ad aliquem effectum extraordinari-

narium. Ita in re *communis DD.* prout videre licet apud Valentiam, Filliucium, Herincx & alios passim. Dicitur autem hæc observantia *vana,* tum quia media de-se sunt inania & destituta virtute in ordine ad talem effectum; tum quia non rarò frustrà & vanè, utpote sine effectu, adhibentur, diabolo non servante vel non potente servare pactum &c. vel denique vana dici meretur, eò quòd semper plus nocumenti Spiritualis inferat vano observatori, quàm conferat emolumenti temporalis, prout bene notârunt *Doctores cit.*

℟. jam ad alteram quæsiti partim. Vana 495.
Observantia à divinatione differt per hoc, quòd hæc posterior sit quodammodo speculativa, quippe quæ tota quanta occupatur circa cognoscendos, conjiciendos, seu etiam prædicendos ac divinandos eventus occultos: è contra prior vana scilicet observantia, sit prorsus practica, utpote occupata circa applicanda diversa media in ordine ad præstandos effectus extraordinarios. Ex gr. docet Ariolus te fore infelicem illo die, quô surgens pedem sinistrum præ dextro exponis è plumis, vel quô persona primò tibi in platea obvians est vetula &c. tu verò captata hac instructione diligenter observas, ne pedem sinistrum priùs quàm dextrum exponas, aut dum vetula tibi primò occurrit, domum illico te recipis

pis &c. in hoc casu Ariolus dicitur vanus divinator, tu verò vanus observator. Exemplum hoc nî fallor, ad captum appositè in rem nostram deservit. Cæterùm quod malitiam concernit, nihil prorsus inter se differunt, tam enim divinatio, quàm etiam vana obsevantia ex suo genere est mortaliter peccaminosa, ob commercium vel pactum saltem implicitum cum dœmone in utraque contentum, licèt divinatio sæpiùs post se trahat peccatum scandali, quàm vana observantia, quippe quæ non ita frequenter fieri solet coram aliis, at certè non petit fieri, sicut vana divinatio.

Quæres 7timò, quæ & quot sint species vanæ observantiæ?

496. ℟. Vanæ observantiæ communiter enumerantur tres species, scilicet 1. Ars notoria. 2. Observantia sanitatum, & 3 observantia eventuum. Ita rursus satis communiter Doctores. Ad has enim species cæteræ omnes congruè revocari possunt, prout constabit ampliùs ex dicendis, sive dein cum pacto ex- sive cum implicito contingant; in malitia enim substantiali superstitionis prorsus conveniunt, licèt materialiter inter se differant, pròut observant Suarez *lib. 2. de superstit. c. 14. n. 10. & c. 15. n. 2.* Castropalao *disp. 1. de superstit. pu. 8. n. 6.* Jam lubet brevissimè explicare seu

etiam

citam declarare singulas species mox recensitas.

I. Ars notoria dicitur vana observantia in ordine ad consequendam scientiam infusam de rebus occultis per media inutilia, utpote per inspectionem quarundam figurarum in speculo, vel aëre vel aqua apparentium, aut per prolationem verborum ignotorum &c. Hac jarte teste Sporer, Reiffenstuel, Sylvio, Herincx & aliis, uti solent Anabaptistæ, dum post sumptum poculum suæ cœnæ subitò scripturarum aliarumvè rerum hactenus ignoratarum scientiam assequuntur, dœmone illis procul dubio suggerente, prout vel inde haud obscurè colligere fas est, quòd Ecclesiæ exorcismis adorti eadem scientiâ non sine illorum confusione fuerint sæpiùs destituti, veluti refert Marchantius noster *tom. 2. tr 2. part. 3. tit. 1. q. 2. §. 2.* Huc pariter revocandam existimo vanissimam illam Cabalistarum observantiam, qua ex computatione partim certorum verborum aut litterarum, partim etiam numerorum &c. tentant acquirere scientiam de futuris contingentibus, etiam á mero hominis arbitrio dependentibus, falsò sibi persuadentes iisdem litteris ac numeris quandam vim sive naturalem sive supernaturalem ex simpathia astrorum vel aliunde obtentam, competere in ordine ad portenta illa oc- 497

culta:

culta: sed quàm inaniter hoc sibi persuadeant, constabit ex dicendis *n. 502. & 503.*

498. II. Vana observantia sanitatum est superstitio, quâ adhibentur media inania & inutilia ad sanandos homines aut jumenta &c. velut contingit dum ad recuperandam vel etiam conservandam sanitatem, vulnerum curationem aut mitigationem dolorum usurpantur verba, signa, ceremoniæ inutiles seu etiam incantationes &c. quæ neque ex sua natura, nec à DEO, nec denique ab Ecclesia habent vim in ordine ad talem effectum.

499. III. Denique vana observantia eventuum est superstitio, quâ ex fortuito & casuali eventu homo sibi vel alteri aliquid prosperi aut adversi conjectans, suas actiones moderatur vel regulat juxta illam divinationem, ùt si domô egressus anum aut leporem sibi primò obviam habuit, aut canem ullulantem, picamvè pictitantem audivit, proptereaque in malum omen illud accipiens, ocyus domum se contulit &c. Nec dubitandum, quin omnes ac singulæ species mox recensitæ ex suo genere mortaliter sint peccaminosæ, idque propter implicitum saltem commercium cum diabolo in hisce observantiarum generibus involutum. Nihilominus experientia teste fateri cogimur, simpliciores non raro à mortali peccato posse ac debere excusari; vel quia

quia non apprehendunt malitiam superstitionis sub tali facto latitantis; vel certè quia absque firma fide vel certa exspectatione eventus similia practicant ex mera animi levitate, prout jam suprà *num.* 485, animadvertimus.

Quæres denique 8tavò, undenam colligi debeat vel possit dictarum observantiarum vanitas aut malitia superstitiosa?

℞. Vanitas artis notoriæ dignosci potest, 500.
vel ex eo, quòd adhibeantur verba vel signa ignota frivola, vel falsa, aut diabolorum nomina, puta Beelzebub, Astaron, Zabulon &c. vel si quidem adhibeantur nomina & verba de se sancta, nihilominùs admisceantur circumstantiæ vanæ, inutiles, & omnino impertinentes ad ejusmodi effectum, uti rectè observant Laymann, Delrio, Gobat, Sporer & alii. Vanitas porrò sanitatum & eventuum deprehendi potest ac debet ex eó, vel quòd medio adhibito nec ex se neque aliunde, à Deo scilicet competat vis producendi effectum exspectatum; vel certè exinde, quòd tametsi videatur de se habere aliquam vim seu etiam connexionem cum illo effectu, utputa sanitate aut eventu, &c. nihilo seciùs aliæ nonnullæ circumstantiæ accedere seu etiam per modum necessariæ conditionis observari debeant, ex. gr. quòd medicina contra febrim debeat esse confecta tali hora, tali loco, à persona

hujus

hujus nominis, vel sumi in summo silentio, facie versus januam versa &c. quid enim hæc & similia conferant ad efficaciam medicinæ? Vide de hoc Sporer *tr. 2. c. 9. sect. 3. n. 30.* Filliucium *tr. 24. c. 6. án. 158.* Vel Reiffenstuel *tr. 5. dist. 2. n. 34.*

At, inquies, quid, si dubitetur, an hoc vel illud medium non habeat vim ex sua natura, vel certè ex institutione divina in ordine ad effectum exspectatum, licebitnè illud adhibere?

501 ℞. Ubi certò, aut certò probabiliter constat, quòd medium ex sua natura præcisè non habeat virtutem producendi effectum, solúmque dubitatur, an non habeat vim ex institutione DEI vel hominum, &c. neutiquam fas est uti tali medio: è contra tamen 2. ubi omnibus perpensis prudenter dubitatur, utrum medium illud ex sola sua natura non habeat virtutem sufficientem ad hujusmodi effectum de se & naturaliter possibilem, ex rationabili & urgente causa licitè adhibetur, modò non accedant aliæ circumstantiæ vanæ & superstitiosæ, simúlque utens tali medio protestetur, se nolle effectum illum assequi, si non possit aliter, nisi ope dæmonis obtineri. Ita quoad utramque partem tenent Sporer *cit. 31. & 33.* Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 4.* Tamburinus *in decalog. lib. 2. cap. 6. §. 1. n. 63. & 68.* Sanchez. *lib. in decalog. c. 40. n. 43. & 44.*

Ratio

Ratio prioris eſt hæc: quia ubi cauſa ſuapta natura certò agnoſcitur eſſe impotens ſeu deſtituta vigore producendi effectum, ibi effectus aliunde exſpectari debet: atqui in hoc caſu exſpectari nequit à Deo, quippe qui nullibi legitur appromiſiſſe talem concurſum extraordinarium, & hoc ipſo neque ab alio Angelo bono: ergo ab Angelo malo. Ratio autem poſterioris eſt hæc: quia nemo prudentum negare poteſt, dari à parte rei mirabiles & quaſi innumerabiles rerum naturalium, v. g. lapidum, herbarum virtutes &c. quæ nos penitus latent, vel quarum dare non poſſumus rationem convenientem, veluti de virtute magnetis in ordine ad attrahendum ſibi ferrum conſtat, & de aliis pluribus: ergo in caſu, ubi aliunde cauſa naturalis videtur & noſcitur habere virtutem operatricem in ordine ad effectum, & ſolùm dubitatur, an habeat de ſe ſufficientem, neque aliunde accedunt vanæ obſervantiæ &c. planè non videtur, cur non ex gravi cauſa ſaltem fas ſit uti hujuſmodi remedio, præſertim cum proteſtatione, quòd utens nolit obtinere effectum ope dæmonis: quandoquidem per talem proteſtationem prorſus excluditur omnis cultus, & omne commercium cum dæmone ineundum, veluti advertunt Doctores proximè allegati & citati.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Divinatione, & vana Observantia.

CASUS PRIMUS.

Titius in arte cabalistica fundatissimum sese existimat, quam ob rem semel & iterum periculosè satis decumbens per eandem artem suam exploravit, essetnè ex hac infirmitate decessurus, nec ne? Confessarius in iisdem circumstantiis utpote valde periculosis ab amicis Titii accersitus eidem nitebatur persuadere, ut mediante confessione sacramentali, aliisque consuetis Ecclesiæ Sacramentis satageret se disponere ad beatam mortem; ast, nil minùs persuadere potuit, Titio itentidem replicante, se per artem suam cabalisticam certò certiùs cognovisse, nondum sibi imminere horam mortis. Confessarius verò dubitare cœpit, quid de Titio judicandum, vel cum eodem in his circumstantiis agendum?

502. ℟. Confessario concludendum fuisse, quòd Titius in malo statu nedum corporis, sed & animæ versetur, & hôc ipso conandum, ut Titio persuaderet seriam detestationem hujus artis revera superstitiosæ: certum quippe

quippe est, quòd vi hujus artis cabalisticæ non infallibiliter, immò ne quidem conjecturaliter aut probabiliter divinari possit mors, aut sanitas recuperanda vel non recuperanda, veluti plurimis rationibus fundatissimis probat Delrio *diquisit. magic. lib. 1. c. 4. q. 3.* Neque enim ulla verba vel litteræ neque etiam numeri aut cifræ (quibus cabalistæ uti solent) neque eorundem combinatio aut computatio ullam habent vim aut connexionem naturalem cum sanitate (quemadmodum nullam habent cum divitiis obtinendis) nec potest iisdem attribui vis aliqua artificialis vel supernaturalis: quo enim auctore hanc obtinuissent? Et certè, sanitas semel deperdita recuperari nequit sine mutatione seu alteratione, mediantibus qualitatibus activis facienda: atqui qualitates activæ exigunt & supponunt subjectum dispositum, & ad operandum idoneè præparatum, tale autem subjectum non sunt, neque esse possunt verba vel litteræ, aut numeri, eorumvè combinatio: ergo si ex his exspectetur sanitas recuperanda, prorsus superstitiosè & vi impliciti saltem pacti cum dæmone exspectari debet.

Nec dicat Cabalista, se sanitatem non exspectare recuperandam per artem cabalisticam, sed vi hujus duntaxat explorare, sitnè per alia medicamina eandem recuperaturus vel non? Nam

503. Contra hoc inane effugium redit idem argumentum: Verba litteræ, numeri, eorùmque combinatio æquè parùm habent connexionis naturalis vel artificialis aut divinæ &c. cum medicamentis necessariis vel proficuis, quàm cum ipsa sanitate, vel cum peritia aut solertia Medici; ergo quemadmodum sanitatem ipsam nullatenus conferre valent, ita nec ex iisdem conjecturari possunt medicamenta vel medicorum peritia aut solertia &c. ac per consequens nec ipsa sanitas recuperanda, vel non recuperanda. Mihi certè videtur hæc fraus diabolica non collimare in alium finem, quàm ut Cabalistam faciat negligere omnem curam salutis æternæ, quò securiùs eundem tandem pertrahat ad tartara: profectò quisquis ambit hac arte de futuris contingentibus præsertim à mero arbitrio humano dependentibus notitiam sibi comparare infallibilem, tacitè convincitur velle de similibus instrui vel dirigi ab aliqua alia causa occulta, & quidem ratione prædita: atqui non à Deo vel alio Angelo bono: ubi enim constat de de promissione vel infallibili assistentia DEI? &c, ergo ab Angelo malo seu dæmonio.

Atquid, inquies adhuc, si Titius velit quidem confiteri, nolit tamen hanc artem cabalisticam detestari, ejusvè exercitium deserere?

℟.

℟. Si tam firmiter huic inhæreat, ut eidem etiam vim infallibilem divinandi futura attribuat, & desuper admonitus simpliciter nolit ab ea desistere &c. velut indispositus & vanus divinator absolutionis capax non est, prout ex hactenus dictis liquidò constare potest. Nihilominus casu quo Confessarius animadverteret hujusmodi pœnitentem hactenus bona fide exercuisse suam artem, nec unquam apprehendisse gravitatem malitiæ sub ea latentis: & à fortiori si pœnitens ipse supponatur nunquam adhibuisse fidem firmam huic artificio, sed potiùs ex curiositate similia practicâsse, aliunde verò videatur difficulter persuadendus ad omnimodam fugam & detestationem illius, haud imprudenter acturum existimo, si dissimulata interim veritate eundem relinquat in bona fide, & præmissa generali detestatione omnium peccatorum eundem absolvat sacramentaliter, velut in casu simili diximus superiùs, *confer. 1. n. 34.* & *in Theolog. Sacr. part. 2. confer. 18. n. 464.* Præstat enim in similibus casibus desperatis dissimulata veritate relinquere pœnitemtem in bona fide, & peccare materialiter, eidémque administrare Sacramentum quodammodo dubium, quàm omnino nullum, vel veritate declarata dare quodammodo causam peccatis formalibus deinceps ab eodem committendis. Videatur Stoz *lib. 1. part. 3. n. 428.* vel de la Croix *l. 3. part. 1. n. 36.* 504.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius post maturam deliberationem statuerat ducere uxorem, dubius autem quamnam ex pluribus puellis sibi oblatis deberet amplecti, intempesta nocte Sancti Andreæ, dum luna clariùs incessit, facémque quodammodo prætulit, Sempronius ad ripam cujusdam fluminis se contulit (audierat enim ab alio quodam amico, se undecimam inter & duodecimam in eodem profluente velut in speculo quodam visurum imaginem futuræ sponsæ) at verò dum Sempronius super ripam stans superiori corporis parte nonnihil se inclinavit, quatenus formam puellæ ex aquis relucentem perfectiùs contemplari posset, ripâ inopinatò sub pedibus dilabente velut plumbum in flumen prolapsus fuit. Denique utut ægrè emersus & frigore algens hanc suam curiositatem detestatus fuit, grates millenas referens DEO, qui è tam evidenti vitæ discrimine ipsum liberavit. Jam ad nostrum propositum dubitare licet, sitnè Sempronius culpa gravis condemnandus ob hoc factum?

505. ℟. Minimè dubitandum, quin Sempronius in hoc facto mortaliter peccaverit: quis enim prudentum vel primo etiam contuitu non illico apprehendat, hoc medium prorsus esse superstitiosum, utpote omni prorsus virtute tam naturali quàm super-

natu-

naturali etiam destitutum in ordine ad hunc effectum. Et amabo! ad quid illa circumstantia, quòd inspectio debeat fieri in hac nocte, scilicet Andreæ? ad quid, quòd undecimam inter & duodecimam? Profectò sola aqua sine adminiculo alterius speciei impressæ non habet vim exprimendi, seu etiam repræsentandi effigiem futuræ sponsæ vel sponsi: at impressio illa speciei nec à Deo nec à bono Angelo, neque ab alio homine in iis circumstantiis prudenter exspectari potuit: ergo à solo dæmone, qui similibus sese immiscere solet, non alio fine, quàm ut homines decipiat, ac secum in barathrum æternæ damnationis involvat.

Quod autem de inspectoribus aquarum hic dictum fuit, idipsum intellegas velim de inspectricibus certorum speculorum, eo fine, ut in iisdem prospiciant futurum maritum, vel ut deprehendatur author furti, homicidii, maleficii positi &c. Cùm enim nullum prosus sit speculum habens ex sua præcise natura sine interventu alterius speciei impressæ vim repræsentandi similia objecta; hujus autem speciei impressio à nullo alio, præterquam à diabolo prudenter exspectari possit vel debeat, uti jam dictum fuit, hinc evidenter convincitur velle quoddam commercium cum humani generis hoste, quisquis tali medio utitur: quod vel inde ampliùs colligi potest; nam plerum- 506.

que debent ab inspectricibus observari nonnullæ aliæ circumstantiæ prorsus vanæ, v. g. quòd inspectio fieri debeat à tali persona, hujus & non alterius nominis, hac & non alia hora, cum tali situatione, vel (quod adhuc pejus) cum plena & perfecta denudatione corporis &c. &c. è quibus omnibus secundùm dicta *n. 500.* haud obscurè deprehendi ac colligi potest vanitas, & superstitionis hujus malitia, licèt rursus fateri cogamur, similia subinde à simplicioribus practicari absque peccato mortali formaliter tali, ob rationes jam superiùs *n. 485.* & *499.* datas.

At verò, inquies adhuc, quid de illo tenendum, qui nocte natalitia fertur sese locasse supra tripodem retro januam seu portam Ecclesiæ, eo fine, ut hac ratione dignosceret, quænam ex fœminis intrantibus Ecclesiam esset saga vel non?

507. ℟. Auctor hujus facti nedum perniciosæ curiositatis, sed & damnabilis superstitionis est arguendus; tum quia medium hoc vel nullius prorsus potuit esse efficaciæ in ordine ad discernendas sagas, vel certè si quam habuisset efficaciam, eam non aliunde, quàm à diabolo habuisset; tum etiam, quia factum hoc attentavit nedum tempore, sed & loco vel maximè incongruo, & quidem cum evidentissimo periculo temerè judicandi de proximo etiam innocente: quis enim obliga-

ligabit diabolum, ut nocentem potiùs, quàm aliam innocentem tibi proponat velut Sagam? hoc autem facto nunquid graviter delinques eandem habendo, vilipendendo &c. velut Sagam? &c. Hoc ipsum tenendum arbitror de alio quodam, qui, quotiescunque vetulam obviam sibi habuit, assueverat secretò ergo illam pronuntiare certum quendam versiculum barbaricum, nullius scilicèt prorsus significationis: & casu quo fæmina vel minimnm quid oblocuta fuisset, eam habere pro Saga seu lamia: hoc enim sine permagna temeritatis nota fieri non posse, quisque prudentum facilè capiet ob rationem proximè datam.

CASUS TERTIUS.

CAja de concilio alterius cujusdam fœminæ in caligas sui mariti secretò insuit certum quendam herbarum fasciculum eo fine, ut deinceps ab inordinato lusu, cui hactenus nimium quantum deditus fuerat, retraheretur. Et quod mireris: fatetur insuper Caja se id practicâsse effectu tam prospero, ut ab eo tempore advertat maritum prorsus aversum ab omni lusu. Verùm cùm cùm obdictam causam multa contraxerint debita, ut propterea jam cogantur vivere in perpetua egestate & miseria; hinc sciscitatur ulteriùs, an sibi non liceat

 di-

dicere illam satìs notam orationem S. Christophori eo fine; ut pecunias vel alia media sustentationi necessaria obtineant? Jam ad nostrum propositum circa præsentem facti speciem dubitatur 1. Utrum vel qualiter Caja peccaverit, insuendo caligis sui mariti fasciculum herbarum? An non teneatur illum tollere, vel verò sufficiat præcisè mutare animum, credendo scilicet, quòd dictæ herbæ non habeant vim retrahendi maritum à lusu inordinato? 3. Denique quidnam de illa oratione Sancti Christophori tenendum sit?

508. ℟. ad primum quæsitum, Cajam procul dubio graviter peccasse, quandoquidem illud medium certò certiùs fuit superstitiosum, utpote omnino improportionatum in ordine ad effectum intentum; nam abstinentia vel cessatio mariti ab inordinato lusu dependebat præcisè à libero ipsius arbitrio: atqui fasciculus herbarum caligis insutus naturaliter non potuit immutare arbitrium seu voluntatem mariti; quia quæ naturaliter moveri non solet, nisi præsupposita cognitione objecti: objectum autem (fasciculus scilicet herbarum latenter insutus) nunquam fuit cognitum à marito: ergo non potuit habere vim naturalem.

Neque illa prorsus videtur ratio asserendi, quòd fortassis occultæ quædam exhalationes dictarum herbarum habuerint vim immutandi intellectum, & consequenter

ter etiam retrahendi voluntatem ab inordinato lusu &c. Naturaliter enim loquendo illæ exhalationes priùs debuissent immutare aliquem sensum: quandoquidem juxta sanam Philosophiam nihil esse possit in intellectu, quòd non priùs fuerit in aliquo sensu: atqui nullibi constat, neque est prudens ratio asserendi, quòd vis dictarum herbarum, utpote prorsus incognitarum marito immutârit aliquem sensum, ac per consequens etiam intellectum aut voluntatem; ergo &c.

℟. ad 2dum quæsitum, Cajam à Confessario fuisse persuadendam & suo modô obligandam, ut è caligis sui Mariti auferat dictum fasciculum herbarum, idque propterea, ne habeat occasionem in sua persuasione sinistra ulteriùs perseverandi. Profectò si firmiter credeat dictis herbis nullam competere vim retrahendi maritum ab inordinato lusu, nullam pariter sentiet difficultatem eas tollendi: sin verò supponatur etiamnum perseverare in hac sinistra persuasione, velut superstitiosa & vana observatrix privari debet beneficio absolutionis. Tametsi in rigore loquendo existimem, quòd in hoc casu sufficeret deponere sinistram persuasionem, nec simpliciter necessum, ut fasciculus herbarum tollatur; tum quia is supponitur nemini esse nocivus; tum etiam quia Caja poterit sibi persua-

ſuadere maritum non propter herbarum faſciculum, ſed propter alias rationes v. g. infortunium, aliavè incommoda mutâſſe animum, ita, ut nolit ampliùs ludere. Hac de cauſa Sporer, aliique plures Doctores bene advertunt, univerſaliter loquendo non bene argui: hic vel ille uſus fuit medio ſuperſtitioſo v. g. ad febrim depellendam, & ex eo tempore ſenſit ſe liberatum: ergo medium illud juvit &c. Non, inquam, bene hoc infertur; potuit enim contingere, ut eo tempore, quô medium illud Superſtitioſum fuit applicatum, naturaliter ceſſaret materia peccans, unde febris ortum duxerat: quidni ergo ſimiliter contingere potuiſſet, ut eodem tempore, quô Caja applicavit medium ſuperſtitioſum, maritus ex alio motivo, uti jam dictum fuit, luſum execraretur?

510. ℞. jam ad 3tium quæſitum, neutiquam approbandum vel etiam permittendum fuiſſe uſum illius orationis ad S. Chriſtophorum; quandoquidem hæc in rei veritate non eſt, niſi magica quædam incantatio cum implicito ſaltem pacto aut invocatione diaboli; nam tales ſolent ſperare ac credere poſt certum tempus vel numerum orationum S. Chriſtophorum (veriùs dixeris diabolum) ſibi comparituruum, & ſubminiſtraturum ſubſidia pecuniaria &c. ubinam autem hoc ſcriptum vel à DEO revelatum le-

legitur? Licitè quidem & sanctè pro quavis necessitate sublevanda ad Deum recurrimus, & hunc in finem Magister cælestis Christus Dominus noster orationem dominicam nos docuit, quam cum pia in Deum ceu Patrem nostrum cœlestem fiducia quilibet tantò utiliùs, quantò frequentiùs orare poterit: hujus ergo usum ac frequentiam Confessarius efficaciter inculcet, alterius verò omnino prohibeat ob rationes jam datas. Vide, si lubet, Castropalao *part. 3 tr. 17. disp. 1. pu. 10. n. 9.* Vel Matthæuci *in cautel. Confessar. lib. 1. c. 17. n. 98. & seqq.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, illicitum esse consulere Cingaros, uti vocant, aut cingaras de futuris contingentibus, utputa de statu deligendo, de prospera, vel sinistra fortuna &c. Ratio est: quia consulendo datur iisdem occasio vel potiùs motivum vel ope dœmonis divinandi vel certè mentiendi; cùm aliunde notitiam de futuris contingentibus habere non possint, nisi à dœmone. Esto autem talis consultatio ex joco (uti plerùmque assue- 511.

assuevit) facta, culpam venialem excedere non videatur, potest nihilominus fieri mortalis, si vel consulens animo serio consulat, & responsis firmam fidem adhibeat, vel certè prævideat cingaram dœmonem invocaturam; utendo medio superstitioso, vel animo serio responsuram &c. &c. Sanchez *lib. in decalog. c. 38. n. 48.* Matthæucci *loc. cit. n. 112.*

512. Colliges 2dò, non esse illicitum uti scientia ope dœmonis acquisita v. de effectu aut virtute naturali alicujus rei; modò dœmon ad actualem usum concurrere non debeat. Ita *ex communi DD.* tenent Sanchez *cit. c. 42. n. 20.* Suarez *tom. 1. de Relig. l. 2. c. 15. n. 24.* Tamburinus, Sporer &c.

Ratio hujus est: quia scientia de se est bona; quantumvis illicitè acquisita. Hinc fit, quòd si à dœmone didicisti, quænam medicamenta naturalia serviant ad hunc vel illum morbum depellendum; licitè ea applices &c. vel si nôsti, quo medio aut via naturali tolli valeat maleficium, licitè illud tollas, ferè quemadmodum meretrix licitè utitur pecuniis opere suo meretricio malè adeptis.

513. Colliges 3tiò, etiam in usu sacrarum rerum; utputa orationum, gestatione sacrarum Reliquiarum &c. intervenire posse vanam observantiam v. g. quòd oratio debeat

beet dici facie erga solem vel lunam versa &c. hac vel illa hora &c. Hæc inquam & similia innumera non nisi superstitionem sapiunt; cùm tales circumstantiæ prorsus nihil conferant ad efficaciam orationis. Confessario proin incumbit, ut fideles quos animadvertit hisce superstitionibus deditos, bene instruat, docendo ac demonstrando, quòd similes circumstantiæ prorsus sint vanæ ac inutiles, adeoque spem & fiduciam suam non in hisce ineptiis ac insaniis falsis, sed potiùs in Dei bonitate ac clementia nec non in Sanctorum meritis vel eorum, quorum SS. Reliquias colunt, intercessione collocare debeant, prout sapienter monet Matthæucci *loc. cit. n. 195.* Hinc ulteriùs

Colliges 4tò, graviter delinqui ab iis 514. qui SS. & tremendo Missæ sacrificio abutuntur, sive procurando, ut illud legatur ex malo fine, sive ut adhibeantur aliæ circumstantiæ superstitiosæ velut necessariæ in ordine ad obtinendum aliquem effectum v. g. Sanitatis, illæsibilitatis seu invulnerabilitatis &c. Hujus sacrilegæ superstitionis condemnandi sunt sequentes 1. qui curant tot & tot præcisè Missas v. g. tres & non plures legi, & quidem tribus diebus continuis, tribus Sacerdotibus hujus & non alterius nominis, accensis tot & tot candelis &c. 2dò qui certas scripturas,

volunt ſubitò depellere morbum. 3. qui vel quæ per prolationem certorum verborum volunt canes reddere mutos, aut ſanquinem ſiſtere, ne ampliùs diffluat v.g. ex naribus aut vulnere corporis &c. &c. Ratio ſimilium facilè poteſt erui ex dictis; nam pactum ſaltem implicitum cum dæmone ſub ſchemate ſimilium verborum latens facilè poteſt colligi tum ex eo, quòd circumſtantiæ prorſus vanæ adhibeantur, (ad quid enim inſufflatio verborum in aurem animalis ratione deſtituti & nil prorſus intelligentis?) tum etiam, quia dicta verba de ſe ſâcra non habent vim infallibilem impetrandi tales effectus inſolitos. Et licèt me non lateat, à multis Doctoribus non improbari uſum ſimilium verborum ſeu etiam verſiculorum ex Pſalmis &c. ſi cum pia in DEum confidentia & ſine infallibili exſpectatione à DEO deſiderentur dicti effectus; exiſtimo nihilominus hanc praxin, utpote plenam periculo, omnimodis à Confeſſario eſſe diſſuadendam, vel ex eo duntaxat capite, quòd pauci intra terminos piæ duntaxat confidentiæ ſint ſubſtituri, præſertim ſi ſemel effectum ad prolationem dictorum verſiculorum fuerint experti. Videatur de la Croix *lib. 3. p. 1. n. 29.*

At inquies, quid tenendum eſt de pulvere Sympatico, quo nonnulli curare ſolent vulnera diſtantium?

516. ℞. Ab aliquibus Doctoribus usum hujus pulveris approbari cum hac tamen limitatione: modo vulneratus non nimiùm distet v. g. ultrà trecentos passus &c, tum quia probabile est, dari aut possibilem esse *actionem in distans*; tum quia fortassis idem pulvis potest diffundere nonnullas qualitates per medium, quemadmodum cadavera defunctorum (teste S. Thoma aliîsque multis DD.) per multa milliaria solent emittere quendam odorem vel potiùs fætorem: hac de causa credo in casu urgenti permitti posse usum hujus pulveris cum limitatione jam insinuata, præsertim si utens protestetur, se nolle quodcunque cum Cacodæmone habere commercium, neque etiam desiderare effectum sanitatis, nisi hæc naturaliter restitui vel obtineri possit.

Alii tamen Doctores satis communiter damnant usum hujus pulveris velut superstitiosum, eò quòd incredibile videâtur, quòd qualitates hujus pulveris tam longè, per muros etiam & media corpora interjecta undequaquam sese diffundere valeant: hæc opinio procul dubio tutior est, proptereàque usus ejusdem pulveris non facilè approbandus à Confessario.

517. Colliges ex his 6tò, id, quod de cura mediante pulvere sympatico mox diximus, pariter tenendum esse de transplantatione (uti vocant) sanguinis, dum scilicet Chyrur-

rur-

rurgi sanguinem humanum è membris tabescentibus v. g. brachio, pede &c. extractum infodiendo transplantant in arborem eo fine, ut membra tabescentia recuperent pristinum vigorem ad instar arboris reflorescentis. Mihi probabilius immò propemodùm certum & indubitabile videtur, quòd hoc medium prorsus vanum sit & inane: quid enim virtutis aut vigoris corpori humano tabescenti conferat sanguis in arborem; præsertim multum distantem transplantatus? vel quid arbor distans corpori? Nec immeritò S. Thomas aliique plures Doctores, quos sequitur Burghaber *centur. 1. cas. 46.* certæ superstitionis damnant eos, qui pueros aut chartulas nomine puerorum inscriptas mittere solent per fissuram arboris, ut sanentur à ruptura 1. item 2. qui ferrum, quô læsi sunt, infigunt lardo porcino: ut sanentur; vel qui 3. arborem vel etiam rem ligant locô vulneris sanandi &c. &c. Qui plus hujusmodi ineptias & superstitiosas observantias (nam omnes recensere impossibile foret, nec capi possent libelli hujus angustiis) nôsse desiderat, adeat R. P. Del-Rio *lib. 3, disq. magic. part. 2. q. 4. sect. 9.* Gobat *theolog. experiment. tr. 11. à n. 923.* vel de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 29. & seqq.*

Colliges 7timò, superstitionis pariter condemnandos esse illos, qui ad procu- 518.

randos vel obtinendos effectus extraordinarios adhibent artificialia quà talia, utputa imagines astronomicas, annulos, characteres, numeros arithmeticos. Ita Del-Rio *lib. 1. c. 3. q. 1.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 10. pu. 2.* Sanchez aliique plures. Ratio est: quia artificialia, utpote destituta qualitatibus alterativis nequeunt esse principium naturale alicujus operationis vel immutationis. Nec dici valet, quòd habeant quandam virtutem naturalem ab astris sibi impressam: unde enim amabo! unde constat de tali impressione? vel quis artifex ex astris hunc influxum infallibilem impetrabit? Profectò cùm quodvis artificiale quà tale sit voluntarium, dicendum potiùs foret, astra immediatè influere in arbitrium artificis, & non in artefactum: at, hoc æquè absurdum est quàm illud: utpote omni fundamento destitutum, veluti colligi potest ex dictis ad casum primum hujus Conferentiæ: ergo &c.

519. Colliges denique 8tavò, nunquam prorsus fas esse uti medio, de quo certò constat, esse superstitiosum, & omni virtute in ordine ad talem effectum destitutum.

Ratio est: quia superstitio utpote intrinsecè mala nullo casu nulliusvè necessitatis intuitu cohonestari potest. Unde in simili contingentia nulla prodest protestatio, quòd nihil cum dæmone velis habere commer-

mercii &c. opere enim ipso contrarium monstras, utpote gnarus tali medio nullam competere vim ex sua natura, neque etiam ex aliqua Ordinatione divina, & tamen (uti supponitur) eodem uteris in ordine ad effectum: à nullo alio, quàm à dæmone præstandum.



CONFERENTIA DECIMA SEPTIMA

De Magia & Maleficio.

SUMMARIUM.

520. Nomine Magiæ ùt sic intelligitur ars mira operandi; quæ dividi solet in naturalem & superstitiosam.

521. Magia Superstitiosa rursus ex duplici fine dicitur vel Magia simpliciter vel maleficium.

522. Utraque hæc species absque dubio est mortaliter peccaminosa.

523. 524. & 525. Breviter explicatur, quidnam Sagæ aut magi valeant. 1. circa Elementa. 2. circa corpora humana, & 3. quid circa animas, vel in animas hominum?

526. Esto Sagæ non semper, fortassis tamen sæpius transferuntur à dæmone de loco in locum per aëra.

527. Non ergo audiendi sunt Lutherus, Melanchton & alii, existimantes id duntaxat fieri vel absolvi in mera imaginatione, nec esse, nisi diaboli illusionem.

528. Respondetur breviter ad principale fundamentum AA.

529. Maleficium rectè dicitur: ars sive potestas nocendi aliis.

530. Hoc rursus à DD. distinqui solet in philtrum amoris, veneficium.

531. Quænam remedia sint adhibenda contra maleficia?

532. Nunquam fas est solvere maleficium per aliud novum maleficium, bene tamen per ablationem signorum.

533. Quidnam agendum sit, casu quo dubitatur, an magus vel saga possit medio naturali vel licito solvere maleficium?

534. Quid si posset quidem, dubitetur tamen, an non medio superstitioso sit soluturus?

535. & 536. Solvuntur breviter duæ objectiones in contrarium.

537. Resolvitur breviter Casus I. de quodam lascivo, qui mediante philtro nisus fuit puellam honestissimam in suam trahere sententiam.

538. Quid Confessario agendum fuerit cum tali juvene pœnitente?

539. An Maleficium ab eo depositum potuerit tuta conscientia in eodem loco relinqui, an verò debuerit auferri?

540. Resolvitur Casus II. Cujusdam pœnitentis, qui ad recuperandam pecuniæ summam furtivè sibi ablatam jussus fuit à quodam ariolo infigere clavum cistulæ, è qua pecunia fuerat subtracta.

541. Prorsus illicitum ac superstitiosum est percutere seu etiam comburere animalia veneficio in-

infecta, eo fine, ut saga eundem dolorem sentiens cogatur deinceps abstinere à nocumentis inferendis.

542. Fas nihilominus est, ponere tale signum contrarium, quô diabolus cogatur abstinere deinceps à maleficio continuando, seu damno inferendo &c. &c.

543. Sitnè licitum ponere signum contrarium, de quo dubitatur, an non sit superstitiosum?

544. Resolvitur Casus III, de quodam puero decenni, qui parocho suo ingenuè fassus fuit, se à Cacodæmone didicisse artem magicam.

545. Parochus huic illicitè præcepisset, ut artis suæ probam monstraret ad oculum.

546. Potuit tamen tutâ conscientia uti balneo, ut liberaretur à veneficio, quô ab eodem puero fuerat infectus.

547. Quomodo vel quibus de punctis puer iste, vel alius quicunque magus in simili casu specialiter sint examinandi?

548. Quâ via, quibusvè mediis ad frugem meliorem sint reducendi?

549. Opera magorum, quantumvis videantur mira, non tamen sunt vera miracula.

550. E quibus indiciis colligendum sit, an intervenerit verum miraculum à DEO, an verò operatio merè naturalis, aut diabolica?

551. Judex illicitè peteret à mago vel Saga productionem v.g. muris aut ranæ in testimonium artis magicæ &c.

552. Similiter illicitum est vertere Scopam, vel projicere pulvinar versus januam eo fine, ut Saga cogatur remanere in cubiculo usque dum agnoscatur Persona.

553. Sitnè licitum in ordine ad se liberandum ab infestatione dæmonis repercutere Sagam, esto

illa propterea à dæmone esset graviter percutienda, aut intoxicanda novo maleficio?

554. Quid denique agendum cum pecuniis à diabolo obtentis, & an licitè à mago expendantur?

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Magia, & Maleficio.

QUæres primò, quid sit Magia? & quotuplex?

520. ℟. ad primam partem hujus quæsiti, nomine magiæ ùt sic seu in genere communiter intelligi *artem operandi mira*: communissimè autem dividi solet in naturalem & superstitiosam seu diabolicam. Naturalis dicitur, dum hominum inventione aut ingenio mediantibus causis naturalibus (applicando scilicet activa passivis) admirandi quidam effectus, utpote transcendentes communem naturæ ordinem, producuntur. Et hanc magiæ speciem, etsi de se minimè malam, Doctores communiter disuadendam monent, eò quòd sit valde periculosa, ac sensim sine sensu viam sternat ad magiam superstitiosam &c. Magia verò superstitiosa (de qua sola impræsentiarum tractabimus) perbene descri-

ſcribitur, quòd ſit ratio ſeu *ars operandi mira ope dæmonis*, id eſt, per ſigna à dœmone inſtituta: quemadmodum enim magia naturalis utitur cauſis naturalibus: ita Superſtitioſa utitur quibusdam ſignis, quibus dœmon ſuo modo allicitur, vel vi pacti cogitur ad præſtandum id, quòd magus aut ſaga petit.

℟. ad alteram partem ejusdem quæſiti. 521.
Magia Superſtitioſa ſeu diabolica ratione finis à mago aut ſaga intenti rurſus eſt duplex; vel enim magus ſuam artem exercet eo præcisè fine, ut ſibi magnum acquirat nomen: vel ſeſe oſtentet, uti feciſſe leguntur magi in Ægypto coram Pharaone producendo ſerpentes &c. & tunc dicitur ſimpliciter *magia*: vel exercet illam in ordine ad inferendum Proximo damnum; & tunc appellatur *maleficium* ſeu etiam *veneficium* vuluti Herincx noſter & alii Doctores communiter docent, & mox ampliùs patebit ex dicendis *à n. 529.*

Quæres adò; quale peccatum ſit Magia?

℟. Magia eſt ex ſuo genere peccatum 522.
mortale. Ita *omnes*. Ratio eſt: quia nunquam exercetur ſine expreſſa vel ſaltem tacita invocatione & commercio cum dæmone: atqui hoc commercium graviſſimè repugnat tum legi divinæ, tum etiam rectæ rationi nobis congenitæ: ergo &c. Nunquam proin in hac arte dari poteſt excuſa-

transferre integras ſegetes, vel integra pomaria de loco in locum, transponendo ſcilicet ſuperficiem terræ aut terram, in qua arbores aut ſegetes erant plantatæ &c. Ratio horum eſt: tum quia gaudent maxima celeritate ac poteſtate ſeu virtute movendi hæc corpora ſublunaria de loco in locum; tum etiam quia pollent notitia rerum naturalium v. g. quô modo tonitrua aut grandines confici debeant: proin facillimo modo poſſunt nubes in aliis etiam regionibus collectas coadunare ad locum, ubi magus demoratur, easdemque vel in pluvias reſolvere, vel inducto frigore ita indurare, aut denſiſſima grandine in terram decidant &c.

℟. 2dò, Circa corpora hominum Magi 524.
vel potius dœmones poſſunt ſequentia. 1. Ea celerrimo motu transferre de loco in locum. 2. Eadem corpora transformare quodammodo, ſaltem extrinſecè, mutando ſcilicet figuram, & ex aëre vel craſſis vaporibus terræ aliam v. g. lupi circumponendo &c. vel ſubſtituendo veram beſtiam lupi loco hominis ſubitò in alium locum translati & hoc etiam modo hominem reddere inviſibilem &c. 3. Poſſunt cauſare varios morbos in humano corpore, vel 4. viceverſa infirmatum aut vulneratum ſanare &c. intellige ſemper: *per ſe loquendo & permittente DEO.*

℟. jam

525. ℟. jam ad idem quæsitum 3tiò. Circa animas hominum corporibus conjunctas dœmones, & ope ipsorum magi omnia possunt, quæ ex dispositione corporis & imaginatione dependent; utputa incitare ad amorem, ad odium, ad libidinem; potest enim diabolus efficere, ut objectum amandum semper observatur phantasiæ amantis, vel objectum odiosum phantasiæ odientis, prout multiplici experientia constat & amplius patebit ex dicendis à *n. 537.*

Circa animas tamen à corporibus jamiam separatas seu solutas, nec dœmones (nisi in damnatas, puniendo illas juxta mensuram delictorum) neque etiam magi aliquid possunt v. g. excitando eas ab inferis: Hinc si magus aut Saga faciat spectrum quoddam apparere, minimè credendum est, quòd sit anima alicujus hominis defuncti, sed potiùs dœmon ipse sub tali forma latitans. Neque obstat illud, (inquit rectè Babenstuber *cit. n. 68.*) quod *1. Reg. 28.* de Samuele narratur; nam si verè apparuit anima Samuelis, id non factum est vi artis magicæ, sed ex peculiari ordinatione divina ad majorem terrorem & confusionem impii Saulis. Videatur de his Suarez *tom. 1. de Relig. l. 2. c. 16.* Filliucius *tr. 24. c. 7. à. n. 171.* vel Sayrus *in clavi Reg. lib. 4. c. 6. à. n. 14.*

Quæ-

Quæres 4tò, sitnè verum, quòd Sagæ vel striges aliquando realiter ac physicè per dæmonem transferantur de loco in locum?

℟. Vix prudenter dubitari posse, quin subinde saltem portentur per aëra de loco in locum, ita ut corporaliter intersint nefariis conventibus, & nescio quæ detestabilia ac nefanda scelera committant. Ratio est: quia in primis negari nequit, diabolum pollere hac potestate loco motiva: ex parte autem lamiarum seu strigum nulla prorsus apparet repugnantia. Adde insuper, quòd hæc corporalis præsentia, & præsertim commixtiones illæ nefandissimæ, quas solent habere frequentissimas tum inter se, tum etiam cum ipso dæmone, longè efficaciùs alliciant, & quodammodo pertrahant aut cogant ad omne nefas: unde minimè ambigendum, quin Cacodæmon hoc mediô sæpesæpiùs utatur ad hunc finem, esto fortassis subinde interveniant nonnullæ illusiones dæmonis v. g. *circa situm loci ad quem*, vel *circa apparatum convivii, epularum* &c. Denique veritatem hujus opinionis probant experientiæ & quasi innumeræ historiæ, prout videre licet tum apud Delrium *disquis. mag. lib. 2. q. 16.* tum etiam apud Sprengerum *in malleo malefic. part. 2. q. 1. c. 3.* Binsfeldium *de Confess. malefic. pag. 202. & seqq.* omnibus 526.

hominibus, vel brutis nocuerint: iujurias verò ab ipsis DEO illatas per idololatriam, blasphemias, sodomiam, &c. tanquam merè illusorias insuper haberi, & non curari Ita Babenstuber *tr. 3. disp. 2. art. 4. n. 71.* & sapienter omnino: nam si judex nolit animadvertere in sagam propter idololatriam, blasphemias, sodomiam, &c. eò quòd hæc & similia à parte rei non faciant, sed potiùs à dæmone illusæ credant, se fecisse, planè non video, cur idem judex non debeat pariter existimare, sagas à parte rei non nocuisse hominibus aut brutis, sed solum vi illusionis diabolicæ credere, quòd talia damna intulerint, quo semel datô planè non apparet, cur ob hæc scelera potiùs quàm ob illa debeat animadvertere in sagam.

At, inquies, *cap. Episcopi 26. q. 5.* dicitur *quòd Satanas - - - mentem* (sagarum) *quam captivam tenet, in somniis deludens, modò læta, modò tristia, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per devia quæque deducit, &c.* moxque subditur: *quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ NB. in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitraretur?* ergo non vere ac realiter sed in solo spiritu, id est phantastica illusione dæmonis transferuntur.

℟. *in cit. capitulo* solum reprobari, quòd 528.
sagæ cum Diana Dea paganorum, &c. verè & realiter transferantur per aera &c. prout

ut

ut legenti contextum ejusdem capituli patebit, minimè autem docere, quòd omnia illarum peccata in sola phantasia vel imaginatione absolvantur. Unde in forma breviter responderi potest distinguendo consequens: ergo non verè ac realiter per aëra transferuntur cum, vel per Dianam paganorum Deam, *conced.* non transferuntur per diabolum, saltem sæpiùs &c. uti jam dictum fuit, *neg. consequent.* Reliquia Adversariorum fundamenta confutata videri possunt apud Azorium *tom. 1. lib. 9. c. 25. q. 3.* Suarez, Sayrum, Del-Rio, Babenstuber *n. 71.* & alios proximè cit.

Quæres 5tó, quid sit Maleficium? & quæ vel quot species eiusdem?

529. ℟. ad primam quæsiti partem. Maleficium est ars, sive potestas nocendi aliis ex pacto expresso vel tacito cum dœmone. Ita Filliucius *tr. 24. c. 8. n. 181.* Tambur, *lib. 2. in decalog. c. 6. §. 2. n. 1.* & alii *DD. communiter.* Ratio hujus descriptionis facilè potest colligi ex dictis; nam maleficium convenit cum magia mox descripta, nec aliter ab ea differt, quàm quòd magia tendat ad potentiam dæmonis seu etiam magi &c. ostendendam aut magnificandam: ars verò malefica seu maleficium potiùs inferatur in ordine ad nocendum aliis.

530. ℟. jam ad alteram quæsiti partem. Duæ danter species maleficii; è quibus prior vocatur

catur

catur *maleficium amatorium*, vel (ùt àlii loquuntur) *philtrum*: posterior verò dicitur *veneficium*. Per philtrum seu etiam maleficium amatorium hominum animus flecti solet ad amorem carnalem & lascivum, propterea que sæpiùs quàm par est inter conjugatos excitari solent rixæ, dum amor unius flectitur ad alienam personam. Veneficium verò appellatur illud, quô malefici utuntur ad nocendum aliis, sive in propria eorum persona, utputa occidendo, ægritudines immitendo, præsertim sterilitatem vel impotentiam &c. sive in aliis rebus mobilibus aut immobilibus, utputa, destruendo segetes aut vineas, subvertendo ædificia, vel occidendo animalia &c. Ita *Communiter DD.* nominatim Filliucius *loc. cit. n. 182.* Babenstuber *ubi suprà n. 73.*

Quæres 6tò, quænam remedia contra homines maleficos, vel potiùs contra ipsa maleficia sint usurpanda?

℞. Duplicis generis remedia licitè & utiliter possunt adhiberi, scilicet vel 1. naturalia (quæ ordinariè à Medicis contra diversas ægritudines pro exigentia rerum præscribi solent, esto hæc plerumque non sint tam efficacia, casu quo infirmitas etiamnum in facto esse dependet à maleficio, eò quia diabolus facilè potest impedire eorum vim & efficaciam, aut certè re- 531.

ſtringere influxum &c.) Vel 2. ſupernaturalia ſeu ſpiritualia, quæ prioribus ſunt magis efficacia, cujuſmodi ſunt 1. magna fides & firma in Deum Divorúmque protectionem fiducia. 2. ſuſceptio baptiſmi, ſi maleficiatus ſupponatur hactenus nondum fuiſſe baptizatus. 3. ſincera ac doloroſa confeſſio peccatorum; cùm enim peccata noſtra non raro Deum moveant, ut diabolo permittat poteſtatem nocendi, conſequens erit, ut ſi per veram peccatorum retractationem divina Nemeſis placetur, denuo diabolica poteſtas coerceatur. 4. devota ſumptio ſeu participatio SS. Euchariſtiæ Sacramenti. 5. Exorciſmi ab Eccleſia approbati, quorum quanta ſit vis & efficacia contra malignos dæmones, frequens monſtravit experientia. 6. Aqua benedicta à miniſtris Eccleſiæ, quippe quæ ob preces Eccleſiæ pariter magnam habet vim ad evertendas dæmonis infeſtationes. 7. Reliquiæ Sanctorum, Cerei Sacri, item panis & ſal benedictus, aliæque ſimiles res ab Eccleſia benedictæ. 8. Signum ſalutiferæ & ſanctæ Crucis ad cujus contuitum dæmones terreri ac fugere aſſolent. 9. Invocatio SS. Nominis JESU, B. Virginis Mariæ, S. Angeli Cuſtodis & aliorum Sanctorum. 10. Oratio, præſertim conjuncta jejunio. Leſſius *lib. 2. de J. & J. c. 44. n. 28.* Bonacina, Reginaldus & alii.

Quæ-

Quæres 7timò, Sitnè licitum accersere maleficum, ejusvè opera uti in ordine ad solvendum maleficium, quô bestia vel etiam homo fuit infectus?

℟. Cum distinctione. Nam ubi constat, 532.
quòd maleficium à mago tolli non possit sine novo maleficio, id est sine nova invocatione aut pacto cum dæmone, quo is cogatur aliquid de novo operari &c. non licèt accersere maleficum ejusvê opera uti, esto is aliunde supponeretur paratus ac promptus ad hoc præstandum. Econtra verò, ubi certò aut certè probabiliter constat, maleficium tolli posse sine novo maleficio, sive dein præcisè auferendo signa magica, utputa ligaturas, acus, fragmenta testarum, vitrorum, ovorum &c. sive etiam signa positivè contraria apponendo, ast eo præcisè ex fine, ut diabolus cogatur abstinere à maleficio inferendo seu etiam continuando, licitè potest accerseri maleficus, ejusque opera peti. Ita *cum communi Doctorum* Sayrus *in clav. reg. lib. 4. c. 6. n. 26.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. sect. 4. n. 40. & seqq.* Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 41. n. 6. & 13.* Suarez *tom. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 10.* Ratio prioris est: quia maleficium ponere est actio intrinsecè mala & nullo, quantumvis honesto fine cohonestabilis: atqui nunquam fas est petere ab alio actionem de se & intrinsecè malam, esto is sup-

ponatur ad hoc paratus, quemadmodum à meretrice etiam paratissima non licet petere usum corporis; quia hoc modô petens cooperatur ad malum, & est causa peccati, quatenus causat actuale exercitium seu etiam voluntatem alterius quadammodo excitat ad peccandum: ergo &c. nunquam fas est à mago petere solutionem maleficii, quando hoc solvi ab eo nequit sine novo maleficio. Ratio autem posterioris est: quia dum maleficium solvi potest sine novo maleficio, potest talis solutio nedum licitè prætendi, sed & magus aut maleficus tenetur ex justitia (si ipse prius posuit) vel saltem ex charitate erga proximum, si non posuit quidem, possit tamen licitè, illud tollere.

At quid, inquies, si dubitetur, an magus vel quiscunque demum alius sciat aliquod medium licitum & honestum auferendi &c. licebitnè illum accersere, vel ejus opera uti?

533. ℟. Non licèt illico uti opera, sed oportet priùs illum examinare, qua ratione vel quibus mediis maleficium velit solvere? Quodsi recuset explicare modum solvendi, præsumendum erit (nisi aliunde de probitate viri constet) eum non soluturum sine novo maleficio, eò præsertim quòd per media naturalia rariùs tolli queant: supernaturalibus autem Laici præsertim de probitate

bitate morum aliunde ſuſpecti, uti non ſolent. At verò caſu quo explicat modum tollendi, rurſus prudentum judicio diſquirendum erit & examinandum, an in tali non lateat aliquod novum maleficium, fraus dæmonis, vel vana obſervantia, ſive quoad ſubſtantiam ipſam, ſive quoad ceremonias. Denique ſi omnibus examinatis ſupponatur remanere dubium, exiſtimarem, quòd poſſit ſolutio peti, cum expreſſa tamen proteſtatione, ne fiat novô maleficio, vel nova dæmonis operatione. Inſuper ſapienter advertit Leſſius, Laymann *l. 4. tr. 10. c. 4. n. 9.* Sporer *tr. 2. decalog c. 9. ſect. 4. n. 42.* Del-Rio & alii plures, de eo, qui maleficium poſuit, faciliùs præſumendum eſſe, quòd ſciat modo licitò, utputa ablatione ſignorum &c. illud tollere, quàm de alio, qui illud non poſuit; nam tales plerúmque nova dæmonis invocatione comparare debent notitiam vel de maleficio ipſo, vel certè de modo ſolvendi. Videatur Sporer loc. cit. in fine, ſed quid, ſi magus ſciat quidem medium licitum illud ſolvendi, dubitetur tamen, an non illicito potiùs & ſuperſtitioſo cum nova Dei offenſa ſit uſurus. ?

℟. In hoc caſu adhuc licitè peti poſſe ſolutionem à mago aut malefico; quemadmodum ob rationabilem cauſam licitè peti poteſt mutuum ab eo, qui quidem poſſet 534

dare, certò certiùs tamen prævidetur non daturus sine usura. Et ratio est, quia si magus possit licitè, & tamen nolit, nisi medio illicito uti ad opus de se bonum: uti est solutio maleficii &c. tunc malitia hæc soli mago, non item solutionem petenti imputari debet, quippe qui hanc nec intendit neque petit, sed solam solutionem modo licito & honesto faciendam. Videantur dicta superiùs *conferent. 12. n. 365.*

Dices contra resolutiones proximè datas, præsertim *num. 532.* Qui tollit signa magica eo fine, ut diabolus cogatur non amplius nocere, &c. effectum desideratum exspectare nequit è causa naturali, neque à voluntate humana, neque etiam per miraculum à voluntate DEI aut Sanctorum: ergo necessum est, ut illum exspectet à diabolo: at, hoc semper est illicitum, ergo &c.

535. ℟. Cùm P. Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 7. de superstit. n. 36.* hunc effectum sperari posse à DEO, quippe qui juxta ordinarium agendi modum non permittit diabolo hominibus nocere, nisi per malitiam seu malevolentiam aliorum hominum certa quædam signa malefica ponantur, quibus proinde signis sublatis de per se à Deo sperari potest cessatio damnorum vel nocumentorum à diabolo aliàs inferendorum. Ex quo patet, negandam esse Majorem.

Dices

Dices rursus: quisquis modô præfato tollit signa magica, videtur saltem sese immiscere, & quandam habere partem cum pacto diaboli, quippe qui statuit positis hujuscemodi signis nocere, iisdémque ablatis cessare à damno inferendo: at omne pactum cum dæmone peccaminosum est, &c. ergo &c.

536. ℟. Rursus *neg. Major*. Nam in primis necessum minimè est, ut dæmonem inter & maleficum duplex intercesserit pactum, sed potuit intervenisse unicum, scilicet *quòd positis signis velit nocere maleficiato*; quibus sublatis ordinariè & regulariter loquendo non ampliùs permittitur à DEO, ut noceat. Deinde casu quo belli dux inaudit, quendam è suis cum hostibus iniisse pactum, quòd iisdem velit dare signum aggrediendi seu etiam impugnandi urbem, &c. idemque belli dux hujusmodi signum tollat, vel ne ponatur, impediat, planè dici nequit, quòd voluerit habere quoddam cum hostibus pactum, sed dici potiùs debet, quòd pactum cum hoste à suo subdito initum velit annihilare seu destruere: idem ergo judicium ferendum est de eo, qui signa malefica tollit eo fine, ne diabolus deinde nocere possit. Videatur Herincx *loc. cit. n. 37.* Kreslinger *addit. post. num. 49. ad tr. 5. dist. 2. theolog. mor. R. P. Reiffenstuel*, vel Sporer *part. 2. theolog. decalog. c. 9. n. 41.*

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Magia & Maleficiis.

CASUS PRIMUS.

Titius lascivus juvenis amore cujusdam honestæ puellæ captus, cúm eandem nec promissis, nec blandimentis aliisvè lenociniis in suam sententiam pertrahere potuisset, tandem ope dæmonis impetrandum censuit, quod suis viribus impossibile apprehendit. Et verò vixdum ad instructionem cujusdam magi certas quasdam schedulas, nec non laminam metallicam diversis figuris ac characteribus insignitam clam defoderat subtus limen habitaculi, in quo præfata puella demorari consueverat, dum ecce! eadem puella quasi in rabiem acta illico velum capitis sui abjecit, & inconditis clamoribus ac gestibus vociferando nil aliud identidem ingeminando expressit, quàm nomen dicti juvenis, cujus insano amore nedum jam capta sed & à sensibus penitus alienata videbatur. Paulò post à parentibus suis Sancto Hilarioni præsentata, deprehensa fuit à diabolo obsessa, qui SS. Ecclesiæ exorcismis compulsus dictitavit, se à lascivo illo juvene coactum fuisse ad possidendam hanc puellam, neque etiam inde disces-

discessurum, usque dum maleficium seu phyltrum amoris subtus limen reconditum tolleretur, At verò sanctus vir, ne vel maligno hosti fidem, vel potestatem justô majorem attribuere videretur, relicto etiam philtro partim meritis ac precibus suis, partim etiam SS. Ecclesiæ exorcismis diabolum compulit ad deserendam hanc creaturam, teste R. P. Stengelio tom, 2. c. 59. §. 11. Jam ad nostrum propositum quæri potest 1. an, vel quomodo Titius peccaverit in hoc facto? 2. quid eidem à Confessario fuerit præcipiendum? 3. an illud philtrum amoris potuisset aut debuisset auferri.?

℞. ad primum quæsitum, Titium procul dubio gravissimè peccâsse, & quidem multipliciter 1· contra charitatem proximo debitam ratione scandali dati, dum puellam ad lasciviam pertrahere conatus fuit, atque hôc ipso 2. contra castitatem sin minùs in effectu, saltem in affectu deliquit. 3. insuper gravissimè deliquit contra virtutem Religionis peccato superstitiosæ & magicæ observantiæ, dum phyltrum amoris ex pacto diaboli confectum defodit subtus limen habitaculi, proptereàque minimè dubitandum, quin incurrerit casum reservatum, secundùm dicta *iu theolog. Sacram. part. 2. confer. 13. n. 353.* idque à fortiori dicendum, si perversus ille juvenis supponatur hoc maleficium defodisse eo fine, ut puella à diabolo possideretur; quo casu gravissimè peccas- 537.

ſet nedum contra charitatem, verùm inſuper contra juſtitiam. Videantur ea, quæ in caſu haud multùm abſimili diximus *part. 1. theolog. decalog. confer. 22. n. 641.*

538. ℟. ad 2dum quæſitum. Si ſupponatur Titius (idem dic de alio quocunque ſimili) verè pœnitens redire ad Confeſſarium, huic incumbet accuratè indagare in omnes circumſtantias mox annotatas, præſertim an poſitivè intenderit nedum ſeducere puellam, verùm inſuper reddere ſubjectam, ſeu etiam obſeſſam à diabolo? Jubeatur ſeriò deteſtari ſua peccata, præprimis commercium illud diabolicum; quod, cùm efficaciter ab eodem fieri nequeat, niſi amoveantur illa ſigna diabolica; hinc 3. obligandus eſt ad illa auferenda & comburenda, quàm primùm moraliter loquendo id potuerit; ſecùs enim non eſſet capax abſolutionis, veluti rem conſideranti facilè patebit. Sanchez *lib. 2. mor. c. 41. n. 22.* Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. n. 15.* Herincx noſter *part. 3. tr. 4. diſp. 7. n. 39.*

539. ℟. Jam ulteriùs ad 3tium quæſitum, illud phyltrum amoris potuiſſe ſine omni peccato auferri; quia auferens propterea dici nequit novum cum dæmone pactum inire vel initum ratificare, ſed potiùs annullare ac deſtruere, veluti conſtat ex proximè dictis *n. 536.* Nolim tamen per hoc improbare factum S, Hilarionis, quippe qui tanti pro-

cul

cul dubio meriti apud Deum exſtitit, ut relictis etiam ſignis magicis diabolum nedum à poſſeſſione puellæ deturbare, verùm inſuper ab inferendo deinceps quocunque damno compeſcere potuerit, prout ſapienter notat Caſtropalao *tr. 17. diſp. 1. punct. 11. n. 11. in fine.* Cæterùm quænam remedia ſpiritualia contra diabolum ipſum ejusdemque opera maligna ſint adhibenda, quibusvè armis hoſtis ille antiquus humani generis ſit retundendus, videri poteſt tum ex dictis *n. 531.* tum ex iis, quæ tradit R. P. Del Rio *diſquiſ. mag. lib. 6. c. 2. ſect. 3. per tot.* ad quem Lectorem benignum remittimus.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius tentatis quampluribus (at ſine effectu) mediis ſpiritualibus, ut pecuniam furtivè ſibi ſubtractam denuo recuperaret, tandem conſuluit quendam ariolum, à quo juſſus fuit eidem ciſtulæ vel arculæ, è qua pecunia fuêre ſubtractæ, adhibitis nonnullis ceremoniis ac precibus, clavum infigere, & ni fur pecuniam ablatam reſtitueret, alterâ die profundiùs intrudere, tertio denique die eandem ciſtulam mediante clavo omnino penetrare, quô facto fur eodem clavo confixus infallibiliter mortem opeteret. At verô hoc remedium Sempronio nonnihil videtur ſuſpectum; unde ſciſcitatur è Confeſſario, an ſine peccato ſuperſtitionis eo uti poſſit. Quid reſpondendum interroganti?

℟. Ne-

540. ℞. Nedum usum hujus medii certò certiùs superstitiosum esse & prorsus damnabilem, sed & consultationem arioli fieri non potuisse à Sempronio sine gravi peccato. Ratio prioris est: quia secundúm dicta *num.* 532. nunquam fas est solvere maleficium mediante novo maleficio; non enim licèt facere malum, ut eveniat bonum: atqui, intrudere clavum cistulæ eo fine, ut eodem clavô torqueatur fur, & cogatur restituère vel omnino deperire, est ponere novum maleficium, & moraliter loquendo dæmonis opem implorare, ut ille furem pungendo cogat ad restituendum aut moriendum, prout clarè colligi potest ex dictis *loc. cit.* & vel inde satis patet ad oculum, quòd clavus cistulæ infixus naturàliter loquendo nequeat furem pungere aut torquere, multò minùs ejusdem corpus utpote distans penetrare; ergo ope altioris virtutis id exspectetur, necessum est: atqui non ope Dei vel alicujus Sancti Angeli, vel hominis: ergo ope diaboli. Ratio autem posterioris est hæc: quia quicunque ariolum consulit, eidem præbet occasionem, immò quodammodo movet vel ad novum cum diabolo commercium, vel certè ad exercitium seu executionem artis diabolicæ, aut certè ad mendacium: at, hæc omnia absque peccato fieri nequeunt, saltem per se loquendo, tametsi non ignorem, hujusmodi consulta-

tio-

tiones ſubinde à ſimplicioribus fieri absque formaliter gravi peccato; vel quia ignorant ariolum habere quoddam commercium cum diabolo, vel quia ſperant ab eo aliquod medium nuturale percipere, aut certè quoddam conſilium absque peccato practicabile, prout fortaſſis etiam Sempronius noſter fecit.

At, inquies, quid de Ruſtico illo tenendum, qui ob infeſtationem hominum maleficorum plura perdidit animalia, utputa equos, gallinas &c. neque etiam è lactè potuit ampliùs excludere Butyrum, proindeque ad ſe ſervandum indemnem equi demortui ungulam præciſam projecit in ignem, gallinam pariter mortuam cuidam mappulæ involutam totis percuſſit viribus: denique & lac ſuperpoſuit igni eo fine, ut Saga vel magus cogerentur eundem dolorem ignis aut verberum ſuſtinere à diabolo, & hac viâ abſterrerentur ab ulteriori infeſtatione: quid judicii de his factis?

℟. Conformiter ad dicta ſuperiús, hæc 541.
& ſimilia fieri non potuiſſe absque peccato mortali, ob tacitam ſaltem invocationem & implicitum commercium cum diabolo, quod ipsô factô attentare meritò cenſetur, quisquis tali medio utpote certò certiùs ſuperſtitioſo utitur, juxta comuniſſimam DD. ſententiam apud Caſtropalao, Sanchez,

Tam-

Tamburinum, Sporer, Matthæucci *in cautel. Confess. l. 1. c. 17. §. 14, n. 92.*

Dices fortassis: si Rusticus nôsset certò, diabolum cum mago aut Saga fecisse hoc pactum, quòd velit impedire exclusionem Butyri, quamdiu supra vas coagulatorium non fuerit efformatum signum crucis, vel quamdiu in illud non fuerit injectum numisma v. g. S. Benedicti &c. aut infrà illud vas positus cultellus. Rursus, si constaret, diabolum injisse tale pactum, quòd ad positionem hujus vel illius signi à Saga factam, tamdiu velit infantem infestare, quamdiu is non fuerit collocatus super tripodem, aut per scalam devolutus &c. procul dubio liceret Rustico, aut cuicunque alteri similia facere eo animô ac fine, ut Butyrum excludatur, aut infans ab infestatione liberetur: quidni ergo & illud prius liceat, scilicet projicere ungulam in ignem &c. &c.

542. ℟. *Neg. paritatem.* In priori etenim casu solvitur maleficium per novum maleficium, id est, novam invocationem, cooperationem, & commercium cum diabolo; quod semper nefas est: è contra in casu posteriori non fit novum maleficium, sed potiùs destructio prioris maleficii, & pacti diabolici; non enim ponitur talis actio vel signum contrarium eo fine, ut diabolus invocetur aut honoretur, sed ut cogatur desistere ab infestatione, & v. g. infan-

infantem, vel lac relinquere in suo esse naturali: quô supposito Butyrum naturaliter excludetur: atqui, ponere huiusmodi signum contrarium, modò de se honestum sit vel indifferens, vacat omni culpa juxta *communissimam Doctorum*, quam tenent Castropalao *part. 3. tr. 17. disput. 1. pu. 11. n. 8.* Sanchez *lib. 2. decalog. c. 41. n. 25.* Filliuc. *cit n. 195.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 9. n. 41.* Tambur. *lib. 2. c. 6. §. 2. n. 13.* Hac de causa cohonestari potest praxis Judicum, qui maleficos torquendos jubent vestibus exui, abradi capillos eorum aut lavari &c. ne tormenta non sentiant; potuit enim diabolus cum Saga tale pactum injîsse, quòd eam velit reddere illæsibilem, quamdiu non fuerit lota, vel exuta vestibus &c. ergo à Judice licitè ponuntur hujusmodi signa contraria, non quidem eo fine, ut cum Cacodæmone pactum ineat, vel conditionem ab eo positam adimpleat, sed potiùs ut pactum dissolvat, & quodammodo dæmonem impediat, quò minùs Sagam aut magum reddat illæsibilem aut insensibilem &c.

At quid, si dubitetur, an non tale signum contrarium sit superstitiosum?

℞. In tali casu abstinendum prorsus existimant Sanchez aliique multi & gravissimi DD. eò quòd sine periculo Superstitionis adhiberi non valeat, Nihilosecius alii Docto- 543.

ctores probabiliter licitum existimant, saltem cum protestatione, quòd non adhibeatur talis actio vel signum eo fine, ut diabolus aliquid de novo operetur, sed ut à Deo coerceatur, ne ulterius nocere pergat. Videatur de hoc Herincx *disp. 7. de superstit. n. 38.* Lessius *c. 44. dub. 6.*

CASUS TERTIUS.

CAjus puer decem circiter annorum D. Parocho suo ultrò fatetur, se à Cacodæmone artem magicam didicisse, jamque ab uno & altero anno frequentâsse conventicula Sagarum nocturno tempore celebrari solita; hinc 2. nominetenus recenset nedum locum in quo, sed & Personas plures alterius Sexus Domino Parocho haud incognitas, quæ convenire solent: narrat insuper 3. chorearum, conviviorum, & epularum delicias; nec non 4. ceremonias & varios ritus, quibus diabolum in contemptum DEI & æmulationem fidelium flexo etiam polite honorare & adorare coguntur. 5. fatetur insuper, quòd jam sæpiùs excitârit horribiles, grandines, ventos ac pluvias, cum ingenti segetum fructuumque campestrium detrimento. 6. pariter sat multa pecora se intoxicâsse asserit. Quô verò dictis suis majorem conciliaret fidem, cooperante sibi diabolo (quem suam matrem appellare consueverat) eundem D. Parochum de repente claudicare fecit,

fecit, postea verò jussit, ut ad recuperandum gressum sese lavaret in aqua naturali, mixta priùs eidem modica quantitate aqua benedicta, quô facto R. D. Parochus illico pristinam sanitatem recuperavit. Casum hunc non fictum sed factum narrante eodem, cui accidit, intellexi, & quia valde practicus est, ad nostrum propositum eundem nedum proponendum, sed & paulò enucleatiùs ventilandum duxi. Itaque dubitare licet primò, an ad depositionem dicti pueri R. D. Parochus *potuerit prudenter credere, eum esse imbutum, & versatum in arte magica, fœminásque ab eo recensitas esse Sagas seu stryges? 2. An non ad capiendum certius experimentum potuerit à puerò petere, ut is in confirmationem dictorum subitò excitaret ventos ac pluvias, saltem sine detrimento aliorum, vel ut in sua præsentia sine mora produceret, ranas aut mures? 3. an ad recuperandum gressum tutâ conscientia potuerit uti balneo illo aqua benedicta mixto? 4. denique quid circa hunc pœnitentem (si tamen verè pœnitens supponatur fuisse) R. D. Parochus debuerit observare aut examinare?*

℟. ad primum quæsitum. R. D. Parochus prudenter omnino sibi persuadere potuit, hunc puerum arte magica esse infectum & imbutum; tum quia quivis Confessarius tenetur pœnitenti tum pro-tum contra se etiam loquenti credere; tum quia propria confessio est optima probatio *l.* 544.

cùm precum Cod. de lib. cauſ. tum denique, quia repentina illa claudicatio, nec non ſubitanea priſtini greſsûs recuperatio ad uſum blanei præſcripti firmiſſimum ſané præbent argumentum cujusdam artificii magici à puero attentati: & certè nihil prorſus impoſſibile ſeu implicatorium in tota hac depoſitione pueri deprehendi valet; cùm ergo aliunde notum ſit, dari hodiedum ſtryges ac magos, qui ope dæmonis ſimilia practicare ſolent, planè non video, qua ratione vir prudens huic depoſitioni fidem negare deberet. Secus arbitror de ferendo judicio circa mulieres ab eodem puero denunciatas; cùm enim ſagæ ac magi diverſis illuſionibus à dæmone decipiantur, repræſentatione ſcilicet diverſarum perſonarum eo fine, ut & innocentes in ſuſpicionem criminis conjiciantur: immo verò, cùm Sagæ ac magi veluti flagitioſiſſima dæmonis mancipia exemplo magiſtri ſui omni poſſibili modo nocere conentur proximo; hinc ob ſolam depoſitionem cujusdam Sagæ neutiquam fas eſt ferre firmum judicium, quòd ſcilicet illæ perſonæ à puero denunciatæ revera ſint ſtryges, eſto fortaſſis Parochus haud imprudenter faceret, declinando quodammodo (ita ut alii non advertant) conſortium talium perſonarum, præſertim ubi aliunde accedent alia non levia indicia de talibus perſonis. Videantur

deantur de hoc R. D. Augustinus Michel theolog. *canon-mor. tom. 1. p. 2. appendic. 2. pu. 5. n. 4.* Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 5. dub. 2.* Diana *4. part. tr. 6. resol. 30.* ubi rectè docent, neminem aliás bonæ vitæ aut famæ à Judicibus sæcularibus capi posse ex sola denunciatione Sagarum, nisi alia gravia indicia accedent, cujusmodi recenset Bonacina *disp. 3. q. 5. pu. fin.* & ex eodem Michel *loc. cit.*

℟. ad 2dum quæsitum negativè. Ratio liquet: quia, cùm similia à puero fieri nequeant sine novo maleficio vel invocatione dæmonis, planè sequitur, quòd quisquis illum ad similia provocat, ponat causam scandali, quin immò aliquo modo cooperetur ad illud commercium diabolicum, utique non sine gravi peccato. Videatur Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 41. n. 4.* Castropalao *ubi suprà de superstit. disp. 1. pu. 11. n. 6.* 545.

℟. ad 3tium quæsitum affirmativè. Ratio hujus resolutionis liquet ex dictis suprà *n. 532. & 542.* tum scilicet, quia talis ablutio est res de se omnino indifferens; tum etiam, quia non supponitur fieri eo fine, ut diabolus aliquid de novo operetur vel sanitatem conferat, sed solùm, ut à continuatione maleficii cesset, quô facto natura restituetur pristino statui & convalescet: at, cuilibet fas est per media indifferentia vel licita tendere ad recuperationem sanitatis: ergo &c. 546.

547. ℟. jam ad 4tum quæſitum. R. D. Parochus (idipſum intelligas velim de quocunque alio Confeſſario) reſpectu talis pœnitentis duo præcipuè obſervare debet, primò, examinando indagare in Sentinam malorum ſeu peccatorum, quæ magi aut ſagæ ordinariè committere ſolent. 2dò, præſcribere media ſalutaria, quibus pœnitens in viam ſalutis reducatur. In ordine ad aſſequendum primum intentum, neceſſum erit interrogare quantum ad primum punctum: quo tempore ſeſe mancipaverit diabolo? item, an illo ſtatim tempore agnoverit malitiam hujus mancipatus? Quoad 2dum: Caveat Confeſſarius indagare in numerum vel nomina perſonarum, quas dictus puer aſſeruerat interfuiſſe conventiculis diabolicis; hoc enim non pertinet ad integritatem confeſſionis, quin potiùs præbere poſſet anſam detractionibus, ſiniſtris judiciis, vel ſuſpicionibus &c. Quantum ad 3tium oporteret quidem expiſcari numerum, quoties ſcilicet convenerint? quos ritus, aut ceremonias diabolo exhibuerint? verùm cùm hoc plerúmque ab hominibus tam inveteratis in malitia recenſeri nequeat; hinc Confeſſarius debebit eſſe contentus, ſi pœnitens fateatur, quoties circiter per ſeptimanam, vel menſem, vel annum convenerint, & an diabolum velut Deum coluerint? Singulariter verò notet Confeſſa-

rius

rius quoad hoc punctum esse interrogandum, an pœnitens verè & ex animo abjuraverit SS. Trinitatem, B. Virginem, aliosque Sanctos, ita scilicet, ut judicaverit diabolo potiùs, quàm Deo ac Sanctis honorem esse tribuendum &c. an verò id fecerit ex mera malitia & voluntatis perversitate, ita scilicet, ut bene apprehenderit honorem non diabolo, sed DEO potiùs & Sanctis tribuendum? nam si hoc posterius judicavit, non esset hæreticus, nec incurrisset casum Bullæ Cœnæ, bene verò, si illud prius. Quantum ad 5tum & sextum interrogari debet, quoties circiter grandines causaverit, quot pecora intoxicaverit, quæ vel quanta circiter damna aliis causaverit; nam per se loquendo teneretur nedum ad tollenda maleficia hinc inde posita, verùm etiam ad resarcienda omnia damna, licèt plerumque hujusmodi homines ob pauperiem & impotentiam physicam vel moralem excusentur ab onere restitutionis uti rectè advertit Michel *loc. cit. pu. 4. num. 5.* Vid. Suàrez *lib. 2. de superstit. c. 14. n. 12. & c. 17. n. 13.* Filliuc. *tr. 24. c. 7, n. 180.* Bonacina *disp. 3. q. 5. pu. 5.*

Porrò in ordine ad assequendum secundum intentum 1mò, necessum erit excitare pœnitentem ad veram detestationem peccatorum suorum & ad sinceram compunctionem, exponendo eidem gravitatem 548.

flagitiorum, simúlque proponendo periculum animæ, & æternæ damnationis, certò certiùs incurrendæ, nisi seriò resipuerit, 2dò, declarando eidem infinitam Dei misericordiam, quâ ad resipiscendum vocatur, nec non immensum amorem JESU Christi Salvatoris nostri, tam boni & misericordis Domini, qui pretiô sanguinis sui & vult & potest quantumvis maximum peccatorem recipere ad pristinum statum gratiæ, modò is velit cooperari divinæ vocationi: ècontra ingerat eidem tædium diabolici mancipatus & crudelitatis, quâ suos sibi adhærentes nedum in hac, sed potissimùm in altera vita tractare, eorúmque servitia non nisi pœnalibus flammis ac cruciatibus per totam æternitatem compensare solet. 3tiò, conetur illum excitare ad firmam spem, quòd scilicet non obstante chyrographo vel subscriptione &c. facta diabolo, nihilominus possit resipiscere & redire in gratiam, immò pertingere ad omnimodam Sanctitatem, veluti constat exemplis sancti Anastasii, Anastasiæ, Cypriani &c. & multorum aliorum ex primis Christianis, qui libros magicos Apostolis comburendos tradidisse leguntur *Act. 19. v. 19.* 4tò jubeatur fortiter contemnere dæmonis insultus, quibus tales conversos multipliciter & fortissimè quidem infestare assolet, quos cum patientia supportare oportebit.

5. sin-

5. singularissimè verò Confessarius instruat talem pœnitentem de modo eliciendi frequentissimos actus charitatis erga Deum ceu summum bonum, contritionis de peccatis commissis, abrenuntiationis sathanæ, cultûs erga Beatissimam Virginem velut speciale refugium peccatorum & advocatam, nec non aliorum Sanctorum, præsertim Cypriani & Athanasii &c. de quibus proximè dictum. 6. denique jubeatur pœnitens sese munire spiritualibus armis & auxiliis, utputa frequentando Sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ, utendo aqua benedicta nec non Sanctorum Reliquiis. &c. &c.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, opera Magorum & sagarum (quantumvis mira videantur & insolita) non esse, neque dici posse vera miracula. Ratio est: quia theologicè loquendo miraculum illud duntaxat dici meretur, quod ita rarum & insolitum est, ut simpliciter excedat virutem totius naturæ, seu omnium causarum naturalium: atqui opera magorum &c. nunquam excedunt totam virtutem causarum naturalium, quandoquidem omnia perficiantur vel motu naturali, vel applicatio- 549.

ne activorum naturalium ad passiva &c. Videatur Delrio *lib. 2. disq. magic. q. 7.*

At, inquies fortassis, undenam igitur colligendum, sitnè effectus aliquis verè miraculosus, vel naturalis, vel verò superstitiosus?

550. ℞. Circa hoc dignoscendum universalem regulam statui neutiquam posse, nihilominus juvabit multùm notâsse sequentia principia Theologica.

I. DEUS ordinariè non facit miracula, nisi per homines Sanctos; unde si patrator mirabilium vel apertè sit improbus, vel suspectus de probitate vitæ ac morum, non facilè credendum est, eum divina virtute, sed potiùs ope diaboli adjuvari.

II. DEUS hodiedum raro facit miracula, neque id statis vicibus vel ad cujusvis libitum: ex quo consequens videtur, pro suspecto habendum esse illum, qui ex hoc vel illo medio semper pollicetur certum & infallibilem effectum, sive corporalem, utputa morborum curationem, periculorum evasionem &c. sive Spiritualem v. g. quòd homo non possit damnari, neque mori subitanea morte, vel sine prævia Confessione &c.

III. DEUS non facit miracula sine gravi causa, gloriam scilicet suam, hominumvè utilitatem v. g. persuasionem veræ fidei &c. concernente. Ex quo prudenter colligere licet, quòd si effectus aliquis merè inutilis,

vanus,

vanus, aut ſoli curioſitati deſerviens exſpectetur per medium aliunde ex ſua natura minùs proportionatum, talis effectus ſuperſtitioſus potiùs, quàm miraculoſus cenſendus ſit.

IV. DEUS non operatur miracula, niſi modis decentibus & honeſtis: ubicunque ergo fœdæ, frivolæ vel ineptæ circumſtantiæ concurrere debent in ordine ad aliquem effectum inſolitum, minimè ambigendum eſt, quin effectus ille ſit ſuperſtitioſus, & non DEO, ſed Diabolo velut Auctori adſcribendus.

V. Denique DEUS in operandis miraculis non adſtringit ſe certis verbis aut modis, ſed modo iſto, modò illo utitur pro ſuo beneplacito. Ex quo colligendum, meritò ſuſpectam eſſe habendam illam operationem, quæ certis verbis aut ceremoniis dicitur alligata, ita, ut ſecus neutiquam exſpectari debeat vel poſſit. Videantur de his Fagundez *in 2. præcept. lib. 8. c. 4.* vel R. D. Auguſt. Michel *tom. 1. part. 2. appendic. 2. punct. 3. n. 13. & ſeqq.* ubi præſens punctum fuſiùs declarat.

Colliges 2dò, quòd, quemadmodum Parocho aut Confeſſario non licet petere à Saga vel mago, ut in confirmationem vel probam artificii ſui bene apprehenſi producat v. g. ranam, aut ventos vel pluvias &c. veluti dictum fuit *n. 545.* ita pariter neque 551.

judicibus permissum vel permittendum esse, ut malefico præcipiant, vel alio modô cogant, quatenus is maleficium positum auferat certa quadam benedictione &c.

Ratio est: quia talis benedictio vel ceremonia superstitiosa reipsa nil aliud est, quàm novum cum dæmone comercium, vi cujus is à mago cogitur, vel ad aliquid de novo operandum, vel à maleficio & infestatione cessandum: commercium verò cum diabolo esse nefarium, jam constat ex dictis. Videatur Sanchez *lib. 2. in decalog c. 41. n. 10.*

552. Colliges 3tiò, non esse licitum vertere Scopam in tuo cubili eo fine, ut experiaris, sitnè fœmina ad te ingressa lamia seu Saga, vel non. Neque etiam 2dò fas est projicere pulvinar è lecto eo animo & intentione, ut lamia supra illud cogatur sedere, usque dum agnoscatur, quænam sit &c. Ita R. P. Kresslinger *addit. post num. 51. tr. 5. dist. 2. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.* Ratio prohibitionis similium est (ait idem Doctor) quia hoc modô non solvitur prius pactum (quod aliás liceret) sed præterea novum involvitur, cùm Sagæ per similia non præcisè in statum naturalem redigantur, sed præterea aliquid de novo facere cogantur, ad quod non, nisi mediante novo diabolico pacto adstringi possent. Ita ille.

Sed quid, inquies fortassis, si ego sciam

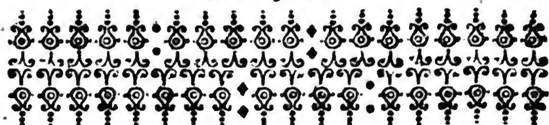
ſciam v. g. ex relatione Sagæ, dæmonem cum eadem hoc pepigiſſe fœdus: ſi tu percuſſeris Titium, ego eundem intoxicabo: at verò, caſu quo ille te percuſſerit, ego Eum non inficiam, quin potiùs te (Sagam ſcilicet) percutiam aut torquebo: liceretnè in hoc caſu Sagam repercutere;

℟. Si certò tibi conſtaret de tali pacto, 453. minimè dubitarem, quin adhuc Sagam licitè repercuteres, non quidem animò, ut pactum dæmonis adimpleas, vel eundem ad aliquid operandum cogas, ſed præcisè, ut ab infeſtatione te liberes. Ratio eſt: quia repercuſſio hæc res eſt de ſe indifferens, & à te ponitur præcisê eo animo, ut diabolus te non vexet: quòd autem ille ſtatuerit Sagam percutere ſuppoſita tua repercuſſione, id reſpectu tui merè per accidens ſe habet: poſſet enim hoſtis malignus ceſſare ab infeſtatione præciſa omni percuſſione vel afflictione Sagæ aliunde etiam non teneris cum tanto tuo incommodo impedire afflictionem Sagæ, cùm charitas potiùs conſulat, ut tuæ, quàm alienæ ſaluti vel incolumitati invigiles. Dixi tamen: *ſi certò tibi conſtet* &c. nam in dubio potiùs præſumendum foret, quòd diabolus alios quoque præter Sagam voluerit involvere pacto aut commercio ſuo: & certum eſſe debet ex hactenus dictis, quòd in talí caſu nefas foret repercutere Sagam eô animo, ut

ut diabolum adigas ad affligendam Sagam. Videatur de hoc Sanchez *in decalog. lib. 2. c. 41. n. 21.*

554. Colliges denique 4tò, Sagam vel magum licitè uti posse pecunia à dæmone obtenta, modò constet, esse veram pecuniam, nec alteri subtractam. Ratio est: quia potuit contingere, ut dæmon talèm pecuniam vel è fundo maris extraxerit, vel deprompserit ex thesauro, cujus nemo ampliùs habet dominium: ergo si supponantur veræ esse pecuniæ, licitè expenduntur, esto à diabolo malè fuerint partæ seu obtentæ, quemadmodum v. g. meretrix pecuniam opere suo promeritam absque ullius injuria licitè expendit ad usum honestum juxta *communissimam DD.* Dixi tamen rursus: *modò constet esse veram pecuniam, nec alteri subtractam* &c. Solet enim dæmon non raró dare pecunias apparentes duntaxat, quæ postea evanescunt, aut in carbones vel stercora converti solent: liquet autem de se, quòd tales absque injuria aut damno proximi pro veris expendi non possint: similiter si constaret, pecuniam fuisse alteri furtivè subtractam, deberet restitui Domino suo. Videátur Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 4. n. 8.* Sanchez *lib. 2. decalog. c. 38. n. 96.* Vel Babenstuber *tr. 5. disp. 2, art. 4. n. 84.*

CON-



CONFERENTIA DECIMA OCTAVA

De Tentatione DEI, & Sacrilegio.

SUMMARIUM.

555. Irreligiositas per defectum quid sit, & quot ejus membra vel Species?
556. Quid intelligatur nomine tentationis in genere?
557. Et quid sit tentatio DEI in Specie?
558. Hæc tentatio potest esse vel formalis, vel virtualis tantùm & interpretativa
559. Utraque tamen ex suo genere est mortaliter peccaminosa.
560. Nihilominus posterior subin evadit venialiter duntaxat mala.
561. Sacrilegium est rei Sacræ violatio seu indigna tractatio.
562. Aliud dicitur personale, aliud locale, & aliud reale.
563. Quidnam intelligatur nomine personæ Sacræ?
564. Sacrilegium personale quatuor modis contingere potest.
565. Et hæc Sacrilegia utpote Specie morali in-

ter

ter se differentia necessariò explicanda sunt in confessione.

566. Quid intelligatur nomine loci Sacri?

567. Sacrilegium locale tribus modis fieri assolet.

568. Quidnam intelligatur nomine rei Sacræ?

569. Sacrilegium reale quinque modis potest committi.

570. Peccatum Sacrilegii ex suo genere est mortale;

571. Non rarò tamen per accidens quasi fit veniale tantùm.

572 Resolvitur Casus I. de quodam Prædicatore Evangelico, qui hæreticis convertendis ex Zelo indiscreto videtur promisisse miraculum à DEO impetrandum.

573. & 574. Satisfit duabus instantiis contra resolutionem hujus casus factis.

575. Resolvitur Casus II. de quodam homine lascivo, assueto diebus festivis in Ecclesia oculos pascere aspectibus impudicis, & Sponsam suam sollicitare &c.

576. Nec non secretò sese polluere in eodem loco.

577. Quid tenendum vel agendum cum illis, qui se accusant de f. v. flatibus in Ecclesia emissis?

578. Resolvitur Casus III. Cujusdam custodis Ecclesiæ, dubitantis, an sua Ecclesia non sit habenda pro polluta, eò quòd quædam mulier ab altera percussa, è naribus haud modicum Sanguinem effuderit in eadem?

579. Item, an non fuisset polluta, casu quo idem custos & alteram mulierem usque ad consimilem Sanguinis effusionem nervo bubulo coegisset, aut percussisset?

580. Utrum Ecclesia polluatur, casu quo vulneratio aut læsio sit quidem intra, effusio autem

San-

Sanguinis, vel mors ipsa consequitur extra parietes Ecclesiæ?

581. Qui irreverenter orando præsumunt impetrare à DEO id, quod alii devotè orantes; item qui sine prævio studio vel justa causa cathedram conscendentes prædicare præsumunt, DEum tentare meritò reputantur.

582. Idem censendum de iis, qui absque justa causa martyrii periculo sese exponunt.

583. Item qui purgationem à crimine per ferrum candens, vel aquam bullientem attentant.

584. Obstrictus voto simplici, probabiliter non committit Sacrilegium strictè dictum, esto carnaliter peccet contra illud.

585. Benè verò ille qui peccat cum persona voto solenni obstricta, aut in Sacris constituta.

586. Non item Novitius, nullum habens votum, neque Ordinem majorem.

587. Auferens rem non Sacram è loco sacro, esto non depositam in Custodiam Ecclesiæ, probabiliùs committit Sacrilegium.

588. Potest insuper Sacrilegium committi peccato omissionis.

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Tentatione DEI, & Sacrilegio.

QUæres primò, quid sit Irreligiositas per defectum, & quæ vel quot sint ejus membra aut species?

℞. Con-

555. ℞. Conformiter ad dicta superiùs, nomine irreligiositatis intelligi quendam defectum contra virtutem Religionis; quemadmodum enim virtus Religionis occupatur circa cultum DEO debitum, ita vitium Religioni oppositum, id est, irreligiositas út sic opponitur cultui DEO debito, idque vel positivè, seu per excessum, vel negativè, id est, per defectum: & quia de irreligiositate per excessum hactenus jam egimus, restat, ut deinceps agamus de irreligiositate per defectum, quæ sub se comprehendit sex membra sequentia, scilicet 1. tentationem DEI. 2. Sacrilegium. 3. Simoniam, 4. Blasphemiam. 5. Perjurium, & 6. Violationem Voti. De prioribus tribus in hoc tractatu agemus, posterioribus dilatis in proximum: qui DEO adjuvante aget de 2dò præcepto decalogi,

Quæres 2dò, quid sit Tentatio út sic seu generatim sumpta, & quid tentatio DEI?

556. ℞. Tentatio ut sic dicitur *dictum vel factum ad capiendum de aliquo experimentum* v. g. an sit prudens, doctus, fortis, in sua arte peritus &c. Porrò alia dicitur *tentatio seductionis*, id est, facta in ordine ad seducendum, seu etiam inducendum ad peccatum, quô sensu Diabolus nos tentat, dum ad quovis malorum genus allicit: alia verò appellatur *tentatio probationis*, quæ absque omni sinistro affectu solius experimenti

menti capiendi causâ fieri potest: & in hoc sensu Deus dicitur tentâsse Patriarcham Abraham, Job, Tobiam & alios Sanctos, ut eorum obedientiam, patientiam, vel constantiam, amoremvè experiretur. Videatur Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. sect. 2. n. 6.*

℟. jam ad alterum membrum ejusdem quæsiti. Tentatio Dei propriè talis est dictum vel factum, quô quis absque justa causa explorat, an Deus sit v. g. justus, misericors, omniscius, &c. vel alia quadam perfectione præditus. Ita post S. Thomam *2. 2. p. 97. art. 1.* Herincx noster *part. 3. tr. 4. disp. 8. n. 3.* Reiffenstul *theolog. mor. tr. 5. dist. 3. n. 3.* Dicitur autem quô quis *absque justa causa &c.* Nam ubi talis intervenit, non erit tentatio Dei dicenda, utputa si honor DEI, aut salus propria vel proximi v. g. ad tuendam fidem veram id exigat, vel si quis habeat donum miraculorum vel sanitatum &c. &c. E contra qui sine justa causa id facit, DEO irrogat gravem injuriam, sicut & in humanis servus contra observantiam suo domino debitam delinqueret, qui sine causa de Ejusdem virtute vellet capere experimentum, ait Herincx. Illud porrò circa descriptionem datam observandum venit, quòd *per experimentum divinæ perfectionis* Doctores hic intelligant omne extraordinarium opus vel auxilium Dei supra communem rerum ordinem præ- 557.

ſtandum, quô divina potentia vel ſapientia exploratur &c.

Quæres 3tiò, quotuplex ſit tentatio Dei?

558. ℟. Duplex eſt, ſcilicet 1. formalis ſive expreſſa, & 2. implicita ſive interpretativa. Ita rurſus *communis DD.* formalis dicitur, quando quis dubitans de aliqua perfectione DEI, eo fine poſitivè aliquid facit, ut experiatur, an Deus habeat illam perfectionem v. g. ad explorandam Dei potentiam, impugnat fidem, vel Eccleſiam perſequitur, volens experiri, an Deus poſſit eam defendere, prout à nonnullis hominibus perverſiſſimis, ut à Nabuchodonoſore, Juliano Apoſtata &c. factum legitur. Implicita verò ſeu interpretativa tentatio Dei appellatur, quando quis expreſsè quidem non dubitat de aliqua perfectione Dei, neque intendit de illa capere experimentum, nihilominus facit aliquid, quod ſuapte natura videtur referri non poſſe, niſi ad experiendam aliquam Dei perfectionem; ut ſi quis contempta & recuſata omni medicina exſpectet à ſolo Deo ſanitatis reſtitutionem, vel ſi flumen ſicco pede tranſire tentet &c. prout pluribus exemplis mox infra adferendis ampliùs patefiet.

Quæres 4tò, quale peccatum ſit Tentatio Dei?

559. ℟. Nedum formalis ſeu expreſſa, ſed & virtualis ſeu implicita tentatio Dei ſine juſta

cauſa

causa facta est peccatum mortale ex suo genere. Ita *communissimè DD.* Suarez, Sanchez, Reiffenstuel, Sporer, Illsung, *tr. 5. disp. 3. a. 2. n. 287.*

Ratio prioris est: quia, ut jam visum fuit, tentatio formalis & expressa procedit ex quadam incredulitate & dubitatione de divina perfectione, quam tentator sine causa justa explorare nititur: atqui per hoc præter peccatum infidelitatis, quam tentatio formalis involvit, gravissima injuria Deo irrogatur; prout haud obscurè colligi potest ex punititione Judæis, Dominum Deum tentantibus; irrogata, *Psalm. 77.* Unde & *Deut. 6. & Matth. 4.* dicitur, *non tentabis Dominum Deum tuum.*

Ratio autem posterioris est: tum quia nedum formalis, sed & virtualis tentatio Dei adversatur excellentissimæ virtuti morali, scilicet Religioni; tum quia ponendo actionem aliquam, quæ ex sua natura non nisi ad explorandam aliquam perfectionem Dei referri posse videtur, irrogatur Deo gravis injuria, uti post Suarezium & alios bene notat Babenstueber *tr. 5. disp. 2. a. 5. n. 8.*

Dixi tamen: *ex suo genere esse peccatum* 660. *mortale*; negari enim minimè potest, quin tentatio implicita saltem sæpius contingat absque peccato mortali, idque vel propter ignorantiam & simplicitatem, aut inconsiderationem; vel propter levitatem

materiæ seu etiam periculi, cui tentator sese exponit utputa si leviter infirmatus nolit uti medicamentis congruis &c.

Quæres 5tò, quid sit Sacrilegium, & quotuplex?

561. ℟. ad primam partem hujus quæsiti. Sacrilegium ethymologicè, id est, secundùm nomenclaturam sumptum idem dicit, ac *rei sacra legium*, id est, furtum, Reipsa autem bene describitur, quòd sit rei sacræ violatio seu etiam indigna tractatio rei sacræ quà talis. Dicitur autem 1. *violatio* &c. per quod Sacrilegium genericè convenit cum aliis peccatis. Dicitur 2dô, *rei sacræ*, id est, auctoritate publica ad cultum Dei deputatæ, seu etiam consecratæ &c. Additur 3tiò, *quà talis*, &c. In ordine enim ad dignoscendam malitiam Sacrilegii oportet attendere primò ad quid persona, locus, vel etiam res sit sanctificata? 2dô, an aliquid factum sit contra illud, ad quod talis res vel persona fuit sacrata: atque hinc fit, v. g. sacerdos utpote consecratus Deo, nedum ad serviendum, sed etiam ad castè serviendum, &c. fornicando committat Sacrilegium, non item alteri, v. g. detrahendo, quia ad hunc finem non fuit specialiter consecratus. Similiter ager Ecclesiæ est sanctificatus & Deo dicatus, quoad hoc, quòd sit exemp. tus ab oneribus laicorum, non item, ut nullus per eum transeat, vel in eodem loco duellet;

ellet: quô rursus fit, ut si quis laicorum oneribus agrum talem aggravare contendat, Sacrilegium incidat, non item si in tali agro duellet. Videatur de hoc Matthæucci *in cautela Confess. l. 1. c. 17. §. 17. n. 123.* vel Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 15. punct. 1.*

℟. jam ad alteram partem ejusdem quæsiti, Sacrilegium triplex dari potest, scilicet 1. personale, 2. locale, & 3. reale. Ita *omnes.* Ratio hujus divisionis est facilis, nam triplex datur genus rerum sacrarum, 1. persona, 2. locus & 3. res, prout à loco & persona distincta, & hæc omnia inhonorari, seu etiam indigna tractatione violari possunt, veluti experientâ multiplici constat: atqui ex violatione personæ sacræ Sacrilegium personale, ex violatione loci sacri locale, & demum ex violatione, seu indigna tractatione rei sacræ Sacrilegium reale committi meritò reputantur, veluti patet ex dictis: ergo &c. &c. 562.

Quæres 6tò, quod modis vel actionibus contingat Sacrilegium personale?

Ante responsionem notandum, nomine personæ sacræ hic intelligi omnem personam per sacram ordinationem, vel per statum Religionis ejusvè aliquam participationem ad cultum DEI dicatam: ideòque nedum Sacerdotes aut Clerici in sacris constituti, sed & fratres laici (ab aliis conversi vocantur) nec non & Moniales, utpote per

 solenne

ſolenne votum caſtitatis Deo ſingulariter conſecratæ, ſub nomine perſonæ ſacræ comprehenduntur, veluti Herincx, Henno, & alii *DD. communiter* advertunt. Hôc notato

564. ℟. ad quæſtionem. Sacrilegium perſonale quatuor modis poteſt contingere, 1. inferendo manus violentas in Clericum vel Religioſum, utputa percutiendo, mutilando, vel occidendo aliamvè atrocem injuriam eidem inferendo contra privilegium Canonis, *ſi quis ſuadente 17. q. 4.* 2. Perſonas Eccleſiaſticas ſubjiciendo judicio fori ſæcularis, vel ad illud trahendo, contra privilegium fori *cap. 1. & ſeqq. de foro. compet.* 3. Ab iiſdem perſonis Eccleſiaſticis tributa vel gabellas exigendo, contra privilegium immunitatis *cap. 4. X. de immunit. Eccleſiaſt.* 4tò demum luxuriosè violando corpus perſonæ Deo ſacratæ, vel per Ordinem ſacrum vel per votum ſolemne caſtitatis &c. ſive dein hoc fiat per concubitum, ſive per pollutionem, ſive denique per tactus impudicos, &c. &c. Ita rurſus *communis DD.*

565. Quocirca cum Filliuccio *tr. 24. c. 9. n. 228.* animadvertendum exiſtimo, hæc ſacrilegia ſpecie morali inter ſe differre, eò quòd præceptis formaliter diverſis, id eſt, diverſis ex motivis factis opponantur, conſequenter judex ſæcularis Clericum percutiens primùm, dein violenter illum detinens ſeu

seu incarcerans contra SS. Canones, non satisfaceret in confessione generaliter duntaxat dicendo, se manus violentas in Clericum injecisse, sed deberet insuper exprimere, id contigisse nedum percutiendo, verùm insuper jurisdictionem in eundum exercendo, quæ posterior injuria longè diversa est ab illa priori, proptereàque diversa seu distincta censura solet affici ab Ecclesia.

Quæres 7timò, quot modis vel actionibus committatur Sacrilegium locale?

Ante responsionem supponendum est, 566.
nomine Ecclesiæ ceu loci sacri intelligi Ecclesiam, sacellum, altare, & quemcunque locum ad Missam vel officium divinum peragendum publica auctoritate deputatum, non item oratoria privata vel Eremitoria, esto fortassis celebratio Missæ in his fuerit permissa: non enim propterea hoc gaudent privilegio immunitatis.

Porró quòad locum sacrum bene notandum est, nomine hujus in ordine ad effectum refugii seu asyli capiendi intelligi, nedum Ecclesiam cum suis capellis, sed etiam cœmeterium, sacristiam, campanile, immò & monasterium totum &c. quia hoc immunitatis privilegium loco sacro concessum est aliquid favorabile, & hoc ipso latè interpretari debet: è contra verò in ordine ad incurrendam speciem Sacrilegii nomine loci sacri intelligitur sola Ecclesia, vel Capellæ

in eadem contentæ, &c. non item sacristia, vel campanile, aut monasterium: quia hæc materia velut odiosa strictè interpretari debet. De qua videri possunt Laymann *lib. 4. tr. 10, c. 7, n. 5.* Bonacina *disp. 3. q. 6. pu. un. n. 9.* Augu. Michel *ubi supra appendic. 2, §. 10. n. 5.* vel Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2, c. 4. n. 554.* His notatis

567. ℟. Sacrilegium locale committi potest tribus modis. I. exercendo actum in loco sacro, per quem Ecclesia polluitur, prout fit 1. per voluntariam & culpabilem occisionem hominis, *c. præposuisti de consecr. Eccl.* 2. per voluntariam & mortaliter malam effusionem humani sanguinis, *c. un. de consecr. Eccles. in 6tò,* & 3. per culpabilem effusionem seminis humani, immò & probabilissimè per copulam conjugalem absque necessitate in loco sacro exercitam. 4. per sepulturam hominis excommunicati saltem non tolerati, & 5. per sepulturam hominis non baptizati in loco sacro, *c. consuluisti de cons. Eccl.* & *c. Ecclesiam de cons. dist. 1.* De quibus videri potest D. August. Michel *theolog. canon-mor. tom. 1. part. 2. appendic. 2. pu. 5. §. 10. n. 7. 8. & 9.*

II. Sacrilegium locale committitur exercendo in Ecclesia actum profanum, utputa 1. judicium ferendo in causa sanguinis aut pœnæ corporalis, *cap. cum Ecclesia, de immunit.* Eccle-

Ecclesiast. 2. exercendo ibi mercatum, *c. decet, de immunit. Eccl. in 6tò.* 3. committendo furtum, sive dein auferatur res sacra de loco sacro, sive res sacra de loco non sacro, sive res non sacra in loco sacro, *c. quisquis. 17. q. 4.*

III. Committitur violando immunitatem loci sacri, quod fieri censetur 1. Ecclesiam infringendo, aut bonis suis spoliando, *c. Sacrilegium. c. quisquis 17. q. 4. & c. conquesti de sent. excomm.* 2. fieri etiam censetur extrahendo per vim delinquentes, qui ad illam confugerunt, modò non commiserint tale delictum, quod non gaudet immunitate Ecclesiastica, vel potiùs jure asyli, *c. diffinivit. c. miror. 17. q. 4.* 3. fieri potest materiam dirutæ Ecclesiæ convertendo ad usus profanos, *c. ligna. de consecrat. d. 1.* Videatur de his Fillîuccius *tr. 24. c. 9. à n. 235.* Felix Potestas *in Exam. Confess, tom. 1. p. 2. c. 3. n. 554. & seqq.*

Quæres 8vò quot modis vel actionibus committi soleat Sacrilegium reale ?

Ante responsionem rursus advertendum est, nomine rei sacræ intelligi rem ad cultum divinum consecratam vel publica auctoritate deputatam, uti sunt 1. Sacramenta Ecclesiæ, præsertim SS. Eucharistiæ, cujus violatio importat gravissimam speciem Sacrilegii. 2. Sacra vasa ad usum Sacramentorum deputata, item sacros liquores, ut- 568.

puta Crysma, Oleum infirmorum; aquam benedictam, nec non Cruces Christi & SS. imagines, vel Reliquias, nec non nomina Dei, Christi & Sanctornm, item Sacra Scriptura Canonica &c. 3. Omnia, quæ ad ornatum Altarium & Ministrorum pertinent, uti sunt Pallæ, Corporalia & Paramenta ecclesiastica. 4tô denique rebus sacris aliquo modo, licèt remotiùs & minûs propriè accensentur bona mobilia, deputata ad congruam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, templorum fabricam, itemque pia legata, vel alia deposita in Ecclesiis, &c. quæ licèt in rigore loquendo non sint res sacræ seu consecratæ, quia tamen publica auctoritate ad cultum divinum præ cæteris deputatæ sunt; hinc eorum violatio seu indigna tractatio in jure passim appellatur Sacrilegium. Videatur Suarez *l. 3. c. 6. a n. 7.*

569. ℞. Hoc solet committi quinque modis sequentibus. 1. abutendo Sacramentis, vel ea indignè administrando, puta in statu disgratiæ, vel scienter indigno, &c. vel alia ratione vilipendendo, conculcando, &c. more hæreticorum aut sagarum &c. 2. profanando vasa sacra vel ornamenta, utpote calices sacros, vel vestes consecratas &c. 3. violando seu etiam indignè tractando imagines Sanctorum. 4. abutendo Sacræ Scripturæ textibus ad errores confirmandos, uti faciunt hæretici. 5. non solvendo decimas, ut-

utpote ab Ecclesia consecratas ad cultum divinum. Vide Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 15. pu. 1.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. à n. 29.* vel Babenstuber *cit. art. 5. n. 16.*

Quæres denique 9nò, quale, vel quantum peccatum sit Sacrilegium?

℟. Sacrilegium est ex suo genere peccatum mortale. Ita *omnes.* Ratio est: quia secundùm dicta Sacrilegium adversatur excellentissimæ virtuti morali, simùlque unaquæque species habet materiam satis gravem, veluti inductione facilè potest ostendi; nam percussio Clerici, vel usus jurisdictionis à sæculari in eum usurpatæ, nec non violatio castitatis &c. (quæ sunt de prima specie) sunt peccata ex se mortalia. Similiter effusio humani sanguinis aut seminis, itemque furtum & violatio immunitatis Ecclesiasticæ (quæ ad 2dam classem pertinent) rursus sunt peccata de se gravia. Denique indigna administratio aut receptio Sacramentorum, nec non abusus Sacrorum vasorum vel S. Scripturæ &c. graviter repugnant rectæ rationi, ùt de se liquet, consequenter ex suo genere sunt peccata mortalia. 570.

Dixi: *ex suo genere* &c. ut per hoc innuerem, Sacrilegium subin committi posse absque peccato mortali, idque duplici ex capite: primò ob levitatem materiæ &c. non enim quævis aut quantumcunque levis 571.

per-

percussio Clerici, aut furtum rei Sacræ &c. juxta rectam rationem dici debet mortaliter peccaminosum. 2dò, ob inadvertentiam seu indeliberationem; nam ubi actus de se non est plenè liberè factus, peccatum mortale non committitur, veluti diximus *in part 1. Theolog. Decalog. Conferent. 2. n. 32. & 53.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Tentatione DEI, nec non de Sacrilegio.

CASUS PRIMUS.

T*Itius Zelosus Concionator cùm è pulpito sæpius pro fide Catholica egregiè dixisset, quin tamen vel unum hæreticum (quorùm ingens numerus non raro interfuit concionibus) suis rationibus vel argumentorum eloquentiæ-vè pondere ad fidem catholicam pertrahere potuisset, tandem (nesciò quo spiritu ductus) sese obtulit ad probandam, seu etiam demonstrandam veritatem fidei catholicæ quodam miraculo, modò hæretici adpromitterent se Religioni Catholicæ accessuros, posteaquam in hujus confirmationem quoddam portentum seu miraculum coram perspexissent. Alii è contra viri prudentes dissuasère Titio similia promissa.*

eò

eò quòd per hæc DEUS potiùs tentaretur, & Religio Catholica periculo exponeretur &c. at ille respondit, quamplures Sanctos similia miracula à DEO postulâsse & impetrâsse, prout de S. Antonio Paduano legitur, similiter D. Petrum bina vice per aquas ad Christum properâsse, tametsi illud more aliorum Apostolorum potuisset facere navigio: denique & Elisæum ignem è Cœlo avocâsse, esto hoc non fuisset necessarium, hodiedum autem manum Dei non esse abbreviatam &c. Quid de hoc Zelo Titii?

℟. Hunc Zelum ab aliis viris prudentibus meritò fuisse reprobatum velut indiscretum & immaturum. Cùm enim veritas Fidei Catholicæ hodie satis sit probata nedum rationibus ex antiquitate, unitate, sanctitatèque doctrinæ petitis; verùm insuper innumeris miraculis, quorum claritas & evidentia ipsorum etiam Adversariorum oculos fugere nunquam posset, modò ipsimet nollent opponere pertinaciæ suæ umbraculum &c. hinc sanè minimè opus est, ut ad convincendam pertinaciam, vel ad cujuslibet placitum DEUS hodie fidem nostram novis confirmet miraculis. Unde R. P. Illsung *tr. 5. disp. 3. n. 287.* narrat, alium quendam Prædicatorem Evangelicum, ut fidem Christianam populo infideli persuaderet, tentâsse eo inspectante super aquas sicco pede incedere, sed navigio li- 572.

berari

berari debuisse, ne undis hauriretur, moxque sapienter resolvit, hunc Prædicatorem Deum graviter tentâsse, & hoc ipso (nisi per Zelum non secundùm scientiam exercitum excusetur) graviter peccâsse: quemadmodum enim magnam irreverentiam Principi inferret, qui Eum à sapienter decretis sine necessitate recedere quodammodo cogeret, aut reculantem contemptui exponeret; ita gravem irreverentiam DEO irrogat, qui Deum vel ab ordine suæ providentiæ dimovere vult ad faciendum mimiraculum sine necessitate, vel ipsum apud populum infidelem trahere in suspicionem alicujus impotentiæ aut malevolentiæ, quòd scilicet Deus vel non posset vel non vellet patrare miraculum ab altero præsumptuosè promissum in fidei contestationem.

573. Nec obstat (inquit idem Doctor) quòd etiam Sancti viri videantur nonnunquam petivisse à Deo miracula sine necessitate; nam quotiescunque Deus scitur hujusmodi miracula patrâsse, inde velut à posteriori certò colligitur, ea ex divino instinctu petita, atque à Deo ad speciales fines ordinata fuisse.

At, inquies, Christus ipse suis Prædicatoribus hanc gratiam miraculorum adpromisisse legitur *Marci 16. v. 17.* sequentibus omnino verbis: *signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia*

ejici-

ejicient, linguis loquentur novis &c. quis ergo hodiedum Concionatorem Apoſtolicum temeritatis aut præſumptionis arguat, eò quòd in confirmationem veræ fidei novum à Deo miraculum prætendat?

℟. Equidem Chriſtum Dominum hanc 574
gratiam miraculorum adpromiſiſſe, at Apoſtolis ſeu diſcipulis ad promulgandum Evangelium primùm miſſis in exordio naſcentis Eccleſiæ, quo tempore utique ad perſuadendam hominibus hanc novam doctrinam Evangelicam aliunde ſatis difficilem & nunquam antehac cognitam neceſſaria fuêre miracula. Aſt verò, poſteaquam fides Evangelica per Orbem univerſum jam ſatis fuit promulgata, & per tot ſæcula innumeris miraculis luce meridiana clarioribus confirmata, minimè ſanè neceſſum eſt, ut vel ob hæreticorum aut infidelium pertinaciam convincendam, vel ob Zelum non ſecundùm ſcientiam exercitum (melius præſumptiônem diceremus) illico nova patret miracula, veluti more ſuo ſapientiſſimè animadvertit D. Georgius *hom. 29. in Evang. poſt initium*, dicens: *hæc* (ſigna) *neceſſaria in exordio Eccleſiæ fuerunt. Ut enim ad fidem creſceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, dum arbuſta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluiſſe videamus: & ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio*

tio cessabit &c. Similia ex aliis refert Cornelius à lapide in eundem locum.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius diebus festivis Ecclesiam diligenter quidem accedit, non tamen animo honorandi Deum, sed videndi & conveniendi sponsam suam, cujus in aspectu nedum oculos impudicè pascere, moroséque delectari assolet, sed insuper sese secretò polluere in eodem loco sacro: finitis denique divinis certis quibusdam signis eandem invitare & solicitare assuevit ad concubitum, non quidem in Ecclesia, sed in alio tertio loco complendum, quem & sponsa plerumque acceptat, nisi impossibilitas moralis vel alia circumstantia id prohibeant. Jam ad nostrum propositum quaritur 1. an Sempronius committat speciale peccatum Sacrilegii ex eo, quòd diebus festivis, & quidem in loco sacro soleat oculos pascere, morosè delectari, ad concubitum invitare soleat &c. &c. 2. dubitatur singulariter, an non commiserit Sacrilegium, eò quòd in Ecclesia sese polluerit, licèt non notoriè, sed secretò?

575. ℞. ad prius quæsitum. Sempronius probabiliter non commisit Sacrilegium ex eo, quòd diebus festivis Ecclesiam frequentaverit animo non honorandi Deum, sed oculos pascendi, & in eodem loco invitandi seu etiam sollicitandi suam sponsam.

Ratio

Ratio est: quia tempus sacrum non venit inter res sacras numerandum: esto enim in illo sacra fiant, tempus tamen ipsum non sacratur. Hinc Castropalao *tom. 1. tr. 7. disp. 2. pu. 2. n. 11.* cum Suarezio ac Lessio rectè infert, omissionem sacri, vel laborem servilem in die festivo exercitum, aliàve peccata mortalia die festivo comissa, ratione temporis non induere malitiam Sacrilegii. Rursus ex eo, quòd (secluso tamen contemptu & voluntate inhonorandi locum sacrum) sponsam suam ad concubitum alibi complendum invitare soleat, probabiliter non committit Sacrilegium, etsi P. Sporer *tr. 2. in decalog c. 10. sect. 4. n. 28. in fine* haud improbabiliter dicat, similia peccata gravem continere irreverentiam contra loci sanctitatem, meritò à timoratis explicandam in confessione, prout revera etiam faciunt juxta dictamen rectæ rationis. Et certum omnino existimat Suarez de Relig *tom. 1. l. 3. c. 7. n. 11.* tactus impudicos in partibus verendis, saltem publicè factos vel attentatos in loco sacro, contrahere circumstantiam Sacrilegii: *fortasse tamen* (subdit idem Doctor) *non erit idem de turpi aspectu, aut nutu, aut levi verbo, maximè quando in transitu & sine notabili mora & scandalo fiunt; quia non videntur materia ita gravis: de quo non potest ferri certa regula, sed id prudenti judicio re-*

linquendum est. Ita ille. Censeo proin interrogandum ex tali pœnitente, an non apprehenderit specialem malitiam vel irreverentiam, ex eo, quòd in loco sacro similia practicavit, tum verò ex responsis non erit difficile practicum ferre judicium de gravitate peccatorum, aut de circumstantia Sacrilegii,

576. ℟. jam ad 2dum, Sempronium commisisse Sacrilegium locale toties, quoties voluntariè quantumvis secretò sese polluit in Ecclesia. Esto enim per effusionem humani seminis secretò factam locus sacer non polluatur; nihilominus actus ipse ex se indecentissimus est dignitate loci sacri, & summopere contrarius ejusdem sanctitati, atque hoc ipso jure naturali divino (quod dictat sancta esse sanctè tractanda) censeri debet graviter prohibitus. Hac de causa Sacri Canones statuêre, ut si talis effusio seminis postea publicetur, Ecclesia habeatur pro violata & profanata, quippe cujus sanctitas per talem actum fuit prostituta & contemptui exposita, donec per reconciliationem quasi jure postliminii honorem suum recuperet. Non latet me quidem, à pluribus Doctoribus teneri, hujusmodi actus impudicos non contrahere malitiam Sacrilegii, nisi fiant publicè, vel cum periculo publicationis; nihilominus cum D. Michel *cit. appendice 2. §. 10. n. 16.* proBabi-

babilius judico, esse sacrilegos, etiamsi occultè fiant in loco sacro; non enim ideò præcisè Ecclesiæ sanctitati fit injuria, quia hæc per eos profanatur aut polluitur, sed ex eo potiùs, quòd ex natura sua sint valde turpes, & ob hanc turpitudinem Sacri Canones voluêre, ut Ecclesia habeatur violata & profanata.

Sed quid tenendum de illis, dicet fortassis nonnemo, qui se accusant, quòd in Ecclesia durantibus divinis S. V. Flatus emiserint?

℟. Eximendum illis esse hunc scrupulum, ne deinceps forsan ex conscientia erronea peccent, atque dicendum, quòd hujusmodi emissio aut exoneratio (nisi fortassis ex contemptu vel cum Scandalo audientium fieret) omni culpa vacet, tum quia natura frequentiùs exigit exonerationem à flatibus, hanc proin ob causam semper exire, nimis foret onerosum; fortassis etiam officii ratio non semper permitteret: tum etiam, quia flatus nullam specialem turpitudinem relinquunt post se, vi cujus Ecclesiæ in prudenti hominum existimatione reputari deberet profanata vel prostituta. Secus dicendum foret, si quis in Ecclesia ventrem aut vesicam vellet exonerare aut vertere stomachum, more canum; vel si in eadem præsumeret stabulari equos: cùm enim tales actiones ex sua 577.

natura ſint valde turpes, & permagnam poſt ſe relinquant fœditatem, profectò, ſana ratio dictat, eas eſſe inconvenientiſſimas ſanctitati Eccleſiæ, veluti *ex communiori DD.* bene docet R. D. Auguſt. Michel *l. c. cit. n. 17.*

CASUS TERTIUS.

C*Ajus certa cujusdam Eccleſiæ cuſtos, dum nuper poſt prandium inſolitum quendam tumultum in eadem ſua Eccleſia percepiſſet, quid rei eſſet exploraturus, deprehendit duas mulieres de proprietate ſeu dominio cujusdam libri precarii nedum verbis contendentes, ſed & rixantes, ita ut una ab altera percuſſa copioſum ſanguinem è naribus effuderit. Cajus rei novitate nedum obſtupefactus, ſed & honoris divini zelo inflammatus prôh ſcelus! exclamavit: heri Eccleſia mea latratibus canum, hodie rixis & incondito clamore mulierum moleſtatur & profanatur: diſcedite ſubitò malæ beſtiæ & foribus Eccleſiæ exeſtote, ſecus mediante nervo bubulo viam vobis monſtrabo & januam. Haud paulò pòſt Cajus conſulit quendam theologum interrogando 1. an dictæ mulieres non commiſerint grave Sacrilegium, & an propter rixas, humaníque ſanguinis effuſionem Eccleſia non ſit habenda pro polluta, ita ut indigeat reconciliatione? 2dò, an ipſe Cajus non bene feciſſet, mediante nervo bubulo*

bulo

bulo dictas mulieres instar canum expellendo, & alteram pariter usque ad effusionem sanguinis è naribus aut dentibus percutiendo? Quid Theologus respondebit sciscitanti?

℟. ad primum quæsitum. Mulieres in 578. hoc casu procul dubio commisisse irreverentiam sacrilegam, Ecclesiam tamen propterea non censeri debere pollutam, primò: quia ad hoc non sufficit quæcunque effusio sanguinis, sed debet esse injuriosa, & conjuncta cum peccato mortali: hæc autem effusio sanguinis è naribus ob inflictam ab altera muliere aliunde ad iracundiam concitata alapam, esto injuriosa fuerit, probabiliter tamen non fuit, nisi venialiter peccaminosa. 2dò, quia nares sunt organum nimis promptum ad effundendum sanguinem; & hanc ob causam Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. p. 2. c. 4. n. 571.* absolutè asserit, per effusionem sanguinis humani è naribus vel dentibus factam, Ecclesiam non pollui. 3tiò denique in ordine ad hoc, ut Ecclesia censeatur polluta, debet effusio sanguinis (vel seminis humani) esse notoria nedum *notoreitate facti*, hoc est, ita, ut de eadem notabili parti communitatis constet, sed insuper, *notoreitate juris*, ita scilicet, ut super crimine commisso, & inde inducta pollutione emanaverit declaratoria judicis sententia, juxta receptam *DD.* opinionem, videndam apud Laymann *l. 5. moral. tr. 5.*

6. 5. n. 8. Dianam *6. part. tr. 6. miscellan. resolut. 27. & part. 11. tr. 2. resolut. 59.* Moyam *tr. 3. de Sacr. pœnit. disp. 3. q. 4. c. 2. n. 6.* & alios: atqui hæc omnia non contigêre in nostro casu; ergo &c.

579. ℟. jam ad alterum quæsitum. Tametsi Cajus nervo bubulo dictas mulieres percussisset etiam usque ad effusionem sanguinis è naribus, probabiliter tamen ob id nec Sacrilegium incurrisset, neque Ecclesia fuisset polluta. Ratio horum facilè eruitur ex dictis; qui talis percussio, utpote non malo affectu, sed potiùs zelô honoris divini facta non fuisset peccaminosa, neque etiam Ecclesiæ injuriosa: at hoc ipso non potuit esse Sacrilega &c. ergo. Profectò Christus ipse legitur *Joan. 2. v. 15. fecisse quasi flagellum de funiculis, & ejecisse de templo omnes, qui volebant facere è domo Patris sui ceu domo orationis domum negotiationis.* Cæterùm an etiam conveniens fuisset, ut Cajus alteram mulierem pariter percuteret usque ad effusionem sanguinis, aliorum judicio ac discretioni relinquo, minimè verò consulo.

Sed quid dicendum, ais, casu, quo quis in Ecclesia alterum lethaliter vulnerat aut lædit, ita tamen, ut iste non intra, sed extra Ecclesiam effundat sanguinem, vel etiam sine omni sanguinis effusione omnino vi læsionis moriatur;

℟. In

℟. In hoc casu adhuc pollui Ecclesiam. 580.
Ratio est: quia talis occisio censetur voluntaria & injuriosa, nedum Deo vel homini occiso, sed & Ecclesiæ, utpote in qua data fuit causa mortis, non sine gravi torto sanctitatis loci, esto sanguis humanus neque etiam extra parietes Ecclesiæ fuerit effusus. Similiter si quis extra Ecclesiam positus alium in Ecclesia existentem percutiendo vel gladio aut globo trajiciendo occidat, polluta censetur Ecclesia; etsi enim in tali casu motus fiat extra, occisio tamen moraliter loquendo censetur fieri intra parietes Ecclesiæ, quemadmodum existens in uno territorio, si trajiciat aut occidat hominem in altero territorio existentem, ibidem etiam deliquisse censetur, ita, ut ratione delicti ab illius territorii judice conveniri possit, & puniri. Videatur Laymann *l. 5. tr. 5. c. 5. n. 7.* Aut Felix Potestas *l. cit. c. 4. à n. 568.* ubi hanc materiam fusiùs tractat.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, tentatoribus Dei adnumerandos esse sequentes. 1. qui quantumvis irreverenter orantes, nihilominùs sperant, se impetraturos à Deo 581.

idem, quod alii reverenter ac devotè orantes impetrare ſolent; tales enim cenſentur velle experiri divinam potentiam & bonitatem, an ſcilicet etiam irreverenter orantibus ſubvenire poſſit aut velit, licèt in hoc Doctores regulariter non agnoſcant niſi culpam venialem· 2. iiſdem accenſendi ſunt, qui non coacti juſta cauſa, ſed ex mera deſidia negligunt ſtudia Sacrarum Litterarum, & nihilominus prædicare vel cathedram conſcendere præſumunt, confidentes temerè, Spiritum Sanctum ſibi aſtiturum & inſpiraturum omnia; quod Navarrus *c. 11. n. 80.* exiſtimat mortaliter malum. Sanchez tamen *in decalog. l. 2. c. 34. n. 16.* cum aliis rectiùs aſſerit, non eſſe niſi veniale peccatum, modò abſit ſcandalum, vel aliud periculum v. g. animarum, quod ex tali negligentia vel incuria natum eſt pullulare. 3tiò, etiam illi cenſendi ſunt tentare Deum, qui paganorum more viventes, chriſtianè tamen & piè morituros ſe credunt vel exſpectant, uti bene advertit Henno *tr. in decalog diſp. 1. q. 5. art. 1. concluſ. 2. circa fin.*

582. Colliges 2dò, à peccato tentationis excuſandos non eſſe illos, qui temerè, id eſt, ſine neceſſitate vel juſta utilitate (quales eſſe poſſent, ſi periclitaretur honor Dei, veritas fidei, vel ſalus propria, aut proximorum, &c.) ſeſe offerunt, vel etiam exponunt peri-

periculo martyrii, Ratio est: quia tales imprudenter, & ex præsumptione seu nimia confidentia extraordinarium Dei auxilium in perferendis tormentis sibi promittunt. Insuper infidelibus vel tyrannis præbent occasionem scandali, peccandi scilicet contra charitatem, dum eos quodammodo provocant ad martyrizandum; unde minimè dubitandum, quin propterea graviter peccent nedum peccato tentationis contra virtutem Religionis, sed etiam peccato scandali contra charitatem, tum proximo, tum etiam sibi debitam. Dum verò nonnulli Sanctorum leguntur tyrannos quodammodo provocâsse ad martyrium sibi inferendum, piè credendum est, eos id fecisse vel ex zelo fidei, vel ex speciali instinctu Spiritus Sancti, & hoc ipso non sine justa causa. Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. sect. 2. n. 7.* Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 5. n. 6.* Babenstuber *tr. 5. disp. 2. art. 5. n. 6.*

Colliges insuper 3tiò, ad tentationem Dei pertinere illas purgationes à crimine objecto, quæ olim fieri solebant per ferrum candens, vel per aquam ferventem. Unde consequenter dicendum, nedum eos, qui sponte sese offerunt ad probandam tali modô innocentiam suam, sed etiam judices, qui hujusmodi probas expetunt, vel contra personam aliquam, quæ noluit aut non potuit sufferre talem probam, tanquam pro- 583.

ditam & convictam de crimine procedunt, sive torturæ eam subjiciendo, sive omnino ad pœnam condemnando graviter peccare, uti benè docet Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 5. n. 5.* Ratio est: quia usus talium purgationum prorsus est temerarius & præsumptuosus; tum etiam, quia judex in processu contra reos indiciis ac probationibus uti debet, quæ humano ac naturali modo deprehendi possunt: at, tales non sunt probæ mox recensitæ; cùm Deus nullatenus teneatur personam etiam innocentem conservare illæsam ab ardore ferri candentis, seu etiam aquæ ferventis, neque horum calorem ita attemperare, ut non lædat &c. ergo.

Nec obstat, similes purgationes delictorum sæpe fuisse à Deo variis miraculis confirmatas, veluti constat de Sancta Chunigunda, aliisque ex historiis videndis apud Delrium *disquis. magic. l. 4. c. 4. q. 4. sect. 3. & seqq.* id enim accidisse censendum est in casibus, in quibus id fieri licuit ex divino instinctu, vel in quibus Deus singulariter voluit favere innocentiæ putatitii delinquentis, uti post Suarezium *tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 3. n. 8.* rectè advertit Sanchez *in decalog. l. 2. c. 34. n. 12.*

584. Colliges 4tò, eum, qui delinquit contra votum simplex castitatis, committere quidem duplex peccatum mortale in confessione

neceſſariò explicandum, unum ſcilicet luxuriæ contra virtutem continentiæ, alterum infidelitatis contra votum Deo factum, probabiliter tamen non committere peccatum Sacrilegii. Ratio eſt: quia per votum ſimplex perſona non fit Sacra, nec Deo ſpecialiter conſecrata, ſicuti fit per votum ſolenne Religionis vel ſuſceptionem Ordinis Sacri, vi quorum ex ordinatione Eccleſiæ ſaltem cenſetur corpus ſpecialiter DEO conſecratum, proptereáque vi talis læſionis committeretur Sacrilegium. Quin immo Filliucius *tr. 24. n. 224.* probabiliter tenet, etiam per violationem voti ſimplicis committi Sacrilegium, eò quòd etiam per tale votum caſtitas fuerit DEO quodammodo dicata & conſecrata.

Colliges 5tò, complicem qui cum per- 585.
ſona ſive per votum ſolemne, ſive etiam per ordinem Sacrum Deo conſecrata carnaliter peccat, ſemper committere Sacrilegium, eſto complex ipſe non ſit obſtrictus ne ſimplici quidem voto caſtitatis. Ita *ex communi* Doctorum Laymann *cit l. 4. tr. 10. c. 7. n. 3.* Ratio eſt: quia talis complex cooperatur ſaltem ad violandam rem Sacram, corpus ſcilicet alterius: ergo quemadmodum ſolutus peccando cum conjugata, committit verum adulterium, eſto ipſe ligatus non ſit, ita etiam talis complex committit verum Sacrilegium.

Col-

586. Colliges 6tò, Novitium qui nec votum emisit, neque etiam Ordinem Sacrum susce-pit &c. non committere peccatum Sacrilegii peccando contra castitatem, sive dein secum, sive cum alia persona non sacra peccet; & hoc ipsô non teneri ad exprimendam in Confessione circumstantiam Novitiatûs. Ratio est: quia in tali casu non violatur persona sacra, velut hactenus dicta consideranti patebit: ubi autem non intervenit violatio rei sacræ, ibi Sacrilegium non committitur: ergo &c. Vid. Tambur. *in Methodo expedit Confess. l. 2. c. 7. §. 5. n. 33.* aut Filliucius *cit tr. 24. n. 233 & 234.*

587. Colliges 7timò, Eos, qui in loco sacro vel è loco sacro rem non sacram, neque etiam in custodiam Ecclesiæ specialiter depositam furando surripiunt, utputa succidendo marsupium, aut clependo horologium saccale (uti vocant) probabiliùs committere verum Sacrilegium. Ita sanè *communis &* probabilior sententia, quam sequuntur Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 15. pu. 1.* Filliuc. *cit. c. 9. n. 234.* Bonacina *tom. 2. disp. 3. q. 6. pu. un. n. 17.* August. Michel *ubi supra n. 20.* Pontas *in dictionario Casuum V. Sacrilegium. Cas. I.* Ratio est: quia hôc modo vera infertur injuria sanctitati loci, dum ita profanatur, ut homines securè non ampliùs ibi valeant vacare divinis, sed potiùs co-

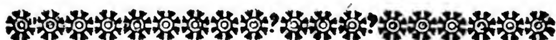
gan-

gantur invigilare atque intendere marſupio aut horologio, quàm divinis, prout in magnis concurſibus, ubi devotioni plurimum vacandum eſſet, non rarò fieri aſſolet, non ſine detrimento honoris divini; quandoquidem multi propter hunc timorem à cultu divino retrahi aut meritò abſterreri poſſint vel ſoleant. Unde etiam *can. quisquis 21, c. 17. q. 4.* ſimpliciter dicitur: *Sacrilegium committitur auferendo ſacrum de ſacro vel NB. non ſacrum de ſacro, ſive ſacrum de non ſacro.*

Colliges denique 8tavò, peccatum Sacrilegii nedum committendo, ſed etiam omittendo poſſe incurri, tametſi pluries committendo, quàm ommittendo incurratur. Ratio hujus eſt: quia etiam per culpabilem omiſſionem res ſacræ poſſunt violari ſeu indignè tractari, utputa ſi fons baptismalis non ſervetur immunis à ſordibus, ſi vaſa ſacra vel inſtrumenta ad Sacrificium neceſſaria non purgentur aut laventur, vel, quod adhuc pejus, ſi Ciborium non purgetur, ita ut particulæ vel hoſtiæ conſecratæ permittantur corrodi à vermibus &c. vel ita corrumpi, ut decenter non ampliùs poſſint adminiſtrari communicaturis &c. De quibus meritò dicitur *cap. 2. de cuſtod. Eucharistiæ: ſunt & alii, qui non ſolùm Eccleſias dimittunt incultas, verùm etiam vaſa miniſterii, & veſtimenta Miniſtrorum, ac pallas al-* 588.

taris

taris, nec non ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sint horrori. Videatur Laymann *l. 4. tr. 10. c. 7. n. 14.* vel Illsung *tr. 5. disp. 3, n. 300.*



CONFERENTIA DECIMA NONA.

De Simonia.

SUMMARIUM.

589. Simonia est studiosa voluntas emendi aliquid spirituale &c.

590. Ad hanc tria necessariò debent concurrere.

591. Pretium simoniacum (alio nomine *munus* dicitur) est triplex, scilicet 1. munus à manu. 2. à lingua, & 3. ab obsequio.

592. Simonia triplex est, scilicet. 1. mentalis. 2. conventionalis, & 3. realis.

593. Rursus alia dicitur contra jus naturale & divinum, alia contra jus humanum duntaxat.

594. Simonia ex suo genere est mortaliter peccaminosa: nonnunquam per accidens tantùm fit veniale.

595. Simoniam committit, quisquis pro bono spirituali dat temporale per modum pretii, vel per modum motivi in ordine ad impetrandum illud.

596.

596. Aut per modum gratuitæ compenſationis prius in pactum deductæ &c.
597. Nunquam fas eſt pro re ſpirituali exigere vel acceptare bonum temporale per modum pretii &c. bene tamen per modum ſtipendii vel ſuſtentationis &c.
598. Bonum temporale tripliciter poteſt eſſe annexum bono ſpirituali ſcilicet 1. antecedenter 2. concomitanter, & 3. ſubſequenter.
599. Pro re temporali quà connexa ſpirituali, nunquam fas eſt aliquid temporale accipere &c.
600. Nihilominus res benedictas v. g. calicem, roſaria &c. merè materialiter ſumptas, ſcilicet pro materia aut forma artificiali licet vendere &c.
601. Solvitur quædam inſtantia contra hanc reſolutionem.
602. & 603. An vel qualiter liceat Monaſterio aliquid exigere vel acceptare à Novitio aut Novitia profeſſura?
604. An ſummus Pontifex, & quinam alii incurrere poſſint labem Simoniæ?
605. Reſolvitur Caſus I. de quodam Capellano, qui intuitu ulterioris promotionis ad beneficium Eccleſiaſticum multis annis extitit à Servitiis cujusdam Comitis.
606. Alius quidam pro eodem beneficio ſupplicans promiſerat ſe fore gratum illo obtento.
607. Alii Comitiſſæ promiſerunt auri pondus pro interceſſione.
608. Qui propterea probabiliùs inciderunt crimen Simoniæ.
609. Reſolvitur Caſus II. de alio quodam Clerico aſpirante ad quoddam beneficium & pecuniis corrumpente alium corrivalem, quatenus hac vice abſtineret à ſupplicando;

610.

610. Simulque adpromittente, ſe ad proximam vacaturam pro eodem laboraturum;

611. Inſuper cum Patrono ſeu Collatore ejusdem beneficii ſpondendo certavit centum dugatis, ſe hac vice non minusquàm aliis præteritum iri.

612. Reſolvitur Caſus III. de alio Clerico, qui ob recommendationem & preces cujusdam Domicellæ obtinuit inſignem Parochiam.

613. Quot modis fieri poſſit vexatio in ordine ad impediendum aliquem à beneficio Eccleſiaſtico?

614. Fas eſt, injuſtam vexam pecuniis redimere ab eo, qui quidem obeſſe, non item prodeſſe poteſt ad idem beneficium:

615. Probabiliùs tamen ante beneficium obtentum non licet redimere ab illo, qui nedum obeſſe, ſed & prodeſſe poteſt.

616. Bene verò licet ſe redimere à quocunque demum injuſto vexatore poſt plenum jus adeptum ſemel in beneficium.

617. Ad bene diſcernendum an Simonia præſertim mentalis fuerit commiſſa, oportet gnaviter advertere, quô animo aut fine temporale bonum fuerit oblatum v. g. Collatori &c.

618. Clerici ſub mera ſpe promotionis ſua obſequia deferentes aut exhibentes non incurrunt labem Simoniæ.

619. Neque illi, qui ex pura & puta gratitudine aliquid temporale pro ſpirituali offerunt, præſertim poſt obtentum jam beneficium.

620. Inſuper absquè nota ſimoniæ exigi poteſt ſalarium pro doctrina theologica vel pro reſponſo morali.

621. Quô titulo pro Sacrificio Miſſæ, aliìsve functionibus ſpiritualibus liceat recipere vel exigere ſtipendium?

622.

622. In Electionibus ad officia & dignitates Ecclesiasticas potest committi Simonia etiam à Religiosis & Canonicis.

623. Idque probabiliùs, tametsi unus alteri fictè aliquid promittat v. g. pro suffragio sibi conferendo &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Simonia.

QUæres primò, quid sit Simonia, & quotuplex pretium Simoniacum?

℟. Ad primam partem hujus quæsiti. 589.
Simonia à *Simone Mago* (qui oblatis pecuniis voluit ab Apostolis emere potestatem conferendi Spiritum Sanctum *Act. 8. c.*) sic dicta, rectè describitur, quòd sit studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid Spirituale vel Spirituali annexum, pretio temporali. Ita *communiter DD.* Dicitur 1. *studiosa voluntas*; id est, actus deliberatus voluntatis; tum etiam quia Simonia in sola voluntate interna præcipuè potest consistere, veluti constabit ex proximè dicendis. Dicitur 2dò, *emendi vel vendendi*; quæ particulæ juxta S. Thomam *2. 2. q. 100. art. 1. ad 5.* accipiendæ sunt latiùs, id est, pro omni contractu & pacto oneroso,

quô datur pretium temporale vel aliquid pretio æſtimabile pro Spirituali, ſive dein id fiat per veram emptionem aut venditionem, ſive per aliquam permutationem vel alium quemvis contractum oneroſum. Dicitur 3tiò, *aliquid Spirituale*; id eſt, ſupernaturale, ſeu ex natura ſua ordinatum ad ſalutem animæ & finem ſupernaturalem, ſive dein ſit tale per eſſentiam, uti ſunt gratia Sanctificans, & alia dona Spiritus Sancti; ſive ſit tale cauſaliter, uti ſunt Sacramenta cauſantia gratiam, ſive denique ſit tale per effectum, uti ſunt actus ordinum & officiorum Eccleſiaſticorum. Dicitur 4tò vel *Spirituali annexum*, ſive antecedenter, ſive concomitanter, ſive etiam conſequenter, veluti *n. 598.* ampliùs declarabitur. Additur tandem 5tò, *pretio temporali*; quo nomine hic intelligitur non ſolùm omnis pecunia, ſed etiam omne illud, quod eſt pecunia æſtimabile; ſimulque innuitur malitia Simoniæ, in eo conſiſtens, quòd contra omnem reverentiam & virtutem Religionis res Spiritualis comparetur rei temporali, perinde, ac ſi tam vilis eſſet, uti rei terrenæ pretio æſtimari vel æquiparari poſſet.

590. Ex qua explicatione liquet, nî fallor, ad Simoniam propriè talem tria debere concurrere 1. *materia*, quæ ſit res Spiritualis vel Spirituali annexa. 2. *pretium temporale*, vel

vel aliquid pretio æſtimabile comparatum vel commenſuratum rei ſpirituali qua tali; ubi enim datur Spirituale pro Spirituali v. g. calix pro calice, Reliquiæ pro Reliquiis &c. propriè non committitur Simonia, licèt talis commutatio circa beneficia Eccleſiaſtica ſine auctoritate legitima facta vel facienda, jure humano graviter ſit prohibita velut obnoxia Simoniæ &c. 3. Neceſſum eſt, ut ad veram Simoniam interveniat *pactum* ſive explicitum, ſive implicitum ſaltem, ſeu tale, vi cujus unus intendit alterum ſibi reddere obſtrictum ſeu obligatum ad dandum Spirituale pro temporali, aut viciſſim.

℟. 2. jam ad 2dum membrum ejusdem 591.
quæſiti. Pretium Simoniacum (quod alio nomine in jure canonico *cap. ſunt nonnulli. 1. q. 1. & can. Salvator. 1. q. 3.* vocari ſolet *munus*, non quidem prout ly munus idem ſignificat, quod donum gratuitum, ſed prout importat debitum ex obligatione) pretium, inquam, hoc Simoniacum, ſeu munus triplex eſt, ſcilicet 1. *munus à manu.* 2. *munus à lingua* & 3. *munus ab obſequio.* Per munus à manu intelligitur pecunia & quidquid pretio æſtimatur ab hominibus, puta veſtis, animalia, artefacta &c. *c. totum 1. q. 3.* Per manus à lingua intelliguntur laudes, interceſſiones vel recommendationes v. g. apud Principem vel populum ex

pacto interponendæ pro eo, vel amicis ejus qui beneficium vel rem spiritualem cuipiam contulit aut conferre intendit. Denique per munus ab obsequio intelliguntur servitia seu obsequia temporalia cuipiam præstita vel præstanda sub conditione vel cum pacto beneficii Ecclesiastici sibi conferendi, aut vice versa &c. Ita *communis Doctorum* apud Henno & alios.

Quæres 2dò, quotuplex sit Simonia, & quale peccatum sit?

592. ℟. ad primum membrum hujus quæsiti, Simonia ùt sic est triplex: alia dicitur *mentalis*, alia *conventionalis* (ad quam reduci solet confidentialis) alia denique *realis*. *Simonia mentalis* juxta Laymann, Pichler, de la Croix & alios, non sumitur hic pro mero actu interno, quô quis intendit committere Simoniam (esto etiam talis voluntas possit suô modo dici Simonia mentalis, sicut voluntas adulterandi dicitur adulterium mentale) sed committitur tunc, dum quis reipsa dat aliquid temporale pro spirituali (vel vicissim) absque eo tamen, quòd exteriùs manifestet, se per hoc velle alterum obligare, licèt à partè rei habeat animum alterum obligandi aut permovendi ad conferendum sibi aliquid spirituale: & ab hac intentione in mente retenta datio illa exterior appellari solet Simonia mentalis: ad quam secundùm Pichler & alios suf-

sufficit pactum inchoatum ex parte unius, nec requiritur completum vel acceptatum ex parte alterius; secus enim Simon Magus dici non posset commisisse Simoniam.

Simonia conventionalis est, quæ fit conventione expressa vel saltem tacita, dandi scilicet spirituale pro temporali aut vicissim, & hæc quamdiu id, quod promissum fuit nec ab una neque etiam ab altera parte fuit præstitum, dicitur Simonia merè & purè conventionalis, si verò ex alterutra parte tantùm fuit præstitum, dicitur Simonia conventionalis *mixta*, scilicet ex conventionali & reali; nam *Realis* appellatur, quæ supposita conventione seu pacto per mutuam traditionem, rei scilicet spiritualis pro temporali, fuit consumata. Ultra has tres species communiter à Doctoribus recensetur *Simonia confidentialis*, quæ committitur circa beneficia Ecclesiastica, dum scilicet unus beneficium Ecclesiasticum alteri procurat, sive eligendo, sive præsentando, aut resignando, sed ex *confidentia*, id est pacto vel expresso, vel saltem tacito, ut alter vicissim illud beneficium procuratori aut tertio cuipiam resignet, vel certam pensionem ex eodem beneficio præstet. Verùm hæc species commodè reduci potest ad illas tres mox recensitas; vel enim talis procuratio fit cum solo animo confidentiæ &c. & dici potest Simonia mentalis, vel fit cum pacto

 qui

quidem, sed ab una parte duntaxat adimpleto, & dicitur Simonia conventionalis: vel denique facta supponitur cum pacto ex parte utriusque jamiam adimpleto; & dicetur Simonia confidentialis realis, uti bene advertit Henno *tr. in decalog. disp. 1. q. 5. art. 3. §. 2. concl. 2.*

593. Porrò Simonia ùt sic solet communissimè dividi in eam, quæ est *contra jus naturale & divinum*, & in illam, quæ est *contra jus humanum duntaxat.* Prior incurritur, dum res purè spiritualis pretio temporali emitur aut venditur: & hæc velut intrinsecè mala nullam prorsus admittit dispensationem, neque ulla consuetudine contraria reddi potest licita.

Posterior committitur, quando non datur quidem temporale pro spirituali aut vicissim, sed dum res una spiritualis vel huic annexa commutatur sine authoritate legitima cum alia spirituali, v. g. beneficium cum beneficio: vel res temporalis quidem, specialiter tamen ex motivo & virtute Religionis vendi prohibita ab Ecclesia datur pro temporali, ùt si officium Ecclesiasticum extrinsecè duntaxat ad res Sacras Ordinatum, utputa Sacristæ, Thesaurarii, Oeconomi, Advocati Ecclesiæ &c. vendatur pro pecuniis &c. aliæ plures species hujus Simoniæ contra jus humanum possunt videri apud Babenstuber *tr. 5. disp. 2. art. 5. n. 38.* Herincx & alios.

℟. jam

℞. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Simonia ex ſuo genere eſt peccatum mortale, ita ut ob parvitatem materiæ præcisè nunquam poſſit fieri veniale tantùm. Ratio prioris (cui Doctores communiſſimè ſubſcribunt) colligitur tum ex illo *Act. 8.* ubi D. Petrus Simoni Mago dixiſſe fertur: *pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Unde & Sacri Canones paſſim graviter invehuntur in hoc vitium, dum illud appellant *execrabile vitium, piaculare flagitium, turpiſſimum lucrum, ſimoniacam peſtem, hæreſin* &c. uti videre licet ex c. *Reperiuntur* & c. *Quicunque ac ſeqq. 1. q. 1.* item c. *Patet. 1. q. 7.* & c. *Per tuas. de Simonia.* & alibi. Ex quibus verbis quisque prudentum facilè colliget gravitatem hujus delicti. Ratio autem poſterioris (quam contra nonnullos tenent Sylvius, Henno *cit. q. 5. art. 3. §. 1. concluſ. 2.*) inde deducitur; nam levitas materiæ in hoc vitio peti non poteſt ex parte pretii; quò enim vilius pretium datur, eò magis vilipenditur res ſpiritualis, & irreverentiæ culpa aggravatur. Neque etiam peti valet ex parte rei ſacræ ſeu ſpiritualis; hæc enim, quantumvis modica, ſupponitur verè ſpiritualis, & hoc ipſô toto genere ſuperior quàvis re profana ſeu temporali: at hoc ipſô fit ei gravis injuria, dum pro re temporali diſtrahitur: ergo &c. Atque hinc rectè infert Henno *loc. cit. in fin.* eos 594

graviter peccare, qui Agnus Dei, Scapularia, Chordas, panem & alia ejusmodi benedicta cariùs vendunt propter benedictionem,

Quæres 3tiò, an condemnandus sit simoniæ, qui dat aliquid temporale ex motivo quidem obtinendi spirituale (aut vice versa) at sine obligatione interveniente?

595. ℟. Quisquis alteri dat temporale quodcunque, sive per modum motivi, quô scilicet alterum movere vult, ut hujus intuitu sibi retribuat spirituale quid; sive per modum finis, aut pretii, modò detur animô alterum obligandi ad conferendum sibi aliquid spirituale, verè committit Simoniam. Ita hodie *communissimè DD.* Henno *loc. cit.* §. *3. conclus. un.* de la Croix *lib. 3. p. 1. n. 73.* Babenstuber *tr. 5. disp. 2. art. 5. n. 33.* Pichler *in Compend. Jur. Can. l. 5. tit. 3. n. 11. & 12.* Cardenas & Viva *ad proposit. 45. & 46. ab Innocent. XI. damnatas:* idque liquet ex tenore propositionum quarum prior *num. 45.* ita sonat: *dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.*

Posterior *num. 46.* ita habet: *Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit prin-*

cipale

cipale motivum dandi spirituale; immò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic , ut illud pluris æstimetur , quàm res spiritualis. Ratio verò est : quia temporale aliquid dare ùt motivum conferendi aut obtinendi spiritule, involvit pactum vel inchoatum, vel virtuale & tacitum, quo alter ad dandum spirituale obligetur. Similiter dare temporale ùt finem rei spiritualis, est virtualiter saltem paciſci , & intendere temporale tanquam pretium, æquè vel pluris æſtimatum, quàm spirituale : quod procul dubio culpa turpiſſimæ Simoniæ, & gravis erga res divinas injuriæ non vacat.

Sed quid, ais, si temporale detur duntaxat per modum gratuitæ compenſationis, eritnè Simonia ?

℟. Si hæc obligatio dandi temporale 596.
deducatur in pactum onerosum sub quocunque demum prætextu v. g. hoc aut simili modo : *si mihi contuleris hoc beneficium, obligo me ad dandos tibi ex gratitudine 100. aureos* : aut *dabo tibi liberaliter , amicitiæ causâ &c. beneficium , si te obliges ad dandos mihi liberaliter vel amicitiæ causâ 100. aureos.* Vel si quis dicat : *obligo me ad dandos 100. dugatos , non velut pretium , sed veluti motivum, ut hanc gratiam mihi recompenses , conferendo beneficium Ecclesiasticum* &c. &c. in his inquam & similibus casibus revera committitur Simonia. Ita Suarez,

Laymann, Illſung *tr. 5. diſp. 3. num. 303.* Viva *ubi ſuprá n. 2.* de la Croix *l. 3. p. 1. n. 70.* Ratio eſt: quia tametſi hujusmodi contractus dicantur, vel potiùs ſimulentur fieri ex ſola gratitudinè vel liberalitate aut amicitia &c. exercitè tamen & in rei veritate vi horum imponitur obligatio nova ad aliquid determinatè præſtandum, & quidem diſtincta à debito gratitudinis, utpote quæ ex ſe nunquam obligat ad aliquid determinatum. Quô fit, ut talis conventio vel donatio non ſit merè liberalis vel gratuita, ſed potiùs luſus & abuſus terminorum, quô vitium Simoniæ palliatur: quemadmodum ſi diceres Titio: *dono tibi Equum ſub conditioue, ſi mihi viciſſim ex gratitudine, amicitia causâ, vel liberalitate velis donare 100. florenos*, revera non donares, ſed venderes Equum. Ex quo liquet, quàm meritò Innocentius XI. damnaverit propoſitionem illam *n. 45.* proximè recenſitam in terminis.

Quæres 4tò, an ergo nunquam fas ſit pro ſpirituali aliquid temporale recipere, aut exigere?

597. ℟. 1, Nunquam fas eſt aliquid recipere aut exigere per modum pretii, motivi aut debiti pro ipſo bono ſpirituali; benè tamen 2. intuitu cujuſdam boni ſpiritualis præſtiti aut præſtandi v. g. adminiſtrandi Sacramenti &c. licet aliquid recipere aut exige-

exigere velut ſtipendium ad honeſtam & congruam ſuſtentationem neceſſarium. Ratio prioris jam conſtat ex dictis *n. 595. & 596.* Ratio autem poſterioris deſumitur tum ex Scriptura Sacra *1. Cor. 9.* ubi habetur : *qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt : & qui altari deſerviunt, cum altari participant* ; tum ex univerſali praxi Eccleſiæ ; tum denique ex ratione : quemadmodum enim nemo tenetur ſtipendiis ſuis militare, ita nec ſtipendiis ſuis ſeſe ſuſtentare, & totum ſe quaſi impendere in obſequium alterius, Et his rationibus vel hoc titulô Paſtores pro adminiſtratione Sacramentorum, pro exequiis, celebratione Miſsârum &c. Item Canonici pro præſentia in Choro, aliiſque officiis divinis. Nec non Religioſi pro ſuis orationibus temporalia accipiunt, non velut pretium rei ſpiritualis, ſed velut ſtipendium ſuſtentationi (quam quivis pro ſuo labore exigere poteſt, etſi aliunde habeat, quô ſe ſuſtentare poſſet) neceſſarium. Videantur de hoc Pichler *ubi ſuprà n. 4.* Reiffenſtuel *l. 5. decret tit. 3. §. 10. n. 186.* vel Henno *in decalog. diſp. 1. q. 5. art. 3. §. 5. per totum.*

Quæres 5tò, an nunquam liceat aliquid exigere vel recipere pro re temporali, annexa tamen rei ſpirituali ?

Ante

598. Ante responsionem notandum hic venit, triplici modo aliquid de se temporale posse annecti rei spirituali. 1. *antecedenter*, 2. *concomitanter*, & 3. *consequenter*. Antecedenter connexa dicitur, quando res temporalis præsupponitur & ordinatur ad aliquid spirituale: hoc modô Ecclesiæ, calices, patenæ, aliàque vasa sacra & paramenta Ecclesiastica ordinantur ad rem divinam peragendam, item Rosaria ad preces, jus præsentandi vel elegendi &c. ad beneficia & dignitates Ecclesiasticas &c. Concomitanter connexæ dicuntur, quæ ex intrinseca exigentia vel necessitate concurrere debent ad rem spiritualem, uti labor corporis, & omnis actio, sine qua functio sacra spiritualis exerceri non valet, veluti est ablutio ad baptismum, consecratio seu oblatio ad SS. Missæ Sacrificium &c. Consequenter tandem connexa appellantur, quando aliquid temporale velut effectus præsupponit causam spiritualem: hôc modo decimæ & beneficia Ecclesiastica, vel potiûs jus decimandi & fructus temporales percipendi de se sunt aliquid temporale: quia tamen supponunt officium spirituale (nam beneficium & fructus dantur propter officium) hinc dicuntur rei spirituali (officio scilicet) consequenter annexa. His bene perceptis & notatis

℟. ad

℟. ad quæsitum. Non licet aliquid exigere aut recipere pro re temporali, rei spirituali annexa concomitanter vel consequenter, quamdiu hæc connexio manet: immò verò ne quidem pro re antecedenter connexa licet aliquid accipere , si res temporalis cum spirituali in concreto sumatur , id est, ùt connexa cum spirituali. Ita ex *communi DD.* tradit R. P. Pichler *in Compend. Juris Can. lib. 5. tit. 3. n. 5.* 599.

Ratio est: quia quæ concomitanter vel consequentur connexa sunt rei spirituali , censentur res spirituales vel spiritualizatæ: immò & antecedenter connexa in concreto & in sensu composito sumpta, pertinent ad ordinem supernaturalem, proptereàque appellari solent *Sacramentalia permanentia:* atqui pro re spirituali nequaquam fas est recipere aliquid temporale per modum pretii æquivalentis: ergo &c. Hac de causa *Can. si quis objecerit. 7. caus. 1. q. 3.* dicitur *quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit* (uti est Ecclesia, vel jus decimandi &c.) *neutrum invenditum relinquit*, moxque subditur : *nullus ergo emat Ecclesiam , vel prabendam, vel aliquid Ecclesiasticum.* Quin etiam Jus Civile *Instit. §. 8. & l. 6. §. 2. ff. de Rer. divis.* item *l. 83. §. 5. ff. de V. O.* Res sacras extra humanum commercium ponit, Dixi tamen, *nefas esse pro re antecedenter connexa in concreto, seu in sensu*

su

ſu compoſito ſumpta, &c. aliquid temporale exigere aut recipere &c. Unde

600. ℟. jam ad idem quæſitum 2dò. Res temporales antecedenter connexæ cuidam rei ſpirituali, id eſt, res conſecratæ vel benedictæ in abſtracto ſumptæ, præcisè quoad materiam vel formam artificioſam, quam habuerunt ante omnem conſecrationem vel benedictionem, licitè vendi poſſunt modò propter ipſam benedictionem, conſecrationem vel ordinem, quem habent ad rem ſpiritualem, pretium non augeatur. Ita cum S. Thoma *2. 2. q. 100. art. 4.* Suarezio & *communi Theolog. ac Recent. Canon.* P. Pichler *in Compend. J. C. l. 5. tit. 3. n. 6.* Ratio eſt, quia antecedenter connexa de ſe habent valorem intrinſecum pretio æſtimabilem quantum ad materiam & formam, quem valorem non amittunt ex eò, quòd conſecrentur: neque etiam iſte valor intrinſecus ita connexus eſt conſecrationi, quin in morali hominum exiſtimatione poſſit ſeparari, ita, ut pretium non poſtuletur, neque etiam detur pro conſecratione vel benedictione: Unde etiam continua praxi ac conſuetudine, à nemine quantùm ſcio improbata, paſſim videmus, numiſmata, imagines cereas, & roſaria benedicta vendi, nempè ſecundùm materiam, labore, cura periculo itineris &c. ſine quibus comparari vel aſportari non potuiſſent, in pretium com-

computatis &c. Et certè contrarium nulli persuadebitur pro praxi, eò præsertim, quòd hæc praxis ab Ecclesia nunquam legatur reprobata.

Dices: Res temporales spiritualibus consequenter annexæ, uti sunt jus decimandi &c. vendi non possunt sine nota Simoniæ: ergo neque res antecedenter annexæ.

℟. *Neg. conseq. & paritatem*: res enim 601.
consequenter connexa cum spiritualibus, v. g. beneficium Ecclesiasticum seu jus decimandi connexum officio &c. non supponunt aliquid pretio æstimabile, sicuti supponunt eæ, quæ sunt *antecedenter connexa*: Rursus ea, quæ spiritualibus consequenter sunt annexa, ipsis connectuntur, veluti quid accessorium principali, unde etiam auctoritate hominis privati talis connexio tolli non valet: è contra in antecedenter annexis temporale præsupponitur tanquam principale & pretio æstimabile, cui spirituale connectitur, velut quid accessorium, & in morali hominum existimatione, quotidiana praxi confirmata, separabile.

Quæres 6tò, an absque nota Simoniæ 602.
possit à Novitio vel Candidato aliquid postulari pro ingressu in Religionem?

℟. Pro ipso ingressu in Religionem, id est, pro admissione in novitiatium, aut ad professionem religiosam absque Simonia nihil potest prætendi: nihilominùs potest

Mona-

Monasterium quantúmvis dives recipere id, quod à Novitio ejusvè Parentibus gratis sibi offertur: immó quodvis Monasterium, præsertim inops, absque Simoniæ nota potest aliquid temporale prætendere ab ingressuro titulô sustentationis, vel legitimæ, vel titulô dotis respectu Novitiæ. Ratio prioris ab omnibus recepti est: quia ingressus in Novitiatum ordinatur ad aliquid supernaturale, scilicet ad professionem ipsam, & ad servitium Deo exhibendum, &c. atqui pro re spirituali & supernaturali nil potest prætendi absque nota Simoniæ: ergo &c. Ratio autem posterioris est: quia onus sustentandi personam Religiosam, eidémque de omnibus necessariis providendi, est aliquid temporale, non spirituale, quemadmodum onus sustentandi uxorem vel liberos in matrimonio: ergo si pro hoc onere de jure potest prætendi dos vel legitima, &c. á sponsa; poterit pariter prætendi à Monasterio, præsertim inope vel non adeò divite, ut Novitius aut Novitia, ceu sponsa Christi, eandem conferat, &c. Ita cum Navarro, Sanchezio, Castropalao, & aliis, Babenstuber *tr. 5. disp. 2. art. 5. n. 34.* Salmanticenses *tom. 4. tr. 19. c. 2. pu. 4. n. 53.*

603. Dixi: à Monasterio, *præsertim inope*, prætendi posse &c. Communiter enim advertunt Doctores, quòd, tametsi in similibus casibus à Monasterio etiam

bene

bene fundatis fortassis juxta probabiliorem sententiam evitetur labes Simoniæ; nihilominùs nonnunquam, & fortassis sæpiùs, quàm par est, à Monasteriis benè fundatis contrahatur turpis avaritiæ labes, si adeò sordidè inhient temporalibus, & ab ingressuris tam solicitè amplas pasciscantur dotes, magis attendentes ad pecunias, quàm ad habilitatem personarum, immò pauperes, quantumvis talentis ac moribus bonis ditatos, omnino excludentes, eò quòd *dativo* careant, aut non videantur vocati aut vocatæ ad Religionem Spiritu *Columba*, cujus *pennæ deargentatæ, & posteriora Ejus in pallore auri.* Videatur de hoc D. Bonaventura *in Apologia contra eos, qui Ordini Minorum adversantur q. 18.*

Quæres 7timò, an etiam summus Pontifex, & quinam alii incurrere possint Simoniæ turpissimam labem?

℟. Summus Pontifex potest incurrere labem Simoniæ contra jus naturale & divinum, non item contra jus humanum. Ratio hujus est: quia etiam Summus Pontifex subest legi naturali ac divino: ergo in has potest impingere. Juri autem humano seu Pontificio ceu Legislator non stringitur quoad vim directivam, nisi indirectè, veluti diximus *in tract. prælim. conf. 13. n. 352.* ergo Simoniam juri humano præcise adversantem non contrahit, esto etiam quoad 604.

hoc possit esse scandalo præsertim pusillis. Cæterùm alii Prælati Summo Pontifice inferiores, utputa, Cardinales, Patriarchæ, Archi-Episcopi & Episcopi possunt incurrere labem Simoniæ, nedum contra jus naturale & divinum, sed etiam contra jus humanum, utpote cui pariter substant obligati secundùm dicta *loc. cit. n. 355.* Et ratio est: quia hi vel maximè possunt dare & accipere spiritualia: ex altera verò parte non vacant passionibus & affectibus sinistris, quibus appeti solet pretium Simoniacum, proindéque nedum labem Simoniæ possunt incurrere, verùm etiam pœnas contra Simoniacos statutas jure humano, uti bene advertit Filliucius *tr. 45. c. 12. n. 1. & 6.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur casus practici circa Simoniam.

CASUS PRIMUS.

Titius Presbyter cuidam Comiti multis annis exstitit à servitiis sub spe assequendæ quondam promotionis: dum verò nuper vacâsset quædam pinguis Parochia, lucrandum sibi existimavit animum Comitissæ priùs, quàm lucraretur beneficium anhelatum: accessit proin. Ean-

Eandem allegatis servitiis meritisque suis jam à longo tempore collectis, humiliter rogando, dignaretur apud Comitem (cui jus præsentandi competiit) intercedere, quatenus se potiùs (Titium scilicet) quàm alium vellet præsentare. Comitissa auri cupida illico respondit: Mi chare domine, jam plures sese insinuârunt apud me, è quibus unus promisit, se fore perpetuò gratum, alter centum taleros, tertius omnino centum dugatos mihi spospondit: talium supplicationes velut magis ponderosæ tam facilè sperni non possunt nec debent. Cui Titiùs: jam video, ajebat, quòd sine auri pondere nec supplica quidquam valeat, neque merita: ergo & ego pro intercessione spondeo centum dugatos: procul dubio hi conjuncti meis meritis & obsequiis tanto tempore fideliter præstitis præponderabunt. Jam ad hanc speciem facti dubitare licet 1. an Titius sine nota Simoniæ potuerit servire Comiti, sub spe obtinendi ab eo aliquod beneficium, & in hunc finem postea sua merita allegare? 2. An ille, qui promisit, se perpetuò gratum fore non incurrerit Simoniam? An Titius & reliqui duo promittendo Comittissæ pro intercessione argenti vel auri pondus non inciderint vitium Simoniæ?

℟. ad primum quæsitum hujus casus. Titius nullam commisit Simoniam ex eo, quòd præcisè sub spe (ut fertur in casu) servierit Comiti. Ratio est, quia in hoc nullum intervenit pactum dandi vel obtinendi spi- 605.

rituale pro temporali; nam ſpes nullum prorſus tribuit jus, immò ſæpiùs, quàm forſitan par eſt, ſolet tales confundere. Neque etiam ex eo arguendus eſt alicujus Simoniæ, quòd ſupplicando ſua allegaverit merita; conveniens quippe eſt, ut ad beneficia Eccleſiaſtica præſententur & promoveantur illi, qui ſunt magis digni: atqui merita præſertim ſpiritualia vel obſequia, quæ Titius tanto tempore Comiti præſtitiſſe dicitur, eundem, cæteris ſaltem paribus, reddidêre magis dignum: ergo hæc potuit juſtè allegare; id, quod & praxis receptiſſima confirmat, præſertim in concurſibus, in quibus major dignitas non ex ſola doctrina, ſed & ex aliis etiam meritis in cura animarum collectis, ſolet attendi. Videatur de hoc Schmalzgrueber *lib. 5. tit. 3. n. 53. & ſeqq.* Reiffenſtuel eodem *tit. à n. 89. & 105.* vel Pontas *in theſauro caſuum, v. Simonia, caſu. 11.*

606. ℟. ad 2dum, illum, qui promiſit ſe perpetuò fore gratum pro interceſſione, vel potiùs pro beneficio, nullam commiſiſſe Simoniam, modò non antecedenter ſeſe obligaverit ad aliquid determinatè præſtandum v. g. ad certam ſummam vel penſionem annuatim ſolvendam. Ratio eſt: quia ex hac ſuppoſitione nullum intervenit pactum, neque ulla intentio dandi temporale pro ſpirituali, ſed ſolùm monſtrandi grati-

tudi-

tudinem de jure naturæ cuivis benefactori debitam. Fatendum nihilominùs est, hujusmodi promissiones esse valde periculosas, eò quòd hoc tempore jamjam videatur invaluisse praxis, quòd ii, qui beneficia conferunt, per hujusmodi verba soleant concipere ac intelligere aliquam particularem obligationem in ordine ad recipiendum aliquid temporale: hac de causa illi, qui nihil tribuunt, communiter audiunt *ingrati*, &c. Quare non sine fundamento Cardenas *in crisi theolog. diss. 27. n. 67.* & alii plures Doctores existimant, per hæc verba: *Ego ero gratus* (scilicet pro beneficio Ecclesiastico) secundùm modernam praxin committi veram Simoniam, quod & ego frequentiùs quidem, non tamen universaliter verificari existimo, & bene ponderandum relinquo illis, quorum interest, utpote è quorum intentione & animo hæc res multùm dependet, prout hactenus dicta pensanti patebit facilè.

℟. jam ad 3tium quæsitum ejusdem casus. 607.
Si Titius & alii duo supplicantes supponantur obtulisse argentum vel aurum pro sola intercessione aut favore Comitissæ impetrando &c. probabiliter excusari possent à vitio Simoniæ. Ita enim tenent multi DD. apud Dianam *part. 4. tr. 4. Resolut. 151.*

Ratio est: quia favor vel intercessio Comitissæ est quid merum temporale, & qui-

dem pretio æſtimabile : atqui, ubi datur temporale quid pro alio temporali præcisè, Simonia locum non habet, veluti conſtat ex dictis ſuprà *n. 591*. Et liquet à pari; nam ſi Titius ab aliquo Advocato poſtulâſſet ſibi fieri libellum ſupplicem Comiti porrigendum, eidémque ſolviſſet mercedem debitam pro labore ſuſcepto, in concipiendo vel etiam deſcribendo libello, profectò propterea nemo condemnaret Titium alicujus Simoniæ : ergo probabiliter nec condemnari poteſt ex eo, quód (ùt ſupponitur) pro ſolo favore vel interceſſione Comitiſſæ aurum obtulerit. Dixi : *probabilter nec poteſt &c.*

608. Nam practicè loquendo longè veroſimiliùs videtur, quòd huiusmodi offerentes committant veram Simoniam: enimverò per oblationem auri non ita præciſivè & ſpeculativè intendunt ſolum favorem vel ſolam interceſſionem, quin ſimul, & principaliter quidem, intendant impetrare beneficium, mediante oblatione ; quod vel inde haud obſcurè colligere fas eſt ; quia pro ſolo favore, vel pro ſola interceſſione nunquam omnino darent vel dediſſent tantam ſummam. Et certè, ſi Titius (vel quiscunque alius) Comiti obtuliſſet centum dugatos, ſimúlque rogando poſtulâſſet illud beneficium ſibi conferri, incurriſſet Simoniam ex *cap. tua nos. 34. de Simon. &c. Etſi quaſtiones 18. eod. tit.* idque propterea, quia

quia prudenter præſumeretur, per oblationem hanc, velut motivum quoddam, principaliter intendiſſe beneficium: ergo idipſum dicendum videtur, ſi oblato auri pondere ſupplicavit pro ſe per Comitiſſam. Neque dubitandum, quin & ipſa Comitiſſa velut auri cupida, ſummam hanc magis intuitu beneficii, quàm interceſſionis ſuæ, intenderit. Unde Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 7. n. 122. & ſeqq.* Filliuc *tr. 45. c. 9. n. 17.* De la Croix *l. 3. part. 1. n. 90.* Henno *tr. in decalog. diſp. 1. q. 5. art. 3. ſ. 1.* Pichler *in Compend. Jur. Can. l. 5. tit. n. 9.* referens S. Thomam *2. 2. q. 10. art. 2. ad 5.* abſolutè aſſerunt, in hoc caſu committi Simoniam, eò quòd per pecuniam paretur via ad obtinendum ſpirituale &c. &c.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius jam pridem ambiêrat quendam Canonicatum Eccleſiaſticum, at neſcio quô fato ab aliis ſemper præventus finem ſuum aſſequi hactenus nunquam potuit: noviſſimè verò, dum quadam apertura (uti vocant) ſeſe monſtraſſet, alium quendam corrivalem, ne rurſus ab eodem præveniretur, pecuniis corrupit, quatenus hac vice deſiſteret à poſtulatione beneficii unà ſimul adpromittens ſe in proxima apertura fideliter laboraturum, ut & ille Canonicatum aſſequeretur: tum verò ad Patronum vel

Collatorem sese conferens & jocum simulans, eundem allocutus fuit sequentibus verbis : jam à longo tempore Dominationem suam sollicitavi, & insuper Deos, Deásque imploravi pro impetrando Canonicatu, ast nunquam non sine effectu: hodie denuò supplex venio ; sed quid valeat ? spondeo centum dugatos, me iterum seroventurum, vel potiùs præteritum iri. Cui Collator : valeat, inquiebat : si hac vice te præteriero, solvam tibi 100. : sin minùs, tu mihi totidem præstabis : mox verò altera die Sempronio Canonicatum obtulit, à quo & 100. dugatos obtinuit. Quæritur jam 1. an Sempronius non commiserit Simoniam ex eo, quòd alterum competitorem pecuniis corruperit, ut à prætensione ejusdem beneficii abstineret ? 2. An non ex eo, quòd adpromiserit, se ad proximam vacaturam pro eodem laboraturum ? 3tiò denique an Simoniæ arguendus non sit ex eo, quòd sponderit, vel spondendo certaverit 100. dugatis ?

609. ℞. ad primum quæsitum, Sempronium non commisisse Simoniam ex eò, quòd competitorem corruperit pecuniis, quatenus is abstineret à prætensione ejusdem beneficii. Ratio est : quia hæc abstinentia, seu etiam dissimulatio à postulatione beneficii non erat quid spirituale: ergo pro hac sine nota Simoniæ potuit offerre aliquid temporale : neque dici valet propterea, quòd Sempronius hanc pecuniam expenderit

derit pro beneficio, vel pro hujus collatione; tum quia nec beneficium, neque hujus collatio ullatenus fuit in poteſtate competitoris; tum præſertim quia ab hoc non poſtularit, ut poſitivè quovis demum modo ſibi cooperetur ad obtinendum illud, ſed solùm ut negativè ſeſe habendo nihil prorſus prætenderet hac vice: atqui hæc diſſimulatio dici nequit aliquid ſpirituale: ergo Sempronius dando pro hac pecuniam non incidit Simoniam,

℞. ad 2dum, Sempronium nec condemnandum eſſe Simoniæ ex eo, quòd Competitori adpromiſerit, ſe ad proximam vacaturam pro eodem laboraturum. Ratio eſt: quia talis labor non eſt quid ſpirituale, ſed potiùs temporale, munus ſcilicet à lingua vel ab obſequio: ergo dici non poteſt, quòd pro illo labore competitoris obtulerit aliquid ſpirituale. 610.

Secus dicendum foret, ſi Sempronius prævidiſſet, ſe obtento canonicatu ipſô facto obtenturum jus ſuffragandi, & in compenſationem alteri ſuo corrivali obtuliſſet ſuum ſuffragium in proxima vacatura; quia cùm hoc jus ſuffragandi & ipſum ſuffragium in ordine ad Canonicatum ſit aliquid ſpirituale vel certè ſpirituali annexum, illud offerendo pro alio beneficio temporali commiſiſſet Simoniam ſaltem juris humani, juxta communem DD. Vide Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 8. n. 135:*

611. ℟. jam ad 3tium, Sempronium vi ſponſionis commiſiſſe Simoniam conventionalem, immò & realem poſt numeratam ſaltem pecuniam. Ita Arsdeckin *tom. 2. part. 2. tr. 5. c. 12. ſ. 2. q. 1.* quem ſequitur de La Croix *l. 3. p. 1. n. 80.* Ratio liquet ex dictis: quia per hanc ſponſionem reipſa nil aliud intendit, niſi efficaciter præmovere animum Collatoris vel Patroni ad Canonicatum ſibi potiùs, quàm alteri conferendum: vel, ùt apertiùs, loquar, nil aliud, quàm emere ipſum Canonicatum: atqui certum & exploratum eſſe debet: hoc fieri non poſſe absque nota Simoniæ, prout conſtare poteſt ex proximè dictis *n. 608.* nec aliunde videtur ulla ratio excuſandi Sempronium ab hac nota: ergo &c.

CASUS TERTIUS.

QUidam Princeps ad preces & inſtantiſſimam recommendationem cujusdam Domicellæ Cajo contulit Parochiam ſatis pinquem; quod dum alius quidam è Miniſtris Ejusdem Principis inaudiìſſet, Cajo in faciem exprobravit, quòd præſumpſerit aſpirare ad hanc Parochiam, cùm non adeò pridem quoddam crimen commiſerit (neglectum ſcilicet cujusdam animæ) quo ſe vel omni, vel certò tanto beneficio prorſus reddidit indignum: addidit inſuper, ſe rem hanc non diſſimulaturum &c.

Cajus

Cajus hac exprobratione non minùs confusus, quàm stupefactus,) crediderat enim, nulli mortalium quidpiam constare de illo neglectu) rogavit Ministrum, nollet de hoc delicto Principi vel ulli alteri quidpiam manifestare, ut verò os Ejus penitus obturaret, obtulit Ei notabilem summam. Quæritur jam 1. an Princeps ob recommendationem instantissimam conferendo Parochiam, non inciderit labem Simoniæ? 2. An Cajus ad se redimendum ab illa vexa absque nota Simoniæ potuerit obturare os Ministri, obtrudendo marsupium?

℟. ad primum quæsitum cum distinctione. 612. Vel enim Princeps supponitur præcisè attendisse ad preces & recommendationem Domicellæ, propptereàque Parochiam contulisse? vel hanc contulisse ob dignitatem Personæ, licèt ad preces & instantiam Domicellæ? si illud priùs S. Thomas censuit, talem condemnandum esse Simoniæ, eò quòd præcisè propter favorem humanum contulerit Spirituale beneficium. Si verò hoc posterius, immunis erit à labe Simoniæ. Ita sanè Doctor Angelicus *2. 2. q. 100. art. 5. ad 3tium*, ubi ait: *munus à lingua dicitur vel ipsa laus pertinens ad favorem humanum, qui sub pretio cadit; vel etiam preces, ex quibus aquiritur favor humanus, vel contrarium evitatur, & ideò, si aliquis ad hoc principaliter intendit, Simoniam committit.*) *Videtur autem ad hoc priucipaliter inten-*

intendere, qui preces pro indigno porrectas exaudit. Unde ipsum factum est Simoniacum. Si autem preces pro digno porrigantur, ipsum factum non est Simoniacum; quin subest debita causa, ex qua illi, pro quo preces porriguntur, spirituale aliquid confertur. Tamen potest esse Simonia in intentione, si non attendatur ad dignitatem personæ, sed ad favorem humanum. Hactenus sanctus Doctor.

Fatendum nihilominus est, quòd si Princeps intuitu hujuscemodi intercessionis conferat beneficium Ecclesiasticum, at, sine omni pacto vel onere aliquid temporale vel sibi vel suis rependendi &c. labem Simoniæ non incurrat. Et ita hodie tenent Laymann *lib. 4. tr. 10. cap. 8. n. 26.* Navarrus, Lessius, Victor, Cajetanus, Suarez & alii plures ab eo relati. Ratio est; quia ad Simoniam non sufficit, dare rem spiritualem ex motivo rei temporalis v. g. propter amicitiam, consanguinitatem, preces, obsequia &c. sed opus est, ut detur pro re temporali tanquam pro pretio, id est, in compensationem illius velut ex justitiæ obligatione: ergo si nullum intervenit pactum, Princeps potest excusari à labe Simoniæ, licèt potuerit graviter peccare nedum contra justitiam legalem, sed & commutativam cum onere restitutionis, si suppónatur hoc beneficium contulisse indigno cum damno Ecclesiæ.

Priùs-

Priùs quàm ad 2dum quæſitum hujus 613.
Caſus directè reſpondeam notandum præmitto cum Filliucio *tr. 45. c. 11.* Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 13. n. 308.* vexationem aliam eſſe ac dici juſtam, aliam injuſtam, utpote contra jus & æquitatem factam. Rurſus aliam fieri poſſe ab eo, qui ad beneficium ſpirituale nedum obeſſe ſed & prodeſſe poteſt, utputa eligendo, ſeu ſuffragando, præſentando, aut conferendo &c, aliam ab eo, qui quidem obeſſe poteſt, v. g. denigrando aut injuſtè diffamando, minime autem prodeſſe, utpote deſtitutus omni jure àd illud conferendum &c. Denique 3tio, alia dicitur vera, quâ quis moleſtatur circa jus ad rem, ſeu circa beneficium ſpirituale, ad quod ſolum habet *jus ad rem*, utputa quia electus fuit, ſed nondum confirmatus; vel quia præſentatus, ſed collationem aut certè inveſtituram nondum aſſecutus &c. alia dicitur vexa, qua quis moleſtatur poſt plenum *jus in re* ſeu in beneficio per inveſtituram jamiam adeptum. Hôc notato.

℟. jam ad alterum quæſitum hujus ca- 614.
ſus. Si Miniſter Principis ſupponitur fuiſſe talis, qui in ordine ad collationem Parochiæ, vel potiùs ad inſtallationem: (nam collatio ſupponitur jam facta) prodeſſe nihil potuit, utpote jure deſtitutus ad hunc effectum, tametſi multùm per omnem

mo-

modum potuisset obesse &c. Cajus absque nota Simoniæ potuit eidem obturare os mediante marsupio. Ratio est: quia in tali casu non datur pecunia pro re spirituali aquirenda, sed eo fine duntaxat, ne alter injustè diffamando Cajum vexet, aut vexam comminatam exequatur: at hoc cuivis licet, cùm quilibet habeat jus quæsitum in libertate & fama sua, vi cujus injuriam quoquo modò honesto à se repellere potest: ergo &c. &c. Suarez *de Simon c. 50. n. 23.* Palao *part. 3. tr. 17. disp. 3. pu. 20. n. 4.* Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 13. o. 310.*

615. Dixi: Si Minister Principis supponeretur fuisse talis, *qui prodesse non potuit, sed tantùm obesse*; Secus enim dicendum foret, si etiam de jure prodesse potuisset ad illud, velut habens jus eligendi, præsentandi, conferendi, vel confirmandi, &c, &c. à tali enim probabiliùs non licet redimere vexam injustam. Ita D. Thom. *2. 2. q. 10. art. 2. ad 5tum.* Pirrhing *de simon. n. 109.* Suarez *loc. cit. n. 18.* Reiffenstuel *cit. n. 314.* Ratio est: quia dum quis pecuniam dat alteri, ne sibi in ordine ad beneficium votum, collationem aut confirmationem &c. etiam injustè neget, hôc ipso temporale porrigit, ut spirituale obtineat, vel certè ut obtineat votum &c. in ordine ad beneficium: hoc autem non caret vitio Simoniæ. Et licet

Palao

Palao *loc. cit. n. 4.* probabile existimet, ne quidem in hoc casu Simoniam committi; eò quòd pecunia non detur tanquam pretium electionis aut voti, vel confirmationis &c. sed solùm ad satiandum vel extinquendum pravum affectum Electoris &c. Filliucius tamen *tr. 24. c. 11. n. 7.* probabilius censet, in tali casu labem Simoniæ non evitari, ob rationes proximè datas, idque satis clarè colligi putat ex *c. Matthæus. c. sicut. tuis & c. de hoc. de Simonia.*

Dices adhuc: sed quid si Minister Principis Cajo intentâsset vexam post adeptum jam jus plenum per ipsam investituram?

℟. Supposito semel pleno jure in re, seu 616.
in beneficio Ecclesiastico, fas est mediante pecunia redimere vexam injustam à quocunque demum intentatam. Ita *communiter DD.* nominatim Navarrus *Manual. c. 23. n. 102.* Abbas *in c. dilectus.* Pirrhing. *l. cit. n. 105.* Palao *l. cit. n. 1.*

Ratio est: quia talis non dat pecuniam pro ipso beneficio vel pro jure ad illud, utpote quod supponitur, jam plenariè adeptus, sed solùm pro redimenda vexa injusta: atqui injustam vexam redimere pecuniis, cuilibet licet; cùm hæc sit quid merùm temporale: ergo &c. Ex quo Reiffenstuel *l. 5. cit. 3. §. 13. n. 309.* sapienter infert, immunem esse à Simonia illum, qui dat, vel præstat temporale alicui, ne se injustè

vexet

vexet diffamando, accusando, vel talia proponendo, ob quæ collatio beneficii jam actu pleno jure adepti de jure haberetur nulla, vel eo privari posset.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

617. COlliges ex hactenus dictis primò, in ordine ad discernendum, an quis commiserit Simoniam præsertim mentalem, attendendum esse principalitér (saltem pro foro conscientiæ) quo fine quis dederit temporale bonum v. g. hoc horologium, hanc picturam vel quodvis aliud honorarium pretio æstimabile?

Nam si fateatur se illud dedisse principaliter eo fine, ut in hujus recompensationem seu pretium vel quasi pretium obtineret aliquid spirituale vel spirituali annexum secundùm dicta *n.* 598. quibuscunque demum verbis, vel quovis pallio usus fuerit, utputa gratitudinis, gratuitæ oblationis vel recompensationis &c. condemnandus erit Simoniæ: è contra verò, si in foro conscientiæ & coram Deo sese examinando reperiat, se illud temporale ex alio motivo & fine, vel titulo dedisse principaliter, esto minùs principaliter, secundariò, & quasi per accidens inde speraverit aliquid spirituale; immò

mò etsi spes assequendi spirituale fuerit aliquo modo causa impulsiva & excitativa ad dandum illud temporale, non debet condemnari Simoniæ; quia non dedit temporale bonum pro spirituali velut pretium. Ita Reiffenstuel *loc. cit. §. 5. n. 100. & 101.* referens pro eadem opinione Navarrum *manual. c. 23. n. 101.*

Colliges 2dò, Clericos, qui pro competenti salario serviunt Episcopis, Præpositis vel Patronis Beneficiorum Ecclesiasticorum &c. Item 2. Studiosos ac Pedagogos, qui pro competenti salario instruunt juventutem &c. 3. Nec non Religiosos aut Laicos quoscunque, qui principaliter ex charitate &c. 4tò demum omnes illos, qui pro nullo vel certè in competenti salario serviunt eo fine, ut hac occasione suam probitatem, studium vel dexteritatem demonstrent in effectu, & sese probent dignos altiori promotione, ideòque sub spe aliquando obtinendi quoddam beneficium, non esse condemnandos Simoniæ. Ratio est: tum quia non præstant temporale velut mercem rei spiritualis, neque illud spirituale bonum affectant velut pretium quoddam laborum vel obsequiorum suorum; tum etiam, quia minimè culpanda est intentio vel conatus, quo quis nititur sese probare dignum promotione aut beneficio, dando specimina suorum 618.

talentorum, aut virtutum: quin immò plurimúm intereſt Eccleſiæ nôſſe, quinam ſint verè digni ad talia munia Eccleſiaſtica: at, quod non eſt culpandum vel improbandum, pariter non eſt puniendum pœna in Simoniacos de jure lata: ergo &c. Videatur Reiffenſtuel *loc. cit. à n. 103.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. ſect. 4. n. 45.*

619. Colliges 3tiò, non eſſe condemnandos Simoniæ, qui dant temporale pro ſpirituali, aut vice verſa ſpirituale pro temporali titulô ſolius gratitudinis. Ita *ex communi DD.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 4. c. 45. n. 4* Laymann *l. 4. tr. 10. c. 8. n. 8.* Ratio eſt: quia, quod præſtatur gratuitò, non præſtatur velut pretium, ſed potiùs opponitur pretio. Inſuper honeſtum ac laudabile eſt pro accepto beneficio vel obſequio honeſto ſe gratum exhibere. Unde Epiſcopus vel Patronus conferentes beneficium Clerico in recognitionem obſequiorum &c. culpandi non ſunt, neque Simoniæ condemnandi. Immò & Capellanum Epiſcopo gratis & absque ſtipendio ſervientem; ut illum ſibi reddat obligatum ex titulo gratitudinis, non tamen ex pacto, ad ſibi conferendum beneficium Eccleſiaſticum, à labe Simoniæ abſolvendum cenſet Illſung, *tr. 5. diſp. 3. n. 303.* idque tametſi intentionem & ſpem ſuam ſupponatur Epiſcopo inſinuâſſe.

Col-

Colliges 4tò, absque vitio Simoniæ temporale emolumentum ſeu pretium recipi, immò & exigi poſſe à Doctoribus pro Doctrina Theologiæ Scholaſticæ vel moralis, item 2. pro reſponſo aut conſilio nedum juridico, ſed etiam morali. Ita Valentia *tom. 3. diſp. 6. q. 16. pu. 2.* Illſung. *cit. n. 307. & 308,* Laymann *lib. 4. tr. 10. c. ult. n. 30. & 32.* Ratio prioris eſt: quia inſtructio Theologica, eſto de rebus ſupernaturalibus tractet, non tamen ordinatur ad felicitatem ſupernaturalem, ſed potiùs ab inſtructore ordinatur ad illuminandum intellectum. 620.

Nec refert, quòd forſan diſcipulus vel Doctor aliquis ex privato affectu hanc ſuam doctrinam, aut ſtudium ordinent ad finem altiorem; quia hæc particularis ordinatio non extrahit doctrinam ab ordine materiæ pretio æſtimabilis. Et dato etiam hoc, quòd non poſſet aliquid pro ipſa doctrina exigi per modum pretii: poſſet tamen à Doctore aliquid exigi per modum ſtipendii ad congruam ſuſtentationem Ejusdem neceſſarii: quemadmodum Miniſtri Eccleſiæ ex eodem titulo poſſunt exigere congruum ſtipendium pro adminiſtratione Sacramentorum, vel Verbi divini. Ratio autem poſterioris eſt: quia ejusmodi reſponſum nil eſt aliud, quàm quædam doctrinalis & doctoralis inſtructio, licèt per

accidens conducat petentibus ad tranquillitatem conſcientiæ & aſſecurationem ſalutis &c. atqui pro tali inſtructione petere competens ſalarium, prorſus non apparet inhoneſtum aut Simoniacum, præſertim cùm ſine multo labore hujusmodi reſponſa ſæpe dari non poſſint: ergo &c.

621. Colliges 5tó, nedum Clericos ſæculares, ſed etiam Religioſos tam Superiores, quàm ſubditos (quibus id nullo jure aut ſtatuto particulari fuit interdictum, ùt ſupponi debet) absque labe Simoniæ poſſe pro Miſſis legendis aliquid exigere, & paciſci de ſtipendio congruo, haud equidem ut illud detur per modum pretii ob ipſo SS. Miſſæ Sacrificio, vel pro fructibus ejusdem, utpote inæſtimabilibus, aut pro labore intrinſeco, utpote merùm Spirituali, ſecundùm dicta ſuperius, ſed præcisè per modum ſtipendii vel juſtæ ſuſtentationis ſibi debitæ, eſto hanc aliunde ex propriis mediis ſibi procurare poſſent. Ita *receptiſſima DD. opinio* in ſacris paginis fundata; *Dignus eſt enim operarius mercede ſua Luc. 10. v. 7. & ad 1. Cor. 9. v. 7. quis militat ſuis ſtipendiis unquam? quis plantavit vineam, & de fructibus ejus non edit? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Similia habentur *can. Ex his 22. cauſ. 12. q. 1.* Et ratio eſt: quia ea, quæ alicui de jure naturæ debentur, non ſolùm licitè recipiuntur, ſed

etiam

etiam velut de jure debita exiguntur: atqui administrantibus spiritualia de jure naturæ debentur temporalia ad congruam sustentationem necessaria, ut patet ex textibus mox allegatis: ergo hæc etiam vi pacti possunt exigi ab iis, quibus spiritualia ministrantur. Videatur Laymann *ubi suprà §. 2. n. 15.* vel Palao *de Simonia pu. 4. n. 4.*

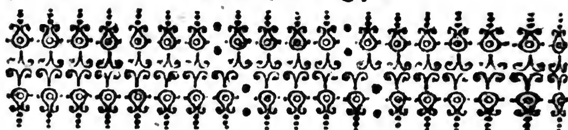
Colliges 6tò, etiam à Religiosis in electionibus ad beneficia vel officia Ecclesiastica committi posse Simoniam; nam si unus Religiosus promittat alteri, quòd velit illum promovere ad prioratum, vel ad aliud quoddam beneficium curatum sub conditione & onere quasi, ut sibi suffragetur in ordine ad obtinendam Prælaturam, Præposituram, vel aliam dignitatem Ecclesiasticam, & iste propterea suum illi det suffragium, revera uterque incurrit Simoniam. Ita *ex communi DD.* Henno ubi suprà *§. 6. in Respons. ad petes 4tò.* Ratio est: quia hoc modo votum non datur gratis, neque gratis obtinetur illud officium Ecclesiasticum: ergo committitur Simonia saltem juris Ecclesiastici: & si talis Prælatus promisisset pecuniam, vel aliud emolumentum temporale, etiam incidisset Simoniam juris naturalis prout præter alios rectè docet R. D. de Nicollis *in sua Praxi Canon. V. Simonia n. 33.* Quod verò hic de Re- 622.

ligiosis dictum, idipsum intelliges velim de Canonicis sibimet sub præfato onere suffragantibus. Atque hinc non sine causa Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 8. n. 137.* scribit, revera multas electiones Episcoporum &c. esse ac fuisse nullas; quia plus quàm certum est in hujusmodi electionibus intervenisse similes conventiones ac promissiones, quibus vel temporale datur pro spirituali, vel spirituale pro spirituali adpromittitur; atqui in priori committitur Simonia juris naturalis, in posteriori verò Simonia juris Ecclesiastici cum nullitate actûs, velut patet ex hactenus dictis: ergo &c. Videatur Pirhing *lib. 5. decret. tit. 3. n. 87.* vel de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 113.*

Sed quid, inquies, si uterque, vel alteruter saltem solùm fictè promittat, ita, ut talis Abbas v. g. post suam electionem non promoveat alium, asserens, se non habuisse animum serium promittendi aut se obligandi ad talem promissionem?

623. ℞. Probabiliùs adhuc committi Simoniam. Ita Pontas *in dictionar. Casuum V. Simonia Cas. V.* citans S. Thomam *2. 2. q. 100.* Idipsum tenet Pichler *in compend. Juris Can. l. 5. tit. 3. n. 13.* saltem in casu, quo alteruter seriò se obligavit. Ratio est: quia per talem promissionem quantumvis fictam Abbas supponitur procurâsse & obtinuis-

tinuisse suam dignitatem Ecclesiasticam, esto ex parte sua promissionem non adimpleat. eò quòd dicat, se non habuisse serium animum promittendi, de qua fictione, cùm in foro fori nihil prorsus constet, procul dubio in eodem foro haberetur pro Simoniaco. Et certum omnino videtur, quòd etiam fictè promittens habuerit animum obtinendi illam dignitatem per promissionem promotionis &c. immò vi hujus actu eam obtinuerit: atqui ad incurrendam labem Simoniæ sufficit, per aliquid temporale velut causam ac motivum pertingere ad spirituale, neque opus est, ut opere ipso præstetur illud temporale. Nihilominus arbitror pro foro conscientiæ mitiùs posse procedi cum tali pœnitente; tum quia multi etiam graves Doctores tenent, per fictam duntaxat promissionem non incurri Simoniam; quemadmodum, per fictam promissionem matrimonii non contrahuntur vera sponsalia; tum etiam, quia in hoc casu Simonia conventionalis mixta quidem supponitur, nondum tamen completa ex altera saltem parte: atqui propter Simoniam conventionalem mixtam, veluti mox dicetur *n. 627. & seqq.* ergo pro foro interno saltem mitiùs procedi potest ac debet.



CONFERENTIA VIGESIMA

De Pœnis Simoniacorum, & de Onere Restitutionis inde contracto.

SUMMARIUM.

624. Tres duntaxat species Simoniæ à jure perstringuntur pœnis canonicis.
625. Referuntur pœnæ ob Simoniacam collationem ordinum.
626. Recensentur pœnæ ob ingressum Religionis Simoniacè obtentum.
627. Et pœnæ ob Simoniacam provisionem beneficiorum Ecclesiasticorum.
628. Dictæ pœnæ nec ob Simoniam merè mentalem, probabiliter nec ob conventionalem mixtam incurruntur.
629. Excepta Simonia confidentiali mixta.
630. Per omnem verò Simoniam realem, quantumvis occultam, utrinque saltem ex parte completam dictæ pœnæ contrahuntur saltem per se loquendo.
631. Potestas à dictis pœnis absolvendi vel in iis de-

dispensandi, per se loquendo competit soli summo Pontifici.

632. An vel quantum restituere teneatur ille, qui simoniacè obtinuit quoddam beneficium Ecclesiasticum?

633. Pretium temporale simoniacè obtentum pariter est restituendum non quidem danti, sed Ecclesiæ &c.

634. Huic tamen obligationi probabiliter satisfit, ante sententiam Judicis illud restituendo ipsi danti.

635. An, vel cuinam restituendum sit pretium simoniacè obtentum ob ingressum Religionis, vel Collationem Ordinis?

636. Quid si Collator rei spiritualis intuitu talis pretii temporalis simul cessit bono, vel emolumento temporali?

637. Quomodo absque Simoniæ nota fieri possit aut debeat Resignatio vel Commutatio beneficiorum Ecclesiasticorum?

638. Quid nomine beneficiorum Ecclesiasticorum hìc intelligatur?

639. Et quinam veniant nomine Superiorum, quorum auctoritate fieri debet resignatio &c.

640. Resolvitur Casus I. Cujusdam pœnitentis dubitantis, an beneficium, quod à suo Parente, simoniacè sibi impetratum inaudiit, tuta conscientiâ retinere possit.

641. Quid si hoc audiisset ante elapsum triennium;

642. Utrum Episcopus cum tali possit dispensare, super inhabilitate, & nullitate provisionis?

643. Resolvitur Casus II. Cujusdam Simoniaci à S. Pœnitentiaria dispensati, dubitantis, an conditioni (liberè dimittendi suum beneficium) satisfecerit, illud dimittendo sub schemmate permutationis.

644. Item, an non inciderit easdem Censuras, ac pœnas eò quòd infra annum (uti debuisset vi Rescripti) fructus non restituerit?

645. A quonam talis possit absolvi aut dispensari datô, quòd re ipsa in easdem censuras ac pœnas reincidisset?

646. Et quos, vel quales fructus teneatur restituere?

647. Resolvitur Casus III. Cujusdam Parochi Emeriti, qui coram Episcopo simulaverat se gratis resignare beneficium suo ex fratre Nepoti, revera autem ex conventione privata resignavit sub conditione & onere annuæ pensionis.

648. Præcluditur quædam instantia contra hanc resolutionem.

649. Resignatio hæc fuit invalida.

650. Qui Simoniacè procuravit quoddam beneficium Ecclesiasticum, tenetur in Conscientia ante omnem Judicis sententiam illud dimittere.

651. Notabile practicum Simoniacis bene observandum.

652. Qui Simoniacè obtinuit beneficium per alterius procurationem, sed contra suam voluntatem & protestationem &c. potest illud retinere;

653. Præsertim si ab illo altero in fraudem beneficarii fuisset procuratum simoniacè.

654. Qui non committit culpam Simoniæ, non fit obnoxius pœnis Simoniacorum.

655. Hac Ratione excusari possunt ac debent illi, qui ex ignorantia invincibili committunt Simoniam.

656. Quo non obstante tenentur dimittere beneficium per talem Simoniam procuratum?

657. Qui culpam simoniacè inducunt cum ignorantiâ

rantia pœnarum, censuras quidem non incurrunt, probabilissimè tamen reliquas pœnas in Simoniacos latas.

658. Licèt non desint è Doctoribus, qui taliter delinquentes etiam à reliqnis pœnis absolvunt.

§. I.

Præmittuntur & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa pœnas Simoniacorum, & onus restituendi inde contrahi solitum.

QUæres primò, quænam pœnæ contra Simoniacos statuantur in Jure?

Ante responsionem notandum est, tres 724.
duntaxat dari species Simoniæ, quas Jura specialibus pœnis persequuntur. Prima est: quæ committitur in collatione Ordinum; 2da, quæ ob ingressum Religionis; 3tia, (quæ cæteris duabus frequentior accidit) est illa, quæ in provisione beneficiorum, seu etiam officiorum Ecclesiasticorum sæpiús quàm par est committi assolet. Tametsi autem jura contra Simoniam in aliis materiis v. g. circa venditionem Sacrarum Reliquiarum &c. commissam non statuerint speciales pœnas; possunt tamen, immò debent Simoniaci à Judicibus Ecclesiasticis puniri pœnis arbitrariis, qualitati criminum commensuratis; cúm revera hoc crimen

in

in quacunque materia sit valde abominabile, & hôc ipso pro viribus eliminandum, veluti Doctores communiter monent. Hoc prænotatô

625. ℟. jam ad quæsitum primò. Pœnæ ob Simoniacam collationem Ordinum à jure statutæ sunt sequentes. Primò Excommunicatio Pontifici reservata, quæ tam ab ipso Ordinante, quàm ob Ordinato incurritur. 2dò. Suspensio, vi cujus Ordinans à collatione omnium Ordinum & exercitio munerum Pontificalium privatur: ordinatus verò à susceptione Ordinum, nec non ab Exercitio susceptorum. *c. 37. & 45. de Simon. & Extravag. 2. eod. tit.*

626. ℟. 2dò. Ob ingressum Religionis Simoniacè obtentum statuitur 1. Excommunicatio reservata tam in dantem, quàm accipientem temporale pro ipso ingressu: si verò accipiens supponatur integra communitas aut Capitulum, incurrit insuper suspensionem, & quidem, nisi occulta sit, pariter reservatam Pontifici, ab officio & executione juris capitularis, & administratione Jurisdictionis. 2. Infamia juris, consequenter & irregularitas 3. Simoniacè admissus debet transferri in arctius Monasterium, sed post sententiam Judicis primùm. *c. 19. 25. 40.* item *Extrav. 1. inter comm. de Simonia.*

℟. 3tiò

℟. 3tiò Pœnæ ob Simoniacam provisio- 627.
nem beneficiorum, officiorum, Dignitatum & Prælaturarum Ecclesiasticarum &c. in jure statutæ leguntur sequentes. 1. Nullitas provisionis, sive hæc facta sit per præsentationem, postulationem, electionem, sive per institutionem, admissionem, confirmationem, vel liberam collationem, ita, ut ante omnem sententiam Judicis ne quidem in conscientia beneficium, vel fructus ex eo percepti retineri valeant. 2. Statuitur excommunicatio S. Pontifici reservata in omnes ad talem Simoniam cooperantes. 3. Inhabilitas Provisi ad idem beneficium de novo obtinendum. 4. item ad alia beneficia obtinenda. 5. Privatio beneficiorum priùs obtentorum, ac depositio ab altaris ministerio: sed ultimæ duæ non incurruntur ante sententiam condemnatoriam, prout post Navarrum, Suarez, Reiffenstuel & alios advertit P. Pichler *in Compend. Jur. Can. l. 5. tit. 3. n. 21.* Hæc omnia habentur *Extrav. 2. inter Comm. de Sim. Can. ult. Caus. I. q. 3. penult. de elect.* item *constit. Pii V. cùm primum.* Quocirca specialiter observandum, hanc responsionem etiam extendendam atque intelligendam esse de Simonia juris Ecclesiastici *per c. 5. & 7. de rerum permut.* quia *Extravag. cit.* loquitur generaliter de Simonia circa provisionem beneficialem, & à Doctoribus intel-

intelligitur generaliter. Minimè tamen extendi debet ad Simoniam circa beneficia minùs strictè sumpta, uti sunt pensiones aut Vicariæ temporales &c. commissam.

Porrò Simonia confidentialis vix non iisdem pœnis perstringitur à jure, cum hoc tamen discrimine, 1. quòd si Episcopus, vel Prælatus Episcopo superior, utputa Cardinalis, &c. sit reus, non incurrat excommunicationem, sed interdictum ab ingressu in Ecclesiam. 2. quòd inhabilitas ad alia beneficia & privatio priùs jam habitorum incurrantur ipso factô, licèt opus sit sententia declaratoria criminis. 3. quòd beneficium per Simoniam conventionalem nulliter resignatum vel collatum reservetur Summo Pontifici soli; item 4tò, quòd fructus ex tali beneficio malè percepti applicari debeant Cameræ Apostolicæ; quæ tamen ultimæ duæ pœnæ in Germania non habent locum propter Germaniæ concordata, videnda apud de la Croix *lib. 4. n. 503.* 5tò denique illud speciale habet Simonia confidentialis, quòd memoratæ pœnæ incurrantur non solùm per realem, sed etiam per Simoniam conventionalem mixtam, utì habetur in Bulla Pii V. *Intolerabilis §. 3.* Videantur de his Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. n. 284. & 285.* vel Pichler *in Compend. Juris Can. eod. tit. n. 21.*

Quæ-

Quæres 2dò, an præfatæ pœnæ incurrantur ob quamlibet Simoniam, tam mentalem & conventionalem, quàm etiam realem?

℟. primò. Ob Simoniam mentalem duntaxat nulla incurritur pœna Ecclesiastica, neque 2, probabiliter ob conventionalem (ante sententiam judicis) esto etiam hæc supponatur mixta cum reali, nisi sit Simonia confidentialis. 628.

Ratio prioris partis inter DD. communiter recepta est: quia Ecclesia non judicat de internis: atqui Simonia mentalis potissimùm dependet à voluntate interna secundùm dicta superiùs: ergo &c. Idipsum satis clarè decisum legitur *c. 33. 34. & c. fin. de Simon.* Ratio autem 2dæ partis, quam contra D. Thom. Valentiam, Palao & alios plures tenent Navarrus *in manuali c. 23. n. 104.* Lessius *lib 2. cap. 35. dubit. 27.* Suarez *lib. 4. de Simon. c. 56. n. 33.* Engel *de Simon. n. 34.* Pichler & alii tenent, est, quia nullibi in jure reperitur aliqua pœna clarè expressa contra aliquam Simoniam conventionalem mixtam, seu utrinque nondum completam: atqui non est in dubio asserenda pœna: quandoquidem juxta *c. in pœnis 49. de R. J. in 6tò: in pœnis benignior est interpretatio facienda. Et l. 42. ff. de pœnis: interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt potiùs, quàm asperandæ.* Profectò etiam stylus

lus curiæ, teste Navarro & aliis, non censet, pœnas has fuisse incursas, nisi Simonia realis utrinque completa fuerit, saltem ex parte: stylus autem curiæ habetur pro jure & lege juxta *communem DD.* ergo &c. Ea verò, quæ contra hæc objici solent, videri possunt soluta apud Reiffenstuel *lib. 5. tit. 3. §. 11. à n. 240.*

629. Dixi: *nisi sit Simonia confidentialis*; de hac enim speciale quid statuit Pius V. Bulla *Intolerabilis*, mox citata *§. 3.* ubi declarat: *pœnas in eadem Bulla contentas incurri, licèt ipsum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conscientia sit admissum*: quæ tamen constitutio, utpote odiosa extendi non debet ultra casum expressum. Quod si alia aliqua Bulla D. Pii de hac re edita sit, ea non videtur usu recepta, ait Lessius *loc. cit. n. 149*, eúmque secutus Reiffenstuel, ubi suprá *n. 241.*

630. ℞. jam 2dò ad idem quæsitum. Ob solam & omnem quantumvis occultam Simoniam realem, utrinque saltem ex parte completam in susceptione Ordinum, in ingressu Religionis, & in provisione beneficiorum Ecclesiasticorum commissam ipso jure & facto incurruntur pœnæ contra Simoniacos statutæ. Ita Pichler ubi suprà *n. 18*, & alii Doctores proximè allegati. Ratio est: quia cùm jura Simoniam perstringant pœnis, illæ verò pœnæ extendi non

pos-

possint ad Simoniam merè mentalem, neque ad conventionalem mixtam secundùm dicta, sequitur evidenter, quòd saltem incurrantur propter Simoniam realem. Cæterùm quòd etiam propter talem Simoniam quantumvis occultam dictæ pœnæ incurrantur, habetur clarè decisum *Extrav. cùm detestabile. de Simonia.*

Quæres 3tiò, quinam in prædictis pœnis dispensare, vel à censuris absolvere valeant?

℟. Absolvere à censuris, & dispensare in 631.
pœnis Simoniæ per se loquendo solus Summus Pontifex potest, etsi rarissimè & non sine certis conditionibus dispensare soleat. Si tamen delictum sit occultum, & ad forum contentiosum non deductum, à censuris potest absolvere 1. Episcopus *juxta Trident. Ss. 24. de Refor. c. 6.* 2. item Religiosi mendicantes pro foro interno duntaxat. Porrò Episcopus probabiliter potest dispensare cum eo, qui beneficium Simoniacè obtentum sponte, & ante sententiam condemnatoriam dimisit, veluti plures Doctores deducunt ex *can. 2. caus. 1. q. 3.* Item cum eo, qui per alienam Simoniam beneficium se inscio obtentum, vel potius procuratum dimisit, ad idem rursus obtinendum, juxta *cap. penult. de Elect.* Sed de his proximè plura *n. 642. & 645* Videri etiam possunt Pyrrhus Corradus *in prax. dispens. lib. 5. c.*

9. & *10.* Pichler *cit. n. 26.* Reiffenstuel *lib. 5. tit. 3. à. n. 341.*

Quæres 4tò: an vel quid teneatur restituere, qui Simoniacè beneficium Ecclesiasticum obtinuit?

632. ℞. Qui qualecunque demum beneficium Ecclesiasticum Simoniacè obtinuit, tenetur ante omnem judicis sententiam sub gravi culpa restituere, vel potiùs dimittere nedum ipsum beneficium, sed etiam fructus ex illo perceptos. Ita *unanimiter Doctores.* Ratio est: quia omnis collatio, provisio vel acquisitio beneficii aut officii Ecclesiastici Simoniacè facta, est ipso jure irrita & nulla, ita, *ut Simoniacè provisus nullam acquirat jus, nec faciat fructus suos, sed ad illorum omnium restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus*, prout expresse statuitur *cit. Extravag. cùm detestabile. de Simon.* Quocirca tamen illud discriminis est observandum, quòd si Simonia intervenerit *realis communis*, hæc pœna incurratur duntaxat, posteaquam Simonia utrinque saltem ex parte fuit completa,, utputa si is, qui v. g. 100. dugatos promisit, pro spirituali jam obtento, rependit v. g. 30. aut 50. &c. At verò, ubi Simonia fuit *confidentialis*, ne quidem necessum est, ut pretium jam sit solutum, veluti ex dictis *n. 629.* satis colligi potest, & expresse tradit Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 12. n. 288.* aliique plures.

Quæres

Quæres 5tò, An vel cuinam restitui debeat pretium temporale Simoniacè obtentum vel acceptum pro spirituali?

℟. ad hoc quæsitum primò. Qui acce- 633.
pit pretium temporale pro beneficio Ecclesiastico, eò quòd ad hujus assecutionem cooperatus fuerit eligendo, vel præsentando, aut recommendando, &c. tenetur ante omnem judicis sententiam sub peccato mortali (si materia accepta supponatur gravis prout communiter esse solet) pretium illud restituere; idque secundò probabiliter non ipsi danti, sed Ecclesiæ, cujus est beneficium aut certè pauperibus. Utraque pars est *communiter recepta inter DD.* cui subscribunt S. Thomas *2. 2. q. 100. art. 6. in corpore.* Lessius *lib. 2. c. 35. dubit. 30. n. 169.* Bonacina, Sylvester, Palao, & alii. Et ita quantum ad priorem partem deducitur tum *ex. arg. cap. De hoc de Simon.* tum ex eo etjam, quia cùm spiritualia hæc distribuenda sint *gratis* vi præcepti divini *Matth. 10.* consequens est; quòd aliquid exigens pro illa re spirituali, faciat injuriam contra justitiam respectu illius, à quo exigitur, consequenter nedum ex jure humano, sed etiam naturali ac divino tenetur ad restitutionem Simoniacê accepti. Nec evadis dicendo, te non exigere illud temporale pro ipso spirituali, sed solùm pro emolumento temporali, quod beneficiario obveniet; nam &

temporale utpote spirituali *consequenter annexum* absque Simonia vendi non potest, secundùm dicta superiùs *n. 599.* Hinc Alexander VII. volendo præcludere viam hujusmodi effugiis, jure meritissimô damnavit sequentem *n. 22.* propositionem: *Non est contra justitiam, beneficia Ecclesiastica non conferre gratìs, quia Collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* De quo videri potest Viva *in eand. proposit. n. 2.*

Ratio autem posterioris rursus habetur decisa *eod. cap. De hoc 11.* proximè citat. Addidi: *aut certè pauperibus*: Enimverò Reiffenstuel *cit. n. 295.* post S. Thomam & Navarrum existimat, hujusmodi pretium Superioris arbitrio posse distribui pauperibus, quin immò consuetudine id jamjam introductum fuisse, asserere non verentur.

634. Dixi insuper, tale pretium *probabiliter non ipsi danti, sed Ecclesiæ esse restituendum,* &c. Nam plures magni etiam Nominis Doctores putant, hujusmodi pretium ante sententiam judicis nedum posse, sed etiam debere restitui danti, eò quòd ipse offerens nunquam voluerit transferre dominium pretii in alium, quàm in illum, à quo spirituale obtinuit: ergo cùm iste de jure non sit capax acceptandi idem dominium, omnino rationabili-

nabiliter asseritur, quòd maneat penes ipsum dantem, qui ante judicis sententiam neutiquam illo debet privari. Et ita tenent Sotus, Matthæus de Moya, Bannez & alii quos citat & sequitur Reiffenstuel, *ubi suprà n. 296.*

℟. jam 2dò ad idem quæsitum. Ante sententiam judicis nulla est obligatio restituendi ea, quæ ob ingressum Religionis Simoniacè obtenta fuêre. 2. Quæ verò fuerunt obtenta pro collatione Ordinum, aliorumvè Sacramentorum vel Sacramentalium vel quarumcunque tandem rerum spiritualium, sine damno aut incommodo seu detrimento ipsius conferentis (uti fieri posset pro dispensatione, absolutione, aut indulgentiis) jure divino ante omnem etiam sententiam judicis debent restitui. Ratio prioris desumitur *ex Extravag. Sanè de Simonia,* ubi S. Pontifex concedit, ut hujusmodi bona *contra canonicas Sanctiones recepta ad communem usum Monasteriorum possint retineri & applicari.* Ratio autem posterioris sequitur ex proximè dictis *n. 633.* quia Minister Christi jubetur administrare hujusmodi dona cœlestia *gratis:* ergo dum exigit pretium, facit injuriam solventi, quemadmodum famulus jussus à suo domino eleemosynam gratis dispensare, faceret injuriam illi, à quo intuitu eleemosynæ aliquid prætenderet, teneretúrque ad hujus pretii refusionem. 635.

sionem. Videatur Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 35. dubit: 28. n. 162.* Laymann *ubi supra §. 9. n. 79.* Pirrhing *de Simon. n. 175.*

636. Dixi tamen rursus: *qua obtenta fuerunt sine damno aut incommodo conferentis, &c.* Nam casu quo dans spirituale sese privat commodo vel honore temporali (uti revera resignantes beneficia ordinariè debent facere) nonnulli autumant, obligationem restituendi non oriri ex jure naturali; (siquidem à parte rei nulla fit injuria seu injustitia illi, à quo temporale exigitur) sed ex humano duntaxat. Verùm quidquid sit de hoc, nihil prorsus juvat Simoniacum; cùm enim ex jure humano, quo Simoniacus fit inhabilis nedum ad beneficii, sed etiam ad fructuum inde redundantium possessionem, consequens est, quòd ex jure humano saltem teneatur ad restitutionem talis pretii, quippe quod nec pro fructibus aut commodis beneficii, neque etiam pro ipso beneficio poterat acceptare tutâ conscientia, uti bene observat R. P, Reiffenstuel *lib. 5. tit. 3. §. 12. n. 293.* Secus rursus dicendum foret, si dans spirituale sese privaret bono temporali revera pretio temporali æstimabili, prout fieri potest in temporalibus, quæ spiritualibus antecedenter connexa sunt secundùm dicta *n. 600.* ùt si vendat vel tribuat calicem consecratum &c. quo casu, si plus non accipiat, quàm illud temporale valet, nul-

nullam prorſus committit Simoniam, neque ad ullam reſtitutionem obligari poteſt, ut patet ex *dictis loc. prox. cit.*

Quæres adhuc 6tò, quomodo ergo absque nota Simoniæ vel pœnis inde incurrendis fieri poſſit vel debeat beneficiorum reſignatio vel permutatio?

637. ℞. Ut talis reſignatio vel permutatio beneficiorum fiat ſine labe Simoniæ, neceſſariò fieri debet non auctoritate propria, ſed auctoritate legitimi Superioris. Ita ex *communi DD.* Pichler *in Compend. J. C. de Sim. n. 14. in fine,* & Henno noſter *tract. in decal. diſp. 1. q. 5. ſ. 7. concluſ. 1.* Ratio hujus petenda eſt ex jure Can. *cap. 5. & 7. de rerum permut.* itemque *cap. ult. de pactis*, ubi expreſsè prohibentur omne pactum privatum, & omnes conventiones propria auctoritate factæ circa beneficia Eccleſiaſtica: prohibentur, inquam, & quidem velut Simoniacæ, & nullius penitùs momenti: ergo &c. Quocirca tamen pro meliori intellectu hujus reſolutionis

638. Animadvertendum eſt primò, nomine beneficiorum hìc intelligi nedum beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam officia ſpiritualia temporalibus annexa, ſive ſint mobilia, ſive immobilia, ſive perpetua, ſive ad certum tempus: immò verò, teſte Henno *tr. in decalog. diſp. 1. q. 5. ſ. 7. concluſ. 1.* veniunt omnes actiones, ad proviſiones beneficio-

rum pertinentes, uti sunt præsentatio, electio, confirmatio, &c. unde Simoniam incurrunt, qui dicunt v. g. *si eligendo dare velis votum Petro, ego illud dabo in proxima electione Paulo tuo cognato: si confirmes Joannem, ego præsentabo hunc tuum amicum &c.* vel. *si cesseris beneficium tenue cognato meo, ego præsentabo vel eligam fratrem tuum ad beneficium pingue &c.* Esto enim in his omnibus non interveniat Simonia juris divini, siquidem spirituale pro spirituali promittitur; Ecclesia tamen hæc omnia justissimè prohibuit, propter occasionem & periculum Simoniæ, in quantum de facilè adhiberi possunt in ordine ad lucrum temporale. Unde cautè legendam existimo sententiam & opinionem illorum, qui asserunt, *Electores absque Simoniæ nota posse tractando convenire in electionem alicujus in Generalem aut Provincialem, ut postea tales eligantur in Diffinitores, Guardianos &c.* Nam si Electores isti supponantur coincidere votando in Generalem, v. g, sub onere quasi & conditione, ut ipsi eligentes vel eorum aliqui determinati vicissim eligantur in Diffinitores, planè non video, qua conscientia à labe Simoniæ excusari valeant: licèt in hujusmodi electionibus intervenire possint tractatus merè consultorii, quibus Electores aliud non intendunt, nisi inquisitionem in merita & majorem dignitatem Eligendorum.

Animad-

Animadvertendum porrò est 2dò, nomine Superioris hìc non intelligi solum Summum Pontificem, sed etiam Episcopum, immò & beneficii Collatorem, ubi consuetudo hoc introduxit. Et licèt Pius V. *anno 1567.* hanc auctoritatem summæ duntaxat Sedi reservaverit, anno tamen sequenti per motum proprium: *Quanta Ecclesia* &c. videndum *in Bullario Cherub. tom. 2. constit. 58. dicti Pontificis* idipsum revocavit. Ita in re Henno *loc. cit.* Videantur de hac materia Busenbaum *lib. 4. de benefic. Ecclesiast. art. 5.* apud de la Croix *eod. lib. 4. n. 884.* vel ipse de la Croix *l. cit. à n. 952.* aut Leurenius *part. 3. q. 234.* 639.

§. II.

Proponuntur & breviter resolvuntur Casus practici de Simonia.

CASUS PRIMUS.

T*Itius beneficium quoddam satìs pinque quadriennio & ampliùs possederat pacificè, quo jamiam elapso Parens (nescio qua de causa) Eidem exprobraverat ingratitudinem suam*, tot, inquies, debui facere expensas, ut hanc Parochiam adipiscereris: soli Patrono quingentos solvi florenos, ut te

potiùs, quàm alium præsentaret: nihil dicam de reliquis Schmirbalibus, quæ præterea debui facere illis, quorum vel suffragio vel ope indiguisti: & tu pro tot ac tantis beneficiis ne gratum quidem erga me animum monstras. *Titius rei novitate obstupefactus, illico E. g. rogavit Parentem suum, quatenus similia nulli mortalium unquam manifestaret, sanctè adpromittens, se quàm proximè omnes expensas refusurum. At paulò post multùm consternatus venit ad Confessarium, dubitans & quærens, an hanc suam Parochiam à suo Parente inscio se sibi Simoniacè procuratam tutâ conscientia retinere possit, an verò illam unàcum fructibus hactenùs perceptis teneatur restituere?*

640. ℟. Titius bono jubeatur esse animo, & manere in sua possessione. Ratio est: quia supponitur hoc suum beneficium jam quadriennio pacificè & bona fide possedisse: at, qui etiam per triennium duntaxat aliquod beneficium cum titulô collorato pacificè possidet bona fide, deinceps non ampliùs potest desuper molestari, *per Regulam Cancellariæ 36. de triennali* &c. uti tenent Lessius *de J, & J. lib. 2. c. 35. dubitat. 25. n. 140.* Palao *de Simon. pu. 25. n. 3.* Suarez *lib. 4. de Sim. c. 57. n. 9.* & alii *DD. communiter:* ergo &c. Nec refert, quòd dicta Regula requirat, ut beneficium *absque ingressu Simoniaco* fuerit obtentum; quia cùm

cùm eadem regula in quantùm favorabilis *latè*, in quantùm verò odiosa *strictè* sit interpretanda *arg. cap. Odia de R. J. in 6to*; hinc prudenter omnino asseritur, dictam clausulam solùm esse intelligendam de eo, qui culpabiliter & scienter aliquod beneficium Simoniacè obtinuit, aut certè ante triennium elapsum inaudiit, per alium idem beneficium Simoniacè fuisse expracticatum; non verò de illo, qui Simoniæ alterius penitùs ignarus, beneficium obtentum bona fide per triennium pacificè jamiam possedit. Videatur Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 11. n. 278.*

At, quid, ais, si Titius à suo Parente ante elapsum triennium pacificæ possessionis jam intellexisset, suum beneficium præfato modô Simoniacè fuisse obtentum?

℟. Hôc supposito fuisset obligatus post 641.
adeptam hujusmodi notitiam benficium dimittere, fructúsque inde perceptos restituere. Ita *unanimis & certa DD. sententia.* Ratio patet ex hactenus dictis; omnis quippe provisio Simoniacè facta irrita est, & nulla, veluti clarè habetur decisum *c. Nobis fuit 27. &c. sicut tuis 33. de Simonia*, ubi dicitur: *secundùm canonum statuta etiam parvuli, qui cupiditate Parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere tenentur:* neque aliunde hic supponitur occurrere causa eximens ab hoc onere, sicut respectu

Titii

Titii nostri intervenit possessio bonæ fidei per triennium continuata: ergo &c.

Dices adhuc: quid igitur Consilii capessendum foret, casu quo talis beneficiarius ante elapsum triennium certò resciret in provisione sui ad beneficium fuisse commissam Simoniam.

642. ℟. Recurrendum necessariò foret vel ad summum Pontificem, vel certè ad Episcopum, qui probabiliter dispensare potest cum tali, qui beneficium suum bona fide adiit, esto ad illud pervenerit per Simoniacam procurationem tertii v.g. Parentis &c. modo tamen priùs renuntiet suo beneficio. Ita Pontas *in dictionar. Casuum V. Simonia. Cas. 38.* post Sanctum Thomam *2. 2. q. 100. art. 6. ad 7timum*, ubi ait Sanctus Doctor: *dispensare cum eo, qui est beneficiatus Simoniacè scienter solus Papa potest: in aliis autem casibus potest etiam Episcopus dispensare; ita tamen, quòd priùs abrenuntiet, quod Simoniacè acquisivit, & tum dispensationem consequatur.* Idipsum satis clarè statuitur *c. si alicujus 59. de Elect.* nec non *in Concil. Trident. Ss. 24. de Reform. cap. 6.* Neque in tali casu abrenuntiatio injungitur in pœnam peccati, sed potiùs est effectus acquisitionis injustæ & ex jure irritæ veluti docet idem S. Doctor *loc. cit. ad 3tium.*

CA-

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius quandam Parochiam Simoniacè sibi procuravit: facti pœnitens totum casum velut occultum Consilio & opera Confessarii sui Romam ad S. Pœnitentiariam transscripsit, humillimè supplicans pro absolutione à censuris, & liberatione ab aliis pœnis propterea incursis. Major Pœnitentiarius eidem Confessario rescripsit, ut Oratorem à censuris absolveret, ac in reliquis pœnis cum eodem misericorditer pro foro conscientiæ dispensaret, sed cum onere, ut 1. intra annum liberè dimittat hoc beneficium. 2. ut insuper fructus hactenus perceptos ex eodem beneficio intra ejusdem anni lapsum restituat, secus in easdem pœnas relapsurus. Sempronius ut mandatis Ecclesiæ moram gereret, intra ejusdem anni lapsum Parochiam suam dimiserat, ast, sub schemmate permutationis, ne scilicet ullatenus sese suspectum redderet de admisso crimine Simoniæ: fructus tamen beneficii ne quidem intra ejusdem anni lapsum restituit; partim quia præviderat, hanc restitutionem sine nota, vel omnimoda manifestatione commissi criminis vix, aut ne vix quidem sibi fore possibilem; partim insuper, quia pecuniis ex iisdem fructibus collectis opus habuit ad alios sumptus faciendos, licèt cæteroquin nunquam non habuerit animum restituendi eosdem fructus, quàm

pri-

primùm moraliter potuerit. ***Jam verò dubitat idem Sempronius 1. an satisfecerit primæ conditioni seu oneri sibi injuncto, dimittendo suum beneficium sub schemate permutationis? 2dò. An non reinciderit in easdem censuras & pœnas, eò quòd intra anni lapsum non restituerit fructus? Quid Confessarius sciscitanti respondebit?***

634. ℞. ad primum quæsitum. Sempronius satisfecit primæ conditioni, esto sub schemmate permutationis dimiserit suam Parochiam. Ratio est: quia à S. Pœnitentiaria liberè dimittere censetur, qui illud dimittit non compulsus necessitate externa per sententiam scilicet Judicis, licet dimittens jam priùs in conscientia fuerit obligatus: sic enim secundùm jura jubetur liberè dimittere primum beneficium, qui aliud cum priori incompatibile obtinuit, & re vera censetur illud prius liberè dimittere, dum illud velut incompatibile cum priori & vacans ipso jure *per c. 28. & Extravag. Execrabilis Joan. 22. de præbend. nec non per Tridt. SS. 7. c. 4. de Reform.* non exspectata jussione vel compulsiva sententia Judicis aut Superioris Ecclesiastici illud dimittit ac cedit alteri: atqui Sempronius supponitur illud prius dimisisse ante omnem sententiam compulsivam Judicis Ecclesiastici: ergo huic conditioni satisfecit, præsertim cùm nec à Jure communi, neque

etiam

etiam à Sacra Pœnitentiaria unquam fuerit prohibitus quærere aliud beneficium licitô & honesto modo. Neque verò præsumendum est, quòd Major Pœnitentiarius voluerit Eum obligare ad dimissionem beneficii absque ullo prorsus schemate vel pallio, quo commissum crimen Simoniæ quodammodo obtegeret, sed potiùs illud dimittendo se ipsum non sine Scandalo ac famæ vel honoris proprii prostitutione diffamaret: non, inquam hoc præsumendum est de benignitate S Matris Ecclesiæ, præsertim cùm pro foro interno duntaxat fuerit postulatum remedium; in quo utique talia præscribi solent ac debent; è quibus pœnitens publicè non confundatur aut prostituatur.

℞. jam ad 2dum, Sempronium non re- 644.
incidisse in easdem censuras & pœnas, eò quòd intra anni lapsum non restituerit. Ratio est: tum quia in primis dubitari posset, an restitutio fructuum à S. Pœnitentiaria fuerit Sempronio præcepta sub pœna reincidentiæ, si intra annum non restitueret illos; nam supponi posset, quòd S. Pœnitentiaria voluerit obligare ad horum restitutionem secundùm communem stylum Juris: at, de jure non constat, quòd fructus Simoniacè percepti sint sub pœna reincidentiæ restituendi intra annum. Tum præsertim, quia tametsi supponatur hoc

fuisse

fuisse demandatum à S. Pœnitentiaria, minimè tamen intelligendum est, quòd easdem pœnas deberet reincidere ob dilationem restitutionis etiam inculpabilem, aut certè graviter non culpabilem: atqui Sempronius differendo hanc restitutionem non commisit culpam gravem; partim quia rationabiliter timuit periculum diffamationis, ùt dicitur; partim etiam quia eadem pecunia necessariò indiguit ad alios sumptus, proptereáque non imprudenter credidit, illud mandatum Ecclesiæ non urgere cum tantis difficultatibus. Adde insuper, illam obligationem *restituendi intra annum* velut odiosam, esse strictè interpretandam, ideòque intelligendam non à die commissæ Simoniæ, neque etiam à die datæ, id est, concessæ Facultatis absolvendi in curia Romana, sed potiùs à die intimatæ hujus obligationis per Confessarium delegatum; nam mandata Ecclesiæ, sicut & leges supponunt necessariò intimationem, quâ supposita primùm incipiunt obligare, juxta communem DD. præsertim in Schola Scotistica: ergo ex hoc etiam titulo Sempronius excusari posset, si supponatur, quod à die intimatæ obligationis & absolutionis nondum fuerit elapsus integer annus.

Dices. Demus igitur, Sempronium, vel alium quemcúnque Clericum ob non servatam conditionem in Rescripto S. Pœni-

tentia-

tentiaria contentam denuo reincidisse in easdem censuras, quis illum velut relapsum absolvet aut liberabit à pœnis?

℞. A peccato & excommunicatione, 645.
quamdiu delictum Simoniæ supponitur occultum, potest absolvi nedum ab Episcopo, verùm etiam à quolibet Confessario Mendicantium, utpote præditis potestate absolvendi à casibus summo Pontifici reservatis. Ita *ex communi Doctorum* Suarez *lib. 4. de Simon. c, 61.* item Castropalao *de Simon. punct. fin, n. 2.* At verò quantum ad pœnam inhabilitatis in ordine ad obtinendum idem beneficium probabiliùs non solùm à nullo Mendicantium, sed ne quidem ab Episcopo dispensari potest juxta opinionem Palao *de Sim. pu. ult. n. 3.* Pirhing. *de Sim. n. 173.* Lessii *l. 2. c. 35. dubit. 25. n. 140.* & communiorem aliorum: quia Episcopus in lege Superioris per se loquendo dispensare non valet, nisi id Eidem specialiter demandetur, aut concedatur: at, de tali concessione, nihil constat, nequidem ex Concilio Tridt. quandoquidem hæc inhabilitas ad idem beneficium primùm post Concilium Tridentinum fuerit introducta: ergo &c. Oppositum tamen nedum Lessius & Palao *cit. n. 4.* sed insuper Henriquez, Krimer, & alii censent hodiedum probabile. Illud nihilominus certum mihi videtur, hujus-

modi Clericum Simoniacum semper manere obligatum ad restituendos fructus ex beneficio perceptos, quippe quos ex dispositione juris nec fecit, nec unquam facere potuit suos. Videatur Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 14. n. 338. & seqq.*

At, inquies, quosnam igitur fructus tenetur Sempronius restituere?

646. ℟. Fructus vi beneficii Simoniacè obtenti perceptos, id est, illos omnes, ac solos, quos ex beneficio percepit, non autem tenetur restituere fructus illos, quos percepit intuitu laborum aut functionum Parochialium, utputa ratione Concionum, administrationis Sacramentorum, vel exequiarum &c. & quidquid demum intuitu stolæ, uti vocant, obtinuit. Ratio est: quia hujusmodi fructus aut proventus non penduntur Clerico velut fructus aut redditus ipsius beneficii, sed velut stipendia alicujus officii Clericalis, proptereáque hujusmodi fructus annumerari solent bonis quasi patrimonialibus Clericorum, ita, ut juxta receptissimam Doctorum sententiam, videndam apud Busenbaum & de la Croix *lib. 4. n. 1355.* à Clericis possint liberè expendi in profanos usus. 2dò Neque tenetur restituere fructus ex beneficio perceptos post absolutionem à S. Pœnitentiaria impetratam; cùm enim ab hac Eidem fuerit indultum aliquot tempus permanentiæ (non

enim

enim *immediatè*, ſed *intra annum* juſſus fuit dimittere beneficium Simoniacè obtentum) pariter cenſeri debet indultum, ut interea fructus ex eodem beneficio redundantes percipere valeat. Inſuper 3. aliqui DD. volunt, quòd talis non teneatur reſtituere fructus illos, quibus neceſſariò indiguit ad ſuam ſuſtentationem eo tempore, quô Simoniacè poſſedit ſuum beneficium; verùm hæc opinio ab aliis meritò reputatur non ſatis probabilis, neque ſatis tuta; quandoquidem Sacri Canones ſuprà *n. 627.* allegati abſolutè dicant, quòd Simoniacus fructus beneficii *non faciat ſuos.* Secus dicendum foret de illo, qui beneficium bona fide poſſedit, proptereáque & bona fide fructus conſumpſit, nec inde factus fuit ditior; quia talis poſſeſſor non tenetur ampliùs ad ullam reſtitutionem juxta *communem Doctorum*, quam tradidimus *de Reſtitut. Conferent. 2da n. 31.* itémque *à n. 51.*

CASUS TERTIUS.

Cajus Parochus ætate grandævus & plenus meritis ſtatuit tandem ſuo ex fratre Nepoti (à quo jam pridem fuerat precibus ſolicitatus) reſignare ſuum beneficium, ſed cum certis conditionibus & oneribus, ſcilicet primò, ut idem Nepos quoad dies vitæ

præberet sibi sustentationem congruam, & 2. insuper ut annuatim sibi ex beneficio rependeret 100. taleros: hoc ubi nepos sanctè adpromisit, Cajus in manus Episcopi Parochiam suam liberè & gratìs (uti asseveraverat vel veriùs loquendo finxerat) resignavit, unà tamen simul humillimè supplicando, quatenus Episcopus eandem Parochiam suo ex fratre Nepoti, velut homini capacissimo & aliunde bene merito Parochianísque gratissimo conferret; quod Episcopus tum intuitu meritorum à Cajo collectorum, tum etiam intuitu Nepotis velut hominis insigniter talentati præstitit, nihil tamen prorsus sciens, immò ne quidem somnians de pacto, quô Cajus & Nepos priùs inter se convenerant. Jam ad hanc facti speciem quæritur primò, an Cajus revera commiserit Simoniam? 2dò Quid de valore hujus resignationis vel collationis tenendum?

647. ℟. Ad primum quæsitum, Cajum commisisse Simoniam, probabiliùs tamen non contra jus divinum (uti vult Henno) sed contra jus humanum duntaxat. Ratio est: quia jus ad pensionem annuam, seu, quod idem est, ad percipiendos certos fructus ex alieno beneficio (puta præter sustentationem 100. taleros in nostro casu) esto de se sit aliquid temporale, est tamen hodie auctoritate Ecclesiæ aliquid suo modo spiritualizatum, velut *consequenter annexum* spiritua-

rituali, ſcilicet beneficio Eccleſiaſtico: ergo non fuit datum ſpirituale pro temporali, ſed potiùs ſpirituale pro ſpirituali. Et certè, ſi in hoc caſu interveniret Simonia juris divini, ne quidem Summus Pontifex diſpenſare poſſet, ut licitè fieret hujusmodi reſignatio ſub conditione ſeu onere annuæ penſionis: at, hoc eſt contra omnes: ergo probabiliùs in hoc caſu non intercedit Simonia juris divini: quòd autem Simonia juris humani interveniat, nemo inficias ibit, ni fallor: enimverò *cap. ult. de pactis, & cap. 5. Rer. permut.* expreſsè *velut ſimoniacè* interdicuntur omnes conventiones privatæ circa beneficia Eccleſiaſtica, aut Præbendas, &c. Videatur Filliucius *tr. 42. c. 9. n. 3.* vel Baſſæus *v. Penſio n. 9.* aut Reiffenſtuel *l. 5. decret. tit. 3. ſſ. 8. n. 151.*

Nec dici valet, quòd in hoc caſu nullum interveniat pactum Simoniacum, ſed quòd Cajus duntaxat ſuum beneficium, è quo annuatim v. g. mille florenos perceperat, reſignaverit ſuo Nepoti, reſervato ſibi jure ad 100. taleros ex eodem beneficio annuatim percipiendos, &c.

Contra enim eſt, quòd jus ad percipiendos fructus ſit inſeparabile à beneficio in tantum, ut non, niſi auctoritate Summi Pontificis vel Epiſcopi in certis circumſtantiis, minimè veró auctoritate privata paciſcentium ſeparari valeat ab illo: ergo Cajus vo-

lens resignare beneficium, debuit pariter resignare jus ad percipiendos ex eo fructus, ita, ut siquidem aliquid sibi reservet ignorante vel dissentiente Resignatario, dici mereatur fur: sin autem aliquid sibi reservet auctoritate privata ipso etiam consentiente, dici debeat Simoniacus ob rationes proximè allegatas, uti bene ait Henno §, 7.

649. R. Jam ad alterum quæsitum, hanc resignationem fuisse nullam & invalidam. Ita Filliucius *loc. prox. cit. c. 9. n. 16.* Idipsum tenet de la Croix *l. 4. n. 958.* ubi ait, resignantem propria auctoritate sub præfata conditione pensionis (sicut reipsa Cajus sub hac conditione non auctoritate Episcopi, sed propria resignavit) præter nullitatem resignationis insuper amittere titulum; & pro eadem opinione allegat Rotam, Rebuffium, Garziam & alios. Ratio autem est: quia secundùm dicta hæc resignatio fuit Simoniaca, & quidem non merè pensionalis, sed & beneficialis, utpote in qua non de solo jure pensionis, sed etiam de beneficio transferendo actum fuit: ergo juxta *communem DD.* videndam apud Bassæum *loc. cit.* & Filliucium *cit. c. 9. n. 7.* post se trahit pœnas Simoniacorum: atqui inter reliquas Simoniacorum pœnas etiam numeratur nullitas actûs, & inhabilitas ad idem saltem beneficium obtinendum: ergo hæc resignatio nulla fuit. Similiter nulla fuit collatio facta ab

ab Episcopo, utpote facta subjecto de jure incapaci & inhabili juxta hactenus dicta, præsertim *n. 627.* Profectò neque præsumendum est, quòd Episcopus unquam intenderit tali conferre Parochiam tam pinquem.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

650. Colliges ex hactenus dictis primò, Eum, qui beneficium simoniacè obtinuit, aut omnino sive per se sive per alium quempiam procuravit, illud retinere non posse tutâ conscientiâ, sed teneri ante omnem sententiam Judicis nedum ipsum beneficium, sed etiam fructus inde perceptos (in sensu jam explicato *num. 646.*) restituere. Ratio liquet ex dictis; quia talis de jure nec in ipsum beneficium, neque etiam in fructus inde redundantes unquam obtinuit jus, quin potiùs ad illud obtinendum perpetuam inhabilitatem incurrit secundùm dicta. *n. 627.* Idque verum est, tametsi simonia supponatur occultissimè commissa, ita, ut de hac nemini præter Deum & soli delinquenti, vel fortassis complici etiam constet. Nihilominus beneficia priùs ritè obtenta tutâ conscientia retinere potest, & insuper alia justô titulo acquirere, fructúsque

illorum percipere valet, donec simonia nuper commissa publicè innotescat, & ad forum contentiosum deducatur, ac proin per sententiam condemnatoriam vel declarativam Judicis aliud statuatur. Ita Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 3. §. 11. num. 271.* Ex quibus ulteriùs

651. Colliges 2dò, quàm sapienter & meritò idem R.P. Reiffenstuel *§. 12. num. 294.* „Scribat sequentia: videant igitur, suámque „conscientiam examinent illi, qui beneficium aliquod contulerunt vel resignârunt, „vel ad illud præsentârunt, elegerunt, aut „postulârunt, recommendârunt &c. An „propterea simoniacè exegerint vel receperint temporalia; & si quis reum se invenit, illico restitutionem facere non omittat: secus enim in continuo statu disgratiæ & æternæ damnationis periculo versabitur, nisi aliquem habeat titulum á restitutione excusantem, qualis certè non est risus & contemptus hujus tam certæ doctrinæ, nec crassa vel affectata ignorantia, „multò minùs stolida pertinacia, quâ nonnulli vermen conscientiæ sopire cupientes, vel nolentes intelligere, ut bene agant, „mentem & aures à rationibus doctrinæ „sibi contrariæ avertunt, ac simpliciter, & „sine ullo fundamento dicunt: *non credo:* „*non teneor credere &c.* Tales, utinam „non in æternum sentire cogerentur, quod modo

„ modò credere nolunt. Hactenus vix non in terminis laudatus Doctor.

Dices fortassis: pro meo beneficio mihi impetrando tertius quidam nedum verbo, sed opere etiam, immò auro & argento laboravit, ast, me invito & contradicente: teneòrne illud dimittere, an verò fas mihi est illud protinus retinere.

℟. Si scivisti, illud beneficium stante 652.
etiam, & non obstante tua contradictione, tibi fuisse simoniacè procuratum, probabiliùs neque acceptare licuit, neque etiam retinere; hôc quippe modo videreris quodammodo ratihabere & approbare simoniam commissam. At verò, si simoniacæ procurationi contradicendo te opposuisti, & nihilominus te ignorante beneficium simoniacè fuit expracticatum, tu velut immunis à culpa, pariter eris immunis ab omni pœna, ita, ut tutô possis illud retinere. Ita *communis Doctorum* sententia, satis declarata *cap. sicut tuis 33. de simon.* sequentibus omnino verbis; *quoniam ex eo, quòd contra prohibitionem & voluntatem tuam (à qua postmodum minimè recessisti, aliquis te penitùs ignorante promisit pecuniam & exolvit, nihil tibi debet ad pœnam vel ad culpam imputari.* Videatur de hoc Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 35. dubit. 25. n. 143.*

Quod verò mox dictum fuit de contra- 653.
dicente simul & ignorante, suum benefi-

cium reipsa per tertium simoniacè sibi fuisse impetratum, id ipsum à fortiori dicendum foret, casu quo alius quidam in fraudem quasi, eô scilicet fine, ut hôc modo te ab assecutione beneficii impediret, dedisset pro eodem beneficio, non aliter, quàm simoniacè impetrando, pecuniam. Nam in hoc casu provisio beneficii valida foret & provisus licitè illud retinet, esto ex pôst facto resciat, simoniam ab alio fuisse commissam, prout clarè statuitur *cap. Nobis fuit. 27. de simon.* idque omnino sapienter; *quia non est indulgendum malitiis hominum; & non debet aliquis alterius odio prægravari. ca. Non debet 22. de R. J. in 6tò.* Ita *communis* & certa sententia DD.

654. Colliges 3tiò, causas & titulos, qui excusant à culpa simoniæ pariter excusare à pœnis in simoniacos latis de jure. Unde qui temporale dant pro spirituali vel vicissim, sed omnino gratis sine ullo explicito vel implicito pacto &c. vel qui aliquid rependunt præcisè ex gratitudine ad satisfaciendum obligationi antidorali &c. à pœnis simoniacorum eximendi sunt. Ratio est: quia ubi nulla præcessit culpa, ibi nulla infligi debet pœna; nam: *sine culpa, nisi causa subsit, non est aliquis puniendus*, ùt dicitur *cap. sine culpa 23. de R. J. in 6to.* atqui in casibus mox recensitis nulla committitur culpa: ergò &c.

Colli-

Colliges insuper 4tò, neque illos subjiciendos esse simoniacorum pœnis, qui revera simoniam committunt, sed ex ignorantia invincibili & inculpabili (qualis meô quidem judicio revera frequenter committitur à communi plebe vel à Simplicioribus circa res spirituales) esto fortassis non ita frequenter à Clericis circa beneficia spiritualia vel officia Ecclesiastica. 655.

Ratio autem hujus resolutionis est eadem, quæ proximè fuit data; ubi enim intervenit ignorantia invincibilis, ibi culpa locum non habet secundùm communissimam Doctorum insinuatam *de actibus hum. part. 2. confer. 2. n. 38.* at, ubi culpa locum non habet, ibi nec pœna, secundùm proximè dicta: ergo ignorantia inculpabilis, seu invincibilis excusat à pœnis simoniæ.

Bene est, inquies fortassis: Ego Simoniacè obtinui meum beneficium, procurando illud per pecunias, ast non scivi, in hoc casu Simoniam committi, quin potiùs persuasum mihi habui, modernam praxin id ferre: ergo possum illud protinus salvâ conscientia retinere ac possidere.

℟. *Transmisso antecedente.* Cujus suppositum foret pessimum, *neg. conseq.* Enimverò nullitas provisionis & inhabilitas ad idem beneficium non sunt pœnæ, sed statuuntur per SS. Canones in detestationem 656.

crimi-

criminis ad præcludenda majora mala, ne ſcilicet ad hujusmodi beneficia quæratur aditus etiam ab indignis, quos non capacitas, non merita, nec animarum zelus, ſed mammona iniquitatis, vel etiam iniquitas Mammonis, id eſt, divitiarum promoveret. Illud tamen ſolatii causâ tibi inſinuaverim, quòd ſi revera ex invincibili ignorantia Simoniacæ labis hoc attentaveris, & poſt agnitum errorem beneficio obtento renuntiaveris, ab Epiſcopo probabiliter diſpenſari valeas & habilitari ad idem beneficium, ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 642.* Num autem Epiſcopus ſit diſpenſaturus, tu videris.

657. Dixi inſuper eos, qui *ex ignorantia invincibili & inculpabili Simoniam* committunt, eſſe eximendos à pœnis &c. Major qnippe controverſia movetur inter Doctores, an etiam illi, qui ſcienter, vel certè cum dubio practico, & hôc ipſo culpabiliter Simoniam committunt, & ſolum ignorant pœnas à jure ſtatutas, an inquam, tales nihilominus incurrant pœnas Simoniacorum?

Quocirca omnes quidem Doctores fatentur, ab iis non incurri cenſuras, utpote latas in contumaces duntaxat, hi verò contumaces dici nequeunt: ergo &c. At verò reliquas pœnas Simoniacorum etiamnum à talibus incurri, communiſſima ſanè

&

& probabilissima fert sententia Doctorum, videnda apud Azorium *part. 1. l. 1. c. 15. q. 1. & 2.* Herincx noster *part. 2. tr. 10. disp. 5. p. 3. n. 28. & 29.* Laymann *lib. 1. tr. 4. c. 20. n. 6.* & alios passim.

Ratio hujus est: quia ignorantia solius pœnæ non excusat à culpa, quæ est causa inductiva pœnæ, immò verò, quisquis scienter aliquam legem prævaricatur, ipso facto sese implicitè saltem censetur subjicere pœnis à jure statutis in prævaricatores, propterea que DEus, licèt misericors & justissimus, nihilominus in inferno affligit diversis pœnarum generibus peccatores, esto peccantes ignoraverint se hoc vel illud pœnarum genus incursuros: erga pariter Simoniaci scienter & culpabiliter tales condebitis & statutis à jure pœnis afficiendi sunt, quantumvis supponantur illas ignorâsse.

His tamen non obstantibus R. P. Pichler *in compend. J. Can.* jam sæpius *cit. lib. 5. tit. 3. n. 22.* hodiedum probabile existimat, ab iis, qui solas etiam pœnas Simoniæ ignorârunt, eas non incurri; eò quòd pœnæ à jure statutæ non incurrantur ab ignorantibus jus, veluti DD. communiter tradunt, nominatim Krimer & Sanchez, videndi apud eundem Pichler *lib. 4. Compend. tit. 7. n. 4.* Et hanc ob causam mulier ignorans virum, cum quo peccat, 658.

esse

esse conjugatum, non incurrit impedimentum criminis &c. Non ausim huic opinioni suam denegare probabilitatem, proptereáque insinuandam duxi; quippe qua fortassis Confessario aliquando posset servire; præsertim in casu, ubi ex parte pœnitentis animadverteret magnam difficultatem, & inde subsecuturum animæ periculum, casu quo ad sectandam priorem opinionem, quam ego nedum tutiorem (ùt de se liquet) sed & longè probabiliorem censeo, adigeretur. Et hæc tum in primum Decalogi præceptum, tum etiam de Fide, Spe, & Charitate dicta velim, non tam dogmatizando, quàm subjiciendo, ea, qua par est, cum humilitate judicio sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ. Faxit benignissimus Deus, ut, dum hæc legendo revolvimus, in nobis jugiter augeatur Fides, firmetur Spes, & inflammetur Charitas ad animarum salutem, & majorem gloriam Illius, qui omnium actionum nostrarum esse debet Scopus & ultimus

FINIS.



IN-



INDEX ALPHABETICUS

Rerum & Materiarum in hoc opuſculo contentarum

NB. Littera C. Conferentiam, n. verò cum cifra numerum marginalem denotat.

A.

vel

B.

C.

Con-

D.

con-

E.

Fides

F.

I.

La-

L.

M.

Magi

N.

tuto

Opera

Pasto-

Præ-

S.

Conferentia XIII.

CASUS.

Conferentia XIV.

CASUS.

Conferentia XV.

CASUS.

Conferentia XVI.

CASUS.

assue-

Conferentia IX.

C A S U S.

Conferentia X.

C A S U S.



Conferentia XI.

CASUS.

Conferentia XII.

CASUS.

III.



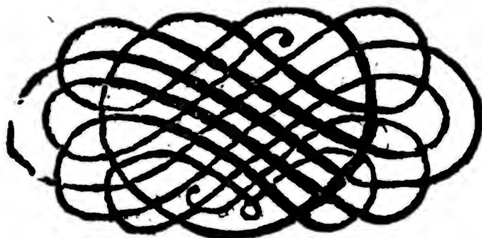
Conferentia XX.

De pœnis Simoniacorum, & de onere reſtitutionis inde contracto.

CASUS.

III. Cu-

III. Cujusdam Parochi Emeriti, qui coram Episcopo simulaverat, se gratis resignare beneficium suo ex fratre Nepoti, revera autem ex conventione privata resignavit sub conditione, & onere annuæ pensionis. 755.



CON-

Conferentia XVIII.

CASUS.

Conferentia XIX.

CASUS.

T.

V.

Vene-

Laus DEO ſemper.



